

Uchodzący w czasie transportu na wystawę
w Gdanu w r. 1950 (odderwana i pęknięta
dolna okładka) zrestaurowana Spółdzielnia
„Starodruk”. Przeszła na nowo grzbiet, miasto-
ty inaczej niż poprzednio, skutkiem tego
grzbiet dawniej płaski, nabral wypukłości, a
związy są wydatniejsze. Poprzednie wyklej-
ki z perg. antyfonałna wpisano jako
ante-folia. Wszęto karty z branych składek i ostatnią.
Kraśów 29 IV 1963.

Inc. 1984

q[uod] tollat p[ro]p[ri]a d[omi]ni m[er]ito
f[aci]t q[uod] tollat p[ro]p[ri]a d[omi]ni m[er]ito
m[er]ito d[omi]ni m[er]ito d[omi]ni m[er]ito

¶

Incipit Tabula Restitucionū Usuraru Et excomunicacōnuz
Edita per Venerabilem Dominum Fratrem Franciscu De
Platea Ordinis Minoru

RESTITUCIO PRIMO

Utrum restitucio sit de necessitate salutis

.S. i

Restitucio Secūdo

.S. i

Quis teneatur ad restitucionem

.S. i

De restitucione damnificancium in bonis anime

Quid si aliquis retraxit aliquem a religionis ingressu

.S. 2

De his qui iducunt aliquos ad peccatum

Utrum iducēs aliq; ad pccm cōsulēto a tē tēat ad rēstitucōz

.S. 3

Quid de illo q temptat pudiciam alicuius mulieris

.S. 2

Quid de illo qui utuperavit aliquem iniuste

.S. 7

Ad qd teneatur seducens vel corlorans uirginez

.S. 6

Ad qd teneat cōfessor absolūēs aliq; quē nō poteat

.S. 8

Ad qd teneat dānificans aliq; ex fraudulēto cōsilio

.S. 8

Ad qd teneatur clericus qui dimittit officiu

.S. 9

Quid d illo q fecit pniaz sibi ipoitā i pccō mortali

.S. 10

Quid d sacdote q pñit dicē missas sacri Gregorij

.S. xi

Quid de dominis temporalibus qui renegant

penitentiam damnatis ultimo supplicio

.S. 12

De restitucōe dānificaciū i bonis corporis

Ad quid teneatur dānificans

.S. 12

Quid si statim morit nec aliq expēse fctē sūt i medicis

.S. 12

Quid si nullam habuit artem

.S. 17

Utrq; ad qd tpus estimabunt opere qbz cariturz ē

.S. 16

Ad quid teneatur occidens aliquem in necessitate

ineuitabili iustit grācia sue defēssionis

.S. 18

Quero cū in cōmē lese maiestatis ex sola sciencia teneat

reuelare ad quid teneat nisi reuelauerit

.S. 18

An isti parciales cadant i crimē lese maiestatis

.S. 9

Ad quid tenetur qui cōmittit prodicionem

contra vnum tyrannorum itali e

.S. 20

Quid de statuentibus leges fures occidi

.S. 21

Quid d spiculatorē cui pñit iēficē p iudicē lata sentēcia

.S. 22

Quid de tomis terrarum qui mutilant hoies pñt

aialia que capiūt cōtra eorum voluntatem

.S. 23

Quid si ex tomo tua pñctum ē aliquid pñt qd

mortuus est pater meus

.S. 28

Quid si equus tuus calce me percussit § 27
Quid si pecunia accepta intelligatur remississe actio nem iniuriarum § 26
Quid si pueret aliquem iniuste in huiusmodi redigi § 28
Quid de medico imperito ex cuius culpa moritur infirmus § 28
De Restitutione dānificāciū i bonis fortuē
De raptore § 29
Restituere tenetur fur rem cum fructibus per ce ptis que percipi possunt § 30
Vtrum necessitate famis ul nuditatis liceat furari § 31
Vtrum liceat furari causa pietatis § 32
De Nouez Generibz fautorū q obligāt i solidū
Julio § 33
Cōsiliū. §. 32. Cōsens. §. 37. Dalpo. i. aduatoz. § 36. Recurs. §. 38. Participās. §. 38. Mut. §. 39
Non obstat. §. 20. Non manifestans § 21
De restitutione emēcium de furto preda ul rapina
Derapina § 22
Quid de predam ementibus § 23
Quid si emptor hoc nesciebat probabiliter tamen hec credebatur § 22
Quid si sciebat factum si ignorabat ius facti § 27
Quid si raptor donator ul venditor satisfecit plena rie ad preda data ul vendita § 26
Quid si quis emat re d preda bona fide ut restituat § 28
Quid si non potest reperiri dominus ul nescitur § 28
De restitutione comedencium de rapina usura vel furto
De his qui comedunt ul i alios vsz conuenertūt § 29
Quid de his qui comedunt et induunt § 70
Quid de predicatoribus qui comedunt de restitutione acquiritorum p meretriciū § 71
An meretrix teneatur restituere § 72
Quid de muliere que recipit pecuniaz p ope carāli § 73
Quid de seculari q recipit p ope caris a diungata § 72
Vtrum regularis possit auctoritate propria

Inc. 1984

restituere quod accepit §. 77
Quid si filius illius q uiuente uxore sua duxit aliaz §. 76
Quid si adultera q accepit filium ex adulterio §. 77
Quid si mulier habz filiu d adulterio occulto §. 78
De restitutione totis
An eos restitui debeat mulieri adultere §. 79
Quanto eos debeat restitui §. 60
Cui debeat eos restitui §. 61
Quid si fundus estatus datus est in totum §. 62
An uir possit cogere patrem: ut det totum filie sue §. 63
An maritus possit expellere uxorem non soluta tota promissa §. 62
Quid de uiro qui recipit filiam raptoris uel usura ry in coniugem §. 61
De restitutione bellancium
An capta in bello subiaceant restitutioni §. 66
De quibz condicionibus requisitis ad hoc ut bellum sit iustum §. 68
Quid si aliquid predictorum defuerit §. 68
Quid de sequentibus dominū i iniusto bello §. 69
Quid si probabiliter dubitant utrum iustum uel iniustum sit §. 69
An sequentes ipm dominū teneantur i solidū §. 69
Quid si neuter raptorū eat dñs: si simul conuenerunt equaliter §. 69
Quid si omnes sequuntur etiā si vnus solus potu. issi p se facere an teneatur i solidum §. 69
Quid si p multa dāna fiat pax et damna hinc inde remittantur an remissio se extendat ad homines utriusq partis §. 69
Quid de subditis mouentibus bellum ex impe rio dominorum suorum §. 69
Quid de his q rapiuntur i ecclis i bello iusto §. 69
Quid de his q iccūt ecclias in bello iusto §. 69
Vtrum sacrilegis regibus inducentibus bellū tene antur subditi milites obedire §. 69
An occupata hodie p principes xpianos in bello auctoritate propa subiaceant restitucōni §. 69
Quid de comitibus qui sine auctoritate pncipis

- vasallos proprios bello exhereditant § 80
- Quid de bellis factis ab una ciuitate alteri ciuitati sine auctoritate principis § 81
- Quid de parcialibus expulsis contra ciuitatem bellantibus § 82
- Quid de socialibus gentium armorum q̄ ad solum libitum discunt § 83
- Quid de his que recuperantur ab ostibus p̄ milites § 84
- An in bello iusto liceat pugnare non solum contra iniuriantem. s; etiam contra suos vasallos § 85
- Vtrum recuperans re sibi subtracta furto vel violencia vel equipollentem; furtive vel violenter teneatur restituere § 86
- De famulo furtum subtraente a domino propter mercedem negatam § 87
- An teneatur restituere qd̄ subtraxit § 88
- De restitutione acquisitorum in luto § 89
- An acquisita in luto subiaceant restitutioni § 90
- De restitutione notariorum damnificantium aliquem propter impericiam § 91
- Quid si faciat falsum instrumentum § 92
- Quid de artificibus asserentibus se peritos in arte sua; si ignorancia aliquem ledant § 93
- De restitutione medicorum § 94
- De medico curam egri derelinquente vel male secante egrum § 95
- Quid de medicis qui grauius aucti prolongant morbos § 96
- Quid de medico imperito § 97
- De restitutione acquisitorum per litigium et primo de accusatoribus criminum § 98
- An taliter acquisita subiaceant restitutioni § 99
- Quid de illo q̄ pecunia accepta resistit ab accusatore § 100
- De restitutione iudicis q̄ dolo seu impericia inique iudicat § 101
- Quid si sufficiens est; s; negligit studere et sic male iudicat § 102
- Quid si recepit pecuniam ut iniq̄ iudicet § 103
- Quid si accepit pecuniam ut bene iudicaret aut simpliciter ut iudicaret § 104

- Quid si accepit pecuniam ut non iudicaret a ut male § 105
- Cui fiat restitutio cum dacio sit mala intencio § 106
- Quid si iudex male iudicauit ignoranter per imprudenciam assessoris § 107
- Quid de officialibus iudicum incitantibus eos ad iniuste iudicandum. § 108
- Quid de iudicibus et administratoribus q̄ negligunt facere iusticiam et defendere oppressos § 109
- Quid de iudice q̄ dimittit condemnacionem expensarum § 110
- De restitutione aduocatorum § 111
- De eo q̄ fuerit in culpa quia non erat idoneus puta de personis prohibitis § 112
- Quid si recepit immoderatum salarium § 113
- Quid si per ignoranciam vel negligenciam cli entis suus amisit litem § 114
- Quid de illis q̄ dolo contingunt damna vel fraudes § 115
- De Restitutione testium § 116
- De corruptis testibus § 117
- Vtrum testis possit accipere sumptus necessarios § 118
- Cui reddet testis pecuniam acceptam p̄ testimonio lato § 119
- Quid de teste nolente manifestare ueritatem et uerba perlebit § 120
- De extorquentibus eleosinas p̄ medaciis et p̄pocis § 121
- Vtrum qui simulacione religionis requirit aliquid teneatur ad restitutionem § 122
- Quid de diuite menciendo se paupre acq̄rere aliquid. § 123
- De mendicantibus ualidis q̄ fingunt se infirmos § 124
- Littera q̄ debet habere questores eleosinarum ab epis § 125
- De restitucioe faciendum elias de alieno § 126
- An committant furtum § 127
- Vtrum monachus possit facere elemosinas. § 128
- Vtrum uxor possit facere elemosinam sine licencia uiri § 129
- Vtrum filius familias possit facere elemosinas sine consensu patris § 130
- Vtrum fur faciendo elemosinas de furto liberetur § 131
- Vtrum liceat furat causa pietatis § 132
- De restitucioe acquisitorum p̄ malos artifices an talia subiaceant restitutioni § 133
- De restitutione clericorum symoniacorum § 134
- De illo q̄ recipit beneficium symoniace scienter § 135

Quid de simonia in ordine & dignitate § 128
Quid sciendum de pecunia simoniace accepta § 127
Quid de recipiente simplex beneficium simoniace § 126
Quid de clericis male administrantibus admini-
 stracionem ecclesie § 124
Quid de his q̄ conant sua inhonestis personis § 128
Cui fiet restitucio a talibus personis male
 recipientibus § 129
An isti ecclesiastici q̄ male ceceperunt debeant resti-
 tuere de bonis ecclesiasticis an patrimonialibus § 130
Quid de prelati ecclesiarum q̄ aliqd̄ legatis impen-
 dunt ut a subditis plus extorqueant § 131
Quid de clerico cui episcopus confert beneficium
 ut cognoscat matrem vel sororem § 132
De restitucione suspensorum
An clericus suspensus ab officio teneatur ad restitu-
 tionem beneficii & fructuum § 133
An impediens aliquem a consecucione beneficii
 teneatur ad restitutionem § 138
Quid de illo q̄ violenter occupat beneficium aut
 scienter se intrudit in eo § 137
Quid de excommunicato reconciliato an fructus tem-
 pore excommunicationis restituat § 136
Quid de his q̄ steterunt in simonia lōgo tēpore § 134
Quid de conferentibus talibus beneficia
 scienter § 138
De restitucione religiosorum
An monasterium tenetur restituere egredienti id
 qd̄ tēpore ingressus ipse donauerat ei; moāsteio § 139
Quid de religiosis q̄ obligati erant in seculo aliqd̄
 restituere § 140
An regularis possit restituere ap̄ia auctoritate § 141
De restitucione dominorum temporalium
An male acquisita per eos debeant restitui § 142
Quid si restitucio sit difficilis quia forte non suffi-
 ciunt bona § 143
An possit dominus aliqd̄ exigere a subditis § 144
An auferentes res contra bannum portatas te-
 neantur restituere § 147

Quid de dominis exigentibus a subditis talias § 146
Quid de exigentibus pedagia & thelonea antiqua § 144
Quid de imponentibus noua pedagia § 148
Quid de contentibus leges iniquas § 149
Quid si dominus non facit id propter qd̄ imposi-
 tum est pedagium § 170
Quid de dominis negligentibus facere iusticiam
 miseris ac defendere § 171
Quid de utentibus malis officialibus & non cori-
 gentibus eos § 172
An solus princeps possit imponere colectas § 173
Quid de uendentibus officia publica § 178
De restitucione subditorum facienda dñis
Vt tales teneant ad restitucō; dñis d̄ male ablati § 177
De fraudantibus pedagia
An fraudantes datum teneantur ad penam impo-
 sitam in foro conscientie § 176
Quid de portantibus merces prohibitas ad par-
 tes paganorum § 174
Quid de furante cristianos captiuos a saracenis
 retentos § 178
Quid si cristianus captiuus fuere tur a saraceno
 qui eum retinet. §. exrem
Quid de subditis damnificantibus dominos § 179
De restitucione subditorum inter se
 de his qui adinuicem extorquent
De ciuib; qui colectas diuiserunt super alios § 160
Quid de estimantibus res plus ul minus odio
 vel inuidia § 161
Quid de malis electoribus § 162
Quid de exactorib; t̄butorū pl; exigētib; d̄bito § 63
De restitucione contrahencium
Ad quid tales teneantur § 168
Quid de commodatario § 167
Quid de utente comodato ultra locum dēmiātū § 166
Qui dicantur casus fortuiti § 164
Quid de depositario § 168
Quid de bixello cui assignasti librum tuum & aliter
 tradidit § 169

Quid de creditore pignoris § 180
An int emptorem & venditorem cadat restitutio § 181
De quo teneatur socius § 182
De restitutione eius qui ob causam accepit
& causa non est secuta § 183
Quid de illo qui accepit pecuniam propter nuptias
& non sunt secute § 184
Quid de accipiente aliquid vt seruum manumittat
& non facit § 185
De restitutione gerentium aliena negocia § 186
De tutore ob cuius causam aduolto vel pupillo da-
mnum illatum est § 187
Quid si quis volebat dare aliquid pupillo et tu-
tor impedivit, §. eodem § 188
De restitutione negotiorum gestoribus
quando damnum incurrit sua causa § 189
De restitutione sociorum quando alter
in ea facit expensas ul alius est dominus § 190
De restitutione accipientis indebitum § 191
De restitutione damnorum datorum ab
animalibus si aial tuum michi danu intulit § 192
Quid si equus tuus calce mea percussit & res fregit § 193
Quid si animal tuum incitauit meum & meum
redit alteri damnum § 194
Quid si bos tuus comedit herbam meam &
canis carnes § 195
Quid si animalia quis mittit in campum meum
& fuges repascuntur § 196
Quid si per se pecora intrauerunt in campum &
frumentum comederunt § 197
Quanto dominus se liberat dando animal damni-
ficans & quanto non § 198
Quid si aial mordax tenes iuxta via & ledit homines § 199
An si imbenio ovem tuam in campo meo possum
tenere illam quousque michi satisfeceris § 200
Quid de lecentibus agrum vel comum alterius
igne aut iumento maliciose § 201
Quid de boue corrupta non custodito a domino
& ledit alium § 202

Quid si equus tuus insidians mulam meam crus
meum frangat § 191
Quid de habentibus columbaria § 192
Quid de venatoribus qui concitant agros quorum caes
occidunt animalia pauperum & similia § 193
De restitutione excommunicatorum § 194
Vtrum durante excommunicatione clericus possit
recipere fructus sui beneficii § 195
Omnis excommunicatus tenetur ad restitutionem § 196
Quid de his excommunicatis qui tempore excom-
municationis acquirunt aliquid § 197
De restitutione inuentorum a casu & fortuna § 198
An talia subiaceant restitutioni § 199
Vtrum quis possit prohiberi piscari in fluminibus publicis § 200
Quid de feris bestiis piscibus & volucribus § 201
An fera bestia a te vulnerata efficiatur tua si alter
capiat eam § 202
An apes & volucres super arbore tua sint tui iuris § 203
Quid de feris factis mansuetis vt pauones apes
columbe § 204
Quid de animalibus mansuetis § 205
Quid de thesauro inuento § 206
Quid de insula nata in mari § 207
De Restitutione acquisitorum in naufragio § 208
De restitutione damni quod causa alicuius data tui est § 209
Quomodo possit exemplificari danum culpa contingisse § 210
Quid de eo qui aperuit cisternam: & animal alterius
cecidit in eam § 211
Quid si inimicus tuus icedit comum tuum & mea urit § 212
Quid si heres vendit rem depositam aut comoda
tam defuncto § 213
Quid de officiali qui negligit inquirere: an officia-
les sui recte gerant se in officiis § 214
Quid de officiali qui negligit punire criminosos § 215
Quid si quis culpabili negligencia danum reddi-
dit § 216
Quid de his qui sunt in mora tradendi res dominis § 217
De restitutione fame § 218
An infamans aliquem teneatur restituere § 219
Quot modis damnificet quis alium in sua fama § 220

V trum aliquis possit revelare malum alicuius sine peccato	§ 218
Q uot modis fiat retractio	§ 19
Q uid si quis de diuersis et a diuersis infamatur	§ 220
Q uid si quis non imponit crimen sed murmurat indiscrete	§ 221
A n accusatus negans verum crimen sibi in publi co impositum peccet mortaliter	§ 222
V tru satisfaciendum sit retractoribus quibus modis potest	§ 223
D e restitutione quam unus tenetur pro alio	
A n pater teneatur ex contractu filij facto cum extraneo	§ 222
Q uid de mercatoribus qui preponunt institores suis apotecis	§ 221
A n dominus et pater teneatur ex contractu gesto per seruum et filium	§ 226
A n principalis teneatur fidiussori suo pro eo quod soluit	§ 224
Q uid de eo qui facit fugere debitorem	§ 228
Q uid de occultante officialem tempore scidicatus	§ 229
V trum vxor teneatur si maritus male administrat officium publicum	§ 230
Q uid de vxore qui fecit furtum an matrimonium vel prius	§ 231
Q uid de notariis officientibus instrumenta falsa	§ 232
Q uid si filia detetur in fraudem creditorum	§ 233
Q uid de viro qui accepit filiam raptoris vel vxorij	§ 232
Q uid de sepelientibus usurarios	§ 231
Q uid de ministris usurariorum	§ 236
Q uid de procuratore tutore et curatore	§ 234
D e restitutione edificancium in solo suo cum damno vicini	§ 238
D e restitutione edificancium in solo alieno de sua materia et alijs multis casibus	§ 239
Q uid si quis plantet plantam in alieno solo	§ 240
Q uid si seminaui in agro tuo frumentum meum	§ 241
Q uid si scripsi in aliena carta vel pinxi in tabula aliena	§ 242
Q uid si quis ex aliena materia vel ex sua et aliena fecit materiatum	§ 243
Q uid si quis bona fide fuit vestimento suo manicam de aliena purpura	§ 242
Q uid si quis confundat materias proprias cum aliena	§ 241

D e restitutione fructuum preceptorum	§ 246
Q uid de asportantibus fructus de campo	§ 244
Q uid de inuasore rei alterius immobilis	§ 248
D e restitutione alienacionis facte in fraudem creditorum	§ 249
D e restitutione alienacionis facte per metum	§ 250
D e restitutione facienda ei qui utiliter gessit negotium meum	
Q uid si soluiستي creditor meo et me liberaستي	§ 251
Q uid si tutor more ciuitatis mixta exenia ma gistro nomine pupilli	§ 252
Q uid si redimo filium tuum ab hostibus sine mandato tuo	§ 253
D e restitutione expensarum in iudicio factarum	§ 253
D e his qui temere litigant	§ 252
D e restitutione recipiencium ab his qui alie nare non possunt	§ 251
D e restitutione vtencium rem alienam contra domini voluntatem	§ 256
R estituere tenetur qui commisit furtum in usu rei licet non in ipso re ad estimationem illius usus. §. eodem	
D e restitutione faciencium fraudem legis	§ 254
D e restitutione damnificancium alium in seruo vel debitore vel animali	
D e occidente alienum seruum vel animal	§ 258
Q uid si quis compellit animal alius precipitari	§ 259
Q uid si ex misericordia dissolui seruum alienum vel debitorem	§ 260
D e restitutione miscantis turpitudinem in vino alieno	§ 261
D e restitutione damnificancium aliquem precipiendo vel effundendo aliquid de domo	§ 262
D e restitutione damni dati ab arbore vel a flumine	§ 263
Q uid si per aluuium terra agri mei adiciatur tuo	§ 262
D e restitutione damnificancium re publica aliquo modo	
D e exactoribus tributorum qui aliquid retinent	§ 261
Q uid de eo qui pecuniam sibi datam in administratio ne reipublice partem retinet vel totam	§ 266

¶ Quid s his q faciunt bt annona carior vendatur	§ 267
¶ De restitutione plagiarioru. i. qui subtrahut filios patribus	§ 268
¶ Quid de abducentibus uxorem alterius	§ 269
¶ De restitutione raptorum virginum viduaru ⁊ sandimonialium	§ 270
¶ De multiplici restitutione fienda reipu.	§ 271
¶ De restitutione vinctencium officia publica ⁊ dignitates	§ 272
¶ De restitutione iniuriarum	§ 273
¶ De comunicacione fratrum facienda post mortem patris	§ 274
¶ De restitutione heredum	§ 275
¶ De ordine restituendi cre ditoribus ⁊ legatarijs	§ 276
¶ Quid de expensis factis ab herede	§ 277
¶ Pro quota parte teneantur here des si sunt plures simul	§ 278
¶ Done q aliquis moriens habet tres marcas auri quarum vna e de vsura ⁊ dimittit eas tribus filijs suis non determinans que sit de vsura s; generali ter dicit vniam illarum esse	§ 279
¶ Done q vni constat q duo volunt restituere	§ 280
Restitutio tercio	
¶ Cui debet fieri	§ 1
¶ Quid de illo qui pluribus tenetur ⁊ vult partem soluere cum non possit totum	§ 2
¶ Qui sunt piores inter creditores	§ 3
¶ Cui sit facienda restitutio rei furtive	§ 4
Restitutio quarto	
¶ Quanto debeat fieri	§ 1
¶ Quid si is q tenet restituere no potest iduci ad re stitucionem statim faciendam nec creditor vult dare dilacionem	§ 2
Restitutio quinto	
¶ Quoad mod bt debitor apd deu ⁊ hoies satisfaciat	§ 1
¶ Quid si aliquis offert totaz pecuniam creditori ostē tens plenariam voluntatem: cu no habeat	§ 2
¶ Vtrum remissio semel facta p pnam reuocetur	§ 3

¶ Quot sunt modi satisfaciendi	§ 1
Restitutio sexto	
¶ Quid sit restituendum	§ 1
¶ Vtrum debeat iniungi in foro consencie q quis. soluat pena qua incurrit defraudando pedagijs	§ 2
¶ Quid tenetur restituere fur	§ 3
¶ Quid de emente eam	§ 4
Restitutio septimo	
¶ Vbi facienda sit	§ 1
Restitutio octauo	
¶ Quanto debitor non est soluentis	§ 1
¶ Quanto debitor no e soluentis an teneatur petere veniam ul dilacionem	§ 2
¶ Quid si debitor non potest induci ad restitu cionem statim	§ 3
¶ Quid si fur ul raptor sit i extrema necessitate	§ 4
¶ Quot sunt modi restituendi quibz consultitur debi tori ne in desperatione labatur	§ 5
¶ An qn debitor non e soluentis sacerdos possit dare dilacionem	§ 6
¶ Quid de illis q si vellent dimittere superfluas expē sas possent rpta restituere	§ 7
¶ Quid agere debet penitens qn non e soluentis	§ 8
¶ Quid si discrepant inter se spoliati in danda dilacione	§ 9
Restitutio nono quantum ad ordinem	
¶ Cui prius fienda sit	§ 1
Restitutio decimo	
¶ Quibus debet fieri restitutio intertorum	§ 1

¶ Finit Tabula Restitutionum

INCIPIT TABULA VSVRARIO

Usura Primo Scilicet In

Contractu Mutui

- Q**uid si usura § 1
In quibus rebus committitur § 2
An sit mutuum si quis dederit .x. vlnas panni pro
alijs .x. reddendis ad certum terminum § 3
An usura excusetur ex pacto cōventionali prius § 4
Vtrum sola spes faciat usurarium § 5
Vtrum usurarius intēdāriū teneat ad restitucōz § 6
Quare usura sit peccatum § 7
Quare recipere aliquid vltra sortem in mutuo sit
peccatum: et pro re locata non § 8
Quare iudex secularis patit usurarios viuere cum
sint fures: et alios raptores non § 9
Quare iudex ecclesiasticus plus intromittit se de pe
na usurariorum q̄ aliorum furum § 10
Vtrum in lege veteri permissum erat iudeis dare
ad usuram alienigenis § 11
Vtrum mutuans posset naturalem obligationez
reducere in civilem § 12
Vtrum mutuans posset vltra sortem recipere ser
uicium facti vel verbi § 13
Vtrum mutuans pecuniam rustico vt laboret pos
sessionem eius sit censendus usurarius § 14
Respondeo ad argumentum in contrarium § 15
Quid si vellem emere vsq; ad certum tempus terrā
feudificantem .x. singlo āno: et fecisti me cessare a
tali emciōne et tibi mutuare pecuniā Et ego dico
q̄ contentor tibi mutuare cum hoc q̄ tenearis
michi dare singulo anno tantum q̄ntū eet fructus
illius possessionis si emisset: an sit usura § 16
Done q̄ habeam pecuniam et volebam ire ad nū
dinas et ibi merces emere et ad alium locū deferre
vel seruare certo tempore vt luctaret Tu indi
ges pecunia illa: recipis illam in mutuo offerens
te paratum illam restituere cum lucro sperato
an sit usura § 17
Quid si carissimum est frumentum: et data nunc cta

- pecunia sit pactum q̄ certo tempore reddatur
tantum frumenti quantum tunc poterit habere
pro illa pecunia an liceat § 18
Quid si mutuo tibi frumentum ad renouandum
an liceat § 19
Quid si q̄s accipit pecuniā ad usuram et postea eāde;
mutuat amico suo vt restituat sortem et dictam
usuram usuratio § 20
Vtrum inimicis quibus potest licitum bellum i:
ferri liceat dare ad usuram § 21
Quid de his qui volunt dare dilacionem rebitori
veniente tempore solucionis nisi p̄ pecunia § 22
Vtrum liceat mutuare cum hoc pacto vt res
aliquid pauperibus § 23
Done q̄ quis mutuet pecuniam ticio vt vadat ad
molendinum suum alias non mutuaturus: an
est usura § 24
Sed cui fiat restitucio in predicto casu § 25
Sed quid si molendarius tonat pecuniam vt vadam
pocius ad molendinum suum q̄ vicinorum § 26
Vtrum in aliquibus casibus liceat recipere vltra
sortem dicitur q̄ sic in .iij. casibus § 27
Primo ratione feudi § 28
Secundo ratione beneficij violenter occupati § 29
Tercio ratione totis .§. 30. vsq; ad § 30
Quarto ratione interesse § 31
Quinto ratione liberalis tonacionis § 32
Sexto ratione more § 33
Septimo ratione pene § 34
Octauo ratione termini § 35
Nono ratione retradicionis rei vendite § 36
Decimo ratione dubij § 37
Vndeio quanto pecunia sigillata ocludit ul locat § 38
Duodecimo q̄n accipitur usura ab inimicis fidei § 39
Quid si mutuauit tibi .x. corbes frumenti vsq; ad pa
sca q̄n valet corbes. 20. solitos et postea in pasca
q̄n est tēpus solucionis valet. 20. an est usura si
decem corbes frumenti recipiam § 40

Quid si aliquis mutuatur nauiganti ul eunti ad nudinas certaz pecunie quantitatē recepturus aliquid ultra sortem p eo q recepit i se piculum pecunie vel mercuz. i. si pecuniam ul merces saluas portauit § 28

Quid de illo qui mutuauit pecuniam recepturus ad terminum alterius genis monetam ul aurum ul argentum § 28

Done q debitor usurarij mutuauit socio pecuniam eo pacto q restituat usurario sortem a usuris deinceps curretes: an talis mutuus sit usurarius § 29

Quid de illo qui mutuauit pecuniam comitati hoc pacto q durante debito n tenetur ad collectas § 30

Done q iurias ituli semipronio qua ob te michi imicatur ap qd me oportet subire expensas florenorum. id. in mense pro securitate mea. Unde ipsi seiproio egenti mutuo centum cum pacto q michi remittat iniuriam: ul etiam sine pacto s; hac spe ductus p maria: ut eius gra ul beniuolencia ul ueia ab eo recepta cessent expese p dide Non aut ex aliqua caritate quam habeam ad illum an sim usurarius § 31

Quid si michi debes. x. que non possu recuperare a mutuo tibi alia. x. tali pacto ut michi satisfies q infra dictuz tpus michi soluas. 20 an sit vsha § 32

Usura secundo circa animalia

Quero quare locanto equum l; aliqd accipere a non mutuantio pecuniam § 31

Vtrum quato coituit aialia nutrienda puta oues boues a porci possit intueire fraus usuraria § 2

Quid de illis qui emunt oues ul boues a pauperibus quos forte non habent § 3

Done q to alicui pecora cum pacto q percipiam omnes fructus pecorum q ad vsq; consequat totum meum capitale a postea sint comunia § 2

Quid de illis q tradunt boues ad mediacionez pro certis sextarijs bladi eo pacto q si moriantur ul deteriorant oduatoz subeat medietatem periculi si aut meliorantur habeat medietatem comodi § 1

Quid de ouibus aialibus que traduntur ad incre

Done q debi asinaz meam in socidaz in qnqueniū a e de consuetudine q i fine qnqueniū diuidatur asina a fetus ul pecudes a fructus earum: intem asina perit naturaliter nunquid rusticus michi tenebitur ad aliquid § 1

Done q debi boues cuidam cum pacto q dare de beat. 20. statia grani in anno § 8

Usura tercio in empcionibus

Vtrum liceat emere redditus prediales ad vitam sine v. cio usure § 1

Quo iure vendens aliqd ad vitam potest illud retinere quanto emens parum superuixit epcionē § 2

Quid de his qui emunt redditus aliquos ad vitam venditoris seruatis debitis circumstancijs ex etate et sanitate emptoris § 3

Vtrum liceat emere redditus pdiales hreditarie § 2

Nunquid possunt vendi redditus percipiendi p cio minori eo q statim emens soluit q si solutio singulis annis differetur § 7

Vtrum gracia expectationis rei vendite liceat pl; accipere a venditore ul minus dare ab emptore § 6

Quid de illis q agro seminato emunt fructus percipientes illo anno § 1

Quid si quis debeat tibi soluere centum ducatos post tres annos a ad p sens soluit cum pacto q retineat sibi. 17. ducatis ap inturrens tps triuz annorum qru terminuz pbeniat: an sit usura § 8

Quid si emi ab hnte possessiones cesu. x. corbium frumenti pro p cio q habent possessiones ex quibus haberent x similit dide. x. corbes adiedo q d oib; bonis suis me indifferenter soluere teneatur § 9

Quid de his qui emunt ab ecclesijs ul monasterijs certas possessiones tenendas toto tēpore vite sue ita ut post eorum mortem ad ecclesias redeant § 10

Quis petit a me mutuum offerens pro securitate mutui hypotecam suorum bonoru ego nolo mutuari s; paratus sum emere pro eodem p cio a vsq; ad certum tempus reddere pro eodem § 11

De contractu emptoris cum pacto re reuendēdo § 12
Quid si q̄s uendat percipiētoz reddituum ius qd̄
t̄p̄r contractus valet cētum ⁊ quia expectat solucōz
fiendam certis t̄minis volt habere. 100. 20 § 13
Quero an aliquo casu liceat vendere ad c̄renciaz § 12
utrum liceat emere redditus pecuniarios heredita
rie vel ad uitam § 17
Quidam pulcer casus re anticipacione solucionis
precij rei vendite. §. 16. 41. 7 § 18
Quid si rem puta frumentum non eram v̄ditur⁹
⁊ rogasti me vt tibi v̄derez: an possū petere illd̄ qd̄
valebit tempore quo intencebam vendere § 19
Quid si vendat p̄cio qd̄ ad presens currit sed si plus
valet vsq; ad pasca volt qd̄ illud plus sibi retur: si
vero minus valet non volt qd̄ precijz minuat § 20
Quid si habens merces volebat eas portare ad ali
um locū vbi verisimiliter eant caiores: ⁊ inuenit
in loco vbi erat q̄ sibi dat t̄m q̄ntum h̄c potuiss̄
in loco ad quez illas intencebat referre § 21
Done vendit q̄s fructus terre predij ad tempus
puta. 10. annoz pro mille. cū fructus illius predij
comuniter valeant ānuatim cētū q̄iquaginta. ē
ne licitus iste contractus ex parte emptoris § 21
Done qd̄ petrus habet centū libras in bācho alicui⁹
retipiendas vsq; ad q̄tuor mēses v̄trum alicui lice
at emere eas pro. 80 § 23
Quero d̄ tali casu aliquis portauit sal traciuiā ⁊ ven
didit ip̄m comunitati pro certo precio percipiendo
quanto alijs q̄ ante portauerūt sal q̄ ipse ⁊ eidem
comunitati v̄diderunt fuerit satisfactū talis autēz
vendens nolens tanto tēpore expectare solucōm
fiendam. vendit iura sua que habet super coitatez
minori precio q̄ debeat recipere § 22
Done qd̄ q̄s emit tertā ab aliq̄ multo minoi precio
q̄ valeat restitutu⁹ eā p̄ precio eoz: infra certū
tempus. siue q̄ncūq; voluerit venditor § 27
Quero de hoc casu Petrus existens ianue emit ⁊
Martino turo nenses recipiētos in francia
in talibus nundinis § 26

Quid si vento tibi bladium ul rem meam vt res
mea michi tantum quantum valebit in tempore
q̄ carius erit hoc anno: an liceat § 24
Quid si q̄s vendit bladium alteri pro .20. solidis in
menie qd̄ ē t̄m. 17. in prefixo t̄mino h̄m boni viri
firmacionem valiturum ⁊ postea veiat caristia ⁊
idus illud bladium vendat. nūquid prim⁹ v̄ditoz
aliquo emptori restituere tenetur § 28
Quid si t̄p̄r quo mensuradū ē ḡnū p̄ q̄ tibi nunc
sentum redi. puta to tibi precium t̄p̄e messium ⁊
mensure debetur in pasca q̄n ḡnū plus valebit § 29
Usura q̄to in oīactu societatis
Quero de hoc casu aliq̄s ciuis ianuenis committit
pecuniam bone fidei alterius vt inde luctetur ⁊
iuste ⁊ habz inde partem in lucro. Vt liceat § 1
Quero quō in cōmissioē talis pecunie committat
usura § 2
Quot modis variatur contractus societatis § 3
Done qd̄ aliquis ponit in societate operā. t̄m ali⁹
ponit libras. 30. ad t̄ciā partē lucri ⁊ dāni hoc ē
ad lucroz ⁊ dānoz. 10. libras. 20. remanentibus
semper saluis. an liceat § 2
Quid de his q̄ mutuunt pecuniam ad negociādūz
hoc pacto qd̄ capitale sit saluum. ⁊ si qd̄ luctum in
terueniat illud diuidatur § 7
Quod q̄n vnus ponit pecuniam t̄m ⁊ alē operā ex
q̄bz ptibz itelligūtur socy tā i lucro q̄ i dāno § 6
Done qd̄ i diuisione societatis post longa t̄p̄a ⁊
multos labores preterentes nō inuenitur nisi
solum capitale saluum. an totum ipsum capitale
debeat habere item ille qui ipsum posuit. an nō
debeat equaliter diuidi § 1
Done qd̄ ipsum capitale ē perditum ul di minutum
adversa fortuna. nūquid ille qui ponit operam
teneatur aliquid offerre ei qui ponit pecuniam § 8
Done qd̄ in societate vterq; ponit mixtim pecuniaz
⁊ operā sed vnus maiorem pecuniam q̄ alter nū
q̄ partes lucri erunt equales § 9
Quero exempla de damnis § 10

¶ An dans pecuniam mercatori ut d' lucro partem habeat committit usuram § ii

¶ Done q pactum e inter duos q unus ponit mille alter operam: de hys mille parum restat casu fortuito: unde operarius no volt operam ponere uel rem suam que magna est cum re socy que parua est quid iuris sit § i2

¶ Done q duo sunt socy diu bonoru puta filius legitimus & spurius: moto pater instituit filiu legitimum heredem: queritur vtrum aliquid acquiratur spurio § i3

¶ Done q plures sunt socy omnium bonorum vnus istorum ex usuraria prauitate quesuit multa & comunicauit socio ul fratri § i2

¶ Done q ego & tu contraximus societatem duraturam qnquennio hoc pacto q ego ponaz mille & tu operam: remse casu fortuito ante quinquennium perierunt. nuquid ego cogar iterato ponere § i7

¶ Nuquid ille q dz ponere opa puta nauigato ul ecucica negotiatio debeat poere ista opa suis expensis § i6

¶ In quot casibus possit qs dare pecuniaz suaz & inde recipere lucrum § i4

¶ Duo alij pulcri casus in societate. §. eodem

¶ **U**suras qnto i contractu locacionis

¶ Quomodo committitur usura in hoc contractu § i

¶ Nota diferencia contractus. §. 2.2 § 3

¶ De nautico fenore § 2

¶ An conductor teneatur de casu fortuito § 7

¶ An locator teneatur remittere mercedem oductoi § 6

¶ In quot casibus inquilin? potest expelli d' domo per ipsum conducta § 1

¶ **U**suras sexto in contractu pigneris

¶ Vtrum tenens aliquam rem pignoratam teat ea restituere cum fructibus si sibi soluitur capitale pro quo fuit pignorata § i

¶ Done q quis pignorat equu p mutuo sibi facto & soluit cibaria ei: & ille cui pignoratus est utitur equo ad negocia an est usura § 2

¶ Alius pulcher casus similis § 3

Usuras septimo in contractu permutacionis in arte numulariorum

¶ Vtrum ars campforia sit licita § i

¶ Quot modis dicitur permutacio. §. eodem

¶ Quare campfor potest recipere lucrum permutando pecuniam § 2

¶ Done q quis dat marcam argenti pro alia marca soluenda in certo termino: an sit usura § 3

¶ Done q aliquis habens pecuniam quaz timet tpe futuro minorandaz suo precio secunduz statuta tre & id no volt eaz dare mutuo nisi reddatur sibi i eqli precio in quo e tempore mutui: an liceat § 2

¶ Done q deponui pecuniam apud casorem sine aliq pacto qui capfor cum dicta pecunia fuit multum lucratus & soluit michi pecuniam cum .x. pro .100. an sit usura § 7

¶ Done recepit quis pecuniam venditam ultra mare & ibi reddendam certo precio constituto: an sit usura § 6

¶ Quero capfor cambientio recipit bnum denarium p floren: ul idistanti loco facit pecuniam numerari. & ego hic eo. an sit usura § 1

¶ Quid de camfore qui accipit aliquid bt pecuniam quam sibi hic soluo faciat alibi numerari § 8

Usuras octauo qntum ad restitutionem scilicet quid restituendum sit

¶ Vtrum quis teneatur ad restitutionem usuraru § i

¶ Vtrum quis teneatur rem eandem nymed restituere § 2

¶ Vtru sufficiat q qs non restituat plus q accepit § 3

¶ Vtru homo teneat restituere ea q legitima mercancia lucratus e de bonis usurary. §. 2.2 § 7

¶ Vtrum usurarius teneatur ad damnum qd incurrit ille a quo usuras extorsit § 6

Usuras nono quantum ad restitutionem cui facienda sit

¶ Cui debet fieri restitucio usurarum & casus in qbus non debet fieri ei a quo sunt extorte § i

¶ Done q prelatas ecclesie iniuste subtraxit: cui fieri debet restitucio § 2

¶ Done q xpianus recepit vhas a iudeo cui restituet § 3

¶ Done qd est culpa ex parte accipientis & dātis sz tas
 men est sine iniuria alicuius **V**trū accipi-
 ens possit retinere §. 2
¶ Qd si pecunia data sit siymo iace i iuriā ecclesie §. 7
¶ **U**surā decimo. s. quis teneat ad restitucōm
¶ Quero an notarij qui scient conficiūt istrumta super
 vhas teneantur ad restitutionem §. 1
¶ Quid de prelatiis sigillantibus & subscribentibz se in
 istrumentis usurarijs §. 2
¶ Quid de his qui tpre messiu ul uindemiaturū emunt
 uiliū frumentū & uina ut uendant cariū §. 3
¶ Quid de mercatoribus qui ea intencioē emūt mo-
 netas & alias res uenales §. 2
¶ Done qd vharus emit prediū de pecunia vhariaz
 donat rem illam alteri & postea fit nō soluto
¶ Vtrum ille qui soluit usuras possit cum effectu petere
 rem emptam de usuris ab ipso possessore cui donata
 est: & utrum ille in foro penitencie teneatur
 restituere §. 7
¶ Quid si talis possessio perueniat ad illū qui soluerat
 usuram ex causa lucratua §. 6
¶ Quid de heredibus usurarij §. 1
¶ Quid si alter heredum factū ē non soluto nūquid
 alter tenetur in solidum §. 8
¶ Quid de illis dominis qui multa recipiūt a iureis
 usurarijs per vim §. 9
¶ Quid de genero raptois ul usurarij nūquid potest
 accipere totum a locero §. 10
¶ Quid de creditore nūquid potest accipere qd sibi
 tenetur ab usurario §. 11
¶ Quid de seruitoribz usurariorum qui eis seruiunt
 in officio fenerandi §. 12
¶ Quid de eo q cum uellet alicui mutuare pecuniam
 gratis induxit me q nō mutuare nisi sub vhis §. 13
¶ Quid de eo qui consulit alicui ut feneretur §. 12
¶ Quid de eo qui pecuniam dat amico uel consangu-
 neo gratis ut feneretur §. 17
¶ Quid de eo qui contrahit societatem cum alio ad
 fenus exercendum §. 16

¶ Quid de eo qui mutuat pecuniam usurarij ad par-
 ticipacionem lucri usurarum §. 11
¶ Quid de eo qui pecuniam reponit apud usuarios §. 18
¶ De usurario intencionario §. 19
¶ An mutuans secundo sub spe aliquid habendi
 peccet & teneatur ad restitutionem §. 20
¶ Vtrū creditor cui ex caritate mutuant debitor aliqd
 ultra sortem contulit non voluntarie: sed ne in-
 discretus reputetur vel de certo non inueniat
 mutuantem teneatur ad restitutionem §. 21
¶ Quid si non sit corrupta intentio creditoris debitor
 tamen propter mutuum acceptum ul vltiori reti-
 nedū dat ei aliqd: nūqd creditor tñt restituere §. 22
¶ Quid de illis qui adueniente soluciois tñt nōlūt
 dare dilacionem debitori qui iuramēto astrictū
 est solvere nisi data ei pecunia ul equipollenti §. 23
¶ Nunquid clerici usuras quas habuerunt de rebus
 ecclesie restituere possunt §. 22
¶ Quidam consulit q feneraretur ul dedit alicui pecu-
 niam gratis ut feneraretur nūquid iste tenetur in
 solidum ad restitutionem §. 27
¶ Vtrum vxor teneatur ad restitutionem pro marito
 defuncto usurario §. 26
¶ Vtrum vxor viro viuente & ipso ignorante possit
 restituere §. 21
¶ Vtrum vxor & familia teneantur ad restitutionem
 eorum que cedunt in vsum vite eorum §. 28
¶ Quid de recipientibus ab usurarijs munera elemo-
 sinas & oblationes §. 29
¶ Quid de vxore usurarij q qcqd habet est de usura §. 30
¶ Quid de curatore & tutore q dant pecuniam pupil-
 li vel aduerti ad usuram §. 31
¶ Quid de seruientibus & mercenarijs usurariorum
 & de ementibus & venientibus ab eis §. 32
¶ Vtrum fautores ul retinentes usurarios in terra
 sua teneantur ad restitutionem §. 33
¶ Quid de illo qui mutuauit nomine alieno ad vha §. 32
¶ Quid de tutore & curatore §. 31

- ¶** Quid de illo q̄ gerit negociū alienū a siē mandato ei⁹ fenerat ad op⁹ illius cui⁹ negociū gerit .§. 36
- ¶** Quid de illo qui bona fixe rogat usurarium ad instanciam pauperis ut illi mutuet .§. 3v
- ¶** Quid de ciuitatib⁹ a collegijs dantibus pecuniā ad usuram nūquid omnes tenentur ad restitucōm .§. 38
- ¶** Sed nunquid tenentur omnes in solidum .§. 39
- ¶** Quid de regibus a alijs dominis qui cogunt debitores soluere usuras .§. 20
- ¶** Usura vnde primo quanto. s. debeat fieri restitucō
- ¶** Quero quāto d⁹ fieri restitucō usurarum .§. i
- ¶** Done q̄ aliquis n̄ p̄t restituē sine grādi dispēdio suoꝝ bonoꝝ: forte q̄ n̄ iuenit q̄ uelit bona sua emere ul q̄ ille cui restitucō fienda est nimis distat nec h⁹ q̄ uelit ad eū deferre pecuniā .§. 2
- ¶** Done q̄ ille q̄ d⁹ restituere ē multum indigens .§. 3
- ¶** Vtrum sufficiat vñs i piculo mortis existēti otere testamētum sup restitucōe male ablatorum .§. 2
- ¶** Quid si is q̄ vñs extorsit ad iopiam deuenierit .§. 7
- ¶** Quid agēdū sit i foro penitenciali de tali inopia .§. 6
- ¶** Quid si q̄s det vñs modū bladi p̄ vñs qd̄ mō ual⁹. 10. a p̄ annū ual⁹. 20 nūquid vñs tenetur restituere modū bladi illi q̄ dedit in ualore i q̄ moto est uel quo fuit quanto dedit .§. 1
- ¶** Usura duodecim sc⁹ quātū ad locū ubi d⁹ fieri restitucō
- ¶** Quero ubi deb⁹ fieri restitucō male ablatorum .§. i
- ¶** Vñs tercio decimo quantum ad ordinem ad modum restituendi
- ¶** Vtrū restitucō vñs deb⁹ fieri publice ul puate .§. i
- ¶** Vtrū prius sit fienda restitucō male ablatorū qm̄ solucio debitorū a legatorum .§. 2
- ¶** Vtrū p̄t restituēda s̄t male ablata q̄ soluēda d̄bita .§. 3
- ¶** Vtrū fienda sit restitucō p̄ss vñs q̄ alteri .§. 2
- ¶** Quid si hereditas nō sufficiat ad sat̄s faciēdū oibus nūquid sat̄s faciendum sit p̄mo uenientib⁹ .§. 7
- ¶** Vñs quater decimo q̄tum ad penam usurariorum
- ¶** Quero de pena usurariorum .§. i
- ¶** Quid si certum ē a notoriū aliquē fenebrez pecūiā

exegisse a distat q̄ debitores q̄ soluerūt n̄ mittūt
s̄ repetere nō audent p̄p̄tenciam exactorum .§. 2

¶ Usura quater decimo q̄tum ad accipientem
An licitum sit recipere ad usuram .§. 3

Finit Tabula Usurarum

- INCIPIT TABVLA EXCOMMUNICATIONUM**
EXCOMMUNICATIONES MAIORES EXCOMMUNICATIONES
- ¶** p̄mo contra personas ecclesiasticas. §. i.
- ¶** Quicūq̄ gerit se pro papa non electus a duabus partibus cardinaliū cu⁹ omnib⁹ consensib⁹ sibi .§. i
- ¶** Episcopus grecus non obediens latino per quem fuit deputatus .§. 2
- ¶** Quicūq̄ clerici audiunt leges ul phisicam .§. 3
- ¶** Clerici qui manifestis usurarijs alienigenis ad fenus exercendum domum locant .§. 2
- ¶** Clerici a quicūq̄ alij qui in cimiterijs corpora sepe liunt tempore interdicti .§. 7
- ¶** Clerici religiosi a moniales otrahētes matrimoniū .§. 6
- ¶** Clericus habens officium vicomitis .§. 1
- ¶** Clerici a religiosi inducentes ad bouendum bt se pulturas apud ecclesias suas eligant ul electas non mutent .§. 3
- ¶** Clerici qui scienter hereticos a eorum fautores tradunt ecclesiastice sepulture .§. 9
- ¶** Sacerdotes absolvētes ab excommunicationib⁹ p̄ p̄cessū Eugenij quarti promulgatis .§. 10
- ¶** Contra religiosos
- ¶** Religiosi qui exeunt claustrum suum ad audiendum phisicam ul leges .§. 1
- ¶** Religiosi p̄fessi q̄ temere habitū suū dimiserint .§. 2
- ¶** Religiosi religionum abolitarū recipientes aliquez ad suum ordinem .§. 3
- ¶** Religiosi mendicantes qui renouo recipiunt loca sine licencia sedis apostolice .§. 2
- ¶** Religiosi q̄ quouis modo retrahunt audientes a solutione decimarum .§. 7

- R**eligiosi q̄ confitentibus sibi non faciunt consien-
ciam de decimis soluendis ⁊ predicatorum requi-
siti non predicantes § 6
- R**eligiosi q̄ decimas ecclesijs debitas sibi appropri-
ant siue alio modo defraudant § 1
- I**nventores nouarum religionum vel capientes
ipsarum habitum § 8
- R**eligiosi qui non seruant interdictum quod ecclē-
sia matris seruat § 9
- F**ratres minores recipientes fratres vel sorores
de tercio ordine ad diuina tempore interdicti § 10
- M**onachi vel regulares canonici transferentes se
ad curiam romanam vt prelati suis aut mona-
sterio damnum inferant § 11
- M**onachi infra septa monasteriorum suorum te-
nentes arma sine licencia abbatis § 12
- M**ulieres que begine vocantur ⁊ eas fouentes § 13
- R**eligiosi quicumq; qui absq; licencia proprij sacer-
dotis solemnizāt matrimonia. sacramenta eucharistie
conferunt ⁊ extreme unctionis § 14
- R**eligiosi qui excommunicatos a canone absoluunt § 15
- R**eligiosi inducentes aliquos ad vouendum vt eli-
gant sepulturas apud eos vel electas non mutēt § 16
- R**eligiosi qui tempore interdicti sepeliunt corpo-
ra in cimiterijs aut excommunicatos publice: aut
vsurarios aut interdictos § 17
- R**eligiosi contrahentes matrimonium § 18
- R**eligiosi q̄ tradūt hereticos ecclesiastice sepulture § 19
- R**eligiosi mendicantes qui transeunt ad aliquem
ordinem monachalem § 20
- R**eligiosi qui procurarent vsurpari p̄ aliquem patro-
naturam custodiam alicuius vacantis ecclesie § 21
- A**bbas ul̄ p̄or faciens xberari aliquē clericū p̄ laicū § 22
- C**ontra impugnatores fidei. § 3
- Q**uicumq; incidit in heresim iam damnatam ul̄
nouam adinuenit § 1
- O**fficialis secularis q̄ cognoscet de crimine heresis § 2
- I**nquisitores hereticorum non recte exercentes
officiū suū § 3

- I**nquisitores hereticorū q̄ quouis modo extorquent
pecuniam a quibuscūq; sub p̄textu officij sui § 2
- Q**ui per assassinos quēpiam xpianū interfici fecerit § 7
- Q**uicumq; hereticis ⁊ viclefistis arma seu presi-
dia ministrant § 6
- D**ortantes arma seu venientes extra xpianos pi-
raticis saracenorum aut quibuscūq; alijs impendentes
auxilium consilium in dispendiū terre sancte § 1
- O**rdinati ad ordines per scismaticos aut ab eis reci-
pientes ecclesiasticas dignitates § 8
- C**ontra impugnatores ecclesie ⁊
ministeriorum eius. § 2
- Q**ui dicit romanam ecclesiam non esse caput omni-
um ecclesiarum nec ei tanq̄ capiti obediendū § 1
- Q**ui incendit vel frangit ecclesiam vel locum reli-
giosum vel que in eis sunt § 2
- I**ncendarij aliarum rerum q̄ ecclesiarum § 3
- F**acientes statuta seu obseruantes vel seruati mā-
dantes contra libertatem ecclesie § 2
- Q**uicumq; de nouo vsurpant custodiam vacanci-
am ecclesiarum vel piorum locorum § 1
- O**ffendentes quouis modo romipetas ⁊ peregrinos
romam accedentes § 6
- F**alsificantes literas domini pape vel falsis
vtentes scienter § 1
- I**mpugnans literas pape ante coronacionem § 8
- I**nsecutores cardinalium ⁊ eorum participes § 9
- O**fficiales q̄ non fecerint obseruare ea que statui-
tur contra insecutores cardinalium § 10
- I**nsecutores episcoporum quouis modo: ⁊ insecuto-
ribus prebentes assensum § 11
- I**nponentes ecclesijs vel clericis exactiones ali-
quas vel grauamina § 12
- C**ompellentes prelatos seu capitula seu ecclesiasti-
cas personas ad submitendum se laicis vel alie-
nandū bona imobilia ⁊ vsurpantes § 13
- Q**uicumq; exigunt datū ab ecclesiasticis psonis § 14
- D**omini temporales qui subditis interdiciunt ne
personis ecclesiasticis aliquid vendant vel obse-

- qu'a exhibeant § 17
- I**mprensus manus violentas in clericum ul religio- § 16
sum vel conuersum
- I**mpedientes ne victualia adducantur ad curiam § 14
romanam
- Q**uicumq; detinent vel inuadunt hostiliter ciuita- § 18
tes et insulas curie romane subditas
- Q**uicumq; quouis modo offendunt recurrentes ad § 19
sedem apostolicam aut procuratores eorum super
causis et negocijs aliquibus
- S**cientes pactum ul ex pacto recipientes aliqd pro § 20
aliqua iusticia ul gra obtinenda i curia romana
- E**untes ad tram sanctam sine licencia sedis aposto- § 21
lice
- R**ecipientes in curia romana litteras pape ab alio § 22
a uicemancelario ul a papa ul bullatoribus
- Q**uicumq; receperint licenciam grauandi illos qui § 23
sentencias excommunicacionis ptulerunt ul quorum
occasione prolate sunt vel ipsas obseruantes
- C**oncedentes represalias contra ecclesiasticas personas § 22
- Q**uicumq; impedit officium delegati ul iudicis ecclesia- § 27
stici ul ipetratoris litterarum domini pape super
causis que de iure spectant ad forum ecclesiasticum
quominus libere iusticiam obtineant
- D**omini temporales compellentes clericos reassi- § 26
gnare sua beneficia
- C**ontra impugnatores religionum. §. 7
- G**losantes in scriptis declaracionem Nicolay ter- § 1
cij super regulam fratrum minorum
- I**ngredientes monasteria monialium ordinis pre- § 2
dicatorum extra casus concessos
- I**ngredientes monasteria monialium sancte clare § 3
sine licencia pape extra casus concessos
- Q**ui iniecerint manus violentas in religiosum reli- § 2
gionis approbate ul conuersum ul nouitium: et ma-
dans seu ratum habens suo nomine factum
- I**mpedientes i officio suo visitatores monialium § 1
- D**octores ul magistri qui scienter docent dimitten- § 6
tes habitum
- C**ontra impugnatores sacramentorum et pmo

- B**aptismi. §. 6.
- G**recus rebaptizans baptizatum a latino et lauans §
altare in quo latinus celebrauit
- M**atrimonij
- C**ontrahentes matrimonia scienter in gradibus § 2
consanguineitatis
- D**enitencie
- E**xcozuentes aliquo modo absolucionem a suspē- § 3
sione et cetera
- E**ucharistie
- C**ompellentes celebrari in loco interdicto et cetera § 3
- C**ontra impugnatores sepulture. §. 7
- Q**ui corpus alicuius defuncti incidit ul decorerit § 1
pro ossibus transferendis
- Q**ui sepeliunt corpora tempore interdicti aut publi- § 2
ce excommunicatos ul interdictos
- C**lerici et religiosi qui inducunt ad bouendum de eli- § 3
gendo sepulturam apud eos
- S**epelientes hereticos et defensores et fautores § 2
eorum
- C**ontra impugnatores electorum § 2
et malos electores. §. 8
- G**rauantur per se vel per alios electores vel ami- § 1
cos eorum
- Q**ui loquitur secrete vel mittit alicui cardinali § 2
occasione electionis pape quanto sunt inclui
- R**ectores et officiales qui non seruant constitutione § 3
C. ubi periculum. extra. de electione
- D**irigentes moniales in electionibus nisi abstineant § 2
ab his que possent inter eas discordia oriri
- E**ligentes ul nominantes imperatorem principem § 1
aut quemvis alterius potestatis seu dignitatis in per-
petuum seu ad tempus in senatorem romanum seu
ultra annum et obediētes eis et electi si consenserint
et fautores eorum
- C**ontra impugnatores gratie spiritus sancti. §. 9
- D**ominus symoniacus quocumque modo § 1
- S**cientes pactum ul promissionem pro aliqua gra- § 2
aut litteris obtinendis. a. se. apo

Quidam casus speciales. §. x	
Magister ul' scolaris tractans cum aliquo ciue bono nienſe d' aduocato hospicij n' reſiſtis iquilinis	§ 1
Qñ papa aliquē excommunicauit nominatiz ſol' absoluit	§ 2
Quanto quis participat cum excommunicato in crimine tanto auxilium ⁊ cetera	§ 3
Procurans q' conſeruatores priuilegiolorum dati ſe intromittant de his que non licet eis	§ 4
ſingens aliquem caſum p' quem aliquis iurex uadat ad aliquam mulierem pro teſtimonio	§ 5
Qui abſolutus fuit in mortis articulo ſi ad ueniente ſanitate non ſe repræſentat ei a quo fuerat abſoluendus	§ 6
Qui abſolutus eſt a ſere apoſtolica ul' a legatis ⁊ iniungitur ei q' ſe repræſentet ordinarijs ul' alijs ſuſcepturus penitenciam ⁊ offenſis ſatiffaciat ſi nō fecerit cum commode poſſit	§ 7
Reſtores ciuitatum ⁊ officiales qui ſtatuta faciunt per que quis compellatur ſoluere uſuras. ⁊ cete	§ 8
Dimes pirate ⁊ latrūculi marini ⁊ reſceptores eorū	§ 9
Imponentes noua pedagia in terris ſuis	§ 10
Excommunicatus a legato pape poſt annum a ſolo papa poteſt abſolui	§ 11
Qui impedit ſequeſtratōm fructuum illius qui beneficiū ante per triennium non poſſederat lata contra ipſum ſentencia in curia	§ 12
Excommunicatio ſecundo de eo qui gerit ſe p' papa n' elect' a duabz partibus cardinalium.	§. i
Quid ſi cardinales uent poteſtatem nominandi papam duobus uel tribus	§ 1
Quid ſi conſentiunt in illum q' geſſit ſe pro papa cū non eſſet a duabus partibus electus	§ 2
An papa poſſit eligere ſibi ſucceſſorem	§ 3
An atq' cogāt ſi vn' uel duo nolūt ſpromittere	§ 4
An electus a minori parte gerens ſe pro papa uitet excommunicationem	§ 5
An in numero duarum partium cōputeť electus	§ 6
An cardinales poſſint tollere talem conſtitucionē ⁊ aliter ordinare	§ 7

Quid ſi papa ſit hereticus	§ 8
Quid ſi ſimoniacus	§ 9
Quid ſi bigamus	§ 10
An vxor poterit petere electum in papam	§ 11
Quid de infante	§ 12
Quid de laico	§ 13
Quid ſi non ſit canonice electus	§ 14
Quid de introniſato per ſedicionē ul' inigenium	§ 15
De ep'o greco deputato per ep'm latinum. §. 2	
Quāto ciuitas habet populū diuerſe lingue non p' ſi habebit plures episcopos: ſi ep'us p'uidebit viros idoneos	§ 1
An ep'us grec' non obediens latino ſit ipſo iure excommunicatus	§ 2
Racione loci pōt vnus ep'us preeſſe alteri	§ 3
An de iure poſſit vnus episcopus aliu' ſibi vicariū conſtituere	§ 4
An talis vicarius habebit iuriſdicionē ordinariam uel delegatam	§ 5
De clericis perſonatus hñtibus qui audiunt leges uel philicam. §. 3	
Quid ē perſonatus	§ 1
Quid de his q' habent beneficia q'bus ē cura aniāz annexa	§ 2
Quomō intelligit' miſi iſtra duoz menſiu' ſpaciū	§ 3
Quomō faciūt predicti cū leges ſint vtilis ⁊ eccleſia eis utatur in iudicando	§ 4
De locantibus domos ſuas vñarijs publicis alienigenis. §. 2	
Qd hec conſtitucō facta ē p' florentios ⁊ alios uid' ibi	§ 1
Ad hoc vt hec conſtitucio habeat locū requiritur vt non ſit in re oriundus	§ 2
Qui dicantur vñarij manifeſti	§ 3
Quis dicatur oriundus in ciuitate	§ 4
Quid ſi talis ſit oriundus in vna ciuitate ⁊ tñ in alia ciuitate eiſdem domini permittit' habitare	§ 5
Queritur quanto currat t'pus trium menſium	§ 6
Quid ſi vnus ſimpliciter renunciat domo	§ 7
Quid ſi locauit vñario quem vñarium ignorabā	§ 8

non locui ad exercendum fenus § 8
Quod intelligit hec clausula Vel alio titulo cedat § 9
An expulsis usurarijs terre erunt interdicte § 10
De his qui tempore interdicti sepeliunt
 corpora in cimiterijs. §. 7.
Nota qd intelligitur de quocumq; masculo femina
 clerico laico religioso § 1
Nota qd intelligitur de cimiterijs ab episcopo solen-
 niter benedictis § 2
Nota tres rōes qliter corpora sepeliunt in cimiterijs. § 3
Quid si sepeliant in ampliacione cimiterij § 2
Quid si sepeliant corpora clericorū huācū interdictū § 1
An tempore interdicti liceat sepelire in quatuor festiui-
 tatibus. scilicet natiuitatis domini pasce pentecostes et
 assumptionis virginis marie § 6
Nota qd intelligit de excommunicatis maior excommunicatio § 1
Quis dicatur publice excommunicatus § 8
Quanto qd tempore interdicti sepelit excommunicatos ul
 interdictos necessaria ē cimiterij reconciliatio § 9
Si quis esset occulte excommunicatus et sepeliens sciret
 non est locus huic pene § 10
Quis dicatur usurarius manifestus § 11
Quid si in tali appareant signa contricionis an possit
 sepeliri § 12
Quid si sepeliens ignorabat istum quem sepeliuit
 usurarium vel excommunicatum et cetera § 13
Quid de portatibz ad sepulcrū: vel comitantibus
 funus aut fodientibus sepulcrū seu prelati et cleri-
 cis ecclesiarum illarum in quibus sepeliuntur. siue
 deportantibus cōs et cruces: similiter de dicenti-
 bus officium supra funus § 12
Qui dicantur nominatim interdicti § 17
Quid de sepeliēte publice excommunicatum: nomi-
 natim interdictum: et vbi manifestū tpe interdicti § 16
An tales sepulti debeant exhumari § 14
Quibus debet fieri satisfactio § 18
An hec pena habeat locū i sepeliētibz eos i alijs casibus § 19
An excommunicatis minori excommunicatione negā-
 da sit ecclesiastica sepultura § 20

De clericis in sacris et religiosis
 contrahentibus matrimonium. §. 6.
Quid si coacte contrahant: an incidant i hāc penā § 1
Quid si contrahat sed non consumit § 2
Quid si contraxit solum spōsalia p verba de futuro § 3
An intelligat de religiosis pfectis tacite ul expresse § 8
Quis dicatur tacite professus § 1
Quid si qd contraxit cū moniali ignorās eā eē monialē § 6
An tales possint absolui ab episcopo § 1
An papa possit dispensare vt existēs i sacris contrahat
 vel prepositi secularis. §. 1.
In sacris constitutus nō pōt hēre officiū aliqd tempoale § 1
Quid de constitutis in minoribus § 2
Quid de officio annexo dignitati sue § 3
An sit canon late sentencie § 2
Contra religiosos
De religiosis exeuntibus claustrum
 vt audiant leges vel phisicam. §. 8.
Quare facta sit hec prohibicio § 1
Quid si non exeant claustrum sed studeant aut le-
 gant in claustro § 2
Quid si vadit audiendum vt honoret amicum suū
 in principio studij § 3
Quid si vult continue exire vt honoret ipsum § 2
An persona ecclesiastica possit aliquibus socijs pri-
 uatim legere vel audire leges in claustro § 1
Quanto incipit cursus duorum mensium § 6
Quid si post exitum mutato proposito vadit ad
 theologiam § 1
Quid si destiterint infra duos menses postea ite-
 rato ceperint § 8
Quid si tū tps fluxit de duobus mensibus vt non
 possit infra duos menses redire ad claustrum § 9
Quod monachi non pnt studere i sciēcia humana § 10
An hec pena habeat locū i tacite ul expresse professis § 11
Contra facientes sunt priuati spe promociōis ad
 dignitates non ad ordines § 12
Quid si quis accedit ad studium theologie sine

licencia et cetera	§ 13
¶ Quid si prelati religiosi studiosi et cocili nolit dare licenciam studiendi	§ 12
¶ De quo prelato intelligitur	§ 11
¶ Quid si abbas vult accedere ad studia sine licencia alicuius	§ 16
¶ Quid si uadit ad studendum sine licencia prelati si non dimittit habitum vel econtrario	§ 14
¶ De religiosis qui temere habitum sue religionis dimiserint. §. 9	
¶ Quid si portet habitum sed absconsum	§ 1
¶ Quare dicitur temere	§ 2
¶ An in lectulo debeat deferri habitus	§ 3
¶ De fratribus cassate religionis qui d nouo aliquem recipere. §. 10.	
¶ De religiosis mendicantibus qui domos vel loca de nouo recipere. §. 11	
¶ Quomodo intelligitur istud de nouo	§ 1
¶ Quia dicitur sine licencia pape. an sufficiat licencia legati a latere	§ 2
¶ De religiosis dicentibus aliquid verba ut retrahant solutionem decimarum. §. 12	
¶ Ad hoc ut hec pena habeat locum duo requiruntur uice ibi	§ 1
¶ Intelligitur hec pena in omnibus quibuscumque sermonibus priuatis seu publicis	§ 2
¶ Hec pena non se extendit ad clericos seculares	§ 3
¶ De religiosis qui confitentibus sibi non faciunt conscientiam de decimis. §. 13	
¶ An sint absoluendi reſeſores decimarum si qui inueiant	§ 1
¶ Nota de predicatoribus requisitis non predicantibus et de eorum pena	§ 2
¶ Nunquid teneantur talia predicare clericis	§ 3
¶ Nunquid teneantur si non fuerint requisiti	§ 2
¶ Quid si requiruntur in alijs temporibus quam in statuto in textu	§ 1
¶ Quod tenentur informare populum qualiter tenentur ad decimas	§ 6
¶ Qui sunt isti a quibus possunt requiri	§ 4
¶ De religiosis qui decimas ecclesiarum debitas usurpant. §. 12	

¶ Hec pena non habet locum in clericis secularibus	§ 1
¶ Hec pena comprehendit et feminas religiosas	§ 2
¶ Hec pena intelligitur in decimis ecclesijs debitas si si alijs priuatis personis deberetur non habet locum	§ 3
¶ A quibus officijs sint suspensi contra facientes	§ 2
¶ De religiosis non seruantibus interdictum quanto matrix ecclesia seruat.	§ 17
¶ Hec constitutione non ligantur clerici seculares	§ 1
¶ An intelligatur de interdicto a iure	§ 2
¶ Donec quod matrix ecclesia tale interdictum vult obsequari an religiosi non obseruantes sint excommunicati	§ 3
¶ Quis sit matrix ecclesia	§ 2
¶ Quomodo intelligitur matrix ecclesia obsequare interdictum	§ 1
¶ An ecclesia metropolitana dicatur matrix quo ad interdictum totius prouincie ita ut religiosi non obseruantes ligentur hac pena	§ 6
¶ Quid si sit interdicta villa vel castrum non habens matricem ecclesiam	§ 4
¶ Quomodo intelligantur religiosi scire quanto matrix ecclesia seruat interdictum	§ 8
¶ Quid si interdictum sit nullum apud appellationem	§ 2
¶ Quid si matrix ecclesia non seruat ubi est seruandum an religiosi teneantur seruare	§ 10
¶ Sed quid si episcopus mandat seruari et capitulum mandat contrarium	§ 11
¶ Nota penas quas incurrunt	§ 12
¶ De fratribus minoribus recipientibus ad diuina fratres de tertio ordine. §. 16	
¶ Quid si alij religiosi vel ecclesiastici eos recipiant	§ 1
¶ Hec pena habet locum non obstantibus quibuslibet privilegijs	§ 2
¶ Quid si fratres minores recipiant eos sed non in suis ecclesijs	§ 3
¶ Isti de tertio ordine gaudent priuilegio clericali	§ 2
¶ De monachis et canonicis regularibus qui transferunt se ad curias principum. §. 17	
¶ Hec pena habet locum in eis qui habent aliquam administrationem	§ 1
¶ Duo requiruntur ad excommunicationem hanc	§ 2
¶ Quid si intrant curiam animo damnificandi et ta	

men non damnificant § 3

¶ De monachis qui sine licentia abbatum infra monasteria tenent arma. §. 18

¶ Nec pena non extenditur ad regulares canonicos § 1

¶ Quid si teneant arma extra monasterium § 2

¶ Quid intelligitur nomine armorum § 3

¶ Quid si teneantur arma non ad offensam sed ad alium usum § 2

¶ An clerici portantes arma peccent mortaliter § 7

¶ De religiosis ministrantibus sacramenta eucharistie absque licentia proprii sacerdotis. §. 19

¶ An credat religiosus parochiano dicenti se habere licentiam § 1

¶ Quid de secularibus mercenariis et similibus § 2

¶ An sufficiat licentia parochialis quod nōdū ē presbiter § 3

¶ An sufficiat licentia vicarii quod gerit curam ordinariam illius ecclesie parochialis et ē constitutus ab epō § 2

¶ An sufficiat licentia dyocesanī § 7

¶ Quid si parochianus dicat tibi licentiam ut recipias a quo vis § 6

¶ Quid si parochianus dicat tibi licentiam ut des sacramenta meis subditis § 1

¶ An religiosi conferentes sacramenta baptismi incidunt excommunicationem § 8

¶ Quilibet sacerdos potest sibi assumere quemcumque in adiutorium ad tempus sine cuiusque licentia § 9

¶ De religiosis qui absoluunt excommunicatos a canone §. 20

¶ An religiosi absoluentes a sententia lata ab homine incidant in excommunicationem § 1

¶ Qui sunt isti casus in quibus possunt absolvere § 2

¶ Quid si religiosi habent privilegium ut possint absolvere a casibus in iure positis § 3

¶ Que sunt iste sententie a quibus non possunt absolvere § 2

¶ An prelati collegiarum ecclesiarum possint facere si autem sine consensu episcopi vel capituli cathedralium § 7

¶ Quid si absoluant socium vel religiosum a predictis § 6

¶ An absoluti incidant tanquam participantes in crimine § 1

¶ Donec frater minor absoluat percussorem clerici

non a sententia excommunicationis sed a peccato: num quid ligatur hac pena § 8

¶ An percuciens clericum et ingrediens religionem possit absolui § 9

¶ An sacerdos absolvens aliquem ab illis peccatis a quibus non potest peccet mortaliter § 10

¶ De clericis secularibus et religiosis inducentibus ad uouendum iurandum vel promittendum de eligendo sepulturam apud eos. §. 21

¶ Nota si contrafactum fuerit talis electio erit irrita § 1

¶ Quid si inducat ad iurandum et ce. sed inducat ut eligat § 2

¶ Quid si inducant ad uouendum et ce. de eligendo sepulturam apud non suam ecclesiam § 3

¶ Quid si quis proprio motu iuraret vel uoueret § 2

¶ De restitutione facienda ab illis qui illicite sepeliunt § 7

¶ Quare ex delicto unius taliter contrafacientis tota ecclesia paciatur damnum § 6

¶ Quid si ecclesia cuius clericus sic reliquit ē parochia lis sepeliendi § 1

¶ Quid si ecclesia apud quam de iure debet at sepeliri erat interdicta § 8

¶ An illa que debebant restitui ecclesie in qua debebat de iure sepeliri si non fuisset interdicta debebuntur ecclesie ad quam corpus transfertur § 9

¶ Quid de uiatoribus decedentibus § 10

¶ Donec quis in ecclesia non poterat sepeliri: quia ciuitas erat interdicta et alibi sepultus ē de facto et multa oblata sunt ibi. an illa ecclesia debeat habere illa vel parochialis de illis quartam § 11

¶ De quocumque qui incidit in heresim iam damnatam vel nouam aduenit et generaliter de quocumque heretico. §. 22

¶ Quis dicatur hereticus § 1

¶ An heretici possint reconciliari post mortem § 2

¶ Quis dicatur hereticus propter dubium fidei § 3

¶ An iurei sint excommunicati tanquam heretici § 2

¶ An heretici occulti sint excommunicati § 7

¶ Qui dicuntur credentes hereticorum § 6

¶ Quid de audientibus sermones et predicationes eorum § 1

¶ Qui dicantur receptores eorum § 8

Qui dicantur defensores eorum § 9
Qui dicantur fautores eorum § 10
Vtrum quis dicatur fauere hereticis verbis § 11
De criminis temporalibus qui cognoscunt
 re officio inquisitionis. §. 23
De inquisitoribus qui qui motu
 omittunt procedere contra hereticos. §. 22
Quid si omittant timore ul' p' vitadū scandalū § 1
Quis dicatur suspectus et per quam suspicionem § 2
 potest contra quempiam procedi
Quid si vacat sedes apostolica. an possit absolui a
 collegio cardinalium § 3
An pene suspensionis et excommunicationis liget oculos § 8
De inquisitoribus qui extorquent
 pecunias ratione sui officij. §. 27
Quantum debent satisfacere § 1
De his qui mandant xpianos occidi
 per assassinos. §. 26
Qui dicantur assassini § 1
Quid si mandat occidi iudeos vel paganos § 2
Quid si mandauit quis occidi xpianos et re integra
 reuocauit § 3
De scismaticis et qui innotuntur
 eorum ordinationibus. §. 21
An ordinatus a scismatico recipiat caracterem § 1
An suspensio procedat in infinitum § 2
Quis dicatur proprie scismaticus § 3
Vtrum sint heretici et incurrant penas hereticorum § 4
Vtrum omnes scismatici sint excommunicati § 5
Que differentia sit inter scisma et heresim § 6
De ferentibus ferrum arma lignamina
 ad impugnandum xpianos. §. 28
Quid si huiusmodi sunt delata s; ea intencione vt
 impugnentur § 1
An sit alia pena vltra excommunicationem § 2
Quid contineatur appellatione armorum § 3
Quid de his qui exercent gubernacionem in pira
 ticis nauibus saracenorum non contra xpianos § 4
De fractoribus seu incendiarijs ecclesiarum

et aliorum locorum. §. 29
Differentia inter incendiarios ecclesiarum et religioso
 rum locorum et aliarum rerum § 1
Qui dicantur incendiarij § 2
An ille qui habet ius indicendi bellum iustum incē
 diarius dicatur ul' qui eius nomine incendit § 3
Quid de illo qui incendit xpm domū ul' segetem § 4
Quis dicatur fractor ecclesie § 5
An fractor occultus sit excommunicatus ipso iure § 6
An sacrilegi sint excommunicati § 7
Quid si aliq; committit in ecclesia aliquid enorme § 8
Quo debet denunciari tales § 9
An uigore consuetudinis tales sint excommunicati § 10
An excuset metus ul' coactio quecuq; condicionalis § 11
De statuentibus contra libertatē ecclesie. §. 30
An scriptores consiliarij rectores et ceteri sint
 ipso iure excommunicati § 1
Queritur qn dicantur negligentes in relendo § 2
Quid si certificatur de nocte ul' in die festo qn solium
 geneale nō pōt fieri ul' certificatur dū ē infirmus § 3
Quid si consiliarius dedit contrarium consilium § 4
An ligetur vniuersitas p' statutū factū p aliquos § 5
Quid intelligitur fieri contra libertatem ecclesie § 6
An imperatores et reges cōfacientes ligēt hac pena § 7
Qualiter debent itonee cauere § 8
Quid si fiat contra particulares consuetudines ali
 quarum ecclesiarum vel personarum § 9
Quomodo intelligatur fieri contra libertatē ecclesie § 10
Statutum factum per laicos non coartat clericos § 11
Vtrum uiolatores non tātum ecclesie s; etiam in
 munitatis sint ipso iure excommunicati § 12
An clerici vel scolares ad sua consilia possint in
 ecclesia congregari § 13
An ordinarij possint dare licenciam laicis contra
 immunitatem ecclesie § 14
Que sint uetita in ecclesijs fieri § 15
An contractus facti in ecclesia teneantur § 16
Quid si fieret statutum qd nō posset ecclesijs donari § 17
Quid si fiat statutum generale quod ueniat includere

clericos	§ 18
De his q̄ usurpant sibi custodiam vacan- cium ecclesiarum. §. 31	
¶ An mulieres que hoc facerent sint excommunicate	§ 1
¶ Que dicantur regalia	§ 2
¶ Quanto dicatur de nouo	§ 3
¶ Quomodo dicantur talia procurate	§ 2
¶ Clerici pro tempore quo non defendunt ecclesiam prouentus recipere prohibentur	§ 1
¶ Quid de illo qui iusto titulo debet habere custodiam vacantis ecclesie	§ 6
¶ De falsificantibus literas domini pape. §. 32	
¶ Quid si falsitas est ita latens q̄ uideri etiam a pei- to non possit	§ 1
¶ An impetrans literas domini pape tacita ueritate vel suggesta falsitate sit ipso iure excommunicatus	§ 2
¶ Quid de illo qui utitur literis apostolicis sub alio nomine imperatoris	§ 3
¶ Qui sunt modi falsificandi litteras papales	§ 2
¶ An inueniens litteram domini pape cuius efficacia iam expirauit luto non intencione utendi litteram male formatam reformet vel punctum	§ 1
¶ De persecutoribus cardinalium.	§ 33
¶ Nota decem et nouem penas contra persecutores cardinalium	§ 1
¶ Quid si q̄s percuteret cardinalem se defendendo	§ 2
¶ Multis modis dicitur q̄s delicta hostilitatis insequendo	§ 3
¶ Quid si receptator insequentis cardinalem sit con- sanguineus receptati	§ 2
¶ Quid si quis talem insecucionem habuit ratam: tñ non fuit nomine eius facta	§ 1
¶ Dicitur hic q̄ eius edificia debent dirui: q̄d si habue- rit comunem domum	§ 6
¶ Que dicantur vicine ciuitates	§ 1
¶ Quomodo dicatur cauere idonee	§ 8
¶ Quid si xpiani nichil possideant ultra mare quo tales debent pergere acturi penitentiam	§ 9
¶ Quomodo intelligatur q̄s dare auxilium et fauore	§ 10
¶ De rectoribus ciuitatum q̄ non puniunt insecutores cardinalium.	§ 32

¶ De insecutoribus episcoporum et cetera. §. 37	
¶ Nota decem penas eorum	§ 1
¶ An he pene habeant locum in persequente ep̄m qui renunciauit episcopatu. i. loco non ordini	§ 2
¶ An habeat locum hec pena in persequente electum non dum consecratum	§ 3
¶ Quid si quis percutit episcopum se defendendo	§ 2
¶ Quid si quis mandauit talia fieri et tamen non est secutus maleficium	§ 1
¶ Quid si ista non sunt facta ei noie et is ratu h̄uit	§ 6
¶ Quid si aduocatus uult talem defendere in iudicio	§ 1
¶ An persecutorum filij qui inhabiles sunt ad beneficia obtinenda in tali dyocesi sint habiles in alia	§ 8
¶ An tales priuentur beneficijs iam obtentis	§ 9
¶ Quid faciendu illis cadelis cu q̄bus sunt excommunicadi	§ 10
¶ Quo intelligat comore posse se representare. se. ap	§ 11
¶ An in hoc credatur absoluto	§ 12
¶ An credatur in foro penitenciali	§ 13
¶ An capiens equum per quem equitat vel res quas su- pra se portat excommunicatus sit	§ 12
¶ An hic facta satisfactio abolitu sit idictu ciuitatis	§ 17
¶ An socii excommunicati tñat euitare sociu excomitu	§ 6
¶ Quid si filiu iicit excomitaco: De q̄ consilio itell̄t hic	§ 11
¶ Quid dicat ciuitas q̄li q̄re i ep̄s ut idicto subiaceat	§ 18
¶ Si q̄s insultauit aliquem sub porticu: an dicatur insultasse ad domum	§ 19
¶ De exigentibus et extorquentibz talas collectas a clericis. §. 36	
¶ Quid si no exigut ab iuitis: h̄ clerici sp̄ote soluunt	§ 1
¶ Ecclesia stice persone non debent grauari angarijs	§ 2
¶ Quid de fratribus terci ordinis scti francisci et huiusmodi	§ 3
¶ Quid si occurrit necessitas nec t̄pus consulendi papā utrum si grauetur ecclia incurrantur he pene	§ 2
¶ Que dicantur expéditiones	§ 1
¶ Que munera seu collecta subeat ecclesia	§ 6
¶ De quo h̄z rector talis satisfacere ante q̄ absoluitur	§ 1
¶ Quid si nouus successor operam dedit q̄ homo da- mnum emendaret: sed non potest	§ 8

**De his qui opellunt platos seu capla ad
summittendu laicis ul alienandum bona
immobilia. §. 31**

Hic exprimit causa qre hec constitucio facta sit § 1

**Hec prohibicio solum habet locum in rebus imo
bilibus et iuribus ecclesie** § 2

Iura incorporalia inter mobilia iudicantur § 3

Modi submissionis prohibite in textu numerati § 2

Pena prelatorum et clericorum contrafacientium § 1

Propter delictu domi terra pot interdicto subici § 6

**De exigentibus pedagia et guidagia
a personis ecclesiasticis. §. 38**

Quid significet pedagiu tributū vedigal cels pēio § 1

**Clerici immunes sunt in rebus quas non referunt
causa negotij: ergo si causa negotij referunt
immunes non sunt** § 2

Cui debet satisfieri de tali transgressione § 3

**An emptores reddituum clericorum vel rerum
eisdem privilegijs uti possint** § 2

Quis dicatur proprie negotiator § 1

**An clerici teneantur vendendo fructus de prebenda
si fiat statutum qd si quis vendat teneatur dare
duos denarios regi et cetera** § 6

**De his q concedunt represalias contra
personas ecclesiasticas. §. 39**

**Nota penas tam concedendum represalias q vten
cium cōtra tales personas** § 1

**An hec pena habeat locum si clericus pncipal dbitoz
captus ē cuius occasione represalie sunt concessē** § 2

Que sūt psoe ecclesiastice et qd n dōt cōcedi rep salie § 3

**Utrum possint concedi pro credito clerici vnius
dyocesis contra clericos alterius dyocesis** § 2

**An per istam decretalem corrigatur illud. c. quo con
ceduntur represalie quanto ciuitas vdicare negli
git qd a suis improbe factum est** § 1

Quid si ista mē fuit ecclesiastica psoa p alio pigrata § 6

**De impediētibz officium cuiuscūq
iudicis ecclesiastici. §. 20**

Utz pena sit i puata psona et qd d clerico sic agēte § 1

Que sunt cause q spectant ad forum ecclesiasticum § 2

**De compellentibus reassignare beneficia et
retinētibz citatos romam ne vadant. §. 21**

Quid si quis veniet laicum citatum romam § 1

Quid si essent alibi citati § 2

Quid si citat pcurat se capi p platum ecclesiasticū § 3

Quid si detineantur mulieres regulares § 2

Quid penā excommunicacōis icurrēda sola capcō sufficit § 1

**An tales qui priuantur beneficijs obtentis et ad
obtinenda sint inhabiles** § 6

**Iste suspensiones sunt sciente quia etiam oculos
ligant in foro penitenciali** § 1

De percuciente religiosum ul conuersum. §. 22

An oīsi ecclesiaz seculariū gaudeāt tali privilegio § 1

Quid si qd pcurit vnu d tēio ordie ladi Francisci § 2

**An mādans occidi clericū et moīes an tūocacōz tunc
iurrat excommunicacōz qn nunciū mādātū exeāt** § 3

Qualiter intelligatur enormis iniectio § 2

De impedieētibz officiū uisitatoz moialiu seu capitulaz. §. 23

**An debeat preterere monicio impedimentum vel
econtra ut sit locus huic pene** § 1

An sufficiat monicio generalis § 2

**De doctozibus qui scienter docent illos qui
dimiserunt habitum sue religionis. §. 22**

Quid si moachz hz tomū iux scolaz et audit i domo sua § 1

Quid si moachz n vult exire: an possit expelli ex scolaz § 2

Quid agat doctoz si non potest expelli § 3

De oīhētibz matrimōiū i gradu osāguineitatis. §. 27

**Quid si quis contrahat cū habēte maritum ul iurea
ul pagana ul cognata spiritali vel legali** § 1

**Quid si quis contrahat infra gradū consanguinita
tis ul affinitatis cum dispensacōne pape** § 2

Quid si qd oīhēet igrāt igrācia facti pabili n affectata § 3

Quid si qd igrābat ius vlx ad qtu gdu extēret phibicō § 2

An abo ligentur si solum vnz oīhēciū sciēt oīxit § 1

Quid si igrāt oīxit a pncipio ptea supueit noticia § 6

Quid si oīxi cū ea q cōbā osāguineā: s i vitate n erat § 1

De his q p uiz ul metū extōqnt absoloz ab excoicōe § 6

Quid si iniusta fuit excommunicacio § 1

De qua suspensione loquatur hic textus § 2
 Quid si excommunicatio ē per metū extorta § 3
 Quid si intulit metū tñ iudex ppter h voluit absoluere § 2
 Quid si non excommunicatus intulit metū: s; alius § 1
 An in predicto casu excommunicat; et. incurrit hāc pe-
 nam si alius pro eo ul ei; noīe metum intulit § 6
 Quid si absolutio q p metū absolueat p̄ea ratū hūit § 7
 Quid si q̄s n̄ ifeāt metū i corpe s; p penā aīssiois terū § 8
 Quid si compulit per vanum metum § 9
 Quid dicatur iustus metus § 10
 Quō cōgīet vtz metu publice potestatis aliqd geāt § 11
 An met; cōminate excoīs sit cōsensus iustus § 12
 Sicut t̄q̄it met; q possit cadre i cōstāte; vtz ita t̄q̄it
 solus q possit cadere in prudentissimū § 13
 De appellētib; celebrari i loco iterdicto. §. 28
 Quid si episcopi compellant § 1
 De quo interdico hic loquitur textus § 2
 Quid si occultum ē q loc; sit iterdict;: tñ cleic; leit § 3
 Quid si prohibeant excommunicatos exire nō a missa
 s; ab alijs diuinis officijs § 2
 De qua admonicione loquitur textus § 1
 Quid si faciunt celebrari in suis oratorijs § 6
 Antēpōē interdicti possint campanē pulsari ppter pre-
 dicationem ul capitulum congregandum § 1
 Publice excommunicati i iterdicti si m̄piti n̄ exeūt cum
 diuina celebrantur aliā i curiā excommunicacōm § 8
 An ligat; p̄lib; s̄p̄s possit vna absolutioē absolui § 9
 De sepeliētib; hereticos. §. 29
 De grauantibus electores eo q voluerit
 eligere eos pro quibus rogati sunt. §. 29
 Quid si episcopi hoc faciant § 1
 Que dicantur persone ecclesiastice § 2
 Ad quos spectat electio de iure comuni § 3
 An preces inducant symoniam § 2
 Cas; spāl i quo percuciens laicū ē excommunicat; § 1
 An grauantes eos q voluerunt p̄ntare illum pro q
 rogati sunt sint excommunicati § 6
 De mittētib; cardinalibus i oclauī positīs grācia
 electionis pape nuncium vel epistolam. §. 70

De rectoribus ciuitatum i qbz fuit celebrāda
 electio pape q n̄ faciūt hual cōstitutō; ordinatā. §. 71
 Mortuo papa rector ciuitatis illi; debet prestare iura-
 mentum q ordinem illi; constitutionis obseruabit § 1
 Penas q̄s incurrit si non facit diligenter obseruā § 2
 Districte precipitur prelatīs ecclie et predicatorib; §
 vt exhortent clez et populū p electioē pape orādū § 3
 Que sunt illa ad que teneatur totius ciuitatis in
 qua moritur papa facere obseruari § 2
 Quod cardinales in electione pape non citantur: s; ex-
 pectantur per decem dies: secus in alijs electioib; § 1
 An si cardinales aliqui sint ita absentes q non possēt
 venire infra terminum decem dierum: Alij sciatz
 an p̄fatum terminū possint ad electioē; p̄terere § 6
 An aliquis cardinalis non debito tempore expecta-
 tus possit agere de cōtēptu § 1
 Quid si isti presentes eēt pauciores q̄ tertia pars § 8
 Que sit n̄tās q̄ cardial possit h̄re duos h̄uitōes i oclauī § 9
 An cardinalis propter infirmitatem possit uoci renū-
 ciare et rediens iterum admittatur § 10
 An cardinalis ueniens potest diem inclusure octa-
 uuz teneatur uitaz sicut alij agere i pane et aqua § 11
 Vbi debeāt cōueīē cardinales qn̄ papa morit i mai-
 § 12
 Quid si electio pape sit facta i ciuitate iterdicta § 13
 Cardinales teneantur eligere idoneum § 14
 Quid si laicum illitteratum eligant § 15
 Nota cautelam adhibendam circa conclauē § 16
 De his q uocātur ad dirigēdas moīales et ce. §. 72
 Qui sunt isti qui possunt incurtere hanc excoīacō; § 1
 Quid si uocarentur mulieres contrafacientes § 2
 Nec pena etiam se extendit i electione illarum que
 uiuunt sicut canonici seculares § 3
 De electoribus et electis ad t̄gim̄ vrbis rome. §. 73
 Ratio quare facta fuit hec constitutio § 1
 Done quas tales incurrunt § 2
 Cives romani p̄nt eē senatores dū mō nō vltra ānū § 3
 De magis et scolais; bononiensib; educētib; ho-
 spicia alioz an adductōis t̄p̄s siē licētia ipsorū. §. 74
 An locatores incidant i hāc excommunicacionem § 1

An hec constitucio astringat locatorem ad locandum hoc anno § 2
An hec constitucio in alijs scolis sit habenda sic bonie § 3
An sufficiat episcopo bononie facere legi per scolos § 8
An hec constitucio sit late sentencie § 1
An hec constitucio extendatur ad scriptores § 6
De participantibus cui excommunicato a papa in diuinis. 77.
Quibus requiritur ad hoc ut hec pena habeat locum § 1
De participante cum excommunicato nedum a papa
 sed a quocumque in crimine. § 16
Hoc intelligitur de excommunicato post lata sententiam § 1
Quid si participant in locutione orationis dormitione § 2
Hic intelligitur de consilio dante directe § 3
De his qui procurant quod conservatores dati se intro
 mittant de his que eis non licet. § 11.
Conservatores dantur a papa et solum consuevit manifestis iuribus § 1
Qui dicantur conservatores § 2
Quid si negetur offensa notoria § 3
An conservator possit punire offensas inferendas § 2
Quid si ipse ignorancia se intromittit de manifestis § 1
An tales contrahentes sint et suspensi a beneficio § 6
An alius quam papa possit dare istos conservatores § 1
De eo qui figit aliquem casum pro quo iudex vadat vel
 mittat ad aliquam mulierem per testimonio. § 18
Quare fuit facta ista constitucio § 1
Quid si volentes ire volunt § 2
Quid de matre tutrice filiorum § 3
An hec pena habeat locum in iudice laico § 2
Si quis procurator vel pars nominat aliquam mulierem
 in testem ad finem hunc: ut iudex vadat vel mittat
 ad eam et excommunicatus § 1
An eo ipso quod quis fingat contra istam constitu
 tionem sit excommunicatus § 6
De eo qui absolutus fuit in articulo mortis cessante
 causa ut patet se illi a quo fuerat absolvens. § 19
Quomodo intelligitur comore § 1
Propter iustum impedimentum potest quis absolui ab alio § 2
 quam ab eo a quo fuerat absolvens
An illa absolutio que conceditur propter iustum impe
 dimentum et cetera habeat locum in excommunicatis alia

per manuum iniunctionem § 3
Cum quis absoluitur ab excommunicatione debet
 satisfacere iuxta proprias facultates § 2
Vtrum legati de latere possint absolvere incien
 tes manus violentas in clericum § 1
An in alijs casibus reservatis pape possint legati absolue § 6
An absolutio ab excommunicatione possit per
 procuratorem peti § 1
De rectoribus civitatum que faciunt statuta per
 que quis compellatur solvere usuras. § 60
Paria sunt aliquid facere per viam directam vel indirectam § 1
Generatores debent compelli ad producendum in
 iudicio libros rationum per censuram ecclesiasticam § 2
Quod predictus casus est specialis in quo quis com
 pellitur producere rationes contra se § 3
Quod appellacione ecclesiastice censure intelligitur
 excommunicacio. suspensio. interdictum § 2
Quid si dicat usurarius vel heres suus se non habere
 libros rationum vel perdidisse eos § 1
Quid de herede usurarii qui non scripsit rationes in libro § 6
Iuramentum factum super habito iniquo statuto non valet § 1
Quid de statuto quod est bergomi § 8
Quid si fiat statutum quod nullus pro usura recipiat
 nisi duos denarios pro libra in mense § 9
Excommunicacio tercio
Quidam casus in quibus percussus clericus excommunicatus est § 1

**Expliciunt Tabule Operum Utilissimorum. scilicet Resti
 tucionum Usurarum et Excommunicacionum reuerendi
 fratris Francisci de platea bononi ordinis minorum
 pitissimi in utroque iure ac in sacra theologia
 LAVS DEO.**

Incipit Opus Restitutionum Vtilissimum A Reuerento Patre Fratre Francisco De Platea Bononiensi Ordinis Minorum Divini q̄ Verbi Predicatore Eximio Editum.

Restitutio. Primo. Vtrum restitutio sit de necessitate salutis. **R**espon. secundum Secundo. i. quarto. di. xv. ar. xi. q. iiii. S. i. i principio q̄ sic: Quia sicut auferre alienum est peccatum mortale: et contra preceptum divinum negativum. **N**on furtum facies: Ita et tenere alienum. Et ideo sicut necessarium est huic precepta negativa: ita necessarium est non tenere alienum inuito domino et per consequens vel actu statim reddere vel statim velle reddere cum fuerit opportunitas. Unde est restitutio necessaria ut pars quedam satisfactionis nec generaliter accipitur de satisfactione nec specialiter. Generaliter enim accepta redditur per peccatum equalis ei in quo peccatur. Non sic ista restitutio: quia absque omni redditione per peccatum possit reddi primo quod suum est: sicut in mutuis reddit crediti absque omni satisfactione pertinet ad reconciliationem peccatoris. **C**onimilit non est satisfactio specialis que est tertia pars penitentiae: quia de congruo requiritur restitutio ante omnem partem penitentiae sicut cessatio voluntatis in actu vel facto a peccato. Sed satisfactio que est tertia pars penitentiae non requiritur ante alias duas partes penitentiae. Immo sequitur contritionem et confessionem ut iudicem a sacerdote. Restitutio enim non iungitur a sacerdote sed a lege divina et est simile in alijs peccatis si teneretur. **A**dulteram restituere viro suo non est nisi cessare a peccato vel a transgressionem huius precepti. Non mecha beris. Et illud precedit omnem partem penitentiae acceptae. Et ideo sicut tenens adulteram non est capax penitentiae si irritus et ideo si talis veniat ad penitentiam addit peccatum peccato. Ita et retinens alienum voluntate et facto dum talis non est capax alicuius partis penitentiae. **N**ec ipse ad litteras **C**or. I. ad. i. quarto di. xv. Et **O**sten. i. sum. li. v. ti. xxix. dicens quod restitutio est de necessitate salutis quia est

actus iusticie commutative. Ad obsequiandum autem iusticiam omnes tenentur pro quolibet tenetur rei ablata iuste ad restitutionem. Unde Augustinus in epistola ad Macedonium. Et habet. xiiii. q. vi. c. i. Non restituitur peccatum nisi restitui ablatum si restitui potest. Nec Augustinus. Et si non potest restitui: debet reddicio fieri in equivalenti si sit possibile extra. De lite pendente. c. ii. Si vero equivalentis reddi non possit tenetur qui damnum intulit restituere quod potest ad arbitrium bonorum virorum. Nec ille. Quid si precipitur a confessore ut statim restituat. Respondet Franciscus de mar. in quarto. quod si non facit mortaliter peccat quia preceptum de non retinendo rem alienam obligat semper et ad semper.

Restitutio. Secundo. scilicet quis teneatur ad eam. Quero quis teneatur ad restitutionem. Respondet secundum Scotum. di. xv. et secundum Ricardum. ibi dem. quod damnificans tam principalis quam fautor tam bonorum anime quam corporis quam fortune et fame. Unde prius dicitur de damnificationibus in bonis anime. Secundo de damnificationibus in bonis corporis. Tercio de damnificationibus in bonis fortune.

Que de restitutione damnificati in bonis anime. **I**tem. Quid si aliquis retraxit aliquem a religione in generali. tunc tenetur. Scotus. i. quarto. di. xv. ar. iii. q. i. in primo. quod si abstraxit aliquem iam obligatum ad religionem intelligo obligationem professionis tenetur ad restitutionem. scilicet agere quod ille crearet. Sed si aliquis dispositum ad intradum retraxit ne intraret. Quia interest iter habere et appere esse non tenetur ad tantam restitutionem religioni ad quantum si fuisset in religione habet tamen ad aliquam restitutionem ut puta ad aliquam inductionem alterius equivalentis ad ingressum istius religionis. Et hoc intelligendum est si aliquis retraxit intentione damnificandi religionem. Si autem intentione consulendi utilitati prope sine fraude non tenetur religioni sed in primo casu. Et hoc tenetur persone quam retraxit ut in persuasionibus et alijs bonis spiritualibus et equipolencia bonis illis in quibus illum retrahendo damnificavit. Contra. Asten. in sum. li. v. ti. xxix. Item Ricardus. i. quarto. di. xv. ar. v. q. iii. dicens quod retrahens utilem personam religioni ab ingressu

eiusdem intentione damnificandi religionem tenetur illi religioni ad iterum ad arbitrium bonorum virorum. Si autem hoc faciat non propter hoc sed ut consulat utilitati sue siue temporali siue spirituali non suggerens aliquod falsum nec in fraude: non tenetur religioni ad aliquam restitutionem: sed persone cuius profectum spiritualiter impediit. tenetur in spiritualibus facere restitutionem quam potest. Franciscus. vero de mar. i. quarto dicit. Quid de illo qui impediit aliquem ab ingressu religionis. Respondet quod tenetur eum efficaciter inducere ad hoc ut melius a quo retraxit eum. Sed si quis exire faciat aliquam personam de religione vel impediatur ingressum dicit quod debet se ipsum dare pro illo vel procurare equalem mentem vel facere quod in se est.

Unde de his qui induxerunt aliquem ad peccatum. **I**tem. Tunc inducens aliquem ad peccatum consilio suadendo rogando et cetera teneatur ad restitutionem. Respondet Scotus. ubi supra ar. iii. q. i. quod sic. modo sibi possibili. scilicet inducens eum ad peccatum efficaciter et ad actus virtuosos et si sola inducens non sufficit: at quia facilius est putere quam sentire tenetur et per se oratio et per aliorum orationes procuratas impetrare sibi conversionem et per alios persuasores efficaces dum tamen illis non prestat peccatum occultum alteri. Et per hoc patet quantum peccatum est et peccatum aliud sollicitate et inducere ad peccatum quia potest vix digne restituere voluntate iam allecta ad peccatum vix possit persuasionebus et alijs multis vijs reducere ad virtutem. Respondeo huius satis patet cum virtutis bona sint maxima secundum Augustinum. prius retrahendum. Quod damnificat qui in istis damnificat qui in quibuslibet alijs. Et per consequens per hoc secundum iusticiam tenetur ad restitutionem pro quantum sibi possibile est. Item Asten. li. v. ti. xxix. Qui querit. Vtrum damnificans aliquem in bonis anime teneatur ad restitutionem. Et respondet quod sic multo magis quam damnificans in bonis corporis quia bona anime sunt multo meliora alijs. Unde. vi. q. i. c. Sunt plurimi. de. Multum damna morum dicitur stat a damnis rebus temporalium. Cum ista sint ex nobis: illa vero in nobis sunt. Nullus autem damnificare alium potest in bonis anime nisi dispositivum. scilicet eum inclinando verbo vel exemplo ad peccandum. Et ideo talis tenetur ad restitutionem. scilicet eum dispositivum putat potest ad bonum bono verbo et exemplo pro eo oratio vel orationes pro impetrando. Item Ricardus. i. quarto. di. xv. ar. v. q. ii.

Quid d' illo q' attentat pudicitia. i. castitate mulieris
interpellato ea d' luxuria et ei persuades blando h'mone polli
ceto ei mala et mores. rñdet **Jo.** d' pla. insti. d' iniurijs
S. iniuria. uer. i. ue. **Cui** q' tenet ei actione iniuriar' et vi
ro ei: q' ei pudicitia corrupē tentat **Sili** i' sectas mu
lierē et p' ea vadēs: q'cuq' vadat tētur ei iniuriar' q' apē
assiduā ei' frequēciā et i'lectacōnē infert mulieri multā
ifamiā. vt dicto. **S.** iniuria. **Et** ē test' i. l. **Ite** apud **La**
beonē. **S.** Appellat. et. **S.** aliud. **Sec** si n' frequēciā i' sectet
h' aliquāto gracia solaci' et **Ludi** honesti. **Et** hoc vez qñ
to interpellat de luxuria mulierē honestā. **Sec** si veste
meretrici est i'duta. q'a tūc eaz appellās et i'lectas nō te
net iniuriar'. dicta. l. i. **Ite** apud **Labeonē.** **S.** Si q's virgi
nē. ff. **De** iurijs. **Q**uid de illo q' vituperauit aliqz iu
ste. **Rñdet** **Asten.** vbi s' h'm **Tho.** q' sicut dignitatē p
soē ei' in opinioē hominū maculauit p' illacōez otuēlie
sic t'pāt eū p' exhibicōez reuerēcie

Vtrum seducens ul' de florans virginez teneat ad res
titucōnē eam ducento totanto. **Rñdet** **Hos** ti. in
sum. i. ti. de matrimonio. rubrica qualiter contrahit ver
Hec i' iudicio q' vbi causa recipiendi et tantum carna
lem copulam extorquēdi o'sensit aliquis i' aliqz. si d'ce
ptor vult h'az agere peniam necesse habet illaz sine fi
ctione aliqua ducere i' vxorem ul' si hoc non pōt facere
debet ei dare virum conuenientem vel aliter satisfacē
h'm **Raj.** i. c. i. et. ii. de adulter. xvi. q. ii. **Tria** **Concor.**
Alexander de ales i' secundo tractatu de stupro. **Cōcor.**
Ric. i. quarto di. xv. ar. v. q. ii. **Concor.** **Jo.** de pla. **Ins**
sti. de publicis iudi. **S.** Item lex iulia dicens qualiter
penitenciat' stuprum de iure canonico dicit. q' mu
lier non punitur h' stuprans virginem cogitur eam to
tate et i' vxorem recipe. si ipsa et pater eius velit. **Alias**
si nolit cogitur solum eam totare iuxta ipsius stupra
toris facultatem et puellē dignitatez et habita cōfideā
cione quantū plus rōne de floracōis data ē altei viro
ā si stuprator noluit eā t'cipe i' vxorez tūc vbeibz casti
gat' a iudice put ei visuz fuit ac et extorcat' o'strudat
i' moas teiū actur' peniā **Hec** oia habet c. i. et. q' d' adul

Et nota q' licz hec sit pena legis veteis: tñ h'm **Seco.** qñ
lex humana concordat cū lege veteri ē huanda. **Hec** di
cit in quarto di. xv.

Vtrum o'sessor q' d' facto absoluit aliqz quē d' iure absol
uere nō poteat teneat ei ad restitucōnē. s. notificato q'
eū absolue nō potuit. **Rñdet** **Guil.** q' sic et peccat mor
talit' h'm **Ric.** i. quarto. di. xviii. ar. ii. q. v.

Vtrum damificas aliqz i' bois aie ul' corpōis ex fraud ulē
to o'silio teneat ad restitucōnē. **Rñdet** **Ric.** i. p'mo. di.
xv. ar. v. q. ii. q' sic. **Et** dicit q' appellacione fraudulēti
o'sily o'tinet malū o'siliū datū ex ignorācia. q'uis bo
nū o'siliū dāe tōdet si hō o'bitā diligēciā nō adhibuit ad
sciēdū. q' negligēcia t'ssa ape tolū ē di. i. c. **Sepe.**

Quid d' t'cto q' tenet ad officiū et ex negligēcia ul' lasciv
ia illd' p'terittit. an tēat ad i'stitucōez. i. vt redicē tēat:
cū dānificauit se i' bois aie. **Asten.** li. vi. ti. xxi. dic. h'm
Hecicū. q' si aliq's d'ittat aliqz horā ex idusticia sine ne
cessitate mortalit' peccat secz si ex obliuioē. **Qñto** tñ il
laz negligēcia t'colit. tenet supplē ul' illd' qd' o'misit ul' eq
ualēs **S.** p'mū t'co meli' **Inno.** vō i. c. i. d' ce. missaz di
cit **Vide** q' b' dā q' siue ex necessitate siue ex volūtate
ul' et ex negligēcia accuāta p'mittat d'icē officiū ad qd'
tenebat nō q' vltēis peccet si officia o'missa nō tōdit h'
pnia ē ei i'dicēda d' peccato o'missionis. **Tamen** satis ē
cōueniēs q' factos i' eo. ei pniaz i'ponat i' q' deliqt. s. i' di
cento eadez officia q' o'misit h' h'm hoc nō tōdet ei p'ficē
mutabit ei i' aliā peniaz. **Ite** dicit **Hos** tien. **Nisi** esset
tāta multitudo officij reficiēdi q' qñ est i'possibile refi
cere de re. iu. i'possibiliū de pactis c. fi.

Quid d' illo q' fecit peniaz sibi i' iudicaz i' peccato mortali
ul' ieiunauit i' peccato mortali ul' p'misit ieiuniū ul' p
termisit audire missā ul' fregit q'dragelimā: an tenea
tur ad restitucōnē reficiēto oia ista. **Et** an sit sibi miū
gendū p' penia q' reficiat. **Rñdet** **Ric.** i. p'mo sui q'libz
q. xx. q' nō. **Cōcor.** **Seco.** i. quarto. di. xv. tractas d' peni
tencia. i. d' satisfactōne facta i' peccato mortali. **Et** dicit
q' nō pōt satisfactō exteioz fieri d' vno peccato ita q' re
maneant ille satisfaciēs i' alio peccato: **Et** p'bat q' pla

ceret deo: et tñ esset inicus. Et q̄ ad hoc oportet satisfactōnes esse cōiūctas i volūtate saltē habitualit̄: licz nō i effectu nec i volūtate tūc actualit̄. S; ista sentēcia videtur nimis duā extra peccatōes. et occasio maioris obstinacōnis. Si em̄ vñ iste hodie peitēs et huilit̄ recipiēs satisfactōez. puta ieiuniū triū diez. cras recidiuet i peccatuz mortale et d̄ illo nō peitēs ha die ieiunat q̄a sibi impositū ē. Si dicas q̄ ieiuniū istud he diei nō ē aliq̄ satisfactio extēior magna ē occasio i ducēdi hūc iam lapsū vt ha die nō ieiunet. Et p̄sequēs ad novom peccatuz mortale. q̄a trāsgrediento penāz a factōte receptā: videtur peccatē mortaliē. cū sit trāsgressio p̄cepti ecclesie et vicarij dei i isto actu. Ex hoc poss; formā talis ratio si p̄ lapsuz et ante penāz nouā nō exe q̄t penāz p̄stinā sibi impositā. peccat mortaliē novom peccato. Agit si exe q̄t bñ facit. q̄a facit actū obediēcie: s; nō facit actū obie ni si i q̄ntū illud i positū ē sibi vt ps satisfactōnis. Ergo dico sine p̄iudicō. q̄ q̄ semel vñ penitet et recipit peniam ul satisfactōne d̄ dignā sibi impositāz ab ecclia clauē nō errante q̄ntūcūq; p̄ea recidiuet nūq̄ tenebit nisi ad illaz vnicaz satisfactōne iplēdaz et si eā ipleat in caritate melius ē. q̄a nō tantū soluit penā s; meret̄. Sed si ipleat eā voluntarie ex caritate soluit penā. s; nō meretur graciā si aut ipsa a deo exigatur ex caritatez soluit q̄dē penam licet ipe non soluatur. Et i p̄mo q̄ez ē satisfactio simpliciter. q̄a reconciliās et placās. In ho aut ē satisfactio q̄a voluntaria reddicio. s; nō simplicit̄ q̄a nec rēciliās. nec placās. In tēcō ē satisfactio vltra quā nō exiget vltēior pena. Ex ho mēbro seq̄tur q̄ si magnā partē satisfactōnis iposite expleuit i peccō mortali. et p̄ iterū penitet d̄ peccato. nō ē itēatō imponēda satisfactio p̄p̄mo peccato d̄ quo satisfecit l; ex caritate s; tantū d̄ nouis peccatis q̄ fuerūt cā q̄ satisfactō fuit mortua. Et si arguas fuit mortua. ergo non fuit satisfactio. nō seq̄tur nisi i tantū q̄ nō ē satisfactō rēciliās et placās i amicitia. Et si arguas igit̄: nō ē satisfactio nō sequit̄ q̄a sufficit deo q̄ aliq̄s volūtate soluat penā debitā ad puicōne peccati omissi q̄ sufficit q̄ multo magis videt̄

satisfactō. q̄d patet i actib; huānis. Si ei alicui offense i regez correspōdeat p̄cise h̄m legem absilio manus: et isti et iuito absidat manū satis patitur et regi satisfecit sufficiēter q̄a h̄m iusticiā nō debet ab eo exigē vltēiorē penā: et tñ nō recipit eū i grām et amicitiam. Multo magis posset sufficē p̄ puicōe culpe: si aliq̄s debitā sibi penā i fligēt. licz nō ad grām ul amicitiaz iudicis offensi. Ex tēcō mēbro poss; dici q̄ si talis ap̄t novoz peccatū i q̄d recidiuauit dānaret̄ aūq̄ totā penāz sibi impositā cōpleuiss; puniret̄ i inferno tēpōali pena correspōdēte illi q̄ nō fuit hic soluta p̄ aliq̄d tēpus nō puniret̄ aliq̄ pena p̄ illis peccatis p̄ q̄b; fuit ista pena imposita sicut et de veniali. q̄a moziēs i peccato mortali sicut cū veniali. nō puniret̄ etnalit̄ p̄ veniali vt dicet̄ ihe ius et eoz; mō imposito exquo em̄ h̄m plenā iusticiā punitiuā semel ē imposita pena tēpōis isti d̄ peccato d̄ q̄ peituit vere: nūq̄ isti p̄ isto peccato debetur nisi pena temporalis et ista soluta. nulla. s. debebitur.

Quid d̄ factōte. Vtruz factos q̄ p̄misit dicē. xxx. missas dictas siue appellatas bti Gregorij decē p̄onis se parati. satisfaciāt dicēto solū. xxx. an vñ teneat dicere p̄ q̄libet istoz decēz q̄bus p̄misit dicere. xxx. et si dicat solū. xxx. oib; d̄cē tēat ad rētitucōez et satisfactōez et supplemētū aliaz oīū: q̄si dānificās i boīs aie istos q̄b; p̄misit ul mortuos eoz dñs Bona i q̄ di. xlv. ar. iiii. q. iiii. dicit hāc q̄stionē q̄rēs cui magis p̄sūt suffragia: an ei q̄ magis meruit: an ei p̄ q̄ specialit̄ fuit. Et. rñdet q̄ aliquā opinio fuit vt p̄positiui. q̄ suffragia ecclie siue specialit̄ siue genealit̄ facta. magis p̄sunt ei q̄ magis meruit. Et ponūt exēpl; sic si candela accēdat corā diuīte nō tātū p̄bet. sibi lumen. s; ei alijs et eis q̄ melius vident mai⁹ lumen p̄bet. exēplū et ponūt i lectōe q̄ tantuz val; si legat oib; i cōi q̄ntū si i speciali. et pl; val; al; si lenti q̄ meli⁹ intelligit et si p̄ alio legatur specialiter q̄ min⁹ intelligit. Si ergo ita ē in luīne creato multo magis i facto et si ita ē i lectōne q̄mō nō i orōe: absq̄ dubio ita dicūt. Et si obiciat. coīs mos ecclie. rñdet q̄ hoc q̄d specialit̄ ecclia magis facit p̄ aliq̄ nō ē ap̄t hoc

q̄ magis illi p̄sint h̄ q̄ libenci⁹ facit h̄o p̄ eo quē di-
ligit speciali⁹ ⁊ magis aīat ad faciēdū. Vñ si istud eſſ
notū simplicib⁹ nō ita libenter facerēt ſuffragia. Sed
istud nō creto q̄a ſicut dicit **A**ugu. de cura p̄ mortuis
ag⁹ da q̄ ſepultuā valet ī loco ſādo p̄t orōnē ſandoy
q̄ orāt p̄ eo ad cui⁹ tumulū medrāt āplius ſuffragia
ſūt ad ſoluēdū penaz ſive reatū h̄ pl⁹ ē ſatiffacē p̄ debi-
to multoy q̄ vñ⁹ ⁊ ſicili⁹ ſatiffit p̄ debito vñ⁹. ergo
pluib⁹ indigēt ſuffragi⁹ duo q̄ vñ⁹ ſol⁹. Si ergo di-
uidūt iter eos vterq̄ habet min⁹. ergo nō videt q̄ eſ-
liter ſe extēdāt ad oēs. Et iteo dicēdū q̄ illd nō ē ſimi-
le. q̄ ibi lumen totā ſp̄m rei ī ſe d̄fert ad oculū. ⁊ ſimi-
liter lectō totā ſimilitudinē vocis h̄ nō ſic ē ī ſolucōne
ſic ī aſpectu ⁊ d̄ſcedōe. Quis em̄ dup creditores eſq̄lī
poſſint. ⁊ ſimul vidē vñū aux. nō tñ pōt eſq̄liter ſolui
duob⁹. ſic intelligēdū ē ī p̄poſito qd̄ p̄ ſuffragia ſit. vñ
refert. Vñ ſiāt p̄ pluib⁹ an p̄ vno. ⁊ idō diſtinguēdū
ē hic q̄ ſuffragia ecclie. ā ſiūt ī cōi ā ī ſpeciali. ſi ī cōi p̄
ſiūt ei magis q̄ magis meruit ⁊ p̄deſſ aliy cōdicōni-
bus paib⁹. q̄a nō tātū dignitas h̄ et neceſſitas d̄ſcedā-
tur. ⁊ ſic p̄bāt p̄me rōnes Si aut̄ ſiāt ī ſpeciali ei ma-
gis p̄ſiūt p̄ q̄ ſiūt ⁊ ſic p̄bāt oēs rōnes ſequētes. **C**on-
cor. **R**ic. ī q̄rto. eatez di. ⁊ ar. ⁊. q. q̄ d̄it. Vñ ſuffragia
facta p̄ pluib⁹ tātū p̄ſint cuilib⁹ q̄ntū ſi fierent p̄ illo
ſolo Et rñdēs ad iſtā queſtioz d̄xit **P**repoſitiuos ⁊ ſui
ſequaces q̄ ſuffragia facta p̄ pluib⁹ tātū p̄ſiūt cuilib⁹
q̄ntū ſi fierēt p̄ illo ſolo niſi q̄ ſibi maior reuerēcia ſiēt
ſicut accēſſa cārela p̄ pluib⁹ ⁊ lectō lecta p̄ pluib⁹ tan-
tū quēlib⁹ iuuāt q̄ntū eū iuuat ſi p̄ illo ſolo cādla ac-
cendēt ūl lectō legeret. Sic em̄ ſp̄it⁹ exiſtēs ī q̄lib⁹ pte
ſui loci cuilib⁹ tñ p̄ſens ē tot⁹ ſic ſp̄uale bonū pluib⁹
cōitātū ā q̄lib⁹ totū hēt alias ei r̄cipiēt multos ad par-
ticipacōez bonoy ſuoy. ſua boā opa eſnt min⁹ vtilia.
qd̄ falſum ē cum talis receptio opus ſit caritatis. **A**lī
dicunt contrarium quia ſi ita eſſet. vt dicit opinio p̄-
dicta ille qui pro vno defuncto tenetur dicere vñā mil-
ſaz ⁊ vñam pro alio ſi diceret vñam pro illis duob⁹
cuilibet ſolueret illud ad quod ſibi tenetur. **P**reterea

Preterea bonū finit⁹ quod ſufficēt ad plenariā libe-
cionē vñius anime de purgatoio ſufficeret ad purga-
cionē omniū aliaz ad eſq̄lem penā obligataz. **P**retēa
d̄ſuetudo ecclie eſſi iutilis que ſuffragia aliqñ facit p̄
ſp̄alib⁹ p̄ſonis. que oīa falſa ſūt. **I**tem p̄ hac opinioē
facit. xv. p̄poſicōnes de cauſis. omnis virt⁹ vñita pl⁹
ē q̄ multiplicata. i. vehemētioris vtutis vt pat⁹ ī comē-
to. **E**rgo ſuffragiū cōitātū pluib⁹. min⁹ ē vtutis re-
ſpectu cui⁹lib⁹ q̄ ſi ad vñū ſolū eſſi vñitū **T**enēto ergo
hāc opinioē quā tenet ip̄e **R**ic. non obſtat ſi dicas. q̄
cū plura ſiūt ſuffragia p̄ diuitib⁹ q̄ p̄paupib⁹ melio-
ris cōdicōnis eſſent diuites q̄ paupes. oīa illd **M**a-
thēi. v. **S**i paupes ſp̄itu ⁊ re. **Q**uia rñdet itez **R**ic. q̄
ſuffragia p̄ſiūt d̄fundis ⁊ p̄ biā ſatiffactōnis ⁊ d̄ſolacō-
nis. eo q̄ p̄ caritatē cōmūē q̄libet d̄ bono altei⁹ d̄ſolat.
Oriō mō ſuffragia facta ſpecialit̄ p̄ vno tātū magis p̄-
ſiūt illi q̄ aliy. immo aliy nō p̄ſiūt d̄ lege cōi. **S**ecun-
do mō adhuc magis p̄ſiūt illi q̄ aliy ſi caritatē habent
eſq̄lē. q̄a ceteris paib⁹ magis gaudet q̄lib⁹ de bono ſuo
q̄ altei⁹ tñ ali⁹ pōt tātā caritatē hēre q̄ pl⁹ d̄ſolat de ſu-
ffragio q̄ ſit p̄ alio q̄ ille p̄ q̄ ſit **Q**uod ergo arguis q̄
meliois cōdicōnis eēnt diuites q̄ paupes cū plura ſu-
ffragia ſiāt p̄ eis. **D**ico q̄ nō ē icōueniēs paupes ſim-
pliciter eſſe meliois cōdicōnis q̄ diuites. Quis diuites ī
hoc meliois cōdicōnis ſint iux illd p̄bioruz. xiii. **R**e-
demcō aīe vñi. diuicie ſue. Quis ſm glo. ibi p̄ diuici-
as bonā opa itelligāt. **I**tez nō obſtat dictū jero. d̄ d̄ſe-
era. di. v. c. **N**ō mediocet vbi d̄t. q̄ cū p̄ cētuz aīabus
p̄ſalm⁹ ūl miſſa d̄t nil min⁹ q̄ ſi p̄ vno q̄lib⁹ ip̄oy d̄i-
cētur accipiē. q̄ **R**ñdet **R**ic. dicēs q̄ vñū jero. reb⁹ in-
telligi d̄ valore p̄ biā d̄ſolacōis vt dicūt q̄dā. S⁹ tñ ad
huc nō videt vñ⁹ q̄ pl⁹ gaudet q̄libet d̄ bono p̄prio q̄
alioy. **D**icit ergo q̄ referēto alioy opinioē ibi loq̄t **J**e-
ro. **I**tez nō obſtat q̄ bona gloiē plurib⁹ cōmunicata
nō minuūt ſinglis. ergo a ſimili nec bona grē. **S**uffra-
gia aut̄ bona grē ſūt. ergo q̄. rñdit itez **R**ic. q̄ non ē
q̄ gloiā reſpicit oib⁹ vñū bonū cōmūē ⁊ p̄ſens. ſed ſu-
ffragiū grē reſpicit reatum pene ī ſingulis diuerſum.

Ad exempla aut que p[ro]pria op[er]ione adducebāt. r[ati]o d[icit] q[uo]d
nō valent: q[uia] lumen caritatis & vox doctoris se coicāt p[er]
natu[ra]le necessitate. sicut suffragia coicant p[er] suffragatis
intencōez. **A**d illud et q[uo]d tactū fuit i[n] questione. s. q[uo]d re
cipiēti m[er]itos ad p[ar]ticipacōez bonoz suoz. sua boā op[er]a
min[us] e[ss]ent vtilia. dicendū q[uo]d nō sequit[ur]: q[uia] plus cōfert
sibi illud opus caritatis i[n] bona sua coicanto q[uam] sibi d[er]i
ha[er]et et q[uo]d ad pene sue remissionē de fructu bonoz suoz
coicatoz & bona et sic coicata facienti ea i[n] nullo sūt mi
nus vtilia s[ed] magis q[uam] ad augmētū p[ri]m[us] i[n] vita e[tern]a. hec
Ric. jte[ra] nō obstat s[ed] **Bona.** q[uo]d oblatō p[er]p[et]u[us] i[n] cruce eq[ui]
liter p[ro]fit[ur]: ac si e[ss]et oblata cuilib[et] p[er] se: & tātū p[re]stet cui
lib[et] q[ua]ntū meruit. ergo oblatō sacrificij i[n] altari p[ar]i rati
one (cuz sit illi[us] oblatōis m[em]oriale) q[uia] r[ati]o d[icit] idēz **Bona.**
q[uo]d q[ui]s idēz sit. nō t[ame]n utrob[us]q[ue] vni[us]o[ri]ter opatur.
Naz. i[n] cruce effulz fuit p[ri]m[us] i[n] o[mn]imoda p[er]s[on]itudine s[ed] i[n] al
tari h[ab]et effectuz deteriatuz. cuz quotidie assumat[ur] & p[ro]
hoc p[ri]m[us] oblatō. s. i[n] cruce nō iteatur s[ed] h[ab]et iteatur: & i[n]
illa non valet r[ati]o: quia p[re]cedit ac si e[ss]et eq[ui]lis effectus. &
iteruz illa p[er] o[mn]ib[us] ē oblata. hec aut[em] sp[irit]alit[er] p[ot]t fieri. **Nec**
obstat illud jero. q[uo]d cum p[er] centum aimabus psalm[us]
ul missa d[icit] n[on] n[on] min[us] q[uam] si p[er] vno q[ui]libet d[icit] accipit[ur]:
dicendū e[ss]e q[uo]d jero. sicut patet ex adductis loq[ui]tur q[ua]n
tuz ad m[er]ituz faciētis. nō q[ua]ntū ad vtilitatez eius p[er] q[uo]d
fit. hec **Bona.** **Concor.** **Tho.** i[n] q[ua]rto di. xlvi. licet **Archi.**
aliter dicat i[n] d[ic]to. c. **Medioct[er]** i[n] glo. **xi**

Quid d[icit] de omnis t[em]p[or]alib[us] q[ui] dānandis vlti[us] supplicō
denegāt sacramētuz penitēcie. & eos sine cōfessione occi
di faciūt. r[ati]o d[icit] p[re]cipit eis ne hoc faciant. s[ed] p[er]tentib[us] p[er]
mittāt cōfitei & p[re]cipit ordinarijs vt eos moneāt & si ne
cesse fuit eccl[esi]astica censurā opellē nō omittāt. alia aut[em]
restitutō hic fieri nō p[ot]t. nisi q[uo]d e[ss]et a iustaliū d[omi]n[us] p[er] ai
ma taliter occisorum sine penitencia vt i. c. i. de. penite.
et remissione. in clementinis.

Quod d[icit] de restitucōe dānificaciū i[n] bonis corp[or]is. **xiii**
Vero ad q[uo]d teneat dānificaciū aliq[ui] i[n] bonis corp[or]is
p[ot]t. r[ati]o d[icit] **Seco.** i[n] q[ua]rto di. xv. q[uo]d aut intulit vltimū dā
num. s. mortē: aut dānū aliq[uo]d citra vltimū. i. citra mor

tem. & illud ē duplex. s. remediabile & irremediabile exē
plum. homicidiū ē irremediabile & mutilacio. q[uo]d ipedit
ex toto actum humanum qui cōpetit homini s[ed] illud
membrum. puta abscidit manum dextram. **Remedi**
abile siue curable vt volneacō ul alia lesio cuāblis. **Si**
in mutilacōe. hoc duplici[ter]. ul q[uo]d enozmis que ex to
to ipedit aliq[uo]d actum humanū qui cōpetit homini s[ed]
istam partem amputatam vt in amputacōe manus
dextre ul nō enozmis. i. nō ipediens actuz humanū: vt
ē amputacō digiti ul partis eius. **Pro** primo dāno. s.
vite ablatōe regulariter in multis cōitatib[us] statu
ta ē lex talionis. s. vt homicida moriat[ur] & racōnabilit[er] q[uia]
hoc nō soluz opetit legi **Moyse** s[ed] etiā natuāli racōni &
approbatuz & cōfirmatuz in lege euāgelica **Mathe.** xvi
Om[n]is q[ui] gladio occidit. gladio peribit. & p[er] cōsequēz vbi
cūq[ue] lex talis de vita p[er] vita reddēda. ē statuta iuste. de
hoc **Ro.** vt d[icit] **Asten.** i. sum. li. i. ti. xxxiii. q. iiii. i. prin
d[icit] hoc et i. sum. cōfessoz li. ii. ti. vi. q. iii. debet hō pacie[n]t[er]
soluē istā penā: q[uo]d si alit[er] nō sit sibi statuta. n[on] deb[et] sibi
iferre mortē. q[uo]d n[on] deb[et] e[ss]e homicida sui sine sp[irit]ali p[re]cep
to dei. s[ed] expedit sibi q[uo]d expoat vitaz suā i[n] o[mn]i causa iusta
vt pote cōtra inimicos eccl[esi]e & p[er] restitutione facien
da illi cui[us] vitam abstulit: q[uo]d si tantā restitutionē no
lit facē: nō p[ot]t omnino esse i[m]munis sine restitucōe **Si**
cut q[ui]dam fatui absolvent homicidas nō eis o[mn]idētes
restitutionē necessariā icumbentē: q[ui]si facili[us] possit per
transire homicida quā (vt ita dicam homicida & cai
rida) quia si occidisset bouem p[ro]ximi sui ul canem non
absolueret sine restitutione. **Tenētur** ergo ad restitucō
ionē specialē faciēda: eq[ui]ualētez vite quā abstulit sic
p[ot]t e[ss]e eq[ui]ualēcia i[n] talib[us] nec hoc solū. s[ed] si interfectus su
stentabat aliq[ui]s. s. patre[em] & matrē ul p[ro]p[ri]os tenet i[n]
terfectoz o[mn]ib[us] illis ad tāta[em] restitucōnē q[ua]ntā illis ab
stulit p[er] interfectōez illi[us] p[ro]p[ri]os: & q[uo]d vix poss[et] aliq[ui]s digne
cōp[er]sare p[er] actōes illud q[uo]d abstulit homicida expeditet
simplicit[er] aie talis q[uo]d solueret p[er] passioēs volūtarias ul
paciēter susceptas vt. s. occidatur p[er] homicidio. & iteo
optime a cōitatib[us] p[ro]u[isum] ē vt occidens occidatur

Item Ro. vt dicit **O**sten. in sum. li. i. ti. xxxiii. q. iiii. i. prin. & de hoc etiā in sum. con. li. ho. ti. lxiii. q. tertia. in alia vero damnificacōne in corpore. s. in mutilacōne enormi ul non enormi comuniter non ē statuta in ecclesia restitutio nisi pecuniaria & illa debz correspondē non solum damno quod incurrit quis per mutilacōnez pro toto tempore futuro quo vsurus esset quis mēbro isto absciso: s. etiā expensas expositas in curaciōe ej. de iniur. & dam. da. c. i. & sumitur exo. c. xxi. vbi dicitur. **S**i pcusserit alter pximum suū & ille mortuus nō fuit s. iacuerit in lecto. qui pcusserit. opēas eius & expensas in medicos restituat vltra placacōnē ipi legis que requireret etiā si non esset talis mutilacio. **I**tem debet correspondere restitutio consolacioni ipi afflicti q. p. petua ē sibi consolacio de tali mutilacōne. **P**lus enim ē ponderanda mutilacio paupis q. diuitis. quia magis i. digebat parte abscisa ad victū necessariū acq. renduz. q. a plz fuisse vsus parte illa ad sibi necessaria pcuranda licet ex alia parte sit aliq. cōdicio pponderans. s. dignitas plone. s. hoc paruz ē respectu p. me. odicōnis. **C**ōcor. **L**an. in quarto di. bx. q. dicit. q. dānificās aliquē i. mēbro corp. s. puta mutilādo. tenet ad restitutōez p. curā medici p. soluēda p. victu assequēdo q. cāet p. p. mēbruz mutilatū toto tēpōe vite sue. vt i. c. i. d. iur. & dam. da. & ff. ad. l. acq. leaz. l. qua actōe. **I**tem tenet ad consolacōnez afflicti. & q. huiliet se sibi. vid. et d. hoc **O**stēsez. i. sum. li. v. ti. xxi. q. allegat dictū **S**co. **I**tem dic. **S**peculator i. ti. d. iur. & dā. dato. s. sequit. ver. s. nūqd. dices. **S**z nūqd. p. libeō hoie occiso pōt agi acquilea. **R**ūdeo sic. & cuz libeoz corp. nō tēpiat estimacionē. ff. si q. pau. fe. di. l. i. o. ageť ad mercedes medicor. & alias expēsas factas in curacione. **V**eniet etiā estimacio c. perarum quibz pater occisi caruit & cariturus ē aut estiācio libertatis ul cicatricum uel membrorum eius. ff. de iniur. l. **E**x hac lege & ff. de his qui deiecerint vel effuderint. l. fi. **C**oncor. **R**ic. in quarto di. bx. **Q**uid si statim obyt nec alique impense in medicis facte sunt **R**espondeť i. tem **S**peculator vbi supra. q. tūc

estimabuntur opere quibz pater occisi cariturus ē. ul ē si pater occisus ē. extimabit heres operas illas q. s. amittit et habere potuit tempore vite sue: puta q. a erat certo ul pelliparius ul mercator ul aduocatus. **Q**uid si nullam habuit artem. dicit idem vbi supra q. estimabitur interesse. vt. ar. ff. de libe. cā. l. fi. et ar. ff. de usu. **O**rboribus. s. de illo. **S**ed vsq. ad quod tempus estimabunt opere quibus cariturus ē. **R**espondit idem q. vsq. ad tempus q. vbi similiter ē illum occisum viuere potuisse iuxta estiācionem legis. ff. ad. l. fal. l. hereditatum computacione. ff. de transac. l. **C**um hi. **S**ed quid si quis occiderit in necessitate inuitabili. i. gracia sue defensionis morte aliter euitare nō valēs suum occidit ul mutilat inuasorem. **R**espondit sic. te. x. dicit in clemen. i. de homicidio. q. nullā penā incurrit nec irregulāritatē. & dic. ibi glo. vt q. sic artatus eāt q. fugē nō poteāt. nec se clamorē ul aliē iuuare: nā defensio siue p. pullacō iurie ē d. iue naturali vt i. i. tu. de iure naturali gētiū & ciuiliū. s. ius aut gētiū dūmō fiat cuz moreāmiē iculpatē tutele. q. d. moreāmen cōsistit cātria. vbi. in f. cōz q. l. itate. i. tēpis cōgruitate & i. necessitatis euitabilitate. i. m. glo. i. l. i. c. **V**nū. **P**riō ergo in f. cōz q. l. itate debz ēē p. altas vt eq. lance & eq. mō & actu cōgruēti cōstituat. **V**nū offēsus sine armis nō pōt cū aris offēdere nisi aliud suadeat iurū ieq. l. itas. **V**nū si pugnez vnus plz pōt q. ensis altē. licitū ē ense p. cutē vt ibi volt glo. ff. de penis. q. defectuz iurū pōt sup. lē cū iunai ne armoz p. sumit em iuuenis potencioz siue atolefcēs ad labores corp. s. supportātos & sanz potencōr i. i. rmo. l. aut datum. s. q. cūq. **E**t ibi loq. tur glo. ff. de penis & d. tenūciacōe. c. i. & c. d. medicatibz & validis. l. xliiii. li. xi. & ibi glo. ff. de penis & de tenūciacōne. c. i. & sanus potencioz i. i. rmo. **C** de men. uali. li. i. l. xi. **Q**uid si quis insultauit me cum baculo et ego eum peremi cum gladio. an puniatur. **B**al. decidit per theoricā glo. dicta. l. i. **C** unde ui. q. aut insultatus poteāt se aliter

defendere. et puniri. et non poterat. et tunc non potuit. Et eo
rez modo dicit de eo qui insultauit me sine aliquo genere armo
rum volens michi dare maxillatam manu vacua Ego ne
hoc accidere cum non debeam expectare me prius percuti ut dicit
glossa in dicta. l. i. eum gladio percuti. nam si poteram me aliter
defendere tunc punior. quia non habui modum defensionis. si
fuit excessus nimis ultra terminos defensionis et vindictam
assumsi Si autem constet quod aliter euadere non poteram quoniam cum vi
tupeio percuter. et tunc non punior Nam si hoc licet propter
res defendendas ut dicta. l. i. multo fortius propter personam et
corpus nostrum quod est dignius ut. l. in huiusmodi. §. si. ff. de peis
In dubio autem Vt potuerim me aliter defendere. presumitur
quod sic inter pauperes. secus inter impauperes propter inequitatem viri
um: ut dictum est. Vnde multe circumstantie poterant sunt
ut aliter notat in dicta. l. c. de siccariis. Sed quoniam an quis teneat
atur aufugere. Respondit quod sic: cum sibi non nocet et alteri pro
dest. l. ii. §. item variis. ff. de aqua plu. arceda. Fallit ubi
infertur violentia circa res ad earum occupationem vel destructionem
vnde. quia fuga traheret secum periculum circa res. l. iii. §. si quis
aut. ff. de vi. et vii. arma. et. l. i. c. quanto liceat sine iudi.
se vindicare. Secus fallit ubi infertur violentia circa perso
nas: et fuga esset periculum allatum. puta quia inimicus est sibi
ad spatulas et vertendo tergum ad fugam posset de facili vol
nerari. ff. ad. l. aquile. l. Sciencia. §. quibus aliter. Tercio fal
lit quando fuga importat periculum honoris quia honor est de iure lu
cro preferendus. l. Julianus. et in glossa. Si quis omnia causa. testi.
Dixi hoc quod moderamine consistit in temporis congruitate: nam
debet incontinenti: flagrante adhuc maleficio violentie: in
uasor repelli. l. iii. §. Cum igitur. ff. de vi. et vii. ar. et hoc est ve
rum de violencia illata persone in qua videtur fieri ad defensionem.
ne iterato percutiat si fiat incontinenti. l. si ex plagis. §. taber
narius ad. l. aquile. et. c. olim de testi. spoli. Si autem fiat rixa se
parata et sic non incontinenti. tunc videtur fieri ad vindictam. pro
non licet ut notat glossa in verbo repellere in. c. signifi
casti de homicidio. Si tamen percussus insequatur per
cussorem fugientem et eum percutiat mitius punietur. l. et quod cul
pabilis. non tamen quod dolosus. quia difficilimum est iustum ob
temperare dolorem. l. Si ad ultimum. §. imperator. ff. de adul.

Sed quod cum non debeas expectare me percuti cum nullo reme
dio tollat illata percussio. ut notat in. l. Si quis provocat.
.C. de appella. et. l. in bello. §. fieri. ff. de capti. An debe
am expectare aliquem actum fieri ab offendente glossa. dicit quod sic
in dicta. l. Vt artis insultari clamore et minis terri.
Nam omnia ista prevenire non possum. quia inceptor rixe est il
le qui potest impune offendi. l. Si ex plagis. §. Tabernarius
.ff. ad. l. aquile. An autem nunc sint sufficientes aliter sufficientes
metus terror glossa. tangit in. l. metus. ff. ex quibus causa. maior et
xv. q. v. c. i. et Bar. in. l. metu. C. eo. dicit quod sic. si est homo
qui consuevit exequi fecerit: aliter non ut sic ex personis hominum
fecerit pensetur. l. i. c. si quis imperator male Bal. dicit quod
ubique contra verba est resistendum. non ad manus et ferrum ve
niendum Ad quod facit quod notat Spectator in ti. de accu
sa. §. iste ver. Quid si vocavi te latroem et hoc mihi mo
ra esset periculum allatum. ut quia forte mihi expectabat so
cios venientes quibus resistere non potuissim quia tunc licet an
te tempus occurrere. l. i. c. quoniam li. sine iudi. vindicare. et ce. Di
xi tertio quod moderamine consistit circa necessitatis evitabi
lilitatem. nam moderate et ad defensionem dicit fieri quod ex
necessitate fit: ut dicta. l. Scienciam. §. quia cum aliter. ff. ad
.l. aquile. nec curamus equitatem ubi non possumus evita
re necessitates. Nam necessitas facit relictum probabile et ex
cusabile quod aliter non esset. ff. de manu. testa. l. qui potu
erunt. cessante enim necessitate dicitur potius offensio vel vindica
ta quam defensio. ut inuit glossa in dicta. l. ii. c. ubi videtur. In dubi
o autem: an quis intelligatur percutere ad defensionem vel vindictam
Dicit Bal. in dicto. §. tabernarius. quod scilicet dum es in actu
percipiendi. percucio te prius et tunc est ad defensionem. Secus si
percucio etiam in continentem postquam me percussisti. quia tunc dicitur ad
vindictam. nisi faceret ne iterato percuteres Si vero non appa
ret que percussio precesserit in dubio. presumitur culpa eius
qui provocavit. l. i. Provocavit. §. cum arietes. ff. si quid in
pau. si. di. Et ibi dicit Bal. quod insultat in dubio presu
mitur fecisse ad sui defensionem. pro quo vide glossa in. c.
significasti. et. de homicidio. et per Inno in. c. Si vero
de sententis excommunicationis Et adde quod ubi est licita offe
nsio est illicita defensio. sed debet eam animo tollere. ut in glossa.

tenet i. l. vt vim. ff. de iure iurā. et hoc ē clāz vbi infer-
tur a publica psoā. vt a iudice ul' exēcutōe iusticie suū
officiū exercētē. l. Qui restitue. ff. de rei ven. et l. Si quis
missus. ff. ne ius fiat ei. et l. Nō videt. S. q̄ iussu. et in
glo. ff. d. regu. iuris: et idō licite captū a failla potestatis
recalcitrātem et resistētem l' familie in sibi diu occidē. l.
Si huus. C. de his q̄ ad ecclīā cōfugiunt. l. quēadmodū.
S. q̄to. ff. ad. l. aquile. Idē et vbi i fērt licite a puata p
soā. p̄cep nō l' filio resistē patri corrigēti nec hūo dñō. l.
Nec qm̄q̄. S. comminari. ff. de offi. pro consu. et lega.
C. de emēdācōne huorū et de emēda p̄xi. l. i. nisi esset
nimia seuiicia: q̄ tunc licet eis officiū iudicis implora-
re si fiat seuiicia o'tra officiū pietatis: supra de his qui sūt
sui vel alieni iuris. S. fi. Item Alexander de ales i ter-
cio sup illo p̄cepto Nō occides dicēs q̄ quidā distin-
guūt necessitatē euitabilem et in euitabile. Si sit neces-
sitas euitabilis q̄ possit aliūde euadē non occidēdo et
occidat ē homicida. alias secus put dicit Augu. super
Math. cū aliquis ab homīe occidit mltū distat. Vt
vltiscēdi cupiditate fiat sicut sit ab inimico v' iniuste
aliquid auferēdi sicut a latrone vel obediēdi ordie si
cut a iudice vel euadēdi vel subueniēdi necessitate. p̄
mo casū homicida ē secundo non.

¶ Qued cū in crimine lese maiestatis ex sola sciēcia q̄s
teneat vbi reuelauit vt. l. q̄squis. C. ad legē juliā ma-
iestatis Done q̄ q̄s sciat tñ nō pōt p̄bare an eum pu-
niēs sit homicida: Rñdet Io. de pla. instituti. de publi-
cis iudicijs. S. publica aut iudicia q̄ sic. nam illud qd
dicit q̄ ex sola sciēcia quis tenet: intelligit q̄to sciēcia
ē p̄babilis p. l. qui accusare. C. de edēto: Qd qd em̄ te-
net quis reuelare qd non pōt p̄bare. certe nemo tene-
tur se subicē tormentis que hoc casu dilatozī infligūt
. l. scia. C. ad legem juliā maiestatis nec sibi se squa-
lozi carceris. C. de accusa. l. Nulla em̄ est culpa in disci-
mine vite se nō ponere. vt voluit glosa in. l. nemiēz. C.
de infamibz: q̄ ergo solū audiuit et nō reuelauit q̄ pro-
bare nō poterat imunis ē a delicto p̄ textū in. l. Nis i
fi. C. d. calūnia Et idē dicit cōsuluisse Baldus i qdā suo

cōsilio qd incipit. Qm̄q̄ ablata sint multa et pulcra:
qui dicit Assellores eūtes p̄ officia et occidētes hoīes
p̄t solū non reuelare secretum nō p̄babile omēs sunt
homicide: et p̄ cōsequēs tenēt ad restitutōm de qua su-
pra: q̄a visus viret velit ul' nolit auris audit velit vel
nolit: q̄ sensus et p̄mi motus non sūt in potestate no-
stra. vt notat glo. in. l. i. S. ius naturale. ff. de iusti. et.
iur. in verbo coniugatio.

¶ Qued an sedicōnes et conspiracōnes que fiunt tota di-
e i ciuitatibz vbi sūt parcialitates p̄ quas cōspiracōes
vna pars cōspirat adūsus aliā reponendā et statū assu-
mēdum cadēt i crimen lese maiestatis vt sic bona pu-
blicetur et alie pene. dicta. l. Quisquis. C. ad legē juliā
maiestatis vendicēt sibi locum. glosa voluit q̄ sic i. l.
fallacit. C. de abolu. in vbo p̄dita. alia glosa voluit cō-
trarium i. l. ij. ff. eodē i vbo in vrbe. Salicet cōcordat
in dicta lege Fallacit q̄ si hoc fit vt eruatur ciuitas d
subiectione imperij ul' pape tunc ē crimen lese maiesta-
tis Si aut fiat p̄t reponēdum regētes tūc ē crimen se-
dicōnis quod licz sit capitale nataliter ul' ciuilitet h̄m
cōdicionem p̄sonaz vt notatur i. l. i. C. de sedicio. tam
non infligit omēs penas pro crimie lese maiestatis im-
positas: nisi fieret in vrbe romana. vt i dicta glosa et
ibi per Andream de perusio.

¶ Quid at si q̄s omittit p̄dicōez o'tra vnū ex istis tirānīs
italie q̄ hodie tgnāt: nūqd habeat locū p̄ea lese maie-
statis. rñdt idē vbi. s. a n̄ recognoscit supiorē et nō hēt
locū et d̄ eo vt d̄ p̄ncipe ē iudicādū ar. eoz q̄ notāt docto-
res i. l. hostes. ff. d. captis. a t̄cognoscit vt q̄ ē vicariē ipe-
ri et t̄c l' crim lese maiestatis hēat locū. l. i. S. cuius ne o-
pera. ff. eodē non tamen pena incapacitatis extendit
ad filios vt dicta. l. Eoz scdm Salicetū in dicta. l. quis-
quis. C. ad legem juliā maiestatis.

¶ Quid d̄ legibz statuētibz fures occidi Rñdet Scoti in
. iiii. di. xv. q̄ si iuste et p̄sequēs occidētes sūt hoīcide. ad
argumtū Scoti dicēdū q̄ lex vet̄ p̄az taliois dedit S;
lex euāgelica nllā statuit p̄az. lex at̄ natalis p̄as statu-
it et idō lex euāgelica n̄ puit illū h̄ lex n̄talis: et hoc ē qd d̄t

nouis supuenientibz que ptinent ad legem nouā **V**e
tera picietis que indicit lex vetz et comedetis vetustis
sima vetez. i. vtemini qbus ptinent ad legē naturalez
hec sentēcia habet in. iiii. **P**etri. **I**o. di. xxxix. i. septio p
cepto vbi tenet q licet occidē furez **N**am hū q habet
in xxxiii. q. v. c. Si non licz **E**t intitlat **A**ugustinus i p
mo d ciuitate dei q dicit q his exceptis qs lex iusta ge
nealit ul specialit iubet occidi qsqis hominez occide
rit ciminis reus est. que aut sit lex iusta ipse deimrat
in libro de libeo arbitrio qd breuit nulla nisi q: ul q d
scendit a lege diuinā sicut cōclusiōes pactice a picipis
pacticis ul que cōcordat legi diuine ul ad minus nō
discordat de materia. vide per **D**ostilesz i sum libro. i. ti
xxxiii. q. iiii. i pncipio q allegat **R**ozonēsz jte v de in
sum. cōfessoz. li. ho titlo. vi. q. iiii. **A**d ppositū lex diuinā
absolute phibuit hoīem occidi et nulli licet inferiori i
lege superioris dispensare. **E**rgo nlla lex politia consi
tues hoiez occidi iusta ē si in illis casibz statuatur in qui
bz de nō excipit. **E**xcipit aut in multis vt patz in exo.
i. blasphemia homicidio adulterio et multis alijs **N**oc
verū videt nisi furto adiūctū fuerit homicidiū ul in re
ul in pūcione ul cōtemptū iudicis ul frequēcia ul hū
iusmōi tūc videt posse occidi vt ponit glo. pūbioz. vi.
sup ubo et libeabit se. **N**ullū igit iuste hū legē occidit
vbi si lex politia infligit hoicidium li nō excipit ille
casus a deo phibente homicidiū: immo lex diuina to
luit furez puniri pena pecuialit et non pena mortis. **C**ō
cor. **L**ādul. et etiā lex huāna civilis. i. generalis nisi in
frāgēte pacem et strataz qui pōt etiā p qz q solidis in
spēdi. vt i. x. coll. d pace tenēda. S. si qsqz q solidos
Quid d pposito lictore siue spiculatorē cui picipit interfi
cere lata sentēcia p iudicē. **R**ōdet **A**lex. vbi. s. q si sen
tēcia iudicis expriat errozes ul iniusticiā nō tenet cum
inēficere: s. tenet facere qd in se ē vt libet in nocētē. q si
non possit cōditur nō peccat. tūc em imputabit iudici
nō pposito. et in hoc casu valet illa auctoritas **I**lle facit
cuius auctoritate fit. **A**ugu. in libro. i. d ciuitate **N**ō ille
occidit q ministeriū debz iubēti sicut admiculū gladij

xxxiii. q. v. milies vbi dicit glo. sup ubo imperij q ras
tione mādati excusat aliqs etiā si oītra consciēciā faciat
ex d officio dele. iudi. pastoralis. S. qz vero. **xxxiii**
Quid de tomis itaz q excecāt vel mutilant hoies apē
leporos ceruos et huiusmōi animalia que capiūt oītra eoz
volūtate **R**ōdet **A**stēsis in sūma li. v. titlo. xxxix. q. mor
talit peccāt et si faciūt libidine vindicte aut amore huius
modi animalū aut libidine venādi huiusmodi animalia
que nullius sunt hominis aut si p vnicū actum hoc
faciūt cum nō debeant ita seuerē pcedere nisi cōtra cō
suetos ad talia **E**redo etiā q si sit cōsuetudo loci illi
q p vno actu infligatur tanta pena consuetudo ē in
qua nec obseruanda et obseruantes eam mortaliter
peccant. **xxxiii**
Quid si de tomo tua deiectū vel effusū ē aliquid ap qd
pater meus mortuus ē ul corpus meum debilitatum
an michi teneas ad expensas medicoz **R**ōdet **S**pecu.
in titu. de iniurijs. S. sequit. v. **Q**uid si de tomo tua. q
sic. **I**tem possū petere opeas quibus carui et cariturū sū
vt. l. i. S. i. et l. penul. ff. de his qui de ie. vel effu. et ff. de
acti. et obli. l. ex maleficio. S. is quoqz. **xxxv**
Quid si equus tuus calce me percussit: an tenearis in
ad expensas medicoz vide ista. S. M. cccc. vi. **xxxvi**
Quid si quis pecunia accepta remittat iniuriāz nūqd
intelligatur remisisse actionem iniuriarum **R**espōdet
Specu. in titu. de accusatore ver. quid si vulneratus q
non: qz ex iniuria due nascūt actiōes et actio de vna po
test agi de altera: vt. ff. de conditi. fur. l. si p fure. S. i.
et ff. de iniurijs. l. **P**retor finali vñce remittitur actio
iniuriarum non autem expense **xxxvi**
Quid si aliqs pcurat aliquē iniuste i hūitatem redigi
Rōdet **A**stēh libro. v. titu. xxxij. hū **R**ichardū q dāz
nificans aliquem iniuste i sua libertate. i. iniuste pro
curato eū in hūitatem redigi: tenet se facere suum pro
eo si nō p eū alit restituē libtati nisi forte esset talis con
ditiō p dē q intulit dānum q hoc notabiliter redūderet
i cois boi p iudiciū q casu nō tenet se facē suū qz vt dē
et ff. de regu. iu. **L**ibtas inestimabilis res est. **xxxviii**

Quid d medico ipito ex cuius dpa ignoancia ul negli
gencia morit infirmus. vide infra titu. vigesimo secundo

De restitucione dānificaciū in bonis

Et pmo d restitucione raptorum.

Restituere tenetur manifestus raptor et si restituat
ul de restituendo caueat i vita ul in morte ad penitencia
et ad sepultura admittit. Si in vita caue non volt cuz
tn possit et in morte non pot. Clerici illius sepulture in
teresse no debet: nec elemosiaz accipere. alit clerici cōtra
faciētes ul eius cōminis participes sūt deponēdi ppetuo
ab ordine et beneficio irreuocabilit: qz intelligit sine li
cēcia pape fm Antonium d butrio. hec hēnt p tex. i. c.
ho. ex. de raptoribz. Nota fm Antonium de butrio qz
nō satisfaciēti de dāno rapine ul securitatem nō pstanti
in horrorem dli dī denegatur sepultura nō solū illi pec
cati s; alioz penitencia. qz nō dimittit peccatū nisi qd. Et
illd jacobī: defleat peccator qd. Circa qd cōmē nota tres
casus. qz si raptor durat in otuācia satisfaciēdi vsqz ad
mortem et penitēcia sibi denegat qnqz in vita pseuerat
i otumacia: In ar. aut mortis paratū ē satisfaciē ul ca
uere. et tūc nō denegat ei penitēcia nec corpz xpī nec sepul
tura. penitēcia tñ nō ē ex toto fructuosa qstū ad penaz tē
poālē purgatorij. Clerici nō debēt intesse sepulture nec
elemosias ab eis recipere Et ex isto nota intellectū regu
le. Nō remittit pecca. qd. Quia aut nō restituit qz non
volt et pcedit regula. aut qz non pot et sic eius cessante
culpa dimittit. Tercius casus ē qnto fuit in dpa in non
restituēdo in vita et nō pē in morte dū tñ oterat remit
tit peccatū quo ad penam etnāz nō qntū ad penā tēpoā
lem purgatorij nec qntum ad penā ecclie. qz eis sepul
ture clerici interesse nō possunt. vide Alexandrum in. iiii.
Cōcordat Monald in summa in uer. Raptorum.

De restitucione furis et ce.

Restituere tenet fur re cū fructibus perceptis et que
pcepti potuissent: et si res peat perit sibi: et ad restitucōez
tenet. isti. d. obli. q. ex delicto nascūt. S. furti et. l. In re
furtiua. ff. de dīctōe furti: Et p furto manifesto tenet
fur ad quadruplū. p nō manifesto vero ad duplū: ut

insti. de obli. que ex delicto nascūt. S. furti pena. que
pena ē de iure canonico peti pot licite. xiiii. q. v. c. si. in
glo. vlti. nisi sit furtū domesticū a filio patri factum ul
ab uxore marito. ut. ff. d. penis. l. Respiciedū. S. furta
domestica et. l. Si qd uxori. S. i. et ho. ff. de furtis. Infor
ro tñ consciēcie fm doctores qd tenet itaē otentus qz si
bi restituat simplū cū oī dāno sibi ex tali furto secuto. **xxxv**
Deo utruqz necessitate famis ul nuditatis liceat fuari
glo. dicit qz sic i. c. iiii. ex de furtis sicut licz occidere cuz
se alit tueri nō pot. ut i clemē. i. de homicidio. Hic em ca
sū necessitatis multa alia phibita ocedūt et pcpue v:
sus rez: tali. em tēpore oīa sunt comuia de iure natuā
li et civili. ut insti. de rez diui. S. i. et ho. et notat. xliiii.
di. sicut hi. Vñ talis nō dicit i tolo qz utit re comui. qz
poterat credē in tali necessitate cominū pmittit et pec
caret mortalit si negaret. ut dicto. c. sicut hi. xxviii. di.
pasce. et hoc casū monachz pot facere elemosinas sine
licēcia abbatis. Cōcor. Ric. i. iiii. di. xxvii. ar. iiii. q. iiii
Addēs qz nullū ius positivoz possit statuere qz tempore
necessitatis nō licet fuari quod tñ aprie furtuz nō vi
citur. qā furtū ē otrectacō rei aliene tēpore necessitatis
otrectat res facta apria iure natuāli qd forcius ē possi
tiuū. quia ē imutabile. ut insti. de iure natuāli. S. h na
tuālia qdē. nā ius natuāle pot tollē positivom. s; nō es
cōtrario. Concor. Monal. et addit. qz si necessitas non
ess; magna restituere debet et agere penitenciam de fur
to. ex de furtis. c. si quis in glo.

Vtruz liceat fuari cā pietatis rem vsurarij ul auari ut
inde fiat elemosina. rñdit Alex. i. iiii. i tractatu huius p:
cepti. qz fuari alienū ut de furto subueniat alijs peccat
um ē. Illa vō auctōitas job. xxix. Cōterebar molas
iniq et a dētibz illis auferēbā pdam Intelligitur d iu
dicibus quorum interest. ut fures puniant et furta re
stituī faciant.

De nouem genēbz fautorz.

qui obligantur in solidū

Dequit videre de restitucione dānoz circa bona
fortune. Vñ Ric. in. qto. di. xv. ar. iiii. q. iiii. dicit qz

Quid sit
pncipalē

xxviii
Iussio

Consilium

nō tm̄ ille q̄ exēcutōr ē: dānificat iuste: et ad r̄stitucōez
tenet i solidū. Sed et oēs p̄ticipātes i illo cōmine ad re-
stitucōez tenētur i solidū. Participat aut̄ ouenit nouē
modis q̄ his v̄sibz cōtinent h̄m Ric. Alex. d. ales Sco
m. iiii. di. xv. q. ii. ar. ii. x. ii. et Alexadrū. d. alexadrū
et Monal. Iussio cōsiliuz: fessus palpo: recursus Par-
ticipas mut. nō obstās. non manifestās **Cxxxi**
Prō iussio. ille. em̄ q̄ iubet fieri p̄ncipalior cā videt q̄
exequēs. ē. em̄ cā. i. et sicut d̄t. i. p̄posicōe de cāis. Cau-
sa. i. plz ifluit sup̄ cātū q̄ h̄a. Vñ h̄z Alex. d. ales i. iiii.
i tractatu r̄stitucōnū p̄nceps q̄ p̄cipit subditis vt faci-
ant furtū ul rapinā tenet ad r̄stitucōnē. nisi ille qui ra-
puit r̄stituat qz ille facit cuius auctōitate fit Vñ Math
ho mittēs **Medes** occidit oēs p̄uēos qui erāt in beth
leem. **Pā** occidisse d̄t q̄ p̄cepit occidi. Nec valet argu-
mētuz qz nichil h̄et de furto ul rapina. ergo nō tenet. qz
licz nichil habz. tñ tenet. qz fuit in cā furti vel rapine.
Quid si pat̄ p̄cipiat filio et magister discipulo quē tenet
sub virga qz rapiat ul furef. r̄ndit Alex. de ales vbi s̄.
qz tenet r̄stitue nec filiū ul discipulū tenet obediē magi-
stro ul patri. **Done** qz aicē p̄cipit aico paupi qz rapiat
ul furef vñ **recū** qz possit vt diues fiat. an teneat ad re-
stitucōnē. r̄ndit p̄ez vbi s̄ existio qz nō racōne q̄ p̄cipit
qz nō habz auctōitatē p̄cipiēdi. Vñ p̄ceptū suūz nō ha-
bet vim p̄cepti. h̄ p̄ociē it̄p̄tādū ē cōsiliū absqz illo cō-
silio alias nō feciss̄. vt infra p̄xime dicet. et iō iubens
occidi christianuz p̄ assassinos ē excoicat p̄ncipalit̄ et
tenet ad r̄stitucōnē de qua didū ē s̄. S. i. vt habet in. c.
p̄ humani de homicidio libro vi. **Consiliū** **Cxxxi**
Cōsiliū. i. q̄nto q̄s alicui cōsuluīt vt furef ul rapiat tēnt
ad r̄stitucōnē. vt insti. d. obli. q̄ ex delicto nascūtur. S.
Intōdū si ille alias sine suo cōsilio nō fuiss̄ suat. vt ibi
dicūt glo. Et h̄m Alex. de ales et Alex. de alexandria.
Ric. et Sco. secus si fuisset alias facturū. i. fuiss̄ in fir-
mo p̄posito furandi. illud nec plz nec minz facit p̄pter
cōsiliū sibi datū. Vñ job. xii. **Adduc** cōsiliatōs i stultū
finē. h̄et Alex. Et hoc h̄z locū tā i cōtractibz q̄ i d̄ictis
q̄nto cōsiliū ē fraudulēt datū. alias nō tñt. vt i. c. nullz

de regulis iuris li. vi. vbi dicit r̄glā: nullz ex cōsilio duz
fraudulētū nō fuit obli. et l. cōsiliū. ff. d. reglis iuris. et
racō huius regle colligit ex canone. xiiii. q. i. qz p̄cipit et
i. c. Cū oliz de arbitis. et l. i. i. f̄. ff. mādati. isti. mādā-
ti. S. tua ḡcia. vñ possit poi mltā exā tā i cōtractibz q̄ i
d̄ictis h̄z glo. i d̄icto. c. nullz: i cōtractibz. ponit dñs jo-
hannes exēplū i d̄icto. S. tua gracia dicens puta cū sci-
res eū cui mutuabā facultatibz labitū cā tui lucri ito-
neū fore affirmasti cōsulēto: vt mutuarē qd̄ dic **Notā**
duz cōtra p̄sonetos q̄ sepe fraudulēter i ducūt ad emen-
duz et vendēdū sui lucri cā nā tenet de suo cōsilio frau-
dulento. l. si. ff. de p̄soneti. **Ite** i eo qui comodauit ba-
sa viciosa et fraudulēter cōsuluit vt ponerē vinū i eis et
hoc fecit aio vt destrueret ul effūderet vt. ff. cōmodati.
l. in comodato. Si aut̄ non sit fraudulentū cōsiliū
datū i cōtractibz nō tenet cōsulēs si bona fide cōsuluit
Ite si aliq̄s volebat alicui legatē ul donare i testamen-
to ul aliud bñficiū facē et ego odio ul inuidia motz cōsu-
lui et p̄suasi ne legatē ul facēt: tale bñficiū et ex verbis
meis motz ē nō facē qd̄ sine v̄bis meis fecisset: tene-
or ad r̄stitucōnē h̄m frat̄e aluaz p̄ testuz i clemē. **Re-**
ligiosi de priuilegijs. **In** maleficijs aut̄ sp̄ est fraudu-
lētū et ideo tenet cōsulēs nō tm̄ illi cui cōsuluit: h̄ cōtra qz
cōsiliuz dedit **Nā** si cōsuluit occidi hoīcidā ē. l. di. si q̄s
viduaz. et de hoīcidio. c. sic dignū: et ibi vide plura p̄ in-
nocenciū. **Item** si cōsuluit huō vt fugēt ul furtuz fa-
ceret tenet furti ul hui corrupti. ff. d. huō corrupto. l. i. S.
p̄suadē. **Ite** si cōsuluit vt michi fieri iniuria: tenet michi
actōne iniuriā d. pe. di. i. nō solū: idē vbiqz cadat no-
men maleficij. h̄et glo. i d̄icto. c. nullz. **Ite** cōsiliarij ciui-
tatū qz cōsilio ep̄us bānit ul p̄cutit ul p̄secucōez patit̄
i cle. si q̄s suadēte d̄ penis. **Ite** cōsiliarij ciuitatū i q̄bz fi-
unt statuta qz v̄he soluant ul solute nō repetant. Vt i
cle. ex graui d̄ v̄his. et iō beati sūt illi cōsiliarij hodiernis
t̄p̄oibz d̄ q̄bz dici pōt. **Beat** q̄ nō abyt i cōsilio ip̄ioz
ul si vadit nō cōsentit more illiū ioseph iusti d̄ q̄ d̄t hic
nō cōsentiat cōsilio et actibz eoz: h̄ heu et pauci sūt. **Du-**
niūt et q̄ngz cōsiliarij i plz q̄ p̄ncipalis d̄liquēs. lxxvi

di. tātā. ubi redarguit p̄s biter q̄ die doico ante celebra
cōne exarabat messes ⁊ parciū ei rōne senectutis ⁊ oſi
liarij excoicāc. Itēz oſiliarij ciuitatū i q̄b8 fūt statuta
otra libertatē ecclie vltra excoicacōnē tenent ad dānū
q̄d tñ incurrūt si volūt absolui. vt i. c. nouit ⁊. c. guez
de sentencijs excoimunicacionis. **Consensus** xxxv
Consensus. i. qñto q̄s oſentit furi i furto alias nō fura
turo exp̄ſſo oſensu sine q̄ dānificacō nō fuisse secūā. h. a.
q. i. notū sit. Vbi videt q̄ faciētē ⁊ oſenciētē par pena
oſtrigit puta cū a p̄ſice petere licēcia i pune furādī cō
sentit. Vñ p̄mo ad roma. Qui talia agūt digni sunt
morte nō solū q̄ faciūt: s̄ q̄ oſenciūt faciētib8. i. q̄rū au
dōitate delinq̄tur. vt notat glo. i dicto. c. Notū ⁊. lxxx
iii. di. si q̄s ep̄us fornicacōnē p̄s biter dū d̄p̄aconoz p̄cio
ūl p̄ci8 intueniēte oſensit ab officio suspendatur. Et
ideo q̄ oſentit aliq̄z spoliari iuste ⁊ eici ab ecclia sua te
netur ad p̄curacōez vt restituat. vt i dicto. c. notū. itēz
oſecrās ⁊ oſenciēs oſecti a s̄jōniaco ē suspēsus. i. q. i. d
cetero jtem icestuosū ⁊ eis oſenciētes sūt i faēs iii. q. iiii.
Cōsanguineoz. itēz raptor factatū ecclie ⁊ oſenciētes
tenētur. xv. q. iiii. omnes. **Palpo** xxxvi
Palpo. i. adulator qñ intantū laudat ⁊ strenuuz repu
tat rapientez ūl iuste dānificātez ⁊ sibi se failiatē exhi
bet q̄d multū p̄babit p̄sumit q̄ ex hoc mot⁹ fuit ad
dānificādū. ūl ad nō restituēdū dānificato q̄d i tenet
bat restituē: q̄ illis adulacō ē q̄dā oſensus. lxxxiii. di.
Si iniicē nā vt dē i. l. i. s̄. p̄suadē. ff. d̄ hūo corrupto. nō
oportet laudāto augeri maliciā. Et p̄ſape. ix. Et erūt
qui beatificant populum istum seducentes ⁊ qui bea
tificantur precipitati. **Recurſus** xxxvii
Recurſus. i. ille apud quem latet latro cum spolijs dū
mot⁹ habeat spolia in potestate sua tenetur restituere
vtrō domīno. nec ē ecclie p̄dicōis idarguēd8 si spolia fur
to habita restituat: immo potius exequitur quod iusti
cia requirit nec ex hoc fidem violat: quia i ip̄i voto re
bet rescidi fides: vt dicit p̄ſi. immo si illa recipet cum
aio oſuandi furi. ūl sibi ip̄i eſſi furti particeps ⁊ reus
mortis s̄z legē huānā: p̄t q̄d necesse h̄z illa restituē q̄
intelligim⁹ eſſe sine p̄dicōe p̄sone ⁊ si imineret aliq̄d

p̄ic8 sibi vt si tēret ne cūm furti sibi ip̄onēt possi illa
oſmittē p̄sone ecclie. s̄. factoti s̄b sigillo oſfessionis ad re
stituēdū. p̄ hoc p̄ſa. xxx. Rapina paup̄is in tomo ve
stra. hec Alex. d̄ ales. Cōcor. Ric. ubi s̄ dicēs q̄ ille ad
quē ē dānificaciū recursus sicut ad patrociniū p̄stātez
ii. q. iiii. q̄ oſentit ubi dē qui oſentit peccātib8 ⁊ defen
dit aliū delinquentē maledict⁹ eſt apud deū ⁊ hoies ⁊
corripiet i crepacōe seueſſiā. J̄ dic et quidā sanctissim⁹
pat̄ ait. Si q̄s peccātē defendit acius q̄ ille q̄ peccauit
coherceat ⁊. xliiii. q. iiii. c. qui alioz dē. Qui alioz oſen
dit errorē multo ē dānificabilior illis q̄ errāt. q̄ nō so
lū ille errāt. s̄ et errois alijs oſfēdicā p̄pāt. Vñ notat
h̄m glo. i. de. i. de penis q̄ ē q̄dā defensor. i. audoizator
delicti: ⁊ talis graui⁹ punit q̄ agēs de offi. dele. c. i. Est
ali⁹ defensor q̄ et p̄z d̄lictū defendit. puta i pedimento ne
delinq̄s ad iudicē veiat exainād8. ūl puniēd8. xxxvii.
q. i. Si custos facit. xxi. q. v. p̄ totū ūl ne fiat executio d̄
offi. d̄ le. ex l̄is ⁊ i. c. felici⁹ p̄z p̄ncipiū ibi p̄ea t̄cepta
ueit ūl oſensauit li. vi. dic tñ ibi glo. q̄ non itelligit si
oſendit ne leat a p̄uato se vidicāe volēti. ūl. oſangui
neis ei⁹ jē d̄ illo qui celat rem furtiuam ap̄ter quod i
peditur restitucio h̄m Monal. **Participas** xxxviii
Participas. i. q̄ iſereto dānū assitit coadiuuās dānifi
cātē participat i p̄da. q̄ talis maximū p̄stat fauorem
xxiii. q. vlti. si q̄tuor. ex d̄ homicidio. c. sic dignū. s̄ illi. ac
hec. Ric. vñ p̄ſa. p̄mo p̄ncipes tui iſeriles ⁊ socij furti
⁊ p̄ſal8 Si viderbas furē currebas cū eo. Prestās ergo
opez ⁊ auxiliū furto tenet furti. vt insti. d̄ obli. q̄. ex teli
do nascūt. s̄. j̄nduz. l. js q̄ opez. ff. d̄ furtis ⁊. l. Nichil
iēst de sicca. puta h̄z d̄n̄z jo. dicto. s̄. iterduz cōdat sca
las ūl ferramēta ad furtū faciēduz sine q̄bus factū non
fuisse. Nota tñ q̄ soci⁹ delicti dē duob8 modis h̄z glo.
i. de. i. de p̄is. nā qñ plures sūt socij q̄ru null⁹ ē p̄nci
palior qñq̄ vn⁹ ē p̄ncipalis alt̄ cooperās Quid ergo si
plures raptōes q̄si pares q̄ null⁹ iducit aliuz ad eū dū
nec ē d̄ns aliq̄s altei⁹ s̄ quilz p̄ se vadit. rñdit Monal
i sum. i. tractatu restitucōnū. q̄ si vadūt i simul q̄si vn⁹
exercitus quilibz tenet i solidū qñ vnus sine alijs non

participans

auderet ire ul nō possit dānū inferre: q̄a in tali casu q̄li
bet iuuat alios ⁊ facit eos forcōres ⁊ sunt quasi squaē
fese p̄mētes ⁊ oēs iūt cohōpatōres ar. ex d̄ hōicid̄io. c.
sicut dignū. Si uēd nō iuerūt simul. h̄ q̄libet p se facie
bat dānū nō puocās alios ad dānū dandū: tūc tene
tur q̄lz p eo qd facit ul forte i vtroq; casu possit tollēari
q̄ q̄libet satil faciat d̄ his que habuit ⁊ inducat alios
p̄posse ad satisfaciēdū. Huius opiniois fuit. Innocen.
in. c. sicut dignū d̄ hōicid̄io. Sed qd p̄mo didicū tuc
videt. ⁊ hoc itelligit qn̄ vñ sine alteis adiutois ul so
cietate dedis̄ dānū alioqn̄ ex earez eq̄tate. Itēz es̄ d̄ i
cendū i eorēz casu cū exercit̄ aliq̄s qui subest vni d̄no
facit rapinā. i. q̄ q̄libz de illo exercitū excepto p̄ncipa
li d̄no tenet p illa pte dāni q̄ ituliss̄. Certū ē em q̄ do
min̄ qui adoz ē p̄ncipalis i solidū tenet. **¶ xxxix**
Mut̄. i. ille q̄ vidēs aliū dānificat iuste ⁊ scit q̄ vbo
suo sine piclo suo facē possit vt s̄bueiat iniuriā pacien
ti ⁊ tacet. Vñ puerbioz. xxi. c. Etue eos q̄ ducūtur ad
mortē ⁊ qui trahunt ad int̄itum libeāre ne cesses. hec
Ric. ⁊ Alex. d̄ ales. Vñ. xxi. q. ii. d̄ puellis dicūt eos
qui rapiūt puellas cohōperātes ⁊ coadiuuātes raptō
ribus recreuit sancta s̄ynod̄. vt si quidē cleici sunt de
cidāt a p̄prio gradu. si uēd laici excoicent. Coadiuuāē
em ē scire reatū cui pōt p̄uicē ⁊ claudē oculos s̄ingen
to nō videre sicut faciūt officiales. Quēro vtrū teneat
quis defendere p̄ximū tē. **Ambro. i. li. i. de officiis ⁊**
translūptiue. xxi. q. iij. nō inferenda d̄t: q̄ em non re
pellit a socio suo iniuriā: si pōt tā ē i vicio q̄ ille q̄ fecit
Vñ sand̄ **Moȳs** cū vidī ebrēū ab egyp̄cō pacien
tez iniurias se d̄fendit. ita vt egyp̄ciū p̄sternēt atq; i are
na abscondēt. itēz **Anastasī ad Damascū. xxi. q. iij. c.**
q̄ pōt d̄t. q̄ potuit obuiae ⁊ pturbāē pueros ⁊ nō fecit
nichil aliud ē q̄ fauē. nec cāet scrupulo societatis oclte
qui manifestō facinor̄ d̄finit obuiae. itēz **Aug. xxi. q.**
iiij. c. ondit d̄t ondit ap̄beta i psalmo vbi dic. Eripite
paup̄ ⁊ egenū d̄ manu peccatōis libeāte nec illos imu
nes ēē a scelē q̄ p̄miserūt p̄ncipibz xpm̄ interficere tūz p
multitudinē timerēt ⁊ possent illos a facto ⁊ se a d̄sentū

libeāre. Qui desinit obuiae cū possit d̄sentit. ⁊ q̄ iur
rat nō nocere intelligit iuare q̄ p̄hibebit ne aliū no
ceat: vt. ff. locati. l. i. lege. ⁊. ff. de vboz obli. l. i. In illa
stipulacōe. ⁊ notat glo. xxi. q. v. c. de forma. de hoc tñ
vide qualiter intelligat in. S. p̄ximo. **¶ xl**
Nō ob stās. i. ille q̄ n. obstat dānificatibz iuste cū pos
sit ⁊ sibi ex officio icūbat ⁊ manifesta sit sibi iniuria. lxx
iii. di. error q̄ negligē cū possis pturbāē p̄slos nichil
aliud ē q̄ fauē. nec caret scrupulo societatis occulte q̄
manifesto facinori desinit obuiae. ex d̄ hōicid̄io. c. sic
dignū. S. illi aut̄ ul h̄m sco. nō ob stās faciēto iusti
ablatū cū sibi ex officio opetēt. vñ. lxxiii. di. c. i. dicit
Si q̄s ep̄us fornicacōez p̄s bitedz dyaconoz. ul c̄men
incestus i sua parochia p̄ce ul p̄cio itueniēte d̄sentit
ul d̄missuz auctoritate officij sui nō impugnaueit ab of
ficio suspendat. ⁊ i. c. d̄sentit ea. di. d̄t. **Cōsentit** videt ex
ranti q̄ ad resēcāda que corrigi debēt nō occurrēt. Et
iō nō defendēs cleicū cū ad eiz officiū ptinz ne p̄cucia
incidit i canonē. q̄ fauē videt q̄ cū possit. desinit mai
festo facinori obuiae d̄ sen. ex. q̄nti. xxi. q. v. admini
stratōes. Sed utz q̄s teneat d̄fendē p̄ximū si nō sit in
potestate d̄stitut̄ glo. i. c. non inferēda. xxi. q. iij. vbi
d̄t. q̄ nō repellit iniuriā a p̄rio si p̄t taz ip̄e i vicio ē q̄ il
le q̄ facit Exponit si pōt. i. si ē i potestate posit̄: alias
nō tenet. xxi. q. iij. forte. i. fine. Si em̄ q̄lz tenēt aliuz
defendē. ergo si aliq̄s recipet pecuniā p̄ d̄fensioē alicui
tenēt eā restitue. qd nō ē vez vt. ff. q̄ met̄ cā. l. **Metū**
S. h̄ lz ⁊. ff. d̄ dona. l. si pat. S. i. Cuilibz tñ licitū ē d̄fende
re aliū si volt. vt. ff. q̄ met̄ cā. l. h̄ ⁊ part̄. **Archi. i. di**
cto. c. nō inferēda d̄t q̄ pōt defendē si volt. i. sine pecca
to. h̄ nō tenet si non ē i potestate posit̄. nec obstat qd
hic d̄t d̄ **Moȳs** q̄ defendit ebrēū ab egyp̄cō d̄ssuz nō
ē tñ argumētū a miōri q̄li dicat si **Moȳs** hoc faciēto
nō peccauit q̄ ad hoc tenebat multo pl̄ q̄ potestate h̄z
vide qd notat jnnocen. d̄ sen. exco. si veb. S̄z videt q̄ q̄
libet teneatur. alias crudelis ē. xxi. q. iij. ip̄a pietas
vbi d̄t. itēz si duo aliq̄ i vna domo simul hitarēt quam
certissimē scirez ruiturā. nobis q̄ p̄nūciatibz illō nolent

credere atq; i ea manē pſisterēt. Si eos ir. de possemus
eruere ūl inuitos quibz illā ruinā p. demonstrauimz vt
vltius rediē sub eius piclo nō aucterēt: nisi facere puz
to nō imerito crudles iudicaremur. Nec sūt vba. Au
gustini ad Bonifaciū. Alex. de ales i. iiii. in tractatu iu
dicialiū pceptoz dicit q; licz Moyses hoc fecit ad re
fensionē ipius israhelite: nō tñ excedere debet at modū
Excessus aut fuit in occidendo qd patet p Augustinuz
loquēte de Moysē a petro qui dicit. Vterq; nō detesta
bili imanitate. h. emēdabili aiositate iusticie regulas
excessit. Si ergo peccauit Moyses cū adhuc nullā le
gitimā potestatez gerit: nec diuinitz acceptā nec huā
ra societate ordinatā. Vñ Math. xxi. Omnis qui ac
ceperit gladiū gladio pibit. Accipe em gladiū: v. det
cu; nulla ē ostitutū iudiciaria potestate. Vñ Aug. cō
tra Faustuz. ille vñtur gladio qui nulla si priore ac
legitima potestate. ūl iubente ūl concedente i sangui
ne alicuius animatur. Nō obstat dictū Ambrosij i dis
do. c. nō iferēda. qz rñdit Alex. q; licet rō peccauit de
fenditō ebreū peccauit tñ modū exceditō. **¶**

¶ Nō manifestās. i. ille q; irogat a iudice vel ab alio ad
que; ptinet si sciat illū q; res acceptas iuste dñet a ce
lat scient cū tñ sciat se posse sine vllō piclo suo respōdē
veritate. rñ de furtis. c. q; tuz fure. ix. q. iiii. Quisq; t bi
dñ: Vterq; reus ē a q; teitate ocllat a q; mē taciū pro
fert: qz ille pteſse nō volt a iste nocē dñeat. Nec. Ric
Arz. Sco. Nō manifestās. i. requirit i iudicio t bi posset
sentencialit restitui res dñō suo. a tñ dictō teitate nō
iminet sibi piclz sui statz ūl plore a q; lit; f. dñt r. tene
tur i solit vñ. Vñ tñ restitute alij nō tenet iſtitue dā
nificatio: Sed si pte; aliq; hat uerūt iſtitue tenet illi q;
totū iſtituit f. m. Ric. i. iiii. di. xv. a Sco. ibidē: Nō er
go q; s tenet iudicā fure tñ dictō. c. qui cū fure. Vñ dñ
Nō solū fur: h. ille reus tenet q; furti oſcius q; rente pos
sessorē nō id cat. Glo. a jnnocen. adducūt multas cō
cordācias: S; an peccet q; s accipitō pecuā. vt i dicz tuz
ad hoc tñat: rñ dñ; An. d. bu. q; d iudicū pōt iſcipe fē
cē d iudicū f. h. oſ. q; dñt q; l; h. leg. s. n. oſllat iudicā

fure; iudex tñ pōt ex officio ipm opellē. ff. d. offi. p. si. l.
iii. ifine. jte; hñ canoēs nō debz iudicare vbi adest peri
culuz mortis. xii. q. ii. Ne q; s. Pōt tñ hñ vtrūq; ius (fa
cta iudicāone recipe p. ciū gñis oblatū vt i. c. dilectz a de
ſymonia. jdez dic Anthoniū d butrio q; nō tenet iudicā
fure si ē i piclo mortis aut retrūcatōnis mēbri si indi
cet a hoc maxie i cleico. Et hoc patet ad sensum. Ad
hoc faciūt notata i. c. dilectz de testibz cogēbis

¶ De restitucōne emenciū a de
preda furto ūl rapina

¶ Estituere tenet emētes d rapiā i qbus sic pcedē
duz ē hñ Monal. in sum. i tractatu restitucōnū Quia
si scit veditore iuste a i iusto bello habuisse licite pōt
emere nec tenet restituere durāte bona fide. Qui veb
neſciebat d iusto bello: h. credebatur p. babilē: nā oēs vi
cini sui ūl maior ps adminz sapiētes crebāt. ita put
sibi ep toī vixebat. iste sibi nō tñt durāte hac bona fi
de. h. si p. ea sciat. iſtitue debz. a rez a fudē extātes. De
oſumtu. n. nō tenet bona fide durāte. Similit si iudi
cialit. i. auctoritate a p sentēciā iudicis restitueit. poteit
auctoritate ūl a veditore etiā inuito preciaz petere. xxi.
q. ii. vltane. Si veb simplici sine auctoritate iudiciali
in pnia restitueit tenet veditore in penitēciali iudicō ad
intelle h. a in iudicō caruz nō poterit ad hoc cogi. ff. de
empcō. l. si rez. a ex de empcone a vendicōe. l. si vendi
tori. Itēz qui emerūt de rapina. Et in iudicō aie dicūt
illd fecisse ignorāter. si fuit ignorācia iuris non excu
lat in hoc casu. Si ignorācia crassa a supia. f. qz omnes
vicini ūl p maiori parte ūl et paucōres h. sapientes di
cebāt illud belluz eē iustuz a oſtra dñz ūl forte q; eccle
sia phibebat ūl excoicabat publice auctoēs a p. ticipes
ipz belli tñt ad iſtitucōez. xii. q. ii. q; a huānis **¶**

¶ Quid de p. dā emētibz. Rñdit Moſti. i. ti. de peni. s. q;
bus s. Quid de p. dā. q; si q; s emat scient ūl credēs pro
babilē q; p. dā sit: tenet i diſtinde nec libeāt vendēto
nec q; lēcūq; alienatō. nec amissioē ūl morte rei. ūl ali
quo alio casu iſtueniente q; minz teneat restitue p. dūz
hñ q; p. lēz valuit ex q; emit vel p. lēz vendidit q; emerit

ul tempore extracte valuit et quicquid ex re habuit ul ha-
 bere potuerit nullas expensas reducere: quia talis otre-
 ctando res alienam furtum committit et furtum semper in mora est ad
 hoc. **C. de furtis. l. ii. et ff. de furtis. l. qui iumenta. ff. de**
edictione furti. l. in re furtiva. ff. de como. l. si ut certum. S.
interdum. C. de rei vendicatione. l. certum et quod dictum est de primo
emptore. Item intelligas de hoc scio et milesimo quod si plu-
res manus ambulauerint item iuris est. ff. de mino. l. si
ubi. ff. de peti. here. l. si si lege. S. siue aut. Si aut scit quod
de iusto bello est: pro excusat cum a vero domino emanat item di-
cit Monal. in summa in tractatu restitutionis non addens. quod
propter quod dedit non potest repetere ab eo cuius est res nec expen-
sas quas ibi fecit et omnes utilitates quas ex illa re habuit ter-
netur restituere et si restituat rem deteriorem quam ad ipsum per-
uenit non libetur. Similiter si in aliquo medio tempore res
fuit melior quam fuerit tempore emptionis siue cuius prole-
re vendidit alteri eius quod pluris fuit. estimatio eius facienda ad
maiores estimationes totius temporis medii et dicta. l. quod iumenta
Quod quod si emptor hoc nesciebat probatur. l. xliiii
 biliter in hoc credebatur puta quod omnes vicini sui ul maiores
 pro et maxime sapientes et honesti homines ita credebant. du-
 rante hac bona fide non tenent. Si prole audierit veritatem
 et curet alias cauere negotia. **C. de furtis. l. ii. Et si iudi-**
ce sententia restitutionem fecerit potest agere contra venditores
ut ipsum in fuit idem. xii. q. ii. Vltimane. ecclesie. Si aut hoc
faciat ad preceptum sacrotatis in foro penitentiali in eodem foro
inducitur et venditor ut ipsum idem. Si in foro officioso ipsum
non poterit emptor conuenire. ff. de iur. l. si. rem. c. si. de
contrahenda empti.
Quid si sciebat factum emptor: si ignorabat ius. ul igno-
 rancia facti dicitur crassa et superba non probabilis rem raptam
 emittit. **Rndit Hosti. ubi est quod tenet in iudicio aie ad res-**
titutionem de cle. ex. mis. c. apostolice. Dicit aut crassa et
superba ignorancia quando contra alios vicini dicebant et credebant
quod res esset sua et de bello iusto. ff. de. vbo. signi. l. late
cupe. ul quod ecclesia hoc prohibebat et tales publice excou-
ricabat. vnde non excusat emptor tali ignorancia ductus
xii. q. ii. Qui et humanis. xvi. q. i. Si. cupis de ordina. ab

epo q̄ resignat episcopatu. c. i. §. si. x. c. ii. Et si de hoc
nichil cogitabat qn̄ emit nec inq̄siuit qntū potuit in
culpa ē. Item Monal.

Quid si raptor idēq; donator ul vēditor satisfecit plenaie d' pda data ul vēdita **R**ndit **N**osti. vbi. s. **D**onatoriū ul emptorē libeātū. **V**erū q̄cquid habz d' lucro ꝛ p̄cipit añ restitucōnē factā debz i vsus pauperū eroga re vbi fuit male fixei. ar. xiiii. q. v. qui hētis ꝛ. **S**. seqnti **E**t h̄m **R**ay. hoc itelligi pōt de s̄lilio. **N**ā purgatus ē viciū ex q̄ dic plenaie satisfactū q̄ ad restitucōnez faciē dam. ul si aliqd̄ deest q̄ ad restitucōnē restituendū ē dā nuz passio. **V**el dic q̄ et vbi plenaie satisfactū ē. sibi ta lis penitēcia iungēda vt puniat i eo in q̄ s̄liq̄t de tēp. ordi. litteās. **E**t vt penitēcia sibi i p̄tariū iungat. iꝛez **M**onal. i sūma i tractatu restitucōnū ꝛ ce

Quid si q̄s emat rez d̄ p̄da sciēter. In hoc facit bona f̄id̄
nō vt lucret̄. h̄ vt ip̄az īstituāt d̄no t̄cepto p̄cio ⁊ itesse
suo cū alias d̄ns rez suā t̄cupare poss̄ nullo mō ūl non
ita d̄ facili. r̄ndit **H**osti. vbi ē q̄ talis nō d̄mittit furtū. ff
d̄ furtis. l. falsus. S. i. imo vtilit̄ gerit negociū ei⁹. Et
i⁹ res totū poteit t̄cupare p̄ciū ⁊ itesse suū et si res sine
culpa sua p̄imat̄ ūl aittat̄. vt tñ q̄cquid p̄ceperit ex tali
re ūl occasioē ip̄i⁹ totū ap̄esit v. q̄ ad q̄ntitatez occurrē
tē h̄; **R**ay. ar. ff. d̄ negocijs ges. l. h̄ an vltro. S. ii. d̄ actō
nib⁹ cū s̄lidi. S. si. p̄ez **M**onal. q̄ addit breuic̄ dicto
q̄ q̄cquid sibi adest ex illa re: vt pensio merces fruct⁹
⁊ similia teneat̄ īstituē. Et q̄cquid sibi abest pōt̄ t̄petē
Et ē rō q̄z gessit negociū illi⁹ cui⁹ ē.

Quid si nō pōt repiri dñs ūl nescit vbi sit. rñd; Hosti
vbi supra q̄ debz paupibz erogari & hoc ē publice fi-
at premissio banno in ecclia & diligēti inquisitione fa-
cta vt omnis suspicio euitetur de clan. responsione
cum nubicio & qui matrimonium accu. possūt. c. cuz i-
tua; & si hoc facto non inueniatur cuius res sit liberabit
tanto pauperibus. s. pro anima illius cuius res ē qz i
hoc vtiliter gerit negociuz suuz. ar. xii. q. ii. q̄tuor t̄ca fi-
nez. jōē Monal. dices **Sz qd** si fecit diligēt inq̄ri p̄ q̄
emit rem bona fide. Inq̄ri dico vt iſtitueret rem vero

domino et non potuit inuenire cuius esset res: consulendum est ei immo de necessitate dicendum quod quicquid illa res valet ultra id quod sibi debet eroget in pias causas pro anima illius cuius res fuit et hoc fiat publice ut evitet omnis suspicio et sit liberatus.

De restitutione comerecentium

de rapina vel furto.

Restituere tenentur secundum Alex. de ales. i. iiii. in tractatu restitutionum qui comederunt vel in alios usus convertunt aliquid de vel furto vel rapina scienter siue sint religiosi siue alij. Et similiter si dubitet an sint huiusmodi omittat se discrimini. Habet enim per regulam quod quicquid habet conscientia de re quod sit aliena tenetur illam restituere: pro hoc facit Thobie. ii. c. videte ne furtum nobis sit. quod non licet aliquid ex furto edere vel contingere. Idem Hostien. qui dicit. Quid de comestibus de preda siue recipiuntur ex tunc siue scienter siue ignoranter: si preda audiunt veritatem. Respondit in fine de peni. §. quibus. x. quid de his: quod quatenus habuerunt tenentur restituere. ff. si. certum pe. l. si et me et ticiam. ff. de conditionibus in re. l. nam hec natura.

Sed quod de his qui comederunt et induunt. respondit idem ibi supra. Videtur quod vxor et familia qui non habent unde alimur vivunt excusentur: dum tamen peccato non consenciant. Si raptorem ad restituendum inducant et corrigendum ar. ii. q. iii. quoniam multos. ex. d. senten. ex. in ter alia et. c. si vero. Et hoc dixit. Ray. verum est si spes sit de correctione et cum moderamine tali: ut per hoc non subtrahatur facultas restituendi spoliato in totum vel in magna parte ar. ii. q. vi. anteriorum legum. §. illud.

Quid de predicatoribus. respondit idem ibi §. quod quia gerunt negotium expoliatorum in hoc casu propter hoc excusantur de peni. et re. cum voluntate. i. Respondit §. i. et cum modificatione tamen que proxime dicta est. §. primo de vxore. Ceterum. Monal. dicens. Item quod accipit de rapina ex tunc vel comedit vel bibit: vel in alios usus necessarios ut vxor raptoris et ceteri de familia tenentur de omnibus que sic accipiunt: vel expendunt nisi in casu cum agunt spoliato negotium monito et in ducento ipsum raptorem per posse ad restituendum: quia tunc non tenentur quoniam aliter negotium gerit utiliter et ignorantis et ab

en tunc licite recipit expensas siue secuta fuerit utilitas siue non. **V**n predicatorum qui vadunt ad raptorem ut eos inducant ad penam in generali predicatione aut in persuasioe specialia a restitutione facienda excusantur si comederunt apud illos maxime si comestione non possunt apud alios inuenire. xi. q. iii. quoniam multos et. ff. de negotio. ge. l. ii. et ex de accusa. ex parte de senten. exto. c. cum voluntate. §. predicatorum. Et hoc intelligas quoniam habet spes probabiliter de correctione raptoris vel propter eorum expensas ipsi raptori non subtrahatur in toto vel in magna parte factas restituendi. ar. ii. q. vi. c. anteriorum. §. illud. Alex. de ales. in. ii. in tractatu de perplexitate ostendit dicit quantum ad vxorem quod quis mulier sit subiecta viro suo in his que pertinent ad thorum secundum quod dicit apostolus. l. i. Cor. vii. c. mulier non habet potestatem corporis sui sed vir tamen non debet concubare viro in his que sunt in contumeliis creatoris. **V**n abstinere debet a re fenebri et lucra ope manuum suarum vel querere sibi necessaria a parentibus vel aliquo ab aliquibus bonis viris medicare. Si vero cogit eam ad vitium bonis illis illicite acquisitis potest dimittere eam ad tempus quod ad thorum propter casum fornicationis spiritualis. Monal. i. su. i. x. restituere tenetur quilibet in solidum dicit. Item vxor et familia qui non habet spes de correctione raptoris vel videtur eum regere ad inopiam et fieri non soluto: tunc si sunt ibi aliqui de iusto de illis separatis potest expendere et comedere alioquin de rapina. i. d. ipsa re rapta in specie vel de oue rapta vel capra vel de fetu eius et nato vel excepto apud raptorem nullo modo concedatur nisi sit casus et licet necessitatis. Si autem sit res emptade re rapta potest in se comedere et sine casu et licet necessitatis cum proposito eam restituendi vel aliud sibi videtur quod ab amicis et consanguineis suis vel laborantibus manibus suis vel alio quocumque modo honesto tamen nec reputatur quantum ad hoc inhonestum quod in tali casu elemosinas hospitalitatis. Si militi dicendum est si sunt ibi aliqua de iusto. si ita mixta quod non possunt discerni vel licet possint discerni maritus iniquitate plenus non permittit eam comedere nisi de rebus raptis. **S**ed tamen mixta sunt licite potest concedere nisi de rebus raptis si maritus est solvendo dum tamen habeat in mente et intendat concedere de licite acquisitis

que sunt mixta. Si autem non est solutio quia quicquid habet. non
sufficit ad satisfactionem. tunc iterum dicendum est quod in precedenti
casu quando nichil habet nisi de rapina. item quando nichil inuenit viro
apud viro nisi de rapina tunc ne moriatur fame subest ei
triplex auxilium. Vnum est si potest habere de tota qua potest recu-
perare et consistat matrimonio quando vir exigit ad inopiam. Se-
cundum remedium est denunciet talibus amicis quod ei suadent quod
possunt prestare et non obesse et si necesse est potest adhibere epistolam
ut appellat eum pascere ipsam de iusto. ii. q. i. si peccauit. xxi.
q. v. hoc. videtur de iure iuramento. c. queadmodum vel tradat
ei sponsalium. vel potest vel mittat alicui persone honeste que
de honesto lucro pecunie que fuerat data in toto de qua negociabi-
tur illa persona cui mittetur et prouideat ei. ut ex. de pigno-
. c. ex lris et in. c. p. vestras de dona. propter nuptias. Ter-
cium remedium est quod si est in artu. posito quod nec inueniatur quod
comedet et per elemosinam nec posset vivere sine pido sub-
sistere seu substinere necessitate famis. tunc si aliud non ha-
beret et de rapina et de alijs vndique viuere possit quod necessi-
tas non habet legem. ex de regulis iuris. c. quod non est et de consecra-
ti. i. sicut. Item quicquid expedit viro et familia de rebus
raptis debeatur et in alio apponat firmiter quod cito potest et
necessitate coacta quicquid inde expenderit restituere. in
omni tamen casu tenetur viro debitum reddere viro
nisi substat aliud impedimentum. xxxiii. q. v. si dicat. Vi-
cunt tamen quodam quod viro feneratoris vel raptoris nullo modo de-
bet comedere de viro vel rapina nisi habeat unde restituere
re possit: et tunc comedere potest cum apposito restituendi im-
plus debet dimittere cohabitationem viri cui cohabi-
tare non debet si eam compellit peccare. Quod enim dicit
apostolus. Mulier non habet potestatem sui corporis: sed
vir. verum est quod licet non cohabitaret tenet tamen debitum red-
dere viro pro loco et tempore. Et si dicatur quod viro non de-
bet dimittere virum nisi causa fornicationis. Dicendum
quod hoc intelligitur secundum glo. non solum de fornicatione
corporali: et in spirituali que est in omni peccato mortali.
Tenet autem mulier obedire viro sicut domino summi sponsi.
Ideo dicendum de familia eorum: quia non debet comedere
nec stipendia recipere de rapina viro et furto.

De restitutione acquisitorum per meretricium **¶** **¶**
Tunc acquires aliquid per fornicationem puta meretricem
meretricato teneatur ad restitutionem. Respondit Alex. de ales
i. iiii. in tractatu restitutionum quod quod fornicato aliquid ac-
cit iure possidet quod acquirit. Dicit et Augu. quod meretricem
turpiter agit quod meretricem: sed non turpiter agit quod recipit. unde
licet acquirat meretricem meretricato non tenetur restituere quod non
omittit fraudem acquirere. Recipit enim precium sui corporis
locati ad fornicationem perpetuam. Non tamen licet facere publicam
oblationem. unde de utroque. xxxiii. Non offeres mercedem pro
stibuli. nec precium carnis in domo domini dei tui. Quicquid
illud est quod voueas abhominatio est apud dominum deum tuum. Non
tamen secundum eundem ubi est. q. vlti. Dis oblatio acquisita per mere-
tricium est abhominabilis domino. sed publica oblatio que fit cum scia-
dalo. illa enim abhominabilis est sicut si meretrices traherent
currum ad fabricam ecclesie vel daret panem sericum vel fenestram
vitream in ecclesia: talia non debet ecclesia recipere a congregatione
meretricum ne videatur approbare opera eorum. sed proutas eleo-
sinas dare pauperibus de pecunia sic acquisita licitum est. ut of-
ferre candelas et huiusmodi licitum est eis. Vnde Ric. i. iiii.
di. xv. ar. v. q. viii. Monachum videtur in summa in tractatu restitu-
tionum in. x. restituere tenetur in casu querit **¶** **¶**
Quid de muliere que recipit pecuniam pro opere carnali. et re-
spondit Si recipit ab aliquo de rebus propriis non ecclesiasticis
non tenetur restituere. Si sit monialis cui datum est. nec acquirit
sibi. sed acquirit monasterio quod sic accepit. Honestum tamen est quod
monasterium non retineat. sed erroget in pios usus. Si autem a
clerico seculari datum est de rebus ecclesie. facienda est restitu-
tio ecclesie secundum quod dicunt magistri nisi episcopus velit di-
spensare cum illa que recepit quod retineat illud si secularis
est mulier aut cum monasterio si regularis. Si autem ac-
cepit a persona regulari de rebus monasterii quod presumen-
dum est nisi de contratio constet. Distingue quod aut reci-
pit ab habente administrationem aut a simplici clau-
strali. In primo casu facienda est restitutio monasterio
vel prioratui vel administratori de cuius bonis datum
est: et potest fieri restitutio eidem persone que dedit si ad
huc remaneat in administratione illa maxime si iam

iam credat correctus. ul securus e qd ei no reddat si fiat qd
dictus e. Si tn tali no correcto facta e restitutio libera e
que accepit. Si aut amotus e ab admistracoe illa aut
si claustralis sit simplex qd dedit facienda e restitutio mo
nasterio ul poratui ul admistrato. nec liberat si solue
rit illi qd dedit. nisi tuc remu datus sit i utilitate moaste
rii poratus ul admistracoe nec potest retine a moa
sterio regularis mulieris huiusmodi qd accepit a regula
ri alio loco nisi de consensu abbatis et ouent si magnus
fuerit donu aut abbatis solus si paruum aut mediocre.
Quod aut dictu e de rebz talit datis a psonis regularibz
jtez intelligas de rebus datis psonis secularibz et laicis
q sui iuris no sut. sicut e frater et filius familias qn donat
ob tale casu de rebus et pecuniis nisi illaz rez ita libe
ram heat admistracoe qd qsi pafamilias possit dis
ponere de eis. jtez qd dictu e de moniali respectu viri regu
laris teneas e contra qn vir regularis recipit aliquid a
muliere regulari. Contra habet i institucioibz sancti Ber
nardini hunc. xxxix. ar. ii. c. iii. ultra mediu qd q moto
cuq pecunia data sit debet dari illi i cuius iuria data e

Quid d seclai q recipit p ope caris a coniugata. **¶** **¶**
Rndit jtez ubi s q restituere debz marito si illa dedit de
rebus totalibz aut coibus. Si aut de rebus parafras
nalibus ubi d consuetudine hent mulieres parafrasalia a
si mulier soluta sui iuris dedit amasio aliqd de rebus
aprys lz honestuz sit: qd illd expdat i pias cas no tn cre
dendu e q teneat nisi velit. potest et restituere ei q dedit
q melius videtur si peniteat ul egeat. **¶**
Sed nuquid regularis psona potest auctoritate propria
qd accepit p carnali ope ul qd habuit de furto ul rapina
restituere. rndit jtez ubi s q si cuiq opetit date rei re
peticio. Distingue si extat adhuc res data penes illum
cui data e: si no auctet aut timet aut no pot ipetrare qd
fiat restitutio p prelatus collegi. tuc restituat auctoita
te propria fm forma supradictaz et contradicente plato qd
plus e obediendu deo q homini. Si aut no extat qua
ia: consumpta e tuc ianis e actio qua excludit iopia de
bitois. Si at no e consumpta petus si dusa e i utilitate

monasterii: ul habet aliqd qd operauit ex re sibi data
si no pot aut no auctet aut timet ipetrare qd fiat restitutio
p prelatus geat bona fide negociu monasterii restitutio
cui debet sicut dictu e ul si fuit datu de bonis ecclie secu
laris ipetrato dispofacoe epi qd possit retine a mona
sterio ul errogat i pios vsus no tn contradicente plato hoc
fiat apt bonu obediencie nisi sit illa res operata de pe
cunia ecclie aut psona puilegiata i hoc qd tuc rez eptaz
de sua pecunia possit vdicare sicut miles et pupillus: i q ca
su et contradicente plato pot ea restituere si ea habz: vt di
ctus e de re adhuc extate penes ea psona q accepit. **¶**
Qued qd d filijs illis qui viuente uxore sua duxit aliaz
tam ipo q supradicta sciende impedimtu de filijs inq su
sceptis de ho matrimonio illo: nuqd possut succedere in
hereditate patris et anteneat totu restituere filijs pmi
matimony a alijs veris heredibz. **R**ndit jtem ubi s q
si pscriptur ea bona fide no tenent aliqd restituere ma
xime si adhuc p opletaz pscriptoe retinet bonaz fidez
Si aut no e opleta legitia pscriptoe tenent tota heredi
tatem cum fructibus male fidei consumptis restituere
qntucq oportet eos indige ul medicare nisi qntuz fu
erit eis datuz ul remissuz a veris heredibz et hoc qn para
ti sunt huiusmodi possessores sine dolo et fraude totum
eis restituere si velint recipere. **¶**

¶ **¶**
Quero quid de adultera que concepit filium ex adul
terio qui filius putativus mariti defraudat veruz her
edem hereditate anteneatur ad restitutoe. rndit. **S**co
m. iiii. di. xv. q. ii. ar. penul. qd circa hec diuersa e sente
tia. Vno modo qd ipsa habet reuelare crimen suum fi
lio suo spurio et inducere eum ad dimittenda hereditatez
vero heredi. qd iniuste occupat euz ipe no sit heres. **¶**
Alij dicunt qd minus valet qd debet reuelare culpaz suam
marito: vt assignet hereditatez vero heredi qd licitu e
fm iura imperialia nisi testans primo in testamento
instituit heredem. **C**ontra primam determinationez
arguitur sic. quia aut filius coet mat a non. Si aut cre
deret no e probabile qd propter hoc dimittet heredita
tem quia pauci inueniuntur ita pfecti qd apt iusticiaz

huā dāz i foro rei dimittāt magnas possēssioēs q̄s pos-
sunt tenē iure extēiori: nec pōt hoc mater p̄sumē. nisi
multū p̄us expta fuisse volūtatez filij sui. nō aut debet
se exponē certo piculo diffamacōis apud filiū suū
ap̄ter icertaz correctōez filij si veō nō credit. tūc sequūt
duo mala q̄a r̄ ip̄a tūc ē i famata r̄ ip̄e tenet hēditatez
vt p̄us r̄ ce. Cōtra hāc dēminacōez arguūt sic. q̄a si di-
cit viro. p̄mo se diffamat r̄ se exponit piculo mortis
r̄ maritū piculo vxorici d̄ij q̄a talis posset esse zelotip̄s
vt sūt multi qui ip̄az occiderēt ul̄ saltez p̄petuo haberēt
od̄io r̄ a se r̄ ab actu d̄ingy repellerēt. Quid ista mala di-
famacōis mortis ul̄ saltez od̄ij ul̄ discordie que sunt
valde p̄bablia vidēt vt i pluibz euētua nō debz se mu-
lier exponē ap̄ter icertū bonū hēditatis restituere. Et
p̄ter hoc i terris vbi p̄mogeit̄ v̄iūsalit̄ ē hēs pat̄ si crede-
ret vxor nō poss̄ auferre a spuio hēditatē nisi in foro
publico p̄baret cāz talē. r̄ tūc oporteret muliēz diffā-
ma nō tūtū apud maritū. s̄ apud totā pat̄az. Dico ergo
q̄ mulier debz labōare q̄ntū pōt q̄ ad hoc vt reddatur
hēditas veō hēdi q̄ntū i se ē. Dico et q̄ nō debz se diffā-
macōi exponē. s̄ ex alijs causis hoēstis filiū spurium
q̄ntū pōt i ducē. vt dimittat hēditatē. Vn̄ mod̄ ho-
nest̄ ē: vt itret religionē. alī vt fiat cleic̄ r̄ incipiat be-
neficia eccl̄astica r̄ his q̄si sufficiētibz otent̄ hēditatez
dimittat alij patri laico remanēt i sedo. S̄ si p̄ nullā
honestā p̄suasione pōt mat̄ flectere cor filij spurij vt di-
mittat. nō vidēt q̄ debeat se p̄dere illi. q̄a nō ē certa q̄
talis ip̄suasibilis ab ip̄a r̄ alijs hoēstis p̄sonis ap̄t il-
lud flecteret immo forc̄is r̄ tenacī teneret accipiens ne
p̄ talē dimissionē notaret spuris ifamia. Et talē notā
multū cauēt male nati r̄ tūc debz mulier labōare aliud
i stitucōnez fieri veō hēdi q̄ntū pōt r̄ correspōdenciā iu-
sticie q̄a nō dico q̄ teneat restituere equalēs toti hēdi-
tati q̄ multum differt habere r̄ ap̄e esse. iste em̄ nūq̄
habuit hereditatem licz ap̄e fuerit fm̄ iusticiāz. Et iō
min̄ q̄ equalēs hēditati sufficit sibi p̄ resticōne r̄ illd̄
min̄ dēminet arbitrio boni viri. Vidēt tñ q̄ sibi de-
beat p̄uizere d̄ vidu honesto r̄ vestitu si fuit hēditas

pinguis vt possit sufficē heredi ad dupluz ul̄ ad triplū
istius. q̄ si nec hoc possit eē faciat qd̄ d̄t in. c. iiii. ex. de
solucōibz. **O**ldardus. **C**ōcor. Landulfus i. iiii. di. xv.
Ric. i. iiii. di. xv. ar. b. q. iiii. dicens. **Q**uid si mulier habz filiū ul̄ filios de adultero occulto.
pōt ne facē eos heredes saltē i partē hēditatis sue cū le-
gitimos filios nō habeat ul̄ si habet. nūq̄d possunt de
consensu eoz quasi legitimi admitti ad p̄pōne hēdita-
tis. Similit̄ q̄ntuz pōt ip̄a ul̄ q̄cūq̄ alienaē de hēdita-
te sua. r̄ndit **M**onal. vbi. s̄. Quid p̄mū fm̄ iura scripta
pōt q̄libz siue exneū dū tñ nō sit ip̄is ul̄ p̄sona id̄igna
siue vnū de filijs quē maluerit hēdez i stituē i totū ul̄ in
partēz resuata legitima libeīs suis. S̄ aliud ē de consuetu-
dine i aliq̄bus locis. In questione ergo apposita retinē-
da ē consuetudo regionis. Mater et d̄ consensu legitimoz fi-
lioz ul̄ hēdū alioz pōt facē legitimos filios suos cohe-
redes. s̄ legitimos nisi repugnet consuetudo loci

De restitutione totis **Q**uid an mulieri adultere cuius occasione facta ē
sepeaco cohabitacōis teneat vir. ul̄ ei hēdes reddere
totez. r̄ndit. jo. de platea insti. de publicis iudicijs. S̄.
Item lex iulia q̄ nō. quia mulier p̄bato adultero per-
dit totez q̄ cedit lucro viri. l. si totez. **C** de iure totiu r̄ l.
**Lucius. ff. soluto matrimonio r̄ in. C. plerumq̄ de do-
na. inter virū r̄ vxorem. An aut heredes viri possunt
obicere vxori adulterium r̄ p̄ sequēs totis amissionē
sicut ip̄e vir. d̄ hoc sunt opinioēs. Vide toim Anto. d̄
butrio in dicto. c. quicumq̄**

Quero quanto tot debet restitui. r̄ndit jo. d̄ pla. insti.
de actōibus. S̄. fuerat antea. q̄ si tot consistit i pecunia
marit̄ ul̄ eius heredes habent dilacōne anni. Si aut
consistit i immobilibz debet restitui in cōtinēti p̄ solutuz
matrimonium dicto. S̄. fuerat r̄ l. i. S̄. exactio. **C. d̄ rei
vxo. actione. Et si heres mariti ul̄ alius obligatus ad
restitutionem non restituat infra dicta tempora tunc
p̄ moram immobilibus tenetur etiam ad fructus vt
dicto. S̄. exactio r̄ l. fruct̄ soluto matrimonio h̄z solucōez
l. diuorco. ff. soluto matrimoio. S̄ i rebz mobilibz vel**

incorporealis que hoc casu loco mobiliū cōtinet licet
alias faciāt tēciā speciē p se. l. mouētiū. ff. de vboz. sig.
tenet restituere eos et vhas earuz estimacōnis vsq; ad
tēciā cētēsimē q sūt. xxiij. et tēciū p centenario et hoc de
iure ciuili. vt dicto. S. exactio. h de iure canonico q pbi
benē vhe solū pōt petere intesse qd incurrit p moram
fm jo. an. i. c. salubriter de vhis. Et attende diligenter
q lz maritū ul ei heres habeat dilacōnē. vt nō tenea
tur restituere mobile nisi infra annū. h solū p vt sunt
naues iumenta et similia. tñ fructus pcepti ex dictis re
bus mobilibz. vt pensioēs nauū et iumentoz et ceterā
nō lucrat. h i tantū habz omodū mediū temporis et te
net restituere vna cū rebz p annū. Secus i eo qd luc
tur cū pecunia q debz restituere p tote. qā illud lucrū
sibi acqrit et nō restituit. et ita inteelligit. Salicetus et
Angelus in dicto. S. exactio. Barto. i. l. si ostante. S. qci
ens. ff. soluto matrimoio. item attende q licz infra annū
maritū et ei heredes non teneant restituere res mobiles
dadas in totē. tñ tenet infra annū alere vxorē si nō ha
bet unde se alat. Et notat in dicto. S. exactio. Et hoc ca
su cum heredes dicant qdāmodo sustinē onera matris
monij p pstatōnē alimētoz lucrant fructz. vt ē glo.
notabilis et ibi p Bar. m. l. diuorcio. ff. soluto matmo
nio qd tñ ibi itelligit. Bal. vsq; ad orecētē qntitatē ali
mētoz. et ab inde s debet fructz restituere vxori ar. l. si. ff.
de pe. here. et l. i. iulā. S. fructz. ff. soluto matri. Limita
uit tñ hoc qd dictū ē q tenet pstatē alimēta si nō ha
bet vnd aliunde se alat. Hoc vey si heres tantū habz
q pstatē possit. Si aut nō habeat nisi qntū sufficiat si
bi soli. Tūc omnis ordinata castas icipit a se ipo. l. p
sens. C. d hui et aq. Et hoc vult glo. i. parvola i. l. si ma
ritz. S. illd. ff. soluto matmoio nisi heres eet artifex vt
aliunde possit sibi querē victum vt voluit alia glo. i
dicta. l. si maritus.

¶ Sed cui debet dos restitui. Rndit item vbi s. q qnto
mulier ē sui iuris et dat totē ul et qn ē i potestate et
dat totez aduētiā: tūc debz sibi dos restitui et ipa ē illa
que agit i iudicō p tote et sine o sensu patris vt tenet

glo. in autētica q locū. Cre collacō. et i. l. ii. i pnci. ff.
soluto matmonio. Et itez i tote aduētiā sibi coāta
a patre q donacō valet fauore totis: casus ē i. l. Dōpo
nius philatellus. ff. fa. horreis. Si aut pat dat totē p
fecticiā p filia i potestate tūc ē omnis actō patris et fi
lie nec vnz pōt p iudicāe altei. Pz talez acqficōnē pat
tñ bene habz exercitiū actōnis o sensu filie q semp p su
mitur nisi habz iustā cāz o tradicēdi. l. ii. S. volūtatez
ff. soluto matmoio. Et pz qz filia ē facta sui iuris morte
patris ul emācipacōne ul et si fuisset exheredata actō d
tote i totū o solidat i psoz filie et si pat sibi soli fuisset si
pulat vt tenet glo. i. l. vna. S. vireaz. C. d rei vx. actō
Si aut exneat dat totē p muliere tūc i dubio acquirīt
actō muliei nisi fuit pactz ul stipulat sibi reddi. Et
itelligit exneus. Dis q nō habz i ptate. Et ideo si pater
dat p filia emācipata pat cēsetur exneat et acqrit actō fi
lie nisi fuit pactz ul stipulat vt dicta. l. vnica. S. ac
cedit et. S. exneum de re vx. actus.

¶ Quid si fundz estimat dat ē i totez. rndit itez vbi s
q talis estiācio facit empdēz et trāsfert p dēz i maritū
nec plz tenet ad fundū: h ad estiācionē. l. plerūq. S. si
aut. ff. d iure totis et l. estimate. ff. solu. matmo. Et ideo
si mulier cuiz vsu attriuit vestes datas i totez tñ mari
tus tenet reddē eiē estiācionē. l. mor. S. res i totē. ff. de
dona. causa mortis. Secus si non fuerunt estimate: vt
dicta. l. plerūq; in principio.

¶ Quero pone q qz recipit vxorez simplicit nulla habi
ta mēcionē totis. An pzea. possit cogere patrez. vt cō
stituat sibi totez fm o dicōnē psonarū et qntitatem sui
p rionij. put pōt pat cogi facē officio iudicis ante mat
monij. l. q libeōs. ff. d ritu. nup. et l. si. C. d totis pmi
ssione ul si pat ē absens et ipeditz iudex ostituit totē. l.
pfecticia x h et si pponas. ff. d iure totis. rndit itez vbi
supra q glo. vult q sic i. l. obligamur. ff. de actione et
obligacōe. S. Bar. o tra. Rō qz cū sit nupta cessat cā
ppter quā priz cogebat. l. vt nubere. possz et casus in
autētica de nup. S. si quis potestate ostituit colla
cōne. iiii. Dicit tñ Bar. q si filia se maritaret et totē

pmittit eo qd pat ea no maibat qd tuc possit pat cogi
.l. si fili. ff. ad maceto. r. l. r. id. S. si. ff. d. i. re xlis
Sed nuquid maite possit expelle vxore remit. **U**bi
teto eaz ad comu patris ex q pater no soluit sibi totez
pmittaz. Bal. dicit qd sic. l. si conatur. ff. d. d. d. ob
caz qd maite no debz decipi: nec vxore habere sine tote. r.
r. q. b. nullu sine tote r allegat glo. qua dic hic in nu
in autetica d no eliget. secu nubet. S. si. collacone pma
r addit tex. in. c. p. vestras de dona. inter viruz r vx. ibi
q vxorem suaz a se repuleat vbi videt casus **U**bi
Quid d viro qui recipit filia raptis ul vxore in vxore
rez qui nichil habz nisi d malo acqfito. rndit Alex. de
alexandria hm qd d q tote qua accipit cu filia no tenet
reddere si no crassa ul pbabili ignoracia e ducte qd cre
debat socru no esse vxoriu aut pter illa tote habet suffici
encia ad tstituedu. Tu vob dic qd ex q scit qd dos acce
pta eat necessalia ad soluendu alia debita reddere tet nec
pot tale tote cum bona o sciencia retinere: si certi sut hy
qbus prius debebat qd de rebz alioz nullatenus hm deuz
potuit illa tota. Si tn vxor eiz no pateret illa reddi. tuc
forte sufficit illi qd ipse no pcpiat d boiis illis **A**stetis.
i suma tenet pma opinionem libro. iii. ti. iiii.

De restitucione bellaciu. **U**bi
In capta i bello subiciant restitucioni. rndit Mo
nal i suma qd no tenent nec pncipes: nec milites si bel
luz e iustu. i. di. ius geci. xiii. q. vii. si d rebz **U**bi
Bellu aut ad hoc vt dicat iustum requirit qng. l. Per
sona. Rez. Causaz. Animu. r. Audoitate. **P**rio psona
.l. vt sit psona cui liceat bellare. l. seclaris no ecclastica
cui non licet sanguinem fundere. xiii. q. viii. clerici r. c.
his nisi in necessitate inuitabili. Res. l. vt fiat p rebz
repetendis vsqquo sit ei satisfactu de omni dano ab
hostibus illato. ar. xiii. q. ii. c. i. r. q. iii. fortitudo r. q.
viii. si nulla. Causa. l. necessaria pro defensione extra d
restitutione spoliolum. olim cum causa sit licita. **A**ni
mus. l. vt non ex odio vlcione vel cupiditate: h ad cor
rectionem vel propter caritatem iusticiam et obedi
ciam. xiii. q. i. quod culpatur r. c. militae. **V**bi dicit

Militae no e dicitu: h apt pda militae peccatu e. h vt p
bellu par queatur. **A**udoitas supiois. xiii. q. i. qd cul
pat r. q. ii. c. i. **D**icit em ipeator. **N**ulli prsus nobis in
scys atq i o sultis qruibz armoz mouetoz copia tibu
atur. C. vt aroru vsus i scio pncipe interdicit sit. l. i. li. ii
Atez **H**osti. i. suma i ti. re peni. S. qbz ver. qd d rapina
r pda q addit qd fici pot et cu audoitate ecclie: pncipue
vbi pugnatur p fide. **C**ocor. et **A**lexl d alexandria. **V**i
de s bellu. Et si aliqd pdictoru qngz defueit dicet bellu
iustu **S**ecudu **M**onal. jbe addit. jo d pla. qd iustu bel
lum e qd indicit ipeator ul papa ul sui legati ul offici
ales qd aliq se rebellauerunt imperio ul ecclie vt notat
Bar. i. l. hostes. ff. de capti. r. insti. d actoe. S. rursus in
glo. r. qquid caput i isto bello efficit capiētis. vt isti. d
reru diui. S. **I**tez ea nisi capiāt viciis hostibz qd tuc cap
ta debet poni ad butinu: vt distribuāt iter milites hm
meita vt. l. ius militae. ff. d capti. i. c. ius. ge. di. i. **U**bi
Sed si qd pdictoz qngz defueit: nuqd tenebit restitue
qquid adept e d huius moi bello ille q mouit illd: re
spodit idē **M**onal qd quis bellu no sit iustu ex ca r ex
aio r ex psona r ex audoitate si tn res subsistit. l. qd p
rebz repetendis factu sit: no tenet q mouit belluz tstitue
qd ibi cepit nisi cepit ul dānificauit adūsariu suu vl
tra qd ipe adūsariu habueat ul dānificauit iniuste de
bonis mouētis sibi bellu: r hoc e dicend hm iudiciu fori
penitēcialis vbi habz locu opensaco et vt liq di ad liqui
duz qd no habz locu i foro otentoso. **V**n si qs i foro pei
teciali o siteat se p furtu habuisse decē d rebz illis qd mai
feste abstuleat ei. io. r. bñ facē o sruuit iudex penitēcioā
rius recopensacoez nec iūgat ei tstitucione illoz decē m
si adūsarius eiz pmodu restituat ei. r. ablata. **A**niun
get ei tn peitēcia d furto o misso. **C**ocor. **H**osti. vbi s q
dicit **H**oc tn teneas qd is qui iuste pugnāt no tenet ad
restitutionem p de h fit capiētis. di. i. ius ge. xiii. q. vii. **S**i
de rebz. **E**t hoc itelligas siue capiāt de rebz iniuste pu
gnātis siue vassalloz siue hoiz suoz quosq iuste pugnti
d debito suo ul iurria: ul offesa illata ul dano dato sibi
ul suis r interesse suo sit iuxta apria r sanā o scienciam

plenaie satisfactū ul tunc hostis paratū sit satisfacere
ul iuri pitorū offeāt. illos aut intelligas suos q plz ho
minē qz deū timētes sequūt dominū suū i bello illicito
otra illd qd legitur. xi. q. iii. Julianz. r. c. dñs Alios at
qui ei nō pstant oñliū auxiliū ul fauorē nō credimus
puniētos. qz pena suos nō debet egredi auctores. ex de
his que fi. a maio. p. ca. c. quesuit. lvi. di. satis p utum
d oñtucōnibz. c. cognoscētes. i. q. quarta. c. i. **lxxix**

Quod aut dictū ē illos tenei qui dominū i iusto bel
lo sequūt itelligas qñ d hoc certi sunt ul pbabilē cre
dūt iustū esse bellū maxie vbi ecclia hoc pbibebat r
tales excoicabat. Si vob certi essent ul pbabilē crede
rent q iustū esset i nullo tenerent nisi forte haberēt cor
ruptaz cupiditatis intencōnem: h hoc reputo piculo
suz qz sola oñciēcia nō facit iustū bellū: imo auctoritas
iuris ul iudicis ē qñtū ad hoc pñnz reqrēda hec **Hosti**
Quid si pbabilē dubitat vtrū iustū sit ul iustū. rñ
dit idē vbi s q adhuc ppe bonū obediēcie excusat. xx
iii. q. i. quid culpāt fm Ray. Hoc dicas verū si inqñ
fuit qñtū potuit r picioēs oñsulit r semp dubiē tñā
sit alioqñ affectator ignorācie sicut nō expers sciēcie
puniēt de clau. despon. cū inhibicio. S. si qz vero. Nec
excusatur ppter timorem amittendi feudum ul incur
rendi damnum a domio tempōali. xxxii. q. v. ita ne
licet metus culpam in partem atenuet quo ad penitē
ciam iniungendam certa ieiunia r oñciōēs. ex q me
tus ca. c. sacris h auctoritas iuris ul iudicis requiritur
Vbi ergo habetur auctoritas iudicis dici pōt q si iu
dex errauit ad pugnātis tamen oñciēciam recurrat
r in hoc pōt habere locum distinctio dicta in foro pei
tenciali. Decus in otencōso nisi error aperte detegere
suo tempōe. vt patet in his que notantur de sen. r re.
iudi. sub rubrica q eius species. hec **Hostien. Concor.**
Ric. in. iiii. di. xv. ar. v. q. iiii. dicens q qui in guerris
scienter inferunt damna innocentibus tenentur illis
ad restitutionem. Illi aut in guerris innocentes non
sūt q habēt iustū bellū fauēt directe ul indirecte de p
sois ul rebz. hec **Ric. vid iha. S. lxxii. r. lxxxi. lxxxi**

Sed nūquid hi qui sequūtur tenēt i solidū. **D**istigue
vtrū sciret pda: omittere debere ul ignoraret tñ timētes
a pda nō abstinerūt imo alios adiuerūt r tales et
hi qui oñlio ul auxilio ul adulacōe ul oñtractōe seu cā
simili induxerūt tirānū ad pdam faciēdā ul guerram
mouēdā: iniuste tenent i solidū si ppe hoc sciūt ul cre
dūt q tirānz ad hoc sit inductz alias facturz ul nō fa
cturus tñ q ad id q plz fecisse credit ex tali instigacō
ne ar. de hoicidio. c. sicut dignū. xvii. q. iiii. oēs r. q. ii.
votū. lxxxi. di. c. error r. c. faciētis. Si vob sciūt ul cre
dunt q ppe hoc adhuc nō fuit motz nō ppe talia plz
ul minz fecit: tñ nō tenet nisi i qñtū ad eos puenit ul
de his expenderūt r i qñtū dānū dederūt p se ul familiā
suā directe ul occasionalit. ad hec de sen. r re iudi. c. cuz
.i. r a. d. eta. r qñ. c. tuā. xi. q. iiii. qñ multos. ff. si certū
petat. l. si r me r ticiū d iurys. c. fi. hec **Hosti. lxxii**
Quid si neut raptorū dñs erat nec vnz magis aiauit
aliū q aliū ipz. h sil ouenerūt d faciēto tñ iultu ul tñ za
piā oñtēda. rñdit idē vbi s q qñ tñt i solidū **lxxiii**
Sed nūqd oēs q sequūt et si vnz solz potuiss p se hoc
facē tenēt i solidū. rñdit idē q sic: vt pbat apte. ff. ad
.l. acqñ. l. si ita volneat. S. fi. r. ff. arborz furtū Cesar.
l. si plures. ff. d furtis. l. volgaiz r. ff. si qz testamto lib.
eē iussus fuit. l. i. Aliq tñ dicit q sufficit q qñ p par
te sua satisfaciāt: h pñm nō solū tuciz ē h veiz **lxxiiii**
Sed pone q guerra fuit iter duos milites uel pñcipes
r hic inde multa dāna data sūt: r pzea facta ē pax iter
ipos r dāna hic inde data remissa sūt nūqd hec reissio
extendit ad hoies vtriusq. rñdit **Hosti. i. sumia. i. ti. d**
peni. q nō viceē nisi eēt d oñsensu eorūde sic facta ar. C
d transl. c. l. i. r. l. transactōis placitū r. l. pñsens r. l.
vbi pactū d maio. r obe. c. fi. ff. d trasac. l. iiii. r. l. q cuz
tutoibz r. l. nulli. ff. d pactis. l. vnz. S. pacta i sumia r
l. si oueneit. **V**el vbi forsitan alibi aliē nō possz habēi
pax. Ibi em vtilit partis geritur negotium vtriusq. r
sic pōt intelligi. ff. de pactis. l. conuencionū. **A**liter q
motz possum remittere ius hominis mei cuz nec pos
sez ab eodē tñdē extorquē siē rapiā hec **Hosti. lxxv**

Quid de subditis mouētibz bellū ex iperio dñorum
suoz. rñdit. **M**onal. vbi s̄ q̄ subdit⁹ q̄ mouet bellū p̄
dño sibi mandate ⁊ scit bellū eē iustū nō tenet ad resti-
tucōez eozūz que accepit ab hostibz iux̄ editū dñi: nec
peccat nisi hēat corruptaz intencionez p̄ cupiditatē ul̄
odiu⁹ ul̄ similia. Si at̄ sciebat bellū esse iniustū tenet
restituē: q̄ pl⁹ timuit hoiez q̄ dñū. Si v̄dō dubitabat
vtrū bellū esset iustūz siue racōe p̄sone siue rei aut cause
aut ai a auctoritatis. Ex his ei oibz causis possit bellūz
esse iniustum: vt dictum ē s̄ eatez parte. S. i. vbi tractat
de bello iusto ul̄ iniusto nō tenet. Vñ si vasall⁹ ducis
ul̄ comitis vocet ad bellūz mouendū ab eodē comite
ul̄ duce oītra hostez suū oītra quē nō licet ei auctoritate
ppria mouere bellūz excusat vasall⁹ si dubitet vtrū id
comes ul̄ dux habeat auctoritatē a rege sup̄ hoc excu-
satur nō ppter bonū obediencie licet forte peccet cōtra
dñū ibi male participāto. xxiii. q. i. qd̄ culpa aliter cul-
paris. Sed nūq̄d similiter excusant aīci ⁊ cognati mo-
uentis bellū q̄ nō sunt ei subditi ⁊ milites et huiusmodi
stipendarij ⁊ exnei si credebāt iustūz esse bellum. rñdit
idem vbi s̄ q̄ nō: q̄ nō excusat bonū obediencie sicut
subditos nec debet se omittē discriminē ⁊ in dubio vt iu-
uent aliquē iudiciū alie⁹. Quia sicut dicit **A**mbro-
si⁹. Si nō pōt alicui subueiri qñ graue⁹ alē: omodius
ē neutru iuari q̄ gūari alterū. xiiii. q. v. deniq̄. Nec ē
simile d̄ aduocato q̄ excusat bona fides q̄ dū credit eē
iustūz cāz q̄ fouet l̄ i veritate sit iniusta q̄a ibi ē iudex su-
peior q̄ cāz exaiat ⁊ iudicat d̄ allegatis in bello v̄dō si
ue guerra viribz corporalibz negociū nititur non p̄t
rationem diiudicantis.

Quid d̄ his q̄ rapiūt i eccl̄ijs a rebois deicoz a eccl̄ia
cū q̄ sūt i terra illi⁹ oītra q̄z iustū geit bellū nūq̄d q̄ rapi-
unt ea tenent ad restitucōez. rñdit idem vbi s̄ q̄ sic nisi
auctoritate p̄lati eccl̄iastici hoc fiat. Quid d̄ illis q̄ ofu-
giunt ad eccl̄iam imminenti⁹ hostibz ⁊ ibi capiūt
ab eis: nūquid capientes debent eos dimittere liberos
rñdit idem vbi supra q̄ sic: nisi in castella uerit eccl̄i-
as aut in te impugnauerint hostes. In hoc em̄ casu cū

cūz ipi imunitatē eccl̄ie violēt ipugnāto nō debēt gāu-
dere imunitate eccl̄ie. Similit̄ dicēdū si ibi reponant
victualia sua ⁊ q̄bus substat in ipugnacōe hostiū su-
oz. i. q̄ si rapiant ab adūsarijs iuste bellatibz non te-
nent ad restitucōez: ⁊ forte nō peccāt et rapiēto. **U**bi
Itēz qd̄ de illis qui icendūt eccl̄ias i bello iusto: nūq̄d
tenentur d̄ dāno dato. rñdit idēz vbi s̄ q̄ si nō sūt i castel-
late ⁊ hoc exposito tenet. Si at̄ sūt i castellate a si nō ex-
posito icendūt s̄ cāu dū illi iuste bellātes p̄stāt op̄a rei
licite dū icendūt machiās hostiū a castz a villā q̄ alias
nō pnt expugnare oīmode dicēdū ē q̄ nō tenentur. **U**
Vtrū sacilegis regibz indicētibz bellū teneant subdi-
ti milites obedire. Rñdit **A**lex. de ales i. iiii. i tractatu
iudicialiū p̄ceptoz q̄ vir iustus si sub hoīe sacilego mi-
litet recte pōt illo iubente bellāē si vere pacis ordinez
huās q̄ sibi iubet videt nō esse oītra rei p̄ceptū: ul̄ vtz
sit certū nō ē. Et iteo legio **T**hebeoz poci⁹ voluit mo-
ri q̄ iubente sacilego iperatoe p̄sequi christianos vt le-
gitur i legēda **M**auricij ⁊ socioz ei⁹. Vñ **A**ugu. oītra
Manicheos. Si humana cupiditate bellū gerit supple
⁊ p̄ncipe non nocet sanctis. i. subditis i q̄ non habet
q̄quā p̄tatez nisi a deo siue sinente siue iubēte. **L**ix
Queto an occupata hodie p̄ p̄ncipes cristianos iter se
bella ⁊ guerras ppria auctoritate ul̄ temēitate mouen-
tes ⁊ q̄ vn⁹ quiete ⁊ pacifice possidet ⁊ ab antiq̄ posse-
dit aliq̄ renuo violēter occupāt. An licite teneāt. rñdz
Anto. de butrio. c. q̄ sup̄ his de voto fm̄. **H**osti. q̄ nō
videt q̄ iuste teneant nec videt q̄lit̄ ofessōes eozū pecca-
ta q̄ notoria palpitēt ⁊ dissimulēt nec q̄liter ab eis
castz ⁊ possessiōes ⁊ alias elemosias sciēter accipiāt ⁊
absoluant: ⁊ p̄ consequēs non videt qualiter in italia
prescribi possit de prescripcione. c. finali. Vñ dicit.
Caueant ⁊ sibi cōsulant: vn⁹ timendū ē ne cateruati
ad inferos innumerabiles populos secūz trahant. xl.
di. si papa. Peniteant ergo ⁊ quod sciūt esse alienūz re-
stituāt. xiiii. q. v. p̄ totū ⁊ q. vi. c. i. si voluit p̄ veraz pe-
nitenciam reparari de sūma tñitate. c. i. §. sacru. **L**xxx
Quid de comitibz nostris qui tota die sine auctoritate

principis arma sumunt et sumi faciunt et vasallos suos exhereditant. unde iterum Hosti. de treu. et pace. §. qd sit iustus. Non dubito qn ad restitutionem teneant nisi fuerit iuris ordinem qui est: ut si vasallus voluit stare iuri audiat. Si autem impugnet qd potest fieri auctoritate iuris vel iudice precipiente. ff. de rei. ven. l. qd restituere. Nulli enim licet arma mouere ad alium impugnandum sine auctoritate iuris vel iudicis. Alio penam incurrit cuius intelligat violentiam in ferre. ff. qd metus causa. l. extat. Si ergo dominus qui immediate subest principi de vasallo proprio querat et vellet tutio rem partem eligere. scilicet qd ad animam consulo qd non dicat sibi ius: sed vel auctoritate principis gladium assumat vel ad dyocesana non vasalli recurrat ad cuius morem si obediens noluerit excoicabit ratione peccati. ex. de iudi. c. nouit et de maio. et obe. c. solite de censu. c. ois anima et si per annum steterit excoicatur ex tunc dyocesana ipsius et res eius exponit. hec Hosti.

¶ Quid d istis bellis indicis quotidie ab: **¶** lxxxi vna ciuitate alteri sine auctoritate principis. rñdit jo. de pla. i. sti. qd mo. ius. patri. po. sol. §. si ab hostibus qui dicunt latrunculi: id ab eis capta subiaceret restitutioni. ut. l. quia latronibus. ff. de testa.

¶ Quid d istis parcialibus ciuitatum qn vna pars expulsa indicit bellum ciuitati. rñdit idem ubi d qd non dicit bellum: sed dissensio civilis ex qua res publica ledit: id in tali bello non habent locum statuta de bello illicito. l. si quis in Germania. §. in ciuilibus. ff. de captiuis et id in eo capta subiaceret restitutioni.

¶ Quid d istis socialibus gentium arduum qd ad suum **¶** lxxxiii libitum discurrunt territoria ciuitatum faciendo terminum. rñdet idem qd latrones sunt et de omnibus per eos commissis tamque latrones puniendi sunt: ut. l. hostes de captiuis.

¶ Quid de his que recuperantur ab hostibus per milites et stipendiarios. Respondit jo. de pla. in sti. qui mo. ius patrie potestatis soluitur. §. si ab hostibus qd debent in pristino statu reponi. unde bestie ablatae per hostes et a nostris stipendiariis recuperate debent restitui eis quorum primo erant. di. i. sicut liberis et. l. ab hostibus. l. ii. ff. de captiuis. Et hoc verum est in rebus q habent possessionem: quod est ius qd debetur captiuis

per a captiuitate liberati sunt sicut sunt equi naues onerate currus et boues et alia apte vsus belli parata de qbus. l. ii. et. i. ff. de captiuis. Item fallit in armis recuperandis q non restitunt illis qui amiserunt: qd vituperose amittunt. l. i. ff. de captiuis: sed in rebus hostium captis distinguunt aut sunt res immobiles et debent publicari non aut efficiuntur captiui: l. si captiuis. §. expulsis. ff. de captiuis. Si sunt res mobiles efficiuntur captiui. l. si qd in bello. ff. de captiuis nisi capiantur videlicet hostibus qd tunc debent distribui secundum merita ut dictum est supra. §. vi.

¶ Quid an in iusto bello non solum contra principales iniuriam sit licitum pugnare ipsum et personas suas capiendo sed et vasallos et subditos ac oplices et eum contra iniusticiam adiuvantes. rñdit Innocentius. i. c. sicut de iure iurato qd aliqui dicunt qd sic at. de officio dele. c. i. Alii dicunt qd prius qd diu sunt in actu belli non aliter si pugnant contra mouente bellum vel nisi de rebus eorum: puta si in castris vel edificijs alijs leueret.

¶ Vtrum ille q recuperat res sibi subtractas furto vel violentia vel equipolenter furtive vel violenter teneat ad restitutionem rei qd sic recuperauit. rñdit Alex. de ales. i. iiii. in tractatu restitutionum sine iudicio opinando iuxta aliquam sententiam qd cum aliquis furtive vel violenter recuperat res non suas: sed equipolenter rei sue: si hoc continetur fiat. scilicet sine interpellatione temporis non teneat ad restitutionem rei illius nisi fur vel raptor restituat illud qd abstulit ei: qd licitum est vim vi repellere continetur. Explei gracia. Aliquis aufert alij equum suum vel furat: ille cui ablatus est equus insurgit statim in eum et cum non possit ei auferre equum qd spoliator abstulit illi. aufert illi suum in hoc casu non teneat ad restitutionem nisi fur vel raptor restituat illi qd abstulit nisi forte melior fuerit equus spoliatoris qd spoliati: qd tunc teneat ad restitutionem tanti quantum valet plus seu pro valet. qd autem possit recuperare res suas incontinenti recuperando vel equipolenter rei sue videtur per simile sumptum i. l. de veterum nom. xix. Vbi loquitur qd cum aliquis non de idu stia interfecerit aliquem apinque occisi ipse potest continenter occidere occisorem dummodo colore stimuletur licet prius occisor non fuerit reus mortis. Multa enim propterea instant colore remanet impunita qd si cessante colore

fierent essent puniēda: vñ spoliatus re sua si icōtinen-
ti manente dolore ex dāno sibi illato recuperet rez sibi
furtiue ul violēte subtractā furto ul rapina rei eq̄polē-
tis facta spoliatori: nō creto q̄ teneat ad restitucōez Sz
si tempore impellato cessat dolor nō videt michi q̄ pol-
let cū recta cōsciencia rez suā recuperare furto ul rapina
rei eq̄polētis. q̄ hec res nūq̄ fuit sua: s̄ p iudiciū rē suā
debet recuperare. Si vñ rē apriā recuperet furto ul rapiā
ul violēcia nō tenet ad restitucōez. Nō obstat q̄ nemo
debet sibi facē ius cū nō sit iuxer q̄ rēdit idē q̄ hō dicit
ap̄ter cōsuatōez reipublice. Periclm em̄ maximū imi-
neret reipublice si q̄lq̄ facit sibi ius. Vñ vbi nullū pei-
culū reipublice vtpote qñ aliq̄s sine oī scādalo recupe-
rat rē sibi ablatā: bñ licz sibi facē ius nec tenet ad resti-
tucōē. Sic h̄m modū p̄dictū dicēdū ē ad p̄dicta iux
sentenciā iurisperitoz qd̄ h̄z diffiōnē illoz q̄ sūt iurisperi-
riti i iure diuino pōt dici q̄ q̄ sine scādalo rē suā latēnt
ul p violēciā accepit: ul rē eq̄polētē rei sue nō tenet resti-
tue. q̄ simplicit̄ nō facit furtū. Et si dicat q̄ cōtrectat
rez alienā dicēdū q̄ nō vt alienā.

De famulo furtū subtrahēte a dño
ap̄ter mercedē negatā.

Quid de illo q̄ seruiuit dño fidelit̄ et domini non
vult ei reddere mercedem suam et furat domino equa-
lens mercedi sue: an teneat ad restitucōez. rñdet **Alex.**
de ales vbi s̄ q̄ nec tempore negate mercedis nec p̄-
licitum ē ei spoliare dominū suū quia nichil q̄ domi-
habeat ē ul fuit huiusmodi neq̄ ipe huiendo et iam con-
pleto huiusmodi efficit q̄ suū ē: s̄ q̄ suū esse debebat. Causa
em̄ efficiens meritoria nō ē vñ et ap̄rie cā mercedis quā
meret: s̄ ipe dās ul reddēs mercedē sicut cū aliq̄s p̄ca-
ritate meret vitāz etnā ipe nō ē p̄rie cā vite etne. s̄ re-
us qui eā dat: nec ē simile. Josue. viii. Vbi dicit q̄ fi-
lii israhel ceperūt ciuitatē **Oz** p insidias. Vt dicit **Qu-**
gu. Cum q̄s iustus bellū suscepit. vtrū apta pugna an
insidys vincat nichil ad rē p̄tinet. q̄ domini iam cō-
tulērat t̄raz p̄missionis filijs israhel. Itēz non obstat
ex. hō q̄ filij israhel postulauerunt mutuo ab egyp̄-

cijs aurū ul argētū et nō reddiderūt eis. q̄ fuerūt serui
egyp̄corū nec habuerūt mercedē. q̄ illd̄ precepit dñs
cuius maxie erāt res egyp̄corū. vñ trāstulit dominiū eaz
Itēz Ric. i. iiii. di. xv. q̄ dicit q̄ peccat i modo recipien-
di licz nō ad restitucōē teneat. xiiii. q. v. nō sane. **Con-**
cor. **Ostensis** in summa libro. v. ti. xxix.

De restitucōe acq̄sitorū i ludo

Quid an acq̄sita i ludo subiaceāt restitucōi. rñ-
det **Ric.** i. iiii. di. xv. ar. v. q. viii. q̄ qdā ludi sūt ita p̄hi-
biti q̄ tñ nō p̄cipit restitui hōi qd̄ lucrāt h̄m lege illiz
ludi sūt sūt torneamēta. Vñ illi q̄ lucrāt tali ludo q̄
uis peccet et q̄ faciūt oītra p̄hiciōē ecclie tñ restitue nō
tenent **Sūt** et alij ludi p̄hibiti ita q̄ et p̄cipit restitui
illd̄ qd̄ ludēs tali ludo lucrāt cuiusmodi ē ludus aleatorū
et taxillorū. Et q̄ tales sint ludi p̄hibiti habet di. xxxv.
ep̄us et ff. de allea p̄ totū et i audētica d̄ sanctis ep̄is. S.
In iudiciis. et ex d̄ vita et honestate clericorū i. c. clerici officia
i tex. et glo. Nō tñ ē p̄hibiti ludē mli ex cupiditate et
p̄omuni diuino faciēto. ff. de al. l. vlti. q̄ i diuino velle
di cā ponit i eādē rē familia ludē p̄mittit. q̄ aut ludēs
restituē teneat qd̄ lucrāt i ludo alleaz ul taxillorū h̄m
q̄ p̄hibet ē i d̄cto. c. ep̄us. et glo. et ff. de alle. l. vlti. i d̄
cto. c. clerici officia i glo. q̄ aliq̄ sic esse credūt i telligen-
duz. s̄ q̄ p iudicē ad restituēdū pōt de iure opelli: s̄ tñ p
sentenciā iudicis nō opellit restituē nō tenet. q̄ talis resti-
tucō p̄cipit i penā lucrāciū tali ludo nec iura ad hoc al-
legata dicūt q̄ teneant restituē ip̄o iure: s̄ q̄ ab eo pōt
de iure peti. Aliq̄s em̄ qñq̄ aliqd̄ licite retinet anq̄ per
sentenciāz dimittē opellat qd̄ tñ p̄ sentenciā iuste latā re-
stituē opellit. electō. em̄ excoicati minori excoicacōe nō
ē irrita ip̄o iure. tñ ē irritāda. ex de cle. ex mi. S. si cele-
brat. Interficiens et hominem iniuste pōt per senten-
ciam iuste priuari hereditate: s̄ tamen ante sentenciāz
non tenetur illaz dimittere. Communis tamen opinio
que ē securior tenet q̄ eo modo q̄ ludus taxillorum ē
prohibitus homo tenetur de iure ad restituendum il-
lud quod lucratus est per talem ludum quia non tan-
tum prohibetur ille ludus: s̄ etiam adquisicio lucri per

p talez luduz qz tñ vt aliqbz p babiliter videt talis res-
titutio nō p cipit p ius canonicū: s; tñ modo p ius ci-
uile nō videt qz ad hāc restitutōez sint obligati d; neces-
sitate nisi illi q; de iure legibz subsunt iperialibz nisi a-
libi sit talis ostitucō p osuetudinē approbatā. **V**idet
tñ alijs p babiliter qz talis restitutō p cipiat iplicite in iu-
re canoico qz leges iperiales nō ostraas iuri diuio nec
abrogatas p ius canoicu nec p aliqz ostraas osuetudis
tudinē racōnablez iura canoica ob hūadas decreuerūt
x. dies d; capitulis i. c. q; aut. x. duobz his in mediate
seqntibz. **I**tem **D**ost. i. ti. d. pe. s. qbz ver. s; sūt addit
dicēs **S**ed sūt plone qbz ē idistincte restituēdū qcqd
ab eis i luto lucrātū siue extortū ē: puta furiosi p digi
minores. xv. ānis x. maxie pupilli jte i mēte captis sur-
di ceci x. ppetuo morbo laborantes qbz tutores x. cura-
tores dati sūt. x. sic p se et p pria nō libe admistrāt. ff. de
postu. l. i. i. fi. x. l. ii. x. isti. d. cura. i. **R**ūdet idē d; mona-
chis x. claustralibz ar. xii. q. i. nolo x. c. nō dicatis x. de
testa. mo. c. cū ad moāsteriū **I**dē in hore lucente res
maiti x. i filiofaiias ludēte res patnas x. i admistrato-
re ecclie ludēte res ecclie q; pauperū sūt i qbz oibz tutoi
ūl cuātoī abbati maito patri ecclie ē restitutō facienda
Rap. at distiguit **V**tz aliq; ludēs volūtāz ex cupidi-
tate aiseit x. tñ nō pōt ipetē x. si lucrez saltē i iudicō aie
tñt restitue **V**el coactz inuitz attractz **V**el p nimia in-
portunitatem in ductbz x. si talis amittat pōt repetere
x. si lucrez nō tenet restituē. **D**ebz tñ paupibz erogare
Et idē dicit d; illo q; cū ifirmus ēēt cā recreacōis modi-
cuz lusit dū tñ aliū iuitū nō opuleit **E**t hū hāc distinc-
tione dic **D**ost. i. uā x. opies s; d; itas posse ad osonans-
ciā reduci ar. ad hāc di. xiiii. q. v. nō sane. ex d; hūmo. di-
lectus. i. ff. si qdrupes paupie fecisse dicat. l. i. s. cu; ari-
etes. c. ad. l. iulīa de ui. publica ūl pūata. q; mltā x. ff.
ad. l. acqleā. l. si ex plagis. s. tabnarius. **A**lex vero d;
ales in qcto in tactatu restitutōnuz dicit qz alleatores
nisi fraudem imisceāt in ludis suis nō tenent d; stricto
iure ad restitutōnē pactū inuenit in partes qz vtriq;
parti placet x. obligacō cōdicti. **V**n hū pactuz illud x.

obligacōne odicti. nec ille q; amisit pōt d; iure repetere
nec ille q; lucrez ē tenet restituē. x. qz antiq; iura iubēt
illd restitui x. ocedūt actōnē repetēdi magis videt eē ci-
uilis satisfactō x. pena p peccato q; obligacō ad restitui-
cōz. **N**ō ē em honestū huiusmodi lucrū nec hoēsta occu-
pacō i talibz. imo sepe multū dānosa efficit reipublice
cū rōne ludi distrahāt possessiōes x. exheredent succe-
ssores x. postei. **V**n x. **I**ustinianz dicit qz alleaz vsus
pōit i lacmas. **V**n ad cohabitacōez mali seqntis data
ē illa lex d; alleatoibz sicut x. i foro peitēiali inūgit se:
pe satisfactō pecuniaria nō solū eis q; lucrez sūt. s; et eis
q; amiserūt. vt repmāt in hoēsta occupacō x. malū sub-
seqns. **S**co. v. d. m. iiii. di. xv. dicit qz illa lex vlti. d; alea-
toribz q; pmittit repeti pōitū in luto x. p osqns restitui
ligat solū illos q; viuēto pollicite sūt legi iperiali q; for-
te nulli sūt hodie. qz vbi lex illa. s. iperialis osuevit ha-
bere locū mūcipia p iudicāt iperialibz vt patz i italia

De restitōne notariorū.

Quid d; notario q; dānificat aliquē p p ei; iperci-
am. tñet dñs jo. d. pla. insti. d. obli. q; ex qñ male. na.
i prin. q; tenet ad interesse partis vt. l. fi. c. d; magistra-
tibz oueniētibz hinc ē q; tenet iura scire saltē ad ei; of-
ficiū spectātibz vt a otradictis illicitis se abstineāt. vt
notat glo. i. l. geneali. c. d; tabla li. x.

Quid si faciat falsuz instrumētuz. dic qz multo magis
punitur. vt insti. de publicis iudicijs. s. **I**tem lex cora-
nelia de falsis vbi imponitur pena mortis hūo x. repoz-
tacōis x. publicationis bonorum libero homini qui
sciēter falsuz testamētū ūl instrumētū scripsit siquēit rei-
tauerit ūl signum adulterinuz imposuerit vbi vīd plu-
ra pultra per dominuz jo. x. in. l. apertiores. **C**. d. exac-
tutorum li. x. vbi dicit qz exactores tributoz tenent
scribere nom soluentis mensē x. diē x. qñtū soluitur
ex q. cā. vt l. i. **C**. de apo. publicis. alit icurrūt magnuz
dānū x. manz āputacōnē vt i autentica d; man. prin.
s. coges colla. iiii. **E**t eadem pena punit et notari; scri-
bens otradict alienacōnis phibite vt i autentica d; phi.
feu. alie. p fere. **C**. ipialē. s. scriba vob colla. iiii. **Q**lxi

Quid d' alijs artificibz cuiuscuqz artificij asseretibz se
peitos i arte sua. rñdet itez isti d' obli. q' ex. q' si male na.
q' tenet si aliqz ignoracia lebat. l. fi. S. i. r. ii. ff. si. me.
fal. mo. di. r notat glo. i. l. si q's fudū. S. cellus. ff. locati

De restitucōe medicorū

Sequitur de restitucōe medicorū vñ dicit tex. in sti.
ad. l. acq. S. p'terea si medicus. q' medicus curā egri vere
linquēs ul male secās egroz ē i culpa. r iteo acq'lea te
net ad restitucōez aliē estimacōez h'm qñti pluimū va
luit ifza annū. Cōcor. l. q' actōnez. S. fi. cū. l. se. ff. ad. l.
acq'leaz Et nota h'm jo. d' pla. i dicto. c. p'terea si medi
cus: q' culpa omittit an factū nō puidēto r i ipso facto
vt male secādo r p' ipm factū: vt derelinquēdo egtū. vt
dicto. S. p'tea r notat glo. i. l. itez iuris. ff. ad. l. acq'leā.
Vñ nota h'm eūdē q' medicus derelinquēdo curā egri ē i
culpa saltē leui ul leuissimā h'm q' ifirmē eāt i oualescen
cia r sic derelinquēdo videt p'bere causaz mortis r iō pu
nitur. Si at medicus gratis cuābat dic glo. i dicta. l. idē
iuris q' tenet d' culpa leui ad similitudinez gestoz ne
gocōz. jtez nota h'm eūdē q' ipicia medici anuērat cul
pe. vt dicto. S. p'tea r. l. si q's fudū. S. cellus locati r. ff. d'
re. iu. c. nō ē sine culpa. r ibi glo. i. q. i. c. nō ē putāda i
fi. xix. di. c. fi. d' eta. r q'li. c. ad aures de hoicid. c. tua
Et hoc verū in medico r iudice r q'cuqz artifice asserē
te se peitū i arte sua: q' tenet nō solū d' dolo r lata cl'pa. h'
et de ipicia r iō medicus iperitē tenet d' sua ipicia. vt in
iuribus allegatis r. l. illicitas. S. sicuti. ff. de offi. p'fidi.
Quia iperitē medicus reputat p nō medico. vt notat. jn
.l. q' si nolit. S. mācipiū. ff. d' edilio edicto. Et fauore
publice vtilitatis medicus semel approbat pōt repro
bati si nō ē sufficiēs. l. h' r re p'bari. ff. d' ex cu. tu Simili
ter iudex eo ipō q' locat se p iudice r assessore videtur
asserere se perituz r iō tenet vt. l. si iudex. ff. de var'is. r
ex oz. cog. r notat glo. in. l. ii. ff. q' quisqz iure quiniū
mo racōne asserere pericie lata culpa equiparat dolo vt
.l. ad omētariē. ff. d' custo. reoz.

Quid de medicis q' gratia lucri ptellāt morbos infir
mis de quibus dicendum q' absqz dubio ad restitucōez

tenent: q' si medicus bonoz fortune. i. iudex r aduocat
ex ptellacōe litis tenet ad restitucōez petēto supfluas
dilacioēs multo magis ptellans infirmitatem in re
trimentum corporis infirmantis

Quid d' medico iperito rñdet Hosti. i. sūma. i. ti. d' pei
tencia. S. q'bz ver. Tenet et iudex q' medicus iperitē te
net ad restitucōez d' eta. r q'li. c. ad aures r is q' talez sci
enter eligit d' culpa ipis tenet de officio. Archi. c. ea. q.
Itez itez hosti. i. sū. i. ti. de hoici. S. pe. x. jo licz dic sic. jo
licz medico iputet culpa an factū puta q' itromittit se
d' medicina cuz sit ydiota r culpa i ipso facto: puta q'a
licz discet sit i arte nō tñ sequitur tradicōes artis h' ca
pitaneaz volūtate: r culpa p' factū puta q' peritē erat
et tradicōes artis sequit: h' nō adhibz diligēciā tca custos
diaz ifirmi si tñ neqz an factū neqz i facto neqz p' factū
i culpa d'phendat nō iputat ei si infirmus alit fatuitate
sua ul auaricia ul casu fortuitu moriat Recurrat ergo
q'bz medicus ad osficiā suā. vts d' eta. r q'li. c. ad aures r
d' homi. tua. ff. d' offi. p'fidi. l. illicitas. S. sicuti. ff. ad. l. ac
q'leaz. l. itez iuris r isti ad. l. acq'leā. S. i. ipiciā. Sed in
hoc casu ppter graue scandalū interdicit ei executō q'
uis nichil d'liquerit d' hoic. c. ex. litteis. Est et cōsiliū
Gof. q' p'moti r maxie p'mouēdi ad sacros ordiēs ab
opere practicali r potissimē cirugico q' incisionē r adu
stionem requirit abstineant. ex ne cle. ul mo. c. senten
ciam de homi. c. tua nos cuz in nullo uacillare debeat
osficiā p'mouēdi. xxxiii. di. laici. hec Hosti.

Quid de restitucōe acq'sitorū p litigiū **Q**l xl v
Vero an male acquisita p litigium subiaceant
restitutioni r primo quid de accusatoribz r denūciato
ribz criminū. rñdet Hosti. in ti de p'nia. S. q'bz uer q'd
de denūciatoibz q' si calūniosē hoc fecerit tenet ad resti
tucōez d'ani dati. jte tenet p'niaz agē si ex odio ad hoc p
cedat q' ex caritate d'bet tlia pcedē. xxxiii. q. v. p'fest. xxi
q. v. c. nō hos in. c. si peccauerit. v. q. iii. c. i. **Q**l xl vi
Ite h'z Monal. crim d'culis d'ittit r tñt ad restitucōez
q' pecunia accepta d'sistit ab accusacōe i sū. i tractatu isti.

ul q accepit pecunia vt accusat tenet ad istitucōez ei i
cuius iniuriā ul ei q dedit qn nō tpiē ddit. i. q. iii. iubez

De restitutione iudicis

¶ Quid de iudice q volo seu imprudēcia. i. ignorācia sua
iniqz sentēcia tulit. rñdet **¶** Monal. q tenet ad totū itē
illi q extali sentēcia lesus ē nisi possit inducē illū p quo
sentēcia tulit ad plenā satisfactōz lesō. **¶** C. d. pena iu. qui
ma. iudi. l. vltia. xi. q. iii. qtuor **¶** Et hū leges multas
alias penas rebz sustinē. Debz et tenet pē imprudēcia
ēsti tuē lesō hū leges ad arbitriū boni viri iudicantis
ff. d. varys. x. ex or. cog. l. vltia. x. isti. d. obli. q ex quasi
male nascunt i pncipio. qd intelligit dñs jo. de pla. ve
ruz nisi pars appellaueit x succubueit qz tūc nō tenet
l. apofulibz **¶** C. d. appellacōibz jn iudicō et aie tenet
qz fuit i culpa cuz sciuit ul scire debuit se insufficientē x tñ
iudicāe talē cāz presūlit. **¶** Sed hoc videt qbz daz qñtuz
ad iudices delegatos ad minz qbus delegant cause sci
enter a papa p eo q sūt boni viri licz iuris ignari. nō
em videt q isti teneant si ferūt iniqz sentēcia dū tñ hoc
faciāt bona fide x d osilio peritor. alit bene tenētur si
in requirēto osiliuz fuerūt negligētes aut culpabiles
itez dicit **¶** Hostiē. vbi s. x. tenet et. vbi sic dicit Tenent
et iudices ul assessoz qui se sciebat imperitū x se de iu
dicio intromittit insti. x obli. que ex quasi male. na
scuntur. i. **¶** Rubri. negligēcia

De negligēcia iudicis rubrica

¶ Sed quid si sufficiens ē quo ad sciēcia si vellet li
bros reuoluere x studē. h q negligēs ē x nō volt studē
ita q quē debuit odemmare absoluit ul econūso rñdet
¶ Monal. vbi s q tenetur si omittit aliquid de contin
gentibz dando operam rei illicite. micius tñ agenduz
ē cum isto qz cum illo qui volo fecit

¶ Sed quid si recipit pecuniam vt inique iudicet. rñdz
q tūc tenetur restituere non tñ ei qui turpiter dedit. h
ei in cuius iniuriā accepit. i. q. i. iubemus. x ar. xvii. q.
iii. si quis in attio. ff. de calū. l. genealit. S. aliud. jōē

¶ Alex. de ales qui de hoc tractat in tercio in tractatu iu
dicialium preceptorum.

¶ Sed quid si accepit pecuniam vt bene iudicet a sim
pliciter vt iudicaret. Respondit **¶** Monal. vbi s q cum
ex officio suo teneatur iudicare bene et gratis turpiē
accepit x crimen concussiois omittit. Crimen em ocu
sionis ē cum quis in officio stitit extorquet aliquid
p metuz a subditis aut qn nō volt facere ad qd tenetur
nisi pecunia sibi data: aut cuz aliqs officialis aut miles
vltra sibi stituta stipendia extorquet cōtra illd. **¶** Estoz
te stenti stipendys vestris x tenent p diti ad restitucō
nem. **¶** Idem **¶** Hostien vbi supra

¶ Similit si accepit pecuniaz vt nō iudicet ul et vt male
iudicaret. i. q. i. iubemus. xi. q. iii. licz xiii. q. v. non sa
ne. ex de sijnio. nemo x. c. dilectus li. i. x tenet restituē
illi q dedit si bona intencōe dedit. s. vt ius x eqtatē si
bi huaret vt dicto. c. sane x. c. dilectz **¶** Si vero dedit vt
aim iudicis sibi mala intencōe iclinaet non tenet illi
h pauperibus ul illi i cuius iniuriā data fuit talis pe
cunia restituēda ē: vt dicto. c. nō sane.

¶ Item tenet iudex ad litis estimacōez ei q p eius negliē
ciaz lesus ē qn nullo modo voluit sentēcia ferre. xxiij
q. ii. dñs x. q. v. administratores

¶ Item si iudex p imprudēciam assessoris male iudicaz
uit ignoranter eit excusatus x erit culpa assessoris qui
appter sciēciam pncipue eligi debet. ff. q qsqz iuris. l. ii
¶ Idem **¶** Hostien. si iste assessor ab omnibus iustus x pe
ritus credebatur x ipe tenetur **¶** Item tenetur officialis
qui habet certos redditus assignatos quicqd a litiga
toibz extorqt. lxxvi. di. nō sane. xxiij. q. i. militare **¶** Se
et tñ si nō hēt stipēdiū sibi assignatū. xxiij. q. v. nō saē

¶ Quid d officialibz iudicū q icitāt iudicē ad iuste iu
dicādū ex certa scia x ostra osciēcia. rñdet **¶** Hosti. vbi s
q tenent ad restitucōnem

¶ Quid d iudicibz x alijs seclatibz admistratoibz q ne
gligūt facere iusticiā x defendere oppressos ecclasticos
viduas x pupillos **¶** Dic q ipo iure sūt excoicati pē scia
monicōez nec possūt absolui nisi prius d dāno satisfaci
ant. vt dic tex. iudta glo. i. c. admistratores. xxiij. q. v. vi
de i fra. S. rētesimū qdragesimū sextū

Quid de iudice qui omittit aduocatoz expensas. **R**es-
det jo. de pla. i. l. obhuae. **C.** decurio. li. x. q. tenet de suo
refundere eas parti. l. pperadu. **S.** sin aut alterutra. **C.** d
iudicys q i glo. q i dicta. l. obhuae. **Q**uod itellige si fu-
erunt petite. alit ius perit ca negligencie. **S.** ptis no petetis
q iudicis no aduocatis. melior e ca ouementi. l. si huz
S. si seqtur i. fi. ff. d vboz obli. **P**ot tn omdae si volt
licz no sit petitu euz hoc emergat p litez otestataz q sic
ad eius officiu expectet. l. ediles. **S.** sciendu. ff. d edilicio
edicto. **Q**uid d iudicibz faciebz barataias dic q de-
bet puniri. l. iulia repetendaru. vt institutis de publicis
iudicys. **S.** sut pterea vbi vid plene p dm jo. d pla.

De restitucioe aduocatoz

Quid si aduocat fuit i culpa qz no eat itoneus
puta eat d psonis phibitis aduocae. vt iligiosus ul i
sacris. rndet **H**osti. i. sua. ti. de pnia. **S.** absq alit qbus
ver. quid d aduocatis q i hoc casu no credit q teneat
ad restitucioez illi a q accepit salariu si alit diligeter of-
ficiu suu exeqtur nec i culpa sit amissiois cause. h aliter
e ei iugendu. vt illd expendat i pias cas q subueiatur
peccatoz oraconibz q suffragys ecclie q illoz qui elemo-
sinam recipiut ar. xiiii. q. v non sane. xii. q. ii. gloria epi
scopi q. c. aurum

S. qd si recipit imoderatu pciu seu salariu. rndet idem
vbi s q ad plz tenet tstitue illi a q plz extorsit

Quid si p iguoracia ul negliencia clientulz suus amisit
litez. rndet idem vbi s q tenet tstitue salariu q danu qd
ad hoc clientulz suus incurrit. ar. ff. ad. l. acglea. l. ide
iuris q d eta. q q. c. ad aures item si p cauillatione abs-
tulit aduersario suo bonaz caz ul ipaz grauauit ul i ali
quo petito dilacione supflua ul allegato falsa ostra osti-
enciaz ul facieto posicione duplici ul cauillosaz ul p in-
strucone falsi testis ul q induxit clientulu suu ad veri-
tatez negandam tenet insolidu quo ad veru interesse

Concor. **M**onal. i. suma. i. tractatu tstitucionu

Item tenent aduocati de damnis otigetit eoru volo
q fraude puta qn volut impedire administracione alicui-
ius tutoris faciut euz accusari de suspecto sciētes q lite

otestata in ca suspiconis imediate iterdicit tutori ad-
ministracio aliter vt. ff. d solu. l. q si forte q insti. qbus
modis tute. fi. **S.** desinut **I**tez tenet ad tstitucioez parti
aduse doi dano illi aduocati q instruut clientulos suos
negae veritate q falsuz rndere. d qbz vt dic glo. i. c. i. d
ofessi. li. vi. q qngessia di. sepe. **Q**ue et dicit q solēt ad-
uocati dicē clientulo si hec ofiteris ptes caz: nec dicūt per-
des aiaz si negauis. ex d sijmo. c. **M**athez. **I**tez q petūt
supfluas dilaciones q tminos d qbus dē p glo. i. c. sta-
tutuz. **S.** si d rescriptis li. vi. vbi dē **C**onsueuerūt aduoca-
ti sua solositate q ipicia nesciētes alit partes iuuat. di-
laciones iuris petere ad testes vltra marinos ul ex puin-
cia psumit. **S.** vt id fiet ca ptellandi negociu suu sacra-
mentu exigē: h si iurabat videbat danda dilaco **C**onsue-
uerūt iudices q alit puidere hz formā decretalis d fide
iusto constitutis. **S.** ibi omittere recepcōne testiu recepta
caucōne ab illo q vadat ul mittat ad videndu illos iu-
rare **S**up q vide qd ibi notat: hodie putō meli pui-
liz p hanc litteaz **S.** si nō dicet pars habeo testes vltra-
marinos q iudex. rndebit paratē suz illos citatē q expe-
ctare deponē salariu p expensis testiu i eūdo veniēdo
stando q si facē nolet. caz non differt iudex **Q**uid d il-
lis aduocatis qui sequūt doctrinaz sathane positam a
Specu. in ti. de aduocato. **S.** cōsequēter q **S.** sequit. q. **S.**
vtriusq vbi de scribit cautelas quas debent habē ad-
uocati taz auctori q rei q vtriusq partis licet in fine
dicat q hec doctrina salutem aie nō iformat imo sicut
dicit psalmz q malignat exēminabūt. **V**n dic cōsulo
q cōpareat in timo fideliter q se viribus q nō fraudi-
bus tue at **T**n pmo dat doctrinā dicēs q aduocatē az-
ctoris habeat astucia hptis ne alterius insidijs sup-
plāte. vi. q. i. ex merito i fi. xvi. q. i. si cupis. imo potius
beat volpinā simplicitatem **O**stendat em se simplicē
q sic aduersarius eius cum minus verebitur q cōtra euz
parum sibi puidet. **S.** i em eum astutum estimaret
solicitus esset ad volpiclaz capiēda. ex d pugna. cano.
iter solitudiēs. i. **R**ubca iux illd **D**a occasioez sapiēti

et sapiētiōr est. xxi. q. iii. vice in fine. Item sit cautus tā
q̄ in ops specialiū semp̄ stet in genealibz. vt sic simpli
citas p̄tendat ne eius intencō cognoscatur. ff. d. iure fili
.l. ita. jtez vtat et ambiguus et duplicibz h̄monibz tā q̄
p̄prios ignarus. vt possit ad diūlos trahi sensus. xxx.
vii. di. relatū. jlle em̄ dicit reginā inficere bonū ē. tūc
re nolite. Et si oēs consenserint ego non contradico. Nec
em̄ vba possūt ad bonū et ad malū retorqueri intellectū
et tūc accipient vba p̄ eo et eius stabit intencō et iter
pretacōni. ff. de iudicijs. l. si quis ambigua. ff. de vbo
ruz obli. l. inter stipulante. §. i. jtez caueat ne alleget
publice legē p̄ eo exp̄sse faciente. h̄ eā iudici cū necessi
tas fuerit ad aures dicat et p̄ eā ip̄m informet ne ad ver
sarius oītra illā sese valeat responsionibz p̄munire. q̄
nichil tam indubitātū ē q̄ nō recipiat q̄ndā sollicitam
dubitacōnē i autentica d̄ tabellio. §. si vob̄ colla. q̄r
ta. jtem cautus sit ne aliquid coram iudice reuocet in
dubiū et sup̄ hoc faciat iudicez p̄ eo interloqui ne reus
eum p̄ea valeat recusare. in causa criminali cautus p̄
cedat. Debet em̄ aduocat⁹ accusatois commendare p̄sōas
in quā crimen dicit esse commissū. ar. ff. d. re. mi. l. oēs
. §. i. et q̄lit et q̄liter potātes debent esse speculū successo
ribus. C. de pua. car. l. i. et q̄liter facilitas venie in cen
tinuū tribuit delinquēdi. C. vt clericoz de vita et hoēsta
cle. Quantū aut̄ ad aduocatū rei dicit q̄ in p̄mis offi
cium eius ē causaz extenuare fugere et differre in autē
tica de litigio. §. oēm. colla. octaua sic tñ fugiat ne con
tra eum ex nimia fuga iudex p̄sumat. iii. q. ix. decerni
mus. Item die termini nō opareat mane: h̄ sinat adu
sarium p̄uenire et tādū expectare donec tedio affect⁹ re
cedat et tūc veniat ul̄ saltē vltima hora diei iudice pro
tribunali sedente: q̄ tota dies ei cedit nisi dictū sit. vt ho
ra certa diei opareat insti. de vboz obli. §. iudice Et
si viceit adūsariū absente pōt tempestiue venire et eū iu
dici accusare et p̄squam venerit recedere. Tamen aduore
recedēte ul̄ si vltiā parte diei veniet p̄missa de mora
q̄licūq̄ excusacōne ostendet se voluntarie comparere et
paratū in causa p̄cedē et de dilacōe tolerare vt sic iudici

placeat et nō puotet. Si vob̄ aduor instet seceat aduor
cat⁹ rei et taceat et se dormiē fingat sicut sagaces sepe fa
ciūt aduocati. Et cū iudex dixerit ei. rñce obiect⁹ tunc
lente et pigre surget q̄si excitat⁹ a somno et supplicet iu
dici p̄ audiēcia benigna reū iuicē comedet et q̄ntū po
teit blandiat ei. Jtez sit caut⁹ vt si speret sentēciaz oītra
se ferri nō adsit eo tempore q̄ fertur. Ad qd̄ at teneant
tales falsi et cauillofi aduocati ex dictis i p̄cedēti. §. cō
p̄bendi pōt. Jtez sit caut⁹ vt a conspectu iudicis sine ad
uocato aduoris non discedat ne ille aliqd̄ i eis absencia
aponat qd̄ iudicem mouere possit

De restitutione testiū

C. xxi **CVI**
Vi d̄ testibz corruptis. rñdet Hosti. vbi s̄ q̄ si
p̄ dictū ip̄oz falsū aliq̄ p̄ciū amiserit cāz suā teneat ad re
stitutionē faciēdā ei q̄ dānificat⁹ ē ar. xv. q. iiii. si q̄s in
atro. ff. de calū. l. genealit. §. illd̄. i. q. i. iubez. Si aut̄
recipit p̄pter testimoniū verū ferēdū teneat hoc pauperi
bus erogaē. nā et venalia testimoia sicut et iudicia ve
nalia p̄hibent q̄uis testis expensas suas moreātas re
cipere possit. Cōcor. Monal. i. lū. i. vbo restitutionē et i. ver
bo testis dices. q̄ testis falsū dices p̄ter penā falsi tene
tur in iudicio aīe ad oē interesse parti quā suo testimoio
lesit ar. ex. d̄ testi. sicut et Ric. i. iiii. di. xv. dicit q̄ testi
nō ligz verere testimoniū: q̄ q̄libz iterrogat⁹ loco et t̄pre
teneat testimoniū veritati p̄hibere: alit̄ ē h̄jmoniac⁹ si reci
pit aliqd̄ p̄veritate dicenda Sed aduocatus pōt ven
dere patrociniū suū et iuris peritus consiliū q̄n a iudi
ce ul̄ a curia nō recipiūt salariū suū p̄ qd̄ ad ista adhibē
da teneant nec pōt dici q̄ isti vendāt iusticiā et veritatē
h̄ labore suū et sollicitudinē. Alexan. vob̄ dicit q̄ solum
ē h̄jmonia facere testimoniū p̄ pecunia i causis ecle
siasticis in alijs vero graue peccatū.

C. xxi **CVII**
Vtrū testis possit recipere sup̄t⁹ necessarios. rñdet Alex.
d̄ ales i. iiii. tractatu iudicialiū p̄ceptoz. q̄ aliud ē p̄ te
nificacōe mun⁹ accipe aliud sup̄t⁹ necessarios p̄cipere
Primū em̄ nephas ē et puacō veritatis. Vnd̄ Grego.
Si spes muneris subtrahit oīfestiz a oīfessione iusticie
recedūt. Vñ d̄ de iusto. Qui excutit man⁹ suas ab oī

munere ille in excelsis habitat. Et idē de iudice. xiiii. q. v. nō sane. vñ Beda sup Marcū. Abūt judas ad sūmos sacēdotes et constituerunt illi pecūiaz dare. dīc cum p muneibz falsuz et tra quēlz testimoniū dūt qz pfecto veritate p pecunia negāt qsi dñm p pecunia vendūt. ipse ei dixit. Ego suz veritas. Secūdu vero licitū ē. l. sūptz necessarios p̄cipue i p̄dicto casu cū o; ad locū remotū p te stimōio ferēto pcedē. Nemo em̄ tenet. p̄p̄ys sūptibz militaē. Et ideo dicit i decretis. iiii. q. iii. c. v̄turis. et. ii. q. iii. nō l; Per q̄s fuerint postulati sūptz opetentes ministrent. Et si i pecuniaia cā sint testes ab altera parte pducendi sūptz dico i eūdo stanto et recēto. C. d. testibus. l. qm̄. et notat glo. in r. statutū. S. si. d. rescriptis. l. vi. Immo neduz sūptz; h̄ et mercedē diez qbus stetit occupatē p testimoniū reddēto et amisit opas suas debz h̄e. vt notat Ja. butrigarius i. l. si qm̄. C. d. testibz vbi dīc Nō o; p alienis om̄dis suas iueniē difficultates.

¶ Sed cui reddet testis pecūiaz quā accepit? **¶** cxiij
vt testimoniū ferret. rñdet Monal. fm̄ qsdaz nō restitui ei q̄ dedit: qz videret testes corūpe voluisse ar. ff. de o. dic. ob turpez cāz. l. ii. Et alij dicūt et tra si nō dedit eo anō vt testē corūpet. h̄ vt sibi iusticia obhuet ar. xiiii. q. v. nō sane. ex d. lijmonia dilectz.

¶ cxiij
Vtrū testis q̄ noluit manifestare veritatē p̄t qz pars dā nū incurrit teneat ad restitucōez. vbi vbi s. S. xl.

De extorquentibus elemosinas

per mendaciūz ul̄ ipocrisim

¶ cxiij
Trū q̄ simulacōe religiōis aliqd acq̄rit sicut facit ipocrisa teneat ad restitucōez. rñdet Alex. d. ales in iiii. i. tractatu restitucōnū qz sic: et rō huius ē qz ille q̄ dat aliqd ipocrite qz estiat bonū et religiosū nō dat p se lo qñdo ipocrite: h̄ itēptat viro religiosū. vñ nō trāssert dñiuz rei date ad ipocrisim vñ ipocrisim nō ē possessor iustz rei date: h̄ vspatiue et iūto dño. ergo rei aliene etrecta toz ē ppter qd̄ tenetur ad restitucōnē. Non obstat qz ille cui confertur prebenda ab episcopo qui creditur esse bonus licet non sit non teneatur ad restitucōnem quia respondit idem qz non ē simile quia licet ille qui

qui offert illi p̄bēdaz credat illū eē castū tñ ille cui offertur fraudez nullaz omittit p̄t quā illi offert. q̄a non si mulat se castū tali intencōne. Vñ licz i grediēs sit malus vt puta fornicator licitū ē igressus i p̄bēdaz: vñ nō tenet restituē: h̄ acq̄res aliqd p ipocrisim tenet qz igressus ē viciosus et viciosus igressus: qz fraude et dolo in gredit h̄ si igrederet p̄t fornicacōnem sicut si epus matrem ul̄ sororē cleici cognoscet et ob hoc ei daret: tenetur cleicū resignare cognita veritate. Vtrū si diues menciēto se pauper acq̄rat aliqd teneat ad restitucōez. rñdet idē Alex. vbi s. qz tenet ad restitucōez ei qd̄ p simulacōnē acq̄siuit: h̄ nō tenet restituē ei a q̄ accepit quia ille meritū habz apud deū q̄ dedit ituitu pietatis et paupertatis h̄ tenet dare paupibz quibz ille dedit h̄ si nō errasset si esset illi q̄ sūt. Non obstat de Jacob. qui sustulit p̄mogenita Esau fraudulent qz. rñdit idē Alex. vbi s. qz nō fuit ista fraudulentia sonās i malū. Licuit ei Jacob subripe p̄mogenita Esau tāqz violento possessor qz dñs cōtuleat p̄mogenita Jacob qz intellexit Isaac cōfirmāto bñdictōnē dicēs et eis bñdictz.

¶ cxiij
Quid d̄ mendicantibz validis q̄ fingūt se i firmos et sicut dīc glo. i. l. i. d. medi. ua. li. xi. possūt fingere cū herbis et alijs medicamentis deformitates mēbroz et egitudines corporz. rñdet dñs jo. d. pla. qz inspiciēda ē o. dicio eoz. vt si eis fuerit corporū integritas et ānoruz robustas eoz mercia sine vlla miseracōe puiat hoc moro. Vt si fuerit hui subdūt toinō accusatois: si vñ liberi efficiūt ei colonū ascripticij et hoc qñ fingūt ifirmitates. Sed qñ ē validus et nullā fingit ifirmitatē tūc si ē forensis expellit et ad suas remittit partes si autē ē de vrbe debz opelli ad opa et artes et exercicia publica operāda vt dicta. l. i. et i autentica d. questione. S. si vñ iuris. colla. vi. Nā vt dicit ibi glo. cū sint robusti et sani aufert panē vñ d̄bilibz et ifiris et p oseqns tenet ad restitucōez. Esuriēt em̄ p̄is virilitē tollit vt ei iercia cohibeatur. v. q. v. nō ois. et vt dīc glo. sup Math. Iustus se teis si iuste petētez correxis qz si ei qd̄ dedeis. vñ d̄ cōdicōnibz elemosine ē glo. lxxvi. di. nō satis et i. c. q̄scat

xlj. di. **S**imilit̃ puniūt hospitalar̃y sandi Jo. qui mi
ttūt laicos & illiteatos p̃ questis & falsi questuarij vt
i. c. tuaz ex. d. pui. vbi dicit tex. **V**er q̃ p̃uilegiū me
retur amittē q̃ p̃missa sibi abutitur p̃tate. frat̃nitati
tue mādāz q̃tinē si quos clericos aut laicos a didis
frat̃ibus p̃ colligēdis elemosinis cruce fallē signatos i
ueneris his a q̃bus ip̃os missos esse ostendit p̃ totaz p̃
uinciaz exhortacionis officij mēdicaz: si laici fuerint
excoicacionis mucrone pcellas si clēci officio beneficō
q̃ suspēdas nullo p̃fuso p̃uilegiy bñficō ul̃ apostolico
remedio p̃ualēte. **E**t i. c. d. peni. & remis. d̃r. **A**busioni
bus q̃s nōnulli elemosinaz q̃stores i suis p̃ponūt p̃di
cacionibz: vt simplices decipiāt & aux̃ subtili ul̃ fallaci
pocius īgenio extorqueāt: ab eis dē aiātū cedat piculū
& scandalū pluimoz viaz p̃ut ē possibile p̃cludē cupi
entes iux̃ statutū d̃nily geneālis duxiz p̃hibendū dis
trictē ne q̃stores aliq̃ nisi aplicas ul̃ dyocelani ep̃i lit
teras exhibuerit q̃mōlibz admittāt nec p̃mittāt cum
solū ip̃is op̃utat indulgencias sibi ocellas īfluare po
pulo & caritatiua subsidia postulaē simpliciē ab eozem
populo nullatez ip̃i populo p̃dicāē nec aliq̃d exponē
q̃ q̃ i lris d̃tinet̃ d̃dictas lras q̃q̃ aplicas diocelāi eb̃i
ne q̃d fraudis omitteri valeat p̃ eal dē anq̃ admittāt q̃
stores ip̃os examinēt diligēt. **A**d hoc cū aliq̃ ex hui
modi questoribz sicut ad n̄am audiēciā ē platū non
solū multa temēitate audacia & deceptōne multiplici
aiātū indulgencias populo motu suo ap̃rio d̃ facto con
cedāt. sup̃ uotis dispēsent a p̃iurys & hoicidys & alijs
peccatis libi d̃stētes absoluāt male ablata i certa data
sibi aliq̃ pecunie q̃ntitate remittāt ec̃iaz ul̃ quartā p̃tem
alijs d̃ penitēys iūctis relaxent aias tres ul̃ pluēs pa
rentū ul̃ amicor̃ illoz q̃ elemosinas eis d̃ferūt d̃ purga
torio vt asserūt mēdaciter & abstrahūt & ad gaudia pa
radisi p̃ducūt. bñfactoibz locor̃ q̃z q̃stores existunt re
missionē plenariā oīuz peccator̃ indulgeāt & aliq̃ ex ip̃
sis eoz a p̃na & cl̃pa vt eoz ubis vtamur absoluāt. nō
abusus huiusmōdi p̃ q̃s celsū vilescit eccl̃astica & clauū
eccl̃ie auctoritas d̃ducit i d̃tēptū diuō abolē volētes ea

p̃ q̃sq̃ questōes fieri ul̃ attentāi de cetero districtiz iubez
oīa & singla p̃uilegia si q̃ sup̃ p̃missis ul̃ eoz aliq̃ sint
aliq̃bz locis & ordinibz ul̃ p̃sonis q̃stor̃ huiusmōdi quo
motocūq̃ ocella ne ip̃oz p̃textu sit eis materia t̃lia vltē
rius p̃sumēdi auctoritate aplica q̃ntū ad p̃missa penitē
reuocātes. **Q**uestōes aut̃ q̃ deiceps in p̃missis ul̃ aliq̃
p̃missor̃ d̃liq̃runt ul̃ alijs et q̃buscūq̃ suis p̃uilegijs
abusi fuerint sic p̃ locor̃ ep̃os p̃uiri volumē nullo proz
suis p̃uilegio i hac parte suffragāte. **E**t m. c. cū ex eo de
sen. exco. d̃r. **Q**ui aut̃ ad q̃redas elemosinas destināt mo
desti sint & discreti nec in tabnis aut alijs locis itōgru
is hospitē nec itiles faciāt ā sūptuosas expēsas cauē
tes omnino ne false religiois habitū gestēt

LITTERA QUA DEBET HA
BERE hospitale sandi johānis
Tez ibi exp̃mit̃ forā l̄raz quā debēt h̄re ab
ep̃is. s. l̄lis. **Q**uoiāz vt ait apl̄s oēs stabimz
ante t̄bunal xp̃i recepturi p̃ut in corpe gessiz
siue bonū fuit siue malū: oīz nos diē messiois extreme
m̄hicordie opibz p̃ueniē ac et̄noz ituit̃ seinaē m̄ctis
q̃ reddēte d̄no cū multiplicato fructu t̄colligē debēz in
celis firmā sp̄e fiduciāq̃ tenētes. q̃m q̃ parce semiat par
ce & metet & q̃ seinat in b̄ndictōibz d̄ b̄ndictōibz & me
tet vitā et̄nā. **C**ū igit̃ ad sustētacōez frat̃y & egenorū ad
tale ofluēciū hospitale ap̃rie non suppetāt facultates.
b̄niūlitates vestraz monez & exhortamur i d̄no atq̃ in
remissionē iūgimz vobis peccator̃ q̃tinē d̄ boīs vo
bis a deo collatis p̄as elemosinas & ḡta eis caritatis sub
sidia erogetis vt p̃ subuēcōnez vestraz ip̃oz mopie cō
sulāt & vos p̃ hec & alijs bona que d̄no inspirāte feceri
tis ad et̄na possitis gaudia p̃ueniē.

De t̄stitucōe faciēciū elemosinā d̄ alieō **Exbi**
Quid d̄ datis p̃ ip̃os & p̃mo an facientes elemosinā de
alieno d̄mittāt furtū. r̄ndet **A**lex. d̄ ales in t̄cio i tra
ctatu noui p̄cepti q̃ sic & p̃hibet p̃ illd̄ p̄ceptū. **V**trū
monachus ul̃ alius t̄ligiosus possit facē elemosinā. r̄ndz
Hosti. in sū. in ti. d̄ peni. **S.** quibz & quid d̄ faciētibz
Videt q̃ nō q̃ nō volūtate nec ap̃riuz habet. xii. q. i.

nolo .r.c. nō dicatis. Et hoc verū ē de puro claustrali
nullā admistracōez ūl nullū officiū habēte nisi hoc fa
ceret de licēcia abbatis d' rebus omunibz. xvi. q. i. pla
cuit. c. monachi. d' postu. c. ex parte d' osetra. di. v. non
oz. ūl nisi vixeat hoiez ad mortez esurientē tūc em hoc
pōt facere d' licencia sūmi abbatis. i. rei. lxxxviii. di. pa
le .r.c. nō satis qz in tali casu oia sunt comunia. xlviii.
di. sicut hi. nō obstante et otraditōne abbatis inferi
oris. xi. q. iii. q' resistit. viii. di. que otramores. Si vō
admistracōne habet tūc nō soluz pōt: s' debet q'quid
supelst paupibus erogā. xi. q. i. quia tua i. fi. .r.c. auruz
lxxxvi. di. nō satis. xlvii. di. sicut hi. xvi. q. i. qm q'quid
Sed quid si religiosus accedat in schol' ūl aliter i pere
grinacōne vadit de licencia abbatis: nūquid pōt facē
elemosinā. rñdet idēz vbi s' dicas q' sic. qz eo ipso q' ab
bas licenciauit ipm vixetur ocessisse q' faciat omnia
bona que hoēsti scholaēs .r. peregrini facere osueuerūt
ar. ff. d' pecu. l. ad rem mobilem .r. l. ad legatum de of.
rele. preterea. ff. de iur. iuran. l. ij. ff. de iudi. l. si longius
ita tñ q' moderate hoc faciat.

¶ Quid d' vxorē nūqd sine licēcia viri pōt eleōsinā facere
Rñdet Hosti. vbi s' q' si habz res parastreāles .r. p'pas
p' ter totē pōt in facē eleōsinā et viro iuito. C. d' pac. cō
uen. l. hac. l. s' .r. d' q'bul dā rebz viri. f. d' pane .r. vino .r.
similibz q' bono .r. approbato more osueuerūt ad dis
pensacōez vxoris p' tinē pōt tēpate dare p' deo formās si
bi osciēciā q' mātē d' beat hoc gtuiz h're l' forte hoc pro
hibueit aliqn mātē. Solēt em mariti p'hibē tlia ad ter
rores .r. sic vt si nō i toto tñ tempet se a tanto. pōt et sibi
formāe osciēciā ex q'litate paupis d' q' credit q' si mari
tus eū vidēt ei porrigēt. ar. isti. d' obli. q' ex delic. nal. s.
placuit: s' d' licēcia viri hoc pōt .r. debet facē idistincte
Si aut modis oibz cōdit q' marito displicēt si dāet nec
pōt suā osciēciā formāe tūc toleat: qz dāe nō pōt. Nul
latenustamen det cum scandalo mariti. Sic intellige
xxiii. q. v. q' deo. Et hoc. ē verum nisi viderit paupes
fame morientem. tunc em possit elemosinaz facere de
licencia sūmi sponsi sicut dixi supra de monacho .r.

Et nota q' sicut d' rebus mariti nō possūt vxores dare
elemosinā: sic nec d' rebz totalibz q'ru dñs ē maritē. C.
d' rei vendi. l. tote .r. C. de iur. to. l. in rebz. Itēz caueant
vxores a mēdacō. s. ne cū dixerint mēciant dicentes se
nō dedisse forte p'p' metū viroz ne in tempoālē eterna
quā meruerāt retribuō omutet. sicut legitur de obstit
ribus. xxij. q. ij. si q'libet.

¶ Quid d' filiofamilias. rñdet idēz vbi s' q' de castrensi .r.
q'li castrensi peculio pōt facē elemosinā. Naz qñtū ad il
lud p'familiās cēset. ff. ad mace. l. i. s. fi. .r. l. ij. C. de
ino. testa. l. fi. De aduēcticio at .r. p'fecticio q' uis p' muz
suū sit q' ad p'petatē: s'z vō q' ad spē successōis .r. sic itelli
ge q' qdāmō dñs rerū patnaz et viuēte patre itelligit
isti. d' rerū q'li. d' differēcia. s. s' .r. sui nō pōt nec rebz facē
eleōsinā nisi sicut s' dixi de vxore .r. moācho .r. alijs casibz
i q'bz pōt alit' donāe q's notauī d' dona. s. q's possit x.
q' dixi. Qui casus sūt q' tuoz. s. si iusta rōe motē cā mor
tis donec si habz peculiu castrense ūl q'li si h'z liberā admi
stracōez peculij p'fecticij .r. hoc ipm specialit' ei ocessuz sit
itez vbi ē filiū comitis ūl marchionis ūl senatoris aliter
nō: qñtūcūq' magnū sit .r. discretē. ff. d' dona. l. filiū fa. i
prñ. .r. s. i. .r. iii. Nō nouit elemosinā dāe d' p'fecticō pe
culio pōt dāe o'fideāta patris volūtate .r. eleōsine qñti
tate: vt notat idē Hosti. iti. de voto. s. q's ponē x. q'd
ergo si vouerit. Cōcor Ric. i. iiii. di. xv. ar. ij. q. vi. dicēs
q' orzo natuālis exigit: vt iferioā a supioribz regulent
r' iō illi q' sūt sub aliena potestate o'stituti d' his i q'bus
alijs subiciūt ordinaē nō debēt alit' q' eis fuit a supiori
bus o'missū. .r. q' nullū hō ē alij subditē qñtū ad iterio
res itelledē .r. volūtatis adē nisi soli deo: iō de illis bo
nis orāto .r. cord' remittēto iurā oibz eleōsinaz facē l'z
s' q' moāchus p'p'riū nō habz iō d' bonis extioibz non
pōt facē eleōsinā sine licēcia abbatis exp'ssa ūl p'babilit'
p'sūpta nisi dispensacō aliqz bonoz monasterij sibi sit
ab abbate o'missa tūc em d' illis pōt facē moderatas .r.
rōnabiles s'm p'p'ocōne bonorum que sibi commissā
sūt ad dispensandū. qz et vic ē admistratoz bonorum
tē q' mulieis caput. idē nō debet dare mulier eleōsiās

Questio de constitucōe aq̄sitorū p̄ malos artifices. **Capitulum**
Vero an aq̄sita p̄ malos artifices subiaceant re-
sti. a primo querit. **H**ostia. in su. in ti. de peni. §. quibz
x. quid ergo dicens. **Q**uid ergo faciat sacerdos de pelli-
paris futoibz pictoribz mercatoribz et similibz q̄ vir
bēdūt sex minutas aliq̄tū rerz qn̄ sepcies mēciant̄ ul
dicerēt: et multis alijs modis isti peccāt nō d̄ consuetudinē h̄
de lōgissimā corruptela. tñdz. ad h̄ dicēdūz qz q̄ciēs talis

De restitucōe delictorū & simoniacorū. Cxxiii
Quod qđ d' illo q' recipit bñficiū simoniace sciēt
tñdet **M**o. i. sum. sua i vbo simoniac' i ordine. q' qui
recipit bñficiū simoniace sciēt secus si ignorāter tenet
renunciare beneficō & restituere omnes fructus percep
tos & qui percipi potuissent a possessione sufficienti di
ligencia. xiiii. q. vi. si res. ex d' resti. spoli. grauis **B**ene
taliter em̄ possidens sine ti. tenetur ad omnia damna
& lucta percepta & percipienda. ff. de mili. l. si nauis. S
generaliter. **E**t vocatur hic ti. iustum incipium ul' cau
sa possidendi: vt empcio vendicio donacio & similia **S**i
militariter si habet talem ti. qui p' non ti. ē habendus. vt

pastorali d. iu. patro. 7 d. tempoꝝ oz. c. lras. **¶** Mo. v. eo in
tractatu resti. sic dic. Restitue tenent p. lati eccliarum 7
alij cleici bona ecclesiastica paupibz debita q. nō sumūt
i vltus illicitos dando ea meretibz 7 iusticiis ul silibz
turpibz psonis. Similit dāto ea osanguineis potenti
bus nō apte natue sustētacone: ul aliā licitā cāz 7 bone
staz. s. vt faciāt eos diuites notablie vltra statuz adico
nis geneis eoz ul parentele. vt cū epī 7 alij cleici d. hu
mili genē nati osanguineas suas maritāt baronibus
7 similia. 7 hoc q. otrektāt tē alienā iuito dño. **¶** Bōā ei
ecclesiastica paupē sūt h. m. **¶** I. d. 7 Aug. xvi. q. i. qm q. c. d.
xxiii. q. vii. q. at 7. q. viii. oueioz 7 xii. q. i. c. vl. **¶** Cxxx
¶ S. nūqd tenent hāc resti. facē de bonis patmoialibz si
ea hnt aut sufficiūt q. illā faciāt de fructibz ecclie q. s. iaz
habēt ul habituri sūt. rñdet idē vbi s. q. cūz q. c. d. supē
eoz vbi s. d. puētibz eccliaz debeāt paupibz. vt dictū ē
nō sufficiūt facē resti. d. tlibz fructibz eccliaz cū habeant
bona patmoialia ul aliud q. d. ecclia acq. sita nisi q. tinē
subtraxerint sibi d. necessarijs ul q. nūcūq. expenderēt ita
vtilitātē ecclie d. bonis patmoialibz aut aliud q. p. ec
clesiā acq. sitis jte mētrices iusticiēs 7 alie turpes p. s. dē
p. d. d. q. pascunt de bonis ecclie 7 et cōsanguinei q. vt
dictū ē d. itāt notablie vltra statū sue cōdicois ad resti.
tenēt eoz q. habuerūt d. b. ois ecclie nisi p. d. d. p. s. dē rece
perit causa eleōs. q. n. i. necessitate erāt. xiiii. q. iii. si res
alieā. lxxxvi. di. p. asce. **¶** Diuites v. eo 7 potētes siliē tenēt
q. n. p. frauds ul minas ul iportuitatē nimis ul alias re
cipiūt sine iusta cā. sec. tñ si apte necessitatē ul hospita
litate recipiūt ar. xi. q. iii. qm multos 7 xlii. di. q. est. ca. 8.
Similit si sūt bene meriti honesti 7 spūtales viri. pre
sertim q. iaz ipenderūt ecclie suū hūiciū ul defēderunt
eaz o. tra p. tones ul p. stauerūt patrociniuz i cā ul de
rūt de apprys bois 7 similia. **¶** Talibz em tenet ecclia re
pendē vice. xii. q. ii. q. cūq. 7. c. scias. jte nota q. hec resti.
debet h. ei ecclie cui sic i iuriose ablatū ē ul et ei d. rez loci
paupibz si hoc expedie videbūt p. itenciaio. si. tñ sup. ta
libz disponēdis hēat ptāt. 7 ar. xvii. q. iii. si q. s. i. a. t. r. i. o.
¶ Et hoc oueies ē q. paupibz detur cū indigeāt 7 ecclia

habundet. alioquin si ecclesia pauper ē melius ē q. in
vtilitatem ecclesie conuertatur **¶** Cxxxi

¶ Quid d. p. latis eccliaz q. p. curaconē ul hūiciū aliqd i
pendunt legato ul alijs q. plus sibi extorquēt subditis
q. soluāt. rñdet **¶** Monal. vbi s. q. sic extorta restitue de
bent. 7 tñ dē paupibus erogāe 7 si superior cui querela
apponit negligēs fuit i executōne huiusmodi statuti de
bet puniri. ex d. imu. ecclie. q. pleriq.

¶ Cxxxi
¶ Quid d. cleico cui epus ofert bñficiū. q. cognoscat car
nalit matre ul sorore ipius clerici vide s. S. c. xv.

¶ De restitucōne suspensoz **¶** Cxxxiii
¶ Quid an clericus suspensus ab officio teneat ad re
sti. bñficiū 7 fructuz q. s. tempore suspensionis suscepit
Rñdet **¶** Hosti. i. ti. d. suspensionibz. S. si. q. i. apit. **¶** Quis
sit effectus q. sic vt i. c. d. diuersis fallacijs d. cle. cōiu. 7
de cle. p. ea. c. si. d. sup. lē. negli. p. lato. c. lras. **¶** S. nūqd sus
pensus ab officio itelligat suspensus a bñficio. **¶** Rñdet in
no. q. sic. c. si q. s. p. l. biter. vii. q. i. xi. q. iii. c. si ep. o. foēt. lx
xxi. di. eos i. c. pastoralis. vbi. hoc dicit de appella. glo. i.
cle. cupientes d. penis i vbo suspēsi. **¶** Intelligit hoc ve
ruz q. n. ex magno crimine ul ex magna cā suspendit ul
q. n. o. tēmit suspēsiōne: nā q. n. suspēsiō sit ex leui cā: vt
ap. ter infamiā ul scandalū. 7 tūc nō subtrahet apte hoc
bñficiū q. d. ex magna cā subtrahi debet. xvi. q. i. muen
tuz. **¶** Parvz aut crimen dicit q. n. dubitat an sit morta
le: 7 ibi vide mltos casus suspēsiōis q. s. glo. enumerat
7 mltos casus suspēsiōnū papaliū vid. p. **¶** Hosti. i. ti. d. su
spēsiōibz. S. si q. s. possit dispēsaē. x. sūt alij casus. **¶** Cō
cor. **¶** Gof. cū Jo. an. s. q. nō suspēdit a bñficio q. n. ē suspē
sus ab officio nisi sit ex magna cā ab officio suspensus
¶ Hosti. et. in sum. de cle. exco. ministrāte an. S. i. x. pu
niat dicit q. dormiētes i sentēcia exco. 7 suspēsiōis bñ
ficia que acq. runt tenere nō pnt: nisi cum eis misicordi
ter fuit dispensatum: 7 ē ratio quia beneficium ratio
ne officij confertur. lxxxi. di. c. si q. s. a modo 7. c. si. q. s.
sacerdos 7. c. eos. ergo non potest eis dare beneficium
qui non pnt facere officiu: q. n. imo nec fructus benefi
ciorū suoz antiq. p. ce debet. q. diu i sentēcia dormiūt

qz nō sūenit nec p̄cipe debz bñficiū: qz nō facit fructuū
et d̄ appella. c. pasto. §. si. xxxij. di. c. p̄ter. hoc **C. xiii**
Quod an ipediēs aliquē a s̄secucōe alicuius bñficij tene
atur ad resti. rñdet **Scot.** i. iiii. di. xv. q. tenet resti. bñ
ficiū nō totū. qz multū interē iter habet p̄pe eē: s̄ aliq̄
porciōez correspōdentē alicui parti valoris bñficij. Et
hoc si directe abstulit sibi bñficiū itencōe dānificandi
ei: si at̄ directe. s̄ p̄curādo sibi ip̄i et cū hoc dānificādo
aliū itendebat p̄uidē sibi: et sic p̄cuat sibi et p̄sequēs
alius p̄ter itencōez istius dānificet. ille ad nichil tenet
illi. quia licz vnicuiqz sibi p̄uidē alio neglecto. ff. de no
ui op̄is nūciacōne. l. ij. vbi dicit qz si p̄scinto venas in
fundo meo p̄ q̄s xeriuabat aq̄ ad puteū altei nocendi
itencōe teneor sibi ad resti. dāni. s̄ si hoc facio sine frau
de et itēdēs s̄sulē vtilitati p̄prie: vt q̄a michi vtile ē fa
cere murū q̄ nō pōt oueniet̄er hūdari sine p̄scilioē illaz
venarū nō dānifico illū qz ius habeo faciēdi vtilitatez
meā i fūdo meo: vt. ff. de re. iū. l. neō dānū facit nisi is q̄
id facit qd̄ facē ius nō habz. iste aut̄ hēt ius sibi p̄curā
di bñficiū huatis cūstancys iustis et honestis. **Concor.**
Ric. in. iiii. di. xv. ar. v. q. iiii. **C. xxxv**

Qui violēter occupat bñficiū cū cuā seu scient̄ se intru
dit i eo ē ip̄o iuē puat̄ bñficō. similiter qd̄ cū cuā habe
bat et iō occupātes p̄p̄a temēitate p̄sonat̄ aut alia que
cūqz bñficia eccl̄astica ip̄o iuē sūt puati oī iure si qd̄ in
ip̄is habebāt. et iō tenet tā ad bñficōrū istū. q̄ fructuū
tex. ē i. c. cū q̄ bñficiū d̄ p̄ben. li. vi. Si ergo hēat eccl̄ia
cuāta et p̄ea violēter occupet simplex bñficiū nō vacat
p̄mū. s̄ p̄dit ius si qd̄ hēat i ho. Sed qd̄ si hēt curatā ec
cl̄ia et vi occupat p̄bēdaz ul simplex bñficiū cui ē āne
ra eccl̄ia cuāta nūq̄d vacat p̄ma d̄ic qz nō. s̄ p̄dit ius
si qd̄ habz i ha. hec glo. i d̄icō. c. cū qui. **C. xxxvi**

Si nūq̄d r̄cōciliat̄ fructus medij tēporis q̄ excoicatus
extiterat r̄cupabit. rñdet idē **Hosti.** vbi s̄ qz non. sicut
nec r̄gressio iuris postlim̄ r̄stituit stipendia ei⁹ t̄p̄ris
q̄ apud hostes fuit. C. de re. mili. l. stipendia. li. xij. Dia
p̄dicta ponit et **Hosti.** i. ti. de sen. ex. §. q̄s sit effect⁹. et
addit qz clerico excoicato et suspensio fruct⁹ medij t̄p̄ris

quo excoicat⁹. ul suspensus fuit restitui p̄nt ex ḡcia nec
debet tñ de facili fieri ne s̄denat̄ rigor canoice discipliē
ar. qn̄q̄gesimā di. c. i. de s̄lue. c. cū inter. nos de s̄cessio p̄
ben. c. q̄a diūsitatē. Si aut̄ iusta appareat sentēcia. tūc
sūt ei restituendi. vii. q. v. sup̄ causas **C. xxxvii**

Quid d̄ his q̄ steterūt i sentēcia lōgo tempore. Rñdet
idē vbi s̄ qz si steterūt longo tempore puta biennio ul
triennio ul et āno p̄nt oībz bñficijs s̄scriptis p̄petuo
spoliari: ad hoc d̄ cle. exco. nimis. c. postulastis de cle.
cōiu. c. diūsis d̄ cle. nō resti. c. ad hoc. xi. q. iiii. Rursus. et
c. q̄cūqz de peni. c. si. de here. c. excoicam⁹. §. i. et. ij. et. §.
credētes: et tles nec eligē possūt nec eligi de s̄lue. c. cūz
dilect⁹. §. qz nobis d̄ elec. c. cū inter d̄ eta. et q̄li. c. cū bo
ne. de concess. p̄ben. c. qz diūsitatē **C. xxxviii**

Quid d̄ s̄ferētibz t̄libz bñficia scient̄ dic qz a collaciōe
suspēdūt donec sup̄ hoc veiaz mereāt: vt puniāt i q̄ de
liq̄rūt: vt i. c. postulastis d̄ cle. exco. mi. Sed p̄ quē me
rent veiaz et dispēdari p̄nt: dic p̄ sup̄iorez nisi forte hac
de causa i s̄ilio suspēsus eēt. s̄ qz cōtuliss̄ bñficia talibz
qz tūc a solo papa poss̄ dispēdari ar. de elec. nichil de p̄
ben. graue.

De restitucōe religiosoz **C. xxxix**
Quero an moāsteriū restituē teneat res q̄s exp̄
lle donauit i grediēs tempore sui i gressus licz p̄ea eḡ
diat dūmō tēpore donaciōis fuit bone fidei possessor.
Rñdet **Monal.** i tractatu resti. in vbo restitucio furti
fecit d̄a ē qz nō nisi gracia facere vellet ar. xij. q. ij. nul
li liceat: et ex d̄ d̄ic. apposi. c. bez et i audētica de moā.
§. si vob̄ s̄ si hui⁹modi res tacite et nō expresse donate
ad monasteriū peruenerunt. tunc sequuntur personā
que si egreditur res hui⁹modi ho monasterio dari de
bent. quod etiam dicendum ē de clericis qui eccl̄ijs
aliquid donant ar. ex de cle. diu. c. quod a te. vbi d̄ hoc
in glo. xvi. q. v. de lapsis **C. xli**

Quid de religiosis q̄ obligauerāt aliqd̄ i seculo restitu
ere. rñdet **Monal.** i sūma. i tractatu resti. i vbo restitu
ere tenent i casu. §. jtez nūq̄d qz tenent patē veniā d̄ dā
no dato p̄ se ul p̄ interpolitam p̄sonā **C. xli**

Qued an regalis possit institui p se a ppa auctoritate qd accepit p carali ope ul d furto ul rapina. vid s. s. l.iii.

De institucioe dnoꝝ tempoꝝaliu

¶ Qued an male acqſita p dnos ipꝛales ſubiaceat iſti tucōni. Et pmo qd de talys quas iuſte exigunt vltra antiquu ſtatutu a ordinacōez. rñdet **Hosti.** in ti. d. peni.

¶ S. qbz x. Quid d qſtis q tenent ad iſticōez ſi violētec illud exigūt. xiiii. q. vi. ſi res ſecus ſi ſubditꝝ ſpōte offe rat nō exatꝝ tacite ul expſſe ſine fraud a dolo ar. xvi. di. d. eulogys. i. q. ii. placuit licz et i honeſte exigēt ho neſte tñ recipiūt. ff. d. variys ex oz. cog. l. ii. S. e. quidē res ſanctiſſa a. c. dilectꝝ. ex d ſijmoia. c. a ſi qſtiones. S. ſi. Cōcor. Monal. i. ſū. i. tractatu iſtitucōnū.

¶ Sed qd ſi difficilis ſit iſtitucio: q forte tot exegit dñs ul pꝛeſſores ſui q ſi videret qꝛquid hꝝ nō ſuſticeret ad iſtitucōez. rñdet itez vbi s q ſcripſit **Raj.** q pōt ei me deri. ſ. q imittat hoibꝝ i tꝛōpēlacōez aliqꝝ huiutē ad q tenent ei i ppetuu ul ad tēpus ad aliqꝝ certā imunita teꝝ ſeu libealitātē ul faciat in aliqꝝ hoſpitale ul aliam elemoſinā cū oſenſu a volūtate dāna paſſoꝝ ul ſuccel ſorū eoꝝ. Cōcor. Monal. vbi s

¶ S. an poſſit dñs aliqꝝd exigē a ſubditis. rñdit **Monal.** vbi s q ſic puta p dſenſione patrie cū iuſte inuadiūt ab hoſtibꝝ. Ad hoc em tenent oēs nō ſoluz res ſuas im partiri: ſ. et corpōalit laboāre muiendo ſe i caſtro ul ci uitate a vigilaē: vt ſic ſeipſos a res ſuas ſaluēt. xiiii. q. iii. fortitudo. ex d imunitate eccliaꝝ pueit **Sili.** qñ dñs maſtat filiā ſuā: aut filiū facit militē aut tuelat feuduz ſuū aut auget novoz feudū oparāto a cū tlia videāt re ſpicē omodū ſb ditoꝝ p eo q cū dñs maſtat filiā acqꝛ rit ſibi aicos a augēto feudū ſit dicioꝝ a jñ meliꝝ pōt pꝛ parcc ſubditis q ante. a cū facit filiū militē potēcioꝝ ē ad dſendēdū tꝛā. dicūt qdā q nō ſūt dānandi qui tlia exigūt vbi oſtitutū ē. ul oſuetū ſi tñ ad arbitriuz exigī oſuevit cū modeāne exigat. Itēz pōt recipe dñs a ſer uis ſuis a petē auxiliū modeātū cū vadit in exercituz ſeu belluz iuſtuz p expenſis ibi factis. Similit qñ in eoꝝ exercitu caperet ſimiliter qñ vadit ad pñcipeꝝ a

a pcurat pacē ſubditoꝝ oſuare a p alijs ſimilibꝝ cau ſis pōt petē. vt dictū ē moderate auxiliū ſine violēcia tñ. ar. x. q. 3. vñio tca mediū. Et d cēſi. c. cū aplꝝ

¶ Sed nuqꝝ dñi auferētes res oꝛta bannū portatas te nētur reſtituere illis a qbz ablata ſūt. Rñdet **Monal.** q nō: ſi ſtatutū ul edictū factū fuit cū oſilio regēciuz ci uitate a p comuni vtilitate. nā i tlibꝝ amittēdi nō oꝛe tit repetico a pſeqñs accipiēs reddere nō tenet q me lioz ē oꝛdico poſſidētis. tñ facerēt meliꝝ q ad eū ſi redde rent ne ex auaricia videantur rapere

¶ Qued qd d toinis q exigūt a ſubditis taleas et qſtus rñdz **Monal.** vbi s q ſi exigūt a ſb ditis taleas ul qſtꝝ qſibi a antecēſſoibꝝ ſuis ſoluta ſūt ab antiq ſi ſi ſi. a pꝛbabilitē credit q ex iuſta cā ipolita fuerunt a ſoluta licite exigē pñt: ſi tñ nō ſciūt nec credit q ex iuſta cā. tñc nō debēt exigē. ſ. iſtitutū debēt ſi poſſūt qd cū mala ſid receperūt. xiiii. q. vi. ſi res **S.** qmō hoc ſciti pōt. rñdet idē q pōt ſciti. ſi ſup hoc oſectū ē iſtrumētū ſi et ita ſer uatuz ē a tempoꝝe a q nō extat meōria. hꝝ qſdā pſumē dū ē q ex cā iuſta fuerit ipolita ar. xij. di. illa. qd ſatis credēdū ē miſi violēta pſupco ſit i oꝛtariū. pſertiz cū di cat q i lōgiſſimis pſcripcoibꝝ nō oꝛ pꝛbaē tituluz. ſ. ex lapſu tēpoꝝis pſuit titulꝝ iterueiſſe q allegat

¶ Quid de toinis exigentibus pedagia a tholonea an tiqua. rñdet **Monal.** q licite exigere poſſunt ſi ſunt a pñcipibus ul regibus impolita propter deſenſioneꝝ ſtrate ul maris dummodo exigentes faciant illud apꝛ quod fuerunt impolita aliter non. ſi ved nescitur a qui bus fuerūt impolita. creditur tamen q ab illis qui po tuerunt propter deſenſionem patrie ul pro alia ſimili cauſa fuerunt iſtituta vel ſi non conſtat de cauſa. ex tat tamen conſuetudo cuius non extat memoria ſm **Hostien.** recipi poſſunt. Similiter itēz dicendum ē ſi iſte non laborat modo nec facit expenſas cum non ſit neceſſe paratus ē tamen labores a expenſas impen dece tempore neceſſitatis ita q non ſolum q tunc ac ciperet. ſ. etiam ſi erit neceſſe. vt quali fieret corpenſa cio annorum in quibus vel nichil expendit ad illos in quibus oꝛportet eum multum expendere **Sed** hoc

Si hoc ita gessit puā & boā fīdē secūe recipe pōt. **Con-**
cor. **H**olst. i. ti. d. cēsi. **S.** ex q̄b̄ x. h. nūq̄d. **¶** **Exlviii**

Sed q̄d si dñs noua pedagīa iponit. rñd; **M**onal. vbi
s̄ q̄ nullo mō pōt occasione illoz ab aduenientibus &
trāseūtibz aliq̄d accipe sine peccato nisi certū sit illud
ap̄ncipe ul rege fore statutū ap̄t eminetē necessitatē ali
q̄ d s̄bditis. & tūc pcedat p oīa vt dictū ē d̄ atiq̄s. **xxiii**
q. 3. si q̄s romipetas. ex d̄ treu. & pa. c. inouamz de cēsi.
puēit & c. cū apls. ff. de publi. & vcti. l. vctigalia. **Vñ**
si vltra formā p̄dictā aliq̄d ē acceptū restituēdū ē illi a
q̄ iniuriōse ē acceptū si fieri pōt sin at cū consilio ecclie
paupibz eroget q̄d notat oīa dñs q̄ vendūt daciuz
baratarie & similiū **¶** **Exlix**

Quid d̄ d̄dētibz leges iniq̄s. rñd; **H**olst. i. ti. d. p̄is. **S.**
q̄b̄ x. q̄d d̄ d̄dētibz. q̄ si s̄ oīa ius nāle q̄d i lege & i e
uangelio cōtinet ip̄o iūe nō tenet. **viii. di. q̄** oīa mores
xxxii. q. vii. flagicia. jdez ē si laici statuāt i p̄iudiciū ec
clesie d̄ cēsi. q̄ i ecclia & c. ecclia & obligāt i solidū statu
tarij & oīliarij scriptoēs & iudicātes & ea hūates ul exe
q̄ntes vt. c. noueīt d̄ sen. ex. & c. gūe. jdez si fiāt oīa ius
positiū ad paupes opprimēdos & iusticiā ipediēdā &
d̄ talibz pōt itelligi q̄d legit̄ ysa. x. **¶** **Vē** q̄ d̄dunt leges
iniq̄s & scribentes iusticiā. Scripserūt vt opprimerēt i
iudicō paupes & viz facerēt cāe hūiliū populi mei: vt ef
sent i p̄da eoz & pupillos diripent q̄d facietis i die visi
tacōis & calaitatis d̄ longe venientes ad cuius fugietis
auxiliū. vbi d̄ reliq̄tis gl̄az vestrā ne icurueini sub vin
clo & cū iūfedis cadatis. **Concor.** **M**onal. vbi s̄ q̄ addit
q̄ q̄ d̄dūt leges d̄ soluendis v̄his ul solutis nō r̄petēdis
& similia: si aliq̄ dānificati sūt occasioē t̄lis legis ul sta
tuti t̄les leges ip̄o iure nō valēt cū sint oīa dñm. **viii.**
di. q̄ oīa & **xxxii. q. vii.** flagicia. sicut tenent i solidū q̄
p̄ncipez iduxerūt ad d̄dendū huiusmodi leges. **¶** **S**imilit̄
d̄ hūates mortaliū peccāt & tenent resti. que occasione
talium legum sunt lucreti. **¶** **c. l.**

Quid si dñs ip̄ralis nō facit id ap̄t q̄d impositū ē peda
giū. rñd; **H**olst. vbi s̄ q̄ gūit peccat. nō tñ tenet ad res
sti. ei; q̄d accepit ex t̄li pedagio dūmō fecit ad q̄d tñbat

m i oīa t̄ct q̄ hac decā fuisse oīessū q̄uis teneat ad satisf
factōne plenā: q̄ p̄l; ē si i d̄fectū iusticie iueniat. **xx.**
ii. q. ii. dñs: & q. v. admistratoēs. iii. q. vii. q̄ si peccato
i audē. vt disse. iudi. **S. i. in fi. col. nona. C. de apella. si**
apellacōem. ff. de iudi. l. filius insti d̄ obli. q̄ ex q̄li d̄lic.
na. i. Ru. si em sentēcia Ray. vera eēt vix aut nūq̄ ali;
quis pedagīa recipiēciū saluaret **¶** **cli**

Quid d̄ dñs tempoālīb; q̄ negligūt facē iusticiā mi
seābilib; p̄sonis & d̄fendē ab oppressiōib;. **¶** **D**ic q̄ sūt
excoīcati ip̄o iūe p̄l; t̄ciā monicōne nec p̄nt ab solui mi
si satisfaciāt d̄ dāno q̄d icurrerūt ille p̄sone misabiles
vt dicit tex. iuncta glo. **xxiii. q. v. c. admistratoēs vbi**
d̄. Admistratoēs plane seculariū dignatū q̄ ad ecclia
ru; tuicōne pupilloz & uiduaz p̄tēdōnez rapaciūq̄ re
frenacōne cōstituti eē p̄culdubio debēt q̄ciens ab ep̄is
& ecclasticis uiris conuēti fuerint eoz q̄rimoias attē
ciz audiāt & h̄m q̄ necessitas expetierit absq̄ negligē
cia examinet & diligētī studio corrigāt. q̄ si dei timorē
p̄ oculis nō h̄ntes negligē p̄l; h̄az & t̄ciā moicōez iūeti fu
erint oīse nouerint comunioē vsq̄ ad dignā satisfactō
nez puatos. Vñ nota oīa imponētes stipendāos i ec
clesiasticis coib; ul hospitalib; q̄ dissipāt boā paup̄ez

¶ **Q**uid d̄ dñs tempoālīb; q̄ vtūtur malis **¶** **cli**
officialib; & negligūt eos corripe ul officio puat. **¶** **D**ic
q̄ tenet d̄ dānis eoz sicut dixi in iudiciis s̄. **S. ex. &**
S. ccix.

¶ **Q**uēd an sol; p̄ncips possit iponē collectas & sup̄dis
ta. i. accrescimōiā dacioz p̄ aliq̄ necessitate emergēte
ad temp̄. rñd; dñs **jo. in. l. i. C. de sup̄dicto. li. x. q̄**
hic imo punitur alius imponēs sine iussu p̄ncipis: vt
.l. placet. C. de execu. mu. li. x. q̄ ē vez q̄n iponūtur p̄
occurrētī necessitate fiscali: s̄ p̄ occurētī necessitate ci
uitatis ul puincie ul alteris municipij: ip̄a ciuitas vel
puincia ul municipiū pōt sibi imponē imo cogitur si
pecunia nō sit in comuni: vt dicit glo. in. l. i. S. quib;
.ff. q̄ cuiusq̄ uni. no. & l. fi. & l. omnis prouinciarum.
C. de opere publi. & c. de imu. ne. conce. l. fi. & q̄ notat
inno. i. c. gūe d̄ sen. ex. vbi dicit q̄ vniūstas d̄ d̄nata

pro soluenda pena imponit collecta; p solidū & libras:
vice de hac materia in l. i. in dictiones. C. de ano & tribu.
p dñm jo. Et hoc patet hñm eū q̄ ciuitas volēs i ponē
collectā. vt dent principi nō pōt de iure cū cessat cā oc-
currētis necessitatis & cessat auctoritas superioris & nisi
esset ciuitas libeā q̄ nō r̄cognoscit superiōrē de qua in l.
non dubito. ff. de capti. alias nullū pōt imponere sine
auctoritate superioris vt dicta. l. i. & l. placet. **¶ clviii**

¶ Quid de dominis temporalibus qui vendunt officia pu-
blica. Dic q̄ taz uendētes q̄ ementes debent puniri. l.
iulia ambitus. l. vnica. C. ep. isti. d. publicis iudicijs. S.
sūt p̄terea si incētū aureis & ē infamis. vt dicta. l. vni-
ca vice. infra. S. cclxxviii.

De restitutione subditorum re-
male ablati dominis faciēda. **¶ clv**

¶ Quid an subditi teneant ad restitutionem male abla-
torum a dominiis suis quibus subsunt & pmo qd d pedagys
an defraudantes antiq̄ ul noua rōnabiler ordinata te-
neant ad restitutionem. rñdit Monal. q̄ sic dūmoto exi-
gentes pedagya faciāt illud apt qd instituta sūt alioqn
si nō possūt restitui illis quibz debet. debet paupibus
errogari. Si aut nō faciāt illud apt qd instituta sūt. nō
tenet qz frangenti fides fides frangat eidez. ar. lxi. di. S.
his oibz. ex de iure iuran. puenit. l. ii. Itēz caueāt mer-
catores semp mēdaciū: qz si illi vt dictū ē faciāt qd suū
ē & aliqd isti subtraherēt rapina ul furtuz esset: vñ p̄cise
tenerētur eis ad restitutionē & agē insup penitēciā d fur-
to & mēdacō sicut de alijs peccatis ibi omīssis. si si inu-
ste accipet ille isti mercatores furtiue subtraherent p
mēdaciū peccaret ad minz venialit apt mēdaciū. ad re-
stitutionē tñ nō tenent hñm q̄sdam. Cōcor. Hosti. in. ti.
de censibz. S. ex qbus in fi. dicēs. q̄ tam exigēs iniustū
pedagiū q̄ nō iultū soluēs tenet ad r̄stitutionē. **¶ clvi**
¶ Sed nūqd defraudantibz daciū ē iūngendū in foro pe-
nitencie. vt soluant penā quā incidunt. rñdz idēz vbi s.
Dicūt qdaz q̄ nec imp̄dicto casu nec in simili tenet q̄s
ad soluendū emēdā penāz nisi fuit iudicatū o tra ipz
i foro cāz: qz talia nō debēt nisi tūc remū cū q̄s adēnat

ē penitēciā i forma iudicij Vñ si q̄s furtiz asportauit
pedagiū ul iciderit alienā iulā ul omiserit furtū aut sa-
celegiū aut simoniā sup qbus statuta ē pena corporā-
lis ul pecuniaria p legē ul p canonē. nō ē iūngendū i for-
to penitēciali q̄ soluāt huiusmodi penas. nisi tūc remū
cū fuit cōdēnat ad illas soluēdas si sufficit q̄ soluāt
itēle & satisfaciāt ad arbitū boi vñ si iulā itulit

¶ Quid d estiais q̄ tpe guerre accēd ad ptes. **¶ clvii**
paganorū & portāt illuc merces p̄hibitās & ipi saraceni
leu pagani tenēt eis fides d̄fendendo eos i territorio suo
& i mari a latronibz ul pirratis. rñdet idēz vbi s q̄ tūc
debēt ipi cristiani soluē eis pedagiū si delit hñm statutz
ul patū. alias tenēt eis ad restitutionē si possunt alias
de p̄t paupibz erogā. qz fides et hosti. huāda ē. xxii. q.
liii. Innocē. s. xxiii. q. i. noli. Et itellige d illis sarace-
nis q̄ nō sūt violēt possessorēs terraz q̄s tenēt et q̄ nō
detinēt terras d̄secratas cristi i habitacōe **¶ clviii**

¶ Quid si q̄s fure cristianos captiuos & a saracenis de-
tentos Rñdit Hosti. in ti. de peni. S. qbus verō. x. qd
si q̄s. q̄ nō tñet ar. xxiii. q. ii. dñs. & q. viii vt p̄de. & si
intelligas qñ nō ē tempus treuge. Sed qd si treuga sit
Dic q̄ tūc tenet restituere rez subtrahā & extradonem
hois ul alterius rei sublate. Et ois dāni dati ar. xxiii.
q. i. noli. q̄ intelligit Ray. nisi forte saraceni d̄pellant
captiuos p̄colatrare i q̄ casu eripet captiuos i libtatem
ar. liiii. di. nulla & tūc nō tenet furripens eum ex quo
de peccato mortali vel subuersione fidei agitur magis
sit deo quam hominibus obediendum. xi. q. iii. Iulia-
nus & c. qui resistit. Quid si cristianz captiuos furetur
saraceno qui eum captiuom detinet. Rñdit idēz vbi s
q̄ si fuit captus dum erat treuga quam frāgebat & sic
inuenitur in culpa. xxiii. q. i. noli. & nō iminebat fāis
necessitas tenetur ad restitutionē: si aut alias tempo-
re belli captz fuit ul necessitas fāis iminebat cū talē te-
neat sarace? pa. cē nō tenet ad r̄stitutionē hz Ray. **¶ clix**
¶ Quid de subditis dānicantibz dños. rñdit Monal.
vbi s q̄ restituere tenet subditz sicut fur q̄ subtrahit d
his que soluē debent dño absq̄ voluntate domini sui

Soluere enim debz ea que inter ipm et antecessores suos plane bona fide sine dolo et coactione ouenit sicut solet fieri cum mansus vel ville cedunt de nouo colois vel alijs personis et que consuevit fieri instrumentis que ponit census et annus et ponunt alie huiusmodi et pactiones hic in re et in oia tlia dum non sint turpia et contra dominum peti possunt et soluenda sunt. **N**az quilibz in tradicione rei sue pot ponere legem quam uult dum non hostia. ex d. d. apo. c. v. x. viii. q. ii. **E**leuterius. ubi tamen indiffinita posita est in instrumento aliquod tale ubi collecta tlia quista vel similia. intelligendum est quod debz eaz moderate petere. inspecto honore et facultatibus subditorum. ex d. censi. cum apud in fine et x. q. iii. c. si. **S**ilicet cum in instrumento continetur quod tllis dominus pot facere tali am ad iussus vel ad placitum aut quod est tllis consuetudo sine scripto: tunc illud iussu aut placitum moreatum est ad arbitrium boni viri inspectis facultatibus subditorum. **C**ocon. **H**ostia. in ti. de peni. **S** quibus ver. quod de questis et talys. **Q**uod an in foro consencie teneat quis iungere penitentiam. ut soluat penam quam incurrat ex pedagio non soluto. **R**ndit **M**onal ubi d. **D**icunt quidam quod in predicto casu nec in similibus tenentur quis ad soluendum emendare penariam nisi fuerit iudicatum contra ipsum in foro iudiciali quod talia non debent nisi tunc remitti cum quis condemnatus est per sententiam. **V**n si quis furtis alioque taueit pedagione vel inciderit alienam siluam vel omiserit furtum aut sacrilegium aut similia super quibus statuta est pena corporalis vel pecuniaria per legem vel per canonem non est iniungendum penitenti in foro penitencionali ut soluat huiusmodi penas nisi tunc remitti cum fuerit condemnatus ad illam: sed sufficit quod soluat interesse vel satisfaciat ad arbitrium boni viri si iniuriam intulit. **I**dem dicit glo. xij. q. ii. fraternitatis

De restitutione subditorum inter se et his que ad invicem extorquent

Quero an subditi teneantur ad restitutionem eorum que inter se iniuste extorquent. **E**t primo quid de ciuibus qui collectas dimiserunt super alios. **R**ndit **M**onal. ubi d. quod si sciens aggrauat super alios aliquod ultra debent inuidia vel odio tenentur ad restitutionem ei

Si autem se vel alios alleuiat peccat mortaliter: sed non tenentur ad restitutionem communitati. quia non aggrauat eam in hoc sed inimicos. **E**t hoc est quod quantitas summe est a comuni determinata. **S**i vero collecta est antiqua et debita domino temporali et aggrauat inimicum tenentur ei in rem. si autem se alleuiat communitati non tenentur tantum. **S**i vero amicum alleuiant tenentur similiter domino nisi amicus prius restituerit. **S**i autem est collecta a domino nouo iniuste posita puta ad propriam utilitatem posita non tenentur exactores domino restituere nisi inimico si grauauerunt eum. propterea domino non debet obedire contra consenciam in collecta iniusta. **I**tem nota quod collecta fit duobus modis in ciuitate. scilicet per alios et per se. per alios duobus modis. scilicet determinate et indeterminate. determinate. scilicet quando determinatur summa a communi illis que alijs ad soluendum imponunt. et tunc si alleuiat se vel alios nec aggrauat communitatem: sed in ciuitate tantum. et deo tenentur tantum illi. **I**ndeterminate vero fit quando summa non determinatur eis: sed de quod imponatur ciuibz. x. denarios pro libra. **E**t tunc si se vel alios alleuiat communitatem defraudat. **S**ed huiusmodi quod dicitur non tenentur ei ad restitutionem. quia dicunt hoc non esse de iure diuino in statutis: sed publico vel ciuili. scilicet propter bonum patrie: peccat tamen mortaliter. propter iuramentum promissorium infra tempus quantum ad exactores. sed non quantum ad solutum quia hoc modo iurauerunt. sed hoc michi non placet. item quod fit collecta per se: fit similiter duobus modis. **P**rimo quando debz homo manifestare iuramentum quicquid habz et tunc si habz mille et iurat se tantum tantum habere prius: sed non tenentur restituere. quia hec dacio non est de iure diuino: ut dicunt. **S**imiliter hoc modo fit quando homo iurat se missurum. x. denarios pro unaquaque libra quam habz in archa repositam alicui ad tempus infra tempus illud semper tenentur et elapsa tempore prius est si non facit quod iurauit. sed secundum quod dicitur non tenentur ad restitutionem. quia non extortauit rebus alienam. quam ad huc dominus rei non recessit ab eo et dicunt quod hec dacio non est de iure diuino. ut dictum est. **N**ec enim opinio cuius predictum non placet michi propter dolum et fraudem que continetur quod nulli debz patrocinari secundum canones. **S**i autem iurauit tantum dare communi tenentur semper ex virtute iuramenti. **Q**uid de discussoribus. id est estimatoribus patronorum que dolo odio vel inuidia plene et minus estimant et proximum et reipublicam

cam dānificāt. Rndit jo. d. pla. i. d. i. l. i. C. d. discusso
ribz li. x. q. siue sit discussoz ad iuestigādū a discucien
duz q. sint publici debitores a aliqz inique delectet ul de
scribat eē publicū debitozē q. nō sit ul dicat eē debitozē
maioris qntitatis q. sit tenet ad restitucōez: a ipe tma
net obligatē filco i illa qntitate i q. aliū descripsit inis
que: siue sit discussoz patmoiorū cā ponēdi i estimo p
collecta ul alio grauamine reali soluto fm qntitatez
patmony cuiqz certe i id i q. pperā: a iniq. plē estimat
faciltates alicuiqz q. valeāt ipe tenet p tex. i d. i. l. i. C. a
ueāt ergo estiātōes bonoz patmoiorū alioz. q. tenent
ad illd. qd. male estiāt siue estimet p collectis publi
cis siue ad puatū omodū: vt p fideiussoribz dādīs a
tutoē fm valorē patmony pupilli. q. si estiātōz minus
estiāt a ppe hoc fideiussor mōris qntitatis datē tene
tur pupillo. l. i. l. i. C. d. magistra. l. cōueniē. a. l. i. S. diuē.
ff. Codē ti. siue sit estiātōz datē ad fideiussores appro
bātos. l. an sint sufficētes. l. arbitrio q. satis datē cogā
tur Et similiter tenet messor agri edificy frumēti ul tiri i
si tolo ul lata clpa. inique meciāt. l. f. messor. S. i. a. ij
ff. Si messor falsuz modū dixit Et filit tabnarius qui
i oputacōe fefellit. l. fi. i. fi. eo. ti. d. q. et l. ij. C. de iure fi
sci Vbiqz em genealit q. iniq. facit id ad qd. assūp
tus ē a iudice ul a ptibz: vt cū notarius assūptus ē ad
oputacōez lraz a male oputat tenet. l. oputacōis C. d.
fidei instru. Vel medicz pperā refert d. q. litate volneruz
tenet: vt i. c. significasti d. homicidio ul obstetrix. d. pre
gnatua vētris. l. i. ff. de uē. i. spī. tenet. her ille. **Clxij**
Quid d. malis electoribz. Rndit jo. d. pla. i. l. obhuare
C. de curio li. x. Ex q. ad officiū rectoris ciuitatis ptiēt
conuocare oiliū a facē eligi officiales a electis nūciāē
vt possint si expedierit appellare a q. male nominaue
rit aliquē sciens euz habere excusacōnem a sic eum cau
sa vexandi ul ex odio nominat tenetur ei ad omnes
sumptus litis: quos ille nominat faciet i cau. a appel
lacionis iē excusando ne eiē calumnia a temētas trā
seat impunita: vt dicta lege obseruare a. C. d. sumptui
recuperacione. l. vnica a lege. i. S. qui excusacione. ff. de

uata. munez a. l. sciueit. C. d. excusacōibz tutoz **Clxiii**
Quid d. exactoribz tbutoz q. plē debito exigunt. rndit
itez i. l. i. d. exactoribz tbutoz li. x. q. tenent furti si plus
debito exigūt sub terroē a peminēcia dignitatis: vt di
cta. l. et p alimētis suis a sue familie ul eqruz. l. ii. C. d.
lucris aduocatoz. li. xij. a tenent i duplū ei a q. exegit. l.
i. C. de super exactionibus li. x.

Q De institutione contrahenciū **Clxiiii**
Ved ad qd. teneant otrahētes. rndit jo. d. pla. in
fi. qbus modis otrahit obli. S. i. Quia si otractus ce
lebraē grā dātis tm vt i deposito. tūc recipiēs tenet so
luz d. tolo a lata culpa. Si grā recipiētis tm. vt in cō
modato tūc tenet d. tolo a oi culpa. l. lata leui a leuissi
ma. Si grā vtūqz vt i locacione tūc tenet de tolo lata
culpa a leui vt. l. si vt certo. S. ij. ff. comodati. in mu
tuo aut q. trāsfert dñiuz i deo ticipiēs mutuū tenet d. to
lo lata clpa leui a leuissimā a de casu fortuito vt insti. q.
bus modis recontrahit obli. S. primo **Clxv**

Quid d. comodatorio. Dic q. qnq. tenet solū de tolo a
lata clpa. Quātoqz et d. leui. qnq. et d. leuissimā. qnq. et
de casu fortuito: vt notat glo. i dicto. S. i. vbo exactissimā
mā insti. qbz modis recontrahit obli. nā d. tolo solo tenet
ne. puta. Si cōmō vxori mee vt cōpta. i. ornata veni
at ad me: vt. ff. comodati. l. si vt certo. S. Nūc vidēduz
a. S. inēdū qnz tolo a clpa eiē leuis. vt si omodo tibi ci
phū vt oēs aīci iuitēt ad cenā vt. ff. omodati. l. in rebz
S. hec ita qnq. leuissimā. a hoc gñalit. Vt hic inēdū cas
sus vt si clpa pcedit dicta. l. i. rebz. S. alioqn. hec glo.
iē notat fm eūdē dominū jo. q. colligit ex tex. in dicto
S. i. x. nec sufficit q. licz re sua q. possit male vti cū i ea
sit moxatōz a arbit vt i. l. i. re. manifesta. C. mādati. tñ i
dposito ul omodato ē dñiātuz q. d. adhiberi exactis
simā custodia a diligētissimā q. leuissimā clpā excludit Et
ideo si q. i scriptis rebz eāt diligētissimē pariter d. z eē in
o modatis: si si i suis eāt diligētior certe i o modatis d. z
esse diligētissimē. a iō tūc o bet adhibē maiorē custodiaz
rebz o modatis q. suis Nātūc i suis clpa culpāda ē. si i
alienisē puniēda: vt dicto S. i. a dicta. l. si. vt certo a. l.

in reb? in prin. ff. omodati **S**; qd qn et in suis eat di
ligentissim? et no pot nisi vna rez saluare. rndit ide dñs
jo. qd tuc loc? e gratificacōi. qd pot saluare qua volt de
quo glo. in dicta l. si vt certo **S**; qd si qsz **¶ clxvi**
vtit omodato vltra locū determinatū. Rndit ide vbi
s q i culpa e et ad eū spectat piclm: vt dicto **S**. i. x. ali
oqn. et dicta. l. in rebus imo tunc omitterit furtuz vsus
in sti. de obli. ex delicto. **S**. placuit **¶ clxvii**

¶ Qued q dicant casus fortuiti Dic q illi q enumerant
in dicto **S**. i. et dicta. l. in reb? et l. q fortuiti. C d pignori
bus actōe **N**ā casus cui relisti no pot de mors huorū
omodatoz q eius clpa no interuenit latronuz hostiuz
ve incurfus qn res e omodata ad peregrinādū apt p
ratay in iudias **N**aufragiū incendiu fuga q huorū q cu
stodiri no solēt **S**; qto an furtū oputet inter casus for
tuitos. Rndit ide vbi s q no. id no excusat omodata
riū l. cū duob? **S**. dāna ff. omodata et isti. qbz modis
recontrahit obligacō **S**. si. nisi fiat a psona domestica d
qua no suspicabais vt notat Cynus in. l. i. C. deposituz
et l. cū q **S**. idē scripsit ff. d furtis **S**; an icēdiū oputet
omodatario inter casus fortuitos. Rndit ide vbi s. q
no si incipit i domo sua. qd sine clpa ihabitaciū no orit
incendiu l. nā salutē ff. d offci. pfecti. uigi. si i i domo
aliena et omodataris rez euitae no pot. habet regressū
otra eū q e i clpa icēdy vt l. si hōs huaz. **S** si fornicari
ff. ad l. acqleā **E**t notat. glo. i dicto **S**. si. isti. qbus mo
dis recontrahi obli. **¶ clxviii**

¶ Quid de depositario dic q tenetur solummodo d dolo
et lata culpa et mala electio depositarij e in culpa inde
etiam quantoq tenetur depositarius de casu fortuito.
vt notat glosa in sti. de qui mo. recontrahitur in eoz
S. finali **Q**uinq enim sunt secundum johannem de
platea que faciunt depositarium teneri de casu. i. con
uencio. i. pactum colus culpa mora obligacio; vt no
tatur. ff. depositi. l. i. **S** sepe **¶ clxix**

¶ Quid d biddello cui assignasti librū tuū et euz tradidit
altei an teneat. rndit jo de pla. dic si tradidit tuo socio

ul famulo tuo osueto ul altei portati tuū signū cui te
risimilit edere debuit no tenet: si aut non assignasti ei: si
simpliciter posuisti tenetur. id similitudinem locatoris
fm. l. dominus orreorum. ff. loca. **¶ clxx**

¶ Quid d creditore pignoris. rndz idez vbi s. q tenet d to
lo et lata clpa et leui. qd o tractus celebrat gra vtriuq
vt dic tex. i. **S**. si. isti. q mo. recontrahit obli. et id no tnet
d leuissia clpa nec d cau fortuitu nisi fuerit i clpa **¶ clxxi**
¶ Qued an iter emptore et veditore cadat restitucō. rndeo
q multiplex. vt patet infra i vbo emprio. **¶ clxxij**

¶ Qued d q teneat socius. Dic q tenet ad restitucōez dā
ni emergentis dolo et clpa sua lata et leui q leuis culpa
estimat si no adhibz tāta diligēciam i coibz rebz q tū
adhibei solebat in aprijs tempore societatis vt in sti.
de socie. **S**. soci. l. socius. ff. p locō **¶ clxxiii**

¶ De restitucōe ei? q ob cēz accepit et cā no ē secuta
Restitue tenet q accepit aliqd ob causaz et cā no ē
secuta vt puta. Si dedi tibi pecuniaz: vt p me ires ad san
dū iacobū et no iuisti. **S**ec? si p te no stetit vt. l. si pecu
nia. ff. d odic. cā data vbi dī. **S**i pecuniaz id acceperis: vt
capia eā. dein parato tibi ad pficiendūz odicō tēporis
ul valitudinis ipedimēto fuerit qmin? pficiēdis an odic
cō possit: vī dēdū ē et cū p te no stetit pot dici rpetitōez
cessae **S**; cū liceat peitere ei q dedit pculdubio repetet
id qd datū ē nisi forte tua iterlit no accepisse te ob hāc
cēz pecuniaz **N**ā si ita res se habet: vt l. no dū pfectus sit
ita tñ rez oposueis: vt necesse habeas pficisci ul sūpt?
q necessarij sūt ad pfecionē iam fecisti. vt manifestuz
sit te pl? forte q accepisti erogasse odicō cessabit. **S**ed
si min? erogatū sit: odicō locū habebit. ita tñ vt idē
nitas tibi presteet eius qd expendisti **¶ clxxiiii**

¶ Quid si dedi pecuniaz viro cui nuptura eat mulier. dein
no sūt secute nuptie. Dic q ad restitucōez tenet. l. si mu
lier. ff. de odicōne causa data causa no secuta **¶ clxxv**

¶ Quid si dedi tibi vt suū manumittas et no manumissi
sti ul me penitet anq manumittas dic q ad restitucō
nez michi teneis. l. i. **S**. i. ff. d odicōe ob causam

De restitucōe gerēcium negocia

Vid si quadrupes puta equus vel asinus tuus naturaliter
feditate michi danum intulit: puta fregit vasa mea vel ve
getem et vinum effusus est. respondit **Spe.** i. ti. d. i. iuris. et dano
dato §. sequitur. x. porro michi tenebris vel refectum danum vel
daem aliam pro noxa. ut isti. si quadrupes pauperi fecit. di. in prin
cipio. **Quid** si equus tuus calce me percussit et crus fregit. **clxxxix**
git vel brachium vel oculum effodit vel aurem deturbat scidit vel
me volnerunt propter quam plagam oportuit me daem. x. me
dicis et alia. io. impediri i. curacione an petere possim hoc et opa
quibus carui: et cariturus sum. **Dicit Specu.** ubi §. q. sic vel
q. das aliam pro noxa tex. ff. de l. ex hac lege. **clxxxix**
Quid si tuum aliam intulit meum ita q. meum aliam dedit al
teri danum: an tenebris. **Specu.** ubi §. videtur sentiri q. sic id
dicit glo. in sti. si quadrupes pauperi fecit. di. in p. i. vbo feruere ne
aliam tuam moueat ad danum dandum. **Diue** lasciuia et faci
litate siue icentiuo amore et persecucionem alterius aliam: ut si
equus tuus persequendo equam meam frangit hostium domus
mee vel mea blada in terra ceciderit vel aliter damnum michi
dat siue suo corpore siue mediante alio instrum. ut si bos
vel equus sine culpa adducatis plaustrum obtriuuit aliam meam
vel aliud danum dedit ut. ff. de l. i. §. si autem. **clxxxix**
Quid si bos tuus comedit herbas meas vel canis tuus
carnes meas vel porcum farinam vel murilegum lardum vel
mustela corrodit panes an michi tenebris ad emendam
danum vel dandum aliam pro noxa. respondit **Spe.** ubi §. q. sic ut. l.
quintus §. i. ff. ad l. acq. et l. q. huiusmodi §. si. d. p. scrip. x. **Et**
p. **Bartho.** i. l. h. apli §. d. his ff. d. dano infecto. **clxxxix**
Quid si oves vel alia quae mittit in pradium meum et frumtus
et ortum vel glades depascunt. respondit **Spe.** ubi §. q. in tenebris
Quid si per se peccata intraverunt capum et depascunt. **clxxxix**
sunt frumtus. respondit **Spe.** idem. l. q. in tenebris. idem jo. d. pla.
i. §. i. isti. ad l. acq. et h. p. l. q. huiusmodi. ff. d. scrip. §. quod
estiam dandum datum in frumto dum est in herba. respondit idem
ubi §. q. vel expectabit tempus messium ut sciat quantum ex tan
to vel sili frumto habebit vel sili dabit quantum fructus in anno p
terito ex tanto et simili habet et ar. ff. ad l. acq. l. ac
glea si reletum. ff. de tabulis exhibendis l. locum §. con
demnatio. xi. q. iii. nolite. **clxxxix**

Ped nunquid dominus se libeat dando aliam pro noxa. respondit idem
ubi §. q. non si illud imisit ut in sti. si quadrupes pauperi fe
cisse dicat: sed si casualiter intrauit. **clxxxix**
Quid si leo velus aper quae tenes ligatum iuxta viam publicam
danum dedit. respondit **Spe.** i. ti. d. emperore et ven. §. nunc dices
duz x. h. pone ibi quod oportet q. tenebris per tex. §. si in sti. si
quodru. pau. fe. di. **Vn** ibi dicit jo. d. pla. **Caveat** ergo sibi
q. tenet canes mordaces velus vel simias vel alia alia
ferocia in locis publicis q. si ledunt hominem libere: condem
nat tenet in expensis curacionis et operum amissionem et amit
tendaz in quantum iudici equum videbitur facta estiam quod
lesus viuere poteat secundum distinctionem etatum: ut. l. hereditatum
ff. ad l. falsi. et glo. dicit i. l. ex hac. l. ff. si q. pauper. fe. di.
Et idem non liberat dando feram bestiarum damnum dantes
pro noxa ut. c. si. d. in iu. et damno dato. **clxxxix**
Ped pone q. inuenio pecudes tuas in mea segete dam
num dantes nunquid propria auctoritate illam capere possim
et tene donec de damno michi satisfacies. respondit **Spe.** in
ti d. adoz. x. h. pone q. inuenio q. non possim capere: ut te
neaz q. si loco pignoris donec michi satisfactum sit. possim
tamen capere et tene donec sciat dominus contra quae agere possum.
Quid d. his q. cum iumento vel igne malicia. **clxxxix**
ose apposito vel aliam ledunt agnus vel domus alterius. **Re**
spondit **Monal.** in summa i. tractatu restitutionum in c. de
restitutione aduocatorum. x. jte tenent ad totum danum
q. tales tenent ad restitutionem totius damni **Et** si vo
luntarie apponit ignem non adhibuit diligenciam debi
tam tenetur in quadruplum maxime infra annum.
ex de iniur. c. si egressus et si leserit ubi d. hoc in. c. si q. s
et ff. de incen. l. i. **Si** autem animal pascat in alieno non
damnificato dominus non tenet de pa. tenet. l. q. m. §. si. coll. io.
non tamen secundum glo. et **Antho.** de butrio in dicto. c. si leserit
q. dominus libeat dando animal pro noxa. **clxxxix**
Quid si bos alicuius cornupeta erat et dominus eum
non custodiuit nec diligenciam adhibuit egressus bo
uei vicini occidit. respondit **Monal.** q. dominus bouis cornupe
te tenet daem aliam bouem viuam equalem et mortuum accipe
re: ut dicitur tex. i. c. si bos. ex de iniur. et damno da. exoi.

Intelligēdū tñ qñ dñs sciuit cornupetā qđ psumit ifra
tres dies scire qđ ppter hoc dicitur. qđ cornupetā eāt ab he
ri qđ nudis tēdīs. qñ beo ignoauit. puta qđ oītra naturā
sui geneis insurrexit qđ oītra naturā suā: puta qđ cōsue
uit eē domesticus: tūc nō tenet ex edicto. l. aqlee: h̄ ex di
cto. l. si qđrupes pauperē fecisse dicat h̄; **H**osti. qđ **G**of.
Itez intellige h̄m glo. in dicto. c. si bos cū ille bos qui
dānū dedit aggressus ē aliū qđ occidit: h̄ ecōūso nō tene
tur. i. qñ bos mortuū icitauerat aggressio tōueqz cor
nupetā. ff. si qđrupes pauperē fecisse dicat. l. i. §. cū arie
tes. r. ff. ad. l. acqleā l. ita. **S**eu cū dubiū ē qđ bos pri
mo aggressus. ff. ad. l. acqleā. l. sciēciā. §. cū stramenta
Et ad intelligēciā dānoꝝ datorū ab aialibz nota ut ex
dictis hosti. op̄hendi qđ colligi pōt qđ duplex est actō qđ
tenet dñs aialis dānū dātis. l. lex acqleā. qđ hac tenet dñs
aialis dānū dātis qñ cōpa sua aut negligēcia aial dā
nū dedit. puta si te instigāte equū ipse colore excitatus
calcitrauit ul dānū dedit. aut si qđrupes p̄l iusto one
rata dānū dedit ul si aial tuū i segetē meaz misisti tene
ris ad totū dāni estimacōne **Q**uia ē actō que vocat de
pauperie qđ michi teneis qñ nō cōpa tua qđrupes dānū
dedit oītra naturā qđ osuetudinē sui geneis. l. sua osue
tudo t̄lis sit. puta si sit equū calcitrās **M**az maior pars
nō calcitrauit ul bos cornupetā naz maior ps nō cor
nupetit qđ tūc libeāris dādo aial dānificans p noxa l.
dānū excedat qđrupedis estimacōez **S**i aut sit fera be
stia tūc dādo illō aial p noxa. nō libeāris h̄ teneis ad
totū dāni estimacōez. qđ huiusmodi aialia nō debēt tene
ri i publico siue soluta siue ligata ubi publicum iter ē
alias dñs tenet i duplū ut m̄li. si qđrupes. §. iterdictū
§. si. r. nichilo in̄ actō de pauperie. i. p dāno dato locū
habz. qđ tenet ad ip̄sas i cuacōe factas qđ ad opas aī
sas ul qđ amissurū ē ppter debilitatē. nā phibet qđ x̄rez
ap̄tū canē ursū leonē pantherā qđ genealit̄ oē aial qđ
nocere possit tenet h̄m **H**osti in ti. de pauperie. §. qñ. x.
Et notādū. **H**ec colligūt ex tex. qđ dictis doctorū i. c. fi.
ex. d. iniur. qđ dāno da. qđ p **H**osti. in sū. eo. ti. §. qñ qđ i ti
de pauperie. §. qñ §. qualis **C**lxxxix

Quid si equū tuū i fidiāto mulā meaz olphaciat qđ mu
la mea calcitrās crus meū frāgit. rñdit **H**osti. i. ti. de
pauperie §. qñ. x. si beo qđ oītra te agere possū d pauperie
ut. ff. si quadru. pau. feci. di. l. agolo. **C**lxxxix

Quid d dñtētibz colūbaia. **R**ñdit **A**stē. i. sū. li. v. at
xxxiii. **D**icūt aliq qđ si nō pnt tenē sine p̄iudicō qđ dāno
altez mortaliē peccāt qđ tenēt. qđ dā tñ tenēt qđ columbe
p̄l p̄ficiāt tris qđ sequētāt sc̄orizāto qđ mala semina
colligēto qđ noceāt vñ nō viret tutū sup h̄ aliis affirāre
Quid d beatoibz qđ oculcāt agros qđ vine **C**lxxxiii
as alioꝝ qđ canes occidit āseres qđ oues qđ agnos pau
perū. rñdit idē ubi s̄ **C**reto qđ tenēt t̄stitue estimacōez dā
ni ul peccāt mortaliē si nō t̄stituant nisi ita modicū dā
nū est qđ p̄babilit̄ nō curat̄ illi qđ h̄erēt

De restitucione excomunicatoꝝ **C**lxxxiiii
Tru cleic excoīcat̄ possit p̄cipere fructū sui beñ
fici durāte excoīcatōe. rñdit jnnocē. qđ nō. i. c. pastora
lis d. appel. p illū tex. ubi d̄. illi p̄uēt̄ ecclē m̄ito s̄btra
hūt. cui ecclē omunio d̄negat **H**ec si appellat̄. **N**ā
tūc nō crediē qđ possit nūciari excoīcat̄ ar. ex. d. sen. exco.
p tuas: nec et bñficia s̄btrahi debēt: imo cū ipse se nō de
beat gerē p excoīato qđ m̄itri p̄bendaz tāqz mercenarij
possūt ei coīcare. xi. q. iii. **Q**uoniam d̄ sen. exco. iter. **A**ly
tñ alit̄ dicūt qđ ē certū qđ p̄ absolucōez fructū medij tem
poris poteit repetē. ij. q. v. §. sup. cā. licz fuit iuste ex
coīcat̄ **H**ec aut si iuste ar. **C**. d. re. milita. l. cū allega
tis **H**ec jnnocē. **C**ōcor. **H**osti. vid̄ s̄ §. cxxxi. ul. cxxvii

Ois excoīcat̄ tenet t̄stitue si volt absolui: qđ **C**lxxxv
hec ē vna d̄ condicionibus requisitis ad hec. ut qđ ab
solui possit h̄m doctores. **C**lxxxvi

Quid d his qđ excoīcati tempore excoīcatōis acq̄rūt ne
gociatō ul ex tōno recipiēto. itez d his qđ alit̄ illicite ac
q̄rūt bñficia ecclēastica ul castra ul alia qđ m̄d mul
ta p̄ceperūt. rñdit **H**osti. ubi s̄ qđ tenēt totū t̄stitue si
alias suas saluāe volūt: ut pbat̄ d̄ eta. qđ cū boē d̄ cle.
exco. m̄i. postulas tis d̄ cle. c. p i q̄ficōez. qđ d̄ p̄bē. c. dilec.
i. fi. d̄ his qđ fuit a p̄la. d̄ t̄nebatur d̄ iure patronatus cū
dilectus in fi. de symonia. c. **M**atheus

¶ Quid si insula nata in mari. respondit idem ut si quod in nullius territorii est et id occupati dicitur: si insula nata in medio fluvijs est communis hinc inde per dicitur iuxta flumen ex utraque parte si non

in medio. si ē p̄xīmior alie parti ē cōmūis t̄m h̄ndū p̄
dia ex pte illa. **A**ger ved a fluīne diuiso t̄cūdat̄ r̄ma
net ei⁹ cui⁹ eāt p̄mo ⁊ si flumen mutauit alueū. p̄mus
alueus efficit̄ ex p̄ q̄ circa eū p̄dia possidēt. **E**t secūdus
alueus ē public⁹ q̄ h̄us alueus flumē redeūte ad anti
qui alueū efficit̄ eoz q̄ t̄ca eū p̄dia possidēt. **I**tez ager
iundat⁹ aq̄ recedēte ager remanet eius cui⁹ p̄mo erat
Hoc dic̄ tex. i. si. de re. diui. §. insula. §. quō pōt sciri
q̄ insula nata i fluīne sit i medio ul ad q̄ pte⁹ magis
p̄tinet. r̄ndit glo. i. vbo mediā pte⁹ q̄ hoc sciri poterit
accepto cordulo i pūto posito i medio iterutrūq̄ agz
Et facit ad q̄stionē q̄ si aliq̄ villa ul tom⁹ ul ecclia sit
iter territoria duaz ciuitatū ⁊ sit oīcō cui⁹ sit q̄ p̄su
mat ⁊ iudicet̄ eē illi⁹ ciuitatis cui sit p̄xīmior. si non
apparet cui sit p̄xīmior dicat̄ p̄tinere ad ambas ⁊ sit cois
vt hic. ⁊. ff. eo. l. deo. §. insula ⁊. l. tie. testōes. ff. d. legat
tis. i. h̄m dinum in dicto. §. insula

Que t̄stitucōe acq̄sitōz i naufragio **Ecce**
Vid d̄ acq̄sitis i naufragio. r̄ndz **M**o. i. sū. i. tras
tatu t̄stitucōnū q̄ t̄stitucōnū ē q̄cqd̄ d̄ ip̄o naufragio i
uentū ē. siue illd̄ sit acceptū d̄ ip̄o naufragio siue d̄ mai
siue d̄ littore. ff. d̄ incen. rui. ⁊ nau. l. si q̄s ex naufragio
Item vltra t̄stitucōnē nō excusat̄ a peccato mortali q̄
cūq̄ surripit aliqd̄ d̄ naufragio. nisi ea itencōe recipiat vt
t̄stituat ei cui⁹ ē. nec excusat̄ aliq̄s aliq̄ oīcōdū ul sta
tuto ul p̄cepto cū hoc sit oīcō p̄ceptū d̄ni. **E**t vltra hoc
ē excoīcat⁹. vt i. c. excoīcatōni. ex. d̄ rapto. ⁊ hoc ip̄o far
cto lata sentēcia. h̄m jo. an. ⁊ **A**ntho. d̄ butrio. si expoli
ans nō naufragos nauigātes ē excoīcat⁹. **V**n̄ ep̄us ul
q̄lz p̄lat⁹ q̄ t̄ati criminis eēt particeps ul oīcōdū debz
deponi. ex. d̄ accusacōe. c. cū dilecti. **L**ap̄c⁹ vero nisi ad
monit⁹ satisfecit debz anathematizari ⁊. xxiiii. q. iii. si
q̄s d̄ potētibz ⁊. c. illi. q̄ ex. d̄ treu. ⁊ pace. c. jnnouam⁹
et h̄m leges infra ānū i q̄druplū tenet̄ p̄ ānū i simplū
ff. d̄ incē. rui. ⁊ nau. l. i. **E**t hoc nō itelligas d̄ naufragio
piratico ul saraceno. vt i t̄stitucōe noua **P**reterci
ad rec⁹. licz nō sit i corpōe decretaliū ⁊ p̄dicte pene. si de
expoliatibz naufragos habent locuz h̄m toc. oēs non

solum qn̄ q̄s p̄ciens naufragiū i mari expoliat̄. sed
qn̄ nauigat et p̄ alia loca ⁊ nō naufragatur ⁊ expoliat
ē excoīcandus non faciendo differenciam siue nauiget
per mare siue per alia loca

R De t̄stitucōe d̄ni q̄ culpa ope ip̄icia
seu negligencia alijs datū ē **Ecce**
Estiatue ē tenet̄ ille cui⁹ culpa ope ip̄icia seu ne
gligēcia d̄nū datū ē. ul iuriaz irrogatā nec ignoran
cia excusat̄ si scire debuit ex facto suo iuriaz verificat̄ pos
se oītingē ul iacturaz vt i. c. si. ex. de iurys ⁊ d̄no dato
Hec culpa q̄ng p̄cedit casuz vt i eo q̄ cisternaz fodit ⁊
ip̄az aptaz dimisit ⁊ bos i ea cecidit vt i. c. ij. de iurys
⁊ d̄a. dato ul i mulione q̄ male ponit lapides in plau
stro ul i rustico q̄ ignē apposuit i stipulā i die ventoso
Et i deo talis tenet̄ q̄ q̄ cāz damni dat ⁊ cetea **D**ozro si
oī diligēcia adhibuit ita q̄ nichil omisit d̄ oītingen
tibus nō tenet̄. ff. ad. l. acq̄l. lege q̄ occidit. §. i hac ⁊. l.
q̄ foueas ⁊. l. idēz iur. §. ad mulionē ⁊. l. si h̄vos. §. si ex
plaustro ⁊ ex. d̄ iurys c. si. **Q**ng culpa seq̄t factū vt in
medico q̄ bñ sciuit vlcus ⁊ p̄ea circa curā negligēs fu
it **Q**ng i facto. vt si medic⁹ ip̄ite secavit ff. ad. l. acq̄le.
lege q̄ adōe. §. si. ⁊. l. jōe iuris **E**t p̄bant̄ her tria d̄ eta.
⁊ q̄. c. ad aures ⁊ d̄ hoi. c. tua nos **C**ulpā ved semp itelli
gas sic. vt volus nōie culpe itelligat̄ sicut apte inuenit̄
ff. ad. l. acq̄l. l. v. §. iuriaz: h̄ nō oītiē q̄ vbi ē clpa sit to
lus **Q**ng t̄n d̄ clpa nō agit̄. q̄ culpa vni⁹ cū culpa alte
rius op̄esat̄ **Q**it ved q̄n ex vna parte volus oīmittit ⁊ ex
alteā clpa d̄phendit̄ vol⁹ culpe p̄pōterat̄ vñ ip̄uat̄ illi
q̄ se tōceri patit̄ i loco picloso vbi oīcōdū cū pilla lu
debat̄. vñ non tenet̄ tonsor ⁊ forte nec p̄cussor nisi data
opa illū q̄ radebat̄ p̄cussit̄ sic itellige. ff. ad. l. acq̄leā. l.
itez si obstitit. §. si. ⁊. l. itē nulla ⁊. l. si ex plagis. §. si.
Sinter nō tenet̄ q̄ putat arborē sup eū locū p̄ quē nō ē
iter publicum ul priuatum nisi data opera in transeū
tem ramum iecerit sed si iter erat et proclamauit non
tenetur: vt insti ad legem acquileam. §. **I**tem si puta
tor. ⁊ debet ita tempestiue clamare q̄ transiens pōt si
bi p̄cauere ⁊ euitare periclū h̄m jo. de platea dicto. §.

Item si putator. & debz ita tempestiue clamare qd tran
siens pot sibi pcauere & euitare piclm fm jo. d. pla. di
cto. S. Item si putator. idēqz distinguit i eo qd facit fo
ueam cā ceruorū capientorū. ff. ad. l. acqleā si putator
& l. qd foueas. l. di. hi qui arborē. **Hec Hostiē. i. ti. re.**
dāno dato. S. **Quāto. x.** hic aut culpa & ce. **Cccviii**
Quēd quō pot exēplificari dānū culpa contigisse: dic
it in reg. iuris nō ē sine culpa. li. vi. vbi dicit **Nō ē sīē**
culpa qd rei que ad eū nō ptinet se imiscet. **Cōcor. l. cul**
pa. ff. de regu. iur. & glo. ponit exēpluz i clerico iaciente
lapidē & ceto sagittate qd tenet ex dāno dato. l. di. clerico.
co. et. xv. q. i. S. ut itaqz & i monacho cirugico s. de hois
cidio. c. tua. i. Rnsō. Scire em debz qd suū nō ē ad alios
pertinere. C. unde ui. l. cū. querebat. Est et i culpa duc
tor aialis cui dūctoris infirmitate ul impericia dānū
datū ē ab aiali: qd tenet. l. acqleā. ut dicit tex. in. S. ipe
tu. insti. ad. l. acqleā. Est ergo. i culpa. fm jo. d. pla. qd
ascendit equū quē nō valet retinere ppter ipotenciā ul is
periciam. & ideo tenet si aliqūē ledat. Currens ergo sup
equū qui eiē repentino cursu puellā transeūtē pemit ē
in culpa. maxie si currebat p locū phibitū: ut p plate
am ul in strata publica gentibz plena: & ideo punitur
Secus si in culpa nō fuit: puta ut cū equū nō bñ pare
ret habenis: s. pter sessoris arbitriū saltibz lasciueret &
ipe ut eiē refrenatē ipetū freno viz itulit equūqz calcari
bus stimulauit cūqz fracto freno equū ppetio relidz ar
bitrio curreret festināter: mulier ex obliq infantulū
baiulās obuolauit in quā equus inians pcul abiedo
sessore puerū oppressit. cū em nec actu nec voluntate
hoicidiū ppetrauit nec operā dedit rei illicite nō puni
etur et qminz possit diuina officia celebrare. dicit tex.
in. c. dilectus filius de hoici. & c. significasti eo. ti. vbi
dicatur qd si sessor sciebat eq viciū & equū ore durū &
se se nō sufficere sciret ad eius retencōnē qd tūc ē in cul
pa p tex. in dicto. S. ipe tu. Et ideo jo. d. platea inducit
hoc ad. q. qd si biruary q vadūt ad capiendum homi
nez debitorē & p capturam ppter eoz imbecillitatez & i
firmitatez eū nō valent retinē quē alp sani retinuisset.

75
tenent ex culpa: qd infirmitas sua alij nō rebz ē nocia
ua. ut dicit tex in dicta l. iuris. S. i. similē si iudex omi
sit alicui custodiāz alicuiū captiui qd aufugit eo iuito te
net iudex qd mala electō fuit i culpa. ut insti. qd mo. re
cōtrahit obli. S. pterea. & insti. man. S. si. h. nūqd libeā
tur iudex exhibēto ipm failiārē reliquētez. s. qd captiui
dimisit aufugē vbi **Bar. i. l. i. S. si. ff. de publicis. c. ix.**
Quid d eo qd aperuit cisternāz i loco publico & nō coho
peruit eaz & aial alicuiū i eaz cecidit & mortuū ē. Rndit.
Monal. i. summa i tractatu tstitucōnū qd tenet ad tstituz
cōnē vniū aialis viui ul ad pciū mortui. & mortuū qd
cecidit i foueaz suū eit. ut dicit tex. i. c. ij. & ex de iurys &
dāno dato: qd qd cāz dāni dat dānū ddisse videt ff. ad l.
cor. d. sicca. l. nichil interest ff. ad l. acqleā l. qd occidit. S.
penul. & l. ita volneat i pn. secz si fodit i loco puato. ut
dic glo. i dicto c. ij. & l. Qui foueas ff. ad l. acq. Cc. io.
Sed pone qd inicus tuū cui forte occidisti patrē incen
dit domū tuā mee vicinaz ex qd ē mea obusta ē. quero
ut tu teneas michi. Rndet Specu. i. ti. d. miur. & dā
no dato S. seqtur x. s. pone. Quidā dicūt qd sic cū icen
diū culpa tua factū sit qui guerras habes ppter homi
cidiz qd comisiisti. ex d iurys c. si. ff. solu. mati. l. in
his. i. rnsō. & ff. locati & cōducti l. si merces S. culpe. iō
videtis causāz damni dedisse. Vber. dicit qd i nullo te
neis. Nec obstat qd occasione damni & ce. Quia illud
vez ē nisi aliud mediūz intueniat sicut hic in apposito
interuenit: ut ff. loca. & con. l. qui comuz. Absit em ut
ea que pter uoluntatem nrām accidunt & ceterā. xxxiii
q. v. de occidendis. Nota qd ignorancia ascribitur cul
pe: ut insti. de obli. que ex qsi ma. na. in prin tam i iu
dice: ut s. S. lxxxvii In medico. ut s. S. lxxxviii. in no
tario ut s. S. lxxx. ix. qd i qcuqz artifice ut s. S. lxxxix.
Quid si heres vedit rē depositā ul omoda. Ccxi
tā defuncto qd tñ ignoābat omodatā ul dpositā. rñbz
glo. i. c. cū qd d reglis iur. li. vi. qd ex cusa ibi em dicit
Cū qd ius succedit alteri iustā ignorancie cāz censet
hē. & iō nō tenet ad tstitucōnē rei: s. ad estimacōez rei
ut ff. depositi l. i. in fine & l. ij. Ccxi

Quid de officiali q̄ negligēs ē i cerciorāto se an sui offici-
ciales bene ul male gerāt officiū. Rñdit jo d̄ pla. q̄ te-
net p̄ relicto familie sue omissio p̄textu officij i q̄ suos
p̄ponit officiales. text⁹ ē i l. i. ff. ad l. julia repetēdaz. ⁊ i
l. obhuae ff. p̄fici. ff. d̄ officio p̄co. ⁊ lega. eos tñ exhi-
bēto libeat l. si p̄ d̄positū c. de assesso. Et rō q̄ debz eē
soliciti ⁊ velle cerciorai an sui officiales bene ul male
gerāt officiū ⁊ si male gerūt puidē alit de negligēcia
puniri. vt i audētia vt iudi. sine q̄cūq̄ suffragio S. uo-
lum⁹ ⁊. scientib⁹ coll. ij. ⁊ cetera **ccxiij**

Quid d̄ officiali q̄ negligit punire criminosos Rñdit
jo d̄ pla. in l. p̄cipit C. canone largicōnaliū titulorū q̄
debz puniri eadē pena q̄ cōmōsus. nā iudex q̄ repertum
nō iudicat facin⁹ tegere vt d̄scius criosa festinat l. ij. i
fine C. d̄ comer. ⁊ mer. ⁊ l. i. d̄ pua. car. Nā ē q̄daz taci-
tus d̄sensu l. plac⁹ d̄ excu. mu. li. io. **ccxiiij**

Quid si quis culpabili uegligēcia damnu dedit: puta
si ignem nō cohibuit ne ad comū aliorū vagaret. res
spondit innocen. in c. sicut dignū ē de hoī. q̄ tenet l.
acq̄lea vt ff. ad l. acq̄l. l. si hōis hūi S. si arbutū. Sed
tñ i foro penitenciali nō uidet q̄ teneat ad emēdā dāni
h̄ tñ penitēcia ē ei iponēda d̄ negligēcia nō d̄ dāno satil
faciēto at. xv. q. ij. c. inebriauerūt. Lex aut̄ civilis que
intendit circa d̄huacōnē p̄ioniorū d̄stituit q̄ et ad r̄sti-
tucōez dāni teneret bñ tñ fatemur q̄ si aliquo modo p̄
ignez itendēret dare dānū q̄ et tñ i foro peitēciali o d̄
naret. ⁊ idēz dico et si nō itendēt. h̄ lata culpa est. vt si
ignez p̄p̄ceret i comū plenā stipulaz. **cc. xv**

Quid de his q̄ sūt in mora trahendi res quas dare te-
nentur. Dic q̄ si pereūt tenētur ad r̄stitucōez. vt in re-
gula iuris. li. vi. vbi dicit̄ Mora sua cui libet ē nociua
Cōcor. ff. de regulis iuris l. i. condēnacione S. vnicuiq̄
⁊ glo. in dicto. c. mora ponit exemplū. puta in eo qui
ē in mora soluēdi decias: q̄ pereūt piculo suo et si casu
fortuito pereant. xvi. q. i. c. decie. j d̄ ē in comodato ul
depositario q̄ fuit i mora reddēdi tē sibi comodata ul
deposita: vt in c. vñico de comodato ⁊ in c. bona fides
d̄ d̄posito j d̄ ē i fure q̄ sp̄ ē i moa c. d̄ furtis l. subtrato

Circa hanc tñ reglāz nota h̄m glo. id̄ dicto c. mora q̄ ad
hoc vt q̄s dicat morosus reqr̄t q̄ sciat se debē ul scire
debeat: itez q̄ int̄pellat⁹ fuit a die ul ab hoīe ⁊ q̄ has
bueit possibilitatē dandi. Hoc habes ff. d̄ te credi. l. q̄
te. ⁊ tñ tenet morosus d̄ casu fortuito. Sciā si eodē mō
fuis⁹ res apud dīm p̄tura h̄m accursiū licz Marthin⁹
d̄ tra. vt notat i dicta. l. q̄ te. Et p̄bat ff. d̄ lega. i l. cuz
res S. vlti. fortassis em̄ dñs rei vendidiss⁹ ⁊ apud aliū
perp̄isset. ⁊ hic tenet Ber. s̄ de omōda. c. vñico ⁊ dicto. c.
bona fides itez nota q̄ dicit mora sua. Nā in duobus
reis debēdi alit̄o it̄pellato alit̄ liberat̄ it̄ritu speciei: h̄
int̄pellat⁹ tenet ff. d̄ vñis l. mora in fi. item mora fide
iussiois sibi nocz nō reo q̄min⁹ liberet̄ int̄ritu sp̄ei. Sec⁹
ecōtraio ff. d̄ vbo obli. l. cū filius ⁊ l. moa: ⁊ hoc q̄ fide
iussor habz cāz a reo: nō reus a fideiussorē itez notat q̄ si
debitor fuit i mora p̄mo soluēdi ⁊ p̄ea creditor i moa
recipiēdi ul ecōtra q̄ vltiā moa nocz vt. ff. de vñis l. de
bitor ⁊ vide q̄ notat d̄ decimis c. cū hoīes de mora aut̄
⁊ mltiplici ei⁹ effectu plene notat ff. d̄ vñis l. moa

De restitutione fame

ccxvi
Ved an infamās aliquē teneat ad r̄stitucōnem
Rñdit Posti. i ti. d̄ peni S. q̄bz uer. q̄ d̄ accusatorib⁹
q̄ obligat ad r̄stitucōez. l. vbi p̄ se ul p̄ aliū dicit canti-
lenā ul libellū famosū legit. Et in alijs locis q̄bz sen-
tit aliū dicto ul facto suo ifamatū publice recognoscat
errore suū ⁊ dicat q̄ ē mētīt⁹ p̄ os suū ar. d̄ purgacōe ca-
noica c. iter solitudiēs S. p̄cipias. q̄ itelligas si nō ex
tali recognicōe publica magis infamaret̄ infamatus
Ergo nō dicat ego d̄ tali facto ifamauerā t̄lez specificā:
to crimen: h̄ sic dicat i Genē ego t̄lez ifamauerā d̄ eo d̄
quo ē inter uos ifamat⁹: bñ scitis q̄d ē illud. sciat⁹ q̄
ego tāq̄ malicōsus ⁊ maliuol⁹ inueni ⁊ mēdaciū ē q̄c
quid dixi nō dicat fallū. h̄ mēdaciū. q̄ d̄ tra mentez di-
cebat p̄ximū ifamato Et tñ vez pōt eē q̄ dicebat S. ⁊
q̄d si de diūsis infamatus ē ⁊ a diūsis. nam ibi necesse
q̄ specificet. Hic dicēz q̄ ad arbitriū infamati ul si gra-
uiter arbitaret̄ ad arbitriū iudicis debet se purgare
ar. d̄ iu. iur. c. beies ⁊. c. q̄nta uallis de ar. c. ij. S. ⁊ ab

infamato tenet venia postulare. ad h. xiiii. q. vi. **S**i res
v. q. i. qdā. vi. q. i. deteriorēs. xxxvii. di. legāt. **R**ic. vob
m. iiii. di. xv. ar. v. q. iiii. dic qz restitutio ē actus iusticie
ommutatiue. ad obhuādū aut iusticiā omnes tenemur
Quiz ergo tenet ad restitucōez rei ablata iuste si resti-
tui pōt et si nō pōt restitui debz si ei restitucō i equalenti si
possibile ē ex. **N**e lite pendēte. c. ecclia sancte male: si
aut nō pōt reddi equalēs tenet ille q dānū itulit resti-
tue qd pōt ad arbitriū boni viri et qnto fama ē res no-
bilior q possessioēs tanto magis tenet ad restitucōez
ille q aliū dānificat iuste i fama: q ille q dānificat ali-
um i bonis extioribz ceteris paribz. **A**lex. d. ales i. q
i tractatu d vico dtracōnis. **S**z dices oīa ad impossi-
bile nō tenet: i potestate aut dtrahētis non ē mutare
opionē hoīnū malā quā ex retracōe oīeperunt. rñdit
itez q tenet dicē bonū d eo sicut dixit malū illis qbus
dixit malū et ostēdat se deliqsē ex q forte mutabit opi-
nio: sicut em exhibuit mēbra iusticie huiē iniqtati ad
iniqtatē. ita tenet exhibē mēbra sua huius iusticie i san-
ctificacōez et cetera. **S**z itez dices qd em pōt scire apud
qd sit fama denigrata. **R**ñdit idem q apud oēs apud
qd retraxit et alteri opinionē lesit qntū i ipō ē: tenetur
famam restituere ul resarcire. **C**ccxvii
Quēd quot modis qd dānificet aliū i sua fama. rñdit
idē vt s qz ēplicit vno mō vez crim iponēto nō huato
ordine et modis debitis et illis nō tenet restitue famā di-
cento se falsuz dixisse. **T**enet tñ alleuiā ifamiā dicēto
se nō bono mō pcessisse. **Q**uia hē vez qd dixit et tenet
ei ad aliquā tēpēnsacōnē ad arbitriū boni viri. **Q**lio
mō dānificat aliqz aliū in fama iniuste falsū cimen in-
ponēto: et illis tenet fidelit facē posse suū de reddēto fas-
maz lesio et tenet dicē se falsuz dixisse et si ex hoc reddat i
famis: qz qz uis magis teneat qd huare famā suā qm
alienaz ceteris paribz. tñ magis tenet restituē alteri fa-
mam iuste q huare famam propriam iniuste. qā ten-
tur bonum anime sue pponē bono sue fāe. **T**ercio mō
dānificat qd aliū iniuste in fama indirete falsum cri-
men sibi iponēto cū. s. negat vez cimen sibi impositum

ab alio et talis quāuis peccet qz mēit: tñ pēa nō tenet
tencōne necessaria ad salutē alij restituē famā recogno-
scendo crimen sibi ipositū veruz eē. **V**t dicūt qdā et p-
babilit: qz cū alius nō huauerit iusticiā i accusanto ul
denūcianto et apposuit qz corā iudice pponēdū nō erat
et qd pbare nō poteat videt eē pmaia causa et pncipal-
is infamatonis sue. **A**ly tñ dicūt qz tenet qd satis du-
ruz videt: qz qn crimen sibi impositū ē tñ qz suspēdere
et filij sui exhereditaret si istud cognoscet publice et ce.
Certū ē tñ qz tenet penitē de peccato qd incurrit mēito
Idē **S**co. i. iiii. di. xv. q. iiii. dic qz i genē pōt qd tripli-
cit aliū ifamaē. **V**no mō falsuz crim iponēto. **S**ecūto
mō vez crim tñ occultū nō huato ordine iuris. s. i pu-
blico pponēto. **T**ercō mō vez crim: h occultū i publico
tñ sibi impositū negāto: qz i hoc negās notat iponēte
de calumnia. **I**n pmo dico qz oī restitue famā ttracō-
to vbi suuz ul qd sibi imposuit. **E**t ita i publico sicut i
publico sibi iposuit. qz alit nō huat iusticiā i reddēto
prio qd suū ē. **N**ō obstat qz magis debz zelare famam
suā qz pxiimi: h ttracōto se infamaēt. qz illud ē vez or-
dinatē et sine dēmeto fame pxi quē ifamauit iniuste
accusanto. **I**n ho dico qz nō tenet ttracōtē vbi suuz qd
apposuit i publico qz hoc faciēto mēitiret cū sciat h qd i-
posuit eē vez et nō tenet mētiri pxi qd cūqz bonū reddē
duz alteri: h tenet alio mō licito reddē sibi famā: vt po-
te p hec vba. **N**ō credatis eū tñ eē: male dixi fatue di-
xi. et licz hec vba sint. tñ fatue dixi qz nō huato iuris or-
dine: apposui em i publico qd nō ē vez publicū non re-
putetis istū eē malū bonū ē qz qz plūmēdū ē bonū m-
nec pbeet dtratiū. ex d scruti. i ordine facti. c. vnico. **I**n
tercō mēbro dico sicut qz nō tenet ttracōtē negacionez
suā q negauit i publico vez cimen sibi ipositū: qz non
tenet qcūqz statim i iudicō ofitei se reū. nisi statiz cui
ctus. tenet tñ p qdā vba sobria put dictū ē i pxiō arti-
culo restitue famā illi accusanti qz in direte notauit de
calūnia dicēto nō habeatis eū p calūniatōē. qz creto qz
habuit bonā intencōez pponēto forte se credidit posse
pbare intentū suū et deceptus fuit. **A**lexā. vero de ales

dicit qd sex sūt differēcie dītractacōnis q̄rū q̄s tenet īstī
tuere samā. **P**riā cuz negat bonū qd scim⁹ ab aliq̄ fa-
ctuz sicut illi dicebāt. jo. c. ix. d. miāclo cecī nati. **S**a glāz
deo qz nos scim⁹ qz hīc hō peccator ē. ⁊ sic negabāt fa-
ctuz a xpo. **P**ecūdo cū t̄pre q̄ laudād⁹ ē aliq̄s tacem⁹ si-
cut habet ul. mat. d. militib⁹ q̄ nouerūt rōnē surrectō-
nis xpi ⁊ accepta pecūia tacuerūt. **T**ercia ē cū bonū qd
nō pōt negari puerit dicēdo mala itencōe eē factū sicut
habet. x. **E**cclē. Bona et mala dūtens īfidiat ⁊ ī elāis
ponit maculā. **Q**uarta cū occultū reuelat eo mō q̄ nō de-
beret ecc. xxi. **Q**ui denudat archana aīci sui p̄det fīdē
Quita ē mali augmētacō ecc. xi. **A**b vna scintilla au-
get ignis ⁊ a coloso auget sanguis. **S**exta ē mali adim-
uentō ecc. xi. **A**ttēde ē a pestifēdo: fabcat em̄ malū ⁊ ce.

Vtrū aliq̄s possit releuare malū alicui⁹. **E**ccl. xxi.
occltuz sine peccato. rñdit idē vbi s̄ qz reuelat malū p̄-
ximī ex fine ⁊ cūstancijs ē distinguēdū. **S**i em̄ dicat
ei q̄ pōt ⁊ vult p̄esse ⁊ ordine q̄ debz et q̄ fine oportet
⁊ alijs cūstancijs ad altei⁹ correctōnē ⁊ cautelā nocu-
menti: tūc bonū ē si ued⁹ desint dīcōnes debite p̄ quas
trahit ad bonū. tūc reuelat malū p̄ximī malū ē: maxi-
me itencōe detrahēdi ul cū tenet celat sicut ē ī eo qd fu-
it detēdū p̄ cōfessionē sacmētalem ul qd ē tēdū p̄ secreti
obligacōnez nisi forci⁹ vīclz supueniat. **I**n oībus autē
his cautela maxia ē adhibēda ne reuelat malū cui non
ē reuelandū ul q̄ ordine ul q̄ mō nō ē reuelanduz ⁊ ita
d alijs. **P**ōt em̄ error ul libito defacili ad misceri. **E**t p̄
hec pōt patē qz ex unaq̄qz pte obiectuz ē. **R**euelare em̄
malū alteri⁹ rōne detrahēdi ul ex leuitate siue ipetu cū
ē occltandū malū ē. **E**t hīc hoc intelligit illd. ecc. xxi.
denudat amici mistela ē despectō aīe īfelicijs. jte puer.
Qui ambulat fraudulenter reuelat archana qui autē fi-
delis ē: celat amici cōmissum. **R**euelare tamen ē in ca-
su bonum sicut cum seruat̄ur ordo correctōnis caritatē
tiue de qua. **M**athei. decimo octauo. si peccauerit in te
frater tuus ⁊ cetera. **V**el cum interuenit p̄ceptum su-
perioris in his que pertinent ad suum officium cū autē
fit denudacō ei cui debet fieri ad cautelam nocuementi

qd pōt accidē: vt si q̄s machinet mortē alicui⁹ ul virgi-
nis defloacōez vñ dīc i decretis. **Q**ui pōt detbare p̄sōas
⁊ nō facit nichil aliud ē q̄ fauē impietati eoz. **N**ec caēt
scrupulo societatis occulte qui maifesto facinorū delinit
obuiat. **E**t **A**ugu. **Q**ui delinit obuiat cū possit cōsen-
tit. **I**te⁹ **L**euitici. v. **S**i peccauit aīa ⁊ audiet uocē iu-
rantis testis q̄ fuit qz aut ip̄e vidit aut cōsci⁹ ē. nisi
indicauerit portabit iniquitatē suā. **E**ccl. xxi.
Quod quot modis fiat dītractacō. **R**ñdit **A**sten. i. sū.
li. ij. ti. xv. qz multiplici⁹: qz q̄ng fit verbis planis q̄ng
vbi artificōsis. i. artificiose excogitatis siue cātilenis
q̄ng nutib⁹ ⁊ sigs: q̄ng et ī scriptis q̄ dicūt libelli fa-
si: vt cū q̄s scribit cartā ī iuriā ⁊ īfamīā altei⁹ ⁊ pro-
p̄cit occulte ī ecclīa ul ī platea uel domo inuēta ⁊ lecta
alijs īfāctur ⁊ talis mortali⁹ peccat. **E**t oītra cōfector
res taliū libelloz necnō ⁊ oītra iueniētes eos ⁊ nō statī
dīstruētes s̄ colose maifestātes pene gūissime sūt īstitu-
te taz hīc leges q̄ hīc canōes vt flagellacō ⁊ excoīcacō
hīc canōes. b. q. v. **Q**ui ī altei⁹ ⁊ c. hī q̄. ⁊ si cōstet q̄s
fecit pōt accusat ⁊ dponi cū sit gūe peccatū ⁊ accusacō
ne dignissimū ⁊ cōdenacōne xxi. di. si q̄s famosū. ī foro
aut penitēcie tenet ad īstitutōez dāni dati si tñ alit sine
hui⁹ īfamacōe nō incurrit illd dānū tenet et ad testi-
tucōez fame: si forte ali⁹ ē apt⁹ hī īfāct⁹ qd fiet hoc mō
s. vbi publice dixit vbi ul p̄ cātilenā ul p̄ se ul p̄ aliū
ul et vbi p̄icit libellū faosuz necnō ⁊ ī alijs locis vbi
itelligit illū oītra q̄z acta sūt īfamatur: hoc ē occasione
sui dīcti ul facti ul signi publice ⁊ simplici⁹ r̄cognoscat
errorē suuz ⁊ cīpaz p̄ se si aude ul p̄ aliū si non aude ⁊
aposte remoueat ul saltē alleuiet īfamīā. **T**enet et se:
cuz dponē d īiuria ⁊ huilit̄ beiaz postulā ī ap̄ria p̄-
sona si audz ul p̄ aliū si non audz q̄ p̄ se postulet tacito
suo noīe. **P**robat h. xiiii. q. vi. li. rē. v. q. i. **Q**uidā **N**ec
Ray. **S**i tñ hō ille q̄ īfamauit ex r̄cognicōe erroris
sui magis īfamāet īfamātū nō dicat ego ī t̄li factō ī-
famauerā t̄lez: s̄ dicat sic ego īfamauerā t̄lez d ep d q̄
ē it uos dīffamat⁹ bene scitis qd ē illud. sciat⁹ qz ego
tāq̄ malicio⁹ ⁊ malus hoc adinueni ⁊ mēdaciū ē

quicquid dixi. non dicat dixi falsum: sed mendacium: quia contra me
te dicebat primum infamatum et tamen uerum potest esse quod dice-
bat. **¶** Sed quod si de diuini infamatum et a diuini: tunc est necesse
quod specificet. respondit. **¶** Hosti. quod faciat hoc ad arbitrium infama-
ti. si si grauius arbitrat ad arbitrium iudicis debet se pur-
gare. ar. ex de iur. iuran. c. ueniens et c. **¶** Quanta uallis et
ar. c. ij. **¶** Nec. **¶** Hosti. **¶** Non ergo sanum consilium per confessoribus
ut quando aliquis infamauit publice aliquem persuadeat ei. ut ta-
cito nomine eius si infamatus ignorat eum uelit quod confessor uer-
dat ad infamatum et arbitrio eius fiat restitutio et ce. **¶** Cccxi

¶ Quod quod si aliquis non imposuit crimen in publico: sed murmu-
rat indiscrete cum alio uel alicubi coram multis narrat tamen
non tamquam sibi certum: sed sic se audiuisse: nunquam tenet restituere
¶ Respondit. **¶** Seco. ubi est. **¶** Rara fides ideo quia multi multa lo-
quuntur. **¶** Et ideo dicens se audisse nichil ex modo dicendi ostendit
dat aliquam maiorem certitudinem quam ex comuni relatione
non aufert ex natura actus de opinione illorum aliorum famam
istam. quia et si illi firmiter accipiant illud de quo est homo criminofus
et leues sunt quia cito credit leuis est corde. **¶** Ecce. xix. **¶** Ve-
runt quia a scandalo pusilloz oritur cauere iuxta illud pau. pe. co.
si primum scandalizare non maleducabo carnes in eternum. **¶** Et
ideo multi sunt tales pusilli leues ad credendum malum: ideo peri-
culosus est coram eis talia audita ex relatu eis referre et
hoc si fiat alio ledendi illud de quo est homo non est facile excu-
sare quod non sit contra caritatem. **¶** Et per consequens mortale peccatum
¶ Si autem faciat coram talibus ex consilii relatione durum est quod ex-
eat genus peccati uelialis: quia lingua in lubro posita est. **¶** Et quod
non offendit uerbo hic perfectus est uir secundum iacobum. **¶** Cccx. **¶** Lan-
dulfus i. iiii. di. xv. **¶** Qui dicit quod dicit se aliquid audiuisse
de tali non tenet restituere nisi sic dicens ille nota infamie incurrit
quia tunc tenet se dicere falsum audiuisse et se minus caute locu-
tus fuisse. **¶** Cccx. **¶** Oste. isid. li. v. ti. xx. ix. **¶** Cccxij

¶ Quod an accusatus negans verum crimen quod non potest
in publico probari peccat mortaliter. **¶** Respondit. **¶** Seco. i. iiii.
di. xv. q. iiii. **¶** Videtur quod sic quia mentitur mendacio per
neciosum reipublice quod impedit ab eis impunitio iusta et nocet
accusati quod incurrit nota de calumnia. respondet ideo iuste quod iustum est
exequis. ut de re utro. c. xvi. **¶** Non ergo debet reipublica

omnia mala punire: sed quod cum hoc quod sunt punienda potest illa
potestas iuste punire. **¶** Alia autem sunt quod coram iudice rei-
publice non possunt sufficienter probari: et ideo non ledit respu-
blica si diuinum iudicium excedat iudicium eius: ut illa refer-
ret iudicio diuino super quod non potest esse iustum iudicium reipub-
lice. quia homo uidet ea que patet. dominus autem intuetur corpec-
torum per. **¶** Regu. xvi. **¶** Et hoc patet solutio ar. de iudi-
cio reipublice. **¶** Et cum dicitur quod est pnicosum contra caritatem pri-
us quam eum accusauit dico quod non: sed ipse est sibi pnicosus quia non eo-
modo apponit quod debet apponere imo debet non apponere et ipu-
tet sibi si quod infamia sequitur. quia ipse est causa. non autem est negans. quia
defendit innocentiam in publico. ubi. scilicet in publico non est nocens
nec habet proinde donec fuerit uisus. **¶** Sed remanet di-
ficultas si peccat mercedo per se. **¶** Dux uidetur quod quilibet accusa-
tus in publico ab uno statim teneatur de necessitate salutis
in publico confiteri. **¶** Et sic statim exponere se periculo et in iudicio
sanguinis: sed et habet occultum non tamen ad penam: sed ad honestatem
et honestum non apparet quod ille honeste et secundum rectam rationem de-
beat confiteri coram tali iudicio quia ipse plus quam quicquam alius sin-
gularis accusans aufert sibi ipsius famam: quia confitetur contra
se in iudicio credit. **¶** Quid ergo? **¶** Danda est ratio iuristarum
nego. narrata per ut narrat et apposita per ut apponunt et quod
debet sine mendacio potest dici in apposito. quia apponunt in publi-
co et ut publica et publice probanda sic ea negare potest quod
si scit ea non posse probari in publico quod si iudex urgeat eum
ut confiteatur appositum uel ut publice neget respondere potest quod
ipse respondit sufficienter ad accusatores: et sic est modus iuris per-
titis respondere nec ab illa ratione uult declinare faciet iudex
ex accusante quod iuris est. **¶** Cccx. **¶** Landulfus i. iiii. di. xv.
¶ Sed nunquam si neget intendens tamen negare. ut appositum est. scilicet
ut publicum sicut facit factos de sibi confesso dicens nichil
mali scire istum fecisse. quia loquitur ut publico. audiuit autem
eum in privato. **¶** Nunquam iste tenet quod sic negauit de ista negatione
penite. respondit. **¶** Seco. ubi est. q. iiii. quod bonarum meritorum. et est ibi
de peccato cognoscere ubi culpa non est. di. v. ad eius et in titulat. **¶** Gre-
multo ergo magis ubi dubitat an sit culpa et qualis culpa
bone mentis est culpa agnoscere. **¶** Et ideo in tali casu tutum est per
tales negationem penite in distinde tamquam de tali quod le est: ut puta

sub tali distinctione si mortale e tãq̃ de mortali: si veni-
ale tamquam de veniali

¶ **ccxxiii**
Vtrũ satisfaciendũ sit d̃tractoribz q̃bz modis fieri p̃t
cũ dicat gre. q̃ uocandi sũt detractores ⁊ tranquille ad
mouendũ eisq̃ satisfacẽ oibz modis debez sciẽtes q̃ d̃ in
deis veritas dicit. **N**e forte sc̃dalizet eos. r̃ndit **Alex.**
d̃ ales in h̃o i tractatu d̃ vico d̃tractionis. q̃ satisfactio
accipit duobz modis **V**no m̃o e i remediũ p̃p̃y pec-
cati **A**lio m̃o e i cautela alieni **Q**uãdo e i remediũ pro
p̃p̃y peccati: ño oĩ iustũ satisfacẽ peccatoĩ q̃ d̃trahit **Q**ũ
ued e i cautela peccati aliei oĩ satisfacẽ: ⁊ excidẽ cãz sc̃a
dali h̃m q̃ sc̃daluẽ dictũ ul factũ minz redũ p̃bes oc-
casionẽ ruine: si ued ño oĩo p̃t s̃trahi occasio in ip̃is
d̃trahẽtibz faciendũ e h̃m d̃siliũ euagely. dixit em̃ d̃ns
dicẽti sibi scis q̃ audito hoc ṽbo sc̃dalizati s̃t iudei **S**i
nite illos ceci sũt ⁊ duces cecoz ⁊ ce.

¶ **De instituc̃e q̃ unũ p̃ alio tenet** **¶** **ccxxiiii**
Quod an p̃t teneat ex d̃tractu filij factu cur exneo
si e vsuz i utilitatẽ patris. r̃ndit jo. d̃ pla. isti. q̃ cũ eo. **S**
sicut aut q̃ sic q̃ntũ e vsuz i utilitatẽ patris: vñ si totũ e
vsuz i utilitatẽ patris: i solidũ tenet pater **S**i pro patre
tenet **E**t iõ q̃ñ d̃ntit i r̃e necessariã patri p̃t tenet: puta
si recipit pecuniaz mutuo p̃ soluẽdo creditori patno uero
ul putatiuo vt. l. iii. **S**. i r̃e. ff. d̃ i r̃e ṽso ul vt rez p̃ris ul
domini tuẽtz t̃paret **S**ec̃ si comũ exornauit exp̃sis
volũtarijs q̃ ño d̃t vsuz nisi ex mandato d̃ni fecerit. h̃
pater tenet dimittẽ auferri si sine lesione comũ auferri
possit. vt dicta l. iii. **S**. h̃ si mutua. j̃tez tenet pater si reci-
pit frumẽtũ ad aliõniaz failie patris. ul vestimẽta cõ-
parauit p̃ familia patris ul p̃ se h̃m d̃suetudinẽ pat̃s
s̃. h̃m modũ q̃ pater d̃sueuit eũ in duẽ. vt dicto. **S**. i r̃e
aut. et si illud frumẽtũ emptũ ⁊ depositũ i horreũ pat̃s
corruptũ sit q̃ sufficit q̃ vtilitẽ emit. vt dicta l. iii. **S**. iõ
labeo. ul si filiz mutua pecuniaz accepit p̃ dotanda filia
sua ul sorore q̃tinẽ minus p̃ filia ul nepte daturz sit ⁊
creditor hoc aio mutuauit. vt patris negociũ geret. vt
ff. de i r̃e ṽso. l. ⁊ aio **S**. fi. cũ. l. se. d̃ hac materia vide p̃
eũtez insti. d̃ actõ. **S**. in p̃sonã **Q**uid si filiz ul h̃yos re-

cepit creditore asserẽ se velle ṽtere in utilitatẽ patris
ul d̃ni nec d̃ntit. **R**ndit iõez jo. q̃ ño tenet p̃t ul d̃ns et
si h̃yos ul filiz sic accipiẽs fuit d̃suetz ouertẽ. vt ff. de i
rez uerbo alias q̃ cũ eo l. q̃ si h̃yos **S**. h̃ si sic accepit nec
caliditas ⁊ malicia filij ul h̃ui nocẽ patri ul d̃no debet
Quid si mutuauit frumẽtũ p̃ij ul marito ex q̃ nutunt fi-
lios ul vxorẽ an vxor ⁊ filij i s̃bidiũ teneant q̃si i eoruz
utilitatez vsuz sit. **R**ndit iõez vbi s̃ q̃ non. h̃ **Bar.** tenet
d̃traciũ i. l. cũ is p̃ illũ tex. ff. d̃ d̃i. m̃ce **Q**uid si mutu-
auit. iõ. filio failias i rez p̃ris d̃ntadaz ⁊ ipe lusit deĩmce
reucit ⁊ in r̃e pat̃s ouertit. an m̃ce michi teneat pater
d̃ in r̃e ṽso. **R**ndit iõez vbi s̃ q̃ ño. p̃ glo. i. l. minor vi-
ginti q̃nq̃ annis filio failias ff. d̃ mino. q̃si. ex noua ac-
q̃sicoe ño ex mutuo dicat facta ṽsio p̃ q̃ facit lex **Q**uid
ergo ff. d̃ dona. inter uirũ ⁊ vxorẽ **N**oc ṽez dicit **Bar.**
i dicta l. minor. si in alio ludo ex intuallo uicit. sc̃z si i
cõtinẽti i eoruz ludo ar. l. pleriq̃ ff. de ritu nup. **Q**uod a
p̃t teneat p̃ filio d̃denatp̃ i iudic̃o ex relicto soluẽ d̃em-
nacõez d̃ sua legitima. **R**ndit jo insti. d̃ obli. q̃ ex q̃si con-
tractu **S**. filiz q̃ ño. vt e casus i. l. si d̃denamz ff. d̃ noxa
libz actio **V**ide et p̃ eũtez insti. p̃ q̃s p̃soas nobis acq̃-
ritur **S**. filiz. **S**ed q̃d si pat̃s d̃sentit in d̃curionatũ filij
dic q̃ tenet p̃ eo insoluidũ d̃ indemnitate reipublice ⁊
ip̃is p̃ris heredes. facta t̃ñ p̃us excusac̃oẽ d̃ ipo filio p̃n-
cipali debitoẽ l. i. d̃ d̃curioibz li. x. **E**t dicũt d̃curiones
h̃m jo. i. d̃siliary q̃ habet delibeate cũ p̃oribz cuiuscuq̃
auitatibz. l. i. ff. d̃ d̃cretis ab ordine faciẽdis. **Q**uid si
filius ño utit in utilitatez p̃ris h̃ habz peculiũ ipe filius
nũq̃d pater tenetur de peculio. **R**ndet idẽ isti. **Q**uod
tum eo. **S**. p̃terea q̃ sic. deducto t̃ñ prius q̃d patri d̃beẽ
l. h̃ si damni. **S**. peculium. ff. de peculio. **E**t hoc intelli-
gitur de p̃ofectione **S**imiliter tenet pater ex maleficõ
filij d̃ peculio q̃ñ peculium e locupletatum per ip̃m ma-
leficiũ puta p̃ furtũ factũ a filio. l. liii. **S**. ex causa fur-
tiua. ff. de condi. fur.

¶ **ccxxv**
Quid d̃ mercatoribz ⁊ alijs artificibz q̃ p̃ponũt istito-
res suis apotecis an ex eoruz d̃tractibz t̃ñat. r̃ndz iõ vbi
s̃ **S**. i istitoria. q̃ sic si d̃tractz noie d̃ni facti s̃t ⁊ maxime

qñ in eoz utilitatē ē vsuz. vt. l. qñq. §. i. r. ff. d. insti
to. r. l. iii. eo. ti. vñ si scribat in. li. q. apud mēsz sui dñi
Tici⁹ habz cētū i deposito tenet dñs.

¶ Qued an dñs r pat teneat ex otradu gesto p hūū r hū
liū eoz iussu. rñdet idē vbi s. §. i. r. ff. q. sic. vt. l. i. ff. q.
iussu. naz pat r dñs vident otrahē cū p aliū otrahunt.
vt i regla iuris. q. p aliū facit r otrahētes silit uideēt cō
trahē cū pponēte qñ otrahūt cū pposito vt. l. si i ffit otez
ff. si certū peta. i. r. ex exercitoē nauis i r. qñ vsuz ē i vti
litate aliqz istoz. l. i. i. pñ. ff. xli. rē vso

¶ Quid d fideiussor an pñcipalis teneat ei ad restitucōez
ei⁹ qd p eo soluit. rñdet. jo. de platea q. sic insti. de fidei
iussor. §. si qñ aut p illuz tex. Sed nūq d fideiussor pōt
soluē spōte r nō expectat q fiat sibi mādatur. rñdz i r. r.
vbi s. q. sic. put dic glo. i dicto §. si qñ aut. Nā tenetur
agnoscē bonaz fidez. l. idēq. §. fideiussores. ff. mādati.
Sed qd si iurē p iuriaz aliqz odenauit an possit agē
mādati. Rñdet idē q nō. si nō appellauit. l. si p ea i hē
C. mādati. Qued an fideiussor possit repetē vhas a dñi
tore qñ p eo soluit. Rñdet jo. an. i. q. mercuriali i rē gla
dānu q. qñ sua clpa sentit libto. vi. p cui⁹ itelligēcia to
min⁹ Lau. ponit pluēs oclusiones extractas ex jo. an.
Prīa oclusio nō repetit a dñtoē fideiussor vhas quas
soluit creditoi. nec aliud mēbite solutū si obligacōez
fideiussoris dñtoz ignoauit. l. si qñ ff. d. nego. gestorū
Secūda nō repetit fideiussor a dñtoē sciēte r otradit
cente vhas suo solutas creditoi. nec et sorte ul qñq d ali
ud utlit ipensū ff. mād. si p te. r. l. si remunerādi. §. si
passus. C. d. nego. gest. l. si. Plus ē em otraditē q nō
osentiē. vt i c. Sicut tuis de lymōia r c. Petr⁹ de homi.
fatiuus em fuit in gerendo negocia debitoris eo inuito
Tercia oclusio non repetit a dñtoē sciēte r paciēte. h
nō mādante obligacōem fideiussor vhas ul in debitu
solutas uel solutum creditoi. q. sibi imputet in hoc. qz
se obtulit ad soluendum mēbitum ar. c. Bona fides
de deposito r. ff. ea. l. i. Repetet tñ sortem r dñtum qd
soluit. C. mādati l. f. fideiussor. r. ff. mād. l. si remunerā
di §. si passus. Quarta oclusio nō repetit a dñtoē sciēte

r paciēte r mādante ipz obligat tñ p sorte fideiussor
soluēs vhas tū qz fines mādati excessit. vt ff. mādati.
l. diligēt tū qz ad illas obligat⁹ nō eāt vt. ff. d. fideiuf
sorib⁹ l. fideiussor r C. eatez l. r fideiussor. Quinta con
clusio nō repetit fideiussor vhas a debitoē sciēte r man
dāte ipm i oēz causaz ul simplici obligari siue fideiuf
bere genealit⁹: qz i geneali mādato nō icludīt q se obli
get ad mēbitū. l. ad vhas d q et i speciali veisimiliter
nō mādass. ff. de cōdi. inde. l. si pcurē. r. c. si. d. offico ui
ca. li. vi. r. c. i geneali d re. iu. li. vi. Sexta oclusio nō re
petit a debitoē sciēte r mādāte p vhis fideiubei ipē fidei
iussor soluēs vhas si nō iuauit creditoi ul interfuss⁹ de
bitoris apt pignora data ul aliā causaz r hoc i foro iur
diciali. h i foro sciēcie fm theologos tenet debitor fidei
iussorē huare idēnez Septia oclusio q repetit fideiussor
vhas a debitoze sciēte r mādāte ipm p vhis s b noie sor
tis iclusis. vt ē moīs obligat siue fideiube qñ iuste cre
dere potuit illas eē d sorte. puta qz mutuabat creditoz.
r. duc. r dixit i instrumto d. xx. p qbz fideiussor se obli
gauit qñ iuste credē potuit illos eē d sorte. et de p sup. c
qz veisimiliter. ff. d. pba. l. cū i debito Et sic itelligit jo. an
decretalez ham de fideiussorib⁹ Octaua oclusio q fidei
iussor repetit vhas solutas a debitoze sciēte r mādante
noīnati p vhis fideiubei si iurauit illas soluere Et
hec ē comunis opinio. quia rōne iuramti nō pōt fidei
iussor recipe otra creditoz vhas petentē. vt i. c. debito
res d iur. iuran. licz qdam dicāt. h verū si nō potuit pe
tere absolucōnez a iuramto p decretalez. i. de iure iurā.
Et ita sentit Hostiensis in sum. d fideiussor. ff. ad qd fi
deiussor r Speculator in ti. de fideiussorib⁹ §. i. r. S3
quid de fideiussore Alij dixerunt q neutro casu a debi
tore repetit licet tamen a creditoze cui soluit. sed primā
approbat iohannes andree respondens ad secundaz
q licet fideiussor teneatur excipere non tamen est iure
expressum q teneat agere. Itē fideiussor potest omit
tere exceptionem inhonestam ex persona sua. ff. man
dati. l. idē. §. generaliter. Et bene facit. ut. ff. eatez. l.

Et bñ facit vt. ff. e. l. **Q**uid? mutis alias incipit sū ufu
ris. **V**bi dñ q bñ facit fideiussor parces putori suo sol
uendo uhas qd pñ sit licz in stipulacōe non beneit &
illas repetit. **S**i ergo pōt omittere excepcoe mltō ma
gis adōne si tñs excepcoe gūaret opionē suā possē em a
volgaribz d fidei fractōe notari de iurē. iurā. c. tua qd si
bñ expedit. vt alias cū ipē indiguit inueniāt credi
toēs. **N**z ergo fideiussor opionē soluēdi ul absolucōez
petendi a iuramto. **N**ō scia opinione. **R**ñdet silit qd ha
bet opionē licite repetēdi a dñtoē ex qd licite soluit for
te nō exerceat litē cū dñtoē qd ē cōmēdabile d vbo. sig.
c. ij. li. vi. ff. d. alie. iudi. l. jte li. **E**t sic bñ. **C**ōcor. jo. an. l.
Quid? mutis q uidebat ob staē. **P**reterea nichil pñpui
hñet fideiussor qd siē dpa soluit ad illū qd fuit i dpa. **M**o
nal. oclusio tpetit a debitore sciēte & mandante noiati
pro uhis fideiubei ipē fideiussor uhas creditori solutas
& si nō iurauit creditori illas soluē. hñ ipē fideiussori de
bitoz in dēmitatē iurauit. ul et si dictā in dēmitatē nō
iurauit dñmō alias pñ pignōā data ul aliā cāz debi
tori fuit expedies uhas solui vt. ff. mandati. l. si qd p
eo. & sic legit **N**osti. decretalē puenit d fideiussoribus
Deciā oclusio qd omni casu qd pōt a debitoē fideiussor
uhas repetē debz intelligi si nō inuenit fraus pñone ad
pñonaz. i. pñone se ostituētis fideiussorem. vt facit qñq
unus uharis vt alē lucret. vt notat d pñi. c. qñto. & m
.c. significāte d pigno. p jo. an. **V**ndeciā oclusio qd o
casu qd fideiussor a debitoē uhas repetere ne qd illas repe
tet a creditore cui soluit. ff. mandati. l. si fideiussor. **S**. i.
omnibus secundum jo. an. **C**cc. xxviii
Quid de illo qd eximit ul corpalit sūttabit ul arripit ul
alio mō fugē facit debitore detentū tā p debito fisci qd
pñuati. **R**ñdet jo. d. pla. i. l. qñes de exac. tributo. l. x. qd
tenet illud totū qd ille debebat fisco ul priuato. ut dicit
tex. in dicta. l. qñiens. **C**cc. xxviii
Quid de occultante officialē tempore scindicatus uel
eius officialis. **R**ñdet idem ubi d qd tenet in qdruplū
fm Bal. l. iij. & Bar. **C**. de assesso. **C**cc. xxix
Quēd vtrū vxor teneat si maritū male ad mīstret offi

cium publicū. **D**ic qd nō. tex. ē i libro vxore. **C**. de decu
rio. li. x. nā reglā ē. qd vxor nō teneatur p marito. l. ob
maritoz. **C**. ne vxor p marito & ecōūso maritū nō tenet
p vxore nisi qñ nutrit hñ nupsit nō reddita rōne nec
pñso pupillo d tutoē l. ij. **C**. i. q. cauē pignē tu. otrabit
Quid d vxore qd fecit furtū an mactiōniū. **C**cc. xxi
ul et pñ pñe vel cū uiro **E**t qd si uir solz furatū ē aliqd &
vxor participauit oñciēto ul comedēto volūtariē ul
inuite. nūqd licebit vxori de rebz cōmunibz sibi & vi
ro satisfacē eo inuito dñificato. rñdet **M**onal. i. sum.
in tractatu oñtutōnū i vbo oñtutō furti faciēda ē qd
vbi d oñuetudiē tēgionis uir & vxor oñmunicāt sibi debi
ta & dñta ex oñtractu ul maleficō si res furtiua quā mul
lier sūripuit an mactiōniū ul pñ mactiōniū sola ul cū ui
ro ul qd uir solz sūripuit an mactiōniū ul pñ & stat ad
huc i eoz potestate dicēdū qd pōt illā tē oñtutē vebz dñ
mino eiz oñtradictē marito. **S**i aut oñsumpta ē ul si uir
solz furatū ē & si mulier participauit oñciēto ul come
dendo spōtanea ul iuita pōt vxor si uir non oñtradicat
negociū macti gerēto & se ipaz liberāto oñtutōne rei cō
lūpte oñtutē uebz dñno latēter d oñmibz bonis si aliē nō
pōt nec erit furtū: qd nō ē fraudulēta oñtractō nec anio
lucrifaciēdi: pñhibēte aut uiro nō ē faciēda huius resti
tucō fm qd dñ cū ipa nō habeat rerū admīstracōne d
rebz oñmibz: hñ maritū: si tñ in hoc casu faceret restitu
tionē de rebz oñmibz bona fide latēter non ē dicēdū
qd eñ ei penitencia iniungenda quasi p mortali aut qd
peccaret mortaliter. xiiii. q. vi. c. fi. **C**cc. xxix
Quēd an notarij conficiētes instrumenta uharis tene
antur ad oñtutōne. **R**ñdet **A**lex. de alexā. qd cartarij
qui soluz stant p illis qui uolunt recipere mutuuz ab
vsurario non tenentur. qui vero pro arte & lucto usua
rj tenent. **S**i tñ sic sunt cooperati ad hoc qd absqz eoz
coopacōne illa uharis pñtacio non eñ facta. inter pñi
puos aut cooperatores censendi sunt principes qui in
fauore uharior cogūt reddi uhas a ex qz i debito fauo
re potētijs uhas exercēt **N**otarij uebz qd sciēter faciūt car
tas debito uharū ac si sit debitū legitimuz & absqz uha

De r̄stitucōe edificaciū i aliēo solo d̄ sua mateia ⁊ alijs mltis casibz. ccxxx. ix
Vid si aliquis edificat in alieno solo d̄ sua mateia an dñs terre teneat ad r̄stitucōem edificij. ul edificat i suo de aliena mateia an teneat ad r̄stitucōnē matēie. **R̄ndet** idem jo. de pla. isti. d̄ rerū diui. §. cū i suo p̄ tex. ⁊ glo. ibi q̄ aut quis edificat in suo solo de aliēa mateia ⁊ habz locum qd̄ dicit in dicto. §. cum i suo.

quia efficit dñs edificij cū edificij cedat solo non aut
efficit dñs materie. s. tignoz & lapidū. immo remanet
dñs q̄ pmo eat. h̄ licz remaneat dñs nō tñ pōt v̄dicar
re materie. puta tignū. i. suā trabē positā i edificō. **E**t
am si edificas vellet tignū eximē & sibi restituē. & hec ē
racō. s. ne edificij d̄formet ruina. vt dicto. S. cū in suo
& l. ij. **C.** d. edi. priua. & l. p̄ses puincie in scriptis i spe
ctis ff. d. offico p̄sidis. h̄ edificas tenet ei ad estiācōz ti
gni vt. ff. d. tigno iūcto l. i. h̄ si fecit scient & mala fixe
tenet furti nō tñ tenet eximē h̄ estiācōz p̄stae q̄ntū
dñs tigni iuauet ul si uelit dñs expectae donec edifici
um ruat poteit p̄se a suā materie v̄dicare si ei ē estima
cōne nō fuit osecut. **E**t sumit hic tignū p̄ oī materie
ex q̄ sit edificij. vt ophēdit trabes domz & vinee ex q̄b̄
fiūt pergulata & tegule domz l. i. ff. de tigno iūcto. **Q**uā
q̄s edificat i alieno solo d̄ sua materia & habz locū S. ex
diūso insti. d. rez diui. qz domz ē edificij efficit ei ē cu
ius ē solū licet i p̄cedēti casu. h̄ dñuz materie p̄dit edifi
cans & ideo dirupto edificō nō pōt materiā v̄nēdicare
h̄ si edificas ē i possessione edificij & dñs soli petit solū
& edificij si edificas fuit oīnue male fidei nullā hēt ex
cepcone nec remediū ad aliqd̄ sibi retinēdū. qz ē i cl̄pa
scient edificato i solo alieno iō tonaē videt. Si aut fuit
oīnue bone fidei sibi oīnue ope retēcōnis p̄ excepcone
toli. vt non teneat restituē edificij nisi dñs soluat sibi
p̄ciū materie & mercedē magistrorū. **S**i aut fuit a p̄ci
pio bone fidei & tēpore edificij male fidei. tūc eligit que
daz media via. vt dicit glo. i dicto. S. ex diūso. l. qz poss
sit tollē edificij sine dispendio dñi soli. vt l. julianz sci
bit si i alienā ff. d. rei ven. **A**ut q̄s edificat d̄ aliena ma
teria i alieno solo & habz locū. l. ij. d. rei ven. & similiter
dñs soli efficit dñs edificij. h̄ nō materie. iō dirupto edi
ficō materia ei ē reūtit ad p̄ore dñm siue bona fide siue
mala edificij fuerit oīnue vt dicta l. ij. **S**i interim
pōt agē oīnue dñm soli ad istar tigni iūcti & ē cōtra
edificantez. i. materiā alienā subripiente mala fixe &
uno soluente alter liberatur sicut in tigno dicit. insti.
de re. diui. S. cum in suo. **C**ccxl

Quid si q̄s plātet plantā i alieno solo. **R**espondeo idē ubi
s. si ticiē qz siue q̄s plātet alienā plantā in suo siue
suā in alieno plāta efficit domini p̄ q̄ egit radices nō
ante. & iō nō tenet ad t̄stitucōez arboris. **I**tem arbor mea
q̄ ē in campo meo ul in oīnue cāpi mei si agit radicē
in fundo tuo efficit tua. **E**t si coīter in tuo & meo efficit
comuis qz arbor itelligit eē illi in cuius fundo egit ra
dices. **E**t sic mutacōne radicū de vno fundo in alterum
mutat et in dominiū arboris. vt dicto S. si ticiē & ff. e.
l. arbor S. si. **E**t hoc si arbor viuūt & alit ex radicibz no
uiter porrectis in campo tuo. **S**i aut viuūt & alit pro
maiori parte exp̄mis radicibz mei cāpi. tūc remanet
mea cū a meo cāpo traxit originē. licz postea aliq̄s ra
dices egeit i campo tuo l. si pluēs S. si ff. arbor furtiz
cesaz & i glo. i dicto. S. si ticiē. **Q**uā p̄pria auctoitate pos
suz incidere radices q̄s tua arbor egit in cāpo meo ul
incidere p̄pria auctoitate arbore tuā q̄ pendet super to
mū meā. **D**ic qz cū auctoitate iudicis possū. alias non
vt dicta l. si pluēs S. penultio nisi p̄mo tibi denūciē vt
tollas & ē oīnue vt d̄ hac denūciacōe fiat publicū iſtru
mentū & te negligēte remouē possū & p̄pria auctoitate i
cidere nō solū qz sup̄ excurrit tomū meā. h̄ ē a stirpe &
mecū ligna portae nemine phibēte. l. i. S. si arbor ff. d.
arboribz cedendis. **E**t si sit edificatuz i alio qz pendet s̄
meū nullo iure h̄uitutis nō possū tollē p̄pria auctoita
te l. quēadmodū S. si p̄tectū ff. ad l. acq̄leā & l. oīnue
ff. d. dāno i fecto nisi p̄cedēte dicta denūciacōe. vt dic
to S. si arbor. **Q**uid aut si sūt ul due arbores unite i eo
de stipite an appellabit vna arbor ul pluēs. **R**espondeo idē
ubi s. **D**ic si iūctā & oīnue appaet sup̄ terraz cēset vna
alias censent pluēs l. si geīna ff. arbor furti cesaz & iō
tūc puniatur de damno dato i duplici arbore extra for
ma l. ul statuti. **C**ccxli

Quid si seinaui i agro tuo frumētū meū. rñdz idē isti. de
re. diui. S. q̄ racōe qz siue boā fide siue mala efficit tuuz
nā semē cedit solo p̄ q̄ coluit. h̄ si seinaui bona fide ope
retēcōnis si sū i possessione possū m̄ oīnue. vt nō p̄mittā
te tollē nisi soluas p̄ciū & impensas. vt dicto S. q̄ rōne &

non solum fata p aliū cedūt solo: h et semina et plante
que ex se nascunt diuina tñ natuā cooperāte cedūt solo
vt notat glo. ff. e. l. q. rācōne S. fi. **Quid** aut si quis se-
minat alienū semen in alieno solo ul plantat alienā
plantā in alieno solo quibz casibz et semen et plāta ce-
dunt solo. oītra quē agam an oītra plātantez et seinan-
tem an oītra dñm soli. **Dicit** glo. i dicto S. qua rācōe q
oītra dñm soli unde vsus **Quicqd** plātāt scribitur edifi-
catur **Omē** solo cedit radices si tñ egit **cc. xlii**
Quid si scripsi in aliena carta ul pinxi i aliena tabula
Rñdet item insti. de rez. di. S. lre: q. q̄litas semp cedit
sbtancie cū sine ea eē nō possit: bñ scriptuā semp cedit
carte et pictura tabule et sic liquidū cedit arito tam in
pictura q̄ in carta ff. de rei ven. l. in rem. S. h et id q̄ ul i
scriptura et eam pasciat picture et dicto S. lre uer. si ne-
cesse. et uer. i oibz **Fallit** aut i uno casu. l. q̄n q̄litas ē p-
ciosior q̄ ipa sbtancia: qz tūc p pualenciaz q̄litas tra-
hit ad se sbtanciam. qz tūc plus ē i manz ope q̄ mate-
ria l. mulieris S. pe. ff. d. vbo sig. et ideo vbi cūqz scriptuā
ē p̄ciosior q̄ carta. tūc carta cedit scriptuē. et ideo cū ho-
die scriptura cōiter sit p̄ciosior carta debet cedē scriptuē
vt tenuit glo. ff. e. l. q. rōne S. lre licz tenuerit oppositū
insti. d. re. diui. S. lre **Similit** vbi cūqz pictura ē p̄cios-
ior tabula trahit ad se tabulā p̄p̄ pualēciā. secz si non
ē p̄ciosior qz si sit quedā pictura rudis et informis ideo
notant tex. in dicto S. lre facit mencionez de nobilissā
pictura et de vili tabula. h remota hac preualēciā. quia
scriptura ul pictuā sit paris ul minoris p̄p̄ cūz carta et
tabula tūc semp cedit carte et table veluti sue sbtancie
et qd dixi d. pualēciā itellige d. pualēciā comuni nō sin-
gulari. qz talē singularitatē nō osideauit legillator puz-
ta qz q̄s faciat sibi scribē lris aureis qd cōiter non sit.
bñ licz tūc scriptura pualeat et sit p̄ciosior carta. tñ q̄a ē
singularis nichilominz cedit carte. vt dicto. S. lre i p̄-
cipio item attēde qz aliud ē i pictura rei immobilis puta
muri: qz tūc pictuā licz sit p̄ciosior semp cedit muro vt
tenet glo. in dicto S. lre. ille ergo q̄ scripsit in carta ali-
ena sciēt et mala fide nullo iure pōt sibi osulē p̄ estā

cōne et solucōe sc̄ptuē nec p actōnez si nō possidet nec p
exceptōne si possidet cū donasse videat. insti. d. re. diui.
S. certe. d. sciēt. h q̄ scripsit i carta alieā ignorant et bo-
na fide putās cartā esse suā si possidet cartaz scriptā pōt
se tueri exceptōe oītra dñm carte eā petētez dnegando ei
ēstī tuē donec sibi soluat p̄ciū sc̄ptuē: h si scriptor nō pos-
sudet cartā scriptaz: h dñs carte pōt agē oītra dñm carte
actōne facta: vt dic glo. i vbo boā fides **Et** sic ocludit
qz si ille q̄ sc̄psit boā fidē i alieā carta credens esse suam
siue possideat siue nō possideat tenet dñs carte ei satīz
facere p scriptuā. **Sed** qd si bona fide scripsisti ul pin-
xisti multū iformit et uituperose in mea carta pulchra
ul tabula: et ego nolo scripturā ul picturā turpissimā: h
ēstī cōne cartaz ul table: an teneas solue glo. in l. n.
solū ff. d. rei. vōdi. dicit qz nō: si fuit bone fidei possessor
p. l. si qd possessor S. sicut aut ff. de peticōe hereditatis
vbi dē qz q̄s nō debz culpa de admīstracōe rei quā te-
net vt suā bona fide **Et** sic nō debz teneri nisi inq̄ntuz
ē locupletor sicut possessor hēditatis et ouetus odictōe
debiti l. i. l. i. S. pe. ff. d. odictōe in debiti. **cc. xliii**
Quid si quis ex aliena materia ul sua et ex aliena fecit
materiātū puta ex alienis assidibus fecit capsam. **Rñ**
det item insti. de re. diui. S. cūz ex aliena qz materia ce-
dit materiato qñ tale materiātum nō ē reducibile ad p̄-
mam materiam et sic faciens materiātū efficiēt domīnz
materie nec tenetur ad restitucionem eius: h si ē reduci-
bile tunc materiātum cedit materie. quia. materia tūc
non dicitur quodammodo assumē nouaz formaz siue
speciem ex q̄ defacili ē reducibilis ad p̄mam materiāz
Ad hoc tñ vt materia cedat speciei siue materiato vt sic
faciēs materiātū efficiat dñs materie tria sūt necessaria q̄
ponunt i glo. i dicto S. cū in alieā. l. qz faciēs speciez ex
aliena materia faciat bona fide et suo noīe et qz nō sit re-
ducibilis ad p̄mā materiāz qñ aut sūt duo faciētes ma-
teriātum vnz bona fide alius mala ul si in diūsis ma-
terys ul i vna partiz ē habita bona fides partiz mala.
dic qz i ea re et p ea parte i q̄ occurrūt p̄dicta tria efficiēt
faciēs materiātū i alia re et i alia pte efficiēt dñi materie

Item nō solū p^r factā speciez et materiā specificās effici-
tur dñs: s^c et efficiē si species ē i fieri dūmō rudis ma-
terie nomen exeat: vt dīc glo. i dīcto. S. cū ex aliena et
ff. e. l. adeo. S. cū q^s itez nota ex dīcto S. cū ex aliēa: ibi
fructū ad spicas reduci iūda glo. i vbo spicas q^d frum-
tum cedit specificanti et sic trituras bladiū aliēū bōa
fide putās suū efficiē dñs grani. et sic h^m glo. corrigi-
ff. e. l. adeo. S. cū q^s i fi. vbi dīc q^d excucies frumtuū dⁱ spī-
cis nō adicit nouā speciē seu formā s^c q^d ēat latens dete-
git. item nota q^d licet faciēs materiā dⁱ aliēa efficiē to-
minē materiē. tñ q^d nō ē equū aliq^d locupletari cū alic-
na materiā teneat ad estīacōnē materie. vt dīc glo. i dī-
cto S. cū ex aliena i vbo spicas. **I**tez nota q^d appellaci-
one materiē nō otīnēt materiā q^d ad sui materiāz non
pōt reduci: vt hic et l. q^d sitū. S. illō fortasse. ff. de lega. iiii.
et sic videt q^d si statutū p^rhibet portare frumtuū extra di-
strictū s^c certa pena q^d portās farinā nō icidit i penā cū
farina nō sit reducibilis ad p^rmā materiā: s^c otrariū de-
terminat Bar. i dīcto S. illō fortasse. q^d appellacōe fru-
mētī otīnēt farina donec sit deducta ad effectūz finalēz
ad quē ē iuenta. i. donec fiat panis ar. l. sicut lana ff. dⁱ
lega. iiii. otrariū tñ tenet gaudinē i. c. dⁱ rebus vetitis et
altri. dⁱ rosate et pte statutorum c. v. **cc. xliiii**

Quid si q^s bona fide itepuit et suū uestimēto suo mani-
caz ul g^ronē de aliena purpuā. Rñdet itez insti. dⁱ re.
diui. S. si tamen alienā q^d efficiē dñs illiū purpuē licet te-
neat ad estīacōnēz vt s^c S. p^rimo: q^d accessoriūz sequit^r
naturā sui principalis. vt in. c. accessoriū de regulis iu-
ris li. vi. nec curatur an accessoriū sit maioris ualor^s
quaz principale. nam sepe amittit principale propter
preciositatem accessoriū l. ij. in emp^rione ff. de contraz-
benda emp. Et hoc q^d nobilius accedat uiliori et ē ve-
rum qñ ponitur loco accessoriū Si aut uilius apponēt
loco accessoriū nobilioris: vt uestimētum grossum cā
conseruandi purpuraz. tūc uestimentum accedit pur-
pure si aut neutrum apponit gracia alteri tūc neutru^m
alteri accedit: vt dicit glo. in dīcto. S. si tñ alienā. itē no-
ta q^d l^z dñs purpuē itexte aliēo uestimēto amiserit dñiū

tñ si dolose et furtiue fuit sibi s^ctracta ul ablata potest
agere dⁱ dīcōe furtiua et tra furtipietez vt dīcto S. si tñ
alienā maxie si tñs furtipies ēat sartoz q^d fecit uestimē-
tu^m: vt dīc glo. q^d allegat diūda textui q^d qñ totū pan-
nus nō ē pōit^r i uestimēto p^rsumit s^ctractū a sartoz q^d
notat et tra sartoz. q^d ē p^rsūpcō et tra eos **cc. xlv**

Quid si q^s ofundat bñā materiā p^rriā cū materia al-
terius. Rñdit itez insti. dⁱ re. diui. S. si duoz q^d ofundit
ne querit cominiū et omixtione: et iō si volūtate tua cō-
fused et cōmiscued meū vinū cū tuo ul oflauero meūz
argentū cū tuo ul meū mel cū tuo vino vt fiat mulsu^m
et sic ē species tēa per se: ul meū argētū cū tuo auro vt fi-
at electu^m: ul et si p^rdicta sint ofusa et oflata casu fortui-
to siue volūtate dñoz i oib^z casib^z istis ofusa et cōfla-
ta efficiuntur comuiā: et si confusa et conflata siue sint
eiusde^mz materiē siue diūse et siue ofundant uolūtate to-
minoz siue casualit efficiunt comuiā nisi sepeari pos-
sit. vt dīc glo. **D**ec^r aut si alē dñoz ul exneus siue vo-
luntate alteri^z dñi ofundat ul oflet rez suaz cū aliena
bona fide faciēto tēam speciē. q^d tūc non ē comunis: s^c
efficiē p^rriā specificantis vt dicit glo.

De restitutione fructuum

Quid si fructib^z pceptis. rñdz itez insti. dⁱ re. di. S.
si q^s aut a nō dño q^d bone fidei possessor facit fructus i-
dustriales suos. iō eos ofuptoz restituē nō tenet. **D**ec^r
i male fidei possessor. et iō ofcludit bñā cū glo. in. l. ex
diūso ff. dⁱ rei. vendi. q^d null^z possessor facit fructus na-
turales suos l. fructus ff. de v^rhis. iō eos extantes dñs
vendicat a q^dcuq^z: s^c dⁱ ofuptis nō tenet possessor bone
fidei nisi inqñtū ē factus locupletor. q^d tūc tenet ex eq^z
tate legis si et me et ticiū. ff. si certū petat. s^c fructus in-
dustriales q^d exigūt industriam et ministeriū hominis
vt segetes lac lana et similia bone fidei possessor cūz ti.
et sine titulo facit suos et eos lucrat ppter industria et
culturam: vt nō possit ab eo aduocari. s. postq^d sūt cō-
sumpti nec ad eorum pretium tenet. vt dīcto. S. si q^s
aut a non dño. et l. bone fidei ff. eo. et l. certum. C. de rei
vendi. s^c si nō sūt ofupti et extant tenet restituere. vt in

sti. d. officio. iudicis. §. illoz. h. male fidei possessor si nō
habet titulū tenet et de usuris et de extantibz. l. p. c. de
cōdi. ex. l. et de pceptis: vt. dicto §. illoz. si h. titulū si
milit tenet de usuris et extantibz. h. excusat a pceptis
appter titulū nisi i. qtuor casibz notatis i glo. i. dicto. §.
Si q. aut a nō dñō i. qbus tenet de pceptis et si h.
titulū. Puta si q. opulit aliquē p metu sibi tēdē. i. tē
si q. emit i. haudē creditoz. jtez i eo q. scienē emit cōtra
phibitionē legis ul statuti. jtem et quarto i eo q. scien
ter emit a fisco nō solēnit. l. i. c. d. fidei iustitioz. l. x. ff.
d. rei. vendi. l. h. et ptus. et c. eo. l. si funduz. Concor. Mo
nal. i. sū. i. vbo. fructuū dicēs. Fructuū alij industriales
vt frumētū vinū oleū et similia: alij naturales: vt poma
ficus et filia. Fructus naturales nō faciūt suos possessor
et bone fidei. Vñ tenet reddē vniūsoz post q. i cepit ha
bere psciciā rei aliene ff. de vñs. l. vñs. jtez fructū di
cunt q. sup. iūt deductis expēsis q. fuit g. a fructuū q. rē
ruz colligēdoz et q. hūdoz et habz locū tā i bone fidei q.
i male fidei possessoribz et psonibz ff. de pceptione here
ditatis. l. si aliqd. §. fructū. et l. plā. i. fine. et c. d. fructu
et. l. expen. l. i. i. fine. Nam nullz casus interueniē pōt q.
hoc genz deductōis impediāt ff. familie hercis. l. fund.
ff. solu. matri. l. fructus. jtez fructū intelligunt deductis
necessarijs impensis ff. d. opi. hūoz. l. i. fructus et. ar. xii.
q. ij. nobis cū hac distindōe tenet bone fidei possessor
Necnō et oīs violentē tenet reddere oēs qui pbanē ad
eū puenisse c. d. rei uendi. l. si fund. Si uēo fuit vio
lentē possessor tūc tenet restituē pceptos et eos q. pcepti
potuissent p ueros possessorē. ex d. resti. sp. d. grauis et
c. querēte et d. officio. delegati c. cū cā. xii. q. ij. nō liceat.
Quid de asportantibz fructus de campo. c. xlvii.
alterius animo lucrandi. Rñdet item jo. d. pla. insti.
de obli. que ex delict. nat. §. furtoz q. pōt accusari de fur
to per illum textū et hoc qñ fructū sūt maturi. Si autē
sunt imaturi tūc tenet d. damno dato actōne legis ac
quilee. l. si fros hūm §. si oliuam. ff. ad legem acqui
leam et lege nauta §. in quocumq. ff. nauta cau. l. si fur
descripsit ff. d. usu fruc. Nā dñū distiguit a furto: q.

furtū ē amocio rei. Sed dñū ē rei destructō h. m. Bal. i.
dicto. §. si oliuam. c. xlviii.

Quid si iuasore rei alteri immobilis. rñdz jo. d. pla. insti.
vi. bonoz. raptor §. q. tenet. q. tenet eā restituē cum
fructibus. l. si. c. vñ ui. et hoc si dolose occupauit. si autē
sine dolo tenet eā restituē sē fructibz. l. iuasoz. c. vñ. ui.

De restitucōe alienacōis i fraudez creditoz facie
Quid si fiat alienacō i fraudez creditoz. c. xl. ix.
puta q. debitor donat vt creditōes priuent sibi debito
Rñdet jo. d. pla. insti. d. acti. §. rursus q. talis donatio
reuocat et psequēs accipiēs tenet ad restitucōē. l. si at
§. si li. mō et l. ait ptoz ho rñso. ff. q. i fraudez creditoz.

De restitucōe alieacōis facie p metu. c. l.
Quid si illo q. metu opulit aliqz ad alienādū. rñdz
idē insti. d. actōne §. Item actio de eo q. metz cā. q. te
net ad restitucōē rei cū oī omoditate pcepta vt. l. me
tuz §. si. c. q. metz cā. et l. metus. ff. ex qbz causis maio.
Et requirit q. fuit metz q. possit cadere in ostantē viruz
i. timor mortis et cruciatz corpis ul simlē qd totum re
sistit in iudicis arbitrio. vt. l. ij. in siē cum qñq. legibz
sequētibz. ff. q. metus cā. et glo. mag. et ordinaria vt
in. c. cum dilectus extra q. metus cā. Mine ergo non ē
sufficiens metus nisi tribus concurrētibus. s. q. psona
sit potens ad minas exequēdum. Item q. minas con
sueuerit exequi. Item q. mine cōtineāt atrocitatez facti
de hoc ē glo. xiiii. q. iiii. c. i. Sed quid si metu reueren
ciali. puta si vxor aliquam obligacionem ul alienaci
onem contrahat de mandato viri ul clericus de man
dato episcopi jtem. rñdet qd instituitur q. gestum ē ta
li metu reuerenciali officio iudicis. vt glo. notabilis i
l. i. §. que honorāre. ff. q. rēz actō nō dat: et itez si sō
ditus non alias alienaturus alienet rogatus dñi. Ro
gamen superioris pceptū ē. vt dicit glo. in verbo exor
tamur i. ele. i. d. testi. et notat jnno. i. c. peticō d. iure iurā.
De restitucōe faciēda ei q. vt lit. gessit negociū meū
Quid si sine mādato meo soluisti cre. c. li.
ditori meo et me libeāsti soluendo noīe meo. Respon
det item insti. d. actione. §. actionem. q. cogor habere

ratuz et obligor tibi adione negotiorum gestorum ad restitu-
cone pecunie quam pro me solvisti: sed si non utilis solvisti:
ut quia mea intererat: ut non solueres. l. cum pecunia.
ff. de negotiorum gestorum

Quid si tutor more civitatis mittat exenia nomine pupil-
li magistro et suis iudicis. tunc idem ubi est quod pupillus
tenet tutori adione negotiorum gestorum. l. cum plures. §. tu-
tor. ff. de administratione tutorum. nam talia exenia ex quo sunt con-
suetudine dicuntur quasi debita: ut dicitur glo. in l. i. §. si non
nullos. ff. de tutelis et rationi distantia

Quid si tui ostentatione sine mandato tuo redimo ab ho-
stibus vel latronibus filium tuum vel aliam rem tuam necessariam quam
redimere tenebas. tunc idem ubi est quod michi tenens adio-
ne negotiorum gestorum imo in hoc casu possunt viri expensarum
totius pro redimendis personis necessariis uxoris. l. si si ius. ff.
solu. matri. nam si pater filium captivum vel e converso vel alius
successurum redimere negligat privatur successione. ut in
authentica si captivi. C. de episcopis et clericis. De hac materia
l. negotiorum gestorum vide §. §. clxxvi. et clxxvii.

Quid de his qui temere et perperam litigant. Dic quod te-
nent ad damna et interesse tam litis quam viatici l. apperandum
§. si autem alterutra. et l. sanctim. C. de iudiciis et insti. de
pena temere litigantium. §. hec autem omnia et pro. an. i. c. sta-
tutum. §. insuper de rescriptis. li. vi. et i. c. finem litibus et de toto et
partem. et pro glo. ij. q. i. c. i. promissis in verbo immoderate expen-
sas dominus pro. de placito. i. dicto §. hec autem omnia dicuntur quod ex sex cau-
sis litigantes tenent ad expensas litis. Primo ratione temeritatis. l.
eum qui temere. ff. de iudi: ut si feci citari iudicium in genere. cum plu-
res essent et apparuit ille qui nolebatur dicta. l. eum qui temere item
si feci citari coram iudice incompetente non adhibita prima
diligencia videndi an esset competens et idem si loco et tempore incompeten-
ti vel si vocavi eum in ius qui vocari non debuit l. i. et pro toto. ff.
de ius vocan. item si actor pro opinionem rei non habet libellum
paratum: si petit dilacionem ad procedendum: cinum l. i. c. de de-
lacio. item si quis pro apertura testium vidit se non habere ius et
tamen persecutus est litem secundum Bar. i. l. si quis inficiatus. ff. de positi-
ti. et l. apperandum §. si autem alterutra. C. de iudiciis.

et sic patet quod temere vocare in ius dicitur quod nullam iustam causam
erroris habuit in sic vocando: ut dicta l. eum qui temere in
glo. si autem habuit iustam causam erroris tunc absolvitur ab expen-
sis l. i. §. pro. de sepe. et l. qui solidum §. et delega. ho. In pro di-
ctis ergo casibus et in alijs ubi quis temere litigavit siue
sit actor siue sit reus nisi doceat de iusta causa erroris vel
ignorantie probabilis condonatur aduersario in expensis iti-
neris et litis: ut dicta l. eum qui temere et ceteris damnis. l.
sanctim. C. de iudi. et l. non ignorat C. de fructibus et litis ex-
pensis. item in expensis cibariorum si aduersarius consuevit
se pascere ex arte sua a qua oportuit modo vacare l. si here-
ditas §. i. ff. ad exhiben. Et multo magis tenet quis ad
damna ista si non temere: sed per caluniam litigasset: ut dicta l.
non ignorat. Secundo tenet ratione otumacie ad expensas
non solum litis: sed ceterorum damnorum l. sanctim. C. de iudiciis
Et hoc habet locum siue otumax fuerit: quod nunquam venit: vel
venit et recessit vel tunc nolo et hoc siue fuerit actor si-
ue reus. Nam pro omittit otumacia non audit nisi refe-
ctis expensis de quibus glo. in dicto c. finem litibus de toto et
partem et otumacia et pro inno. c. sepe contingit de appel. Tercio ratione
retardati processus: ut si actor impetrauit rescriptum pro li-
tem contestataz causa pertulandi iudicium coram longinquo iudi-
ce coram quo non probavit distulit vel otumacit se absentia
uit. nam condonatur in expensis litis itineris et ceteris dam-
nis. ut dicta l. non ignorat: et idem si quis opposuit exceptiones
frivolos propter quod diu fuit protrahendum iudicium et eandem
succubuit ut dicto c. finem litibus et item si appellavit ad
aliquam interlocutoriam per quam appellacione negotiorum prin-
cipale productum fuit ex terminis infra quos debebat ter-
minari l. intra utile ff. de minor. et c. cum appellacionibus
frivolis de appellacione li. vi. vel cum quis ex contradictionibus
et subterfugijs et dilacionibus maioribus debito datis ad
verlatio impeditus est reprobare executionem suam infra
terminum l. si cum ipse de excusacione tutorum. Quarto ratione
emendacionis vel mutacionis libelli. Condemnatur enim
mutans vel emendans in expensis insti. de adione §. si
minus. nam tenet reficere expensas procuratorum et advoca-
torum quos fecit reus quos non fecisset si non petisset pro debito

Quanto rōe inuiciacōis litis: vt si renūciat liti: vt. l. p. q. c. pactis. et l. restituisse. ff. de iudicijs. qz oſciencia male litis mote credit renūciat vt c. p. tuas iſi. d. ſijmōia Sexto racōe victorie. Nam hec ē regula qz victor victori dē nat i expenſis vt dicta l. pperandū. et l. oēs i ſi. C. de epis. et de. in auctētica d. iudicijs. S. oꝝ collaci. vi. et i c. calūniā d. peniſ mli ex iuſta cā ignorācie puta qz ſucceſſit in ius alteri. l. q. i. altei. ff. de regulis iu. ul. ex iuſta cauſa litigādi. l. q. ſolidū. S. et. ff. de leg. ii. et ideo q. obtinuit ſentēciā i cā pncipali habz iuſtā cauſaz pſeqndi in cauſa appellacōis. et ideo licet ſuccūbat i ea nō dēnatur i expenſis: vt notat glo. in l. genealit. S. ſin aut nō rite. C. de rebz creditis. Et adde qz iudex tenet dēnare pte ad dictas expenſas ſi ſūt petite niſi iuſta cauſa ſubſit ali as tenet rſarcire d. ſuo: vt dicto S. ſi aut altutā. Si aut nō ſūt petite: pōt dēnare ſi volt. ſi non erratur.

De reſtitucōe recipiētiū a
perſonis alienare nō valētibz.

Quid de his q. recipiūt ab his q. alienat nō pnt et quibz ē interdicta bonoz ſuoz admistracō. vt puta a pupillo ſine auctoritate tutoris. Rñret idē q. tenet ad reſtitucōnē. ut inſti. q. alie. licz ul nō. S. nūc admouen di. C. de coꝝ. S. co. i. iiii. di. xv. dicēs qz dñs alicui rei nō p hibet a lege ul ſupēiore a cuius uolūtate dependet i dāto pōt dare rez ſuā altei uolēti recipere. Hoc pbat. qz ex q. p actū uolūtatis fuit dñs p uoluntatē pōt ceſſare eē co minz: et nō p hibet aliq. cauſa ſuperior iſtū deſinē et iſtū incipe eē dñm. jgīt p donacōnē iſtaz ſit uere et iuſte co minz. Ex h. patet qd reqrīt ad iuſtaz donacōnē. qz libe ralis tranſlacōis donacō ex parte donātis uoluntas recipiēdi ex parte eiꝝ cui ſit donacō et libertas ex parte amboꝝ huiꝝ dādi et huiꝝ recipiēdi et qz nulla ſuperiore lege p hibeant iſte ul ille nec p actū alteriꝝ a q. depende at i iſta tranſlacōne. Et ppter reſe dūz pmi nō pōt qz dāe pecūiaz fratri minoi. qz ipe nō volt eē dñs ppter d. ſe dūz ſi nō pōt monachz ſine licēcia abbatis nec filiū ſa milias ſine uoluntate patris. nec et clericus et in aliq. caſu ſiē uolūtate ſaltē oꝝtra uolūtate dñi pape. vt habet.

ex de cenſi. c. Roman. ad cuiꝝ. c. obſuacōez penā po. ſuit Gre. nonz qd c. ē i. vi. l. q. uſitātes a uſitatis nō rēpi ant manuſcla et ſi rēpiūt tenet duplū rēſtituē: alias nō abſoluant a maledictōne quā icurrūt ipſo facto. vt dic Julianz qrtus in ſuis oſtitucōnibz. Huic correſpōdet i tranſlacōe uſus libeālis actō modacō et habz ſiles le ges ad hoc qz ſit iuſta: qz reqrīt i comodāte liberā to luntatē i rēpiēte qz velit recipē o modatā ad uſuz et qz non ſit aliqua uoluntas legis vel principis obſiſtens illi accomodacioni.

Reſtitucōe vtētiū re alieā oꝝtra uolūtate dñi. Reſtituē tenet qz qn o miſit furtū in celbi uſu rei licz nō i ipſa ad eſtiacōez illiꝝ blz: alit nō eſt pur gatur furtū. xiiii. q. vi. ſi res et qn qgeſiā di. q. ſaccū ff. de furtis l. q. iumēta. et iō furtū o mittit creditor q. pignore ſibi obligato uti ul alteri o modat. vt iſti. d. obli. q. ex qn deli. naſ. S. pena. et l. q. uias S. ſiego. ff. de fur. Dimi ter o modatariꝝ vtēs re ad aliū uſuz q. fuit ſibi o mo: data. vt dicto S. pena et S. placuit. ul ſi o modet re altei ſine o ſenſu dñi. et ideo d. fulone et ſarcinatore. vt l. fulo. et ſarcinator ff. de fur. Et genealitē ubi cūq. ē facta co: tractō rei aliene ul uſus oꝝtra uolūtate dñi o mittit fur tu: vt. ff. de fur. l. ſi. et tenet ad reſti. uſus et intereſſe. Et ideo ſi accomodauit tibi equūz uſq. mantuam et iuiſti mediolanū ppter qd interim non potui expedire mi: chi neceſſaria et ex hoc dānū icurri teneis ad rēſtitucōez eiꝝ dē dāni. Et hoc intelligite niſi putauit pmiſſūz qz nō pſumit. Et ergo o ſulēdū i foro oſciencie. vt no tificet o modati ſibi rez et ſi qdē ratificet et attēte o tēte q. alit uſus fuit bene qdē nō tenet ad reſtitucōez. Si vero nō ratificat reſtituat. Nec Monal. i ſū. i vbo fur: tuꝝ o mittit. et jo. d. pla. i dicto S. pena. et S. placuit.

Quid de reſtitucōe faciētiū fraudē legi. C. de l. vii. Vando fraus ſit legi ul canoni neceſſaria ē iſtitu cio qz qtuor modis otingit h. m. monal. Priō d. pſona ad pſonā vt ſi vxor velit donare marito et ecōuſo cū nō poſſit oſtante matrimonio. ex d. dona. iter viz et vxorez. c. ul. ubi glo. et ſi poſit aliā pſonā cui donat nō ualet co:

naco apte fraude ff. d. dona. inter viz. et vxore. l. hac rōe
§. nō tātū **D**ecūdo fit haus d. re ad rē vt cūz pphibituz
fit ne filiofiliās pecūia mutuet. et ipe aliā rem recipit
haus fit puta si cediti sibi fructū ul similia q. vnde
ret et pecūia; hēt ff. ad. mace. l. iusu. §. mutui et l. iii. §.
i. **E**t filiter i vluā vt si co aliq. rez vt veda et pecūiam
mutuo hēas xiiii. q. 3. pleriq. itez fit d. otradu ad otra
duz: vt si vxor q. nō pōt donae viro vt dictū ē vendit ei
ut sibi simulato otradu donet nō valet ff. d. dona. inter.
viz. et vxore l. si spōsus §. circa. item q. rto fit d. otradu
ad otradu puta si mulier q. p alio fideiubē nō pōt pñ
cipalez se faciat debitorē qd nō valet: q. fit i fraude ff.
ad velleja l. quis §. si cū essez **E**t sic patz q. q. facit ali
quid i fraude legis cōtra ipaz legē facē videt ff. de legi
bus l. contra legem. et l. se

De restitucōe dānificātis aliū
inferuo ul debitorē ul animali. **cc. lviij**
Ved qd d. occidēte alienū hōz ul qdrupedē **D**ic
q. tenet ad emēdacōez dāni vt insti. ad l. acqleaz i pñ.
qd vez itelligit jo. d. pla. nisi cāis fuiss; mordēs: q. licz
trāseunti se defendē a cane: qñmo tenet dñs d. dāno si
canē ligatū nō retinet l. i. §. si canis. et l. ij. ff. si quadru.
pau. fecisse dica. et l. q. volgo ff. d. edicto edicto **I**tem nō
ta hz eūdē q. occidēs aīal alteri nō solū tenet ad dam
nuz rei pempte: h. ad dē aliud qd ei occasione secutū ē
ta; i pendo q. i nō acqreto: vt isti ad legē acqleaz. §.
illud **N**ō ex vbis. **D**is em vtilitas q. apte rē pemptā p
cipiebat et i alys rebz: et sic alie res apte morte illi: re
riorate sūt habet rō l. inde ueracius §. i. lū. et l. pñce
§. i. ff. ad. l. acq. et iō siunz ex bobz q. bñ ibat ad aratz
ē occis rōe dāni et itersse eo q. aliū nō ibat eq. bñ ad
aratz cū illo nouit empto: vt dicta l. pñ §. i. **cc. lxx**
Quid si q. opellit aīal alteri pñcipit **D**ic q. tenet licz
suis maibz nō pñcipitet q. q. cāz dāni dat dānū dedisse
videt et d. hoc ē casz i sti. ad. l. acq. §. si. ibi pñcipitaret
Quid si ex misericordia dissolui hōz ul debitorē **cc. lxx**
alteri ligatū q. aufugit. rñdz q. tenet dānū emēdāē. vt
dic tex. isti. ad l. acq. §. si. i. fine. q. nō licz facē eleōsinaz

de alieno: h. pocius ē species furti de alieno largiri. l. si
pignora ff. d. fur. **D**ed dissoluēs ligatū colose vt fugiat
et nō soluat tenet furti: q. facit aīo lucrandi alteri debi
tori qd sufficit. vt isti. d. obli. ex relic. §. intdū. **V**nō
tatur i si. tex. dicti §. si. q. licz dñs hōz suū incarceare
auctoritate ppria et ligatū tenet si suspectus ē d. fuga vt
l. i. C. d. emēda. hōz. nō aut licz sine cā otra eū nimis
seuire. vt insti. d. his q. sūt sui ul alieni iuris. §. si h. tem
pore **E**t filiter pōt pat filiū reuū carcerare mancipare
vt l. iii. C. d. patria potestate. hoc. item

Quid d. illo q. iposuit ipitudinē ul heri **cc. lxxi**
baz aliq. ul fel ul acetuz ul aliqd aliud imiscuit i uino
ul oleo meo ppter qd ei naturalis bonitas imutatur
Dic q. tenet ad emēdacōē dāni. vt dicit tex. isti. ad. l.
acq. §. si m. caput. ver. deniq.

De restitucōe dānificātis aliq. pñciendo
ul effundēto aliqd de tomo **cc. lxxij**
Vid si ex tomo tua i q. habitas pñctuz ul effusuz
aliqd qd destruxit vestimēta mea **R**ñzet **S**pecu. i. ti d. i
iu. §. seq. uer. **Q**uid si d. tomo. q. michi teneis. ite h. te
nebas appensū aliqd ex tomo vñ iter fit qd nocuit tēn:
ris ad dānū insti. de obli. q. ex q. re male nascunt. §.
Item is ex cuius cenaclo. et l. ex maleficijs §. is q. ex
cuius ff. de actio. et obli. et hoc siue reiectum siue effusū
dānificauerit in psona uel rebus ul vestibus. **N**on tñ
h. m. jo. de platea tenetur dominus tomus qui eam lo
cauit vt. l. i. §. hoc in factum ff. d. his qui reiecerint uel
effu. h. tenetur ille. q. ibi habitat cum sua familia siue
sit tomus sua ppria siue conducta siue gratis ocella di
cto. §. is. et nō soluz ipe tenet si ipe reiciat uel effundat
h. et tenet de reiecto uel effuso a sua familia uel ab vxore
liberis et hūis. vt dicto. §. **I**tez is. x. q. a plerūq. isti. per
q. psonas nobis acqrit i pñcipio ubi plene tractat de
hac materia. dic q. si dānū datū ē i psona transeuntis
appēdens ul effundens tenet ad ipensas in curacōe fa
ctas et ad salaria medicor. et ad opas qbz lesus caruit
et cariturus ē facta estiacōe qñtum viuere potuit

Que restitutio dāni dati ab arboe ul a flumine
 Vid si arbor mea pendet super to **cc. lxxii**
 mū tuā ul cū radicibz dānificat. rñdet Specu. vbi s. x. si
 uero q teneis eā icidere an qui possz eaz incidere appia
 auctoritate uice s. S. cc. xxxviii **cc. lxxiii**
 Quid si p aluionē fluminis terra mei agri adiciatur
 agro tuo an tenearis michi ad restitutōez. rñdet jo. de
 pla. q nō. secus si apparent adiciat terra r arbores. qz
 remanerēt mea nisi p qz terra sit unita r arboes radis
 cibus apphense. vt insti d rez diui. S pterea q aluio
 nez. Illud ergo terre mee mundacō r p turbacio fluis
 latent applicuit agro tuo p aluionē. i. p in cremētum
 areo latēs. vt discerni nō possit efficit tuū. s. si nō latēs
 ter s apparēter mundacō fluminis asportauit partem
 agri mei r arboris r adiecit agro tuo nō acqrit tibi s
 remanet michi vt pmo eāt r illā possuz uendicare r tu
 teneis michi restituē dū tñ tibi caueā de dāno pterito r
 futuō r oia adiecta tollā ita q nō tollā utilia r iutilia
 dimittā vt. l. h ampli s. alpinus. ff. d dāno ifecto r
 hoc teneis michi restituē donec terra nō sit unita cum
 tua r arbores radices nō egerint d q statuer iudicio ru
 sticorum tamq peritorum i arte sua. vt dicit glo. in di
 cto S. pterea in verbo longiora.

Que restitutio dānificanciū rem
 publicā i pecunia ul annona. **cc. lxxv**
 Vid d exadtoibz tbutorū r collectaz q aliqd rñnet
 d eo qd exigūt. Dic q tenēt ad duplū. tex. l. i. missi opi
 natores C. d exadto. tri. li. io. r ibi p jo. d pla. **cc. lxxvi**
 Quid d eo q pecuiaz sibi datā p aliq admistraciōe pu
 blica exercenda ul aliq ope publico faciēto nō expēdit
 i dicta admistraciōe ul ope. s. totū ul partē sibi retinet
 Rñdet jo. d pla. insti. d publi. iudi. S. si. q tenēt ad re
 stitutōē r punit ultra restitutōē i tertia parte plz p
 dictaz. l. iulīa d residuis. vt dicto. S. fi. r. l. ij. r qrtā. S. h
 r q. ff. ad. l. iulīa peculat. r. l. sacrilegij capite. S. eū qd
 .e. ti. Itē i illo q recipit pecuiaz sibi datā vt adducit ul
 emēt aliq rez p republica. idē i illo q recipit pecuiaz pu
 blicaz suo periculo trayciēdaz quā i suos usus ouertit. l.

sacrilegij. S is aut. ff. eorum **cc. lxxvii**
 Quid d his q quis mō faciūt. vt annona carior uēdat
 puta ipe diendo ul impediti faciendo ul retinēto naues
 ul nautas annonā adducētes Dic q tenent ad restituci
 ones vt ponāt eā i bono foro ac si ille naues uenisset
 r grauē puniunt. l. pena. xx. aureorū. l. ij. i fine. ff. ad. l.
 iulīaz d annona. r corpalit et ex ordinē l. ānonaz ff. de
 ex. or. cri. Itē i illo q fecit cāpionē r municōē bla
 torū. vt emēto oēz qñtitatē bladoz q inueniri possit r
 shuando tempōibz minz fructuosis carius possit ven
 di l. ānonā. r i glo. ff. d ex. or. cri. Rusticis aut blada
 ad ciuitatē adducētibz bñlicz emē i grosso nō adhuc fi
 nez. s. ne ipi stantes diu ad uendēdū ad minutū sbdu
 cant ab operibz rusticalibz l. ij. ff. d nudinis Et nō so
 luzē phibita ouencō inter aliqs facta d emēto oē gñū
 vt postea seqñtibz temporibz carius uēdat. vt dic
 tal. ij. ipñ. ad l. iulīa d ānona. s. et phibita ē ouencio
 faciētiū monopolij. i. ouencōē d qbuscūqz speciebus
 ul mateiebz ptinētibz ad uictuz ul quēcūqz usuz p ipos
 solos uendēdis i dānū r caristiaz reipublice. casus ē in
 l. unica C. d monopolijs. Et oītra faciētes debent oībz
 denudati bonis in ppetuū mitti i exiliū vt ibi. Qui er
 go dedit aras i empcoez oīuz atoātū ciuitatis vt ipse so
 lus ptea carius uēdat cū psciueit naues adducētes fore
 sbmersas dē facē monopolij i ciuitate r icidit i dictā
 penā. vt dicta. l. unica r pōt opelli a pfecto ul ab alio of
 ficiali ad qz spectat l. i. S. cura cariz ff. d officio pfecti. ur.
 ul et ab epō illiz loci l. fi. S. jte epī. ff. d mune. r hono.
 rogi uēdere. ut dicto S. cura carius r ibi glo. iusto pōio
 statuēto sū uarietatē tempoz r stēilitatē rez l. fi. ad l.
 iulīa d ānona. r l. pōia reruz. ff. ad l. falsidiā. Et si ē tps
 necessitatis et caristie cogit qd ē minz iusto pōio uēdē
 l. ij. S. cū i eatez uer. r oīuz ff. ad l. rodia. de iactu. r ibi
 notat itez p qz expōsuit frumētū ul aliā rē uenale in fo
 ro pōt opelli ut aliaz ampli domū reportare nō possit
 qulqz uēdat l. nemo. la. fa. C. d iudi. r dicto S. itez epī.
 itez pfertilitate i cōi habenda r caristia euitanda pōt
 statui q quilibet mercator teneatur ire ul mittere ad

ad alias ptes ad emēdū granū & in comuni vendēdū
& q̄libet pōt opelli ad hoc mutuate pecuniā l. vnica. C
vt ne. li. in emp. spe. fe. excu. li. io. & ibi glo. Itē pōt sta
tui ne q̄s ultra indigenciā suā emat ne alijs res cario
res ul icōmoditatē habendi reddat l. i. C. d. episcopali
euidencia. Nec jo. de platea insti. de publicis iudicijs
S. sunt preterea.

Q De restitucōe abducētiū filios a vxore alteri
Vid d his q̄ s̄btrahūt filios patibz **cc. lxxviii**
Rūdz jo. d. pla. insti. d. obli. q̄ ex dīcto nas. S. iterdū. q̄
furti tenent: vt ibi dicit tex. & pat pōt eū uēdicāē ad li
militudinē rei in q̄ habet dñiuz uerū. q̄ pat in filio ha
bet q̄li dominiū l. i. S. p hāc ff. d. rei uen. & pōt uēdicāē
& p osequēs ille tenet restitue opas q̄bz pat caruit isto
tempore: vt tenet glo. ff. d. furtis l. eū q̄. S. si filius. nā fili
us tenet opari patri ul ei in cuius potestate ē: vt dīc glo
i dīcto S. si filius. sicut vxor tenet opari uiro l. sicut de ope.
libe. Matri aut nō tenet filius operari: q̄ nō hz eū i ptate
& iteo mat nō agit furti h̄m glo. i dīcto. S. interdū & ff.
d. furtis l. matri. Sed q̄d si filius nescit aliqd operari. cū
det itez q̄ tenet ad hūicia coia que q̄libet sciret h̄m eū
macōnē iudicis at. l. si q̄s a libeīs ff. d. libeīs agnoscen
dis imo habz locū pena q̄ē capitalis cū q̄s abducit filiu
um alterius cā p̄uadi patrē. vt ff. ad. l. flauiaz d. plagia
rys l. i. & insti. d. publi. iudi. S. ē iter publica. & dē. pla
giari h̄m dñm jo. i dīcto. S. ē inter publica. q̄n q̄s or
bat patrē scient & dolose filio & eū adducit ad īmotas
partes. vt C. eo. l. si. q̄si inferens magnā plagā & dolo
rem patri sic orbat ap̄rio filio.

Quid d abducētibz uxorez alteri. Rūdet itez insti. de
publicis iu. S. ē. inter publica. q̄ d bz puniri. l. flauia
d. plagiaris. vt dīcto S. ē iter publica. & cōdūso q̄n vir
mulieis abducit & vir pōt petere operas vxoris si eāt
lucrosa ul si nō eāt alia coia vt s̄ p̄xiō S. dīctū ē i filio.

De restitucōe raptorū virginū
viduaz & sanāimolialium

Quid d raptoribz uginū. Dic. q̄ nō possunt ab
solui nisi eas parētibz restituat. xxxvi. q. i. c. pe. & ultra

hoc puniri debēt h̄m leges capitis amputacōe. & hoc
siue sit uirgo siue uidua siue moiali s: vt insti. d. publi
cis iudi. S. si aut p vim raptz. & i l. vnica. C. d. raptu vir
ginū. q̄nimo in moiali nedū punit raptz: s̄ ē et attē
tacio l. si q̄s nō dicaz rapere C. de epis. & cle. secz si fuerit
meretriz. vt dīc glo. i dīcta l. vnica. Nā raptz meretris
nō punit hac pena. vt l. vez. ff. d. furtis. Quia coitē cuz
meretce remaēt ipunitz. l. si vxor. S. h̄ i ea. ff. de adulte.
nisi sit nupta: vt lege. vez. que adulteriū. C. de adulte
rys. ul dimittit a viro aīo meretrandi l. si mulier. C. de
adulteris. & hec pena nō habz locū i rapiēte vxore suaz
cū deē ei interdīctū d vxore exhibēda l. si. C. d. libe. exi. ni
si an carnalez copulā religionē intrauēt q̄d pōt. vt i. c.
ex publico de ouersi. cōiuga. q̄uis nō possit p̄ carālē
copulā viro iūto. ut i. c. cū cā d. raptu. tñ hz locū hec pe
na i rapiēte spōsaz suā de iure civili. vt dīcta l. vnica d.
cōnumerauit licz de iure canonico secz i spōsa uolēte. q̄
nō dē raptor q̄ habuit mulieis assensū. vt dīcto c. cuz
cā i pñ. secz si nō habuit. q̄ raptz ē illicitz coitē a corrū
pendo dīctz. Vñ q̄ raptu potit stupro fuit. vt dīc tex.
xxxvi. q. ii. c. raptz. nec pōt mulier rapta de iure civili
nubē raptori suo. alias p̄uat bonis raptoris sibi a le
ge applicitis vt i. c. cū hui de here. li. vi. & in auctētica de
mulieibz raptis colla. nona. nec pñt parētes eiz osen
tite. alias icurrūt penā d̄portacōis si osenciūt. vt dīcā
l. vnica & i auctētica d. rap. muli. S. illo De iure aut ca
nonico q̄d p̄ualet in h̄ casu rapta bñ pōt nubē raptori
suo. vt dīcto c. cū cā. & c. accedēs d. raptu. & opellit eam
dotaē xxxvi. q. ii. c. tria. Nec jo. d. pla. insti. de publicis
iudi. S. si aut Quid aut si q̄s p uiolēciā caput vginē q̄
p̄sternit i terrā quā carnalit cognoscat an punietur de
raptu Rūdet idē ubi s̄ q̄ nō: s̄ d stupro q̄ rapere ē cuz
mulier p uim rapit & d loco ad locum ducit. vt dīcta l.
vnica d. raptoribus. Alex. uero d. ales i h̄o in tractatu
huius vicij dicit secundum q̄d dicitur in canone xxx
vi. q. ii. c. si aut ex otradictōe raptz. nō ē psona raptoris
oueniens vnq̄ huiusmodi copulari rapte anq̄ viciuz
rapine aboleat: s̄ cū illa patrie potestati fuit instituta

et raptor sue rapine peccata egerit et voluntas paratur
bona conuenire non prohibent ad inuicem copulari

Q De multiplici restitutione fidei a reipublice **ccclxxi**
Videtur si furatibus et usus proprios duntaxat pecunias
Rursum idem ubi si ultra restitutionem debet puniri pena
capitali. ut in l. i. de pu. iudi. §. l. iuliana peculatus. Item qui mi
scet ferrum vel simile re auro vel argento publico. l. i. §. ff.
ad l. iulianam peculatus vel emendari publici qui parte mone
te publice signat per se et sibi retinet. ut l. sacrilegi §. qui cum
ff. eorum. **O**fficiales ergo publici tenentes sigillum floren
tum et immiscetes sigillo florenos non bonos et sic leden
tes reipublicam incurrunt in peculatu ar. dicta l. i. ff. ad l.
iulianam pe. item qui danificat reipublicam delendo vel aliter ma
culando librum vel scripturam publicam continentem mensu
ram agrorum vel viarum publicarum ut l. qui tabulas ff. ad l. iu
lianam peculatus. facit l. si quis ad quod ff. de iure. dic. om. iudi.
item qui danificat simulando se creditorem fisci et recipere
de pecunia quantumcumque putat a debitore fisci l. sacrilegi
§. eo. ff. ad l. iulianam peculatus

Q De restitutione beneficiorum officia et dignitates **ccclxxii**
Videtur si beneficiorum officia publica et dig
nitates Dicuntur tenere ad restitutionem pecuniarum sed non illis
qui dixerunt. si pauperibus et taliter ementes debet grauius puniri
edicto legis iulie de ambitu vel l. i. ff. ad l. iulianam ambi
tus et in l. i. de pu. iudi. §. sunt preterea: hinc dicitur ioh. ibi
videtur §. cluii

Q De restitutione iniuriarum **ccclxxiii**
Videtur si inferente alteri iniuriam. Dicuntur hinc **A**ste.
l. ii. xv. qui tenet ei civiliter. i. pecuniarie satisfacere arbitrio
iudicis et potest criminaliter puniri ut in l. i. de iniuriis
§. i. ff. Et ideo dicitur **S**co. et **L**an. quod si quis infert iniuriam mu
tilando aliquem per resolutionem perpetua tenet ei temporaliter satisfac
ere: ut §. §. xiii. et **R**ic. dicit quod si quis abstraxit personam vel
les religioni tenet religioni ad arbitrium boni viri. **D**i
mitte dicitur faciente libellum famosum hinc **R**ay. addit **M**onal.
i. §. i. ubi iniuriarum actio. quod licet cordis rancore quilibet re
mittere teneat: tamen iniuriam propriam sine satisfactione remittere
non tenet de peni. di. v. c. si ex de male. c. i. ubi dicitur hinc glo.

Item hinc eadem quibus quis patitur iniuriam: si se ipse quod i
nilio quod habet in potestate. ut in l. i. de iniuriis §. patitur. **S**imi
liter episcopus in clericis abbas in monachis dominus in suo. et non
istiusmodi iniuriam sibi factam remittere non possunt quantum
ad pecuniariam estimationem hinc eorum superiorem ff. de pactis
l. pignus et ff. de iniuriis l. i. §. vbi quod et ar. ex de sen. exco. c.
tua nos et ibi glo. in l. i. de iniuriis §. hinc autem **I**tem patitur
quod iniuriam in uxore quod si sit filiafamilias in tribus personis
operit actio iniuriarum. si mulieri iniuria: passe patri et
viro. nec actio una per alias consumitur Sed si iniuria fiat vi
ro actio non datur uxori. quod uxores a viris defendi debent
non viri ab uxoribus ff. de iniuriis l. i. §. ij. **I**tem in iniuriarum
actio datur sponso si iniuria fiat sponse ff. de iniuriis et
apud labeonem §. sponsus **I**tem datur actio heredi propter
iniuriam cadaveri defuncti interrogata: cui heres extitit
vel si fama defuncti fuerit lacerata ff. de iniuriis l. i. §.
per semetipsum: et non solum datur actio contra facientem: sed con
tra eum qui procurauit. ut alius faceret istiusmodi iniuriis §. non
solum et ff. eodem l. non solum. §. si mandata

Q De omulacoe fratris facienda per mortem patris **ccclxxiiii**
Videtur si eo quod donat filio in vita patris **ccclxxiiii**
etis antequam omulacoe frater per mortem patris **R**e
spondet ioh. de pla. in l. i. per quas personas nobis acquirunt in prin
cipio quod si donat filio beneficio vel occasione vel contemplatione
patris tunc ex causa propria et immediata: tunc tenet peculium profe
ctiuum et tunc si tenet omulacoe frater per mortem patris.
secus si per causa remota et mediata ut si habui noticiam cum
vno domino contemplatione tamen patris mei qui dominus quod sibi
seculum diligit me plusquam patrem meum ideo michi
donauit: certe hoc est peculium aduentitium. hac distinctione
facit tex. in l. socium qui in eo. i. si ff. pro socio **Q**uid si de alio
vni fratri propter negociationem omulacoe cum aliis fratri
bus **R**ursum debet illud diuidere cum eis **S**i vero de ei
propter aliquod huiusmodi speciale quo sibi meruit aliquid dari
non diuidet cum aliis in l. i. per quas personas no. acq. §. ho. et §.
preterea si habetur in l. i. **A**sten. l. iii. ti. xii. ar. v. **Q**uid si am
bas fratribus an sibi donata teneant restituere omulacoe quod eos
in sit in abas fratri. rursum **B**ar. in dicta l. socium qui in eo quod non

Quid d' conacoe facta sponse a consanguineis viri an
censeat facta a templacoe viri vt soluto matri. restitui
debeat h'edibz viri. rñdet itez jo. d' platea vbi s' q' sic se
cus i facta a consanguineis vxoris. **Cōcor. Bar. ul. Bal. i.**
.l. si plures. §. in arrogato ff. d' volga. 7 pupil. sub sti.
Quid d' tote quā lucrāt filius ex forma statutoz an di
cat d' peculio aduētico vt sic nō ueiat fratribus oferendu
Rñdet itez jo. q' sic **Quid de lucro quod acqrit filius**
mercando cū pecunia p'ris an ps q' attbuit p'sone dice
tur aduēticiū. vt nō teneat p' mortez p'ris omunicare
cuz fratribus. Rñdet idē vbi s' q' dicit aduēticiū. 7 iteo
medietas lucri cū unū poit rē alē industriā. lucroz debz
eē omune. **.l. i. C. p' socio 7. l. si nō fuit ff. eo de. §. i. filiz**
ex centū habitis a p're lucrāt fuit alia centuz debz p'rio
d' centū lucratis h're qñq'ginta 7 de alijs qñq'ginta 7 de
centū p' sorte debz diuidē equalit' cuz fratre qñ equalit'
sunt heredes p'ris 7 sic illa qñq'ginta q' lucrāt ē cū idu
stria pprie p'sone sunt sua ppria nec tenetur diuidere cū
patre uel fratre

R De restitucōe heredum **cc. lxxv**
Restituere tenet q'libet heres siue sit filiz siue ex
neus siue sit h'ēs raptoris siue alteriz h'z iura cōdica oia
debita defuncti siue fuerint ex otactu. vt ē emptio ven
dico locacō cōductō mutuū 7 similia. ul. q'li ex otactu
tutela neg ocioz gestio. Similiter siue fuit ex male
ficio. vtf urtū rapiā 7 similia. ul. q'li. s. cū iudex p' ip'eiciā
iudicat. ul. cū d' tomo alicuius aliqd ē eiectū ul. effusū qd
nocuit transeūti p'uam siue puenit res illa p' q' debi
tuz fuit otactu ad heredes siue nō siue lis fuit otesta
ta cū defuncto siue nō. **xvi. q. vi. si epz. ex d' pig. c. ex p'sen**
cium 7 de solucōne. c. i. 7 de v'his. c. tua nos. de rapinis
c. in lis. 7 de sepul. c. ultimo de sen. exco. c. a nobis i fi.
ar. ff. de condic. fur. l. si p' fure. §. si cōdictio 7 hoc fm
Lan. eo de. §. i. 7 jo. 7 alios q' plures. Item qñ hereditas
non sufficit ad debita p' soluenda uidetur q' si heres nō
facit inuentarium nichilominus tenetur ad oia. si ve
ro fecit nō tenetur nisi qñtum hereditas sufficit. **C. de**
iure. d' li. sanximz. Sed tñ i iudicō aie nō tenet heres

fm q'sdaz nisi qñtū hereditas sufficit. **Distinctio tñ ē i**
ter debita 7 legata siue relicta. q' debita tenet p'solvere
absq' detradōne legitime. De legatis aut pōt detrahē
suā legitimaz si tot sūt q' illis solutis legitia nō rma
neret sibi. nā in legitia pater nō pōt g'uae filiū suū p' le
gata ul. fidei ommissa. q' legitia debet ei iure natue gra
uat tñ. excludit a toto cōmodo h'editatis si non sufficit
hereditas ad debita p'soluenda. sicut in legatis ad pias
cās nō deducit falcidia **C. ad. l. falc. Similit' 7 i autē**
tica de ecclia titu. §. si aut 7 ex d' testa. c. cuz esses i glo.
Hec Monal. i. sū. i. vbo restitue tenet q'libz h'ēs Que
ro qd sit inētariū. Rñdet idē vbi s' q' ē scriptuā quā d'
bet heres h'z leges inchoare infra. xxx. dies a morte te
statoris ul. post q' scit se eē heredē institutū 7 debet ibi
scribere oēs res defuncti sub testibz 7 debz illā scriptur
am p'ficē infra. xl. dies ul. infra annū si res sūt remote
7 tūc nō tenebit creditoibus ultra id qd inuentū fuit
i h'editate. alias si nō fecit inētariū tenbit i soliduz

De ordine restituendi. cc. lxxvi
Quid si creditores 7 legatarij sil' ueniant. Rñdet
idē ubi s' q' p'mo ē creditoribz satisfaciendum: h' si ue
nerint sepe ratim liberabitur heres soluēdo p' ordinez
cuilibet venienti siue creditori siue legatario dum tñ
nichil faciat in dolo ul. fraude. Creditores em sūt qbz
testator aliqd dare tenebat ex quocūq' cōtractu ul. ma
leficio Legatarij v'ed sūt qbus ex meā liberalitate ali
quid reliqt in testamento. Verū si legatarij pueniant
creditores 7 accipiant vel posteriores creditores ul. si
priores 7 posteriores ul. potiores in iure preueniunt
creditors post modum venientes non debent inqui
etate heretem nec illos qui compatauerunt res ab eo
quarum precia in legata vel fidei commissa vel alios
creditors precesserunt nisi remanserit de hereditate
unde posset eis adhuc satisfacere: h' habent tāq' po
tiores in iure ius. saluom contra legataios qui primo
acceperunt. Similiter et anteriores creditores habēt
ius saluom contra posteriores qui primo acceperunt
ar. C. de iure. relibe. l. sanximz. cc. lxxvii

Deo qd d' expensis factis ab herede. Rñdet item ubi s' q' licet obligatio testatoris transeat ad heredem. pōt tñ heres an oīa deducē. oēs expensas necessarias q's fecit i funere siue i inuentario ul testamēti s' fessione ul simili. & breuē sicut qñ debita totā hereditatē exhauserūt debent eē imunes a lucro ita a gūamine. C. de iure deli. l. sanximus. §. 7 si prefatum.

Quo quota parte heres teneat. **cc. lxxviii**
Vid si sūt pluēs heredes. Rñdet idē ubi s' q' q'libz tenet p pte hereditatis. C. d' here. ac. l. i. §. ij. excipiūt tñ qñq' casus. Primo si aliq's in diuiduū ē i obligatione tñc. em q'libet tenet i solidum: vt si testator p'misit se aliq's opus facturū ul p'misit p se & heredē suū nō fieri q'minus p fundū suū cui ire agere liceat hic q'libet hēdum erit in solidū obligat. ar. ff. d' vboz obli. l. i. i executoribz. §. ij. Secūdo si res que debet restitui i solidū ab vno possideat C. de here. actō. l. ij. §. ff. como. l. §. mīchi §. heres Tercō alimētis legatis q' p uoluntate testatoris ul iudicis ab vno in solidū ul a pluribus p partibus designatis petunt. ff. d' alimētis legatis. l. iii. Quarto si testator ab vno herede legauit creditori hereditario opensandi aio: tñc et heres ille usq' ad qñtitatez legati onus illius debiti sustinebit. ff. de lega. l. §. a. cum ab uno Quinto in expensis funeris vxoris que nō tñm astringit heredes p hereditarijs porcionibz. §. et p porcione que ad eū virū puenit pro tote sue vxoris. puta ad eū pueniūt. C. tñ & i hereditate sūt ducenda. & ipse uir tenetur pro scia & heredes pro duabus partibus. ff. de reli. l. quociens & l. ueluti.

Quero pone q' aliq's p'familias rececet q' habet tres marchas auri quarū una ē furtia & dimittit eas tribus filijs cuiq' vnā nō retinās q' sit furtia. §. genealiter dices vnā illaz eē furtia. an q'libet eoz teneat restitue marchas an oēs simul ita q' nullus p se & vice q' vltio moro. q' null' obligat ad soluendū totū debitum p'is §. ad pte tenet tñm. q' tñm i pte hereditatis luc cedit. rñdet Alex. d' ales i. iiii. i tractatu restitucōnū q' q'libet eoz tenet tñm restitue sciam pte. & non valet hoc

ar. q'libet p se dubitat an habeat marcā furtiuam. et: go q'libz omittit se discrimini si nō restituit totā marcham: q' licz q'libz dubitat an habeat marcā furtia: nō tñm omittit se discrimini si totā nō restituit: q' restitucō debet fieri ab oibus tibus. vñ q'libz illoz peccat nisi porcionē suā restituat nisi aliq's illoz totā restituat. **cc. lxxx**
Quero pone q' vni s' stat q' duo nolūt restitue aliq'd ex marca illa. tenet ne scius totaz illā restitue? Rñdet idē ubi s' sine p'iudicō q' nō. Nō em tenebat q'libz illorū ad restitucōez i solidū. §. vnusquisq' ad porcionē suā sicut receperūt porcionē i bonis patris. Si em oīa bona patris eēnt ad unū reuoluta estimo q' teneret

Restitucō scio cui debz fieri restitucō. **cc. lxxx**
Vero cui debet fieri restitucō. Rñdet **Scō. in. iiii. di. xv.** q' dānicato si tñ sit possibile. possibile i q' vt si nouit eū & si habet euz p'sentē ul habē pōt: vt sibi mittat sine maiori incōmodo q' sit illud qd mittendū ē est vtile ei & intelligo de illo ul d' ipso ul de aliq'bz eiz propinq's si mortuū ē: ul si absens ē. q' p'sumit lege nature. q' iste magis velle restitucōne fieri p'pinq's suis Et ideo in duobz casibz nec illi nec suis debet fieri restitucō. vtpote si nescit cui ul eo mortuo nesciunt p'pinq's Secundo si maiores sūptus fierēt in mittēdo q' valeat res restitueda & in istis casibz debet pauperibz erogari vite illi. q' cui nō pōt tempōalit' s'bueniri alias reddi debet spiritualit' qd maxie fit redento paupibz p illo si ergo agat in remotis & maior fiet sūpt' in mittēdo q' sit illd qd restituedū ē. nō ē maior sūpt' ponēdus in missione q' valeat illd qd mittit. §. expectāda ē p'scia p'sone si qñq' credat habē nec nuncius interueniat ul tradēdū ē parētibz qui si nō adsint. tradēdū ē paupibz vniuersalit' em dāto elemosinā paupi p aliq' dat illi bonū spirituale & i hoc fit illi restitucō possibilis qñ non pōt sibi reddi bonū tempōale **Concor. Ric. i. iiii. di. xv ar. v. q. iiii.** Si uero nō fiet maior sūptus debz mitti expensis vlturarij ul raptoris. ar. ff. de operis. liber. l. ope em h'm **Monal. Monaldz i sum. dic q' restitucō semp ē regularit' fienda spoliatis ul eoz heredibz si pōt inue**

niti scia. q. i. fere p totū. et hoc qñ spoliat fecit testam-
tuz. si aut mādauit i testamēto distribui p executores
q̄cquid ad ipm spectabat de mobilibz. et debitis tūc fi-
enda ē executoribz eiz restitutio p rata et liberis eiz p
rata et vxi p rata si ipa et liberi debeāt hñe aliq̄ par-
tem i rebus testatoris aut d iure aut ex disposicōe tes-
tatoris. Si aut otempit facere testamtu tunc debet
fieri restitutio heredi ab intestato.

¶ Quid de illo q pluribz tenet et vult partes soluē cū to-
tum nō possit nūq̄d pōt gratificare vni solucōe ei in
solidum an tenetur singulis soluē p rata et si tenetur
ex contractu et maleficio nunq̄d p̄us ē soluēduz in hac
causa q̄ i illa. Item nūq̄d anterioribz creditoribz p̄us
ē soluendum q̄ posterioribus et habētibz pignora ul
ypotecas p̄us q̄ hñtibz psonales actōes. Item int ypote-
tarios creditoēs q̄s cui p̄ferēbz sit. Rñdet item Mo-
naldz. q si creditor vigilauit exigēto debitu i iudicio
ul ex pōt ei debitor soluere debitu ante q̄ bona debito-
ris auctoritate iudicis incipiāt possidē: q̄ p̄ea mea
paria facta sūt oīuz creditorū q nō habent pignora ul
ypotecas vel nō sūt p̄uilegiata p̄sone. item si debitor
vult vni creditori ḡtificāe debz illud oībz coicare et ab
eis licēciā obtinē. Silit si vnz creditor dñciauēt ali-
ne accipiat a debitoē i fraudē vider ille versari si accipi-
at: vbi aut nō vigilauit ditor exigēto debitu nō vice-
tur q̄ debitor teneat ei ḡtificāe iure tñ poli. et si nō iure
fori excusaret. vt dicūt qdā debitor si pietate motz gra-
tificāet pluimū idigēti creditoi. vbi ē dicēduz q̄ aliq̄d
p̄uilegium plus habeāt illi quibz tenet ex maleficio
ul quasi q̄ illi q̄bus tenet ex contractu ul qñ

¶ Qued q sūt pociores inter creditoēs. Rñdet idē vbi
s q̄ ceteris paribz inter creditoēs pociores sūt illi q̄ ac-
ceperunt pignora his qui habēt psonales actiones tñ
pociōēs inq̄: vt soluat eis quātū valet pignus. Inter
ypotecarios autē et creditoēs qui prior ē in tempore
pocior ē i iure nisi i q̄busdā casibz specialibz q̄ solēt no-
tari. C. q̄ pocior i pigno. hēat. int eos at q̄ hēnt actōes
p̄sōal tñ estiant p̄uilegiati nō ex tpe s̄ ex cā: ex cā vix

quia fiscus et mulier in tote p̄ferēdi sūt ceteris p̄uilegiū
nō habētibz silit ex cā. q̄ actō tutelae et actio depositi et si-
milia p̄uilegiata sūt ne p̄us soluat q̄ debet q̄ debet
ex alijs actionibz non p̄uilegiatis. vbi aut sunt paria
p̄uilegia: aut psonaz aut actionū eq̄lit̄ occurrūt i satis-
factōne faciendā nisi d aliq̄ illoz p̄bet q̄ sit alteri p̄fe-
renduz hñ legē. q̄ aut dicta sūt notari solēt. C. de bonis
auctoritate iudicis possidētis. Item cū restitutō ē pluri-
bus faciēda p̄mo debz fieri mulieri. q̄ mulier p̄fert oī-
bus creditoibz psonales hñtibz actōes ul tacitas ipo-
tecas: nā fiscus habz p̄uilegiū cū muliē: vt habet C. d
p̄uilegijs fisci q̄uis fiscus nō p̄ferat creditoibz exp̄es-
sas hñtibz ipotecas. ff. q̄ potio. i pig. habeatur. l si pi-
gnus. et si habes ex d pigno. c. ex lris i glo.

¶ Qued cui sit faciēda restitutō rei furtiue. rñdet Monal.
i sum. q̄ faciēda ē ei cui res subrepta ē si eā habeat ex
causa honesta vt i pignore comodato ul sile ff. d furtis. l
is cui: si vero ille cui res subrepta ē fur eāt. nō ei s̄ vero
dñō ē restitueda: tñ cuiq̄ illorum restituat liberat: q̄
vōd dñō restituit eā mediāte penitēciaio ul alia p̄sone
religiosa caute fiat suppressio noie furis ita q̄ nesciat

¶ Restitutō q̄rto qñ debz fieri restitutō
Restitutio quarto. s. quando debeat fieri. Quero
quando debeat fieri restitutō Rñdet Sco. i iiii. di. xv. q̄
non licet aliq̄ tempore tenē alienū dñō inuito. i. nolēte
et hñ rectā rōne nolle ul velle debēte et p̄ seq̄ns statiz
reglarit̄ restitutō faciēda ē sicut statim cessandum ē ab
actu cuiuslibz peccati mortalis nō tñ interi: s̄ exteri: ul
nō tñ exteri: s̄ interi: s̄ in casibus q̄ng licet
differe restitutōne exteriore posita iam tñ interi: s̄
volūtate restituedi cū occurrerint cōstancie oportuē
illi aut casus vniūsalit̄ otinent s̄ hac maxia. l. Nō li-
cet retinē rē alienā qñ ille debz velle rōnablit̄ eā otinēi
si i q̄busdā casibz debet q̄s velle rem suā ab alio re-
tineri de facto posita iaz volūtate restituedi eā adueniē-
tibus cōstancijs opportunis. Debēt em̄ q̄libz velle si-
bi restitutōne nō fieri tūc qñ ē i p̄iudiciū cōitatis ul
eius cui debz fieri restitutō. q̄ debet diligere bonū suū

et bonū cōe et ita dilacōez illiū restitucōis boni utilis
vt saluet maius bonū: et sicut qñ est infamia restituē-
tis statim qz debet potius uelle famā pñmi qñ illud mo-
dicū comodū d' accelescōe restitucōis: et similiter debet
magis uelle: vt vitei maius icomodū pñmi restituē-
tis qñ modicū icomodū suū ul nullū i illa breui dilaci-
one restitucōis. **Ex** his seqt qz qñ restitucō est dāno
sa reipublice ul ei cui faciendā ē: ul diffamatoria resti-
tucōis ul notabilis dānosa nō tenet ad statim restituē-
dū: s' sufficit qz statim ex affectu restituat cessantibz in-
conuenientibz hinc ind'. **Et** si obiciat restituē ē actū pñp-
ti negatiui. s' d' nō tenet ad alienū. **Ad** obfuacōne aut p-
cepti negatiui tenet qñlibz semp et p semp. **Rñ**deo qz le-
nere alienū iuste. i. iusto dño ē semp pñbitū: et iteo
semp et p semp oñ nō tenet isto mō. **Sed** qñ aliqñ habz
uolūtate restituēdi p tempore opportuno: et tūc tenet to-
mino uolēte et si nō actu licito: tñ actu debito. qz dñs d'
bet uelle qz ille q habz iūū teneat illd' qñqz possit red-
dere oportuē: qz si dicas dñs ē iustus qz nō uult p qñ-
tūcumqz tñus tenei suū. **Rñ**deo dño male et i ordinate
uolēte statim habē suū et p oseqñs i ordinate nolente p-
ximū tenet illd' tenēs nō tenet iuste. qz est depositum d'
cuius restitucōe ē lex strictissima pōt licite teneri dñs iū-
to uolēte iordinate. **Et** ad istā partem qñ. s' debet fi-
eri restitucō pñt reduci multi alij casus a pñdictis. **Vñ**
spalis qñ em ablacio fuit occulta nō tenet ablator pro-
dere se nec p oseqñs p se ipm restituē: s' per aliā psonā
secretā et si celē et expedit qz p cōfessores. qz sibi ē crimen
detectū i confessione et d' cuius fidelitate qz restituat fidei
sue pmissū satis debz credi. **Pōt** igit hec differri reddi-
cio qñqz uolūtas talis psonē et oportunitas habēat
Alius casus qñ qñ ē impotēs ad reddēdū: talis em p-
tūc nō tenet. tenet em postea cū uenit ad pinguiore
fortunam. sicut probatur. extra de solu. c. oldard' et ibi
glosa que dicit qz illa actio non aspirat per inopiam d'
bitoris: sed sopitur. **Vñ** illud inanis ē actio quam
excludit inopia debitoris. sed ius agendi manet sicut
obligacio in debitore licet sit sopita. **Concordat Lan.**

Cōcor. Landul. i. iiii. di. xv. q. enumeat qñqz casus i qñbz
qñs nō tenet statim restituē. **Primus** qñ ē i pñdiciū co-
munitatis. **Secundus** qñ ē i pñdiciū recipiētis: puta si
daret gladiū furioso qz uellet se interficē. **Tercius** qñ ē i
famia restituētis. puta qñ ē fur occisus. nā debz captare
temp' qz sine infamia restituat. **Quartus** ē inopia i restitu-
ente. qz inanis ē actio quā excludit inopia debitoris: s'
tñ nō extinguit s' sopit. qz tenet si puenerit ad pingui-
orez fortunā. **Quintus** qñ qñ ē in extrema necessitate. nā
nō tenet. qz tūc oia sūt coia cū distictōe tñ posita ista. re-
stitucō. viii. §. iiii. **Alex.** ued d' ales i. iiii. i tractatu resti-
tucōnū. **Quēit** utrū aliq' casu restitucō recipiat dispensa-
cionē dilacōis tñris: et rñdet qz sic: ut pōt qñ nō soluē-
to ē ul qñ nō inuenit dñs rei furtiue ul heres ei'. **Nam**
tūc p solitiū plati pōt fur ul raptor resuare rez furtiua
penes se donec inueniat dñm bez: et si nō pōt inueniri debz
reddi ecclie et ecclia siue plati pōt furi ul raptori si ual-
de indigēs ē dñe qz i h' casu efficit res illa ecclie et tūc ec-
clesia pōt dñe cui uoluerit. et pbat p. l. qz habet numeri
. b. vir siue mulier cu fecerint ex oibz peccatis qz solent
hoibz accidē et p negligēciā trāsgressi fuerint mandatū
dñi atqz deliquint peccatū suū dñtebūt et reddēt ipm ca-
put qñtāqz partē desup ei i qz peccauerūt. si aut nō fuerit
qz recipiat dabit dñs erūtqz sacerdotis. si ued inuenit to-
min' nō licet raptori differre restitucōez et sine licencia
dñi ipetrata sine fraud'. **Multi** em ipetrāt cū fraude di-
centes se nō posse reddē cū possint et si nō possint impe-
trare tenent statim restituē ex integro. **Hostiē.** ued in
sum. ti. de peitēcy. §. qbz. ver. h' qz forma. qrit qd si fur
ul raptor nō pōt statim restituē. et rñdet qz pōt cu uol-
untate illius cui debet satisfieri paulatim singulis mē-
sibus ul annis ul alijs temporibus emendare qd po-
terit ul componat ul conueniat amicabiliter cu ipso
leso siue spoliato eidem de suis redditibus moderate
ita qz sibi uita remaneat qñqz plenarie satisfactū fuerit
Quid si immineat tale periclm. ut is qui
tenet restituere nō pōt induci ad restitucōne statim fa-
ciendam. nec is cui debet fieri restitucio ad dilacionē

aliquā concedēdam. **R**espondet item tibi supra puto
q̄ dicitur sacerdos potest suam conscientiam forma
re ex eo q̄ intendat gerere vtiliter negotium credito
ris. nam si videt q̄ aliter non pōt recuperare in perpe
tuum ūl non ita cito ūl non ita commode pōt pat̄ re
cepto iuramento ⁊ alia sufficienti caucione si habē po
test dilacionem concedere: ⁊ sub hac condicione si hec
adimpleuerit infra diem statutum absolueret peccato
rem: vt si creditor quod ei debetur recuperet ⁊ peccator
non recedat a prebitero desperatus.

Restitutio q̄nto quantum ad modū
Restitutio q̄nto quantum ad modum restituti
vt debitor apud deū ⁊ homines satisfaciāt. Quod vtrū
sufficiat usuratio ūl raptor in foro conscientie remis
sio sibi facta in foro conscientie ab his quibus debetur
sine reali ⁊ actuali restitutione. **R**espondet Landul. q̄
triplex fuit circa hoc opinio. vna aliquorū theologo
rum dicentium q̄ non sufficit remissio facta in foro con
scientie nisi res actualiter offeratur a debitore credito
ri ⁊ tunc si retradatur ⁊ conetur a creditore. debitor sit
liberatus. Et hoc vt appareat liberalis remissio ex parte
creditoris. et liberalis satisfactio ex parte debitoris.
Secunda opinio tenet mediam viam ⁊ ē Iohānes
an. sup. glo. in dicta regula peccatū. qui dicit q̄ aut ge
rit in mētē vsuarius restituē si ille a quo extorsit vi
ras nolit remittere. ⁊ tunc si remittit liberatus ē. aut nō
gerit hec in mente: ⁊ tunc licet remittat non ē liberatus.
Vide que scripsit in adiciōibus a Specu. in ti. d. vsu
ris ad fi. **V**nde dicit Monaldus in sum. Sūt aliqui
vsurarij qui nittuntur decipere deum qui numerata
usura ⁊ accepta tunc exponunt eam danti credentes
q̄ non recipiat: quia si crederent q̄ retineret non prez
sentarent. ac ille verecundia ūl timore ductus nichil
ūl parum recipit residuum donans eis. ⁊ isti tales di
cunt se satisfecisse quod non ē. Item de his qui cōcor
dant recipiendo usuras oportet ergo vt p̄ modum
de nouo satisfaciant ostendendo liberam voluntatez

Item Alex. de ales ubi supra restitutio. **S.** Tercia opi
nio fuit glo. in regula. iuris peccatū li. vi. que dicit ve
rus ē q̄ nō remittit peccatū nisi restituat ablatū nisi li
beralit̄ remittat a creditore debitori: quia sufficit q̄libet
cūq̄ satisfaciāt. vt. ff. quibz mo. insti. ūl ipo. sol. l. j. itez
liberat. **V**n̄ Perelc̄ i ope suo. c. xviii. ⁊. xxij. ubi hūc
passū disputauit firmat idistinde opionē dicte glo.
sic dicens q̄ si is cui debet restitui pecunia usuraria ūl
male ablata nō coactus nō receptus ūl circūuentz ⁊ oī
dolo caliditate ui ⁊ metu cessantibz etiā p̄ciō ūl serui
torum exhibitiōe iductus pecuniā sibi debita nō abla
ta nec restitutione paratā usurio dimittat liberatus
ē usurarius: nō tñ a peccato qd̄ incurrit exercitio vsuās
nisi d̄ illo peccato penitēciā agat. ⁊ concludit finalit̄ q̄
si usurio pseueranti i cōmine ⁊ non disposito ad aliq̄
restitutionē: ⁊ is q̄ debz vsas recipere remittat illas mo
tu proprio ūl ad p̄ces vsarij liberat⁹ ē ip̄e vsarij a resti
tutione rei nō dico a peccato qd̄ contraxit faciēdo vsas. nā
in re male ablata obligat q̄s pene etne per peccatum
mortale qd̄ contraxit auferendo rem a proximo illicitē
te ⁊ obligat eidem secundum restitutionē ip̄i rei sicut
em̄ duos offendit. s. deum ⁊ proximu sic duobz satisfaci
tere tenet. vt extra d. vsis. c. cum tenet. ⁊ de homi. c. si
cut dignum. ⁊. S. eos. **H**anc opinionem videt etiā for
mare Hostien. i summa de vsis. S. que pena. v. quid
si fenerator. ⁊ ver. dicendum ē ergo ad hoc de pigno.
ac. l. si rem. S. omnes. **I**dem Archi d. vsuris. c. ij. li. vi
ubi super verbo satisfactum dicit. satisfactuz accipim⁹
quomocūq̄ volūtati creditori satisfaciāt. **I**tez Lap
pus in. c. in ciuitate eo. ti. Et probat hanc opinionē
se. primo in maioribus criminibus sicut in furto vel
rapina re furtiua ūl rapta imanēte apud furē vel rap
torem de voluntate domini purgatur viciuz furti seu
rapine sine aliqua restitutione. l. si fur. ff. de usucapi. ff.
de preca. l. certe. S. julianus. ergo ⁊ in usura que ē mi
nus q̄ sit minus probatur ex genere pen. **I**tem de ma
le ablati sufficit dignam facere satisfactionem. c. ij.
de raptoribus ⁊ de vsuris quanto. ⁊. c. ij. eo. ti. li. vi. de

sepul. c. si. h. satisfactum intelligitur quomodoque resti-
terium creditoris adimpleat etiam si pecunia non solua-
tur ut ff. qui satis. eo. l. i. de pigno. actione. l. si re. §. sa-
tisfactum aut accipimus. si enim creditor remittit actionem
sibi competentem ex quo hoc sponte fecit sibi satisfactum
intelligitur. Item quia potest donare per restitutionem
creditor quod est plus. ut notatur de rescrip. c. statutum. li.
vi. Ergo multo magis ante restitutionem remittit. Item
quidam sunt speciales casus in quibus obligatis ad resti-
tutionem non sufficit remissio: ut in c. statutum de rescrip-
tis li. vi. et in c. exigit de eo. li. Ergo in alijs sufficit re-
missio. ut patet de cle. non re. c. i. et c. peccatum de regu-
lis iur. Sed dices dato quod proximo satisfecerit per remissi-
onem sibi factam: quomodo potest deo satisfacere si cor-
de indurato in mente gerit non satisfacere proximo nisi
si sibi remittat: sed per exemplum videmus huius argu-
menti solutionem. Donec quod creditor male gratibus tu-
is te inuitum et renitentem compulit ad usurarum res-
tutionem auctoritate iudicis. deinde vero usuras il-
las tibi donat nonne poteris satisfacere deo absque alia
restitutione illasque tenere ut tuas. certe sic et tamen quan-
tum fuit in te non restituiisti. cur ergo non item si est ti-
bi facta remissio qui non eras restituere paratus? et ideo
proinde est ac si fuisset satisfactum ex quo sponte remisit ta-
citi quidem et expressi equa est condicio nec refert quod ex
equipotentibus fiat ex quo enim ad duo tenebaris. scilicet
in satisfaciendo deo per contritionem et ad restitutionem
proximo et ultima per remissionem sit sibi ablata rean-
net sola penitentia scilicet penitentia de peccato. quia usura-
ras fecit: et quod non intenderat restituere nisi fuisset sibi fa-
cta remissio. Monal. i. summa i. vbo. restitutio furti faci-
enda est tenet hanc opinionem dicens. **¶**
Donec quod aliquis quondam usurarius offert libere totam
pecuniam creditori ostendens plenariam voluntatem cum non ha-
beat: quia si crederet quod aliquid acciperet non offerret
creditor autem nichil penitus vult accipere. sed libera-
liter dimittit totum iste plenarie satisfecit proximo: si non deo

et ideo postmodum sufficit sola contritio et satisfaciatur
deo. Unde consulendum est non contritis. ut ad minus
hanc liberam satisfactionem proximo faciant Concordat
Astenis. Nam secundum Hostiensem intelligitur esse
satisfactum creditori ex quo remissit ei ex corde qualis-
tercumque fuerit dictum dummodo fuerit talis quod remitte-
re possit. Astenis vero in sum. li. tercio. ti. xi. Querit quod
si fenerator partem pecunie fenebris ei a qua habuit vel
heredi eius restituat et de eius voluntate partem retine-
at. Respondet dicunt quidam eum non liberatum mi-
si offerat totum. secundum vero Goff. et Hostiensem
si hoc ex pacto fiat liberatus non est. ex. de simonia. c.
veniens Si vero partem liberaliter et si sine pacto of-
ferat et soluat et de residuo misericordiam petat et cre-
ditor liberaliter remittat liberatus est debitor: si ultra ex
certis coniecturis animi sui motum formabit. Si enim
debitor sit pauper et usurarius dives et potens non est pre-
sumendum quod creditor ex corde remittat: si hoc facit ut
saltem illud modicum habeat et non totum perdat Si
autem sit dives et potens qui solet tantumdem de suo
tradere presumi potest quod hoc faciat ex corde. Ad hoc
enim quod restituens secundum quosdam restituat ad sa-
lutem. duo debet ostendere ei cui tenetur scilicet velle et
posse. et ad minus velle si non habet posse et ita siue to-
tum siue parum siue nichil recipiat creditor absolutus
est debitor. nam aliquis est qui habet posse et non velle qui
dicit creditori si volueris concordari mecum ego con-
cordabo tecum hoc tibi satisfaciam si voluerit ad vo-
luntatem meam non ad tuam. quia credit quod si totum
vellet recipere nichil daret: unde creditor vult potius ha-
bere aliquid quam nichil. Talis enim satisfactio non est sa-
lutifera: quia non satisfacit alteri: sed sibi. Item alius
ostendit velle et non posse dicens libenter tibi restitu-
erem omnia: si non habeo. unde nec ista est salutifera si
potest restituere: quia creditor audiens impotentiam ve-
lit si nolit oportet quod absoluat eum quia inanis est ac-
tio quam excludat inopia debitoris. **¶**
Quero utrum remissio ex quo semel facta est per credi-

torē possit per penitēciā eius reuocari si eū penitet remi-
sisse. Respondet Hostien. q. non.

Quod quot sunt modi satisfaciendi Respondet Hostien.
ubi s. q. q. quoz. Primus cū pecunia libere offert si
ne malicia et fitione et hic ē perfectus. Secundus cū non
habet pecuniā s. offert pignora sufficiēcia. Tercius cū nō
habet pecuniā nec pignora sufficiēcia facit tamen in-
strumētū: ut p̄ea tam ip̄e q. ip̄i heredes possint ad
solucōnem compelli quāto venerit ad pinguiorez for-
tunaz. Quartus ē cū mediante sacerdote ul. religiosa p̄-
sona sit libera et volūtaria cōcordia. ista tamen media
persona semp debet ostendē creditori liberum velle et
posse rectoris: ita q. nulla sit coactō creditoris directā
ul. indirecta. Quintus ē cum de omni modo consēsu
et voluntate creditoris ponit aliquaz possessionē ima-
nu alicuius viri honesti ex cuius fructibz processu tempo-
ris omnia debita persoluantur. et p̄ea possessio reueat
ad heredes ul. ita remaneat in perpetuum si debitor vo-
luerit pro male ablati incertis. Et sciendum q. licet
secundum quosdam hoc fiat de licencia episcopi ul. sa-
cerdotis discreti si tamen fiat absq. libera volūtate cre-
ditoris non sufficit ad salutem quando sciuntur certe
persone quibus restitutio faciēda ē. Concordat Mo-
nal. in sūma. in verbo restitutio faciēda ē ei.

Restitutio sexto q. d. sit restituendū
Restitutio sexto scilicet quid restituendū sit. Que-
ro quid sit restituendū. Respondet Dec. in. iiii. di. xv.
q. non solum tenetur ad restituendū rez ablatas ad
vsum rei. s. etiam interesse et fructum perceptum de re
si sit res ex se fructifera non autem fructum qui pro-
uenit ex industria vtentis illa re: ex hoc sequit q. lu-
crum acquisitum ex pecunia fenebri non tenetur fene-
rator redde. alioquin ille qui perciperet posset iuste
esse usurarius: quia recipere d. sua propria pecunia fru-

ctum prouenientem ex industria alterius est facē usu-
ram: et forte ē quod magis inducit homines ad usurā
quia de usura lucrantes non autem tenentur restituē
lucrum. immo suum ē quod per eius industriam ē ac-
quisitū alienum autē restituendum ē Ricar. i. iiii. di.
xv. ar. b. q. vi. dicit ad istam questionē. Dicunt aliqui
q. tales non tenent restituere lucrum predictum lucz
tamen d. re furtiua: ul. rapta restituere tenent. q. usura
rius dominus ē rei quam lucratur ē p. usuraz: fur autē
non ē dominus rei furate nec raptor rapine. Sed cō-
tra quicūq. ē dominus alicuius rei ē dominus eius aliquo
iure non iniuria: s. rei acquisite per usurā usurarius nō
ē dominus aliquo iure. quia nec iure empcionis nec iu-
re liberalis donacionis nec iure locacionis. Certum ē
enim q. in locacione transfertur dominium rei locate
nec iure permutacionis et sic de alijs: nec iure mutui q.
accipere plus pro mutuo nō ē ius: s. iniuria: sed usura:
rius ergo iure diuino nec iure canonico ē dominus rei
quam acquisit per usuram. Ideo dicunt alij q. usura-
rius non solum tenetur ad restituendū usuram: sed
etiam quodcūq. lucratus ē iusta meracione de re p.
usuram prius acquisitā prius tamen deductis labori-
bus et expensis. Fur autē ul. raptor d. lucro iusta mer-
tacione acquisito non debet inde deducere nec labores
nec expensas. quia melius agendum ē cum usurario
q. cum fure ul. raptore. Sed contra hec ē ratio. quia p.
sterili nullus debet exigere fructum. s. pecunia ē res d.
se sterili nullū enim parere p. fructū nisi per laborē
et sollicitudinem vtentis. ergo lucrum de pecunia quis
exigere non debet videtur michi. ergo dicendum ad q.
tionem q. regulariter quedam sunt que habēt vsum
fructum. cuiusmodi sunt res quarum vsum non ē eatū
consumptio seu destructio et si quis talem rem extorserit p.
usuram nō solum tenetur ad restituendū ip̄az. s. etiaz

fructus perceptos deductis laboribus et expensis quia tales fructus sunt fructus rerum quarum alius dominus est. **Q**uedam autem sunt res que non habent usufructum principaliter cuiusmodi est pecunia. lucrum enim de pecunia proveniens non est fructus eius: sed humane industrie et laboris et ideo quia homo dominus est sui laboris et industrie lucrum quod iusta mercatione acquiritur de pecunia extorta per usuram restituere non tenetur quia tamen pecuniam alterius preter eius absolutam voluntatem retinuit si ille cui facienda est restitutio ex hoc aliquod damnum incurrit alius sibi tenetur cum restitutione usure ad restitutionem damni. **N**on alio modo vero in summa in verbo restituendum est spolia. dicitur quod in verbo restitutionis non tantum res ablata veniunt: sed etiam damna et fructus percepti a violento possessore et qui percipi potuissent si rem possideret. Similiter restitui debet omnis commoditas et utilitas quas habiturus fuisset eadem a die eiectionis sue. ff. de vi et vi armata. §. ex die. et §. non solum de verborum significacione. l. pretor cum. iii. q. i. per totum. extra de restitucione spolia. grauis ubi de hoc in glo. expensas quas fecit repetere non potest nisi de rerum diuisione. §. ex diuerso. **¶** **Q**uestio. **¶** **U**trum debeat iniungi in foro conscientie quod quis soluat penam: puta si quis defraudauit pedagium super quo statuta est pena corporalis vel pecuniaria per legem vel canones. **R**espondet **M**onal. in summa in verbo restituendum quod non quod huiusmodi pena etiam banna non sunt ex iure diuino: sed humano. **U**n de tunc demum quis tenetur ad ea cum persona fuit condemnata: quia non ligant conscientiam: sed bursum. **C**oncordat. glo. xii. q. ij. c. fraternitas vice supra restitio. ij. §. clvi. **¶** **Q**uestio. **¶** **Q**uero quid tenetur restituere fur. **R**espondet idem quod licet res furtiua pereat casu fortuito tenetur tamen ad restitutionem fur cum sit in mora restituendi nec liberatur: re deteriori restituendo. sed debet eam restituere cum omnibus fructibus perceptis et percipiendis: nec potest deducere expensas etiam si meliorauit rem pascendo forte equos et furtivum porcum vel simile. secus autem si domum agrum

et similia rapuisset et per artificium expensas fecisset quod niam illas deducere posset. Sed secundum leges. alia omnia damna et lucra percepta et percipienda restituere tenetur fur. vel raptor et secundum illud tempus debet res estimari et restitui in quo plurimi valoris fuit. extra de restitutione spolia. grauis. ff. de condic. fur. l. in re furtiua et ff. de rei ven. l. nauis. §. generaliter. **I**tem si fur obtulit rem domino tempore congruo et loco. non tenetur tunc ex casu fortuito: quia iam purgauit moram ut dicta. l. in re furtiua. **¶** **Q**uestio. **¶** **Q**uid de emente eam. **R**espondet idem quod qui emit ignoranter et bona fide et publice poterit petere pretium a venditore. xij. q. ij. volterane. et talis potest retinere expensas quas fecit existens bone fidei possessor circa huiusmodi rem conseruandam et meliorandam et non tenetur de fructibus perceptis et consumptis durante bona fide. **S**i autem extarent adhuc teneretur ad restitutionem eorum ex quo incepit habere malam fidem extra de resti. in integrum. c. requisitum. et de reb. eccl. non alie. c. ad nostram. ff. de acqui. rerum. co. l. bone fidei emptor. et c. de rei ven. l. certum. **I**tem si durante bona fide emptoris res perit vel eam alienauit in vitio quod casu excusatur propter bonam fidem. ar. ff. de fur. l. per quas. §. ul. et ar. a contrario sensu ex. de alie. iudi. mu. causa. facta. c. i. et ij. **I**tem male fidei possessor tenetur ad verum precium cum circumstantiis supradictis in perditam vel alienatam quantumcumque publice emat in publico foro nec precium a vero domino petere potest postquamprehenderit rem esse ipsius. c. de furtis in civilem nec poterit se defendere ratione alicuius statuti super hoc editi cum sit tale statutum contra deum viii. di. que contra. xxxij. q. vii. flagicia: sed bone fidei possessor tenetur restituere rem sibi si habet: si autem non habet de lucto tenetur tantum in quantum factus est locupletior. ff. de pe. here. l. si possessor. §. restituere. et l. si et rem. et l. utrum.

Restitutio septio vbi faciēda sit restitutio **¶** Restitutio septio vbi faciēda sit restitutio **¶** Quero ubi faciēda sit restitutio vnde s. restitutio scio. s. i. x. in usura. xij. Et adde secundum Monal. in vbo restitutio: dus q. restitutio sunt omnia in eodem loco. Vnde sūt reuocata si ad alia loca fuerunt translata. iij. q. i. reintegratione et hoc sumptibus raptoris vel violenti. ff. de rei uenditione. l. si. rep.

Restitutio octauo qn debitor nō ē soluto **¶** Restitutio octauo qn debitor nō ē soluto. Quid si debitor nō ē soluto vnde s. restitutio. iiii. **¶** Quero an qn debitor nō pōt solue teneat petere ueniam vel dilacionem a creditore. Rndet Monal. in sum. in vbo restitutio tenet in casu. s. item nunquid tenet q. qn quis dānificat ē ab aliq. indebite et scit q. dānificat ē: tenet dānificas ueniam petere p. seipm si pōt vel p. alium si nō pōt aut si non audeat per se. Debet tamen talis media persona subicere nomen et circūstancias p. sone p. qua intercedit si per expressionem periculum vel damnum timeat. Qui em̄ offendit aliquem cum epiplo offenso habeat aliquid aduersus eum debet offensus ire et reconciliari fratri suo secundum quod habet i. euāgelio debet inq. ire per se vel per alium. vt dictum ē. Si autem qui dānificatus ē nescit credendum q. licet turcius sit petere ueniam: vt dictum ē quando non pōt satisfacere. tamen non tenetur: quia non ē in mora i. h. casu quo ad iudicium diuinum cum dānificatus nescit et dānificans sit impotens. Si autem satisfacere pōt semper ē in mora donec satisfecerit aut dilacionem impetrauerit. Hoc etiam obseruandum ē vbi aliquis debitor ē alicuius ex contractu uel quasi cōtractu. Hoc etiam obseruandum ē in regulatibus qui recolunt se esse debitores alicui ex eo q. fecerūt i. hoc seculo. **¶** Quid si imminet tale periculum q. is qui tenetur restituere non potest induci statim ad restitutionem faciendam nec is cui debet fieri restitutio ad dilacionem aliq. concedendā vnde s. restitutio. iiii. s. vltio. **¶** Quid si fur vel raptor sit in extrema necessitate ita q.

non habet unde uiuat ipse vel eius familia. Respondet Alex. d. ales in quarto i. tractatu restitucionum q. si fur sit in extrema necessitate et uxor et liberi ipse potest d. re quam tunc tenetur restituere retinere quantum sufficiat vni refectioi et residuum totum tenetur restituere. Si em̄ facit qd. debet nō dereliquet eum dominus sed p.uidebit ei. Vnde psalmus xxxvi. nō uidi iustum derelictum nec semē eius querēs panem. Math. vi. Respiciite volatilia celi q. nō serūt neq. metunt neq. congregāt i. orrea et pat. uester celestis pascit ea. nōne uos magis pluris estis illis et q. ita sit respondeti potest per illud. Mathe. decimonono. Vende omnia que habes et da pauperibus si enim licitum est omnia tua alienare a se. ita q. postmodum remaneat alienas pauper et nichil habens multo forcius iustum est omnes rem furtiuam abicere a te restituendo ita q. restituens remaneat pauper et nichil habens. Non obstat de utro xlii. ubi dicitur ingressus uinea proximi tui comedere uuas quantum placuerit. foras autem non auferas tecum quia respondet idem. Alex. q. uue quas comedebat sue erant scilicet comedentis non domini. quia dominus celestis qui est dominus dominorum transtuleat dominum i. comedente vel soluitur q. nō ē simile d. restitutioe et d. illa lege q. illa lex iudicialis et motu non maēt restitutio uero pure moralis est et semper manet. Item non obstat. Isaye. l. viii. omnes debitores repetitis ubi dicit. Hiero qui repetit non habentem domino facit uiolenciam quia respondet idem. Alex. quot talis raptor uel fur non est iudicandus ex toto non habēs cum multa habeat que reddere possit salua uita sua. Monal. uero in tractatu restitucionum in verbo restituere tenetur indistincte dicit. Item si huiusmodi persone restituentes rem vel estimationem rei adeo pauperes remanent forte cum filijs et familia q. non habent aliquid unde uiuant si potest sciri persona cuius fuerit res ostendat propositum

ostendat appositum restituendi et est necessitate sua et potest
petere dilacionem vel est remissionem siue quietacionem parata
tamen sine simulacione et fraude restituere si creditor non vult si-
bi remittere et aliter non possunt consilium aie sue. tunc si spoliatus
notificata tamen sibi prius quantitate restitutionis intuitu dei
et electio sine remittat eis totum vel partes liberant. alioquin
debent facere posse suum. xiii. q. vi. **Si res.** Debet ei restituere
videlicet ad uendicionem hereditatis et omnium bonorum et si
oporteat ipsos et familiam suam vendicare. Sco. vero i. iiii. di.
xv. querit **Quid** si restitucio est danosa rei publice. puta
quod fieret Petro est danosa Paulo restituere quod Paulus est
magis necessarius quam Petro. et Rñzet quod si illud iniuste re-
tentum est a paulo non est ei necessarium simpliciter. sed tamen ad suam
dum statum suum solentem. Dico quod non licet alteri statum suum
solentem tenere de bonis alienis nec tamen valet reipublice
status istius solentis quod tenet non restitucio. quantum vale-
ret fidelitas eius et iusticia cois. Aut retinens est in extrema
necessitate et ille cuius est res non habet aliquid ex extrema
necessitate et tunc dico quod ista res sit ipsius retinentis iure
poli. Quo in extremo necessitatis articulo ad prouidendum
sustentacioni nature via omnibus in extrema necessitate
positis concessa est. extra de verborum significacione
in. c. expt li. vi. **Si** autem uterque est in extrema necessitate
si ad illam prius peruenit dominus quam retinens debet
sibi reddi duplici iure. Tum quia prius erat dominus
Tum etiam quia in illa necessitate iam facta est sua. Si
autem peruenit ad istam necessitatem retinens iam facta
est sua. et ideo domino postea deuenienti ad istam ne-
cessitatem non debet reddi. quia cessauit dominium eius
in re ista et facta est alterius iure poli. **Si** autem simul
ambo deueniant debet reddi domino. quia ille nunquam
cedit a dominio Et si arguas quod qui libet debet se plus
diligere quam proximum et per consequens magis vi-
tam suam corporalem quam proximi et ideo potest istud
simpliciter sibi necessarium magis retinere sibi quam
proximo dare **Respondeo** magis debet diligere vitam
suam ordinate ut est diligibilis ad vitam eternam et ita
magis conseruacionem iustam vite sue quam consuetudinem

vite proximi **Sic** enim latro magis debet sustinere
suspensum quam occidere suspentes ut euadat. et est ra-
tio. quia dilectio vite corporalis iniuste custodita non
est dilectio ordinata: quia non est ad dilectionem dei
nec anime. **Istius** autem retinentis in casu ultimo cu-
stodicio vite de re aliena est iniusta et cum hoc etiam
est homicida. quia iniuste occidit alium. quia subtra-
hit sibi necessarium quod sibi debetur. **Sed** nunquid
si deueniat retentor in primo et secundo casu post ex-
tremam necessitatem ad pinguiorem fortunam tene-
tur restituere. **Respondeo** iterum ubi supra quod res talis sim-
pliciter necessaria non potest esse nisi aliquid penens
ad victum. et tunc consumeretur et iuste quia ille con-
sumens sit dominus. tenetur tamen postea deueniens
ad pinguiorem fortunam reddere equiuales. quia ob-
ligacio ad equiuales videtur habuisse ortum ab illa
prima occupacione rei aliene que fuit iniusta ante ex-
tremam necessitatem et illa obligacio per extremam ne-
cessitatem non fuit extincta sed sopita. **Sed** si nunquam
ante extremam necessitatem occupasset. tunc simplici-
ter iuste accepisset rem suam et illam nunquam tene-
tur restituere. **Concordat** Ricardus in. iiii. di. xv. ar. b.
q. b. vide infra de iura.

¶ **Quod** quot sunt modi restituendi quibus consuli po-
test debitori. ut non habeat causam labendi in despectu
cionem vide supra restitucio. b.

¶ **Utrum** quando debitor non est soluendo sacerdos pos-
sit dare dilacionem restituendi vel quietare aliquid absque
consensu spoliatorum. **Rñzet** Monal. quod non.

¶ **Quid** de illis qui si bellent dimittere superfluas expen-
sas possent rapta restituere. **Item** quid de illis qui re-
signant omnia bona sua in manu penitenciarum promittentes
quod cum damnificatis tantum faciet quod habebunt se
propagatis et satisfactis. putant enim quod pro modica
quantitate quietabunt eos cum damnificati putent
se totum amisisse. **Quid** etiam de illis qui non resigna-
rent in manu penitenciarum nisi crederent quod penitenciarum

eis restituēt totū ūl partē qñ nesciūt cui faciēda ē restitu-
cio nūq̄d tales sunt ī statu saluandoz: rñdet **Monal.**
ī sum. vbi s̄ q̄ nō. **O**pportet em̄ q̄ bona fide sine frau-
de. faciat raptor q̄cquid pōt ita q̄ aut dānificatis sat̄
faciat si nouit eos aut paupibus eroget si non nouit.
alioqñ nō ē absoluend⁹ si ostiterit penitēciario de eius
impenitēcia vel praua intencōe. **N**ō ē tñ necesse q̄ fiat
hec resignacō ī manu pñarij dū tñ alias sit parat⁹ ad
arbitrū ei⁹ satisfaciē ūl alēius boni uiri. **C**ui
Quid agē d; penitēs qñ nō ē soluēto. **R**ñdet itē q̄
agē debz penitēciā cū coloē ⁊ pponat restituē q̄ cito po-
terit bono mō. xiii. q. vi. si res. C. d. cessi. bo. l. i. **S**i aut
pōt: s̄ nō valet absq̄ magno detmēto et piclo familie
sue ⁊ suo. tūc stu deat pñarius redificacōe volūtate eius
ad restituendū ⁊ dicat ei q̄ petat dilacōnez a spoliatis
ūl de consensu eoz assignet eis aicablit certā ptē de reddi-
tibus suis de q̄ sibi satisfaciāt successiue ⁊ de hoc bonaz
eis faciet caucōnē. **S**i uēd oēs sibi renegēt dilacōnez ⁊
postulēt q̄ ipe cedat bonis: tūc credēduz ē q̄ ipe tenet
absq̄ dilacōe satisfaciē ūl cedere bonis. q̄ fur ⁊ raptor
semp sūt ī mora: ⁊ iō semp augēt peccatū: vt ff. de iudic.
fur. l. i. re furtiua. ⁊. ar. ex. d. si jmo. c. cū ecclia. **S**i
Quid si discrepāt int̄ se spoliati ī dāda dilacōe. q̄ alij
uolūt dare qñquenalē: alij uēd nolūt s̄ petūt cessionē
Rñd; idē ubi s̄ q̄ maiori parti standū ē ⁊ itellige ma-
iorem partē ubi maius ⁊ forcius ē debitū. **V**n si vnus de
bitori teneat ī plē q̄ reliqs aljs oibz q̄ forte sunt. x. ūl
plūs stabit volūtati soli de dilacōe qñquenali dāda
ūl cessione petēda. **S**i uēd par sit debitū hic int̄ stan-
dum ē maiori numēo creditoz. s̄ si oia sint paria eli-
genda ē clemēciōz sentēcia. s̄ q̄ dat dilacōnez hz distindō-
nez legis. s̄. c. q̄bz cessio. pos. **H**oc aut̄ itellige ubi pe-
tentes cessionē ūl sibi satisfieri statim non pñt induci
ad dandā dilacōnē. tūc ei satisfaciendū ē eis ī foro pe-
nitencie p parte substancie q̄ eos cōtingit presertim si
egeāt ita q̄ non possint concedere absq̄ periculo suo
⁊ familie. v. di. c. baptizasti. **S**imilit̄ tenet debitor rēsti-
tuere creditori quātuz rēstituē pōt hita rōne nē egeat.

quia nō ē fraudād⁹ alimētis q̄tidianis. **S.** d. solu. l. q̄
bus. ⁊ ex de solu. c. pe. vbi de hoc ī glo.

Restitucō nono. s̄. quātū ad ordinē cui pus fiēda
sit. **Q**uēd qñ plūs occurrūt debitores q̄bz debz fieri p
us rēstitucō vice s̄ rēstitucō. ij. **S.** cc. lxxvi. ⁊ rēstitucō. iiii.
S. ij. ⁊ ī verbo usura. xiii.

Restitucō. x. q̄bz debz fieri rēstitucō incertoz. **S**i
Restitucō. io. s̄. incertoz. **Q**uēd cui debz fieri rēsti-
tucō incertoz. **R**ñdet **Monal.** ī su. q̄ qñ sciri pñt psoē
spoliatoz. faciēda ē eis. rēstitucō. iiii. q. i. reintegrāda.
s̄ ubi nō pñt sciri debz penitēs simplicit̄ ⁊ absq̄ pacto
⁊ cōdicōne ⁊ absq̄ fraude ⁊ simulacōe totū qd habz re-
assignare ī manu ep̄i ūl penitēciarij discreti. **E**t nō ē fa-
cienda hui⁹modi reassignacō d̄ necessitate. q̄ sufficit
q̄ ad consiliū ep̄i ūl penitēciarij discreti disponat d̄ rebz
illis. ⁊ tūc ep̄us ūl penitēciarius si uideat eū pauperē ⁊
egenū det sibi partē ūl et totū si fuerit necesse. **P**ōt etiā
ei dare dilacōnez si uiderit expedire ne alias ipe cum
brore ⁊ filijs fame peat īn q̄ casu. s̄. extreme necessita-
tis licz indign⁹ sit. tñ pponēd⁹ ē sanctis ⁊ iustis psonis
nō eque egētibz. **A**lias si eq̄lit̄ indigeāt debent pponi
melioēs ubi melius possit geri negociuz spoliatoz q̄
ad utilitatē aie cui pñt ista incerta paupibz eroga-
ta. ⁊ p̄ea si qd residuuz fuerit ultra ptē remissionis fa-
ciat isti pauperibus aljs distribuat. ⁊ iste faciat q̄cqd
boni poterit orādo ⁊ alia bona faciendo pro his q̄rū
res fuit ⁊ si uenerit ad pinguiorē fortunāz erroget ī
usus paupēz qd poteit p animabz illorū. ar. xii. q. ij.
gloria. ep̄isopi. ⁊. c. aux. habet. **Q**ui uēd noluit satis-
facere iux formam predictā non ē absoluendus. **D**ec
Monaldus. **E**t sic ē finis

USURA. Quid ē pmo. s. in tractu mu-
tui. Quid qd sit. Rndit Monal. i. s. i. v.
bo. Vsurā qd ē lucrū ex mutuo pacto debi-
tum ul exactū: nō em vha omittere vbi gra-
tis recipit ul offert ar. xiiii. q. 3. vsura. Et
xviii. di. d. eulogys. nulla ei oblatō susci-
pienti clpe maculaz ingerit que nō ex am-
bientis peticone pcessit. i. q. ij. Sicut. Itē vha ē qd qd
forti accidit ex intencōe corrupta a parte creditōis qui
nō mutuā h pncipalit mli ppter spēz lucrū xiiii. q. 3. Plerū-
q. i. c. jte cā. Sola em spē ul expectacōe omittere vha qn
mutuat pncipalit ppter lucrū. in q casu tenet creditō to-
tum restituē quacūq. intencōe dederit ei debitor siue ex
dilectōe exorta ppter mutuū siue ppter aliud. ex d. vsuris
c. o. s. uluit vbi d. hoc i glo. Quod intelligis veruz ēē qn
cā mutuandi pncipalit ponit i spē ul expectacōe lucrū si-
ue emolimēti. alioqn si ob caritatē a dilectōne pncipa-
liter mutuāt secūdaio tñ aliqd expectat tēbucōnis nō
videt vsura. lxxvii. di. In singulis. a qnq. gesima nona
di. Si officia seclaria. lxi. di. Quid ppterit. Quia tūz
q. s. libealit mutuāt. scire debet debitorē sibi eē natuālit
ad antiocta obligatū. ff. d. pe. here. l. Sed a si. S. o. s. uluit
a extra de testa. c. Cū i officijs a iteo d. tēbucōne speraē
pōt. i. q. ij. q. pio. ex d. simonia c. tua. Quanto uero so-
la spē omittere vsuā ut qdā dicūt nō ē opz tēstitūē hz gōf.
h sufficit sola penitēcia sicut i simonia mitali. ex d. simo-
nia c. mādato. Vbi aut debitor ex sola dilectōe dat cre-
ditori nō pōt repetere illud. s. l. iter si nō sit corrupta in-
tencio creditōis h debitoris tñ qui ppter mutuū dat
aliqd vltra sortēz nō tenet creditor restituē h m qdā
qd diu pbabilit credit qd ex sola dilectōne gōtis huiat ei
Sed si credit ul pbabilit dubitat qd ppter mutuū rece-
ptum ul alteri tētinēdū huiat ei a debitoē. tēstitūē illd
tenet qz uoluntas acqrendi aliquid ex ui mutuū ppter
sortē. usurā inducit h m illud. Date mutuū nichil ino-
sperantes. Vtz aut sola spes faciat usurā. a vtrū usū-
rius intencōnarius teneat ad restitucōne uirz in S. v.
a S. xix. a S. xii.

Quod in qbus rebus omittere vsura. Rndet itēz vbi s
q. ppter in contractu mutui. Mutuū aut omittere i his
rebus que consistunt in numero pondē ul mensurā. i. i his q
numerant. vt moneta que ppter numerat. Pondere
vt ere argento a auto que ponderant. Mensura vt fru-
mentūz vinū oleū a similia insti. qbus modis omittere
ob circa prin. xiiii. q. iii. Vsurā. i. q. iii. Nullz. **Q**
Quod an sit mutuū si qd dederit decē vlnas pāni pro
alys decē reddēdis ad certūz tempz. cū talia videantur
consistere i mensura. Rndet Monal. i. sūma. q. pōt ē con-
tractū p mutacōis q mutuū. Et nomen mensurē hic
restringit ad modicos a lagenas a alia vasoz geneā q
bus mensurari solēt liqda a grana. Pōt tamen huius-
modi contractus in fraudez fieri vsurarum. **Q**
Quero an vsura excludet ex pacto conuencionali prium
tūz omittere ex conuencōne legē accipiāt. nā qd licite ac-
cipit qd voluntarie sibi dat. xviii. di. d. eulogys. i. q. ij
placuit d. simonia dilectus: h i vsura nebz voluntarie
ino ecia qnq. rogat a dante accipit vsurari. tñdeo
dic qdāz sūt q d sui natura sunt illicita. a i his pōdā
pcedūt. a sūt qdāz q de sui natuā nō sūt illicita racōne
pacti ul omittere vt i vsuris vnde omittere nō pnt fa-
cere licite qd d sui natuā ē illicitū. ar. d. foro cōpe. Si di-
ligenti. de sen. exco. Contingit. vire infra. S. viii. **V**
Vtrū sola spes faciat vsurariū. Rndit Alex. d. ales i
iii. i. exposicōne euāgelicorū pceptorū in exposicōne il-
lius Math. v. Volenti a te mutuā da illi. a Luce. vi.
Mutuū date nichil in te sperantes qd cū diuise sint scien-
tie diuersas habēt questionēs ul omittere a a diu-
sis sciētibus racio diuersimode omittere. Hinc ē qd h m
huānas leges volūtas sola nō facit vsurarios. qz lex hu-
mana manu cohibet nō animū. h m vero legem diui-
naz q animū cohibet sola volūtas facit vsurariū. Pōt tñ
mutuās sperare illud ad qd tenet accipies qd in o. simi-
li casu necessitatis tenet sibi dare mutuū a tenet s. l. iter
ecia si nō reddidit prius. Vñ pōt illud mutuans speraē
ab accipiente nō tñ exui mutuū h ex caritate accipientis
mutuū. Mutua em bñcia accēdūt caritatē a qz eciam

ex pcepto dei debet indigenti mutuū dare Vñ cōcedēdū
ē q mutuās pōt ab eo q recipit i simili casu sperare mu-
tuū q ad hoc tenet aliq. Tñ si hac intencioē tradit sibi
mutuū nō ē meritoriū q nō ponit res finē. Vñ dñ Lu-
ce. vi. Mutuū date nichil inde sperātes suple ab hoīe s
a dō. Nota vñ. Nichil siue sit pecūia siue sit aliud. vñ
Iero. sup. Ezech. i. vi. Et hētur i glo. super exp. c. xviii.
Mutat qdā vñas tñ esse in pecunia q puidēs diuina
scripturā oīs rei aufert supabundāciāz vt nō plz accipit
as q dedit. Quidā em solēt p pecūia fenerata munu-
scula diuī geneis accipere nō itelligūt scripturāz. vñ
supabundāciā appellat quicquid illud ē: si absq eo q
dederit plz accepit. Itē Ambros. pleriqz refugietes p-
cepta legis cū dederit pecuniā negociatoibz nō in pecu-
nia vñas exigūt: s d mercibz eoz aliq vñaz emolime-
ta picipiūt jō audiāt qd lex dicit. Neqz inqt estaz vsurā
accipies neqz omniū rez. Et capit ex illo textu de vtero.
xxiii. Nō fruges nec aliq aliā rez itē s dñt racō. Esca-
vñ ē: q uestis vñ ē: q dñqz sorti accidit vñ ē: qd be-
lis nom īponas vid infra. S. xii. x. xiii. Vtrū at sit lici-
tum mutuare vt res aliquid pauperibus vide infra. S.
xxiii. x. xiiii.

Vtrū vsurarius intencionarius teneat ad restitucōē
vide infra. S. xix. uersiculo usura. io.

Quero qre vñ sit peccatū. rñdit Alex. de ales. q facit
otra naturā rei q finē iuencōnis. Pecunie: pecūia em vt
dñ. i. poli. iūueta ē vt fiat omutacō iter uendētē q emē-
tez pnt necessaria uite q nō vt pecūia augeat pecuniā sūt
facit vñariū itez q facit otra naturā otra dñt mutuū qā
dz ee gtuīt itē q possidet sine titlo. nā eiū dominiū non
tñsferē. Nā dominiū tñz vñs trāsfert. Aut p naturāz
vt i successiōibz qñ. s. res deuoluit a patre i filios qd nō
ē i vñā. aut dono mere libealitatis i donacōne qd nō
ē i vñā qñ intecō pcedit ul pactū inēponit ul ex adō s b
seqtur. Aut sit trāslacō eqtate iuris sicut i uendicōni-
bus. q pmutacōibz qd nō ē i vñā. itez q res mutuata
statiz sit illi cui mutuat. q eiū stat piclo. Et iō vald ini-
quū ē q ex re aliā que alterius periclo stat uelit luccu

Vide infra. S. proximo x infra. Vsura. ij. S. **viii**
Qued quare recipe aliqd vltra sortez i mutuo sit vsuā
recipe aut p re locata nō. Rñd: Ric. m. iiii. di. xv. ar.
b. q. b. q racō ē q mutuū ē d illis rebz quaz pncipalis
vsus nō pōt concedi sine re ipa eo q ille vsus ē eaz cō-
sūpō vt patz i esilibz q potabilibz ul distractio vt
patz i pecūia que ad hoc inuenta ē pncipalit vt expen-
datur i empcone aliaz reruz. Et ppter hoc cū tales res
alys ocedant transferē i illos dominiū Vñ mutuaē ē
d meo tuū facē Cū ergo cōcedere pncipalē vsuz taliū re-
ruz sit concedē ipas res ille q vltra recōpensaciōem rei
exigit aliqd p vsura exigit p eaz recōpensaciōe bis:
aut recōpensacionez p eo q nō ē: qd ē contra eqtatem
iuris naturalis Locacio aut ē de rebz quaz vsus ocedi
pōt sine re. q earū vsus nō ē eaz o sūpcio Vñ pōt do-
miniū domus vendi retento vsu q cōcedi usus retento
dominio Et ideo cui restituit domus locata si vltra s
exigit precium p usu non recipit p eadē re recōpen-
saciōē bis: neqz recōpensaciōē p eo qd non ē Sed dices
vsurarius non dicitur contrectare rez aliā inuito do-
ni Dominiū em vult bene vt vsurarius habeat leuissi-
maz usuram q multuz gaudz qñ inuenit q ei dat ad le-
uissimā usurā ergo videtur q accipe usuram nō sit fur-
tum nec peccatū. rñdet Alex. de ales ubi s. q duplex
ē uolūtas. s. uolūtas absoluta q uolūtas cōparata De
uolūtate absoluta non vult dominiū huiusmodi pecunie
q vsurarius habeat eam ex quo. s. vsurarius non vult
mutuum dare gratis. ergo contrectat rem alienam in-
uito domino. q hoc domino inuito videlicet per uolun-
tatem absolutāz nō cōpatā uide supra. S. iiii.

Quēit Alex. d ales. qre cū vñariū sit fur iudex secularis
patit vñarios uiuē q nō patit alics fures q raptoēs ui-
uere Cū em vñariū publici manifeste sint mali videt iu-
dex facē otra pceptū. Malificos nō paciēis uiuē. rñdet
ipe Alex d ales ubi s q iudex secularis rez pu. gerit qñ
tuz ad tpralia. vñ qñis usuariū sit fur. tñ q fur ē coēsti-
tū q nō p uolēciāz furat q et ex furto illiū puenit aliq
utilitas rei publice qñtuz ad tpralia. ppter hoc pmittit

viuere vñarios cū tñ alios fures puniat
Queit et qre iuxer ecclesiasticz plz intromittit se d pe
na vñariorz q̃ aliorz furuz **R**ñdet idēz vbi ē q iuxer ec
clesiasticz q̃ subtiliz inspicit q̃ secularis psequit vñari
os apt dñū spūale qd ex vñā accidit **E**t qz vñarj dñi
honorē ⁊ contemptu dei hoc ē de peccato suo fecerunt sibi
officiū ⁊ modū viuendi

Vtriusq; mutuās possit naturalē obligacōnē q̄ ei rebitor
teneat ad antictota deducē i civilē. i. i pactū. **R**ñdet **M**os
frien' q̄ nō ⁊ tenet glo. xiiii. q. 3. c. i. i glo. ij. ⁊ p **G**of. i
sūma eo. ti. §. fi. x. q̄d si tibi. ⁊ **R**ap. in sūma. eo. ti. ⁊
glo. i Cle. vnica eo. ti. ⁊ ibi **S**teph. **E**t ē rō h̄m **G**of. q̄
dducē i pactū sapit sp̄z luci jte **A**rchi. affiḡt aliā rōnē
q̄re an pactū nō ē d̄bitū specialit̄ **E**t iō cū d̄ducit in pa
ctūz nascit obligacō ⁊ ita pl̄ pmitit q̄ sit mutuātū
sic ē v̄sa **N**ō obstat. c. Sigificatū re p̄ben. vbi d̄r q̄ da
ta fuit p̄bēda vni sac̄toti p canonicos cū hoc pacto vt sui
gula die d̄beat celebrare missas; d̄ beata v̄giē. **E**t d̄r ibi
q̄ nō ē s̄jmoia. rñdet **A**rchi. q̄ illd̄ on̄s eāt ex natura
rei **E**t iō cū d̄ducit i pactū n̄ ē m̄si declarē illd̄ qd̄ p̄r̄s
eāt rei **C**ōcor. **M**onal. i sū. **E**t iō h̄z eos n̄ pōt d̄duci i pa
ctūz q̄ d̄bitor teneat t̄mutuāē creditori i casu necessita
tis **N**et d̄ hoc sp̄em principalem habere alias ē v̄sura
Vire infra. §. proximo. xiii

Vtz mutuas possit recipere ultra sortē huiusmodi facti ul' be-
bi. puta q' michi remutuet ul' p' me patrocinetur ul' i-
tercedat roget ul' instruat vt aliquid michi scribat. glo
Respondet q' non. xiiii. q. iii. c. i. item Archi. **G**of. in
sum. co. ti. §. quid si tibi **E**t Ray. in summa. co. co. ti.

Vtrum mutuās pecuniā rustico ut laborēt possessor ei⁹ sit cēsend⁹ vñari⁹. rñdet lan. fm magistr⁹ Gre. de arimino. qd nō si nichilo in⁹ d fructu illarū possessor nū dicto ru. satis fit ul alias aliud iustū p̄ciū t̄buit opaz suar⁹. s. ipi rustico nō obstat qd dñs intendit sibi opas p̄stari p colonos rōe mutuī. ⁊ coloni eadem rōe ipas exhibēt alias nō exhibituri. ⁊ sic ap̄t mutuū dñs lucz p̄cipit ⁊ colon⁹ p̄dit. qd hoc nō ē vez nā licz sic mutuāti bus exhibeant ope a coloīs. ille tñ ope non cedūt lucro doini cū illas iusto p̄cio emat. Sed si qd de iusto p̄cio opaz dñs d̄trahēt ap̄t mutuū. aut si p̄ter opas iusto p̄cio emptas aliq̄s alias a rustico exigēt. tūc ess⁹ vñā Et pbat idē Magister Gre. p vnū simile. Doē qd dñs cōducit colonū ad certū tps p̄certo p̄cio ⁊ p̄cium tradat an⁹ colon⁹ incipiat opat. p̄modū ved nolite colono opati nisi dñs mutuet ei certā sumā pecuniaz ⁊ coinus

mutuat ut opet et alias non mutuat nā talis dñs nō ē
vhariz: et tñ mutuat colono ut opet: alias non mutua
tur: et opat colone accepto mutuo alit nō opatur: q̃
uis et sñ hoc ad opandū est obligat: nā suū dñtaxat
dñs recipit: hoc ē opas sibi debitas: et nichil ex tñ mu
tuo lucratur: et sic nec vhariz ē cēsend: nec alit peccat: qñ
imo si peccatū i aliq̃ pte omittit ex hoc peccat colone q̃
debitas opas dñs retrahit et illū i pbe gnat ut mutua
et. Et affirmat et hoc alia rōe: q̃ si dñs diceret i hoc cō
mittē vhariz. Ergo cū ad restitucōez teneret colone reci
peret dupluz iusti pcy et dñs i duplo q̃ sit iustū pcy
emēt opas ei. **P**retēa sequēt et aliud q̃ nō licet alicui i
iuste retinēti suā possessionē mutuae aliq̃ qñtitatez pe
cunie et illā possessionē i pignz recipe non oputando
fructus i sorte: qd tñ falsū ē ut i. c. i. de usu. **P**retēa po
q̃ occupasti rez meā ul p potēciā tuā viz michi facis i
rebz meis ul nō restituas rez tibi mutuata ul omodatā
ul locatā nec uis tñtue nisi mutue tibi mille. **Q**uo fa
cto restituas. nūq̃d dicat vhariz ul nūquid peccet. **A**b
Nichil em lucratur si pdo. si lucz qd cū illis mille fecisset
Redio em vexacōne meā et meū recupero qd licet ut i. c.
dilectus. i. d. s. i. moia. **S**ed nūq̃d peccat in casu pmissio
dñs cū mutuat colono ut opas p eū mutuo dbitas et
p qbz a dño pcy recipat si habeat itēcōne recipe illas
opas i recōpēsacōne mutui. **R**ndet idem magister q̃
si pdictā itēcōne habet. praua fōt. **D**ebz ergo mutua
re cū itēcōne recōpēsacōnis iusti pcy. qd prius solueat
rustico nō hñdo respectū ad mutuū. **S**ed cōtra hoc fa
cit q̃ licet redimē vexacōez suaz q̃ i iuste rusticū facit iē
fatēto dictū magistri oportz ut dicat hoc veruz q̃ pec
cat qñ. hac intencione primarie ductus pecuniam rus
tico mutuat. secus si secundario. **P**
Sed otra hoc arguit. nā licet tñ intēdat recipere dñs
operas a colono dumtaxat in recōpēsacōne iusti p
cy qd pro illis dederat rustico nichilominus pure ali
quid recipit pro mutuo. q̃ propter mutuū colonus
ei p iusto precio suas opas vedit q̃s nullatenus ven
didit. **R**ndet dñs **L**an. q̃ ex isto contractu veditōnis

hñ se nullū ē lucrū ipi dño: q̃ nulla pecunia ul pcy
estimari pōt q̃ sit aliud a precō ipi rei veditē: alioqn
sequeret q̃ ubi nullū intēdet mutuū: vendēs possit
exigere a rustico pcy p vendicōe et aliud pcy p opē
bus venditis: et sic vendēt veditōne vno pcy rē vedit
et alio pcy et paritacōne possit exigē pcy d veditōne
veditōnis sic ifinitū qd nullū sane mētis dicet. **P**
Quid si cū bellē emere vsq̃ ad certū tps terrā valentes
singulis ānis. x. libras i redditu et fecisti me cessare a
tali empōne et tibi mutuae illā pecuniā qua uolebas
emē illā tñ: et ego dico tibi q̃ et entoz mutuae cū hoc
pacto q̃ teneas michi dare singlo anno tantū qñtuz
est fructus illiū possessionis si emisset an sit vha. **R**ndet
Monal. q̃ nō dūmō prioz otractus empōnis fuisse li
citus si fecisset: alias secus. **P**
Quod pone habeā pecuniā et volebā ire ad nūdinas et
ibi merces emere ul ad aliū locū deferre ul huare cer
to tempore ut lucraret. tu idiges illa pecunia. recipis il
lam mutuo offerens te paratū illā restituē cū lucro
spato i termino et loco an sit vha. **D**icit **I**nno. i. c. fi.
et d vhis q̃ putat hūc otractū vhariz nec scit qualiter
possit excusari. **R**ay i sum. i. ti. d. usuris. x. jte aliq̃s in
fi. et **M**osti. i. c. salubrit d vhis et i suū. d. peni. S. qbz. x.
Quid si paratū dicit q̃ talis ē michi obligat: q̃ ad in
teresse lucri qd facturū eāz ueisimilit ex pecunia dūmō
nil fiat i fraude vhariz et dūmō osueueriz pecuniaz dāe ad
vham. jo. an. i. dicto. c. fi. approbat dictū jñno. dices q̃
illud qd dē d intesse. habet locū p morā debitoris. et
q̃ ex hoc otractu pararet uia ad fenē naz: itaret vhariz
paratū cū capello et calcaribz dices se ad nūdiās uel
le ire. **C**oncor. jo. cal. i. dicto. c. fi. jo. de ligna. tenet cum
Mosti. dūmō nō fiat in fraudez. **M**onal. in sum. tenet
q̃ nō sit vha si recipio cū lucro spato. q̃ illud recipitur
rōe itereffe. **V**id p. d. anca. i. c. i. d. vhis li. vi. **P**
Quid si carissimum ē frumētū et data nūc certa pecunia
fit pactū q̃ certo tempore reddat ei tantū frumētū qñ
tuz potest habē tūc p illa pecunia. **R**ndit **O**rch. poit
Vgolinū. xiiii. q. iiii. **S**i q̃s q̃ nō ē vha q̃uis plz i qñ

titate sit frumentū: Et ē rō qz iste intelligit ei vendē frumētū nūc: & mutuae ei pecūiaz g̃tis q̃ sibi vult reddi i frumēto ip̃re solucōnis: fateē tñ qz possit iteruē p̃adū h̃mpraū itēcōnē mutuātis: & sic h̃m **Laur.** ṽt qz mox diū nūc valet. ṽ. solitos p̃ea valebit duos: & hoc sine datur ṽt plus accipiat.

¶ Quid si mutuo tibi frumētū ātiquū ad renouandū. i. ṽt tu novū michi restituas. r̃ndit **Gof.** i. sū. eo. ti. ad fi. x. Si q̃s. qz si iō facit ṽt meli⁹ recipiat ṽha omittitur. Si aut iō ṽt suū nō peat ul forte g̃ciaz recipiēti faciat. Sec⁹ idē **Rap.** & **Hosti.** i. sū. d. ṽhis. S. Sed an aliq̃ x. Quid si q̃s. **Al.** tenet strariū qz etiā p̃mo casu nō cōmittit ṽha jo. d. ligna. i. c. i. ciuitate. ex d. ṽhis dūmō nō eēt cōstācie ṽisiles ṽt si eēt putrefactū: nil valēs. q̃ casu sic strahēs obligaret iustitucōni. **Vid.** **Archi.** xiii. q. iii. **Null.** jōē **Monal.** i. sū. q̃ addit h̃ vez dūmō nō auferat p̃rio libtate soluendi vetēz ānonā. sicut mutuo accepit si interiz vult se libeare.

¶ Quid si q̃s accepit pecūiaz ad ṽhas & p̃ ea eāde mutuaui aico suo ṽt restituat sortē & dictā ṽhas exiñ currete ṽhario. r̃ndet **Monal.** i. sū. qz tenet ad restitucōnē eidez aico suo qz ip̃e p̃ncipalis fuit i hac ṽha. Si aut eēt tñ mediator & fideiussor ita qz obligacō esset d̃ aico ad ṽhā r̃iū facta tūc nō teneret **Archi.** xiii. q. 3. c. **Ṽha.** tenet cōtrariū. i. qz nō teneat ad iustitucōez: nā ex tñ mutuo nichil p̃cipit creditor. ergo nō pōt dici ṽhario. xiii. q. iii. pleriqz. jtez si soluiſſi p̃ utilitate socy iam possit ab illo ip̃etē sortē & ṽhas. ex de fideiuss. c. **Droueit.** & c. **Cōsti.** et go multo forci⁹ potest retinē. & se p̃ excepconem tueri. **Pretēa** effectiue p̃iñ ē ac si illi⁹ noie & p̃ illo s̃b ṽhis a tali cōditōe mutuū t̃cepiss̃ & ip̃e cui mō eo pacto pecūiā tradidit ratū habuiss̃ jo. cal. p̃ opinioēs doctoz recitatae dic. qz si tūc oīo intēdebat satisfacē ṽhario d̃ illa pecūia quā socio mutuaui & non ē ṽha nec peccat. qz hic nō sit stipulacō ṽharuz. h̃ ṽt dānū euitet & aliq̃d noui si bi accrescat ad hec. xiii. q. iii. Si q̃s obliget timorē ibi aliq̃ icremēta & c. **Quoia;** ibi q̃stū & qz ibi notatur **Nec** em̃ cuz dāno suo tenebatur socio subuenire. xiii. q. v.

¶ Si nō licz solū em̃ dānū euitat qd̃ eāt euitatur. ṽnde nichil sibi germiat talis pecūia & i eo deficiūt rōes diffinitōnis ṽhe **Pro** hoc facit qd̃ notat **Immo.** i. c. i. d. ṽhis vbi dicit **Quod** si teneis michi ad cētū ad diē & qz nō soluisti recepī ab alio sub ṽhis restituē teneis **¶** dicit etiā qz notat **Guil.** d. eo q̃ mutuaui coitati cū pacto qz durate debito nō teneret ad collectas: nāz talis non ē ṽhario qz lucz nō capit licz dānū euitet. ṽt notat **Immo** p̃l⁹ ṽidēt teneri i illo casu qz ibi euitat dānū a q̃ aliē nō poteāt se tueli & volebat: hic poteāt & volebat & feciss̃ si nō mutuaſſet socio. Si igit ille nō tenet q̃ maiore videt h̃e utilitatez multo min⁹ ille d̃ q̃ q̃rit i q̃stione q̃ penit⁹ nullā h̃z **Credit** tñ jo. cal. qz si collecte iponēde eēt certe is de q̃ loq̃tur **Guil.** nō excusaret. Sed si dubitat an durante debito sit aliq̃ collecta iponēda habz locū dictū **Specu.** lato. & hoc tangit jo. an. in c. **Cōsuluit.** **Vbi** ṽed nō intēdebat satisfacē ṽhario cessant p̃dicte rōes **Et** iteo si tūc a socio cui mutuat ṽhas p̃cipit tenet ad restitucōnez jcem tenet **Petrus** de ancha. in. c. i. de ṽsuris. **Vid.** infra. S. xl. ix.

¶ **Ṽt** tñ inimicis q̃bus pōt iustū bellū inferri liceat dāe ad ṽham. **R̃ndet** **Alex.** d. ales vbi s̃. qz q̃daz dicūt qz i nullo casu ṽsurā eē exigēdaz **Et** qd̃ dic **Ambrosi⁹** ab illo exigere ṽham cui nocere iuste desideās intelligit nō d̃ ṽha p̃prie h̃ de minima pensione & t̃buto ab infidelibz exigēto ṽt tali onere p̃grauati dūtant **Al.** ṽed illud dictū intelligūt ad litterā: qd̃ ex q̃ iustū bellum mouet ex edicto principis ab hostibz licite ṽha exigūt dū tñ nō fiat vicio cupiditatis h̃ zelo caritatis: ut scilz mactent ṽhis q̃ nō p̃nt tomāi armis **Nāz** cū eos possum⁹ occidere: & oīa bona eoz possum⁹ nostra facē iure belli. **Et** hec videt eē intentō **Ambro.** **Ṽn** statiz sequit ab eo ṽsurā exige cui iure inferunt arma **¶** Quic legitime iſerūt ṽhe q̃z bello vincere nō potes **Ab** hoc ṽsuraz exige q̃z nō sit cimen occidē. **Tñ** p̃prie loq̃nto i hoc sensu nomen ṽhe trahit a p̃pria significacōe: qz nō ē ṽsuracio rei aliene **Cōcor.** **Hosti.** i. sum. d. ṽhis. S. an aliq̃

S. vii. Vice d' hoc infra. S. xliii.

¶ Quid d' his q' volūt dare dilacōez debitoi veniēte ipse solucōnis nisi p' pecūia cū debitoi sit astrict' iuramēto soluei tali tmino. Rñdet Monal. i. lū. q' vha ē: a tene tur ad restitucōnē. ex re vsuris. c. Consuluit vice infra Vtura. io. S. xliii.

¶ Vtrū licitū sit mutuaē cū hoc vt res aliq' pauperib' ul pat' meo idigēti. rñdet Alex. d' ales vbi s' q' nō. q' si cut nō licz michi ex ui mutui trāsferrī cominiū rei ali ene i me ita nec i aliu. Quidit Hosti. i. lū. i. ti. d' vhis. S. an aliq' i pñ. q' et p' redimēda aia captiui nō pōt exccerī vha. ex re vhis. c. Quia. r. c. Quodiam. r. c. Sup eo. Nō em p' textu pietatis ē i pietas omittēda. i. q. i. nō ē putāda d' ouer. i. fixē. c. i. xxxiii. q. v. Si dicat. xliii. q. v. c. ij. r. c. Ne quis vice supra. S. v.

¶ Qued pone q' q's mutuat Ticio pecūiaz vt vadat ad molēdinū ul furnū suū ul vt itret scolas suas alias nō mutuat' an ē vha. rñdet jo. cal. i. c. nauigāti. q' si ex h' recepit o modū ul vtilitatē q' pnt pecūia estiāri ē vha rius r tenet ad restitucōez r nō itelligo d' mercedē q' ac cipit p' labōē q' et accipet alt. h' d' vtilitate q' hēt alias puta q' ex hoc molēdinū ul furnū ul scole sue hēbunt maiorē ocur' psonaz r efficit vctor' maioris faē ista em bñ pnt pecūia estiāri vdelic' tñ qñtū i putat ul re putat d' illd' o modū ul honorē ap' h' q' Ticio iuit ad molēdinū suū ul itrauit scolas suas q' nō fecit si pecū niaz nō mutuat' Monal. dic. q' si debitoēs ap' hoc nō sūt dānificati nō tenēt d'itoēs ad restituēdū eis aliq' nisi q'tenz estimare debz libtas molēdi vbi volebant pensatis et circūstācijs de maiori r minoi cōne molē dinoz r facultate molendi r qualitate

¶ Sed quero cui sit restitucō in p'dicto casu: illi em qui hui' modi facit huicium non quia sibi nichil adest et nichil prestat d'no molendini nisi mercedem quaz al teri prestatisset etiam sine mutuo. Credo ergo in hoc ca su q' restitucio sit pauperibus facienda qui semper succe dūt qñ nō ostat cui sit restituēdū. ex d' vhis. c. Cū tu. r q' notat ex d' symoia. De hoc satis Cōcor. jo. an. i regula

peccatū nō dimittit d' re iuris li. bi.

¶ Sed qd i molēdinari' donat michi pecūiaz vt vadā poci' ad molēdinū suū q' vicinor: r tñ si alio iuissim tātū laborē habuissēz r tātū expensione soluissēz. nun qd omitto vhas dicit jo. an. q' nō i mercur. sup regula peccatū cū vha materialit' genēt de ipso mutuo: hic autē nullum mutuum interuenit.

¶ Vtrū i aliq' casib' liceat recipe vltra sortē ul exigē vhas. rñdet Alex. d' alexā. in suo tractatu d' vhis: q' cuz vha sit d' ie malū: q' ē qdā exccescēcia accedēs sorti i mu tuo bicōsa r o'tra legē dei r o'tra legem q'tuiti. ideo tali exccescēcia nūq' pōt exigī ipa remanēte s' b' rōe illiciti et mali: q' ipa remanēte s' b' rōe mali nō cadit i ea dispē: sacō: sicut pbat ex d' vhis. c. sup eo. x. vbi d' q' cū vha p'hibeat v'usq' testi pagina nō cadit i ea dispē: sacō si: cut nec i mēdacō: h' tñ aliq' cū stancia poss' tollē racōez vici' ab ista exccescēcia: ita q' exccescēcia licite poss' fieri mutuātī: tūc liceret exigere tales exccescencias vltra sortē: sic aut ē in quibuldam casibus

¶ Quid ē qñ ecclia accipit in pignē a vassallo suo feu: duz qd tenet ab eadez. Tūc em ecclia nō tenet oputaē i sortez fructus. ex d' vhis. c. oqstus. Vbi d' q' moāste riu: detinēs terraz ti. pigneis d' oputaē fruct' i sortem r recepta sorte d' reddi terra d'bitoi: r hoc nisi terra sit d' feudo moāsterij. Tūc em sic glo dicit fruct' nō opus tant' i sortē. interiz tñ nō debet recipe huicium a vassallo. Nec tūc ē ibi vha. Quasi dicat glo. iō iste casus ē licit' q' tollit viciū vhe. q' ecclia rōe feudi nō dicit accipere alienū. Accipet aut si iteriz vassallus teneret ad huici um. Raco ergo feudi tollit rationem vici'. Et ideo po nit exccescenciam sub ratione liciti. Hoc idem habet extra de feudis. c. i. vbi determinatur q' i tali casu fru ctus non oputatur in sortem ita tamen q' vassallus non tenetur interim ad seruicium. Cōcordat. Monal. Sed Vtrum hoc solum habeat locum in feudo ecclie. Rēpondet Hostiensis. secundum quod dicit ideo Alex. q' non inuenitur i alio feu. exp'ssum vixet tñ q' poss' pbat q' habeat locū i alys: q' a ē licitū a illicitū

Si licitū. ergo i laico qz ubi ē eadez rō & idem ius. Si aut illicitū mltō min⁹ dī cōcedi clerico q̄ laico. qz licet vha respectu laicoz sit mala. respectu tñ clericorū ē exēcranda jōe glo. & **An. d. bu. & jo. d. ligna.** Racio at̄ qre abolet hoc viciū i hoc casu ē. qz vassall⁹ nō ē dñs q̄uis hēat vtilē actōez ul̄ h̄m alios nō ē magis dñs **Presuit** et velle dare fructus. qz ad antictota ē natuālit obligatus. **Cōcor. Ric. i. iiii. di. xv. ar. ul. q. v. Cōcor. Monal. & Hosti. jtez** qd̄ d̄ emphiteota. vsufructuālo & colono an idē sit qd̄ i vassallo. **Rñdet itē Hosti. i. sū. de usuris §. An aliquo qz nōn.**

¶ Secūdo casus ē ubi possessio ecclesie ē assignata clerico i bñficiū. Tūc em̄ pōt clericus fructus hui⁹ bñficii p̄cipe ultra sortez ex̄ d̄ vhis c. i. ubi mādāt qz fructus computet i sortez qñ possessio ē obligata loco pigneris nisi forte bñficiū ecclie fuit qd̄ redimēdū ē. **Hoc mō d̄ manu laici q̄ tenz eā iuste & uiolēt Cōcor. Alex. de ales i tractatu euāgelicoz p̄ceptoz inter cō. & Monal. Ric. ubi s̄ dīc genealit̄ qz cū q̄s mutuāt illis q̄ uiolēt ul̄ fraudulent̄ rez suā retinēt mutuās restitue nō tenet illd̄ qd̄ accepit ultra mutuū qz sic nō accipit alienuz s̄ ad se trahit qd̄ suū ē p̄ dictū. c. i. i. tex. & i glo.**

¶ Tercio casus ē ex̄ d̄ vhis. Salubrit̄ ubi. dī. Sane genez ad fructus possessionū q̄ sibi a socero p̄ numeāta tote pigneris obligataz oputādos i sortē nec credim⁹ compellendū. **Assignat aut̄ cāz qz frequēter totis fruct⁹ nō sufficiūt ad oneā mat̄monij supportāda. Est ergo itel̄ ligenduz hoc eē licitū qñ marit⁹ portat oneā mat̄monij: alit̄ nō. Cōcor. Ric. ubi s̄. Aliaz cāz assignat Hostien. vt. s̄. tos salua remaneat mulieri: alit̄ em̄ otingeret eaz d̄sumi & leteret̄ respublica**

¶ Sed an heredes mariti habeāt hoc p̄uilegiū q̄ diu relitaz alere tenent̄: nec tenent̄ totē restitue vsqz ad annuz p̄ mortē mariti. vt. c. de rei vxorie actus. l. i. rñdet jo. an. & jo. d. ligna. qz nō. **Nā ē diuisa ratio i marito & i heredib⁹ qz heredes statim pnt reddē pignus obligatū p̄ tote: secus i marito m. c. tua hō de iure iuran. Et qz soluto mat̄monio desinit eē tos. De it̄titucione**

totis. s̄. q̄lit̄ & qñ fici d̄bz uice it̄to. xx. §. xxxviii. **¶** Querit̄ an si gener possessionē sibi obligatā cū iure qd̄ ibi habz cedit̄ altei recepta ab eo sūma pecunie q̄ p̄missa fueat̄ ei p̄ tote. nūq̄d ille ali⁹ recipiēs talē possessionez potest lucci facē fructus p̄ceptos usqz duz soluta fuit pecunia p̄dicta sicut poterat gener. **Ad hoc. rñdet Rodol. qz si gener aio donandi trāsfert ius totū qd̄ habet i. pignoē i talē nō apt̄ stractū pecunie quā accepit ab eo. s̄ apt̄ amicitia & affinitatē ul̄ qz ali⁹ sibi diuidet̄ ē & ille numeat̄ sibi pecuniā apt̄ ḡtaz & dilectōnē & nō apt̄ fruct⁹ lucci faciētos: tūc nō ē vha: qz nō ē ibi vera ratio mutui. **Abolet̄ ved̄ viciū vhe qz gener cessit̄ sibi ius qd̄ hz i possessione: & p̄ oseq̄s tonat̄ sibi fruct⁹ q̄s ip̄e pōt p̄cipere. Sed si tñ d̄cedū sit i pactuz qz gener teneat̄ numeratū reddē pecuniā si ille voluerit recipere: tūc ē vha si numerās pecuniā vellet lucci facē fructus & apt̄ h̄ mutuauit. Cōcor. Bal. C. d̄ vhis sup rubica & Monal. hater minor in sum.****

¶ Sed pone casuz. s̄. vt poneat̄ solutū mat̄monij & heredes mariti obliget̄ mulieri aliq̄ possessionē p̄ tote sua quia non habent vnde soluant: nunquid fructus computabuntur in sortem. dico h̄m **Hosti. qz sic: non em̄ ē eadem ratio in primo qz in secundo. & iteo non idēz ius. Concordat Hosti. in sum. de vhis. §. An aliq. x. vi. & jnno. & jo. an. i. c. Salubrit̄. ex̄ d̄ vhis.**

¶ Sed poē qz gener nō t̄cepit pignus s̄ caucionē de numerata tote certo termino & interim recepit̄ ex pacto certos denarios pro libra. nunquid ē vsura? videtur qz non: quia qua ratione non debet oputate fructus pigneris in sortem. vt dicto. c. **Salubriter eadem ratione nec istos nummos Contrarium tenet. jo. an. et ad dictuz. c. Salubriter. Respondit qz loquitur de fructu pigneris qui supponitur diuino iudicio & ad rationē tex. dicit̄ responderi per. c. per vestras d̄ dona. inter uī. & vxorez. Et ibi glosa Cōcor. ibi jochannes de ligna. nā possessiones sunt apte nate pducere fructū non pecuniā. l. Pau. d̄ liaza. stratiuz tenuerit.**

¶ Quartus casus est rōne interesse Et hoc plurius modis. Pri-
mo ut cū fideiussor p defectu debitoris opulsus ē credi-
tori soluere capitale et usum Tūc em fideiussor pōt re-
cipe utrumq. qz huius debz idemnis. ex. de fideiussor. c. con-
stitut. Cōcor. Ric. Monal. et Alex. de ales. Vide. xii.
pulchras conclusiones toini Laurecy supra restō. ij. S.
ij. qn mutuās incurrit dānū ex hoc qz ille q accepit mu-
tuū nō reddit i tmino assignato. ex. de fideiussor. c. puez-
nit Debet em mutuās huius idemnis. Abolēt aut hic
uiciuz usure. qz uha iō ē uiciū qz rōne mutuū sperat lucz
Hic aut nō accipit excrecencia nisi rōne damni ut
tandi et nō lucri hndi. Concor. Ric.

¶ Quintus casus ē qn sine omni pacto dat aliqd ultra sortes
gtis rōne libtatis conacōis Caueat aut sibi recipiens
p praua intencōe. qz si qd apē hoc pncipalit mutuāt
alīc nō mutuaturz iducēdū ē i foro pnciali ad restitucō-
nez. ex. de usis. c. Cōsuluit et. c. i Ciuitate. Abolēt at hic
viciū usure. qz uha iō uiciū ē. qz corūpit libtatē et gntū
qd debz eē i mutuo Gratuitū aut nō destruit gntū
h magis auget ubi s. Vñ dīc idē Alex. i. ij. c. istius tra-
ctat qz si nullo pacto itueniēte ab inico nec ex actione
ex pmo facto hita debitor aliqd gtis offerat creditor
illud sine aliq peccato pōt recipe. dūmō mala itencōe
ab inico catueit. nullā em maciaz oblatō suscipienti i-
gerit q nō ex ambiētis pactione pcessit. i. q. ij. Sicut
epm. Si tñ creditor itencōe recipiēdi iducēdū pncipali-
ter aliqd mutuauit alias nō mutuaturz licz i foro iur-
diciali nō possit cēseri vhariz dicto. c. i ciuitate: tñ i
foro penitēciali inducēdū ē ut restituat. Ric. vñ tenet
qz licet peccet tñ restituere non tenetur. ex. c. Cōsuluit
Vide supra. S. i. et. b.

¶ Sextus casus ē rōne more ut si debes michi centū ad
certū tminū et noluiisti pfoluē i tmino et ideo oportuit
me recipe pecūiaz sub vhis teneris michi soluere illas
vhas si pfolui: et si nō solui liberaē me ab obligacōne
h ille casus nō debet numerari oītra quartū qz hic ē intē-
esse sicut dicebat ibi. nec hic petit aliqd sicut vha h sicut
interesse nec causa lucri h cā dāni vitandi. Cōcor. Alex.

de ales ubi s. Cōcor. Monal. f. qn apē morā creditor in-
currit dānū nō aut si lucroz nō acqsiuit ut i oītra dībz
bone fidei. f. l. Sociū. ff. p socio. ff. de adio. empti. l. Si
sterilis. S. cū p venditorē. xvii. q. iiii. Si qd **¶** xxxviii
Septimus casus ē cū petit vha canonica. i. pena a canone i-
posita q pōt exigi vltra sortē. xx. q. ij. i legibz. Sed qd
si pena ē ouencōnalis i oītra dū mutui appōita ut debi-
tor metu pene peat. rñcet. Ric. vbi s qz exigēs talē pe-
naz nō tenet ad restitucōnē si nō fuit appōita i fraudez
vharū h intencōne artandi accipientē ad obhuacōez si
delitatis pmissē: qz ut dī. ff. de re. iur. l. qd a qdaz pene
rōne exactū ē eīez restitue nemo cogit. Quod vñ itel-
ligit Monal. dūmō semp sit intencio recta. f. ut credi-
tor nō ea itencōne mutuet qz credat: ul speret qz talis
recipies mutuū incidz i penā. ar. xxxiii. di. q. q. ex. de ar-
bi. c. Dilecti. Si aut ille q talē penaz appōiuit osuenit
eē vhariz psumit qz ifraudē vharz appōiuit. ff. de adio.
empti. l. putas. S. i. Vbi aut sine fraud appōita ē peā
pōt exigi pena illa tota. qz publice vtilitatis intēst pa-
cta huius: et creditores debitoribz nō fraudari. Itēz p-
sumpsō ē qz sit vha si p singulos menses ul annos paci-
scatur penā cōmitti: et oītra qdā mercatores q appo-
nūt pactū d pena soluēda ad singulas nūdinaz sibi suc-
centes. c. de vhis aūc Adhuc jn foro autē consciencie
standum ē sue confessioni.

¶ Octavos casus ponit ex. de vhis. c. Cōquestz i glo. ut cū
vendo tibi p dūm et tracto et pcipis fructus nec soluis
michi p dū ad terminū potēd vhas petē lapso termino
cū fructus rei vendite facis tuos: et nichil michi solui-
sti. Reducit aut hic casus ad quartū fm glo. qz ē de i-
teresse. qz nō accipit aliqd sicut vha. h sicut itēsse Et qn
dī qz qd accipit ul accidit sorti hoc itelligēdū ē i mu-
tuo. ul et qn aliqd extogitat i fraudē vharz ul qn ex pa-
cto aliqd exigit ul qn sit cā lucri nō cā vitādi dānuz
Si aut p cise fiat apē vitandū dānum nō ē vha Cōcor.
Hosti. i. lū. ti. de vhis. S. an aliq. x. vii. dīcēs Dic isto ca-
su. opetere actionem ex contractu ul officiū iudicis nō
ad vīsuras. h ad interesse. quod verius ē ut. ff. de volo.

.l. legat. S. **N**ō solū. 7 C. 8 actō. empti libro. i. **¶**
Nōn casus ē qz ponit eadez glo. i. dicto. c. 8 qstus: vt
si vento tibi re tali pacto vt qncunqz soluero tibi fciuz
qd michi das res ad me reūtef. In casu isto oēs lucrāt
fructus si iustū sit pciū ul alit si modicū ē pciū psumi
tur i fraudez vha. **A**bolet autē i isto casu viciuz pte
vendiōne reductam ad eqtatem iuris naturalis liue
apē eqtatez huataz inter ementez 7 vendētez q nō hūat
qn modicū ē pciū respectu rei vendeite. Item **N**ost. i. ti.
de vhis. x. ix. S. an aliq. j. dē **M**onal. i. sum. q dīc q si p
dium vendidi tali odicōe vt qncūqz ego ul heres me
us pciū solua; reha; p diū ego ul heres me; ul qn
cunqz a septēnio vsqz ad nouēniū q nō ē vha: 7 emptor
facit fructus suos l; venditor iuxta vendicōis formaz
recuperaēt p diū. **E**t intelligo nisi i fraude vha sit tas
lis vendicō facta. **Q**uod psumit ex his cōiecturis. S. ex
eo q modicū ē pciū respectu valoris rei. jte; ex eo q ali
quid psoluit vltra sūmā receptā: puta fuit veditū p di
um p centū 7 i pacto ē q cū vult reha; reddant centū
viginti. jte; qn emptor osueuit exercē vhas. ex d. epti.
7 vendi. c. **A**d nostrā 7 de pigno. c. jllō vos **V**ice ista
vlturam. S. xi. **¶**
Decim; casus ē racōe dubij. ex de vhis. c. **N**auiganti:
sicut em ibi dē. **S**i q; dat. io. solidos vt alio tempore
puta i autūno totidē sibi grani vini olei ul alioz mē
sure reddant: q. licz tūc pl; valeant. tū qz vtruz pl; ul
min; solucōis tpre valiture fuerit. i. verisilit dubitat
nō debet ex hoc vhari; reputari. **D**icit autē verisilit du
bitat qz si certū ess; q solucōis tēpore pl; valeret vha
rius ess; censend;. **S**i q; em daret. io. solidos i autūno
qndo parui pcy erat bladū vinū 7 oleū vt i pascate to
tidē sibi bladi vini 7 olei mēsure reddant qn hui;mo
di merces fm cōmunē cursuz osueuerūt esse cariores
vha ess;. qz nō verisilit dubitat imo pbablit creditur q
pl; valebūt mēsure tempore solucōis q valeant tē
pore tract;. **C**oncor. **A**lex. d. ales ubi s. **A**bolet autē i
hoc casu viciū usure pte dubiū. rōne em dubij excusae
pōt 7 facē eqtatē iusticie licz pl; accipiat qz cet eo q rō

hui; dubij pōt estiāciōe i reb; ex ipa natuā rez q ita
li specie pnt pl; ul min; valē **V**n cā tempore aliqd pl;
nō accipit q pte natuā rei q pl; valet vno tpre q alio
7 aliqn min; **C**ōcor. **M**onal. **S**icut et videt excusae rō
pici qz rerū pensare pōt supabūdanciā. **R**es em ex pei
culuz existēs pl; val; qz res eiusce; speciei existēs i piclo
7 sic hec recōpēsacō reducit ad natuā rei q pte piculū
estimat pl; ul min; valē: 7 sic piclm 7 dubiū viciū tol
lit vhe **V**bi aut piclm nō tollit hoc viciū de sui natuā
nō excusat vham sicut i piclo qd ē i mutuis: de q ex de
vhis. c. **N**auigati ubi dē. qz si q; alicui nauigati pecu
nia; omiserit pte spe; alicui; lucri nō excusatur a vicio
usure: 7 si pte hoc piclm pte sortis accepit sup se **S**i et
aliq; mutuaueit alicui cetuz libras ad io. ānos ita q
si infra. io. ānos mortuz fuit al; ipoz qz debitu accepit
libeat; sit a mutuo 7 debito. **S**i ued supuixerint ābo
dabit q mutuū accepit ducētas libras ei q mutuuz de;
dit tale piclm nō excusat: qz nō reducit tractū ad e q;
tatez iusticie. **D**e iclm et non excusat ubi cā tempore
pl; accipit: qz ubi nō ē cā tpris supabūdācia accipit tūc
racō dubij ul picli excusare pōt qn. i. incidit dubiuz ex
natuā rei. **E**xcusat aut hoc dubiuz i duobus casibus
Vu; ē p anticipacōe tempore. i. qn quis min; dat
qz valeat res tempore tractus. **T**n dubitat vtz pl; ul
min; valeat tempore solucōis: d q iam dictū ē s. **S**e
cund; casus ē pte dilacōez tempore. **R**acōne em hu
ius dubij excusat q p annū granū vinū oleū ul alias
merces vendit vt ampli; qz tūc valeant i certo imino
p eisce; papiat. **S**i tū eo tempore tract; non fueat
veditur; alias nō excusat: qz si tūc fueat veditur; pro
minori precio ex certa sciencia plus recipit i alio ter
mino usura ē **D**e hoc habes ex de vsuris. c. **N**auigan
ti i m. tex. 7 i glo. **H**oc et mō itelligatis qd dictū ē ex. d.
vhis. c. i ciuitate tua. **V**ice infra. S. xl. vii. **¶**
Vndecimus casus ē quāto datur pecunia ad pompaz
7 sigilata i sacculo vt ostendat se diuitē. **A**bolet aut
hoc viciū vhe. qz ibi nō ē mutuū s; locacio. **I**n locacōe
aut licet aliquid accipe p re locata. vntz licz: qz tūc pe
cunia locatur 7 eorez numed reddi debet a conductōe

locanti. ff. comoda. l. contra. et nota. xliii. q. iii. et i. c. co-
stitus de vhs. Et Hosti. i. su. de vhs. S. an aliq. x. io.
Duodecim casus habet. xliii. q. iii. ubi dicitur p. **xl. iii**
Ambro. Ab illo exige vhs cui nocere merito desideas
Cui iure inferunt arma huic legitime inferunt vhs. Quem
bello vincere non potes; ab hoc vhs exige que nescit cri-
men occidere. Si autem in tali casu abolet vicius vhs: hoc
ideo est: quia solus deus est verus dominus omnium rerum et bona dantur
hominibus ad colendum unum deum. **V**bi ergo non est cultus dei si-
cut inimicis dei et fidei legitime possunt vhs exigi: quia hoc
non fit in spe lucri sed zelo fidei et caritatis ut inimici fidei re-
bilitentur: et est quia bona non sunt eorum que impugnant fidei sed iu-
re debentur alijs. **E**x hoc decreto dixerunt aliqui. quod ab hosti-
bus licite possumus accipere vhs: nam et via eorum possumus
licite accipere et auferre. ut habet. xliii. q. vii. c. i. et ii. **E**t
quibuscumque insidijs possumus nocere eis. xliii. q. ii. c. de in-
Ex hoc dixerunt aliqui quod christianus potest accipere a iudeis et
saracenis vhs sicut a ceteris hostibus christiane fidei. **A**lii
intelligunt decretum non de omnibus infidelibus sed solum de inimicis
christi. puta. quibus licitum est et apte nocere et per insidias. **A**c-
ceteris autem que sunt pati huic non licet accipere. **V**n. xliii. q.
viii. c. dispar dicitur. **D**ispar est causa iudeorum et saracenorum. in
illos etiam iuste pugnat qui christianos persequuntur et de vrbibus
compellunt hi autem ubique huic pati sunt. **Q**uedam autem
glossa super dicto decreto dicit quod vbius **Ambro.** dicit intelligi
negatiue. scilicet ab illo exige vhs cui nocere merito de-
sideras. **Q**uasi dicat nulli debes desiderare nocere. **E**rgo
a nullo debes exigere vhs. **E**t secundum hunc intellectum a nul-
lo licet exigere siue pagano siue iudeo. **V**idetur. S. xxi.
Quid si mutuaui tibi. x. corbes frumenti vsque. **xl. iiii**
ad pascha quando valz corbes. xx. solidos: et pro ea in pascha quando
est tempus solutionis valet. xl. solidos an est vhs. si. io. cor-
bes frumenti recipias. **R**espondetur. jo. cal. in. c. **N**auigati quod
Hugoli. notat. xliii. q. 3. Si quis clericus quod non et **Archi.**
et jo. de ligna. c. in ciuitate. **P**ro quo bene facit. lex que
dicit quod restitui debet res eiusdem bonitatis in qualitate. scilicet in
transfusa. ff. Si certum petat. l. cum quod. si non est necesse quod sit
eiusdem estimationis imo si actum fuerit quod tempore

reddet illis temporis habebit rationem quod ad estimationem alias habebit rationem
temporis quod fuit petita. ff. Si certum petat. l. vinum. Si igitur mutu-
as tenet recipere uiliorem si facta est uilior quod ad estimationem ergo
non peccabit recipiendo preciosior si facta est preciosior. **D**ic autem
Hugoli. quod interdictum istius posset esse prauum et tunc peccaret
Quidam autem distinguunt autem est uerisile quod ipsa res mu-
tuata non est preciosior tempore solutionis autem de hoc probabilitate
dubitatur. et tunc nullum est uicium ut dictum est. **N**auigati: autem est
uerisile quod est preciosior. et tunc autem creditor non eat suatur:
tus re mutuata. sed interitque consumitur et tunc est vhs. aut erat
suatur et tunc autem creditor aufert debitori libertatem se li-
berandi. et tunc est et vhs in his enim casibus se exponere uo-
luit et debitor onerare. **A**ut tale libertatem non aufert debi-
tori et tunc non est vhs: immo posset mereri si bona interdic-
te quereat debitor ante terminum ut soluat ne oneretur. **S**ed
si haberet corruptam interdicte quod dic sibi quod potest usque ad ter-
minum retinere ut se a damno non releuet licet non auferat fa-
cultatem se liberandi: et tunc si non sit vhs peccat tamen. **H**ec di-
stinctio est valde equa in iudicio anime. **C**oncord. **D**e re
ancha. in. c. i. de usuris li. vi. **xl. v**
Quedo de hoc casu **C**oe janue per varios casus ostingentes in
diger frequentem pecunia: et quod non est mos huius ciuitatis ipo-
nere talias sed mutua: statuit quod super homines januenses ipo-
nat mutuum certe quantitate usque ad modum et quantitatem
eis per quod in eo expediunt et sic imposito hoc mutuo quod secundum
modum sui dispendij cogit ad mutuandum siue ad solu-
dum. **C**onitas autem uolens releuare ciues suos dat ex introi-
tibus coribus cuius mutuati ad rationem de. vi. ul. viii. ul. io. p.
centenario. utque tunc excresecia ultra mutuum datur pos-
sit accipi sine vicio vhs. **R**espondet **Alex.** de ales in suo tra-
tatu quod non. quod ratione mutui non licet accipere excreseciam ali-
quam. **L**uc. vi. c. **M**utuū date et cetera. item quod vhs est quicquid
solutioni mutuae rei accedit ipsius rei usque gratia. **V**el vhs
est quicquid sorti accidit in mutuo. **R**atione ergo mutui
non licet recipere lucrum. **N**on obstat ut quod dicitur quod
tale mutuum non sit voluntarium sed violentum id
accipiens excusetur. quia. respondet **Alex.** de ales quod
licet in tali mutuo non sit voluntarium absolutum

tamen ē volūtariū mixtū. **V**olūtariū aut mixtū ē vo-
luntariū: ppter ea licet fuerit a pncipio violentū tñ in
pluribz ciuibz ex spe lucri a coitate pmissi supra pue-
tibus ciuitatis fuit volūtariū: ppter ea licz cogāt mu-
tuare tñ nō cogunt accipere lucz rōne rei mutuate. **V**i-
ciū aut vñ nō ē ex hoc qz qz mutuat: s; ex hoc qd qz
accipit vltra sortē. Item nō obstat qz coitas pōt ciues
suos releuare i hoc qz grauat eos dū cogit mutuat: qz
rñdet **Alex.** d. ales. qz releuacō pōt fieri duplici. **V**no
modo p modū gracie: puta qz coitas aliqd donat gra-
tis mutuanti qbz. **A**lio mō qā coitas ex pō facto vel
ante factū obligat se ad dandū tñ mutuanti et hoc nō
licet. **E**t specialit qā ex tali obligacōe mutuū incipit
fieri volūtariū et fieri i spe lucri. **N**ec iterū obstat si di-
cas qz hoc pōt accipere rōne intesse qā mutuās fuisset
lucratz d pecunia mutuata: quia rñdet **Alex.** d. ales qz
tale intesse ē ab euētu qā sicut potuit lucrari ita et pōt
et ideo rōne talis intesse nil pōt accipere: itez nō obstat
qz ex talibz mutuis gubernat ciuitas et cōseqtur in re
magnam vtilitatē rōne cuiz gratificacō pōt ciues suos
dando eis aliqz excreſcentiā sup redditus coitatis: qā
rñdet **Alex.** p. c. sup eo. ex d vñs vbi dī. qz nō ē facien-
da vñā p redimēda vita captiui qz ptextu boni non de-
bet fieri malū. **V**ñā ē malū qz phibet vtroqz testamē-
to. **V**n sicut nō licz mētiri p vita alteri ita nō licz vñā
raz facere. **V**ice supra. §. xiii. **D**e. d. ancha. i. c. vñā
boraginē d vñs li. vi. pō multa q loquūtur ibi de ma-
teria vñarū dicit. et pōdā faciunt ad qstionē que plu-
ries benecyis occurrat in dubiū: ibi em cū guerre et alia
oneā occurrerint i comuni cogūt ciues mutuat in co-
muni: et cuiz mutuanti rñdet comune tñ pcentēario
sortez ved receptā nūqz restituit. **E**t ista in volgari ibi
appellant impstita. istuz ergo annū redditū mlti emūt
et sepe reuocat in dubiū an istud emete sit vñā **E**x pōi-
dis patet. qz nō. et sic tenui in dicto. c. in ciuitate. **T**uz
quia nō plus pōpīt qz de empcone vñz possessionis
similis estimacōis: tū qz pōiū p eis crescit et recrescit
naz qz qz valit. xxx. ul. l. nūc aut. lx. ducatos centēz

Subiacēt et piclo qz possz comune eis i totū tollē et se-
pe eis oneā imponit sicut possessionibz ita qz fere in oi-
bus oueniūt cū rebz imobilibz. inter qz d iure opuz-
tant vt in **Cle.** exiui d padiso. §. cūqz de vbo. signi. **R**e-
perio tñ iter vñlia **F**ederici vñlio ducētesimo nonageli-
mo ho. quēdā theologū disputasse latissime istā qstī-
onē et conclusiue tenuisse qz q ad ipos ciues coacte mutu-
antes comuni nō sit vñā cēiēda. si quid p illa forte co-
acte mutuata aliqd recipit mutuās **A**b ipis aut emē
talē redditū annū ē vñā cuiz rōnes et motiua nō refed-
qz de iure iudicō meo efficacit nō excludūt **N**ec tollunt
racōnes vñālas. **A**n. d. bu. in dicto. c. in ciuitate d vñā
ris tenet cū **D**e. d. ancha. rōnibz dīctis. **Q**uidā gene-
ral ordinis heretaz multis racōnibz pbat qz nō sit
vñā in istis vñātibz: tñ nō sint liciti. et specialit hoibz
diuitibz. jn. c. geneālī fratiz minorū janue celebrato
feti determinatū qz coacti solūē licite pōpē poterāt **L**ā.
de florēcia qui fecit latū tractatū format. v. dubia. **P**ri-
mo vñā recta vñācia comunitas possit talia guami-
na indicē et ad eoz solucōnē opellē cū pōdicto incremen-
to. et excludit qz sic naz comunitas pōt inducē collectā
p necessitate libi incūbente. l. oēs. ij. ff. de operibz pu-
blicis. l. i. §. qz si nemo. ff. qz cuiusqz vñiuer. no. ff. d. pi-
gno. ac. l. h. imo opellē pōt ciues ad eoz possessionē vñ-
endas pōiū biliori et ad deputādū eoz nemoā et mo-
lendina vsui publico. accepta tñ opetēti mercede. l. vñ-
dītoz. §. si vñstat. ff. comunia pōdīoz. **F**acit de rei ven-
dīca. l. itez si vñbeatū. l. Rescripto. §. h. d. mu. et hono.
Item faciūt ea q scripsit jnno. d. sen. exco. c. gue et spe. d.
senten. §. sequit. x. **Q**uid si vñiūlas et **B**ar. m. l. iiii. §.
adtoz de re iudi. **D**ecūto vñā solūētes talia oneā licite
possint aliqz recipe icremēta. **R**ñdet qz magister **G**re.
ordinis heremitaz qz nō imo ad restitucōnē tenet. jde
tenuit **L**appus d casti. in repetitōne dīcti. c. i ciuitate et
plures alij magistri. **M**agister aut **F**ran. d. neapoli. te-
nuit vñāciū i suo tractatu montis. l. qz possunt aliqd
recipe tales coacte mutuātes tali comunitati rōe sui i
teresse vñā sortē. pō tenuit magister anglicz ordinis

predicatorum et plures iuris professores hoc cum sigillo consulerunt per quod citavit istos: dictus **Lan.** posuit suas opiniones dicens. Credo tales mutuantes nondum si coacte: si si voluntarie mutuatur dummodo ex caritate non ex spe lucri prima si bene habita immunes esse a peccato et vbiq; vicio et nulli fore retributioni obnoxios. Tercio vtrum per donationem seu liberacionem vel remissionem quam facit ciuitas de tali lucro istis sic mutuantibus per statutum super hoc factum liberentur a retributione et a peccato et concludit quod sic. Quarto an tales mutuantes licite vendant ius quod habent in dicto modo vigore talis crediti et recitat dictum magistrum **Gre.** tenet quod si tantum quantum mutuauerunt perceperunt deputato illud lucrum illicitum non possunt: quia iam est exinanita sorors. Sed si non perceperunt adhuc sortem tunc possunt vendere quantum super vel si nichil perceperunt vel si aliquid non propter mutuum si alias licite tunc totum vendere possunt per hoc dicit **Lappus.** Sed **Lan.** dicit inter se sentit: si differencia esse dicit quod intelligat licite perceptum: nam licite dicit istos plures iuris habere in ipso modo quod isti sentiant: nam multa isti dicunt illicita que ipse licita sentit esse. Quanto vtrum licite alij ab ipsis emant. respondet magister **Gre.** quod non. **Lap.** et dicit **Lan.** tenet quod sic eo casu quod si ipsis mutuanti bus recipere a ciuitate et alij vendere eodem casu licet emptori emere. Sexto vtrum tales emptores licite percipiant illa incrementa que isti mutuantes percipiebant. Respondet **Laur.** quod omni casu quo primo loco mutuans aliquid a ciuitate licite recipit illud inter licite vendit et illud licite emitur et licite percipitur ab emente siue sit sorors siue sit accessio siue lucrum et quocumque nomine nuncupetur: et hoc sane intelligo transcripta fraudem et mente deprauata. Et egregius vtriusque iuris doctor **De. de ancha.** disputauit hanc questionem in prestito beneficiarum et tenuit ciues soluantes coacte licite recipere illa quinq; procentenarii: et similiter emptores talis crediti hoc ille.

Quero pone quod est consuetudo quod rectores vendunt de pecunia ciuitatis alicui pro se et suis heredibus tanto quinq; florenos vel decem annuatim pro prouentu siue lucro quam pecuniam obtinet ciuitas in utilitate suam

ne vbiq; jo de ligna. in. c. si. de vbiq; dicit quod cum pecunia sit menia aliarum rerum. ff. de si re. l. Si ita talis tractatus non est licitus: peccatque rectores non tamen singulares nisi consequatur bursale modum. Posset tamen huiusmodi defendi talis contractus vbi ciuitas constitueret censum. v. l. io. florenos qui concernit bonam ciuitatis non quantitatis nisi fuerit in fraude. Quid si quis mutuatur nauiganti vel eunti ad nudum. **xlvi** nas certa pecunie quantitatem recepturus aliquid ultra sortem pro eo quod suscepit in se periculum pecunie vel mercium. i. si pecunia vel merces saluas portauit. respondit **Monal.** in su. quod vbiq; est: vt in c. nauiganti. Et est ratio quod de natura mutui est quod sit gratuita. vnde susceptio periculi non facit quod non possit esse gratuita et sic mutetur natura sua huiusmodi glo. Vnde licet sorors perimatur: tamen non potest aliquid recipere. Non obstat quod in alijs contractibus puta locacione aliquid recipit quod locator potest recipere mercedem quod periculum rei locate remanet apud eum: quod huiusmodi **Gof.** aliud est in locacione in qua non transfertur dominium rei locate in conductorem et aliud est in mutuo: in quo transfertur dominium in debitorem. Vbi ergo pecunia nauiganti sic datur contrahitur nauticum fenus. Et sic in titulatur rubrica in. c. de. ff. Nautico fenore. **Cocoz.** **Hosti.** et **Alex.** de alexa. Vide supra. S. xli.

Quod quid de illo qui mutuauit pecuniam recepturus ad terminum alterius generis monetam vel aurum vel argentum. Ad hoc. respondet **Hosti.** sequens **Gof.** huiusmodi quod dicit **Alexan.** quod si hoc ideo facit vt in estimacione lucratur vbiarius est. Vel dicendum quod ille qui mutuauit pecuniam recepturus pecuniam alterius generis ad certum terminum peccat si ratione termini dati vult habere pecuniam quam probabiliter credit plus valitura in termino quam sit pecunia quam dedit. Speant enim ex crescentia propter temporis dilacionem inter **Monal.** in su. dicens quod si quis mutuauit in ancona mille libras vt venetis reddant sibi centum aurei et scit vel credit centum aureos ibi plus vale recipit tamen in se periculum quod vbiq; est: si in fraudem hoc facit. **xl. ix**

Donec quod debitor vbiarius mutuauit socio pecuniam eo pacto vt restituat vbiario sortem et vbiarium deinceps currens: an talis mutuas sit vbiarius. Respondet jo. cal. in c. nauiganti.

ex d' v'his q' si mutuās tūc dīno intēdebat satisfacere
v'haris d' illa pecunia quā socio mutuauit nō ē v'haris
q' qrit dānū euitatē nō captare lucz. xiii. q. iiii. Si quis
oblit' ibi aliq' incrementa. Et. c. Quoniā ibi ad q'stionē
Nec em' cū suo dāno tenebat socio s'bueniē. xiii. q. v.
Si nō licz. ff. d' p'scrip. x. l. q' hūadaz. Solū ergo dānū
euitat: vñ pecunia nichil sibi germinat. x iō i eo deficiūt
rōnes p'hibicōnis v'he. jtez cū v'haris cui t'lis soluit v'su
ras teneat t'stituē satis videt' incōueniēs q' iste et tenet
q' fecit solū vt p'cessi. vbi v'ed nō itēdebat tūc satisfacē
v'haris. cessant tūc p'dicte rōes: vñ tūc peccat Et si a socio
v'has t'cepit ad illā t'stitutōez tenet. v'ed s. s. xx.

Quid d' illo q' mutuauit pecuniā cōitati hoc pacto q'
durāte debito nō tenet ad collectas. Rñdet **S**pecu. i. d.
d' v'his. x. Sed pōt q' t'lis nō ē v'haris quia lucrum
nō capit s' dānū euitat. jo. v'ed cal. dicit q' si collecte i-
ponēre essent ex certo q' illud d' q' loq'tur **S**peculator
nō excusaret si u'ed dubitat an durāte debito aliq' sit in-
ponenda ul' nō: tunc uerum ē dictum eius per. c. Pa-
uiganti quia rōne dubij excusat. V'ed s. s. xx.

Quero pone q' iniurias intuli **P**etro **G**obrem michi
inimicatur. propter quod me oportet subire expēsas
floreorum decem in mense in famulis quos mecum
tenere oportet armatos. vñze ipsi **P**etro egēti mutuo
centum cum pacto vt michi remittat iniuriam ul' etiā
sine pacto. s' hac spe ductus primarie cuius gracia vel
beniuolencia ul' venia ab eo accepta cessant expense p'
dicte non autem ex aliqua caritate quam habeam ad
illum. nūquid sum v'haris ul' saltem peccator **R**espō-
det **L**aur. de rodulgis videtur q' non quia licitum ē cui
libet suā v'racōez t'dimē. ex d' s'ijmonia. c. dilect'. Non
obstat si dicas q' dedit cāz relicto. ergo nō pōt redimē
v'racōem ar. de eta. x. q' l'itate. c. i. quia. Et si peccauit
ille iniuriando x iste peccat in u'edicāto **P**reterea hic
nichil lucri p'cipit siue paciscit ul' speatur s' solū dānū
q' me s'bi facis p'p't timorē vindicte euitat ar. eoz q'
notat glo. xiii. q. iiii. Quoniā multi. q' dic q' v'he pos-
sunt peti vt damnum euitetur.

117
Quid si michi debes .x. que nō possū recupare x mu-
tuo tibi alia iō. tali pacto vt optiē satisfas q' infra tū
temp' soluas michi .xx. an sit v'ha. rñdet **H**ost. q' non
q' nichil michi. accrescit.

SURA **S**ecūdo t'ca animalia **Q**uod quā
locando equū licz accipe x nō mutuādo pecuniā
Rñdet **A**lex. d' ales i t'cio i tractatu p'ceptoz decalogi
i exposicōne. vi. p'cepti q' eo modo q' licz d'cedē equū
p' lucro si sic poss' d'cedi pecunia nō ess' v'ha si d'cedens
aliq' recipet p'ter sortez. in locacōe v'ed nō trāsfert to-
miniū ei' q' locat. **P**ret'ea nō deteriorat p' usū x q'ntū
ē de se nullaz parit vtilitatem v'tenti sicut facit dom' x
equus que sūt locata ap'rie in mutuo v'ed pecuie trāf-
fert dominiū. vñ mutuū d' q'li d' meo tuū. x ideo p'cl'z
rei mutuate p'tinet ad eū q' mutuauit. **C**ōtra ius natuāle
ē q' aliq's p'cipiat emolimētū d' v'su rei q' nō ē sua: ideo
igit' v'ha ē peccatū x itelligit' p'hibitu hoc p'ceptū. s. nō
furtū facies. jtez nota s'm **G**re. triplicē differēciā inter
mutuū x locatū **P**rima q' i mutuo ē p'cl'm in acc' pi-
ente i locato i eo q' dat **S**ecūda ē q' mutuū ap'pe nō de-
teriorat per v'sū. vt puta pecuā s' locatū sicut domus
ul' equus **T**ercia differēcia ē q' mutuū quātum ē de se
nullā parit vtilitatez v'tenti. locatū v'ed parit vt ager
equus ul' dom' **S**ed an liceat aliq' recipere p' usū rei q'
nō deteriorat. rñdz **R**ic. q' sic. puta p' usū cib' p' argēti.

Quod qñ omittunt animalia nutenda. puta
oues x boues x porci. an possit intueniē fraus v'haris
Rñdet **A**lex. de ales i suo tractatu q' sic duob' modis
Vno modo qñ hui' modi lucz q' puenit ex tali pro-
missione siue omissione ortum habet ex mutuo. vt si
quis diues mutuet alicui paup' centum libras. vt ex
eis emat boues ul' oues ul' porcos nutendos ad lucrū
illius qui mutuauit x illius cui mutuatur tale lucrum
ē viciōsū q' ortū h'z ex mutuo **A**lio mō pōt eē viciū ex
tali occasione qñ excluditur p'cl'z principalis omissi a
omissione siue qñ omittēs taxat sibi lucrū i tanta apor-
cōne q' nō recōp'sat labor x sollicitudo nutriendis s'm
rectā estimacōne. Si q's em' omittit c'tū oues nutrien-

das ad lucz ita tñ qz centū oues semp sint salue: qd qd
stingat viciū vñe omittere pōt ex nō eq̄ recōpēsacōe la
boris et sollicitudis illis cui omittere. Tūc ergo possūt fi
eri tales omissioēs qñ mutuū et omissuz nō pmiscēt
i talibz: s; comiū retinet cū piclo qd cōit accidē pōt si
ne clpa illis cui omittere: ul et qñ cominiū rei omissē co
municat ei q̄ suscipit aīalia nutēda ad lucz ul et qñ
piclm coīcat vtrig; et qñ hm rectā estīacōnez sic taxat
lucz qd recōpēsai pōt sollicitudo et labor et sumptus il
lius cui omittere talia animalia.

Quid d illis q̄ emūt bones ul oues a paupibz q̄s for
te nō hñt. rñcet **M**onal. i sum. qz vbi emit q̄s a paupe
ul a diuite huiusmodi aīalia q̄ sūt ul credit ipm nō ha
bē et q̄s iaz tradidit eos locat eidez p̄ certa ānua pensi
one vñe ul ad minus p̄sumēdū ē i fraude vñe fieri
jrem dicēdū ē d illis q̄ scient emūt fructus terraz ab il
lis q̄ nō habēt eas terras: si aut sine fraude et boā fide
fiat ep̄cō nō ē dicēdū ep̄torē peccat q̄ diu duāt boā fide

Quero pone qz to alicui pecora cum pacto: **Q**uā
qz percipia oēs fructus pecorū q̄sq; osequat totū meū
capitale et p̄ea sint pecora comunia. jo. d. ligna. i. c. fi.
d vñs tenet qz iste otractus nō sit licit; cū p̄mo veliz ca
pitale certū et lucrū qd ē otra naturā cōtractus jtez q̄a
saltē p̄maia itencōe ē otra. c. **C**onsuluit d vñs. Cōtrariū
tenet **S**pecu. i. ti. d. loca. S. iaz dicēdū i fine. Et ibi jo.
an. i. addicōnibz dicit qz iste otractus p̄cedit et eo ti. ij.
S. ij. x. **S**ed ecce locauī tibi p̄dium jtem quia pecora
remanent in dominiō meo et meo tantum periculo pe
reunt: ergo nō ē saluū capitale. **N**ec mirū si maius
emolumentum percipio: quia maius periculum sū eo
et ideo rōne dubij vñeoz excusari p. c. i. ciuitate de vñs
Nō obstat qz qñ i pecunia mutuata capitale ē saluū qd
ē vñe: quia pecunia nō deterioratur sicut pecora. **I**tem
quia pecora senescunt non pecunia: nam has rationes
ponit in simili **N**ostiensis in summa eo. ti. S. an aliq
x. **S**ed nūquid pro traiectione. **I**tem tenet **L**aur. qui
dicit: bene tamen fateor qz cōtractus iste esset illicit;
Si in omni casu qñcūq; perirent pecora lucro habito

ul nō habito vellē capitale saluū. **B**al. i. l. i. c. p. socio
dicit: hoc facit ad q̄stionē q̄ttidianā soccice ouiu qz fe
tus lana lac et huiusmodi sint coia: et nō oues i societate
date. **E**st tñ vez qz l; capita p̄ncipalia sint mortua du
rat societas i fetibz ut notat i. l. si id. qd. ff. eo. et ff. d. pi
gno. l. grege. i. pñ. **E**t qd dico qz oues i societate date
nō sūt coēs: itellige h̄ mō vñeliz qz capitale meū nō ē
comuē s; melioamētū et deteioamētū ē coe: vbi ḡcia de
di agnos i soccicā: nā quātū tūc valebant agni tāq; ca
pitale meuz āte oia otrahā illd quod accrescit: vtp̄uta
agni q̄s dedi facti sūt castroēs ul porcelli porci qz si tra
du tēporis casu ē deteioāta estīacō facta int nos p̄ me
dietate deteioācōnis picl; p̄tinet ad me et p̄ alia ad te
nā hec ē veā societas natuālis q̄ natuāz tāq; itñsecā q̄
dāmō oibz otractibz iest: qz nichil ē aliud nisi qdā dīl
posicō q̄ lex neq; osuetudo statuit sup otractū vt. ff. d.
pactis. l. si vñz. S. pactis. x. qz et i spe. **M**onal. i. si. dic
illud vald iniquū ē cū q̄s certa capita ouiu tradit estīa
ta certo p̄cō et sū eo pacto otrahit societate qz totā sortē
recipiat d puētibz āte q̄ ali; aliqd d puētibz p̄cipiat
ul si paciscat qz d fetibz reparēt capita casu mortua āte
q̄ ali; d puētibz aliqd p̄cipiat: hoc em̄ tradere oues
i mortales et genealit̄ vez ē qz vbi p̄babilit̄ dubitatur
vtrū isti; ul illis deteioz sit odictō ex forma odictōnis si
ue pacti adhibiti i otrahēda societate nō ē peccatū. vbi
aut arbitriū boni viri ḡuat odictō alteri; peccatuz ē ex
parte ḡuat̄is: si scient hoc faciat et tenet ad restitucōne
Nō pōt tñ dari genealit̄ doctrina sup hñzmodi tradi
cōnibz ouiu p̄t̄ varietatē tradicōnū et colos q̄ sū talis
bus odictōnibz cogitant a q̄bus dā enozmiē: q̄uis non
vltra medietatē iusti p̄cy i q̄ casu nō solū ecclia s; et p̄ri
uat; tenet ad restitucōez et si nō iuē fori saltē iure poli:
et maxie si simplicē decipit. ex d. epti. et vñdi. c. cū dilecti
Si tñ ul nollet restitue aliqd talit̄ ocepto nō ess; ei p̄t̄
hoc absolucō reneqāda cū iuā ciuilia suscineāt qz se in
uicē otrahētes oicipiāt dū tñ sine dolo ul fraud fiat illd
jē fiat estīacō oceptōnis hui; nō secūdū t̄pus p̄sens i
q̄ forte res multū melioāta ē p̄fert; si p̄ industria emp

toris ē meliorata h̄ secūdu t̄pus i q̄ vendicio facta. ex re
ēp̄cō. r̄ ven. c. cū causaz. Similit̄ nō tenet̄ fructus q̄s p
cipit medio tempore oputat̄ i p̄cio q̄ excusat̄ p̄t̄ bona
fidez r̄ iustū titulū r̄ laborē r̄ silia. ex d̄ re. ecclie nō alie
Ad n̄az. r̄ c. Requirit̄ d̄ resti. i integrū **Quisno**
Quid d̄ illis q̄ tradūt boues ad mediacionē p̄ certis
sextarijs bladi eo pacto q̄ si moriāt̄ ul̄ deteriorēt̄ odu
ctor subeat medietatē picli: si at̄ meliorent̄ habeat me
dietatē omodi. R̄ndet̄ Monal. i sum. q̄ re vera locare
boues ul̄ eq̄s ul̄ ad diez ul̄ ad t̄minū dū t̄n̄ oductor n̄
guet̄ imoderate d̄ mercede licitū ē pactū aut re coicāto
dāno r̄ omodo rei locate iniquuz ē ex parte locatoris
vbi p̄bablit̄ dubitet̄ vtrū locatoris ul̄ oductoris meli
oret̄ odictō ul̄ vbi credat̄ q̄ oductoris sit deterior. in p̄
posito t̄n̄ i supradicto otractu videt̄ oductoris deterior
o dictō. q̄ vix aut nūq̄ pōt̄ h̄re t̄m̄ omodū d̄ melioraci
one bouū quātū h̄re pōt̄ dānū re morte si otingat̄. Si
t̄n̄ locator timēs ne oductor ḡuaret boues. r̄ sic timēs
re piclo mortis ex tali imoderato ḡuamine s̄bsequent̄
appōnit huiusmodi pactū firmit̄ p̄ponēs q̄ si boues si
ne culpa oductoris perirēt̄ nichil exigēt̄ ab eoz r̄ h̄ face
ret̄ vt̄ rusticus timēs ne imoderate ḡuaret boues nō ē d̄
rendū q̄ peccat̄ nisi p̄t̄ scādalu eoz q̄ ignorarent eis
intencōne. illud t̄n̄ vez ē q̄ oductor rei pōt̄ i se suscipe
piclū rei oducte r̄ casus fortuitos quātū ē d̄ natuā con
tractū. Si i p̄posito casu nō t̄m̄ ē locacō r̄ oductō. h̄ soci
etas i piclo r̄ melioracōne r̄ deterioracōne bouū. Item
re predictis circumstancijs in iudicio anime stat̄ cō
fessioi eis i penitencia in qua diligēter examinetur vt̄
dictum ē. **Vix infra. §. viii.** **Augus** **Abi**

vi **Abi** Sed q̄d d̄ ouibz r̄ animalibus que traduntur ad iure
mentum. Respondetur secūdu eundem q̄ in hac tradi
cōne pōt̄ interuenire contractus societatis tātūz ul̄ lo
cacōnis ul̄ conductionis t̄m̄. p̄nt̄ etiam concurrere con
tractus mutui r̄ societatis. primo contractus societa
tis tantum. vt̄ quanto quis habet. xx. capita ouium
r̄ facit societate cum alio habete totidez r̄ coicant a d̄m
uicē ipas oues r̄ piculuz r̄ emolumentum r̄ expensas

circa custodiā r̄ pastū eaz. i q̄ casu si oueniāt̄ int̄ se q̄ d̄
fetibus reparent̄ capita mortua ul̄ re velleribz r̄ pellibz
bus emanant̄ alia ad augendū gregez aut si faciūt aliud
pactū licitū r̄ honestū nō peccāt. dū t̄n̄ h̄uet̄ eq̄litas in
ter eos ita q̄ huiusmodi pacto nō videat̄ ē deterior ul̄
melior odictō vniq̄ q̄ alteri. Itēz pōt̄ esse locacō r̄ con
ductio vt̄ si q̄s habeat. xx. capita r̄ tradat ea alicui cus
todienda r̄ pascenda s̄b certa mercede pecunie ul̄ ptici
pacōe p̄uentū gregis i q̄ casu si d̄ns retinet̄ piclū si
bi illoz capitu nec alias i pactis r̄ ouēcōnibz guet̄ con
ductores licitū ē otractus itēz p̄nt̄ occurrē otractus mu
tui r̄ societatis. vt̄ cū q̄s habēs. xx. capita tradit̄ estiā
ta alicui puta p. xx. solidis ita q̄ teneat̄ ei reddē medi
etatez sortis. s. x. solidos q̄cquid cōtingat̄ p̄moduz re
ouibz: r̄ tūc p̄inte ē. ac si creditor cedisset ei mutuo. x.
solidos ex q̄bus cōpatis. x. capitibz otrapiss̄ societatez
cū creditoē habete alia. x. capita ita q̄ sint coia r̄ ipi so
cio sint i piclo r̄ p̄uentibz: i q̄ casu si oteplacione mu
tui ḡuaret creditor rebitorē in otractu societatis vha ē
Et i hoc casu p̄cedendum sicut dictum ē in p̄mo casu
de contracta societate.

Abi **Quid** pōt̄ q̄ d̄di asinā meā i socidā i q̄nquēniū r̄ ē
d̄ o s̄uetudie q̄ i fine q̄nquēniū diuidat̄ asina r̄ fetz vel
pecudes r̄ fructz eaz. interiz asina pait̄ naturalit̄ nūq̄d
rusticū michi tenebit̄ ad aliq̄d: d̄ic̄ Bal. i dicta. l. i. c. p
locio. q̄ nō. q̄ ess̄ eoz mō paritura penes me et si sit
estiāta tradita. q̄ i otractibz nō ordinatis ad dominiū
trāsferēdū eistacō nō facit empti. vt̄. ff. eo. l. cū duobz
§. dāna. ff. loca. l. iii. Et h̄ p̄reglaz traditā. ff. d̄ otrapē
empti. l. cū manifesta. §. neō. Sed q̄d si parit casu for
tuito cui resisti n̄ potuit. Textz d̄ic̄ i dicto. §. dāna. q̄
piclū ē cōe. vñ si asina eāt̄ estiāta. x. rusticū tenebit̄ mi
chi r̄ ficē. v. naz si nichil reficēt̄ totū meū dānuz foret q̄d
ē otra illū textū q̄ d̄ic̄ q̄ dānuz ē cōe. Et sic alit̄ iudicaz̄
re casu fortuito. r̄ alit̄ d̄ casu natuāli. Sed si interuenit
culpa rustici tenet̄ emēdāe totā quātitatez q̄ a t̄p̄z so
cietatis diuidēre totā asina mea ē. l. z estiāta fuerit tra
dita vt̄ p̄dixi. Et fac. C. d̄ pactis. l. si pascēda. Si ved p̄

q̄ asinā debuit eq̄lī partiri interuenit c̄pa rustici tūc
non tenetur michi nisi ad dimidiam partem precij q̄
non damnificauit me in plus.

Quod pone q̄ dedi boues cuidā cū pacto q̄ dāe debe-
at. xx. staria bladi i āno. R̄ndet jo. d. ligna. i. c. si. ex. de
v̄his aut locat opa bouū: a licitū ē cōtractus q̄ boues
deteriorāt Sed si volo boues recuperare p̄cio q̄ facio esti-
mari cū trado nec volo piclū deteriorāconis s̄bire q̄uis
bñ veli; subire iudiciū diuinū. s. mortē natūalē a tunc
cōtractū est illicitū. **V**ide s. s. b. a infra. s. p̄xiō. **I**tem
h̄m Monal. i. sum. i. bobus hoc mō possi licite cōtrahi
societas **T**alis cōcessit t̄li rustico ad laborādū ad quat-
ta p̄te lucri a dāni duos boues p̄cō. xx. libraz suscipi-
ens i se dīdū rusticū tres p̄tes piclū: dñs v̄dō quartā p̄te
q̄cūq̄ casu fortuito dicti boues pierint et diuino iudic-
io **E**t p̄ q̄rta p̄te laborerū dictoz bouū p̄misit rusti-
cus d̄ferre ad comū suā. x. corbes frumēti a p̄misit to-
minū se esse cōtentū d̄ dicta q̄ntitate et si plū possi habē
a si cōtingit q̄ dicit rusticū nō possi dāe dictā q̄rtā p̄tem
p̄ eo q̄ rustico nō remaneret tres corbes frumēti p̄ t̄i
bus p̄tibz laborerū bouū illi āni d̄ductis laboribz a
expēns c̄ca boues a opas p̄dicti laborerū p̄t̄ stēilita-
tē ul i f̄ritatē rustici ul bouis ul alio casu fortuito n̄
teneat dictū rusticū: s̄ tñ teneat p̄ rata a si nichil lucre-
tur i nichilū teneat: s̄ teneat dñs sibi reddē estīacōnē
opuz a laboiz rustici p̄dicti a laborerū p̄ q̄rta p̄te si ru-
sticū p̄didit opas suas a p̄dicta teneat p̄baē dictū rus-
ticus p̄ duos bonos a legales viciōs suos q̄ iurēt d̄ cre-
dulitate a ip̄e idē rusticū iurēt q̄ ita sit rei veritas.

QUOD **T**ercō i emp̄cōnibz. **V**trū licet emere
redditū p̄diales ad vitā sine vicō vsure. R̄ndet
Alex. d. ales i suo tractatu q̄ t̄lis cōtractū ē licitū a fieri
pōt: dū tñ h̄uēt eq̄litas inter v̄dētē a emētēz **O**portet
em̄ q̄ inter eos h̄uēt eq̄litas iuris natūalis ita q̄ p̄ciū
datū ab emētē p̄p̄cōnēt rei vendite. **A**liē si corrupere
tur eq̄litas illa est cōtractū illicitū. a iō q̄n ibi ē excessus
corrupens istā p̄p̄cōnē siue ex p̄te emētis siue vendē-
tis cōtractū rescindi pōt sicut illicitū: puta si p̄ciū notat

bilis excedit rez: ul res excedit p̄ciū: dico aut notabilis q̄
excessus paruos p̄ciū vltra rez ul res vltra p̄ciū nō vici-
at cōtractū s̄ excessus clarū a notabilis. a iteo statuerūt
iura q̄ si q̄s receptū ē vltra medietatē iusti p̄ciū pōt re-
cedē a cōtractu ul agē ad sup̄lētū p̄ciū. ex. de emp̄ci. a
ven. c. **C**ū causa: sup̄ q̄ dicit glo. q̄ dimidia p̄s iusti p̄-
ciū debz sic intelligi. **E**cce res valz. iō. tu vendidisti eaz
p̄ q̄tuor patz q̄ tu es receptus i sex. Sed sex sūt plū di-
midia q̄ ē q̄nq̄: a sic es receptus vltra dimidiā iusti p̄-
ciū **P**ōt et esse receptū ex p̄te emptōis ita q̄ ip̄e ē d̄cep-
tus. **N**ō ē ei q̄ res valeat. iō. a ēptoz soluit. xvi. d̄ceptū
ē i sex q̄ sūt plus dimidia q̄ ē. v. a iō pōt agē ad p̄ciū rez
stītuendū q̄d plū d̄ceperat ul i toto recedē a cōtractu q̄ d̄-
ceptū ē vltra dimidiā iusti p̄ciū. **N**ō sic aut si est d̄cep-
tus i. v. q̄ d̄t dimidiū: a nō vltra dimidiū. licz aut iu-
ra taxauerūt istū excessū q̄n ē vltra dimidiā iusti p̄ciū
ut alias nō possit agē ad sup̄lētū ul recedē a cōtra-
ctu. tñ i foro cōstientie viciat cōtractū. a sic ē d̄ceptū vltra
dimidiā iusti p̄ciū. q̄ i dimidia pōt esse notabilis exces-
sus a clarū corrupēs eq̄tatē iuris natūalis **S**ic ergo i
ter vendētēz a emētēz pōt esse licitū cōtractū si h̄uat equa-
litas. **T**alis aut eq̄litas pōt h̄uari q̄n reddīt emūt ad
vitā. **N**ōc at ē q̄n p̄ciū ē t̄ate q̄ntitatis q̄ p̄latis etate
emētis a sanitate eiusdēz a piclis c̄ca fructus possessio-
nū a laboiz a sollicitudinibz nō appaēt q̄s habeat meli-
orē p̄te notabilis vtrū emēs ul v̄dēs. **S**i aut t̄lis eq̄li-
tas corrupat: certū ē q̄ t̄lis cōtractū nō pōt fieri nec ē li-
citū. **P**reterea certū ē q̄ cūz q̄s ē dñs alicui rei dñs ē a
vlus eiusdē rei. i. t̄m dñs verū alicui rei pōt eam sim-
pliciter trāsf̄erre. **P**ōt et trāsf̄erre v̄sfructuū retenta sibi
a pietate rei ut i locatis. **V**idēt et posse p̄bari ex v̄dō
dominio quia sicut dominus rei pōt eā trāsf̄erre sim-
p̄liter dando ul vendendo ul retinendo a prietate rei
a trāsf̄erendo v̄sum ita pōt dare ul vendere quo ad
determinatum tempus: a sic possunt vendi redditus
ad vitam **P**reterea sicut habetur extra de v̄suris. c. **N**a-
uiganti racione dubij excusatur huiusmodi cōtractū
Si quis pannum vinūz oleū ul alias merces vendit

ut amplius q̄ valeat i certo tmino recipiat p eisrēz. si tñ
tempore tractus nō fueat eas venditur. **Rōne** ei du
bū ille q̄ plus accipit q̄ dedit excusat i tali tractu ut
dictū ē supra. **Sed** i empcoe ⁊ vēdicōe reddit⁹ ad vitā
dubiū ē vtrū vēdens pl⁹ q̄ accipiat quia emēs pōt cito
mōi et n̄ pcepta sorte. ⁊ vtrū emēs plus accipiat ul̄ ret
q̄ pōt multū supueire ⁊ cito mōi. h̄ rōne dubij videtur
excusai. **Vide** ergo q̄ p̄t iustā excusacōnē ⁊ p̄t picl⁹
ānexū ip̄i tractui ex natuā ei⁹ ex pte vtriusq̄. s. vēdētis
⁊ emētis ⁊ et p̄t rōnes vtriusq̄ domini ⁊ libeāz volūtates
tractū q̄ tractus d̄ natuā sit licit⁹. **Dico** aut d̄ na
tuā sui q̄ ex pte tractū pōt eē viciū i tractu p̄pter
corruptaz itencōnē ei⁹: puta si aliq̄s diues sibi ad suffi
cienciā nō p̄t vite necessitatē h̄ p̄t auariciā ut dicit⁹ si
at tales reddit⁹ emit: hoc em̄ ē turpe lucz ex pte tractū
hētis. **Cōcor.** **Rap.** j. rēz tenet. **Hosti.** s. q̄ iste tractus
sit licit⁹ i ti. d̄ v̄his. **S.** An aliq̄. j. rēz jo. an. i addicōnib⁹
ad **Spe.** sup rubri. d̄ v̄his. ⁊ **Archi.** i c. Quicūq̄. xliii. q̄
iiii. ⁊ **Cy.** i. l. Si pat. C. d̄ i offi. testa. ⁊ jnno. ⁊ **Vincen.**
i c. jn ciuitate. ⁊ **Ric.** **Vide** s̄ ep̄cō. **S.** Ad argumēta
i contrariū vide pulchras respōsiōes. **Qui**
Quo aut iuē uendēs aliq̄d ad vitā: puta possessionē
pōt illud t̄tinē q̄n emens p̄ vēdicionem parum sup
uixit vide eundem. **Qui**
Sed q̄d d̄ his q̄ emūt aliq̄s reddit⁹ ad vitā vēditoris
huatis d̄bitis t̄cūstācy⁹ ex etate ⁊ s̄itate ep̄toris. r̄ndet
Monal. q̄ secūe h̄ei pōt. q̄ nō cadit ibi d̄liceriū mor
tis alicui⁹ h̄ vbi emit ad vitāz emptōis nō ē tutū ne vē
dītōz d̄liceret mortem emptoris. **Qui**
Vtrū licz emē reddit⁹ p̄diales hēditale. r̄ndz **Alex.** re
ales vbi s̄ h̄m aliq̄s q̄ t̄lis tract⁹ pōt fieri licit⁹ si fue
tur eq̄litas iuris natuālis q̄d q̄dē sit q̄n tanta eq̄litas
huat i tractu q̄ nō liq̄to appaet q̄s tractū h̄beat
meliorē pte. **Si** aut liq̄to appaet q̄ p̄ciū ē nimis par
vom respectu rei empte tunc ē corruptō equitatis ex pte
emētis ⁊ tenet emēs ad supplemtuz iusti p̄ci⁹. **Et** si esset
p̄ciū ita parv⁹ q̄ ess̄ min⁹ medietate iusti p̄ci⁹ poss⁹
vendēs i foro iudiciali t̄cedē a tractu. **Si** aut terra q̄

vendit⁹ ē ita parui valoris ⁊ p̄ciū ita magnū q̄ notabi
liter excedit rez emptaz ul̄ venditaz tūc corrupit eq̄tas
ex pte vēdētis ⁊ tenet vendēs i foro cōsciēcie restituē
q̄d accepit vltra iustū p̄ciū. **Et** si excessus ess̄ vltra di
midiaz iusti p̄ci⁹ poss⁹ emēs recedē a cōtractu. **Concor.**
Ric. **Nō** obstat illud **Leui.** xxb. q̄n vendis q̄d p̄iā ciui
tuo ul̄ emis ab eo ne d̄ctes fratrē tuū h̄ iux numez an
norū iubilei emas ab eo ⁊ iux sup̄ortacōes frugū ven
det tibi quāto pl⁹ āni t̄māserit p̄ iubileū crescit t̄pus
⁊ quāto min⁹ t̄pōis numeāueis tāto min⁹ empco cō
stabit. q̄ r̄ndet itez q̄ ibi fuit aliq̄d l̄tale ⁊ aliq̄d mo
rale. q̄ aut ibi fuit l̄tale nō obligat sicut nec iubileus.
Lic em̄ moālia legis obligēt. nō tñ obligāt iudicialia
nec cōmōialia quātū aut q̄ fuit spūale i illa lege appa
ret ex glo. q̄ magis p̄hibet auariciā diuitum q̄ forma
tract⁹. **Vñ** glo. dic q̄ necessitatib⁹ p̄xiōz ē subueni
endū nec ē negociādū d̄ necessitatib⁹ paupū imo ma
gis diuites debēt idigētib⁹ subueire cōmodando ⁊ cō
modata paulatim d̄ fructib⁹ recipe. **Vbi** patz q̄ ven
dico a paup̄e facta sit p̄t d̄fectū. ⁊ empco tenet locum
mutuacōnis: ⁊ iō ē min⁹ iusta p̄t necessitatē vēdētis
⁊ maliciā emētis. ⁊ iō illd̄ q̄d pl⁹ accipit non h̄z iu
stuz titulū possessionis. **Vbi** ē aduertēdū q̄ q̄n q̄s emit
possessionē ad t̄pus ul̄ simplicit̄ causa lucri q̄d expetit
tñ ex natuā t̄pōis ⁊ n̄ ex natuā rei possesse viciū ē i cō
tractu ⁊ tale lucz d̄ turpe i iuē. **Si** vēd hui⁹modi pos
sessio emat cā lucri ⁊ t̄lis empco fuit min⁹ iusta p̄t
necessitatē vēdētis cui ex cāitate s̄bueire debuit i t̄li cō
tractu viciū ē v̄he n̄ p̄ se h̄ p̄ eq̄pollēciā: q̄ lucz q̄d p̄ue
nit ex t̄li tractu militat tra cāitate. **Si** vēd possessor
nez emat nō cā lucri pri⁹ ⁊ p̄ se h̄ ad necessitatē ⁊ v̄lita
tez vite dūmō saluet i empcone eq̄tas si pl⁹ accrescat
p̄cessu tempōis q̄ ret illud sit emētis q̄ illud accipit
tāq̄ suū p̄t natuāz tractus ⁊ non racione tempōis
m̄i valde p̄ accidens. **Item** non obstat q̄ in empcone
hereditaria fructuū semp sit i eq̄litas iusticie ⁊ notabi
lis excessus supra sorte. q̄ r̄ndet itez q̄d nec ius natuā
le nec ius positiv⁹ d̄ctat q̄ ille q̄ emit rem hēditarie

teneat tñ dñe p ea quātitate p̄babile ē q̄ ip̄e debeat
p̄cipe p totā vitā suā ⁊ filij ⁊ nepotes ⁊ tota postēitas
sua. q̄ h̄m hoc res q̄ em̄it hereditate nō poss̄ cadē sub
iusta estīacōne: s̄ qñ taxat iustū p̄ciū sufficit q̄ habea
tur respectus ad illū q̄ em̄it ⁊ postēitate vsq̄ ad certū
ḡdū: puta forte vsq̄ ad filiū ul̄ nepotē n̄ at̄ oportz q̄
h̄eat r̄sp̄ct̄ ad oēs q̄ p̄nt succedē vsq̄ ad oē t̄p̄ē q̄ sic n̄
poss̄ estimari res que venditur.

¶ Quādo possūt vendi reddit̄ p̄cipiēdi ul̄ ius p̄cipiēdoz
reddituū p̄cio minori eo q̄ statiz emēs soluit q̄ est p̄ci
um si solucō singulis ānis differet: puta an liceat emē
reddit̄ molēdinor̄ vsq̄ ad .x. ānos dando min⁹ p̄ciū
q̄ statiz soluit q̄ daret si solucō singlis ānis expectetur
R̄ndet Alex. ubi s̄ q̄ casus ē licit⁹. **¶** Pri⁹ em̄ supponit
dū q̄ futuri fruct̄ em̄ p̄nt siue iura p̄cipiēdoz fructuū
sicut iurā molēdinor̄ ul̄ pedagiōz. **¶** Secūdo supponit q̄
iustū p̄ciū debuit ēē p̄portōnatū rei vendite. iusticia at̄
p̄ciū attēdi d̄z a tempore cōtract̄ ut tñ dēt quantū ualet
res tempore cōtract̄ nō tñ quātū ualituā ē toto tempo
re cōsequenti q̄ res nō d̄z estimari nisi h̄m q̄ ualet t̄pore
cōtractus. **¶** Vñ **Hosti.** l. i. v. ti. d. ubi s̄ qñ agit de casibus
q̄ uident esse usuri ⁊ nō sūt. dicit i. xii. casu. **¶** Quāto uē
to fructus ad t̄pus non tenet michi emptor resarcire si
plus p̄cipit d̄ fructibus q̄ sit sors ⁊ hoc rōne incertitudi
nis. h̄m ergo eū taxat d̄z p̄ciū habendo respectū ad
valorē rei t̄pore cōtractus. **¶** Tercō pōt ex hoc cōcludi esse
licitū q̄ licet pl⁹ p̄cipiat emēs tempore cōsequenti q̄ re
derit. tñ illud qd̄ p̄cipit ē d̄ forte p̄t̄ veraz vendicōne fa
ctaz iure p̄cipiēdoz fructuū cū iusticia p̄ciū attēdatur
tempore cōtract̄ q̄ tempore nō magis ualet q̄ venditur
Viciū em̄ ⁊ v̄ha ē qñ dat min⁹ p̄ciū q̄ valeat res t̄po
re cōtractus a q̄ tempore iustū p̄ciū iudicandū ē. **¶** Nō aut̄
viciū ē si dat min⁹ p̄ciū q̄ daret i futuro. **¶** Nō obstat q̄
sicut se habet venditor ad emptorē. ita ecōūso emptor
ad venditorē si plus accipiat racione p̄longate solu
cōnis v̄hariz ē censendus. **¶** Sed sic ē i p̄posito q̄ min⁹
dat anticipat p̄ciū q̄ respondet q̄ argumētū nō cogit
q̄ licet maioritas p̄ciū i vendēte p̄t̄ dilacōne. ⁊ mino

ritas i emente p̄t̄ anticipacōne faciat v̄hariz tñ non
lic i p̄posito. **¶** Pri⁹ q̄ nō debes iudicā min⁹ p̄ciū qd̄
ap̄portōnatū ⁊ iustū rei que vendit licet forte sit minus
respectu futuri. **¶** Secūdo q̄ illd̄ d̄ anticipacōne tempore
locū habz qñ res q̄ vendit nō statiz tradit s̄ p̄ciū statim
dat ⁊ p̄ciū expectat. **¶** In p̄posito aut̄ statiz dat res q̄ vendi
tur licz usus expectet. **¶** Vñ i emp̄cōne ⁊ vendicōne iter
ueniret duplex expectacō ut i fia. s. p̄ximo

¶ Vtuz gracia expectacōnis rei vendite liceat plus acci
pere a venditore ul̄ min⁹ dare ab emptorē. **R̄ndet Alex.**
vbi supra q̄ i emp̄cōne ⁊ vendicōne intēnere pōt dū
expectacō p̄mo ut expectet res vendita: ⁊ q̄ expectat iō
min⁹ datur ut si q̄s dat .x. p̄ mna frumēti q̄ ualet. xii.
receptur⁹ mna in alio tempore: talis expectacō si ē ex
pacto v̄ha ē. vbi infra. s. xvi. **¶** Alia ē expectacō nō rei s̄
vlus eius: puta q̄ res ē talis natūe q̄ emēs non pōt
statiz ea vti. **¶** Pōt em̄ at̄tingē q̄ res q̄ vendit statiz tra
dit s̄ tñ ip̄a res nō habz statiz vlus suū. **¶** Et i eo si emēs
min⁹ dat. q̄ nō pōt statiz vti re sua p̄t̄ expectacōnem
vl⁹ nō peccat. q̄ res statiz tradit ⁊ tñ vendit quātū va
let tempore cōtract̄ licz datur min⁹ p̄ciū p ea p̄t̄ vlus
successiuū eius: sicut i redditib⁹ molēdinor̄ vbi p̄
cep̄cō reddituū ē successiuā ul̄ q̄ expectat usus eius: s̄
ut si quis p pelle baia q̄ statiz tradit min⁹ dat t̄ca pen
terostē q̄ t̄ca festū s̄cti Michaelis q̄uis em̄ res trada
tur vtroq̄ tempore tñ licz vno tempore dare min⁹ p̄ci
um q̄ alio t̄pore nō p̄t̄ rez expectatā s̄ p̄t̄ ulū

¶ Vñ **¶** Quid de his qui i agro seminato emūt fructus p̄cipiē
dos illo anno an ē v̄ha. **R̄ndet Monal.** i sum. q̄ nō ex
forma cōtract̄. **¶** Pōt tñ fieri i fraudez v̄harum. ut si tan
tus ē ager ⁊ t̄lis q̄ veisimile sit q̄ inde colligendi vale
ant i autūno pl⁹ q̄ emptor dederit: vbi ḡcia dedit. x. so
lidos ⁊ veisimile ē q̄ valebant. xx. ⁊ maxime si per sōā
ē que tales contractus consuevit exercē. **¶** Vñ re restitu
tio in foro penitencie miungenda ē ei. **¶** Si aut̄ proba
biliter dubitetur vtrum fructus illi plus ul̄ minus de
beant valē q̄ debitor dedit nō ē v̄ha. **¶** Eorū modo iu
dicandum ē de creditore qui possessionē alienā recepit

per certa pecunie quantitate ita quod usque ad certos annos puta quinquennium vel quinquennium faciat fructus suos iure emptoris licet enim talis contractus non sit verus potest tamen fieri in fraude verum et recurrere in foro iudiciali ad supradictas presumptiones. In foro autem penitentiali stabit eis confessio tamen presumendum est contra talem conditionem et indicenda est constitutio in confessione. Si fructus illius terre vel similitudine crederetur plus longe valeat quam ille dederit si aliquis iustus emptor inueniret. **Bar.** vero in rubrica. **C.** de verbis dicitur de his qui emunt frumentum in herba aut pensio numeratio est causa dani ipsius venditoris et tunc est verba: aut sola conuencio est causa dani quod de penitenti non soluit precium et contractus est licitus. aut neutrum est causa dani quia frumentum quod est in herba non plus valet tempore contractus et similiter contractus non est verus. **vt. ff. de contrah. empti. l. fistulas. §. frumenta et l. debitor. §. vel simile de verbo obli. l. inter stipulante. §. Sacramenta.** **¶** Quid si quis tibi debeat solvere centum ducatos per tres annos ita quod antea non tenebat et ad pensio soluit cum pacto quod retineat sibi. xv. ducatos propter intercurrentes tempore trium annorum quantum terminum prouenerit an vendendo istud tempus sit verba. **Respondeo** secundum **Gerardum** obdonez. quod non: et quod potest sibi retinere istos. xv. ducatos quod prouenit tempore solutionis. Nam istud tempus est iuri iuris propter quod potest vendere valore illius facit ad hoc. **l. si ostente. §. Quociens. ff. Solu. matri.** quod non est intelligendum de mutuo gratis dato. Si enim tempus illud nichil valet nam amplius est teneat ad mortem soluendum quam teneri ad soluendum usque ad per tres annos et non ante. Si autem obicias quod ratione pecunie mutuata nichil ultra se valoris vendibilis habet eadem ratione nec pecunia ad. 3. annos soluenda et ideo vendere tempore eius. xv. florenis videtur verba. Dicendum quod hic non videtur pecunia sed solutio ipsius tempore quod utique est venditoris et conclusio. Tempus pecunie mutuata non est preteritis pecunie sed preceptois. **l. usque ad terminum ubi prefixum propter ea sibi vendi non potest sine vicio verba.** Si vero is qui tibi per tres annos tenet solvere mutuaret tibi octuaginta ducatos tunc indubitate verba foret eo quod venderet tibi tempus pecunie mutuata. Quamuis enim pecunia non valeat plus seipsa tamen ex virtute industria et facultate aliorum valeret

acquirere seu acquirere potest. Propterea ille usus seu facultas utendi potest ab eo cuius ille usus est legitime vendi. Si iterum haberes quod cum habes centum florenos facultatem habeat utendi eis vel possidendi eos non solum per tribus annis uerum et per toto tempore futuro. ergo bene eque potest vendere facultatem hanc futuri temporis mutuato sicut prestat debitor facit quod non tenet eos solvere ante tres annos. Ad hoc dicendum quod hic et ibi non est eadem ratio nam habes pecuniam non potest ea in quantum ratione precij habet seu numismatis uti nisi mutuando vel per alteram commutationem: utrobique autem currit tempus futurum non pro eo quod pecunia tradit sed pro eo cui mutuatur vel in emendo commutat seu apciat ultra simplicem uim precij sui: sed debitor prefatus nichil mutuatur dum soluit. lxxv. ducatos sed potius debitor sui soluit. et si hoc ante tempus debiti soluit vel aliquod precium recipit quod quidem mutui precium dici non potest cum nichil mutuatur: sed solum dici potest precium ante solutionis ipsius solutionis nis quod ante solutionem hoc precium est iudiciale est ideo licite potest vendi. **fran. de may. i. xlii. di. dic.** Quod pone quod aliquis dabit alicui per annum aliquod et rogat quod soluat sibi statim et dicit quod sit liber per dimidionem debiti. Respondet quod est verba quod mora temporis hoc facit hoc negocium illicitum. bene vel debet sibi totum solvere vel nichil diminuisse prouenit tempore et hec est scia vel expectare tempus et tunc est iusticia: alias si diminuit et prouenit tempus solutionis tenet de residuo restituere. **¶** Quid si emi ab habente possessiones census. id. corbium frumenti pro precio quod habet possessiones ex quibus haberet veri similitudine dicte. x. corbes adiecto quod de omnibus bonis suis idem ferretur solvere teneat. Dubium facit quod emi fructus certi precij et sic potius videtur obligatio personalis iuxta notata per **innocentium. c. in ciuitate. item hic non emit census ius reale.** Respondet **io. de ligna. i. c. si. de verbis** quod si census constituitur in bonis et ad bona fiat relacio non est censendus contractus verum cum hec merces hoc precium et alia iura realia licite sit emere. **ff. de here. ul. ac. ven. et maxime procedunt cum legitimum est precium et ad obiectum census relatum.** Caueat tamen contrahens ab intentione deprauata cuius solus debet esse cogitator. ex de verbis. **c. cum tu i si. de dicit Laur.** Nescit vendere quomodo in casu apposito census ille constituitur in bonis et dato quod omnia sua bona obliget non tamen negat quin possit constituere in bonis suis

et illud vendere nec ullam facio differentiam siue constituat in pecunia siue in rebus: puta grano vino. xiiii. q. iiii. **P**lerique: et quod notat inno. i. c. in ciuitate: et ita credo jo. d. ligna. concessisse. **A**d predicta facit quod sitio illis qui vendit fructus totos per centum annis. de quibus Bar. i. l. ij. §. in. stitucio. ff. de le. ij. qui dicit. quod aut vendit fructus constituyendo ius in re ipsi emens: et tunc est alieacoe rei. l. fi. C. d. re. eccl. non alie. **A**ut non constituyendo sed obligato se adione personalis ad dandos fructus et tunc non est alieacoe. l. fi. de retrahendo. empti. et l. libto in pn. ff. d. adi. lega. et quod licet pendat. **A**n constituat ius in re vel non notat. ff. d. usufructu. l. si ita.

Quid d. his qui emunt ab ecclesiis vel monasteriis scilicet terras possessiones tenendas toto tempore vite sue ita ut post eorum mortem ad ecclesias redeant. videtur Hosti. i. su. co. ti. §. Sed an aliq. x. **Q**uid d. his qui Ray. et Gof. iudicauerunt hunc contractum vharum eo quod homines sperant viuere et sic sperant se amplius percepturos de puerilibus possessionibus quam sit pecunia quam decerunt et sola spe contrahunt vha. **S**i tamen quis vnaz possessionem dat et recipiat aliam equalentem licet est contractus certe salua pace eorum: nam ita homines sperant per lucrum in huiusmodi contractu sicut in primo: et ateo licet est contrahendus primo. §. empcionis et venditionis sicut et ultimi. §. p. carum nisi in fraude fiat: nam videtur approbatur a iure. **I**tem met et scripserunt quod non habet locum vha nisi in mutuo et ego addidi regulariter ut appositionem multorum casuum euitaret et ideo dicit quod iste contractus sicut et ille d. qui dicitur **Q**uid d. his qui oues ratione incertitudinis excusant. C. eo. l. ij. et d. pac. l. i. et l. i. ff. d. dicit. et remouit. **S**i tamen ponas per contrarium quod malaz intentionem habeant et quod eos remoueat conscientia non excuso purgent enim conscientiam supra de prescriptioibus. c. fi. ex de vhis. c. in ciuitate. **S**ed ego d. illis non sum. hec Hostiensis.

Videamus circa vharum fraudes **D**onec quod quis petit a me mutuum offeres per securitatem mutui ipotecam suorum bonorum ego autem illi dico nolo mutuare: sed paratam suam committit per eorum precium et usque ad certum tempus reddere per eorum vharum presumor maxime si modicum precium intuenit secundum Hosti. i. c. **Q**uod nostra d. ipci. et ven. per illud tex. et l. Quauis. §. Si

cuius esset. ff. aduel. **E**x hoc videtur sentiri Hosti. quod ex solo pacto de re vendendo contractus presumatur vharum. **H**ugo ut refert Archi. xiiii. q. iiii. plerique sentit contrarium in eo quod dicit et si tunc facit tale contractum in fraude vharum peccat mortaliter nec a peccato vhe defenditur licet non possit ab ecclesia odinari **S**i autem non facit in fraude non peccat quod tunc contractus est licitus et tunc emptio et vendicio licita. C. d. pactis inter ep. et ven. l. Si fundum. et d. in die adiec. l. Quociens hec ille **S**i ergo non potest ex solo pacto ab ecclesia odinari ergo non insurgit ex solo pacto presumptio quod sit contractus vharum quod tunc possit ab ecclesia odinari ut dicto. c. **A**d nram et c. illo vos d. pigno. h. et videtur ibi sentire Archi. qui per vba Hugo. dicit. quod si intueniat predictum pactum de retrahendo et defectus sit in precio iusto secundum h. m. c. ad nram. tunc iudicabit vharum item expressit ibi dicit inno. item Hosti. i. sum. in ti. de empti. et ven. §. fi. x. illud autem notat. **V**bi dicit quod quando transit de contractu ad contractum in fraude legis: ut quanto accedo ad vharum et volens recipere mutuum ipse non consentit quod timet de vhis h. dicit quod emet si voluerit **S**i hoc dicunt testes qui fuerunt mecum quod talia verba habuimus et vendicio sit longe circa iustum precium: vel prope iustum precium et constat quod emptor vharum est et quod ego si facere possem nullatenus eam rem venditurus non valet contractus ut in. c. **Q**uod non itam de contrahendo. empti. jo. andree in dicto. c. **Q**uod nostram dicebat. **E**xperientia docuit quod vharum dimissis contrahibus mutui inchoauerunt facere contractum empcionum conditionaliu. scilicet cum pacto de reddendo rem postea ne forma contractus ex vi illius pacti iudicaret illum vharum ceperunt bina instrumenta facere: primum empcionis. secundum promissionis de reuendendo hodie vero oportet debitorem indigentem per curia confidere vharum sicut sacriste faciendo sibi putum instrumentum venditionis: unde videtur sentiri quod solum hoc pactum sufficiat. h. eo. c. sup. glo. sentit contrarium. et ideo i. c. illo vos. §. quod tria occurrere debeant. scilicet emptorem vharum non intuisse iustum precium et pactum de reuendendo et idem dominus Laur. de pinu. dicit ita vharum in practica. scilicet quod illa tria requiruntur

Vide s. b. p. mo. S. xl. et infra. S. xx. b.

Sed quid si fiat pactum de reuendendo infra .io. annos. ita tñ qd i qñquēniū instrumētūz vendicōnis nequaquā facere teneat. rñdet **Mosli. et jo. an. in dicto. c. Quid nra**

In nouella qd eo ipso fhaus detegitur.

Quod qd si qñ uēdit ius pēpiendoy reddituū qd tempore tractus ualeat centūz et qd expectat solucōnē fiendaz certis terminis uolū hñe centūz et .xx. nūqd ē casus licitus. rñdet idē **Alex. ubi s. uideet dicēdū qd nō qd cū statū tradat res qd uendit et emptōis stet pēcio et statūz alteri uendete pōt eā et qd expectas solucōnē fieri uis habē plz apt dilacōnē tempōis. uideet indirecte omitti uis et qñ quis indirecte mutuet pēciū iustū rei uendite. s. libras centū ut ex illis habeat. xx. libras ultra sorte. hec vñ i directe uideet omitti et esse in oīre uendita ad tpus. Si em̄ res i pēnti ualeat. .io. et qñ uēdat eā xii. apt expectandaz solucōnē uideet indirecte mutuate. x. ut recipiat bñ tra sorte libras duas. hñc tñ casūz dicit. ex de bñs. c. in ciuitate tua. ex forma sua nō esse tñariū. nichilominz tñ uenditores peccatū nō incurrūt ubi dubiū sit merces ipas plz ul minz ualere tempore solucōnis: forte autē dixit ex forma sua nō ēē bñariūz qd ē vñ indirecta: ut em̄ dictū ē supra indirecta vña incidit pret tractum mutui. **Vide infra. S. primo. et S. xvi.****

Quod an aliq casu liceat uendē ad credēciam. rñdet **Alex. de alexā. ubi s. qd uendē ad credēciam pōt fieri tñ plicit. Vno modo credēcia pēy soluendi in tempore futuro pōt incidē in tractu p graciā et libealitātē uenditoris. s. qñ res uendit hñ iustā estimacōnē p tempore empconis et omutacōnis ipiz rei et ipē uenditor expectat solucōnē libere apt gciā quā habet ad emptorē talis credēcia nullū habet viciū vñe qd nulla excresecia ē apt credēciā cū res uendat quātū ualeat hñ iustaz estimacōnē: que estimacō sit p tempore tractus. **Secundo mō pōt incidē ex credēcia nō apt gciā uendicōnis hñ ex natuā tractus qd res nō estimat hñ valore quo ul quē ualeat qñ tradit hñ q ualituā ē ul sperat ualē tempore solucōnis ubi gciā. Si aliq res uendat i aliq****

tempore i q nō habet tātā utilitatē et necessitatē huāna uita qd habitua ē i futuro tempore et uendēs nō eā uenditur ē eo tempore q minz ualeat hñ alio tempore q speratur maioris ualoris. **Hoc casu posito uendē ad credēciam licitū ē ex natuā tractus ut pbat p dictū. c. Nauigati. ubi dicit qd iste excusat q merces uendit plus q tñc ualeat i certo termino pcepturz solucōnē: et hoc si alias nō fueat uēditurus. **Vide infra. S. xix. Tercio modo pōt fieri credēcia i tractu p accidēs. s. ex natuā tpris qñ qñ. s. plus uendit q ualeat res tpre uendicōnis uel q ualituā sit p ualituā tempore solucōnis alit eas uenditur. Et hoc modo tractus ē uicōsus. Dixerūt tñ qdā q licz tractus sit uicōsus dñe tñ excusari pōt ex parte uenditoris. Si em̄ uenditor rez suā non intendit uendē carius apt tempus hñ apt dānū qd uideet sibi imminere ex dilacōne recuperāde solucōnis seu apt ueracōnē suā redimēdā quā p ualituā timet futurā sibi i re: peticōne debiti sui ul apt maliciā creditoris et impotēciā debitoris tñc excusat tractus a uicio. qd eqtas estimacōnis i huiusmodi tractibus p recōpensacōnez dāni qd p ualituā timet hñat. et reditudo huius intencōnis tunc apparz qñ uenditor potius optat nō uendē talibz q uendē ad credēciam et qñ libencius daret alijs p minori pēcio q istis ad credēciam p maiori. Sic ergo excusat tractus hñ istos. Et si excusacō uēā ē excusat apt intē esse qd nō sit pncipalit apt lucz hñ apt dānū uitādū. Licet aut sic excuset uideet michi casus esse dubius. **Vno em̄ mō uendēs sic nō pōt excusari qñ. s. apt credēciam plus uendit q ualeat res simplicit ul q ualituā sit uel similit tempore solucōnis ul et si uel similit tñ sit ualituā tempore solucōnis qñ uendit. tñ uendēs alias res suas nō uendēt nisi plus reciperet apt credēciā et expectacōnē. **Vide s. S. priō. Quid aut iuris qñ anticipat solucō pēy ul expectat ul rei uēdite. uideet s. S. xvi. **Et tñ liceat emē redditus pecuniarios hēditate ul ad uitā. Rñdet Alex. de alexā. ubi s. qd licet fueit opio ma gñitoy qd nō tñ pōt dici tractuū q sit licitū. Cōtra dñ em̄ uiciat multis modis. Vno mō ex pte rei que uen**********

ditur ul emitt: puta qz res nō ē uēdibilis ut hō liber nō
pōt vendi jtez spūalia. jte res aliena. Et hoc mō hz opi
nionē eoz viciat iste cōtractz qz pecūia nō ē vendibilis
et intm viciat qz dclinat a cōtractu ēpcōnis et sortit cōtra
ctuz mutui. ex q nō licet spēare lucz. Sed tñ rñveri pōt
ad hoc qz i rebus nris tria habet bona. s. mobilia et im
mobilia et ius i vtriusq. Et sicut distinguit mobile et im
mobile et ius i vtriusq. ita ipm ius uendi pōt. nō ergo
vendit ipa pecūia. s. ius picipiendi redditz pecūiales qz
uis aut pecūia nō vendat tñ transit cū ius vendito. V
remus em qz aliqd qd vendi nō pōt ul emi. et tñ trāsit
cū aliq alio qd emitt ul vendit d iure sicut ius patrona
tus vendi ul emi nō pōt qz ē ānerū spūali. et tñ transit
cū vendicōne ville ul fundi q vendi pnt de iure. ita in
apposito vendit ius q vendito transit pecunia. ius em
picipiendi tales quātitatē pecūie sup bonis suis veditis
qlibz āno siue hereditate siue ad vitā emētis nō ē pecu
nia. Sed distinguit vnū ab alio. Verū ē qz alia rōne
nō pōt vendi pecūia ius patronat. Pecūia em nō pōt
vendi qz ē mediū i veditōne. ius aut patronat qz āner
uz ē spūali. Secūdo mō pōt esse viciū i cōtractu ex pte
pccy. et tale viciū excludit ab isto cōtractu qñ apporconat
pccū iuri qd vendit. Reglare nō ē qz cōtractz ēpcōnis
et vendicōnis illicitz ē cū i eo nō hūat eqtas iuris na
tūalis. Cū aut tal eqtas hūat ita qz nō ē notabilis excef
sus pccy sup re vedita. nec ecōtra cōtractz ē licit. non er
go negat qñ tñs cōtractz possit uiciari ex pte pccy s. tñ
sicut pōt uiciari ita pōt rectificai. Tercō mō pōt icurrē
viciū i cōtractu ex pte pacti appositi. Hoc aut qñ appo
sitiō pacti repugnat rei sup q trāfigit ita qz ipa res non
patit apponi pactū. Et hoc mō viciū ē i līmoia. Alio
mō qñ pactū repugnat cōtractui. puta qñ cōtractz ē gra
tuit. Et tñ viciū facit usqz. Vha ē em ex hoc qz aliqd
exigit ex pacto noie rei mutuate. Tale aut viciū nō ē
i cōtractu pdicto cū ibi sit vera vendicō et nō mutuum.
Quarto modo pōt ēē viciū i cōtractu ex pte cōtrahētis
sict cū qz fingit se emē qd i pignus recipit et tūc non ex
cusat a viciō usqz nisi oputet fructus i sortē. argumento

ex d pigno. illo vcs Et hoc mō possi aliqd dicē qz hic
ē viciū. qz tantū dē ē sic cōtrahē sicut mutuae cētuz p. x.
qlibet āno: ita qz sic cōtrahēs mutuat idirecte et fingēs
empcōnē facit mutuu. Dōt dici qz argumtū nō cogit
qz i tali cōtractu nō ē mutuu directū nec idirectuz. Vbi
em ē mutuu mutuat obligat mutuati i pccio. In tali
aut cōtractu pccū trāsit et ius picipiendoz redditū stat
pcculo et lucro emptois. Possi tñ i cōtractu incidē viciū
ex pte cōtrahētis pte cupiditatē et auariciā cōtrahētis. S.
hoc accidit cōtractui. Anno. Hosti. et jo. an. tenent qz sit
licitū emere redditz pecuniarios i. c. in ciuitate de vhis
Alij et hūm qz refert idēz Alex. pbant hūc cōtractuz esse
licitū qz licite posset qz emē pccū p cētū libris: et pccū
emptū possi hereditate dāe alicui p se et suis heredibz
hoc pacto qz recipiēs pccū obligat p se et suis heredibz
dāe qz āno solidos centū dātū pccū et sic i empcone et
vendicōe pccū talis habet p centū libris solidos centū
qz āno. Nichil aut differt i hoc cōtractu cōtractus ergo
videt licit. Patez tñ qz nō ita honestz et decēs sicut cō
tractz qz emūtur redditus prediales. **¶** **¶** **¶**
Que it d hoc casu pone qz coitas januēsis olim quos
dam redditus quos recipiebat d sale et d pane q fiebat
benalis vendiderūt certis psonis vsqz ad tū tpus p cer
ti pccy solucōe ita qz illa illud tpus tenebit comunitas
pccū salis augumētāe et nichilominus qz sal est ad
sufficiēciā venale dederūt pdicti emptois minz pccū
qz si comunitas solucōnē fiendam exspectat certis ter
minis. Dē hoc aut p ānuz ul amplius magistratē pre
dicte comunitatis et venditoēs voluerunt pdictos red
ditus recuperare. Cōtradictibz aut pmo emptois
tādē ipi cesserūt et diffinitū ē qz pdicti redditz dimitt
terent coitati et d pdictis redditibz pdicti emptois ha
buerūt ānuatiz certe pecūie quātitatē ita tñ qz comuni
tas possi eos reducere qñ vellet ad statū pccū pccipien
toruz redditū: querit vtruz cōtractus sit licit. Rñdet
idem Alex. qz cōtractus cōtinet duos casus. Primus ē
vendicō pmo redditū salis ul panis venalis. Secū
dus cōtinet recuperacōnē eorūde redditū p certa pecūie

quantitate. **Primo** ergo contractus videtur esse licitus si occurrat equitas iuris naturalis: puta quod pretium sit equum rei vendite. **Ratio** autem quare non peccat contractus ex parte rei tradite est quod res est vendibilis. **Vt** enim ostensum est superius per principia fructuum potest vendi redditus et futuri siue fructus vendi possunt sicut hereditas que obvenit deus et iactus retis et filia. **Nec** peccat ex parte pretii quod supponit quod pretium sit proportionatum rei que traditur ut fuerit equitas inter ementem et vendentem nec potest infici contractus ex hoc quod minus pretium datur quam daretur si solutio fieret certis terminis quod ut ostensum est pretium datur de re ita tamen quod estimetur res quantum valet tempore contractus. **Nec** peccat contractus ex hoc quod contingit aliquando accipere ultra sortem quod sortis in venditione locum non habet. **Vnde** dicitur enim de nullo pretio tenet emptori licet teneat sibi de obiectione: et ideo non potest dici quod emptor recipiat aliquando ultra sortem imo iste qui sic emit non est certus de aliquo sorte cum sortis transeat. **Possumus** autem breviter per hac conclusionem formari talis ratio. **Nullum** vicium possumus esse in hoc contractu nisi vicium verum: hoc in hoc contractu non est verum ergo. **Minor** patet quod verum non accidit nisi in mutuo directo vel indirecto. **Item** si feneratoris alii. id est si mutuum dederis: et est dictum **Aug.** super spal. xxxvii. **Ubi** **Aug.** per dicitur accipit feneratori et mutuum datur per excessum ultra capitale mutuum. **De** autem mutuo directo ut cum mutuo tibi ceterum ut in capite ante recipiam ceterum. **Mutuum** autem indirectum est cum aliquis merces suas caris vendit quod solutionem per aliquod certum tempus expectat. **Si** enim aliquis merces que valent. v. datur per. vi. quod expectat solutionem per quatuor menses indirecte usque ad quatuor menses mutuatur. v. p. vi. et indirecte accipit lucrum. xx. solitorum quod accidit sorti. **Eodem** modo est in anticipatione temporis: quod si quis datur statim solutos octo per mna gni danda usque ad tres menses qui tempore datur probabiliter quod valebit. xii. iste indirecte mutuatur. at. viii. p. iiii. usque ad tres menses in casu autem apposito. non est mutuum directum nec indirectum quod ubicumque intervenit mutuum mutuatur tenet mutuatum in pretio quod pretium non transiit. **Hic** autem est vera venditio: nec venditor tenet emptori de aliquo et ratio imo si saltem non vendatur et pars non esset veralis coitas in nullo tenet emptoribus quod res empti stat pretio emptoris non ergo hoc est verum

Secunda est pars videtur licite posse fieri quod illud non est mutuum et licet ibi non sit venditio et emptio: tamen ibi iusta permutatio quod isti permutant ius percipiendi reddituum centum per viii. recipiendis annuatim per loco salis et tunc permutatio videtur iusta. **Non** obstat quod coitas potest eos reducere ad statum pretium et persequens eorum iura sunt integra et sic quicquid accipiunt sit verum: quod tunc dicitur. **Alex.** quod si contractus iste fuisset per tale modum quod emptores reddituum sicut emerant spontanee ita spontanee coitati redderent vel tunc daretur in perpetuum et coitas se obligaret in perpetuum datur. viii. p. c. non videtur quod sit peccatum in contractu dummodo fuerit equitas iuris naturalis in tali episcopo et venditione et hoc quod hic non habet locum sortis vel mutuum directe vel indirecte et huiusmodi equitas dum emens et vendens conveniunt de pretio oportenti. **Alio** modo potest fieri contractus ita quod incidat in contractum permutacionis qui dicitur contractus innotatus. **Et** hoc quod emptores concesserunt quod dicta coitas fecit predictos redditus et hoc quantum est ex parte eorum est perpetuum eo quod non habet aliquod ius repetendi. **Predicta** autem coitas datur predictis emptoribus per quolibet loco salis distictis locis tali modo quod centum libre faciunt unum locum octo librarum. **Et** tunc contractus videtur licitus non obstante. ar. quod tunc contractus permutacionis perpetuus est ex parte ipsorum emptorum qui non possunt reddere predictos repetere.

Sed nunquam si fieret per tale modum. scilicet quod dicti emptores tamen modo convenirent cum coitate. scilicet quod perciperent octo per quolibet octavo loco salis usque ad certum tempus: interim autem perciperent dicti emptores dictos redditus: nunquam est licitus contractus. **Ratio** est quod tunc casus est dubius quod videtur percipi illud lucrum. scilicet viii per centum propter dilationem temporis. scilicet quod emptores differunt percipere iura sua usque ad certum tempus percipere illa finito tempore.

Quid si emptores emissent certo pretio puta pro centum supra loco salis centum ius percipiendi dictam quantitatem pecunie. puta. viii. p. centum in perpetuum quantum est ex parte ipsorum emptorum: hoc tamen in parte est coitatis reddere emptoribus pretium et recuperare res suam nunquam hoc potest licite fieri. **Et** videtur aliquibus quod non quod sortis hic videtur habere locum ut sit in parte venditoris reddere sortem. **Si** autem in casu apposito sit mercio de sorte de lucro quod accedit sorti est verum

Preterea videtur esse indirecte mutuū ut quod mutuatur ceteris pro
octo annuatim maxime cum solus reddi possit et lucrum sit
certum nec possit saluari ratione incertitudinis sicut salua-
tur contractus quando emunt redditus pedagogorum vel molendino-
rum ratione incertitudinis: ex hoc quod plures vel pauciores
possunt ire ad molendinum vel plures vel pauciores transeunt qui
solvent pedagium et quod et modo saluat contractus supradictus
quando. scilicet. emit redditus salis secundum quod plures vel pauciores veni-
unt ad emendum salis. Sustinendo tamen casum. **A**d primum argu-
mentum patet responsio quod licet non sit contractus licitus ex parte
venditoris: tamen est perpetuus ex parte emptoris et quod ad eum nulla
sit metio de sorte vel sorte transeunte ius percipiendi redditus
est suum: et ideo lucrum quod accidit totum est de sorte. nec tenet emens
tale lucrum computare in sorte: tenet tamen si ibi esset totum mutuū. **C**on-
firmat hoc primum per illud quod dictum est supra de fidei quod vendi-
tor potest tunc aditione quod usque ad certum tempus vendens potest recu-
perare fidei datum pretio licet emptor non possit recuperare pre-
tium in casu dicto: quod non est verum: licet hoc possit fieri in
fraudem venditoris ut dictum est. **A**d secundum potest dici quod licet non sit
incertitudo ex parte percipiendi fructus quasi emptor possit plus
et minus percipere. tamen incertitudo est ex hoc quod si dicti
redditus super quibus accipit certa quantitas pecunie peri-
rent. deficeret emptori: nec amplius sibi communitas te-
neret. quod quo ad emptorem pretium transit et res est empti stat
periculo suo. **L**icet autem contractus possit sic excusari. fateor tamen
quod non est ita honestus sicut quando est incertitudo primo modo.
scilicet. ex hoc quod potest plus et minus percipi.

Quid si rem. puta frumentum non eram venditurus
et rogasti me ut tibi venderem. an possum petere illud
quod valebit tempore quo intenderam vendere. **R**espondet **R**ic. ubi
est quod sic quia ratione verisimilis dubij contractus huiusmodi excusatur
ex de usuris. c. Naviganti. ille enim ratione huius dubij excusa-
tur qui merces suas vendit in certo termino amplius re-
cipiat pro eis de quibus valeat tempore contractus. si tamen eas tempore
contractus non fuerat venditurus eo. c. s. ultimo. **S**i autem
alijs rebus tempore contractus fuerat venditurus pro minori pretio ex cer-
ta sciencia plus recipiat alio termino venditoris est censendus. **E**t
sic potest intelligi secundum eum illud quod dicitur. ex de usuris. c.

Inciuitate. **S**ed quid si recedens hoc apponatur venditoris ut
faciat fraude legi. **A**tem quod si cent. io. solitos tempore
messium pro. io. sextarijs in pascate soluendis: nunquam probabi-
lit dubitari potest quod minus valet bladum in pascate quam in mes-
sibus: ideo melius et tucius faciet si a talibus contractibus desi-
stant ut infra. c. inciuitate. **D**ubitari potest enim utrum plus vel
minus valeat quod de futuris contingetibus non dat determinata
veritas. ut dicit philosophus primo perimienas. **P**orro
non potest dubitari probabiliter. scilicet secundum solitum cursum regionis quod
considerandum est. l. cum de Lamonis. s. A. linas. ff. de frau. istu-
cto. r. l. i. de flu. h. **H**osti. in sum. i. ti. de vhis. s. **A**n aliq-
d. **Q**uid ergo. **V**ide s. s. xiiii.

Quid si venditor pro pretio quod in instanti currit: si plus valet
usque ad pascha voluit quod illud plus sibi restet: si vero minus val-
et non voluit quod pretium minuat. **R**espondet **H**osti. ubi est quod proculdu-
bio ipsum venditoris iudicio cum in pacto claudicaret ar. c. de so-
lu. l. pe. ff. de dam. infer. l. **Q**uid bona. s. si quis. r. ff. pro
sociol. **S**i non fuerit s. **O**risco.

Quid si habes merces volebat eas portare ad alium lo-
cum ubi vellemus erant cariores et inuenit in loco ubi erat
quod sibi dat tamen quantum habere potuisset in loco ad quem illas
intendebat inferre nunquam est verum. **D**icit inno. quod non dummodo
computatis periculo et labore non accipit ultra illud quod in loco
ubi erat venditurus fuisse accepturus quia quod iure potest carius
vendere propter dubium temporis eorum iure potest vendere propter dubi-
um loci. **R**espondet **R**ay. **S**ed **H**osti. dicit quod hoc non est bonum sile-
tium quod non est verisimile quod aliquis tale emptionem faceret nisi mul-
tus egeret. et sic per hanc opinionem daretur via figmentis co-
c. Tuas. ex de vhis. **T**unc quia laboris et expensarum est habere
datum supra de voto. c. **M**agne. jo. **C**al. in dicto. c. **N**auis-
gati concordat has opiniones dicens quod si emptor statim soluat
pretium est vera opinio inno. quia tunc non presumit hoc promittere vel
emere necessitate coactus sed si differat solucio. **E**t sic prece-
dit opinio **H**osti. **S**ed in foro sciencie in qua creditur soluti non
est necessaria ista presumptio fraudes quia a solvente exquirenda est
negocij veritas. **R**ay. tenet cum inno. in sum. de vhis. s. **I**tem
aliquis. **V**ide **D**e. de anca. c. i. de vhis i. vi.

Quod pone venditor quod fructus prodest ad tempus. puta. io. an

norum p mille cū fructus illius p dñi comuniē valeāt
ānuatiz cētū qñq̄ginta ē ne licit⁹ talis stractus ex pte
emptoris refert jo. an. i adicōnib⁹ ad Specu. sup rubica
re vñs. hāc questionē formatā i qdā monasterio p
ēptore facit q illa mille sūmittit fortuito casui **¶**
¶ Quero pone q Petr⁹ habet cētū libras i bancho ali
cui⁹ recipiēdas vsq̄ ad qtuor mēses. vtrū alicui liceat
emē eas p. lxxx. dicūt multi q sic. **Sed** Alex. d. alex. a.
vbi s. dicit q nō: qz emēs plus q min⁹ dat secundū q
plus q min⁹ expectat pecūia ex oluēda q fm q plus q
min⁹ retinet pciū vendēs: ita q lucz illud uidet pue
nire ppter dilacōnē tpris q maioritas pcy apt antici
pacōnē solucōnis q nō licet. **Cauēd⁹** ē ergo iste stractus
ex eo q videt fieri i fraudez vñaz: q videt ēē indirectum
mutuū vt qñ qñ mutuēt i pñti. lxxx. p. xx. recipiēdis
vltra sortez vsq̄ ad qtuor mēses. **Quod** si res ul pecūia
que debet haberi est i periculo ul i manu alicuius a
quo non posset extorqueri sine magnis sumptibus q
laborib⁹ tūc habet locū qd licet min⁹ dāe q pl⁹ accipe
qz res i. piculo ceteris parib⁹ min⁹ valet q illa q ē ex
piculo. **Nō** obstat q licet emē ius exigēdi rez pmino
ri pciō q expectat. **Sed** i pposito nō sic ē qz pecūia que
ē i bancho non ē i pbabili piclo cui⁹ signū ē qz hoies q
vendūt suas merces recipiūt solucōnes fiedas i ban
cho certo termino quam solucōnem non recipere
si esset probabile periculum. **¶**
¶ Quod de tali casu aliq⁹ portauit sal janue q vendidit
ipm comunitati p pciō certo pciēto qñ alij qui ante
portauerūt sal q ipse q eidez comunitati vēderūt fue
rit satisfactū. **Talis** aut vēdens nolēs tāto tpre expecta
re solucōez fiedā vēdidit ius sua q hz sup coitatē minoi
pco qz debeat rēpe. rñd⁹ Alex. vbi s. q aliq⁹ dicūt q l⁹
ali⁹ dicūt casū istū nō differre a poi i forma q iō sicut nō
licet accipe pl⁹ i pmo ita nec i isto: q maxie si tōne tem
pōis maioris ul minois pl⁹ ul min⁹ dat sic emēt ma
iori ul minoi pco. sec⁹ est si pecūia est i piclo ul si nō
sine magnis dispēlacōib⁹ q sūptib⁹ possit cupai **¶**
¶ Quod poē q qñs emit trāz ab aliq⁹ multo minoi pciō

q valeat restituitur eā p eorēz pciō infra certū tpus
siue qñcūqz uoluerit venditor **Rñdet** Alex. d. alex. a. q
pōt fieri i fraudez vñaz: q maxie qñ pciūz uix accedit
ad dimidiā iusti pcy **¶** Probāt hec ex d empti. q ven. c.
¶ Ad nñaz vbi casus ponit **Habet** d h i textu q glo. iste
eciā casus ponit ex d vñs. c. **Cōq̄stus** i glo. magna vbi
ponit casus qbz pōt accipi exercecēcia vltra sortē inter
qz ponit hic. **¶** Si vñto tibi fūdū iusto pco ea. l. vt qñ
cūqz soluā tibi pciū qd michi das fūdus ad me reuer
tat **In** isto casu lucrat oēs fruct⁹ alie si modicū est pci
u psumit stractus fact⁹ i fraudē vñaz q maxie si emp
tor osueuit exercē vñas **Cōcedit** ergo glo. q stractus po
terit ēē licit⁹ qñ. si iustū ē pciū q pōt fieri i fraudē vñaz
qñ. si pciū nō ē ppozconatū: q qñ emptor osueuit exercē
vñas: ex d pigno. illo uos **¶** Donūt ergo tres casus qbus
psumit tñs stractus fieri i fraudē vñaz **¶** Prim⁹ ex eo q
modicū ē pciū respectu valois rei **¶** Secūd⁹ ex eo q ali
qd p soluit vltra sūmā receptā: puta fuit res vendita p
cy cētū q i pacto qz cū rescindit vēdicō soluāt cētū q vi
ginti **¶** Terc⁹ qñ ēptor osueuit exercē vñas. **¶** Probāt hec
p dictū. c. **¶** Ad nñaz. q. c. illo uos. **¶** Vid s. s. xi. **¶**
¶ Quod d hoc casu Petr⁹ existēs janue emit a Martino
turonēses recipiētos i frācia i talib⁹ nundinis **Rñdet**
jo. Alex. q si emēs pl⁹ ul min⁹ dat apt dilacōnē tem
poris: ul qz pl⁹ ul min⁹ dimittit vēdēti ul pmittēti da
re turonēses i frācia vbi gta **¶** Si vsq̄ ad nundias sunt
tres mēses min⁹ dabit emēs p libra turonē. q si eēt
tñ duo mēses stractus nō videt licit⁹: q maxie si pecūia
recipiēda i termino pbabilē credit pl⁹ valitūā: ul si sic
emēs comuniē lucrat. **¶** Hoc em pposito uidet esse indi
rectū mutuū ut qñ det min⁹ pbabilē rēceptur⁹ plus i
termino sec⁹ si esset dubiū **¶** Rācōne em dubij pbabi
lis ul comuniē accidētis forte posset excusari **¶**
¶ Quid si vento tibi bladū ul rē meam ut tradas michi
tñ qñtuz ualebit i tempore q carius est hoc āno an sit
vñs. **Rñdet** Mo. in sūm. q sic. qz sperat aliquid futuri
tempōis vltra sortē **¶** Et hoc exprimit forma stractus qz
regla ē magistralis. **¶** Vbi cūqz uentens d sorte intēdit

accipe pl^z q^d sit fors & hoc exp^omit forma o^otra^o d^o v^oha e
ibi Et si dicat ibi n^o e mutui ergo nec u^oha. **R**esponde
tur q^d e v^olura indire^ote.

Quid si q^s vendat altei bladū p. xx. solidis i melle
q^d e t^m. xv. i p^ofixo termino fm boni viri estimacōez
valituz & p^oea veniat caristia & dicit^r emptor illud bla
dū vendat p. xxv. nūq^d p^om^o venditor aliq^d emptori
restituē tenet. **V**idet^r q^d n^o. q^d e^optor i nullo e dānifica
tus imo lucratur. In o^otrariū facit q^d ille cōtractus fuit
v^ohari^o ergo tenet aliq^d restituē. **R**ndet **H**ostⁱ. i. sum.
li. iii. ti. xl. q^d v^onditor ille tenet restituē emptori ill^o q^d
supuendit vltra estimacōnē boni viri q^d licet emptor
dānificat^r n^o sit hoc fuit p^opt^o euētur^o rei q^d n^o excusat ab
v^oha: dānificat^r t^m fuit q^d multop^ol^z emit q^d i termino
valebat secundum estimacōnē boni viri.

Quid si temp^oe q^d mēsurādū ē gⁿū p^o q^d tibi nūc centū
redⁱ: puta totibi p^ociū t^op^oe melliū & mēsure debent in
pasta qⁿ gⁿū pl^z valebit. **R**ndet **H**ostⁱ. i. sum. d. v^ohis
.S. An aliq^d. x. iiii. Et ponit jo. an. & alij i. c. fi. i^ofra eo.
& sentit ibidē aperte glo. q^d v^ohari^o erit. q^d fm cōmunē
& solituz cursuz fere oⁱuz regionuz q^d o^osiderand^o ē. l. i. re
flu. solet eē carius t^op^oe pascē q^d t^op^oe melliuz. Et si dicat^r
q^d qⁿq^d o^otingit o^otrariū. **R**ndet **H**ostⁱ. q^d dⁱ his q^d raro
o^otingūt n^o ē facta lex. ff. de l. l. **N**ā ad ea.

Quarto i o^otractu societatis. **Q**uēd^o dⁱ bⁱ
casu Aliquis ciuis januēsis o^omittit pecuniaz bone
fici alteri^o vt in re lucret^r & iuste & habet in re p^otez i lu
cro: v^otrū. liceat **R**ndet **A**lex. d. alexā. i. suo tractatu. q^d
o^omissio pecuie p^ot fieri duob^o modis. **V**no m^o q^d sit
trāslacio pecuie sue rei o^omissē in toto v^ol in parte in co
minū illius cui o^omittit^r & p^o pecunā sic o^omissa non licet
sp^oare p^o re alteri^o. **S**ed l^z sp^oare alicui lucz ex re sua. **S**e
cundo m^o sit o^omissio pecuie v^ol alteri^o rei ita q^d n^o trāsl
ferē cominiū: sⁱ remanet tota res o^omissa i cominiū cō
mittentis Et hoc m^o o^omittēs p^ot sp^oare lucrū sicut de
re sua q^d tūc ē o^omissa pecunā v^ol res alia: sicut cū o^omitti
tur aliq^d h^ouo v^ol ministro q^d negociat^r de reb^o coⁱni ad
v^otilitatē eius dē. & p^osequens q^d excre^oscit for^oti sicut rei

ap^orie iusto titulo possidet **N**ec ē simile dⁱ mutuo & cō
modato. q^d i mutuo pecunā stat i p^oiculū illi^o q^d accipit
n^o sic i pecunā o^omodata q^d stat i p^oiculo o^omodantis: &
ideo licite p^ot sperari lucz ex pecunā **O**pportet aut^o q^d pe
cunia tota sit o^omodata q^d si p^oti^o est o^omodata et p^otim
mutuata poss^o ibi esse viciū v^ohe. **S**i em aliq^s o^omittit
alicui centuz ita q^d medietatē ei mutuet & aliā medietā
tez suo retineat cominiū. ita q^d ille cui o^omittit^r dⁱbeat dⁱ
illis negocia^o ad lucz. dico q^d hui^omodi lucz habet vi
ciū v^ohe: q^d sperat n^o soluz ex re o^omissa sⁱet mutuata &
id ex mutui adiectōe generat viciū i toto o^otractu **Q**uēd^o
Quēd^o quō i o^omissione talis pecuie o^omittat^r v^oha. r^ond^o
Ric. i. iiii. di. x. v. ar. v. q^d hoc o^otingit q^d dupliciter. **P**rim^o
m^o qⁿ capitale & lucz ponit sub certitudine. **S**ecundo
qⁿ capitale ponit sub certitudine & capitale sub for
tuā. **T**ercio qⁿ lucz ponit sub certitudine & capitale sub for
tuā. **Q**uarto qⁿ v^otrūq^o ponit sub dubio. **P**rim^o trib^o
modis accipies vltra sortez tenet ad restitucōnē q^d cō
tractus sunt v^ohari^o siue directe siue idirecte siue impli
cite siue explicite. Et q^d dⁱ t^oio m^o n^o ē ita claz sicut de
p^omo & h^oo p^obo q^d dictū ē p^o audoitatē. ex dⁱ v^ohis. c.
Nauigati v^ol eunti ad nūdinas certā mutuās pecunie
quātitatē p^o eo q^d suscipit i se p^oiculuz recepturus aliq^d
vltra sortē v^ohari^o ē cōsēnd^o. q^d nisi fuerit culpa v^ol negli
gencia illi^o qui accipit raro accidit q^d pecunia quā mu
tuo accipit pereat **V**n ille qui i casu isto dat mutuo pe
cuniā habet i fauorē suū illud q^d accidit sepe. **N**ec ha
bet o^otra se ill^o q^d accidit raro. **N**ec obstat illud q^d dⁱ
.C. d. **N**au. feno. l. i. f. talez contractum ab ob^ohuacione
comuniū v^oharum liberum esse quia & si non sit comu
nis v^oha: t^m v^oha ē. **V**n glo. sup illud. v^obu. **C**omunium
v^oharū dicit: **S**ed n^o cōtesimaz. **Q**uarto m^o accipies v^ol
tra sortez aliq^d restituē n^o tenet: q^d racōne v^ol similis
dubij contractus huiusmodi excusatur. extra de v^ohis
.c. **N**auiganti. S. ille quoq^o.

Quero quot modis variatur contract^o societatis **R**e
spondet item **A**lexā. q^d tripliciter. **A**liquando enim
v^onus ponit tantum pecuniam & alter operā corpale;

Aliqñ un⁹ ponit pecuniā ⁊ opetā ⁊ alius pecuniā ul
opaz tm̄ Aliqñ aut ambo ponit i societate pecuniā ⁊
opaz ul pecuniā tm̄ ⁊ i oib⁹ huanda ē eq̄tas ne aliqñ fi
at in fraudem vsuratum

¶ Qued pone qd aliqñ ponit i societate opaz tm̄ ali⁹ po
nit libras. xxx. ad terciā ptē lucri ⁊ dāni hoc ē ad lucz
⁊ dānū. io. libraz. xx. tmanētib⁹ semp saluis. hoc casu
posito nisi ille q opaz ponit mercedē recipiat p laboē
quē sustinet p comertō. x. libraz. qñqz lucz ⁊ dānū spe
dat ad illū q pecuniā redit vñarius ē q pecuniā redit.
nā. xx. libras mutuauit mercatori p comertō. io. libra
ruz tm̄. ptinēciū ad lucz ⁊ ad dānū illius q pecuniā red
dit cū sit recepturus. io. libras q nō stant periclo suo ⁊
comertū circa. io. libras Deberēt em̄. xx. li. staē periclo
suo sicut ⁊ illius q opaz gerit. Et ē debēt staē lucro il
lius q opaz ponit. qd q habz onus oueniens ē vt habe
at emolūmētū. Et iō si ille q opetā gerit nichil habet p
mercede laboris exhibiti i lucro qd accidit illi q pecuniā
am redit vñarius mittit. qd h casu posito ille q pecuniā red
dit nichil d⁹ habē p. xx. libris ad similitudinē mutuātis
q rōne mutui nil pōt hēre vltra sortē **¶** Qñ em̄ cōtrahit
societas ita q un⁹ ponit pecuniā ⁊ ali⁹ opaz licit⁹ ē cō
tractus dū tm̄ huet eq̄tas socialis **¶** Hoc aut nō ē i apo
sito qd si mercator recipiēs pecuniā ⁊ ponēs opam p qd
emit merces pdat eas pdit. xx. libras ⁊ opaz corpales
Collator aut pecunie nō pdit nisi. x. libras. ⁊ nō opaz cor
pales **¶** Casus ergo nō ē licit⁹ si hādē vñarius fact⁹

¶ Quid d his q mutuāt pecuniā ad negociādū hoc pacto
qd capitale sit saluū. i. si perit pereat mercatori ⁊ si qd
lucz intueniat ill⁹ diuidat. **Rñd⁹ Bal. i. l. i. Pro socio**
qd iste cōtract⁹ sapit vñariā prauitatē. ⁊ iō qd qd capiūt
d lucro minuit sortem ⁊ tenet ad restitucōnē **¶** Nō em̄ ē
ista societas neq ex forma cōtractus neq ex natuā **¶** Ex
forma nō. qd ē cōtract⁹ mutui. **¶** Ex natura nō. qd ē cōtra
natuā societatis. i. qd vn⁹ habeat caput saluū ⁊ ali⁹ fra
ctuz. vt. ff. e. l. Mutui. **¶** Et iō ill⁹ qd legit nō notat extra
d dona. int vi. ⁊ vxo. c. **¶** Per vñas d⁹ itelligi qñ pecuniā
dat ad paē lucz ⁊ dānū qd tūc cōtract⁹ ē licit⁹

Qued qñ vn⁹ ponit pecuniā tm̄ ⁊ alit opam ex qbus p
tibus isti intelligant socy taz i lucro qd i dāno. **Rñdet**
Bal. i. dicta. l. i. c. Pro socio. qd ex ptib⁹ eq̄lib⁹ nisi ali⁹
actu sit **¶** Et ē rō qd societas habz instar fraternitatis. vn̄
sicut inter fratres debet huari eq̄litas sic inter socios
ff. **Pro socio. l. Si non fuerit.**

¶ Qued pone qd i diuisione societatis p lōga tempoā ⁊
m̄ltos labores ⁊ sudores pcedētes nō inuenit nisi soluz
capitale saluū. an. totū ipm capitale debeat habē il
le q ipm posuit an. vero debeat eq̄lit diuidi. dicit glo.
qd qd eq̄lit diuidi nisi aliud actu sit. **¶** Et mouet tali racō
ne. **¶** Nā tle capitale videt a pñcipio comūcatū sicut di
cim⁹ i societate oīuz bonoz q vnus qsqz videt coicasse
altei qd eāt ppoz ⁊ sic de ppoz trāsiuit i cōe. vt. ff. l. ij.
¶ Pretēa ille q posuit opaz itelligit posuisse pñciū opere
qd lex assimilāt ⁊ coequat pecunie posite ex altera pte.
vn̄ pñd⁹ ē si vn⁹ ponit. x. alit opaz ac si vterqz ponēt. x.
⁊ qd ferret. b. ergo ita i pposito. **¶** Pretēa si ille q ponit
opaz pdit opam. ergo ⁊ ille q ponit pecuniā. alias
sequeret absurdū qd vn⁹ pecuniā totā pdet alit nichil.
¶ Videt casus. l. nostre. i. uer. offerete. **¶** Nā offerre pñe ē
idē q coicare. vt infra d colla. l. illa. ⁊. l. illud. **¶** Et hāc
ptē tenet glo. d iure. **¶** De cōsuetudine aut dic. qd capita
le debeat eē saluū ⁊ si ita ē cōsuetū itelligit et hoc taci
te actu. qd cōsuetudo tacitū pactū inducē videt. C. loca. l.
¶ Licet **¶** Quid ergo dicit nō videt valē ista cōsuetudo nec
pactū. qd p tale pactū traheret cōtractus ad natuā feno
ris. nā sicut ibi ē pñclm debitoi⁹ qd nichilomin⁹ iditoz
accipit vñas ita hic est receptois pñclm **¶** Dico pñclm
opaz ⁊ nichilomin⁹ si ope aliqñ fructificassent lucrū
est cōe. **¶** S. rñdeo qd nō ē vez q trahat ad natuā feno
ris. vt dicaz i seqñti qñtione. ⁊ nota. ff. **Pro socio. l. Cuz**
duob⁹. S. jte ex facto. **¶** Tu dic hm ja. d arena. qd nō so
luz d cōsuetudie hēt d iurē ē q capitale sit saluū. **¶** Quāē
em socius meus debēt habē pecuniā meā **¶** Et si tu dicas
qd ponit opaz rñdeo qd pñciū ope itelligit correspondē i
terusurio pecunie nō ipi sorti. **¶** Vñ si vn⁹ pōit cōmodita
tez ope. certe ⁊ alit pōit cōmoditatē pecunie nāt ppetatē.

Singe enī qd vnus ponit i societate. io. milia alē opaz
tm certe hic nulla pōt esse apporco. **N**isi d omodo opere
ad omodū pecunie nō ad ipaz totalē sorte. **P**retēa illd ē
expssuz qn i societate ponit ex vna pte. puta ponit pec
tus ex alia opa pastoris. qz sola omoda r dāna in ob
uencōnibz sūt coia nō aut ipm pecz: vt dicto. **S.** Si cor
eunda. vt dicamz q i dubio intelligit potius positus
usus rei qz res. **B**al. ubi supra. **¶**

Qued pōt qd ipm capitale ē pditū ul diminutū aduer
sa fortuna. nūqd ille q ponit opaz teneat aliqd o ferre
ei q posuit pecuniaz. exemplū i diminutōe. **D**onamus
qd ego posui i societate. xx. r sint pdita. io. utruqz debet
bis michi restit. v. r videt q sic qz dānum debet esse co
mune. ut dicit. **l.** Si nō fuit. vnd si totū ānuū est me
um est o tra naturā societatis. **C**ōtrariū dēterinat glo.
f. q ille q ponit operā soluz nūqz uidet se obligasse ad
dānū sortis. **S**ufficit em dānū amissaz opaz. **E**t h p
batur qz correlatiuoz ē eadez natuā. **V**nd sicut d capi
tali nichil lucrāt ponēs operā ita d capitali nichil dā
nificabit. **S**i aut lucraret ita r dānificari debet. qz d cō
trariū eadez dant regle. vt. **C.** d furtis. **l.** Manifestissimi.
S. h. cū i ha itex. ibi. **V**bi ē piclm ibi r lucz. **S**ed p
trē dic aut pecunia ē statiz perditā. r tūc sit dānū comune
aut p opas pstitas r tūc sufficit dānū opaz. **H**ac opi
nionē dic **Cy.** eē e qore. ja. d are. dic idistinde q dānū
ē cōe. ff. e. l. cū duobz. **S.** Quidā sagariā. r l. jo qd. **S.**
jō de cellz. **Tu** dic qz qtenz ē cōe lucz ea tenz ē cōe dānū
r nō aliē vt p dixi. r iō p mā opinionē tene. **S**i ē o tracta
societas ad ptē dāni r lucri tūc tene terciā opionē. **N**et
pōt oqueri q pdidit opaz manualē. nā r aliē pdidit in
terusuriū pecunie sue. **S**ed si nō appaet qliē sit o tracta so
cietas itelligit o tracta h m osuetudinē mercator. vt i auctenti
ca de fideiuss. **S.** fi. r d edilio edicto l. q si uelit. **S.** Qui
assidua r infra d fideiuss. **S.** fi. hec **B**al. **¶**

Qued pone q i societate uterqz ponit mixtiz pecuniaz
r opam. h un? maiorē pecuniā q alē. nūqd ptes lucri
erūt eqles eqllitate apporconis. i. qntitatis xbi gracia

Vnus ponit duās ptes alē terciā. nā i lucro r dāno q
libet debet habē ptē correspondētē ei qd posuit i socie
tate si d hoc nichil aliud ē expssuz qsi d hoc tacite inter
eos actū eē intelligat vt q plz oneris r pericli sustinet
plus emolimentū spectet. ut. ff. d regulis iuris. **l.** Secūdu
naturā. **E**t ita intelligit dicta. **l.** Si nō fuit i pncipio.
Quod ē notabile r uey nisi opa r industria uniū val
de excedēt opaz r industriā alterū. puta si solus nauigz
si solz peregrnet si pericla p se subeat solz si solz stat fixz
ad appotecā r filia. vt. dicta. **l.** Si nō fuit. **S.** i. **V**nd ad
arbitriū iudicis recurrēdū ē ac si hoc est expssie actū vt
ff. p socio. **l.** Si societate mecum. **¶**

Qued exēpla de dānis. **R**ūdeo qd dā ē dānū intrinsecuz
vt qz merces i societate posite pierūt. ul pecunia a latro
nibz ē ablata r d istis dictū ē supra. **Q**uedā sūt dāna
extrinseca. vt qz socy o traxerūt mltā dbita a teo qz d cor
pore societatis nō possent solui. **E**t tūc indistincte di
co qz dānū tūc ē comune vt si vnus totū soluit recuperat
ab alio prata. **E**t si vnus ē i carce r facit ibi supz d co
muni debet solui. vt dicto. **S.** Quidā sagariā. **¶**

Qued an dāns pecuniaz mercatori vt d lucro ptē habe
at o mittit vhas. **R**ūdet jo. cal. i. c. Nauigati. ex d vhis
x. glo. notat. xiii. q. iiii. **P**leriqz qz si periclm spectet
ad accipiētē nō ē licitū. h si o trahūt societatez vt piclm
spectet ad vtrūqz bene ē licituz. nā vnus ponit pecuniā
alē supplet laborē. ff. **P**ro socio. **l.** v. **S.** i. **H**oc intellige
cuz mercatō ē licita ul secz: ad hoc supra d dona. inē vi.
r vrorē. **c.** **D**er vestrās p quā decretalē. **H**oski. in sum.
huius tituli. **S.** **A**n. ali q x. quid si periculum: vbi plene
tractat d hoc voluit defendere qz sit et dānū in solidū
suscipit i se rciptēs tūc societas ē licita insti. **P**ro socio
S. **D**e illa r seqnti. **E**t qz i alijs o tractibz ualet pactū
appositū pter natuāz o tractus vt dānū spectet ad susci
piētē vt i comodato r similibz. **V**nd dicūt qdaz qz tūc
societas pcedit ex ui pacti qz o tractus ex ouēcone le
gem accipiunt in regla iuris contractus. **li.** vi. **Q**uo. r
Acurhus tenet contrariū i. **l.** Si nō fuerit. ff. **P**ro so
cio qz nō ē veā talis societas cū sit o tra eius naturam

Societas enim est quidam fraternitas. ff. **Pro socio. l. verum**
.i. rñdeo qre sequit q tale pactu nō sit pter naturā con-
tractus hōtra eis natuāz. vñd nō valet. ex de p̄cario. c.
vltio. ff. e. l. Cuz p̄cario. Vñ finalit dicit Hosti. q si pe-
cunia p̄ret casu fortuito i foro cōfiscie cōsulēdū ē ei q
redit q remittat. verūtn bñ pōt cōtrahi societas q ad
vnū ptineant due ptes lucri ⁊ ad aliū terciā. si is q p̄t
dbz h̄re p̄t cōtulit societati ul pecunie ul opis ut dicta. l.
Si nō fuit. ⁊ i dicto. S. De illa alias secus rōne p̄oia
ita. Quod aut d̄t insti. Pro socio. S. adeo qd pōt quez
niri q q̄s lucri p̄tez ferat ⁊ d̄ dāno nō teneat nō ē intel
ligēdū d̄ capitali. h̄ de dāno i lucro meritiōn̄ qz p̄p̄e lu
crū d̄t oī dāno reducto. ⁊ iō pōt cōtrahi societas vt eis lu
crū qd reliquū i societate sit oī dāno reducto altera ps
q sup̄e ferat. s. ab vtrāq pte ⁊ eis dāni q similit̄ relin
quit ps capiat. s. ab vtrāq pte. ff. Pro socio. l. quintis
mutis Et iō si solū d̄ dāno fuit exp̄fluz qz est commune
h̄ intelligit̄ repetitū ⁊ i lucro ⁊ ecōtra. insti. p socio. S.
illud Vt ergo sit veā societas dicebat Gof. q dāna ⁊
lucra debēt eē coia p d̄talē. Der v̄as. nec pbat cōtrahi
Quero pone q pactū ē int̄ duos q vnū pōit. Cui
mille alt opaz ⁊ d̄ his mille paruz testat casu fortuito.
bñ oparius nō vult ponē opaz ul rez suā que magna ē
cū re socij que parua ē qd iuris. Rñdet Bal. in dicta. l.
.i. C. p socio q talis fouet eq̄tatē. vt. ff. d̄ administra
cionibus tu. l. ita aut̄ in p̄ncipio.
Qued pōt q duo sūt socij oīuz bonoz: puta filij legiti
mus ⁊ spurius mō pater instituit heredem filiū legiti
muz. querit̄ vtruz aliqd̄ acquirat spurio. Rñdet Bal.
vbi supra q sic nō racōne relictū h̄ societatis. Textus ē
notabilis. ff. d̄ liber. legata. l. Si is qui duos. Et ista ē
cautela qn̄ p̄t vult aliqd̄ de suis bonis ad spuriū p̄eire
qz faciat eos inuicem sociari.
Quero pone q plures sūt socij oīuz bonoz vñd i stoz
ex v̄aria grauitate q̄siuit multa ⁊ comunicauit socio
seu fratri: nūqd̄ ep̄us poteit̄ opellē istū frat̄rē eundēqz
socium ad restitutionem vsuārum dic q sic. vt. ff. e. l.
qz enim. hec. Bal.

Qued pōt q ego ⁊ tu cōtraxim̄ societate duaturā qn̄q
nio h̄ pacto q ego ponā mille ⁊ tu opaz. ul q ego po
naz merces valētes mille ⁊ tu opaz. deinde casu fortui
to ante qn̄qniū pierūt. nūqd̄ ego cogar iterato ponē
glo. i dicta. l. i. C. Pro socio dicit q nō. qz finita ē socie
tas jtez qz videt̄ actū solū reponēto semel nō plures vt
. ff. e. l. Socius p filia. S. nec si possessor.
Qued nūqd̄ ille q debet ponē opaz. puta nauiganto
ul circūcirca negociāto debeat ponē istā opaz suis sup
tibus ⁊ expensis an ued̄ exp̄sis societatis Et videt̄ su
is sicut dicit̄ i colo. l. qz semen ⁊ oīa tenet̄ ponē de suo
vt ex d̄ decimis. c. Tua ⁊ tñ colon̄ partiarius socius ē
vt. ff. locati. l. Si merces. S. Vis maior. licet i textu sit
ibi dicit̄ q si vñd nō ē oīo socius Rñdet Bal. dic q qn̄
p̄ficiat̄ cā societatis d̄z habē exp̄sas d̄ corpoē socie
tatis Quod itelligas exceptis his q̄s fecist̄ comi. ar.
ff. d̄ peti. heredita. l. Sed ⁊ si. l. S. Quod aut̄. jtez qre n̄
d̄t lucz nisi d̄ductis exp̄sis: ut infra de coll. l. jll d̄. ⁊. ff.
p socio. l. mutis. ⁊ ita tenet̄ ja. d̄ arena. ⁊ Cij.
Qued an aliq casu possit q̄s pecuniaz suā dāe ⁊ inde lici
te recipe lucz. Rñdet Monal. i sum. q sic i tibus calis
bus. Priō qn̄ dat̄ pecuniaz p modū societatis. Secundo
qn̄ dat̄ alicui p aliq arte. vt infra ciuitatē honeste ne
gociet Tercō qn̄ dat̄ vt in aliqua certa arte quis labo
ret intra ciuitatez cum denarijs sibi datis. Si uis ergo
vhā vitare danto tuos denarios potes ita dare vbi
gracia: comin̄ An. anumeāuit ⁊ tradidit dño Bar.
centum libras nomine societatis inter eos cōtracte ta
li pacto q dñs Bar. ponat opam suā laboranto ⁊ ne
gocianto ⁊ lucrāto i tali arte i ciuitate Bononie cum
dicta pecunia fideliter ⁊ solite ⁊ diligēter vsqz ad unū
annum ⁊ in fine anni infra septem dies dñs Bar. re
ducatur de societate exp̄sas ⁊ sumptus ⁊ estimacōnes
operum que in ea bona fide fecerit ⁊ filiter dido. An. re
stituit capitale suuz. s. c. libras deinde illud qd superit
lucri medietatem ul terciā partem ei dabit ⁊ aliam
partem sibi retineat. Si autem fuerit ibi damnum si
ne omni negligencia ul culpa ul colo predicti Bar.

tunc uterque sustineat d. dano. s. dñs **An.** p. tanta pecunia
quā posuit in ciuitate seu societate: et dñs **Bar.** p. rata
lūptuū et opaz ab eo p. stitaz. Si vero dñū otigerit co-
lo et c. pa seu negligencia ipi? **Bar.** teneat dictus **Bar.**
restituē dicto an. dictas centū libras itegre cū oī dño
et intesse suo et teneat dictus **Bar.** reddē rōnez negocia-
cionis sue et p. bare dñū si qd fuit secundū iudiciū et
allegacōne triū legaliū viroz q. sint noti et amici vtrius-
q. ptis et experti et p. ti i tali negociacōne siue arte q. oīa
p. mittit dictus **Bar.** dicto dño an. attendē et obhuare
sub pena dupli dicte quātītatis pecunie et obligacōne
bonoz suoz q. o. stituit se eis noīe possidē q. pena soluta
ūl nō et ceterā. jte dñs an. fecit o. stituit et ordinauit co-
nu. c. p. nte et mādātū suscipiēte suū p. uatōre speciales
ad negocia sua gerēda et admīstrāda in qdā q. ntitate
pecunie videlicet cētū librarū bononiēsum q. s. eidez dño
Bar. corā testibz i. n. scriptis numeāuit et tradidit vt d.
ductis denarijs i ciuitate bononiēsi et i tli arte honeste
negociet et lucret fidelit et solcite et fidelit hinc ad vnū
anū Et o. p. leto āno statim infra. viii. dies deductis ex-
pensis et estiācōne opaz suaz q. s. bona fide fecerit occasi-
one p. dictaz. supflūū vob totū qd habuerit ūl ad eū pue-
nerit ex dicta pecunia et negociacione restituat dicto an.
retenta tñ sibi p. remuneācōe suscepti officij tertia pte
lucris q. d. sibi supfuerit vltra expensas et opas suas et vltra
capitale ipi an. et debeat reddē rōnez gestiois et p.
cuācōnis et p. baē dñū si qd ibi fuisse dixerit secundū
iudiciū et approbācōnez triū legaliū viroz am-
coruz vtriusq. q. sint experti et p. ti in tali negociacōne que
oīa et singla supradicta. **Ci.** suscepit et p. misit p. stipula-
cionē ipi an. exeq. et attēdere et obhuare et in nullo o. tra-
ueniē sub pena dupli dicte quātītatis et sub obligacō-
ne suoz bonoz q. o. stituit se illi noīe possidē et pena so-
luta ūl nō. jte dñs **De.** o. sit numeāuit et tradidit jo.
C. libras Bononiēsi ad laborādū i tli arte in ciuitate
bonon. hinc ad septē mēses ūl q. ntū plz eas tenuerit
d. coi o. cordia ad q. rtā pte lucris q. jo. p. misit dño **De.** la-
borate cum dictis denarijs et lucrari bona fide et omē

diligēcia et sollicitudinē et custodiā adhibē et i fine tmi-
ni restituē ei dictā pecunie quātītātē cū quarta pte lucris
saluo q. nō teneat d. casu fortuito. dū tñ illud p. bauerit
infra septē dies p. q. acciderit et nulla eius culpa ūl co-
lus aut icuria casus p. cessit. Et si dixerit p. ditā eē factā
in dictis denarijs teneat ostendere p. bonos et legales
uiros huius artis q. nō habeāt partē ibi.

SVRA Q. n. s. i. o. tractu locacōnis. Quod q.
modo o. mittat in hoc o. tractu ufa. **R. n. det Alex.**
d. alexā. Si locator estimat valorē rei locate et si p. dat q.
licetū tūc locator vult rē suā recuperare hoc fit i fraudez
u. f. q. estimata intercedit loco pecunie nec ē veā locacō
q. locator tradit rē suā suo periculo p. q. merces ei o. sti-
tuit **Dicit** aut locator q. rē suā p. mittit aliq. uti merces
de uenta. **Vnde** si p. mitto te uti tomo mea mercede
de uenta ego dicor locator et tu o. ductor. ex d. loca. et con-
duc. c. i. et c. **Dropē.** Aliq. tñ locacō d. firma. ex de lo-
cacōne et conductōne. c. **Vestra** nobis.

Nota q. locacō fit i p. petuū et ad t. pus: et si moriat con-
ductor infra certū t. pus: succedit ei heres secus si i usu-
fructu qui p. sonalis ē et morit cū p. sona.

Est alius o. tractus medius inter locacionē et vendicō-
nem. s. emphiteoticus de quo ex d. loca. et cōduc. c. **Do-**
tuit emphiteota: vbi dicit glo. **Emphiteosis** ē mediū
inter locacionem et vendicionem. In hoc autē accidit
ad vendicionem quia quādo talis contractus celebra-
tur: aliquid datur sic in vendicione datur precium **S.**
tamen differunt quia per vendicionem transfertur do-
minium secus in emphiteosi: et ideo magis videtur ac-
cedere ad naturam locacionis quia sicut locator retinē
sibi dominium et singulis annis aliquid recipit: ita et
hic quia emphiteosis in singulis annis canonem con-
firmat. **emphiteosis** ē nomen grecum magis quā la-
tinum et est item q. melioracio in latino Et hoc quia
antiquitus sterilia tantum per hunc contractum con-
cecebantur sed postea p. missum est fieri de fertilibz
et fructuosis.

Quid d nautico fenoē **Vid Gof. 7 Mo. i su.** **¶** **Queo an oductor teneat d casu fortuito. rñet Hosti.** in sum. in ti. d loca. qz nō. ff. locati. l. Si merces. S. bis maior. 7. l. videaz. S. Si her. 7. l. Si qs fundū i pn. S. i. 7. l. Marcus. S. Domū. 7. l. ultia. h bñ tenet d volo 7 lata culpa 7 leui. ut insti. d loca. S. si. qñimo dicit Hosti. fm Aro. qz si qs mercedē accipiat p custodia tenet et d leuissima culpa. insti. d ottrahen. emp. S. qz si fugerit. 7 ex d dposito i. c. boā fids. S. d clpa. Clpa at coductoris leuicie ānumeāt ut si magister scolari oculū effoderit seuerius cū calce pruciendo qz leuis castigacō tm ei pmīssa ē. ut. ff. loca. l. jtez querit. S. jtez iul. ff. ad l. ac qleā h 7 si qcūqz. S. ultio. 7 ex d homi. c. Ad audiēciam Jtez iputat ei si paliū meū dederit alteri p errore. qa n tolleatur error in facto pprio. Jtez si uestimenta pollien da accepit 7 mures roserint d culpa tenet. ut dicta. l. jtez qrit. S. Si fullo. 7 S. jtē si paliū 7 ad uelleā. l. quēqz Jtez si uitulos pasceos ul aliqd sardiēdū ul polliendū ul gēmā sculpendā ul includēdā cōduxit tenet exceptū si vicio mateie frangat nā tūc non tenet nisi p speciale pactuz ff. loca. l. Si qs fundū Et. l. si qs uitulos. 7. l. jtē qrit S. Si gēma. jtez si carrucarie siue aurige nimīū cōtendēto dū ceteds transiē nō pmittit currus eūtū 7 seruum ul bouē occideēt tenet ex locato. Debuīt em̄ tēpā re cursuz 7 volūtate suam. ff. loca. l. jtez. qrit **Ocio rñdō** item si cū possj resistē exercitui ul dño nūciare neutru fecit nec aufugit tenet d dāno ab exercitu dato dicta. l. jtez qrit. S. exercitu. jtez si me inuito ponat rez meā in alia nauī qz i ea quā deduxerā. dicta. l. jtez qrit. S. i. jtē tenet oductor rez restitutē īpleto tempōe oductionis ali qas tenet ad intesse ff. loca. l. videaz. S. Qui vinū. **¶** **Queo an locator teneat remittē mercedē rei locate cō ductori. Rñet Hosti.** ubi 3. qz sic pmo apē sterilitatez otingētē nisi possit cū vbertate pcedētis āni ul sbsequē tis recōpensari. vt ex d loca. c. apē sterilitatez 7. C. e. ti. l. Licet. 7 ff. e. ti. l. ex oducto S. Si vis. Dicit aut sterili tas qñ nō colligit semen conductor. vt dicto S. Si vis Vel dic sterilitatē fm vulgi opinionē vt si dicāt hoies

¶ Sexto quātum ad cōtractū pignoris
 Ytrū tenēs aliq̃ rez pignoratā teueſ eā reſtituē
 cū fructibꝫ ſi ſibi ſoluit capitale p̃ q̃ res fuit pignoāta
 Rñdet Ric. i. q̃rto di. x. b. ar. b. q. b. q̃ ſic Si autē de fru-
 ctibꝫ ſortē recipit tenet pignꝫ reſtituē ſine ſolucōe alia
 excepto hoc qđ ſibi debet p̃ laboribꝫ ⁊ expenſis. ex de
 vſis. c. i. ⁊ ſe. concor. Monal.

SVRA. Sexto quātum ad cōtractū pignoris
Vtrū tenēs aliq̃ res pignoratā teuet eā restitūē
cū fructibz si sibi soluit capitale p q̃ res fuit pignoāta
Rñdet Ric. i q̃rto di. xv. ar. v. q. v. q̃ sic Si aut de fru-
ctibz sortē recipit tenet pignz restitūē sine solucōe alia
excepto hoc qd sibi debet p laboribz et expensis. ex de
vhis. c. i. et se. concor. Monal.

baria eius & ille cui pignorat est utitur equo & equat ad negociam suam vel dat ad vecturam an est utilis: respondet Monachus. in sum. quod sic. item de veste. & similibus utitur quis ad utilitatem suam & alterius damnum.

¶ Sed quid si quis habet equum ociosum quem locare non velit & pignorat eum alicui a quo mutuum accepit hac conditione ut pascat equum & equet: tamen sine gravamine & periculo equi an sit utilis: respondet idem. Non. quod non licet aliquis accipiat ultra sortem quod non gravat primum imo iuvat eum pascendo. Unde in huiusmodi casibus considerandum est utrum propter mutuum pares sint utilitates hinc inde. Et si pares inveniuntur circumscripto mutuo non est utilis ut in predicto casu. item de eo qui pignorat domum mutuanti qui inutilis est sibi quod non vult eam locare et mutuum domum custodit a ruina ne destruat.

¶ **SEXTA** Septimo in tractatu permutationis siue in arte numulariorum. Vnde ars caploria sit licita res respondet Alex. d. ales in suo tractatu d. vbi. hec ars necessaria est ad utilitatem peregrinantium & aliorum qui circumveniunt diversas regiones & ad permutationes rerum sine quibus non est vita humana. Rerum enim permutationes necessariae sunt quod omnino non potest fieri sine numismate. Non enim in diversa loca & remota portari possunt res omnino ad permutationem faciendam. Et ideo necessarium fuit numisma & ars camplosa propter diversitates rerum numismatum. Nec autem permutationes artis caplosae non habent rationem mutui quod non sperat lucrum propter dilationem temporis nec iterum caplorum reddit sortis eadem specie vel numero quam dat monetam unius generis & recipit alterius: puta dat turonenses & recipit bononios & e converso. Nec potest dici emptio vel venditio prope: quod emptio & venditio prope consistit in rebus appreciabilibus quarum pretia mensurantur & determinantur numismate. Hoc autem genus fit in sola permutatione numismatum diversarum generum: & ideo non est emptio & venditio sed simpliciter potest dici permutationes. Permutatio enim dicitur uno modo generaliter quando aliquid datur loco alterius & sic comprehendit omnes permutationes. Secundum modo dicitur quando res determinata ad utilitatem vite datur pro alia re determinata. Et hoc modo determinat de permutatione in iure canonico ut quando permutat prebendam cum prebenda vel aliquid simile. Tercio modo dicitur permutationes magis determinate ut numismatum permutationes.

Et hoc modo ars camplosa dicitur permutationes. Non obstat quod iste indebitus usus sit pecunie quod habet quod ait philosophus primo politici. numisma iuventum est causa transmutationis: ut puta per numismate habeant res necessarie ad vitam. in cambio autem fit ut pecunia per pecuniam habeatur: quod respondet Alex. quod commutatio trium rerum commode haberi non potest propter diversitatem numismatum: ideo hec permutationes conceditur item in arte caplosa non prope commutat numisma per numismate sed permutat usus proprius numismatis per utroque genere contrarium. Secunda. d. maronis in iiii. dicens quod sicut ars mercationum facta legitime est naturalis & sicut mercatores sunt valde utiles quod aliquid habent in una regione quod non in alia. ita pecunie omnes mercatores seu caplores quod una moneta currit in una regione & non in alia. unde per suo labore aliquid possunt lucrari licite. **¶** Quare caplorum potest recipere lucrum permutatione ubi grana sterlingus in anglia valet quatuor turonenses & non plus. Donec quod caplorum per commutationem sterlingorum vel e converso ad turonenses aliquid accipiat. an liceat cum non laboret plusquam vbiarius. respondet idem. Alex. quod numisma habet duplicem recompensationem. Una ex natura rei siue pondere & materia & alia ex determinatione legis positive. ex qua accidit quod frequenter aliquid numismatis generis in alio loco non tamen valet quantum valorem reddit illis positum. Et ideo quando caplorum aliquid generis numismatis accipit non habet determinationem & positionem legis: sed habet estimationem pondus & materie: & aliud generis dat habet estimationem & positionem legis & fit itaque recompensatio & equalitas inter datum & receptum operatio valore: numismatis dati quod valet habet estimationem legis ad valorem numismatis accepti quod valet tamen habet naturam rei ad pondus suum ibi iusticia filis illi quod est in emptioibus & venditionibus quod recompensatio fit hic per maiorem & ampliusorem utilitatem dati apud accipientem a caplore quam recepti ab eo.

¶ Quod pone casus quod quis dat markam argenti pro alia marca argenti soluenda & recipienda certo termino utrum iste committat vbiarius. respondet Alex. ubi potest dici quod aut verisimiliter scit quod marca sit plus valitura tempore solutionis aut verisimiliter dubitat. Si enim verisimile est quod sit plus valitura tempore

solucionis: puta si q̄s dat marcā argenti p̄ alia marca
recipiēda tali tempore q̄n magis requirit illa pecunia et per
sequens ē maioris valoris: multū p̄sumit extra sic mu-
tuantez q̄ q̄rat lucz racōne temporis. **D**istingunt t̄n
q̄dam q̄ si creditor nō eāt huatur eā vsq̄ ad illud t̄ps
si interim eāt illā s̄lūptur v̄ha ē. q̄ p̄ minori p̄cio re-
cipit maius. racōne temporis et lucrat de eo i termino
certo q̄d nō eāt huatur vsq̄ ad illuz t̄minū. Si aut eāt
huatur v̄t sic huando vsq̄ ad p̄dictuz t̄minū luca
ret. **D**istingue: q̄ si aufert creditor p̄ptōi ul debitori li-
bertatē liberādi se a debito p̄sumit extra t̄ditore d̄ v̄ha
q̄ ideo credidit pecuniā v̄t debitorēz onearet p̄cio et se
exonearet. **S**i aut nō aufert libertatē a debitorē h̄ cōce-
dit ei q̄ soluat q̄ncūq̄ voluerit infra t̄minū nō peccat
talis t̄ditore q̄ n̄ videt sp̄are lucz p̄t t̄minuz: h̄ magis
videt hoc fecisse ad releuāduz i opiaz debitoris. **S**i aut
velit dubitat v̄trū pl̄ ul min̄ valeat t̄pre solucōis
tūc possit excusari extra racōne dubij. itez aut iudiciū
ē q̄n species p̄ specie. puta ḡnū p̄ ḡno. vinū p̄ vino ole-
um p̄ oleo ad certā m̄surā dat. **Cōcor. Mo. i. lū.** **¶**
Quod p̄t q̄ aliq̄s h̄ns pecuniaz specialē quaz timet t̄pē
futuro minorādā suo p̄cō h̄m statuta legis positue vel
domini terre: et iō p̄t huiusmodi timorē n̄ volt dāe pecu-
niā mutuo nisi reddat sibi i eqli p̄cio i q̄ ē tempore mu-
tui. vbi ḡcia aliq̄s habz sterlingos q̄ nūc valēt. **iii. lū.**
ronēies et timet ne p̄ auctōitatez d̄ni i futuro t̄pore mi-
nuant i p̄cio et sint t̄m valituri tres par̄sienles p̄t q̄
causaz facto mutuo et diminuto p̄cio s̄leq̄nti t̄pore nō
volt recipe tot sterlingos numēd̄ q̄t dedit t̄pre mutui: h̄
h̄m p̄ciū t̄ronēliū cuiz erāt tempore mutui. **Q**uerit er-
go v̄t h̄ liceat. r̄ndet itez. **A**lex. q̄ videt multis q̄ non
alys aut q̄ sic. q̄ aliud ē i mutuo sp̄are lucz aliud ē vi-
tare dānū. **P**rimū n̄ p̄t fieri s̄e i iuria dei q̄ h̄ p̄hibuit
nec sine iuria p̄ximi cui ḡtis debuit fieri mutuum.
¶ **Q**ui autem vitat damnum deo iniuriam non facit cū
hoc nulla lege p̄hibeatur nec proximo fit iniuria q̄ n̄
ledit proximum. quia vitat damnū suū: i p̄posito aut
mutuās magis que it vitat dānū suūz q̄ habere lucz

Debitor aut min̄ nichil accipit tempore mutuatōis
q̄ redere teneat. **N**ec eāt vellile pecuniā esse min̄ va-
laturā q̄ valebat tempore mutui. q̄ vilificacō huius pecu-
nie nō accidit rōne dilacōis temporis: h̄ ex volun-
tate legislatoris. **¶**

¶ **Q**uod pone q̄ deposui pecuniā apud cāpsorē sine aliq̄
pacto q̄ cāpsorē cū dicta pecunia multum fuit lucratus et
soluit michi pecuniā. pona. **io. p̄ cētenario** mō q̄ritur
v̄t ista sit v̄ha. **D**icūt q̄dā q̄ aut deposui sub sp̄e ip̄is
t̄manacōis et tūc ē v̄ha: sed si simpliciter. **E**t i hoc stat di-
cto meo q̄ ē questio de cōsciencia. **T**u dic q̄ aut deposui
i specie et t̄c q̄ ip̄e illicite vsus ē pecuniā d̄posita oē lucru
inde puenies debet michi restituē: q̄ locupletior ex re
mea factus ē. **ar. ff. d̄ nego. ge. l. q̄ sine v̄his.** **A**ut vsus
ē licite q̄ deposuerā ad numez et tūc si aio libeali et sci-
ens se nō tenei soluit: p̄tēd retinē id cū bona cōsciencia
q̄ ē mera donacō. **A**ut soluit credēs se tenei ex q̄dā eq̄-
tate que sepe mouet creditores mercatores ad remune-
randū et itez q̄d s̄ ē. **A**ut credebatur se tenei ex iure neces-
sitatis cū nō tenet. et tūc dico q̄ licite recipio si non ha-
bui a p̄ncipio animū fenerādi alias sed. **N**az obligaz
cio antitotatis iustaz parit retencōnez p̄ errore soluti
vt. **ff. d̄ fi. rei. l. si. Si testator. S. i. Nisi esset error facti. vt**
q̄ putabat p̄ suū p̄curatorez esse p̄missuz tūc non esset
tūc em̄ nec d̄ iure iudiciali nec d̄ cōsciencia retinē possuz.
Nec **Bal. in. l. i. C. Pro socio.** **¶**

¶ **Q**uod pone recipit q̄s pecuniā vltra mare vehēdam et
ibi reddendaz certo p̄cio cōstituto an sit v̄ha: r̄ndet d̄ns
Lau. q. xxv. h̄m j̄nno. i. c. fi. d̄ v̄his q̄ nō siue i se recipi
at p̄cio siue nō. **E**st em̄ locacō opaz siue custodie. vt
ff. loca. l. j̄n naue samphelli. idē Hosti. tenet q̄ allegat
ff. nau. cau. sta. l. Et ita fatei. t̄n j̄nno. q̄ vbi non acci-
peret p̄ciū t̄m vt portet h̄ negociatori mutuo dat vt in
illa negociet tūc ē v̄ha. q̄ pecunie nullū ē vsus ul v̄litas
si retineat in archa nec deterioratur vtento. lxxviii. di.
exciens. Vide ibitez p̄ jo. an. et p̄ Hosti. i. lū. d̄ v̄his. **S.**
An aliq̄ ver. h̄ nūq̄d et in glo. in dicto. c. fi. **¶**
¶ **Q**uero cāpsorē cambiēto ul p̄mutante recipit vnuz

denariū p florenū a in distantī loco facit pecuniā nu-
merari a ego hic to an sit vha. rñdet dñs Lau. videt q
sic: qz qrit fructuz d pecuniā q nō parit. in cōtrariuz facit
qz nō ē mutuū s mutuātū ad instar vendicōis. Item
q i loco distantī pecuniāz numeāri facit suscipit i se peri-
culū. Nāc qstionē format jo. d ligna. m. c. fi. de vhis. a
ibi p multa dicit q nō videt bñ excusabilis nisi attēto
interesse: qz attēto subiecto pecuniā inuendibilis: quia
nulla rez estimacō. ff. d fideiuss. l. Si ita nisi apt cursū
monete. Cōcludit finalit q vbi plz recipit nō ē beñtu-
tus i scia. Nōc adutendū si uez foret huiusmodi cābia
nō esse licita multi dñarent. Et id ego puto licita esse
dū tñ debito mō celebrēt. Et dico q hic n iterueit mu-
tuū: vñ vha nō pōt dici nec iterueit aliqd qd o tra o sū-
enciāz edificet. vñ dico q i pmo casu si tibi cābio flo-
renū a dādo tibi florenū aureū recipis monetam ul
ecōtra. a i utroq casu uolo vnū denariū uel ualoris iā
nō illud uolo qz tibi vendā pecuniāz que ē inuendibilis. Et
firmavit Archi. xiiii. q. i. Nec ad pecuniā respectū hēo
s ad interesse meū racōne laboris opaz pensionū ficto-
ruz q sbeo huiusmodi artē exercētō iā nō teneo icassuz
laboāre i utilitatē alioz. Nāz laboāis itineis a expensar-
uz hñda racō. ex d uoto. c. Magne. Bñ faciūt notata
p jo. an. p. Hosti. i. c. Cōquestz vt p eū i sum. de vhis.
S. Qñ aliq d. xiii. Et ita uidet et fuisse intēcō ipius jo.
de ligna. licet satis confuse loquat.

¶ Quid de cāpsore q accipit aliqd vt pecuniā q sibi hic
soluo faciat eā alibi i loco distantī numeāri. nñdet idēz
ubi s dicebat jo. d ligna. hoc casu cursus monete opat
excessus i valōrē fm locoz diūsitatē Plz. n. ual; floēz
florence q alibi a plz ducat romanēz rome q alibi a
licet singlis. Est etem alia racio. s periculi. Non ergo
uenditur pecuniā que ē inuendibilis s tñ hic soluitur
qñtum ibi numeratur. Nam tñ ualet unus florenus
cum uno denario hic quantum ibi sine denario. Hoc
eciam operatur monetarum diuersitas quocūqz. Tñ
em valēt uenecys. c. ducati qñtū florēcie. c. vi. floreni
aliqñ plz aliqñ minz. nō ergo plus soluitur s tantūde

Item si aliqd plz valeat illud plz oputabit rōne picu-
li a vt subueniat salarijs mistroz a pensionū a vt nō
frustra opas ponat a sudorē in alioz utilitatem.

¶ Quid sit restituendū .c. viii.
USVRA. Quid qñtuz ad restitucōnez. s. qd re-
stituendū sit. Vtrū qz teneat ad restitucōnē vharū. re-
spondet Alex. d alexā. i suo tractatu adutendū. qz eoz
q acqunt cū pto quedā sūt i qbus nō transferē domi-
niuz: a quedāz sūt i quibz transferē. In pmo casu ne-
cessaria ē restitucō: qz peccatū nō remittit nisi restituat
ablatū. xiiii. q. v. Et ē ubi beati Augustini ad mace-
do. Si res aliena apt qz ē peccatū reddi possit a non red-
dit: penitēcia nō agit s simulat. Si aut veācit agit nō
remittit peccatū nisi restituat ablatū. Talia sunt q ac-
qunt p furtū. ex d furtis. Si qz. a. c. litteris. a q acqis-
runt p vham. ex de vhis. c. Tu nos. a. c. Cōsultit. Et q
acquirunt p rapinā. ex d raptoibz. c. i. a. c. i. litteis. Et q
acquirunt p simoniaz. ex. d simo. c. Venies ad vos.
In ho aut casu. s qñ transferē dominiū nō ē necessaria
restituō oīuz. Inducēdi sūt tñ hoies qui sic accipiūt
vt inze faciant bonas a largas eleōsiās. Et talia sunt
que acquiruntur per illicitas negociaciones quātō ne-
gociacio ē illicita ex parte persone. puta cum clericus
ul monachus negociatur qui negocia n debēt. ul qñ ē
illicita ex parte modi vt cū qz negociat cū periculis a
mēdacijs. secz si negociacō est illicita ex parte cōtractz
vt puta q vendicō sit i fraudez vharz. quia tunc ē indi-
rectū mutuū a tenet quis ad restitucōnē.

¶ Vtrū qz teneat restituē rez eandez numero. rñdet idēz
Alex. ubi s qz alit ē i furto a i rapina qz i vha. Nā aliq
mō ē volūtariū i vha. licet sit uolūtariū mixtū in rapi-
na aut a furto ē simplē i uolūtariū apt qd equz furat
iure poli. semp ē restituendz. idēz numēd i cuiuscūqz ma-
nus transieit. nō sic aut ē d equo accepto p vharz s suffi-
cit q fiat restituō pcy. Duplex aut ē racio. Prima qā
illud qd accipit ultra sortez i vha nō ē simplē uolentuz
nec p uim factaz dñō rei. nec ē oīno i uolūtariū. Quod
aut accipit i rapina a furto accipit p uiolenciāz a cōtra

voluntate domini. **S**ecunda ratio est quod verba sunt in contractu mutui. In mutuo autem non est necesse quod qui accipit mutuo reddat mutuanti iteque numero: sed sufficit quod reddat equale in precio. Et eodem modo videtur esse dicendum in excessione que accidit ratione mutui: quod non est necesse quod restituens lucrum restituat item numero: sed sufficit quod reddat equiuale in precio. **C**oncor. **H**ostia. in sum. li. iii. ti. iiii.

¶ **V**trum sufficit quod quis restituat non plus quam accepit cum dicatur exo. xxij. Si quis furatus fuerit bouem aut ouem aut occiderit aut vendiderit pro vno. v. vel iiii. oues pro vna. jte. **L**uce. xix. dixit Zachaeus. Si quem fraudauit reddo quadruplum. **R**undet iteque **A**lex. ubi est quod sufficit quod quis restituat tantum quantum accepit: quod sic restituens reducit quod iniuste actum est ad equalitatem. **L**eges autem praedictae non obligant per christi aduentum: quod ceremonialia et iudicialia non obligant per christi aduentum: licet possit statui a iudice pro bono communi. Et ideo dicitur quod aliter est in verba quam in furto et rapina. **V**suus enim dicitur adoneque violenta nec quicquid factum est in iniuriam proximi. Et ideo solus videtur dicere quodammodo in equalitatem ex parte rei acceptae quod non potest accipi ratione mutui cum debeat esse gratuitum propter quod ad equalitatem faciendum sufficit quod fiat institutio rei ita quod tantum restituat quantum accepit. **R**apina autem et furtum magis videtur cum violentia quam reprimenda est per penam. et ideo si a iudice condemnatus raptor vel fur tenetur plus restituere quam accepit. **N**on sic est autem quod sit condemnatus. Illud ergo plus ad quod iste tenetur est quod per modum pene infligitur raptori vel furi: et non quia quis illud reddere teneatur quia raptor vel fur tenetur quod falsum est.

¶ **V**trum homo teneatur restituere ea que legitime mercedione lucratus est de bonis que ipse et eius pater acquirerant per usuram. respondet **A**lex. ubi supra post duas opiniones prius recitatas quas non tenet etiam **R**ic. **A**lii distinguunt tam in rapina quam in furto dicentes quod rerum quedam sunt quarum usus earum non est consumptio sicut res que habent usufructum de se sicut ager vinea vel domus et in talibus restitueretur solum ne dum res sed etiam proventus. **I**n hoc tamen differt usurarius a raptore secundum quosdam quia usurarius potest reducere expensas et forte opas suas moderate: non sic autem fur

vel latro ut mitius agat in hoc cum usurario quam cum fure et raptore: quod fur et latro non reducit expensas nec opas suas licet alii hoc intelligant in foro iudiciali. **I**n foro autem conscientie debet esse fure et latrone posse reducere: quia iniuste quicquid est alique locupletatus cum dano alteri: per quod ei plene de dano est satisfactum. **Q**ueda autem sunt alie res que non habent usufructum sicut pecunia: et in talibus non tenetur quis restituere prout proueniente ex tali re: cuius ratio est quia talis res ex natura sua non habet proutum sed proutus est ex industria vel solertia humana propter quod lucrum proueniens ex tali industria fit illi qui lucratur: et hoc si iuste negociatur vel iuste emat aliquid. **V**nde si aliquis ex pecunia usuraria negociatur et lucratur et inde emit proutum et fructus percipit nec lucrum nec huiusmodi fructus tenetur restituere. et hoc quia totum lucrum est ex industria operantis. et iteque dicendum de lucro quod habet ex pecunia furtiva vel rapta per negociationem aut per emptionem proutum et fructuum eius. **S**ecundo autem est in re que habet usufructum. **V**nde si quis usurarius per verba extorsit agrum vel vineam non solum tenetur restituere rem sed et fructus perceptos ex talibus rebus. et multo magis ad hoc tenetur fur vel raptor et hoc quod sunt fructus rerum quarum aliter est dominus. **F**ructus autem pecunie non est ex natura rei sed ex industria et labore. **L**icet autem usurarius non sit verus dominus pecunie quam accepit per usuram. tamen est totum minister laboris. **N**on obstat. ex d. v. h. c. **C**um tu manum festos in fine ubi dicitur quod possessiones empte de vobis vendi debent et ipsarum pretia his a quibus sunt extorte vobis eadem ratione quicquid de usuraria pecunia emit restituatur. quod rundet **A**lex. notabiliter quod decretalis dicit quod possessiones vendantur et non restituantur quasi dicat quod bona usurarii omnia sunt obligata illis a quibus vobis sunt extorte et ideo si usurarius est non soluen do oportet tales possessiones vendi ut fiat restitutio non autem oportet ipsas possessiones restitui quod forte ualeat plus quam requireret restitutio. **C**oncor. **R**ic. i. iiii. di. xv. arti. vi. q. vi. et **T**ho. et **R**odo. et **A**sten. li. 3. ti. xl. **C**oncor. et. **H**ostia. dicens quod usurarius tenetur ad restituendum usas et interesse de bitois in quod dicitur dano et lucrum suum est deputandum per textum ff. de eo quod dicitur. jo. l. 3. §. penul. in fi. et non placet ei iterpretatio. quam **R**ay. per usurario facit consules quod usurarius per quod satisfecerit

re vñs petat a debitorē veniā ad cautelā qz forte tenet
ei ampliꝛ aliqd ei restitue p mteſſe aliq a dāno. Non
volt em̄. **N**osti. qz debitor vltra suū mteſſe possit lucz
petē: qz hoc est suū repetē cū vñs. **I**tem et dicēdū h̄z **R**o
to. d̄ lucro habito d̄ re furtiua ul rapta p negociacōez
ul oparacōez redditus ul predij factam de re huiusmo
di furtiua uel rapta.

Sed qd fiat si tles possessioēs deueniāt ad alteriꝛ ma
nus. rñdet **A**lex. vna cū glo. i dicto. c. Cū tu. ex. de vñs
qz si p̄dicte possessioēs pueniāt ad manꝛ alteriꝛ ex cau
sa lucratiua a vñariꝛ n̄ ē soluēto vēdi debet a restitui ea:
ruz p̄cia a hoc ad quēcūqz deueniāt res d̄ pecunia vñaria
ēpta secꝛ si emissi rē ul ex alia cā onēdā adepti est ab
vñario bona fide n̄ credēs forte eū vñariū ul edēs rez il
laz n̄ esse emptā de pecunia vñaria ul credēs ip̄m vñariū
aliē haberi vñre possit reddē vñuras.

Vtrū vñariꝛ teneat ad dānū qd incurrit ille a q̄ vsuās
extorſit. rñdet **R**ic. indistincte. qz sic vbi ē. **A**lex. vero
de ales dic. qz q̄s dānificat duobꝛ modis. **V**no mō cū
sibi auferit id qd actu habz a tle dānū semp̄ restituen
dū: vt si q̄s dānificat aliqz diruēs domū eiꝛ tenet res
restituē tñ qñtū ualet domꝛ eiꝛ. **S**ecundo mō q̄s dānifi
cat aliqz n̄ qz auferat sibi qd habz h̄ qz ipedit eū ne hēat
qd eāt i uia habēdi. **E**t tñs sic dānificās non tenet ad
restituēdū ex equo. qz minꝛ ē h̄re ipotenciā a eē i uia ad
habēdū q̄ h̄re i actu. **D**ānificās at i minori non tenet
restituē plꝛ qz sic restitutū nō ē simplū h̄ multiplicatū
a ideo qz dānificat hoiez i agro seminato. puta effodi
endo semina nō tenet restituē totū p̄ciū seu valorē mel
lis future. qz nō dū fuit habita nisi i potēcia. **E**odē mō
si q̄s retinet pecuniaz creditois vltra terminū p̄fixū non
tenet restituē totū lucz quod possit fieri de illa pecunia qz
tale lucz causale ē quia forte mercator inde p̄ret **A**lio
modo dicūt sic aliq. qz i restituēone faciēda duo sūt attē
denda. s. ualor rei que ablata ē ul equalēs. **S**ecundo cō
siderādū ē dānū qd illatū ē i iniuriā passo **E**t d̄ hoc no
tandū ē qz h̄ dānū aliqñ illatū ē. p̄mo a p̄ se a dīrecte a
tūc inferēs dānū tenet restituē **V**erbi gr̄a. si aliq̄s pas

110
sus dānū p pecunia sibi ablata i hoc qz volebat emere
sibi necessaria ad vitaz siue soluē emptā ul debita. a iō
i expoliacōne talis pecunie incurrit dānū. puta qz eum
opportuit vendē possessioēs sibi vtilēs ul recipe pecuni
am mutuo a forte ad usam. i tali casu tenet q̄s restituē
dānū. **A**lio mō inferēs dānū tñ p accidēs. vt puta q̄a
q̄s nō osecutꝛ ē lucrū qd intēdebat ex pecunia. a tle dā
nū nō tenet restituē qz pecunia de natuā sua n̄ habz par
tum **D**ecꝛ tñ ē h̄m istos i rebꝛ que ex sui natuā a h̄m
morā tēp̄oris augeri possūt a decreſcē h̄m qz sūt aialia
qz talia d̄ se habēt partū. a iō spoliator tenet restituē
precium ip̄arum rerum qd ualiture erant tempore q̄
restituēdū sūt. **H**oc tñ ē dubiū vtrū spoliator ad hoc ten
atur quia res nōdū habita eāt h̄ habēda. **S**ecūdū hoc
ergo supposito casu qz fur furatꝛ ē pullū equū ul uitur
lum quē verus dñs oſuaturꝛ eāt usqz ad annos p̄fecti
valoris. fur statim vendidit et liberauit se a furto fur
aut nō solum ad valorem pulli ul vituli. h̄ ē ad valorē
rem eius quod ualiturꝛ erat tempore restituēdū tenet
Hoc tñ dubiū ē tū qz tal valor ē i potencia tum quia
animalia interim mori possunt **C**oncordat **A**stensis
in summa libro. iiii. ti. iiii.

QUANTUM AD RESTITUCIONEM. s. **Q**UANTUM AD RESTITUCIONEM. s.
cui sit faciēda. **Q**uero cui fieri debet restitucio respon
det **A**lex. qz regulariter illi a quo accepta ē vsura. **F**al
lit in aliquibus casibus **P**rimo si res que restituit nō
ē ad vtilitatem eius cui restituitur sed potius ad nocu
mentum. et ideo non ē reddendus gladius repositus
furioso. sed magis ē tenendus vsqz ad congruum tem
pus quo posset reddi **S**ecundo si ille cui reddi debet ē
mortuus quia tunc debet restitui heredi ul in casu exes
cutoribus **T**ercio si ille cui debetur ē ignotus: tunc em̄
debet homo restituere secundum qz potest. s. dādo ele
mosinas pauperibus pro salute illiꝛ **Q**uāto em̄ igno
rant expoliati ul n̄ inueniuntur tūc euz oſilio a audo
ritate ecclesie distribuuntur i pias causas: puta in ali
monijs paup̄z ul redēp̄cōnē captiuoz a hoc in villa
vel dyocesi vbi rapina facta est vel si amore fieri pōt

q̄ si nō pōt. puta q̄ villa ē nimis remota ūl ex alia cā
sufficit q̄ fiat alibi addit **H**osti. q̄ ubi ignorat cui de-
bet fieri restitutio ē paupibz erogandū ūl ei illi q̄ tenet
restituere p̄ eleosina si egeat relinquēdū. **H**oc dicit i
sum. i. ti. de peni. §. quibus x. **S**ed q̄ forma huanda ē.
Quarto si ille cui debet fieri restitutio ē nimis distans
Tūc. em si nō pōt fieri nisi maioribz expēsis q̄ sit res
q̄ debet restitui pōt dāe in pias causas ūl si nō pōt fieri
omode res d̄z transmitti illi cui ē ūl adminz resuati
i aliq̄ tuto loco donec dño assignet. **Q**nto p̄t turpitud
dinē dantis. ubi p̄mo notādū ē. q̄ aliq̄s dupl̄t dat illi
cite. **P**rimo mō q̄ ipa dacio ē illicita sicut patet i symo-
nia. **E**t tali casu posito q̄ dedit amisit qd̄ dedit. ⁊ iō nō
debet sibi fieri restitutio. **A**ccipiens aut̄ turpit̄ accipit. et
iō nō pōt sibi retinē daturz h̄ magis debet eūti in pios
usus **A**lio mō dat illicite nō q̄ dacio sit illicita h̄ quia
dat p̄t rez illicita sicut cū q̄s dat meretici p̄t fornicar-
conē. tūc em mulier pōt retinē. h̄ dans repetere nō pōt.
Pōt ⁊ alit̄ distigui i casu p̄posito q̄ pecunia aliq̄n male
accipit ⁊ sine culpa illi a q̄ accipit sicut patet i rapina
furto ⁊ v̄ha ⁊ tūc pōt restitui illi cui fuit q̄ nō amisit
dñuz suū. xiiii. q. b. **N**ō sane i fine ubi d̄t **Q**ui ued̄ con-
ius locietatis huāne furtis rapis calūnijs ⁊ opp̄sio-
nibz inuasionibz aliq̄ abstulit reddenda pociz q̄ co-
nāda cēsemz **Z**achei publicani exēplo q̄. l. dixit **S**i ali-
quē d̄ fraudauit reddo q̄druplū. **A**liq̄n tñ aliq̄d accipit
sine cl̄pa accipietis non tñ sine cl̄pa dantis: vt puta q̄a
mala intencōne dat ⁊ tñ accipiens bona fide accipit: ⁊
tūc si illud qd̄ datū fuit i ptate dātis fuit. retinē pōt. **S**i
aut̄ nō. retinē nō pōt: vt puta q̄ dedit alienū ⁊ debz red-
dere illi cui ē. **D**e hoc. xiiii. q. b. ē v̄bum **A**ugustini. de
v̄bis dñi q̄ dicit. **N**olite facē eleosinas de fenore ⁊ v̄his.
Itez idē **A**ug⁹ i q̄dā omelia. **Q**uid possez dicē. **M**ulti
sūt xp̄iani diuites auai cupidi: nō habeo peccatū si eis
abstulē suū. ⁊ paupibz dero. **A**liq̄nē peccatū ex pte
vtriusq̄ vt i symonia ⁊ tūc obhuādū qd̄ dictū ē **A**sten-
dic q̄ si sciat a q̄ extorta ē. restituēda ē ei si sit p̄sens. ex
eo. c. **C**ū tu. §. **S**up his. si ved̄ sit absens restituat eius

heredi ūl p̄curatori si sit **S**i vero nec ip̄e nec heres ei⁹
nec p̄curator sit p̄sens ⁊ v̄hari⁹ nouit ubi ille habi-
tat debet ei mittē aliq̄ mō si pōt fieri fideliter ⁊ secure.
Hoc em sp̄ faciēdū ē qñ comode fieri pōt. **E**t h̄m **B**er.
mitti debet sūptibz ip̄ius debitois absentis ar. ff. d̄ op.
li. l. **O**pe. **S**i tñ expēse nimis excederēt sūmā illi⁹ vsuē
tūc debet paupibz erogari. ij. q. vi. anteloz. ex de iureis
cū sit. ex eo. **C**ū tu i glo. **H**osti. ved̄ distinguit q̄ si vsuā-
rius q̄ ē male fidei possessor alio se trāstulit q̄ ubi vsu-
ras exerceuit tūc p̄p̄ys sūptibz mittere tenet **S**i ved̄ is
a q̄ v̄has extorsit ūl heres ei⁹ alio se trāstulit tūc locuz
habet q̄ ali⁹ dñt. **E**t p̄ban̄ h̄. ff. d̄ rei. v̄l. l. **S**i res. ⁊. l.
Si ved̄. ⁊ i oibz h̄m **R**o. p̄sante sūt circūstācie. l. qñti-
tas rei debite remocō loci expēse q̄ fierēt in mittendo ⁊
paup̄tas ⁊ diuicie ei⁹ cui restitutō fieri debet q̄a nullo
mō debet p̄ re tā modica p̄imū suū ḡuare. vñ n̄ opoz
tet q̄ tūc mittat ⁊ i t̄libz recurrēdū ē ad arbitriū boni
viri h̄ **R**oto. **C**etoz. si d̄ ei⁹ aduētū p̄rio speret tūc pecu-
nia deponet ⁊ assignabit. **C**. d̄ vsu. cap. l. acceptam h̄m
Go. **I**tez si res est magni valoris et non possz omode
mitti ei cui⁹ ē debet i aliq̄ tuto loco deponi. ⁊ cōsignari
h̄m **T**ho. **S**i ved̄ v̄hari⁹ nesciet nec speraret q̄ re facili-
scire possz ubi ille habitaret non tenet vagari vt i ueni-
at eū ar. ff. d̄ op. li. l. **Q**uod nisi. §. l. ex. e. **C**ū tu i glo. ūl
si sciēt tñ eā omode mittē nō possz debet eā paupibz ero-
gare. ij. q. vi. anteloz. **E**t meli⁹. ex. e. **C**ū tu h̄m **R**ay. ⁊
Bar. ibidē: ⁊ idē itelligendū si sciēt n̄ possz a q̄ eā accepe-
rit. **E**t qd̄ dictū ē d̄ eo a q̄ extorte sūt v̄he. idē itelligēdū
ē p̄ oia de ei⁹ herede si ille nō sit sup̄stes. **M**onal. dic. q̄
qñ nescit p̄sōa cui restitutō fiēda ē ūl si sciēt tñ ē absens
i remotis ptibz nec sperat q̄ d̄facili possz sciri d̄z paupe-
ribz erogari cū auctoritate ecclie **S**i aut̄ sciēt mittat ei si
aliquo modo pōt fideliter fieri ⁊ secure: alioquin cum
auctoritate ecclie pauperibus retur ar. extra de vsuis
c. **C**um tu ubi de hoc: ⁊. ij. q. vi. anteriorum. **S**ed qñ sci-
tur persona uel sciri pōt semp faciēda ē ei restitutō cū
omode fieri pōt **D**elānd̄ sūt tñ cūstācie. l. qñtitas rei de
bite ⁊ t̄mocō loci ⁊ expense que fierent promittendo.

Et si e diues ille cui fienda e restitutio ita q nullo mo
debet pre taz modica pimus gravari. tunc no oppo
tet q mittat a tlibz recurredu e ad arbitriu boni iuri.
Qued pone casuz q plat8 ecclije iniuste subtra
xit querit ergo cui debeat restituere. Rndet itez Alex.
videt q ecclije. q ab ea subtraxit. in oppositu facit. qa
cu platus sit qhuator ceruz ecclije deueniet id qd istitui
tur ad restituendis man8. Dicendu e bene q plat8 duos
bus modis pot aliqd ab ecclija surripi. Vno modo si
surripit rez altei a no sibi deputata. ut puta q subtra
xit rez capituli. Et tuc res restituenda e ei cui8 e. Secundo
modo q rem sue ecclije dputata transfert i dominiu al
terius. puta sanguinei ul amici. Et tuc tllis res debet
restitui ecclije. ut couat in utilitatei ei8. vt custodiat
usq ad successoris aduentum.

Qued pone q xpian8 recipit vhas a iudeo cui restituit
Rndet Astensis vbi s. libeabit eitez restituendo. Conue
niencius e tn hm Ray. a Dosti. q ipe noie illi8 iudei
cu auctoritate ecclije illis xpianis satisfaciatur a qbus ille
iudeus vhas exegat ul qbus alias obligat8 eat. ff. de
negocijs ge. l. soluento. a. l. cu pecunia ul ap ud eez sacra
ul aliud locu tutu tn auctoritate ecclie noie illi8 iudei pec
cuniaz depoat vt cu ille iude8 restituerit. eitez restituat
Et itez intelligendu e hm Ray. qn restitucio debz fieri
vhas receptaz a xpiano vharo. Quod aut dictu e. s. q
ipe noie illi8 a cetea. hm Rodd. e bez qn factu e oculu
tum a no genearet scandalu talit solutus ul pculu. ali
as sufficit q restituat illi a q sut accepte Cotoz Mo.

Pone casuz q culpa e ex parte accipietis a dan
tis h tn e hie iniuria alicui8. vt cu iudex dicit iudiciu ius
tum a testis bez testimoniū a aliquid dat qd no debz
dari: quia sicut Aug8 ad macedoniū no iteo iudex rez
bet vendē iustuz iudiciū aut testis verum testimoniu
quia vendit aduocatus iustum patrociniū: a iuri peri
tus verum osiliuz. Illi em inter utramq parte ad exa
men adhibentur Isti ex vna parte consistunt. Hoc ca
su posito. pot ne accipies retinere pecuniaz? Et videt q
no. qz racōne sui delicti videt amilisse ius acquirendi

dominiū nec et restituenda e danti q qntu i se fuit abdi
cauit ea a se Pro hac sentēcia videt Aug8. q dicit d dā
te q ille solet male sibi ablata pecuniaz repetē q iustu iu
diciū emit qd uenale esse n debuit Et ibidez dē q tles
facili8 ea q hoc mo acqherūt tāq sua paupib8 largiūt
q eis a qbus accepta sūt tāq aliena restituāt Sic ergo
hm hoc q pecuniaz accepit ut iudicet bn aut no iudica
ret cu ex officio suo teneat gtis a bn iudicet pecuniaz reti
nere no pot. qz turpit accepit a tmen ocussionis omi
lit Est aut tmen ocussionis cu qs i officio ostitut8 ali
quid p metu extorquet a sbditis. aut qn no vult facere
id ad qd tenet nisi pecunia data. Aut e aliqs officialis a
miles q ultra constituta sibi stipēdia extorqt. cōtra illud
Estote stenti stipēdy8 uris Vel tmen ocussionis e in
accusatore q delistit apt pecuniaz ab accusacōe Possit et
dici i hoc casu q sic dās pecuniaz. aut dat bona intenci
one vt. s. sibi ius a eqtatez huet. a tuc possit sibi reddi.
Aut eo aio dat vt animum iudicis sibi iclinet ul cor
rūpat. a tuc dari debet paupibus ul illi i cui8 iniuriat
data e si e iniuste iudicatu Dec Alex. d alexā.

Sed quid si pecunia data sit symoniace. iniuriā
ecclie. nam videt q sit danda ecclie in cuius iniuriā
data e. ex delijmonia. c. Ad hoc. Aut ibi mādatur re
stitui pecunia accepta symoniace Hoc etiam probat.
extra. e. c. Audiuius. In contrarium facit. c. Veni
ens. ex. de symo. vbi mādāt q tllis pecunia restituat il
li qui dedit. Distingvunt aut quidaz dicentes q si to
tuz capitulu aliqd dedit no debz ei restitui. Si aut vnz
duo ul tres ul extraneus reliquit danda e ecclie. qz n
debet delictu psonē in damnum ecclie redundare Et
in primo casu loquitur. c. Veniens. Alio aut casu alia
.c. Vel dicendum e melius q. c. Veniens loquitur de
pecunia data p ingressu monasterij que mādatur red
di danti si debet ingredi in aliud monasterium ne sit
onerofus monasterio. Si tamen talis vellet i seclo re
manē n esset sibi reddēda Dec Alex. d alexā.

SV Ra. x. s. q8 tenat ad istitucōez. Queto a tabel
libes q sciet oficiūt istruimta sup vhis tenat ad restitu

Hostii. i. sum. in ti. de vñs. §. An aliq. ver. qd. de not. ar.
rys nichil dicit de restitucōe h. dicit q. p. iuri sūt. q. qñ
creant iurant q. hec nō faciēt. ergo d. cetero nec testifica
ri poterūt nec publica officē instrumēta. **P**er iuratus em
testificari nō pōt qñtūcūq. peitēciā egeit. ex d. testi. c. Ex
parte. 7. c. fi. Ex hoc et sūt infames qbus sūt adus le
gitimi interdicti. ex d. testi. c. Licet exquadā pmo respō
so ad fi. **Hec Hostii. Vice s. restitucō quinto.**

Quid d. p. latis sigillatibz et subscribitibz se i. instrumē
tis vñs. **H**ostii. i. sum. d. vñs. §. An aliquo ver. fi. 7.
Gof. i. sum. e. ti. i. fi. Dicūt q. p. lates sūt criminis et harū
7 si nō cōmodi. nā subscripcō i. multis iuris articulis cō
sensuz 7 approbacionē inducit. ex d. reiudi. c. Cū int. vos
. C. Si c. r. peta. l. mutuo. c. De admini. Tuto. l. Si vñs
f. l. scripsi. **S**ed fateor si q. s. instrumēto nō licito se sub
scribat 7 eius tenorē ignoēt nō approbat nec cōsentit.
C. plus ualē qd. agit. l. ul. **S**igilla et p. lator facit i. stru
mēta autētica. ex d. f. d. i. stru. c. scripta. **P**er hoc igit. lai
ci credētes o. tractus huiusmodi p. ecclijaz approbat. secus
rius peccāt. 7 ideo d. talibz dici pōt laquei iuuenū oēs
ups. vt. ij. q. v. **P**aulus item **M**onal.

Quid d. his q. t. p. melliū 7 vindemiarz emūt uilia fru
menta 7 uina vt vendāt cariz. rñdet **G**of. vbi s. q. nō
tenēt ad restitucōez. h. ē turpe lucz. **N**ec tenent aliq. bz
ad restitucōez. h. i. iudicio aie tāq. male acq. sita q. ex h.
acq. fierunt debēt paupibz erogā. **A**d qd. nō puto illū
tenet q. n. hac intencōe emit h. vt domui sue pūceat
7 tendē ex aliqua cā parte vendidit 7 cariz. naz. q. qd.
agāt hoies intencō iudicat oēs jte dicit. **M**onal i. sum.
. l. q. qui tempore messis ul. vindemie emūt ānonam
ex cupiditate ul. vinū viliē vt p. ea cariz. vendāt peccāt
mortalit. siue sint clerici siue laici. **E**t ē turpe lucz. **S**e
cus. tñ si aliq. p. p. necessitatē. vt. l. d. illa annona ul. vi
no viuāt 7 p. ea non indiget sicut credebāt. **H**ic pōt
licite vendē put. vendit. cōmunit. in foro cōmuni. licz
vendāt cariz. q. emēt. xiii. q. iiii. **Q**uicūq. 7. c. canonū
Item dic. dū ē d. illo q. emit ānonā ul. vinū cā negoci
andi dū tñ non ex cupiditate hoc. faciat h. ex lucro mo

derato sibi pūceat maxime cum nescit aliā artē nec
alias habz vñs sustentet. **S**imilit. pōt emere q. s. āno
naz. si timeēt caristia i. ciuitate. q. vñs victualia extrahi
de terra duz. moto nō emat vt carius vendat h. ne egēs
fame pereat exēplo joseph. gen. xli. **Q**ui frumēta con
gregauit nō vt carius venderet h. vt populū a fame li
beraret q. tamen p. ea vendidit h. m. cōmune forum 7
tales si sic emerent mererentur. **A**liter autē ementes
preter q. in predictis casibus continetur tenent tāquā
turpe lucz. paupibz erogā nō tñ d. necessitate. **Q**ui
Similit. nefandi sūt mercatores q. ea intencōe emūt
aureos ul. alias monetas ul. res venales 7 precipue vi
ctualia vt de talibus caristiam inducant.

Quero pone q. vñs emat eqvū ul. prediū d. pe
cunia vñs et donat rem illam alteri 7 p. ea efficitur
non soluendo vñs ille qui soluit vñs possit cū effectu
petere rem emptam de vñs ab ipso possessore cui dona
ta ē. et vñs ille in foro penitencie restituere teneat ut
Respondet **M**onal. in sum. q. licet precium ex re furti
ua redactum non sit furtum. ff. de furtis. l. qui vas. §.
ul. 7 vicia p. sonalia non transeant in successores. ex de
fili. p. res biterorū. c. ex transmissa. **T**amen iste pōt pe
tere 7 iste restituere tenetur. extra d. vñs. c. cum i. tua
Sic enim credit hic res loco precij sic econuerso preci
um loco rei succedit. ff. de peti. here. l. Si rem 7 precij
Tenetur ergo ille ad quem peruenit res emptā de pe
cunia vñs restituere si habuit rem illam emptam
ex causa lucratiua. **S**ecus tamen si emisset vel ex alia
causa non lucratiua adeptus esset bona fide ab vñs
nō credēs eū fore vñs. **A**ut credēs rem illam non
esse ēptā d. pecunia vñs aut ipz vñs. h. ē alias vñs
possi. redere vñs. **C**ōcor. **G**of. 7 **H**ostii. i. sum. d. vñs.
§. fi. **C**ōcor. et **S**pe. i. ti. d. vñs. x. pone vñs.

Quid si talis possessio perueniat ad illū qui vñs sol
uerat ex causa lucratiua nūquid extinguit eiz actō quā
prius habebat contra illum tertiū possessore. respō
det **H**ostii. i. sū. §. fi. q. sic. **T**amen h. m. **G**of. vñs ul
eius heres minime liberatur. ff. de vbo. obligacio. l.

¶ Quid et de eo qui mutuatur vñ alio pecuniarum ad pñfici-
pacōez lucti vñ alio. rñdñ. **O**stē. ubi sñ qñ tñles qñ iducūt ali-
qñ ad fenerādū tenēt i solidū si aliñ nō erāt feneraturi

Si aut alias erant feneatuli non tenent nisi in quantum
ad eos puenit. Secundu vero **Rd.** in neutro casu tenet si qui
tuz ad eos puenit. et est melior condicio illi in hoc casu quam in fur
to vel rapina ubi prestat auctoritate ad restitutionem. Te
nent et si nichil ad eos puenit. Et hoc ideo quod rapina et
furtu contra voluntatem domini sunt que patitur damnum. si uero
voluntate domini puenit ad creditorem. nec inuenit quod iura
rent actionem debitori contra huiusmodi inductores ad re
petendum uel ab eis quos debitores soluunt taliter iductis
per alios uel si ad iductes nichil peruenit ideo. concord. **Mo**
Quid dicitur eo quod pecuniam disponit apud uarios. **Arbui**
runt ideo ubi dicitur quod si quis committit pecuniam suam uario non
habenti unde alias uarias exercet hac intentione ut in
copiosius per uariam acquireret ei materiam peccandi daret. unde
et ipse culpe princeps esset. Si uero uario aliter habet. unde
uarias exerceat aliquas pecunias suas committat ut tutius fuerit
non peccat. sicut ad bonum hominem peccato hec **Tho.** **Arbui**
Vtru uariis intentionarius qui habuit intentionem aliquam
habendi et principaliter propter hoc mutuauit alias non mu
tuatur? si tamen deduxit in pactum tenet ad restitutionem. runt
Asten. ubi dicitur quod non est opus restitutione ad purgationem
delicti. si sola penitentia sufficit sibi sicut in simonia me
tali. ex dicitur simonia. c. si. hinc **Gof.** et **Ric.** in quarto. Sed contrarius
sentit **Hosti.** et **Rodo.** p. c. Consultuit. ex. eo. et **Luce.** vi.
Mutuum date nichil inde sperantes: ideo hinc eos tenet
ad restitutionem in foro penitentie de omni eo quod accepit ultra
sortes quicunque intentione debitor ei dederit. siue propter dilaci
ones exorta propter mutuum ei datum uel propter illud recipiendum ad
proximam terminum. Quanto inde creditor dat creditori
propter solam dilectionem non potest repetere nec retentionem sibi con
sulere si forte penes se habeat aliquid de bonis creditore
Concord. **Monal.** in sum. **Hoc** et tenet **Petrus** de anchara
no in c. uariis uoragine de uariis li. vi. et dicit **Lau.** de cor
dulis in suo tractatu de uariis Et hoc dicit tunc imo uer
rissimum hinc inno. et **Hosti.** quod semper tenet ex quo illa inten
tione principaliter ductus est: et est placuit **Rap.** in su. huius
ti. x. si nuquid: et **Archi.** in. c. i. xiiii. q. iii. Et hoc quo ad
iudiciu aie Et ita est confirmat **jo. an.** in. c. Consultuit de

uariis. Sed ipse **jo. an.** in mercuri. super regula peccati non
remittitur refert. quod quidam theologus hac questione dispu
tans distinguebat quando corrupta intentio mutuatilis ino
tuit debitori quod uideetur tunc quoddam pactum implicitum quod
habet vim expliciti. Est enim hinc eum duplex uaria. Una
metalis non obligans ad restitutionem ex eo quod fit sine omni
exactione uel pacto implicito uel explicito. Alia uero est
obligans ad restitutionem ex eo quod fit cum exactione ex pa
cto implicito uel explicito. Si ergo fiat cum implicito est
uaria mentalis: si cum explicito est vocalis. Ex quo inferitur quod
in casu in quo non innotuit debitori corrupta intentio
mutuatilis dato quod ea intentione principaliter ductus sit non
obligat ad restitutionem hinc dicitur theologum qui adducit
tales rationes. Primo quod cum formale sit exactio in uaria ex
pacto obligante uel aliquo aliud equipollens: ergo sequitur
quod ubi non est talis exactio nec aliud equipollens ibi non est
uaria ad restitutionem obligans: quis bene sit uaria mentalis
ad penitentiam peccati obligans. Et hoc confirmat quod aliter di
cendo non saluaret descriptio uarie qua dicitur. quod uaria est lucrui
ex mutuo pacto debitum uel exactum. Secundo quod sicut in fur
to dicimus quod si aliquis gratis et liberaliter in dono recipit: re
cipit quod suum iterum debet quis sit fur mente non tamen opere: ita
quod ad restitutionem teneatur: sic et in proposito uariis cessatur fur
dilectionalis. Si ergo intendit furari uariam accipiendo
et tamen non puenit ad opus pactonis uel exactionis: si liberali
ter accipit de uaria mentalis non obligans ad restitutionem
Tercio facit. c. si de simonia. ubi dicitur. Symoniacus mentalis qui
habuit animum principaliter ad aliquid accipiendum non tenetur
ad restitutionem eius quod accepit. si sufficit sola peniten
tia de peccato. Sed **jo. an.** runcet ad primum. distinguendo de
primaria uel secundaria intentione mutuatilis. scilicet ut primaria
equipolleat pacto. nam est pactum implicitum **Luce.** vi. Mu
tuus date et cetera non secundaria. Ad secundam runcet **jo. an.**
quod inter casus illum furti et casus nunc est maxima dissimili
tudo. quoniam licet donatarius in casu furti habuerit in
tentionem corruptam ad furandum non tamen donatio causatur ab eius
facto. nec est annexa illi intentioni corrupte cuius contrarium
est in mutuo. quod cum ex bono caritatis debet fieri gratis

hiebat principalit spe lucri cuius spei uiciose sequit effectus
consequendo lucrum **A**d tertiā rñet dñs **A**nto de butrio
q̃ ratio diuersitatis quare usarius metalis obligatur
ad restitucōnez foro penitēciali: et simoniā metalis
est h̃m doc. q̃a uia utroq̃ testamēto est phibita. nec
dispensacionez pape recipit. d̃ ṽhis. c. **S**uper eo: **S**imonia
tō ē phibita a iure positio et in eo ē simoniācū
q̃a phibituz sicut ē acq̃rere beneficiuz simoniace ubi
papa pōt dispensare. **V**n̄ dicūt doc q̃ in phibitis q̃a
simoniaca. **I**tem dicēdum qd̃ in uia metali. s. ut si jō
niacū metalis teneatur ad restitucionem quia phibita
Item dicit. **G**of. in sum. e. ti. in principio q̃ quedā illis
cite tenentur secūdum ius diuinum et hūanuz. et i his
si non constat. obligatur ad restitucōnez in foro penitēciali.
Si uero constat. obligatur in foro eccl̃astico. **E**t
sic loquitur de d̃tinētibz uia q̃a ibi tenetur alienū
qd̃ est omni iure phibitum. **Q**uedaz sunt que tenentur
iuste h̃m ius diuinuz et iuste h̃m ius hūanuz. **E**t tunc
cōsiderāndū ē modus phibendi iuris. quia si ius prohi
beat mentem conscito de mente illa punitur sicut est
i simonia prohibita a iure positio quia actualis uē
dicio est prohibita non solum mentalis quia hoc age
re est uetitum licet restituere non cōpellatur obliga
tur ad satisfactōnez peccati. **E**t h̃ ē qd̃ uolūt dicē tex. i dicto
c. fi. **E**t si dicat ulteiz q̃re uia plz phibet iure dīno q̃
simonia i bñficio dicēdū q̃ i uia alienū rapit. i simonia
alienuz emitt **E**t p hoc patet q̃re magis mēs punitur i
uia q̃ i simonia. q̃ uia phibitō habuit ortū a iure di
uio simonie aut a iure hūano **V**ire alias cōes alioz. toc
ibi p dñuz. **A**n. **M**onal. dicit. q̃ i simonia ē t̃pituto ex
pte dātis et accipiētis. **S**i i uia n̄ ē t̃pituto ex pte dātis
uhas. et iō ex iure dīno et nāli eq̃tate faciēda ē ei restitucō
Nec possi i h̃ casu papa dispēsaē. sed ex solo iure hūano
pecunia simoniace accepta ul recepta restituēda ē non
illi qui dedit turpiter s̃ eccl̃is. **V**n̄ nec. **E**lyzē p̃cepit
Gezi restitue qd̃ accepit a naama. et papa qd̃ uolūt p̃t i h̃
casu statuē. **P**ossi et dispēsaē q̃ n̄ solū i m̃tali siōia s̃ et
i illa q̃ pacto eēt exp̃ssa qd̃ t̃tini possi q̃ eēt siōiace acceptē

Quero an mutuās secundario sub spe aliqd̃ habēdi pec
cet et an teneat ad restitucōnem. dicit q̃ non. ar. lxi. di.
Quid p̃ccet. lvi. di. **S**i officia. i. q. i. **Q**uazp̃t. immo
naturalit ē obligat̃ ad antitota. ut i. c. **C**ū i officijs de
testa. **E**t tenet glo. i. c. **C**ōsuluīt d̃ ṽhis. **G**of. et **H**osti. i
sum. huius ti. p̃t prin. de quo p̃ jo. an. in. c. **C**ōsuluīt. et in
mercu. sup̃ secūda regla. et **M**onal. i. sum. **E**xi
Vtruz creditor cui ex caritate mutuantī debitor aliqd̃
ultra sortē stulit nō uolūtarie s̃ coacte. puta dubitans
ne indiscret̃ reputet̃ int̃m q̃ aliū ul hūc d̃ cetero nō i
ueniat mutuātez ul alia fili causa teneat ad restitucōnē
Rñet dñs **L**au. q̃ licz sit tuc̃ restitue cū puto q̃ si re
cipit pure credēs donatuz libealit et nō ut ṽham ul ut
coacte donatuz nō tenet ad restitucōnē. licz p̃ea sciat n̄
libealit datū esse. **E**x q̃ em̃ tempōe donacōnis habuit
bonā fidem recipit licite. licz donās tali coactōne duct̃
dederit et creditor nō habuit intencōnez tacitā ul exp̃ssaz
Nam semp̃ michi placuit opinio glo. i. c. **V**igilanti.
et c. fi. ex. d̃ ṽhis. s. q̃ mala fides supueniēs p̃scripcioni
implere nō facit quē obnoxii restitucōni. **Q**uod em̃ di
cit q̃ possessor male fidei nullo tempōe n̄ p̃scribit. hoc
bez ē dū ē in cursu p̃scribendi. quia tūc requiritur boā
fides. secus quāto iam p̃scripsit. nam lex pōt de meo
facere tuū iuxta notata p̃ jmo. in. c. **C**ōquēstus i glo. i
dicto. c. **V**igilanti quā opinionē circa p̃scripcōnez se q̃
tur jo. **G**of. **V**incē. et **H**osti. q̃ **H**osti. dicit. q̃ si sua cō
sciencia remanet lesa debet satisfacere cōsciencie. licz sit
scrupulosa q̃ theologa. ex q̃ timet ubi nō ē timēduz. d̃
simonia. c. **E**t si q̃ciens de quo i sum. eiz i. c. de p̃scrip.
retuz imobi. s. q̃ exigūtur. **H**unc passuz plene exami
nat jo. an. in mercu. posita sup̃ regula. **P**ossessor ma
le fidei in ultimo articulo nisi talis credulitas est craf
sa ul supina: qd̃ bonus vir habet arbitrari. **C**ontra tñ
p̃dictam determinacōnez tenet mag̃ **G**reg̃. de ari
mino. **I**tem nota q̃ si creditor anteq̃ debitor donass̃
sciuss̃ eiz intencōnez quia coacte dediss̃ nō possi recipere
sana consciencia. puta si sciēt q̃ debitor donaret creditori
timore ne repetat capitale de p̃senti non sine magno

forsan in comoto debitoris iuxta ea que notatur. ff. de
 codicibus i. debiti. l. Si non forte. §. Si quis falso i. glo. Et
 facit quod notatur in c. Debitorum ex de regulis iuris. Vel si
 soluat ne reputetur indiscretus et alia uice non placet mutu
 antem in suis necessitatibus. ar. eorum que no. io. q. 2. hoc
 ius in glo. 4. Jo. an super regula. Tantu in. 3. ar. prime
 ptis et in solucione. q. in quanto membro i. 8. Et dico cum
 Gof. Non tamen debet creditor leuiter iudicare debitoem
 coacte conare ne in pncipem ruat. l. penul i. pn ad tercul
 d. x. boz signi. l. 3. fi. Nec debemus eum iudicare compulsi
 tamquam nolentem reputari indiscretum. Monal. dicit quod si
 debitor creditoem uolentem recipere pecuniam suam puenit
 muneribus gratis rogans ut det dilacionem propter dilectionem
 ul propter deum et creditor recipiens munera gratis respectu
 preteriti temporis non futuri quous postea det indigentem bene
 uolam dilacionem quam alias non daret ut si uidisset eum
 ingratum dat. dico principaliter propter amicitiam ul propter deum
 secundario uero propter gratitudinem debitoris et hoc facit
 ratione preteriti temporis non futuri non est uisa. dummodo
 gratis recipiatur et offerat huiusmodi quidam. **¶** **¶**
¶ Quid si non sit corrupta intentio creditoris debitor tamen propter
 mutuū acceptū ul ultimum retinendum dat ei aliquod nūquid credi
 tor tenetur restituere illud. Rndet. Asten ubi s. non tenet
 de bona fide consuetis nec est de extantibus quod diu probabile
 credidit: quod ex dilectione sola ei debeat. Si autem credat ul
 probabiliter dubitet quod propter illam causam ei seruiet restituere
 tenet. Quanto autem debitor non gratis dat ul gratis cre
 ditor non mutuatur debitor si alias habeat de bonis cre
 ditoris et per retentionem sibi consulat de uisa quam credit
 non est cogendus ad restitutionem in foro penitentiali
 Concoz. Monal. in. sum. **¶** **¶**
¶ Quid de illis qui adueniente solutionis tempore siue ter
 mino nolunt dare dilacionem debitori qui iuramento
 astrictus est soluere nisi data ei pecunia uel alio equi
 polenti. Respondet. Astensis ubi supra quod tenent
 ad restitutionem. ex. e. c. Consuluit secundum. Ray.
 Si tamen debitor creditorem uolentem recipere uel
 erigere pecuniam suam debitor preueniat muneribus

147
 gratis rogans eum ut det sibi dilacionem propter amicitiam ul
 propter deum et gratis recipiat creditor illa munera ratione
 preteriti temporis non futuri licet propterea det indigenti ut be
 niuolo et dilecto: quod alias non daret si eum ingratus videret
 Det dico principaliter propter amicitiam ul propter deum: secundario
 uero propter gratitudinem debitoris. et hoc facit ratione preteriti
 temporis non futuri non est uisa. Vnde ille non tenet ad restitu
 tionem eorum que sic accipit secundum quosdam. Vi
 de supra usura. i. §. xxij. **¶** **¶**
¶ Nūquid clerici uisas quas habent ul habuerunt de rebus ecclie
 lie restituere possunt. Rndet. Asten. i. sum. ubi s. quod non
 quod res ille sunt pauperum nisi quando tenent de pecunia uisala ul quod
 alia sua expensis in utilitate ecclie si restituere debent de re
 bus suis patrimonialibus. Roto. uero credit quod si hoc non
 pnt de bonis suis facere de fructibus ecclie quos percipi
 unt licite possunt se liberare. **¶** **¶**
¶ Quid de hoc casu quidam consuluit alicui quod feneraret: et
 dedit alicui pecuniam gratis ut feneraret: nūquid isti tenent in
 solidum ad restitutionem. Rndet. Alex. d. alexa. i. suo tracta
 tu potest dici huiusmodi quod dā quod quod inducunt aliquos ad fenerandum qui
 alias non essent feneraturi tenentur in solidum. Si autem alias
 essent feneraturi non tenent nisi in quantum ad eos puenit
 Alij autem dicunt rationabiliter moti: quod in neutro casu tenent.
 nisi in quantum ad eos puenit: nec in alijs duobus casibus. scilicet cum
 quis contrahit societatem cum aliquo ad fenus exercendum. ul cum
 quis dat pecuniam uisario ad participationem lucris. Mouet
 autem isti ad hoc dicendum propter differentiam que est inter rapinam et
 furtum ex una parte et uisum ex alia penes uoluntariū et non
 uoluntariū: ex qua differentia oritur quod in his casibus meli
 or est iudicio uisarij quam latronis furis ul raptoris. Nā in ra
 pina et furto tenet restituere qui prestat auctoritatem et si nichil
 ad eum puenit. Et hoc quod furtum et rapina est contra uolu
 tatem tomini non sic autem est in uisa ubi est uoluntariū mixtum
 Vnde in rapina et furto iura dant actionem spoliatis contra
 illos quorum ope ul consilio ul ministerio furta et rapine fi
 unt: licet ad eos nichil puenit. non autem sic est in uisa quod non da
 tur actio contra tales inducentes cum ad eos nichil puenit
 Vt utrum uisarius teneat ad restitutionem pro uiro **¶** **¶**

defuncto q̄ fuit v̄hari. **R̄ndet** idē. **Alex.** q̄ uxoz tenetur
ad restitutionē p̄ uiro defuncto inq̄ntū ad eā puenit de
bonis eiusde. ul̄ inq̄ntū usā ē de bonis eiusde. q̄ si nichil
ad eā de talibz bonis deuoluūt ul̄ si i tomo maiti habz
fructz sufficiētes p̄ suis necessitatibz. p̄ oibz q̄ expē
dit: tūc i nullo tenetur.

¶ **Vtrū** uiro uiuēte ip̄o ignoante uxoz possit restituere
R̄ndet idē. **Alex.** q̄ uxoz cū nō sit dñā rez nō debz se i
tromittē de r̄stitutionē ignoante uiro ul̄ contradicente
Dixerūt tñ q̄dā. q̄ l̄ vxoz nō sit dñā rez tñ q̄ ē data in
adiutoiū uiro cui salutē p̄curat tenet: i dō sūt d̄ bonis
p̄p̄s uiro pōt facere elias ignoante uiro a nō p̄hibēte
q̄a sicut agit cāz uiro eoz mō pōt facere r̄stitutionē a si
sciente a nō otradicēte h̄ faciat securz ē. **Sec̄** autem
ē si sciat a otradicat: tūc em̄ mulier tenet obediē i om̄it
tēto tale bonū ad q̄d nō tenet de necessitate. **Cōcōz.**
Q̄stē i sum. li. iii. ti. iiii. **Et** h̄m eū mulier nō tenetur re
stituē p̄ furto uiro nisi q̄ntū ad eā puenit de bonis eius
ul̄ inq̄ntū bonis eiē usā fuit. **Si** uero ad eā nichil d̄ ta
libus bonis p̄uenit ul̄ et in tomo eiē de dote sua ul̄ et
aliunde expensas sufficiēt habuit in nullo tenet q̄ ni
chil inde habuit q̄d n̄ r̄cōpensauerit.

¶ **Vtrū** uxoz a familia teneat ad r̄stitutionē eoz que cedūt
i usuz uite eoz. **R̄ndet** idē. **Alex.** q̄ p̄cipi aliqd d̄ bonis
ūhari uel raptoris est duobus modis. **Aut.** n. p̄cipit
ignoante aut scienter. **Si** ignoant excusatur. **Si** sciēt
excusari pōt p̄ r̄cōpensationem ut dictum est. **Excusari**
etiam pōt p̄ necessitate corpōali q̄n. s. aliud t̄me
dium cōmōde inueniri nō pōt sicut accidit paup̄ibz
mendicātibz. **Per** hoc excusari pōt filij a filie i tomo
pentum q̄ necessitate cogēte aliē uiuere nō pōt a eo
rez mō uxoz. **Aliqn̄** sit excusacō p̄ r̄cōpensationem si
endā: ut si q̄s accipit necessitate cogēte sperās se r̄cōpen
saturū i futurū. **Et** h̄ excusari pōt uxoz a familia dñi. s.
p̄ponūt se r̄cōpensaturos q̄ sperant habere facultates
ad h̄. a hic ē unz mōz dicēdi. **Cōsuevit** tñ dici coiter q̄

si vxoz a familia non sperāt de r̄correctione v̄hari a vice:
ant eū nō soluendo si sūt ibi aliq̄ bona de iusto. i. iuste
acq̄sita. d̄ illis si sepeata sūt debet expēdere. **Et** idē ē si
sūt ibi aliq̄ de iusto. h̄ ita mixta q̄ discerni nō pōt. **Et**
hoc intelligēdū q̄n vir ē i soluēdo. **Si** aut nichil ē ibi d̄
iusto ul̄ vir nō ē i soluēdo. q̄ oia bona illiē nō suffici
unt ad r̄stitutionē ul̄ satisfactōnez. tūc nichil accipiat
d̄ bonis illiē h̄ magis querāt sibi victū aliūde. **Q̄d** d̄
Q̄sten. in sum. li. iii. ti. xi. q̄ vxori vsuāry cuiē dos ē de
v̄ha a vir nichil habet q̄ d̄ v̄ha. succurrit vt uiuē possit
d̄ his q̄ sūt i tomo viri si ip̄a laborat in tomo siue ven
dendo siue suendo siue et bona ne pereant custodiēdo.
q̄ in hoc agit creditorz vtilitatem. **Si** ued vir habeat
plura in certa tūc auctoritate ep̄i q̄ debet paup̄ibus p̄
uidere licite pōt d̄ eis uiuere. ar. di. lxxij. **S. Genealit.**
a. c. Episcopus cauere tñ aliē tenet.

¶ **Quid** d̄ recipiētibz ab eis muneā elemosinas a oblacio
nes. **R̄ndet** idē. **Alex.** q̄ recipientes elemosinas ab ūha
ryz. aut sciūt q̄ sūt ūhari aut nō. **Si** non sciunt non
peccant recipiendo nec tenentur ad r̄stitutionem. **Si**
uero hoc sciunt a faciunt necessitate opellente non pec
cant. necessitate uero cessante peccat q̄s accipiēdo ab
v̄hariy notoriy p̄p̄ scandalū. **Et** q̄ ip̄o iure sūt excoū
nicati. ideo acceptū ē restituendum. **Si** uero ūhari nō
sunt notoriy pōt aliquid accipi ab eis si credat q̄ aliqd
habent p̄ter ūhas. **Sec̄** ē si nichil habent. **Tūc** em̄ ac
ceptū debet restitui. **Sed** cui r̄stituet clericz oblacōez
quam a tali recepit. **R̄ndet** **Hosien.** in li. ti. de v̄his. **S.**
Qua pena ē. **Sed** cui h̄m **Alanū.** q̄ episcopo loci. **Bz**
secūdū **Guliel.** restituatur ei qui obtulit in opprobriū
sui. ar. d̄ homi. **Sicut** dignum. **S.** **Eos** de usuris **Cum**
tu. **S.** **Super** his.

¶ **Quid** d̄ vxore v̄hari q̄ q̄cqd̄ habet ē de v̄ha a hoc dicat
ei osciēcia. **Vice** d̄ pplexitas. **S. i. a. S. xv.**
¶ **Quid** d̄ tutore a curatore q̄ dāt pecūiaz pupilli ul̄ adulti
ad v̄haz. **R̄ndet** **Monal.** i li. q̄ tenet ad r̄stitutionē p̄ eo q̄
p̄stant auctoritate talibz otradicētibz a illi quoz tutelaz
ul̄ curā gerūt p̄ se nō essent talia facturū.

Quid de huiusmodi et mercenariis vhariorum et de emittibus
et vendentibus ab eis. **R**ndet itez **A**lex ubi. s. q. quis
pōt fieri particeps vhariorum recipiendo aliqd ab eo apt ali
quam recōpensationē factam ul fiēdam. **E**t iteo huien
tes vhariorum et mercenarij possūt recipere mercedē
suam si huiunt eis in licitis et honestis. nec tenentur
ad restitutionem. et h quia utilitas quā cōsequūtur ipi
vharij ex opere huiusmodi huienciuz cōpēsāt cū mercede
quā dant huientibus illis: et maxime qz apt mercedē
datam nō pnt dici paupēs cum loco mercedis habe
ant cōmodum oparum. **S**ecū aut si huiert i illicitis
et ihonestis tūc em non pnt recipere mercedē. **I**dem
iudicandum ē de cultoribus prediorū vhariorum et alijs
mercenarijs eorūdem. **C**oncor **A**sten in sum. li. ij. ti. xi.
Et. **M**onal. i. sum. **P**ropt eandēz rē cōpēsacōz excusatur
creditor ul ēptor ul uenditor qz rēpit ab vhariorum qd sibi
debet qz ex h nō fit vhariorum paupior. dū. s. danto pēium
recipit rez. **E**t iō cōsuevit dici qz illi qbz debet aliquid
ex tractu ul qsi ex maleficio ul qsi pnt rēpē qd sibi d
bet ex huiusmodi rēbz dū tñ rē furtiuā ul raptā ul vhariorum i
suaz speciem nō rēpiāt. **H**oc aut uey ē mariē si dñiuz
rei i vha nō trāsfertat. hz et illos qz dicūt otrariū credē
duz ē qz nō dz rēpi i solucionē res vhariorum i specie qz pōt
eā debitor qz dedit educē a creditoē si extat. **C**xxxiii
Vtrum fautores ul tēnētes vhariorum i tra sua teneāt ad
restitutionē. **R**ndet itez alex qz tales nichil tenēt rēstitu
ere si nichil ad eos peruenit de bonis vhariorum. licet alit
per cet contra deum dāto fauorē talibus. nec ē sile de
auctoribus mali qz sunt cā p se mali eiulde. **E**t de istis
qz sūt magis cā p accidēs mali puta qz tle malum con
seruetur in patria uel libere fiat. **C**xxxiiii
Quid d illo qui mutuauit nomine alieno ad vhariorum utz
teneat restituere. **R**espondet item **A**lexander qz sicut
prohibetur quis accipere vsuras nomine suo ita noīe
alieno. **V**nd. xlvj. di. sic. dē et ē uerbū **L**eonis pape **S**ic
non suo ita nec alieno nomine quis clericorum exer
cere fenus attemptet. **I**ndecens enim ē crimen suum
commodis impendere alienis **E**t quia nullus debet ex

149
debet exercere vhas noīe alieno: iteo si tutor uel curator
exercet tales vhas noīe alieno tenet ad restitutionē: et
specialit si ille cuius noīe hoc fit nō ē soluēdo: qz agētes
et cōsciētes pari pena puniūt. **Q**uidā tñ dicūt: qz et il
le cuius nomine fit ē soluēdo qz tutor tenet. **V**erū ē qz
si ille cuius noīe sūt accepte vhe soluerit libeātur qz acce
pit. **S**ed p mū dictū ē racōnabilius. **L**icet aut sic dicat
de tutorē et cuatōrē: qz tenent qz p stāt auctoritatē talibz
otraditbz et illi qz curā gerūt alias nō eēnt hoc factū
tñ hoc dici nō pōt de illis qui gerūt. misteriu nudū si
tut sunt huiētes vhariorum qz numerāt pecuniā p tomis
suis ad vhariorum et eā recipiūt ad opus et vsuz eoz. **T**ales
em nō vidētur teneri cū idē vhariorum alias p se ipos ul p
alios mistros eēnt hoc facturi **V**ide infra. **C**xxxv
Quid d tutore et cuatōrē. vid infra. **S**. pxiō **C**xxxvi
Quid d illo qz gerit negociū alienū et sine mādato eius
fenerat ad opē illi cuius negociū gerit anteneat ad rēsti
tucionē. rñdet itez **A**lex. qz sic: qz talis fuit actor et mini
ster otraditbz vhariorum. **C**concor. **A**ste. i. sū. i. li. 3. ti. xl. **C**xxxvii
Quid d illo qz bona intencōe rogat vhariorum ad instā
tiā paupēs. ut illi mutuet. **V**trū peccet. rñdet **R**ic. in
qzto. di. xv. ar. v. q. v. qz nō: qz quis sciat qz vhariorum acci
piat vham: hoc tñ non intendit iste: quia potius vel
let qz mutuaret sine vha. **C**xxxviii
Quid d ciuitatibz ul collegijs dantibz pecuniā ad vsu
ras: nūquid oēs et singli sūt vhariorum et tenent ad rēstitucō
nē. rñdet **A**sten. li. iii. ti. xl. fm **R**ay. qz sic. s. oēs illi. qz
rum auctoritate et cōsensu sit. argumto. ex d vhis. c. **C**on
quest. vii. q. i. sicut vir. xliii. q. iii. **S**i hēs **E**t fm **H**o
sti. et oēs illi qbz placz i mēte: et ratū habēt et cōsciūt
et phibē pnt et nō faciūt. ex d sen. exco. qñte. hec **H**osti
i sū. d peni. **S**. fi. x. **Q**uid de ciuibz. **C**concor **I**o. de lig. p. l.
municipes **D**e cōdi. et de mō. **S**ecū i phibē nō valētibz
pnotata i. c. **S**uper eo. de rap. mli. et ipi participant
omodum. **I**dem **A**rchi. xli. di. c. ij. **E**t jo. an. in c. **C**o
questus de vsuris. **C**xxx. xl
Sed nūquid singli d collegio ul ciuitate tenent rēsti
tuere i solidū qd habuit collegiū ex vhis. rñdet idē vbi

supra secūbū. **Roto** Licet illi qz auctoritate et consensu tā
lia sūt sint vharj ut dī. **Rap** nō tñ tenetur ad restitu
mī qntū ad eos pueit de vha ul qntū reuati sunt ab
expēlis qz sūo fecisset i sustinēbis oneibz omuitatis
mī forte psterit auctoritate cōpellēto aut p̄cipiēto coi
tati alit feneāti q alit hoc factuā n̄ est; i q casu i solūū
tenet. **Cōcor.** **Monal.** i sum

Quid d regibz et alijs doibz q cogūt dbitoēs dāe vhas
Rndz id ubi supra q tenet ad r̄stitutōz et si nichil ad
eos pueit. **Secūdo** uēo **Alex.** d alexā dñi q vharjz fauet
ul eos i t̄tis suis retinēt nichil r̄stituē tenet si nichil ad
eos d bōis eoz puenierit; l; alias peccet ut d. **S. xxxiii.**

Quia si qñbz fieri restitucō. **Quero**

qñ debz fieri restitucō vharj. **Rndz.** **Alex.** d. alexā. i suo
tractatu d vhis q statim qz nō remittit peccatū i t̄tea

Tenet aut hōmo eē i tali statu ut remittat sibi peccatū
Pretea illa q eadez iuria q recipit qz alienūz vel illud
r̄tinet; sed ad semp tenet alienū nō recipere ergo ad semp

tenet illud nō retinere. **P**retea l; p̄cepta affirmatiua
nō obligēt ad semp; tñ ad h obligāt p̄cepta negatiua

Licet aut p̄ceptū de restitucōe faciēda hz formā iudicā
affirmatiuoz; tñ hz ueritate iplicat negatiuoz p̄ceptum

quo p̄hibet aliqz retinere alienū. **D**etinere em̄ alienū
peccatum ē. **E**t ideo sicut quis semper tenet reserere pe

ccatum. ita tenet semp reddere alienum. **I**n aliquibus
tñ casibus non tenetur quis statim restituere. **P**rimo

qñ restituendū esset cōtra bonū p̄xiū. **E**t ideo nō teēt
qz gladiū restituē suisol. **D**ebet tñ habens gladium

habere animū ut sit parat⁹ ad r̄stituendū. **D**e hūi i
p̄isana p̄iurium. **A**li⁹ cas⁹ ē si h fiat de uolūtate illius

cui d; fieri restitucō. **T**ali em̄ cōsciēte nō tenet statim
restituē; quia p̄nce ē ac si acomodaēt. **N**oc at itelligi

dum si libere et sine timore cōsentit. **A**li⁹ casus ē qñ cō
bens restituē expectat oportunitatez restituēdi cū maio

ri pace et honestate quaz si statim restituēt licet re se sit
statim parat⁹ restituere; puta si ille cui fiēda est resti

tucio ignorat debitum et non sine scandalo aut aliquo

de honestate possit fieri talis restitucio. **A**lius casus ē
si possibilitas nō adesset. tūc em̄ nō tenet. **xiii. q. vi.** **E**t

ē uerbum **Augstini** ad **Macedoniū** Si res aliena p̄p̄
q peccatū ē posset reddi et nō reddīt p̄nia nō agit sed

simulat. **B**n at dicit possit reddi qz si n̄ p̄t n̄ tenet ex d
vhis. **c.** **C**ū manifestos: ubi dī q vharj sūt cogēdi ad

restituendū dū habeāt ifacultatibz bñ possint restituē
Bn aut dicit in facultatibus: ut ibidez dicit. glo qz licz

vharjz amiserit vhas nichilomin⁹ tñ tenet p̄p̄ morā
Si aut nichil habz liberaet. **S**i aut habz semp ē i morā

et maxime in furto ubi tenet res aliena iusto dñō et bñ
nēto semp auget peccatū. **I**deo dicit. **Augustinus** ad

macedoniū. **N**olētes reddē qd nō uim⁹ male abstul
isse et unde reddat habē cognouim⁹ in crepēte obse

rem⁹ et detestemur qsdam claz qsdā palā sicut diuer
sitas p̄sonaz diuersaz videt posse accipere medicinā. qz.

statim et qz teneat restituē satis habet. ex de **simon:**
Matheus ubi dī. cuidā **M**ultum tibi consulis si admi

stracōnez celest ac spōte dimittas. glo. celest. i. i dñi
nenti quia qnto ampli⁹ d̄cedat re tāto gūi⁹ peccat sū

fur q semp ē i morā. **V**n ex de **simon.** **C**ū i ecclie corpe
dī qz tāto gūi⁹ sūt cōmīa qnto diut⁹ ifelicē aīaz d̄tuent

alligatā i dñbz supra dictis **Cōcor** **Alex.** i sum li. iii. ti
Quero pōt q aliqz n̄ pōt restituē sine

grādi dispēdio bōz suoz forte qz nō iueit q velit bōā
sua emē ul qz ille cui r̄stitutō fiēda ē n̄is d̄ist⁹ et n̄ p̄t ire

ad eū siē gñdi dāno nec hz q velit pecūiā ad eū d̄ferre
Rndz id **Alex.** **I**n p̄p̄ cāu dī p̄t tali qz petat licēciā de

feēdi et obtineat ut satisfaciāt illi cui d; rōne itē et bñ
qd icurrē pōt ex d̄illacō data a tātū d̄et ei ex r̄bz suis

qntū res ul pecūiā ablata ualet **I**n hō aut casu qñ ille
cui faciēda ē restitucio ē absens dī pōt qz si modis

cum ē illud qd restitui debet nec mitti pōt illud modi
cum sine magno damno illius q debz restituere et mo

Et id expectare potest donec inueniet nutum quod deferat res-
titutionem; vel quod ille ueniat ad partes propinquas. Interim autem
potest deponi depositum illud quod debet restitui apud locum
religiosum. Si tamen oporteat raptorem; vel furem pati aliquis ex-
pensas non propter hoc debet differre restitutionem. **V**n ex de rap-
t. i. dicitur de illis qui de loco ad locum euntes rapinas faciunt
quod excommunicandi sunt a prelatibus illius loci ubi rapinam fecerunt et
significanda est eorum excommunicatio episcopo proprio qui ipsos in re-
cipiat antequam illuc redeant ubi rapinam fecerunt et omnia ple-
nemendat. **C**oncor. **A**sten in sum. ubi supra.

Quero pone quod ille qui debet restituere est multum indigens et
qui in extrema necessitate. **R**ndet idem. **A**lex. quia aut ille
cui tenetur restituere equaliter indiget: sicut et ille qui debet resti-
tuere: aut non multum indiget. In primo casu uidetur quod statim
debet restituere quia nullus debet facere preiudicium suum de re aliena
cum damno illius cuius est ipso iure. In secundo autem casu si ille qui debet
restituere tamen indiget quod si sciret ille qui debet recipere indigere
et ei et necessitate non debet habere rationem et caritatem frater-
nam sibi claudere viscera pietatis sed eadem charitatem sibi
subuenire mittit in toto vel in parte. **E**t in tali casu potest differri
restitutionem ita tamen quod patet sit et promptus restituere quando muta-
bitur eius condicio. **N**ec autem dilatio fiat de consensu ius-
dicis ecclesiastici. Si autem ille qui restituere debet non tamen in di-
get quod si ille qui debet recipere sciret in digentiam et neces-
sitatem eius non tenetur ex fraterna dilectione dare sibi
dilationem pro toto vel in parte tenetur statim restituere. **C**oncor.
Asten ubi supra. **R**ic. uero in. i. di. xv. ar. ultio. q. v.
dicit quod si ille qui damnum intulit habet aliquid ultra neces-
sitate sustentacionis nature quous sit sibi necessarius
ad victum secundum decenciam sue persone restituere tenetur. **N**on enim
licitum est de alieno uiuere cum seculari honore. Si autem non
habet non necessaria ad sustentacionem nature tunc distinguendum
est. quod aut ille qui damnum passus est non indiget ad sustentacionem
nature eo quod est ablatum: et tunc ille qui abstulit restituere non
tenetur: quia ex iure nature licitus est unicuique usus
possessionis necessarie ad sustentacionem nature. **E**x-
trema enim necessitas via facit communia. ff. ad. l. **R**odiana
reiactu. li. ij. in textu. et glo. Aut indiget ad sustentacionem

nature eo quod ablatum est. **E**t. tunc subdistinguo quod ut prius
indiget illa re ad sustentacionem sue nature quod fuit necessaria
ad sustentacionem nature illius qui abstulit. **A**ut eorum tempore
uterque factus est indigens illa re ad sustentacionem sue nature. **A**
ille qui abstulit prius factus est indigens illa re ad sustentacionem
nature sue quod ille a quo ablata est. **P**rimo et secundo potest dici
sine preiudicio quod ille qui abstulit rem illam tenetur restituere
illi a quo abstulit quod nunquam facta fuit res illius quod ea abstulit
sed semper remansit istius de iure. **P**ropter enim suum in statu in
quo res mea est michi necessaria ad sustentacionem nature
non potest fieri alterius me contradicere. **S**i tercio modo tunc
ille qui abstulit non tenetur restituere quia ab illo tempore
quo facta est necessaria ad sustentacionem nature cum tunc illi
a quo ablata est non esset necessaria acquisitum fuit ius
in illa re illi qui abstulit. et ideo quauis damnum passus propter
ea uenit ad statum in quo res que fuit sibi ablata esset sibi
necessaria ad sustentacionem nature non propter hoc habet minus ius
in illa re quod ille qui abstulit nisi ille qui ea abstulit de-
venisset ad statum in quo amplius non esset sibi necessa-
ria ad sustentacionem nature.

Quero sufficiat confessio quod debet restituere in periculo mortis exi-
tenti condere testamentum super restitutione male ablatorum.
Rndet idem. **A**lex. quod non cuius ratio est. quod testamentum est uolu-
tatis nostre iuxta sententiam de eo quod propter mortem suam
fieri uoluit. **T**estator enim uult hoc fieri propter mortem ubi non
est locus penitentie. sine quo non absoluitur confessio. et oportet
quod in uita uelit hoc restituere alias non remittitur peccatum.
Proterea iusticia dei requirit ut ille satisfaciat qui peccauit et
ideo sicut confessio peccauit ita ipse ideo tenetur satisfacere. **N**on
autem hoc facit si reliquit in testamento quod per alium fiat. **S**i ergo uult
satisfacere ita quod ei remittatur peccatum si habet pecuniam bene
possit restitutionem fieri propter exponat eam pro fidelis nutum suum resti-
tutioni antequam moriatur. et faciat proclamari quod omnes
ueniant recepturi plenam satisfactionem a quibus habi-
ta est usura. **S**eruetur autem in absolucione talium
quod dicitur extra de usuris. c. quamquam ubi dicitur
quod usurarius sepultura denegatur donec plene satisfactus
fuerit illis quibus faciendum est satisfactum si prelo sint ipsi aut alij

qui pnt acquirere ul eis absentibz loci iordinao aut eis
vice gereti siue rectori parochie i q testator habitat. ex
d uhis. c. quagq. li. vi. **Cocoz. Asten. i. sum. li. 3. ti. xi. Que**
ro q lit forma testamti vhariz. uide Aste. ubi s.

Quid si is q vhas exercuit ul extorlit ad mopiaz reues
nerit. rñdet **Asten. i. su. li. 3. ti. iiii. q. licz vhariz itelligat**
sep esse i mora. ut. C. d. furtis. l. subtrahere. tn si pauper
tas eu excuset r bonis cedat e excusat r absoluedus tn
tenet satisfacere si ad pinguore fortunā reuenerit. i. ha
bita racōne ne egeat sup q pstabat idonea caucōnez. ex
e. c. Cū tu. S. penul. r de solu. c. iordan. Et pōt cedē an
litez i pñencia ul et i absencia p nūciū ul epistolaz. ff. d.
cessi. bono. l. penul. r si. et h uerz i iudicio otēcioso.

Sed nūqd idē ē i foro priali. **Goff. dicit q nō: imo di**
cet. ei q totū restituat. qz nō remittit peccatū nisi resti
tuat ablatū. ex. e. c. Cū tu. xiiii. q. vi. **Si res Ablatū di**
co siue p furtū siue p rapinā siue p vham. xiiii. q. v. **Si**
qd inueisti. Et si uidet uelle. **Ber. i. c. Cū tu i glo. Sed**
i otrariū arguēs **Hosti. dic. q amittit. pūilegiū ex iu**
sta cā sibi datū. Nā si tēpōe fais licz alienū sine peccato
accipere multo forciz retinē. **hec Hosti. Aliq aut uolūt**
q si nō pōt talis satisfacere petē tenet dilacōez ul remissio
nē sibi fieri cā eleōsine ab illis qbus tenet restituere.
Et sic est i statu salutis alit nō. xiiii. q. vi. **Si res. Sed**
hoc nimis duz uidet. Vñ credo q ad salutē ei sufficiat
q si ad pinguorez fortunaz beneit restituē firmit i cor
de pponat.

Quid si quis ret vhariz modiu bladi p vha q modo
ualet. x. solitos r p8 anū idēz modiz ualet. xx. solitos
nūqd vhariz tenet restituē modiu bladi illi q redit
i ualorez iq nūc ē ul i q fuit qñ redit. **Rñdet Asten i**
sum. li. 3. ti. xi. q. hoc erit in optione recipientis quia
cum vhariz ulqz modo non restituit r mora reddēdi
preiudicare debeat sibi: restitucio secundum opconez
recipientis fieri debet.

SVRA Duodecimo. s. quantum ad locuz vbi
debet fieri restitucio. **Quero vbi debeat fieri resti**
tucio male ablatorū. rñdet **Hosti. i. ti. d. peni. S. qbz x.**

sed q forma huada ē q si sūt male ablata icerta debent
erogari i pias causas r maxie i alimoiar paupū r rēp
ciōz captiuorū. ar. de pig. c. i. x. q. ij. hoc ius. Et pcpue i
uilla ul si uilla nescit i dyocesi ubi talia sūt commissa
Cocoz. Monal. i. sum i tractatu tstitutionū dices q qñ
ignoant spoliati distribuant paupibz ul i pias causas
Et si i uilla ubi facta ē spoliacō si comod fieri pōt alias
si multū remota sit ul ex alia iusta cā sufficit q h alibi
fiat. Similit si uilla nescit saltē fiat i illa dyocesi ubi ra
pina facta. ē. **Cocoz. Alex. d. alexā ut. s. uha**

SVRA Tredecio qntū ad ordinē tstituēdi r mor
du. **Vtz tstitutō vharz deat fieri publice ul puate**
rñdz. **Alex. d. alexā i suo tractatu d vhis q vhariz noto**
io d necessitate salutis op8 ē facē tstitutōz publice ppe
ifamiaz r scādalu qd ē idē ut sicut peccauit i scādalu pxi
mōz r malū exēplū: ita satisfaciat publice alias nō debe
rent sibi dai sacmēta ecclie r eccliaistica sepultuā.

Vtrū pri8 sit fienda restitucio male ablatorz q solucio
debitoz ul legatorz. rñdz id **Alex. q p8 restituēda sūt**
male ablata q soluēda legata: cui8 rō ē qā donatō le
gatorz ē ex reuocōne legatoris: r iō superogacōis fuit
in eo reddē aut male ablata ē hm necessitatē iusticie
prius aut illa sūt reddenda: que sūt hm necessitatē iu
sticie q illa danda que sunt supererogacionis. **Cocoz.**
Aste. i. sum li. iiii. ti. iiii.

Vtrū pri8 restituēda sūt male ablata q debita soluēda
rñdet id **Alex. q male ablata: r ē rō qz eoz solucio tol**
lit iniuriā factā deo r proximo r maxime in furto et
rapina. In solucione autem debitorum non tollitur i
uria sed saluatur iusticia. Et ideo uidetur hoc prius
faciendū illo. Et si fiat contrarium in pluibz uidetur
hoc esse q debita sunt clara r manifesta. restituentes
autē non sic. sed inqrenze sunt. Ceteris autem paribz
claruz pcedit icertū. Debita sūt dēmiāta: puta qz dbeo
tibi. x. Nō sic aut q dbeo tstitui. **Cocoz. Aste i su ubi. s.**
Vtrū fiēda ē p8 tstitutō vni q alit. rñdz id **Alex. q iiii**

q̄ sic i casu: puta qñ restitucō vniū ē determinata ⁊ cla-
ra: alteri aut nō. Et sic videt q̄ ceteris paribz p̄us sit fa-
cienda isti q̄ illi. Item si restitucō amboz sit eque cla-
ra tñ vnū ē paup ⁊ alt diues videt q̄ ceteris paribz q̄
p̄us possit fieri paupi q̄ diuiti: tñ q̄ magis indiget: tñ
q̄ cū maiori iuria tenet res paup̄is q̄ diuitis. Itē si
vterq̄ ē eq̄lis ōdicōis i paup̄tate ⁊ in diuitiis tñ vni
facta ē p̄us iniuria q̄ altē: videt q̄ illi p̄us fida ē res-
titucō cui p̄us facta ē iniuria. Cōcor. Q̄stē. i. sū. vbi s̄. **¶**
Quid si hēditas n̄ sufficiat ad satisfaciendū oibz. nūq̄
satisfaciat p̄mo venientibz. rñdet. Astē. vbi s̄. f. Guil.
i. c. Quāq̄. ex. e. li. vi. q̄ nō. imo satisfaciat eis et alijs
p̄ rata. ex. de testa. c. Relatū: ⁊ ff. de pac. l. Si plures.
Jo. an. dicit. q̄ satis videt i h̄ casu temp̄ ōlteradū vt
q̄ p̄mo soluit qd suū ē integre recipiat ⁊ sic d̄ singlis v̄
regulis iu. c. Qui prior. Sed primum dictum magis
placet michi Q̄stēsi.

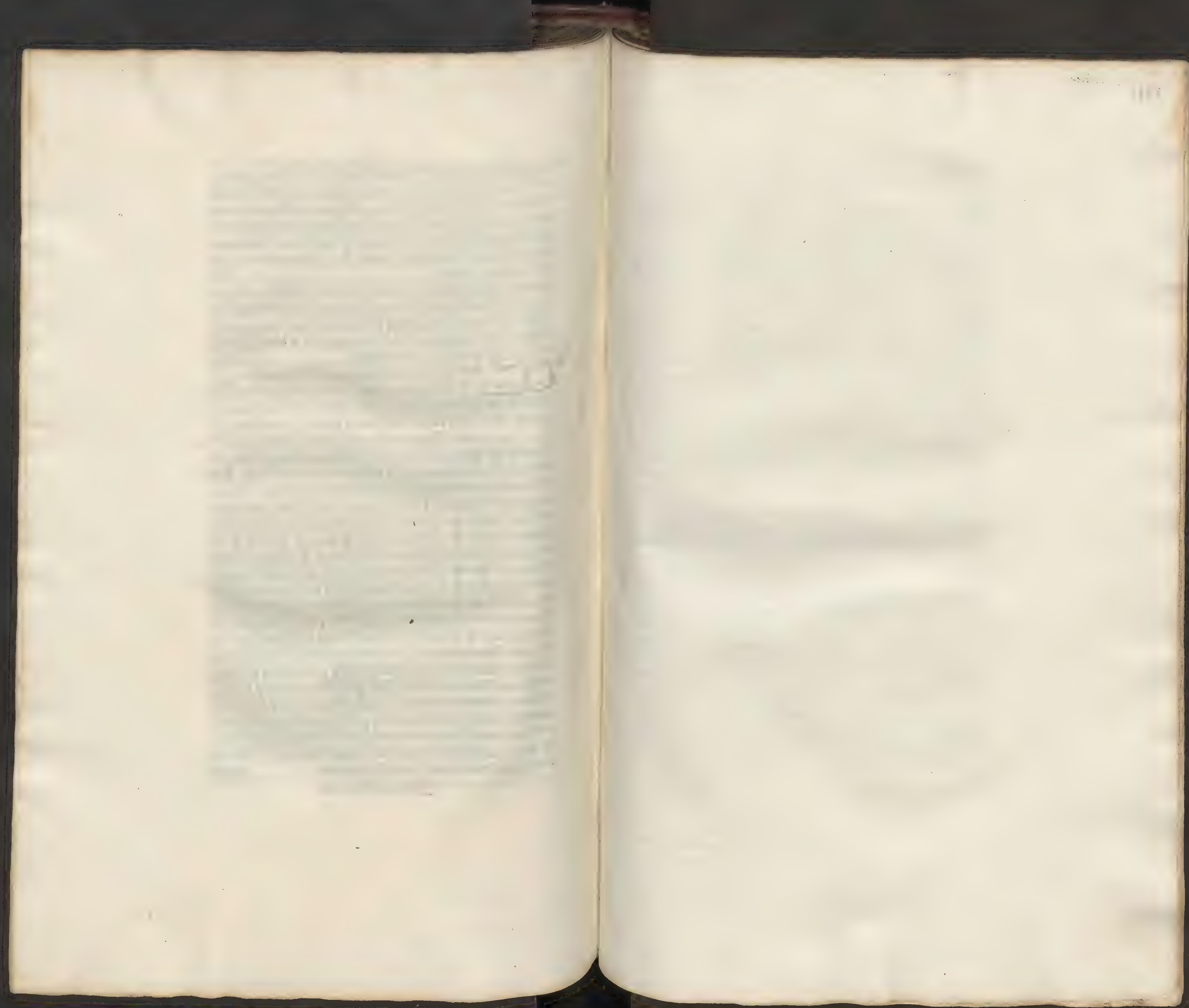
¶ SVRA Decidēto. i. qñtū ad penaz v̄hariorū
Quēd d̄ pena v̄haloz. rñdet. Alex. d̄ alexā. q̄ pri-
ma pena v̄haloz ē q̄ opellūtur ad restitucōez a iure ⁊ a
iudice. A iure q̄dē q̄ manifesti v̄harj triplici p̄a cohi-
bent d̄ q̄. ex d̄ v̄his. c. Quia i oibz d̄. Prima ē q̄ non
recipiūt ad comunione altis. Secūda q̄ si i hoc pecca-
to recesserit debet carē eccliaistica sepultuā. Tercia q̄ eo-
ruz oblatōes accipi nō debet. ⁊ q̄ recipit reddē tenetur
Cui at̄ debeāt restitui r̄citāt glo. ibid̄ duas op̄iōes Qui
daz em̄ dixerūt q̄ tenet restitue ipi ep̄o loci. Alij ⁊ meli-
us q̄ illi q̄ dedit ⁊ ipe p̄modū restituat illi a q̄ accepit
ar. ex. d̄ v̄his. c. Cū tu manifestos. Et de hoī. c. Sicut d̄
gnū. Sic ergo v̄harj sūt excoūicati ip̄o iure q̄ ad hec
ta cōtuāces at̄ ⁊ q̄ iuri nō obediūt pōt iudex opellē ad
restitucōē v̄has si necesse fuerit p̄ maiore excoūicacōez. ex
d̄ v̄his. c. Nō solū. Itē ex d̄ v̄his. c. Preterea mādāt iter-
dictis v̄harū p̄cipiēdarū q̄ si elici hoc ōtemplerint ab
officō ⁊ b̄nficō suspēdi debet Si at̄ laici p̄nt v̄sq̄ ad di-
gnā satisfactōē viculo excoūicacōis astngi p̄us infli-
cta illis pena illiū restitucōis q̄ fere i oibz. Cōpellūtur
et alio mō: q̄ si v̄harj repetit ab illo v̄has repellit p̄ ex-

reptionez donec ipe restituat v̄has q̄s ab illo accepit. ex
d̄ v̄his. c. q̄ frustra. In foro aut̄ p̄niali cōpellēdi sunt
v̄harj q̄ absolui n̄ possūt nec d̄bēt nisi restituat a dila-
tōnez petāt ab illis q̄bz tenet: aut si paupes siue ipotē-
tes sit p̄ponāt ⁊ p̄mittāt suo ōfessoi restitue si uenerit
ad pinguioz fortunam: unce. Aug. non remittitur
peccatum et cetera.

¶ Quid si cituz ē ⁊ notoiū aliquē fenebrē pecuniāz exigisse
⁊ cōstat q̄ debitoz q̄ soluerūt nō remittūt sed r̄petē nō
audēt p̄ptē potēciā exactoz Rñdt. Goff. q̄ aliq̄ d̄nūciā-
te ul et nullo ecclia ex officio suo procedt ⁊ ad restitucōz
cōpelle. ex. de v̄his. c. In dyoceli.

¶ SVRA An ⁊ quō liceat accipe ad v̄has. c. xv
Decimo qñto. i. qñtū ad r̄cipiētes. An
licitū sit recipē ad v̄ham. Rñdet. Ric. i. iiii. di. xv. ar. v
q̄. v. q̄ sic in casu necessitatis nec peccat: ar ad hec. xiii
q̄. i. qd̄ culpatur. Nec intelligo hīc de extrema necessi-
tate: sed qñ homo natuāliter damificaretur uel notabi-
lem penuriam pateretur si non accipiat ad v̄ham. Itē
Monal. i. sū. dicit q̄ licet sit peccatuz p̄ter necessitatez
recipē ad v̄ham tñ i necessitate licitū ē. Sed pro qñta
necitate licitū sit ⁊ p̄ qñta n̄. h̄ n̄ d̄miāt ars ul sciēcia h̄
iudō caritatis q̄ d̄ oibz d̄oz ⁊ ē c̄ior oī arte. Id̄ d̄it. Boā
i. iiii. di. xxviii. i expōicōne illiū p̄cepti. Nō furtū facies
dicēs q̄ si q̄s dat ul soluit v̄has p̄t necessitate n̄ ē imu-
nis a c̄ipa tū ued ex necessitate soluit n̄ peccat q̄ licitū ē
v̄cuigz r̄dimē iuis sui actōnez. Vñ sic ille q̄ dat vestes
suas latroi anq̄ p̄mittat se iēfici n̄ d̄ curre siue p̄cipiāe
cū latroē: sic q̄ soluit v̄hā i necessitate n̄ d̄ curre cūz fuē
Quātā at̄ necessitate q̄s d̄beat expectāe h̄ n̄ ē itēcōnis
⁊ rōnis d̄miātē p̄ eo q̄ fm diūsas cōdicōnes p̄sonaz
diūse necessitates debet p̄lai. Id̄. Alex d̄ ales i. iiii. i.
tractatu restitucōnū dicēs q̄ peccat mortalit̄ q̄ accipit
pecuniā ad v̄hā cū det occasiōz p̄cti mortalis v̄halo nisi
i necessitate. Tūc. n. n̄ dat occasiōz h̄ r̄dimit ius suum
v̄halē. n. tenēt ḡtis omodāe pecuniā suā idigēti. Luce
vi. mutuū date michi l̄ inde sperantes. Amen
Finis huius libelli

Incipiunt Excommunicationes Maiores Excomu-
nicatio primo contra Ecclesiasticas personas

¶ Vero Qui sint casus maioris excommunicatio-
nis contra personas ecclesiasticas. Rñdeo pmo
otra monarcham totius ecclesie. i. Papam. Qui
cūq; gerit se p papa nō electus a duabus partibus card-
naliū cū omnibus sibi cōsentiētibz. ex. de elec. c. lig. fm
Ric. in q̄to. Vide infra excommunicatio. ij. §. i.

¶ Discopus grecus non obediens ep̄o latino p quem fuit
reputatus. ex. d. off. de. c. qm fm. Aste. i. sum li. v. ti. ij.
Notādū q̄ in dicto. c. qm dē q̄ si in vna ciuitate sint
plures ppli diūsarū linguarū q̄ ep̄s p̄t cōstituē vnū pon-
tificē catholicū sibi vicariū q̄ eis fm titū eorū diūa cele-
bret officia et ecclesiastica ministrēt sacramēta instruēt eos v-
bo p̄alter et exemplo qui p omnia debz obediē p̄ticipi
eū cōstituenti suū vicariū. alias incidit in excommunicatōz
glo. exēplificat i ḡcis et latis q̄ sub vna fide habēt diū-
sos ritus nō tñ si sint fidei contrarij ritus. Vidē infra excomu-
nicō ij. §. ij.

¶ Decani Archidiaconi Prepositi Catores Plebai et a-
lii q̄cūq; clerici psonat. i. dignitatē ecclesiasticā hñtes a-
et q̄cūq; p̄biteri audiūt leges vel p̄bificā nisi infra du-
os mēses d̄stiterit. ex. ne de vl. mo. c. sup. specula. secūdū
Ric. Vide infra excommunicatio. ij. §. iij.

¶ Clerici qui manifestis vharis alienigenis ad senz exer-
cendū tomū locāt vel alio titlo cōcedūt ex. d. vlu. c. vha-
rū voraginē li. vj. Maiores vero plati qui eos cōducūt
vel habitare pmittūt in terris suis vl. domos locāt sūt
suspēsi. Si vō collegiū vl. vniūsitās clericorū icurrūt in-
terdictū si talē sentēciā p mēsez sustinuerit. Si vō sunt
laici debent p ecclesiasticā censurā cōpelli: n̄ aut̄ intelli-
gas hāc cōstitutionē geneāliter d̄ vniūsitatē vl. collgio
laicorū q̄ sint interdicti et q̄ si sint singulares p̄sone lai-
corū q̄ sint excommunicati xp̄ piclm̄ interdicti fm Jo an

alias tota italia est interdicta: licet Ric. i. iiii. di. xlii. ar. ii. q. v. generaliter intelligit de utraque universitate. scilicet laicorum et clericorum. **V**ide infra exco. ij. §.

Clerici et quicumque alii qui in cimiteriis sepeliunt corpora defunctorum tempore interdicti in casibus non concessis a iure vel qui excoicatos publice a nominatim interdictos vel usurarios manifestos scienter sepeliunt a qua excoicacione non debent absolui nisi prius ad arbitrium diocesani satisfecerint eis quibus promissa fuerit iurata irrogata non obstante aliquo privilegio exco. de sepul. c. eos in cle. **V**ide infra exco. ij. §. v. **¶**

Clerici et religiosi et moniales in sacris scienter contrahentes matrimonium sunt ipso facto excoicati: ut c. eos de consan. et affini in cle. tñ in clerico in sacris et religioso et monacha contrahentibus non potest cadere ignorancia secundum glossam intelligit in alijs casibus. **V**ide infra exco. ij. §. vj. **¶**

Clericus habens officium vicecomitis vel ipsi seculares si admonitus legitime non respuerit. exco. de clerico in tex. et in glo. et secundum Alsen. li. vii. ti. ii. v. lxxiii. **V**ide infra exco. ij. §. vii. **¶**

Clerici seculares et religiosi qui inducunt ad vouendum vel iurandum vel promittendum ut sepulturas apud ecclesias suas eligant vel electam non mutent: ut in cle. c. cupientes de penis. **V**ide infra de inpugetoribus sepulture. v. iii. **V**ide infra exco. ij. §. xxi. **¶**

Clerici qui hereticoscentes receptores defensores vel fautores eorum scienter tradunt ecclesiastice sepulture. exco. de here. c. quicumque: li. vi. **V**ide exco. ij. §. xxij. et xxviii. **V**ide infra: §. vii. v. iiii. **¶**

Sacerdotes ab excoicacionibus absoluentes per pressum Eugeni quod promulgatis que continentur excoicaciones. **P**rimo excoicant omnes hereticos quicumque nomine cessant. **S**ecundo illos hereticos qui bioclesite vocantur et omnes eis adherentes fautores seu receptores vel defensores eorum. **I**tem omnes qui dant eis arma et quod plumbum lignum sal oleum vinum et omnia victualia et omnia quecumque ad usum hominum pertinentia aut alia quecumque subsidia publice vel occulte per se vel per alium

Tercio falsarios bullarum applicarum vel supplicacionum. **Q**uarto illos qui equis arma ferre lignum et alia prohibita deferunt saracenis. **Q**uinto impediētes ne victualia deferantur ad curiam romanam. **S**exto inuadentes euntes et redeuntes ad sedem apostolicam. **S**eptimo omnes illos qui in terris suis noua pedagia imponunt. **O**ctauo omnes qui possident in persona aut in bonis eorum qui habent aliquam causam in curia vel eorum procuratores. **N**ono omnes ledentes rompetas euntes vel redeuntes gratia deuocōis romam. **D**ecimo omnes inuadentes hostilitate terras ecclesie vel retinentes per se vel per alium. **E**t in fine dicit. **D**e quibus sententiis nullus per alium quam per romanum pontificem nisi duxerit mortis articulo constitutus possit absolui nec etiam tunc nisi de statuto sancte romane ecclesie mandatis satisfactis vel sufficiens cautione prestatas. **I**llos autem cuiuscumque fuerit preeminencie dignitatis ordinis condicōis aut status et si pontificali aut alia quibus dignitate preditos qui contra tenorem prencipum talibus absolucōis beneficium impendere de facto presumserint excoicacionis et anathematis sententia innotam. **E**isque predicacionis lectionis administracionis sacramentorum et audiendi confessiones officia interdiciunt. **I**tem dicit quod nullus ignoranciam pretendere vel excusacionem allegare cum non sit verisimile quod ad ipsos remanere incognitum vel occultum quod tamen patet omnibus publicatur. **¶**

Clerici qui procurant hyphae custodiam vacacionum ecclesiarum in quibus sunt instituti infra. §. iiii. v. v. **¶**

Contra Religiosos

Primo religiosi qui exeunt claustrum suum ad audiendum physicam et leges non infra duos menses redierint. ne. cle. et mo. c. **N**on magnope. et c. **S**uper specula. **I**tem religiosi religionis abbate tacite vel expresse professi qui vadunt ad quous studia sine licentia sui prelati data cum consilio maioris partis conuentus in. c. ut piculosa. exco. ne. cle. vel. mo. li. vi. **V**ide infra exco. ii. §. viii. **¶**

Item religiosi professi qui temere unicuique habitum sue religionis dimiserint in scolis vel alibi dicto. c. ut piculosa. **I**tem todo

res q̄ eos tocet **V**id infra exco. ij. §. ix.

Religiosi religionū medicaciū abolutarū deinceps ali
quez ad suū ordinē recipiētes ul̄ locum seu domū de no
uo acquirētes vel loca ceteāq̄ bona acq̄sita absq̄ licen
cia pape alienantes in. c. **R**eligionū diuinitates. §. reli.
to. li. vi. fm. Ric. in. q̄to. r. **A**stē in sum. li. vi. ti. ij. v.
liii. **O**b hoc aī statuto excipiūtur in dicto. c. **R**eligio
num quatuor ordines predicatorū minoz carmelitarū
r̄ hēmitaz **V**ide infra exco. ij. §. x.

Religiosi medicātes religionū appbataz qui tomos
ad habitandū vel loca de nouo reciperent sine licencia
sedis apostolice vel recepta mutarēt seu alienarēt. in
cle. c. **C**upiētes d̄ penis **V**ide infra exco. ij. §. ij.

Religiosi qui dicunt aliqua ūba in predicacōe vel a
libi vt retrahant audientes a solucōe decimarum in
dicto. c. **C**upiētes **V**id exco. ij. §. xii.

Religiosi qui confitentibus sibi non faciunt confitē
ciaz de decimis soluēdis r̄ p̄dicatores qui nō predicāt
cum fuerit requisiti sunt suspēsi a prediatis officiis co
nec si comode possūt eis cōsciencia m̄ faciāt. **E**t si inte
rim p̄dicant sunt excoicati dicto. c. **C**upiētes. r̄ specia
liter tenētur p̄dicare in p̄ma toica quadragesimē r̄ q̄ta
r̄ vltima r̄ in festo ascēsiōis tomī r̄ pente. r̄ natiuitatis
tomī r̄ beati **I**ohānis baptiste r̄ assumptōis r̄ natiui
tatis beate **M**arie cum fuerint requisiti **V**ide infra
exco. ij. §. xiii.

Religiosi qui decimas ecclesys debitas sibi appriant
r̄ usurpant siue qui nō permittūt solui ecclyps decimas
de animalibz familiarum r̄ pastozum suoz vel alioz
imiscētiū ip̄a animalia ḡgibus eoz vel de animalibz
que in fraudibz ecclyarum emūt r̄ emptā tradunt v̄
ditozibus vel alijs tenenda seu qui non permittūt vel
prohibent solui decimas ecclyps de terris quas tradunt
alijs colēdas nisi requisiti restiterūt infra mēsez aut si de
his q̄ obpauerūt cōtra p̄missa nō satisfecerūt dānificatis
ecclyps infra duos mēses sūt suspēsi ab admistracionibz

r̄ beneficijs suis: q̄ si nō habent admistracōz r̄ benefi
cia ip̄o facto excoicacōez incurrūt in. cle. **R**eligiosi de
decimis. c. **R**eli **V**ide exco. ij. §. xiiii.

Itez iuētores nouarū religionū vel capientes habi
tū ip̄az sine speciali licēcia sedis apostolice i exuagāti
Io. xxi. que incipit **S**ācta romana ecclia. **V**ide infra ex
co. ij. §. xvi.

Religiosi taz exēpti q̄ nō exempti q̄ vixerit vel sciuerint
cathedralē vl̄ mat̄ez. i. baptismalē loci ecclia huare in
terdictū q̄d cūq̄ positū auctoritate sedis apostolice vel
ordinaioz debēt r̄ ip̄i huare. alioq̄ nō seruātes incur
rūt excoicacōez ip̄o facto **I**tez etiā iterdicto r̄ cessacioi
bz a diuīs p̄ statuta puincialiū cōcilioz vel ip̄ozū au
ctoitate factis **I**tez in genealibz cessacioibz a diuīs ci
uitatū terraz vel alioz locoz q̄s aliq̄n ex cōsuetudine
vel aliter canonica collegia vel ouentz seculariū eccliaz
aut reglariū sibi vendicāt r̄ q̄n vt p̄mittit cathedralis
vel mat̄ ecclia obhuat eas non obstatibz quibz cūq̄
appellacōibz ad sedē apostolicā r̄ alijs obiectioibz q̄
buscūq̄ in cle. i. d. sen. exco. **V**id infra exco. ii. §. xv.

Fratres minores q̄ tpe it̄dicti recipiūt ad diuina fratres
vel sorores de terco ordine q̄ cōtinētes vocātur. ex. de.
sen. exco. c. **C**ū ex eo. in cle. r̄ est papalis h̄ datur licēcia
ordiarijs vel episcopis vt satisfactioē p̄missa eos au
toritate apostolica absoluāt **V**ide infra exco. ii. §. xvi.

Monachi r̄ canoici reglares admistracōz aliquā non
habētes ad curias p̄ncipū sine speciali licēcia suoz pla
toz ire nō debēt r̄ si vt suis p̄latis a m̄loāsterio dānū
aliq̄ inferāt ad dictas curias se t̄sserāt sunt excomi
cati. vt in. cle. **N**e in agro. de statu. mo. **V**ide infra ex
co. ij. §. xvii.

Moachi infra septa moāsterioz suoz tenentes arma
sine licēcia suorum abbatū dicto. c. **N**e in agro. **V**ide
infra exco. ij. §. xviii.

Mulies q̄ begiē vocāt r̄ religiosi q̄ eas fouēt i illo statu

Begine erāt q̄ assumētes certū habitū nulli p̄mitte
 obediētiā nec renūciātes x̄pis nec reglāz h̄ntes q̄b̄ d̄
 religioſi adh̄ebant ⁊ disputabāt de fide catholica de tri
 nitate de s̄c̄m̄tis ⁊ m̄ltas h̄es habebāt i. c. j. de. reli.
 to. tñ vt dicit glo. nō loq̄tur de illis de s̄c̄o ordie beati
 fr̄c̄isci cū habeāt reglāz appbatā a **N**icolao papa s̄c̄o
Religioſi q̄cūq; qui absq; licētia x̄pi sacerdotis solenni
 zarēt matrimoniā. i. solēniter b̄ndicēt ā m̄strarēt sacra
 menta eukaristie vel extreme v̄ndicōis vt in. cle. reli.
 de. p̄uile **V**ice infra exco. ij. S. xix
Religioſi q̄ excoīcatos a cōne absoluūt p̄t̄q; a casib̄
 a iure exp̄sis ul p̄uilegia a sece apostolica eisde; con
 cessis vel q̄ absoluūt a sentencijs p̄ statuta p̄uincialia
 aut sinodalia p̄m̄lgatis vel qui absoluērent a pena
 culpa. vt dicto. c. religioſi **I**tem qui absoluērent a pro
 cessu **E**ugenij quarti de quo dictū est supra de clericis
 secularibus **V**ice exco. ij. S. xx
Religioſi iducētes aq̄uē ad nouēd̄ iurēd̄ ul p̄mittēd̄
 d̄ eligēdo apud eos septuāz ul iaz electā vltiē nō mutēt
 i. cle. cupiēs d̄ p̄is **V**id infra exco. ij. S. xxi
Religioſi qui tpe m̄dicti sepeliēt corpora in cimiteri
 is aut sepeliēt publice excoīcatos v̄surarios manife
 stos ā nomiatiz iēdictos. vt dictū ē s̄ d̄ cle. secularib̄
Vice infra exco. ij. S. xxv
Religioſi contrahētes matrimoniū vt dictū est supra d̄
 clericis secl̄aib̄ ⁊ itelligit h̄m glo. d̄ p̄fessis p̄fessionē ta
 cita ul exp̄ssa i vna d̄ reglis appbatis. ex. d̄. cōsan. ⁊ affi
 c. eos. ul d̄ voto. c. j. li. vi. **V**id infra exco. ij. S. vi
Religioſi qui tradunt hereticos ecclesiastice sepulture
 vt dictū ē s̄ de clericis secularibus
Religioſi mendicantes professi qui transeunt ad aliq̄
 ordinem monachalem excepto carthusiensi ⁊ recipien
 tes tales scienter est papalis. excepto in articulo mor
 tis. **S**imiliter incurunt si transeunt ad ordinem cō
 nonicorum regularium per constitutionem **M**artini
 quinti **C**onstancie factam
Religioſi q̄ p̄uarēt h̄spai p̄ aq̄z patroātū custodiā seu

titulū aduocacōis v̄l d̄fensiois alicuius vacātis ecclie in
 q̄b̄ relidēt ul mon̄sterij v̄l pioz locoꝝ v̄l bon̄ ip̄oꝝ lo
 coꝝ vacaciū v̄l collatā q̄ sit rōne legis i l̄ ipatois seu tri
 butū regi debitum. ex d̄ electiōe generali li. vi. **V**ice in
 fra. S. iiii. v. b

Abbas ul p̄or etiā cā comediōis mon̄chū ul cleicū ūbe
 ra facies p̄ laicū ē excoīcat⁹ taz p̄cipiēs q̄ ūbeāns si a
 liter sit corrigibilis. ex. de sen. exco. v̄niūsitatis ⁊ appella
 cōe laici cōphendit cōuersus h̄m **A**rchi. ⁊ **A**nto. de bu
 trio dicto. c. v̄niūsitatis. xlv. di. in pri.

Contra ipugnatores fidei. S. iiii

Vicūq; icidit i h̄m iaz d̄anataz ul nouā adine
 rit. xxi. q. i. c. i. ⁊. ij. ⁊. iiii **I**te q̄cūq; d̄ s̄c̄m̄tis ecclie
 ul articlis fidi alit sentit ul docet q̄ sancta romā ecclia
 p̄dicat ⁊ obſuat d̄ here. c. ad abolēdaz **I**tez q̄cūq; p̄ ro
 manā ecclia ul p̄ ep̄os cū cōsilio cleicoꝝ ul p̄ ip̄os cleri
 cos vacāte sece cū cōsilio si oportueit viciōz ep̄oꝝ tē q̄
 h̄tici sūt d̄anati ⁊ sūt excoīcati vt notat dicto. c. ad abo
 lēdaz **E**t ḡn̄lit d̄s h̄tici q̄cūq; noie cēleant d̄ here. c. ex
 coīcat⁹ **I**te d̄s cōd̄tes receptōes d̄fensōes ⁊ fautores eoz
 vt i dicto. c. excoīcat⁹. S. cōd̄tes. ⁊. c. noueit d̄ sen. exco. ⁊
 ē facta papalis p̄cessū ānuale curie ⁊ sp̄alit **E**ugenij
 q̄ti **I**te q̄cūq; p̄sūpseit p̄dictos eccliaſtice sepulta ē tra
 dē v̄d infra. S. oīa ipuḡtores sepulture ⁊ exco. ii. S. xxii
Quicūq; rector secl̄ais ul q̄cūq; officialis ei⁹ cognoscēt
 d̄ cōm̄e h̄is cū ad secl̄aēs nō p̄tēat aut captos libeā
 ret ul ep̄oꝝ ul iqūlitoꝝ officiū ipediēt. ex. d̄ here. c. vt
 inq̄sicois li. vi **V**ice exco. ij. S. xxiii

Inq̄sicoes h̄ticoꝝ q̄ odio ḡcia ul amōe oīa cōsiciāz
 omiserit oīa quā p̄iā p̄cedē ul ip̄az heresim alicui ip̄o
 nerēt qd̄ ipediāt officiū suū vt i. c. m̄ltoꝝ in fi. de. here
 in de **V**ice exco. ij. S. xxiiii

Inq̄sicoes h̄ticoꝝ q̄ p̄textu officij inq̄sicois quis mō
 illicito extorquet pecuniā ul sciēter bona eccl̄iaz ob de
 licta cleicoꝝ ē si fido eccl̄ie applicarēt nec possūt absol
 ui nisi i mortis articulo tōn̄ illis q̄b̄ extorserint plene
 satisfaciāt de pecunia illis p̄uilegijs pactis ā remissiōi

bus sup hoc valituris. exta de here. c. **N**olentes in cle
Vice infra exco. ii. §. xxv.

Qui p assassinos quēq xpianū interfecit iubet vel mada
ueit etiā si mors nō fuit secuta vl assassinos defecerit
vl ocltaueit ex d hoi. c. p hūai. li. vi. **A**ssasini fuerūt q
dā infidēs q ex qbusdaz erroibz d facili nitebāt xpiaos
occidere fm Ric. in qto **V**id exco. ii. §. xx. vj

Omnes et singli cuiuscuq statz gradz feminēcie a condi
ciois existāt et si pōtūicali regali a quis eccliaistica vl
mūdāna fulgeāt dignitate qui p fideis hereticis et vicle
fistis arma eqs plūbū lignia sal oleū vinū victualia
et oia qcuq ad vsum hominū p tēcia a quis alia pesh
dia publice vel ocste submistrāt ac p se vl p subditos
afferri faciūt vl pmittūt cū qbus ipi viclefiste xpi fido
les et catholicos quolibz ipugre seu offēdē possent. nec
nō oēs et singlos eorūde hereticor et viclefistar ad hēn
tes fautores d fensores et receptores cuiuscuq status nobi
litis excellēcie vl odicōnis existāt et si pōtūicali rega
li regiālī a quis eccliaistica vl seclari sint p diti dignita
te ac cōfēciētes et pstatēs eisdē in pmissis qnōcuq vl
qlitēcuq auxiliū cōsiliū vel fauorem sunt excoica
ti per processum **E**ugenij quarti

Portantes ferū arma lignamia necessaria ad ipugnandū
xpianos **I**tem videntes eis galeas vl naues et q impia
ticiis saraceor nauibz gubnacōez exercent aut machis
a qbz libz alijs ipendūt cōsiliū auxiliū et fauorē in dispē
diū terre sancte nec possūt absolui nisi totū lucz ex tā
dānato mercionio fecerūt tūde d suo i s b sidiū he san
cte trāsmiserit vl alia pena puniātur si fuerit nō solue
ro. ex d iudeis ita q rūdā. et c. ad liberā daz et est papals
p pcessū curie et specialit **E**ugenij qrti qui addit eqs
et alia phibita quibus xpianos impugnāt et per extra
uagātez **N**icolai qrti que incipit **O**lim qui statuit et i
nouauit q nlls arma eqs ferz lignaina victualia et a
lia quecumqz mercimonia in alexandriam vel alia lo
ca saracenorum terre egypti deferre vel mittere aude
at seu de suis portubz vt eis deferantur extrahere vel

extrahi pmittē aut eis cōsiliū auxiliū vl fauorē p sta
re alie sūt excoicati ipso facto nec possunt absolui n tū
de boīs xpis i tre sancte s b sidiū cōtēdum exoluerit
qntū ad partes p ditas stuleint vl miserit aut defecit
vl de ipoz portibz dferēdū eis extrahi pmiserit et simi
lit statuit d terzis sol dāo s b sidiis **Q**ue exuagās lz fue
rit reuocata p phemiū sexti tū post sextū infra ānū pa
pa **B**oifaciū inouauit in qdā exuagātī q incipit **C**ōtra
illos **P**ost hec **C**lemēs qntz et inouauit et pape abso
lucōz pter q in articulo mortis resuauit in exuaganti q
incipit **M**ltā **V**ice exco. ij. §. xxviii

Ordiati ad ordines p scismaticos vl accipiētes ab eis
eccliaisticas dignitates vl bnficia **I**tez alie acōes facte ab
eis vel mediātibz laicis sunt inanes et ad ecclias sine
onere reūti d bēt et extra faciētes sūt excoicati. ex d scisma
tici. c. i. **E**t gēralit oēs scismatici et spēalit sequētes dā
natū scisma **D**et d luna et succesor eiz et fautorz sūt excoi
nicati excoicacōe papali p pcessū annualem curie **V**i
de exco. ij. §. xxv

Qui dicit romāz eccliam nō esse caput dñiū eccli
arū nec ei tanq capiti obediendū. xix. di. c. **N**ulli
fas ē. et fm glo. talis ē hereticz et excoicatz excoicacōne
papali p pcessū curie. vt d. §. iii. v. j.

Qui incēdit vl frāgit eccliaz vl locū reliosū vl que in e
is sūt an renūciacōz ab epō post dñūciacōz a solo papa
ex. de sen. exco. c. **C**onquesti. et c. **T**ua nos **V**ice exco.
ij. §. xxix.

Incedarij aliaz rerū q eccliaz si excoicētur vel denūciē
tur excomunicati a solo papa absoluuntur dicto. c. **T**u
a nos **V**ice infra exco. ij. §. xxix.

Oes q fecerit statuta extra libtatē ecclie et cōsuetudies et
q iā facta fecerit obhuai et q ea d libz nō aboleuerit **I**te
scriptōes eoz ptates cōsules et rectōes et cōsiliarij locorū
bbi huiusmōi statuta edita fuerit **I**te q fm ea iudicare
psūseit vl i publicā formam redgerit publicata. ex. d
se. ex. c. noueit. c. guez **V**id exco. ij. §. xxx

¶ Quicūq; de nouo vspāt custodiā vacācium ecclīaz ūl
monsteiorū vel aliorū pīorū locorū: puta hospitaliū ⁊ oc
cupant bona iporū ⁊ clerici ⁊ alie psonē eorūmꝝ loco
rum qui fieri hoc procurant. ex. de. elec. c. geneali. li. vi
Vide infra exco. ij. §. xxxi

¶ Dēs mutilātes vulneātes ⁊ ifficiētes seu dīnētes ⁊
capiētes seu dīpredātes romipetas ⁊ pēgnos romaz cā
deuocōis ⁊ pēgnacōis accedētes ⁊ in ea morātes ⁊ rece
dētes ab ipā ⁊ i his dātes auxiliū cōsiliū ⁊ fauorē eorū
q; bona dīscamꝝ vt i pcessu ānuali cuiē ⁊ spēaliē **Eu**
genij q̄ti i q̄ nedū statuit d̄ romipetis spēaliē h̄ gūlit
et Vñ dī. Itē excoīcā ⁊ anatheātīsamꝝ dēs illos q̄ ad
sedē apostolicā veientes ⁊ recedētes ab eadē: necnō
illos q̄ iurisdicōz ordiāriaz ūl d̄legataz aliquā nō habē
tes i eadē curia manētes temēitate p̄pā capiūt spoliāt
⁊ detinēt aut ex pposito delibeāto vbeāte mutilāē ūl it
ficiē psumūt ⁊ q̄ t. la. ficiē faciūt seu mādāt

¶ Falsificātes litteās domi pape ūl falsis litteīs sciēter
vt tibi. ex. de falsis. c. ad falsiāz. ⁊. c. dura. ⁊ est papa
lis p pcessu curie ānualez ⁊ spēaliē **Eugenij q̄ti vbi**
dī Itē excoīcamꝝ ⁊ anatheātīzamꝝ dēs falsarios bul
laz seu litteārū apostolicaz ⁊ supplicacōnū: ḡciam seu
iusticiā cōtinenciū p sūmū pōtificez ūl vicecācellariū
seu ḡntes vices aut officiū vicecācellarij sancte roma
ne ecclīe de mādato eiusdeꝝ sūmi pōtificis sigtarum ā
sub nomie eiusdeꝝ sūmi pōtificis seu vicecācellarij aut
gerēis officiū p̄dictū signātes supplicacōes easdē ⁊ ne
dū falsificātes h̄ apponētes manū ad corrigēdū et vñā
litteāz vel vñū p̄dictū i litteris papalibꝝ exceptis his q̄
bus hoc cōmissum est fm Hosti. per sententiam latā
in curia **Vide infra exco. ij. §. xxxij**

¶ Papa an cōnacōez p̄t exercē suū officiū ⁊ q̄ hac occasio
ne ipugnaret litteās eius excoīcatꝝ est per exuagātem

¶ Benedicti. ij. que incipit **Quia nōnulli**
Insecutores cardinaliū ⁊ eorū participes. ex. de. penis. c.
feli. li. vi. Vide infra exco. ij. §. xxxiii

¶ Rectores terrarū ⁊ eorū officiales q̄ non fecerint obser

uari ea que statuūtur cōtra insecutores cardinaliū vt
di. ap. c. feli. **Vide infra exco. ij. §. xxxiiii**

¶ Insecutores epōrū q̄ eos temē ūl iniūose p̄cusserit aut
ceperit ā bannierit ūl hoc mādauerit ficiē ā facto ab il
lis rata habuerit ūl socj fuerit faciētis ā cōsiliū in his
deterit ā fauorē seu sciēt insecutores defenfaueint. i. cle
Si q̄s suadēte d̄ peis **Vide infra exco. ij. §. xxxv**

¶ Rectores locorū iponētes cleicis aut ecclīis exadiōes a
liq̄s ūl ḡuamia absq; licēcia pape si ad mōiti nō d̄stite
rit sūt excoīcati vñā cū fautoibꝝ suis n̄ absolui possūt
nisi admoniti satisfecerit. ⁊ durat excoīcatō et post tē
pus regimis et in successores officiū itēz q̄ si hēdes ipō
rū seu successores officiū nisi satisfecerit infra mēsem in
currūt p̄dictā excoīcatōz. ex. d̄ imu. ecclīe. c. **Nō mē. c.**
adūl. ⁊ i cle. e. ti. c. qm̄. vid̄ infra exco. ij. §. xxxvi

¶ Compellētes platos seu capitula seu alias ecclīasticas per
sonas ad submittēdū laicis vel alienādū bona imobi
lia seu iura ecclīaz ⁊ similiē laici q̄ vspant sibi illicite
huiusmōi nisi mōiti d̄stiterit. ex. d̄ rebꝝ ecclīe n̄ alie. h̄c
consultissimo. li. vj. **Et. in. Cle. c. Multorum de penis**
Vide infra exco. ij. §. xxxvii

¶ Quicūq; ab ecclīis vel ecclīasticis psonis p̄le vel p̄ ali
um suo nomie ūl alieno p psonis ūl rebꝝ quas nō cā
negociacōnis deferunt ūl deferri faciunt vel transmitt
unt exigūt aliquod dācium ūl guidaciū. ex. d̄ cens. c.

¶ Qm̄q; li. vi. **Vide exco. ii. §. xxxviii.**

¶ Domi temporales q̄ subditis interdīcūt ne platis seu
psonis ecclīasticis quicq; vēdant vel emāt ab eis vel
ip̄is bladū molāt nec coquāt panēz vel alia huiusmōi
obsequia exhibere presumant eo ip̄o sunt excomūcati
de immu. ecclīe. c. **Eos. li. vi**

¶ Iniciēs manꝝ violētas i cleicū ūl religiosū ūl cōsūz
ē excoīcatꝝ excoīcatōe papali. xvii. q. iiii. **Si q̄s suadēte**
⁊ ex d̄ sen. ex. nō dubiū. ⁊ h̄ si iniūta ē enozis Idē d̄ p̄cul
son nōuicōz. c. religios. e. ti. li. vi. Itē q̄cūq; eū detinet
in custodia publica vel p̄uata et absq; alia corporis le
sion ūl itudīt i vincula. d̄ sen. exco. c. **Nuper**

Impediētes seu inuadētes victualia seu alia ad vsu ro-
ne curie necessaria adducētes ul ne ad cuiā ipā adducā-
tur ul dferātur ipediētes seu pēbantes ⁊ q̄ illa faciūt ul
dferūt cuiuscūq̄ fuerit ordis peminēcie ⁊ stat⁹ etiam si
pōtēficali regali regiāli ul alia quīs eccliaistica ul mūda-
na pfulgeāt dignitate per pcessum curie ānualem ⁊ spe-
cialiter **Eugenij quarti**

Omēs illi q̄ p se ul p aliū seu alios dīctē ul idīctē s̄
q̄cūq̄ titulo vel coloē occupāt dīctē vel hostilit̄ discer-
runt seu inuadūt aut occupāē dīctē vel discurre hostili-
ter psumūt i totū ul in partē aut q̄ occupabūt dīctēbūt
⁊ hostilit̄ discurret seu inuadēt ā occupāē dīctē vel dis-
currē hostilit̄ psumēt aliaz vrbēz **Regē Sicilie Trinaci**
e isulas Sardiē Corsicē trā citra farzū Datmōiū beati
Detri i tuscā ducatū spoletanū Coitātū vneusini Sa-
bīe Marchie Anthonitane Masse trebarie Romādī
ole Campanie atq̄ Maritime puincias ⁊ terras speci-
alīs omīssioīs ⁊ Arnolphoz ciuitatesq̄ nostras Serrā-
riēsem Beneuētana⁹ Bononiēse⁹ Decusina⁹ Auinio-
nēsem Arciminēse⁹ ciuitatē Castelle Turcetina⁹ ⁊ ali-
as ciuitates trās ⁊ loca ul iura ad ipāz spectācia ⁊ adhe-
rētes fautoēs ⁊ dferēsoēs eoz seu i his dātes eis auxili-
ū dīctū ⁊ fauorē nō obstātib⁹ q̄b⁹cūq̄ pūilegiū idīge-
ci⁹ ac litteis apostolicis gñlib⁹ ul specialib⁹ eis ul eoz
alicui ul aliq̄b⁹ q̄bulcūq̄ cuiuscūq̄ ordinis cōdicōis
dignitatis ⁊ peminēcie fuerint eccliaistice ul tēpoālīs
a pōdīta sede sub quauis forma vel tenorē cōcessis q̄ ex-
coīcari vel anathematizari non possint per litteās apo-
stolicas non facientes plenam ⁊ expressam ac de vbo
ad vbum dīctō hui⁹mōi ac ordib⁹ locis nomib⁹ pro-
prijs cognomib⁹ ac dignitatib⁹ eoz mēcōnez; necnō cō-
luetudib⁹ ⁊ obhuanēis scriptis ⁊ non scriptis ac alijs
cōtrarijs q̄b⁹cūq̄ oītra hui⁹mōi nostros pcessus ac sē-
tenciās quominus includantur in eis se iuuare vale-
ant ⁊ tueri ⁊ que quo ad hos processus tollim⁹ et om-
nino reuocamus ex processu curie annuali et specialit̄
Eugenij quarti

Omēs illos qui p se vel p aliū seu alias quāscūq̄ perso-
nas eccliaisticas ul seculares ad romanā cuiam iuper ea-
rum caus⁹ ⁊ negocijs recurrētes illaq̄ i eadez curia p se
quētes aut pcuratoēs negociorū gestōēs aduocatos ul
pmotoēs ipoz ul etiā auditoēs seu iudices sup dīctis
caus⁹ seu negocijs deputatos occasione causāz seu nego-
ciorū hui⁹mōi verberāt mutilāt occidūt aut bonis spo-
liant cuiuscūq̄ peminēcie dignitatis seu stat⁹ fuerit et
si pōtēficali regali regiāli vel quīs alia pfulgeāt dig-
nitate p pcessū curie ⁊ specialit̄ **Eugenij q̄rti**

Faciētes pactū ul pmissiōē ul recipiētes ex pacto vel
pmissiōē octa ul maifesta aliq̄ et parū p aliqua iu-
sticia ul grā p se ul p alio i caus⁹ iudicijs seu alias p li-
teis obtinēdis ab apostolica sede ⁊ est papalis p exua-
gantem **Bonifaciū octauū Item q̄ scient̄ vtūtur talib⁹**
grīs vel litteris sic obtentis vbi s̄

Cōtes ad trāz sanctā et cā reuocionis seu voti sine licē-
cia sed apostolice vt i libro pēitēciarie sumi pēitēciarij
possūt et absolui a sumō pēitēciario

Recipiētes i cuiā roāna litteras pape ab alio q̄ a vice
cācelario ul apapa ul a bullatoib⁹. ex dīctō falli. c.
dura **Si sūt laici sūt excoīcati ⁊ eoz nūci⁹ Si clerici offi-**
ci⁹ ⁊ bñfici⁹ suspensionē dānētur ⁊ est papalis: vt patet
in registro cancellarie

Quicūq̄ p eo q̄ i tēges pñcipes baroēs nobiles baliōf
ul mīstros eoz ā q̄scūq̄ alios excoīcāōis suspēhoīs si-
ue i dīcti sentēcia fuit pmlgata licēciā alicui dēdrint
occidēdi capiēdi seu alit̄ i psois seu boīs suis ul suorū q̄
uādi eos q̄ tales sentēcias ptulerūt siue q̄z s̄ occasiōe
plate ul dēdrūt licēciā quādi tales sentēcias obhuanētes
seu talit̄ excoīcatis coīcāē nolētes n̄ licēciā ipāz re inteḡ
reuocauerūt ul si ad boz captiōē occasiōē ipāz licencie
sit pcessū n̄ ipā boni infra octo dīez spaciū restituta fue-
rit ā satisfactio p ipis boīs fiat eo ipō icurrūt excoīcaci-
ōē **Itē q̄ ausi fuerūt dīctā licēcia vtī Qui ac i dīctā sen-**
tēcia pmaserūt duoz mēsiū spacio extūc nō possūt nisi
p sed apostolicā absolui. c. q̄cūq̄ d sen. ex. li. vi

Cōcedētes reſſalias extra eccliaſticas pſoās gēralit̄ ūl
ſpecialit̄. ex. d. iiii. a. dāno. da. c. a. ſi pignōatōes li. vi.

Vide infra exco. ij. §. xxxix

¶ Quicūq; ipedit officiū dlegati ūl cuiſcūq; iudicis ecclie
ſiaſtici ūl ipetratois littearū dñi pape ſup cauſis ūl q̄ſti
oibz q̄ d iure ūl d aīq̄ cōſuetudie ad ſoz eccliaſticū ſpe
ctāt cōpellūt dſiſtē ab huiſmōi pſecucōe ūl de q̄ſtioni
bz huiſmōi in foro ſeculari litigāe capiendo iudices ipe
tratos ūl ipetrantes ūl ſb iudicibz ipetratis litigāe volē
tes ūl eoz apīqs ūl res eoz ūl eccliaz ūl alijs q̄bz cūq;
modis opellētes ūl pcurantes p ſe ūl p alios q̄minz co
raz iudicibz dlegatis ūl ordiārys pollint dicti cōſcen
tes libē d cauſ p̄dictis iuſticiā obtinē ūl q̄ in talibz re
decit auxiliū cōſiliū ūl fauorē excoīcati ſunt ipſo facto
a qua nō poſſūt abſolui n̄ taz iudici cuiſcō gēco fuerit i
pedita ūl iuſdicio vſurpata q̄ parti q̄ p̄bata fuerit i p
ſecucōe ſui iuris d iniuria dānis expēſis a intelle p̄i i
te ſ ſatiffaciāt. ex. de. immu. ecclie. c. quoniam li. vi. **¶**
de infra exco. ii. §. xl

¶ Domi tpa'es cōpellētes cleicos reassigne ſua beneficia
eos capiēto ūl retinēto ne citati ad ſedē apoſtolicā ac
cedāt a ipi cleici q̄ pcurarēt dīneī ne ocaſioēz habeāt
o par. di. c. mltorū de penis in cle. **¶** Vid infra exco. ij. §. xli

¶ Contra ipugtoēs religionū. §. v.

¶ Loſantes in ſcriptis declaracōnem Nicolai tēty
ſuper regulā fratru mīōrum aliter q̄ ipe dēmiāuit In
ſuper doctōes ſive lectores dū docent in publico ex certa
ſciencia intellectu declaracōis p̄dictae deprauātes faci
entēſq; comentū ſcripturas ſeu libellū niſi q̄ntū gma
ticaliter ſenſus verbi poſſit intelligi ac ex certa ſciencia
a deliberacōne dēmiātes in ſcolis ſeu p̄dicātes con
tra regulā a ſtatū fratru mīōrū vel in eadez declara
cione poſitorū ſeu contra aliqua vel aliq̄ p̄dictorū
non obſtātibus quibz cūq; p̄uilegijs qualitercūq; cō
ceſſis a quibz cūq; ſunt excoīcati ipſo facto a niſi a ſolo
papa poſſunt abſolui. c. Expt qui ſeminat. de verbo
rum ſigni. li. vi.

¶ Inſoientes monaſteia monialium ordinis p̄dicatoz
extra cauſas neceſſarios q̄ dclarātur in oſtitucōibz eaz
bt ad dādum ſācramenta iſirmis ad merendū eis ad re
parādū edificia a huiſmōi nō habita licēcia a papa ūl
a magiſtro ordis ſūt excoīcati a al ſolucō reſuatur pa
pe ūl magiſtro ordis vel illi cui ab aliq̄ p̄dictorū fuerit
cōmiſſum bt patz in bulla ordinis

¶ Inſoientes monaſteria monialiū ſande clare ſine licen
cia pape ex cauſas cōceſſos i oſtitucōibz ſuis **¶** Excipitur
cauſa mltū gnis infirmitatis a fleuitōtoz cū neceſſe
fuerit qui nō abſq; duobz ſocys d familia monaſterij in
troducāt nec abinūcem intra monaſteriū ſepent: n̄ nō
a alij quos ocaſioē incēdy ūl ruine ūl alteriſ periculi
ūl diſpendij ſeu p̄ tuendis a violēcia q̄rumlibz mona
ſteio ūl pſonis aut p q̄libet opere exercēto q̄ comode
ex monaſterij fieri nō pōt neceſſitas exigeit itroie **¶** Qui
dēs ſuo miſteio expedito ūl iminenti neceſſitati ſatiffa
cto p ipos ſiē moza exeat. **¶** Nulli tñ pſoē exnee itra clau
ſurāz monaſterij liceat cōdē ūl dōrie. **¶** Itē dāt licēcia gēa
li cardinali p̄tedoi ordis viſitatoī a epō gra oſſeciois ec
clie ūl altais **¶** Et hec exco. facta ē p Gregoriū ix. nō tñ
ſib reſuauit abſolucōz. a iō vidē epal p reglā. c. nup
ſen. ex. h̄ ē hodie facta papal p Eugēiū q̄tū a p̄bātā
ē i. c. gñli Janue celebrato. o. cccc. xl.

¶ Quicūq; iniecit manū violētas i religioſuz religionis
appbate ūl oſuſuz ūl nouiciū. ex. d. ſen. ex. c. nō dubiū
a. c. religioſi li. vi. **¶** Itē mādās ūl ratū habens ſuo no
mine factum. **¶** Vide infra exco. ij. §. xl

¶ Impediētes i officiō ſuo viſitatoēs monialiū mlt̄ cano
nicaz ſi moniti nō dſtiterint d ſtatu. mo. c. adēcentes
in. cle. **¶** Vid infra exco. ij. §. xliii

¶ Doctōes ſeu magiſtri q̄ ſciēt illos religioſos q̄ dīmi
ſerūt habitū docēt leges ūl philiā ex. ne. cle. ūl. mo. c.
bt p̄iculosa. **¶** Vide infra exco. ij. §. xliiii **¶** Cōtra
ipugtores ſācramentoz a. i. baptiſmi. §. vi

¶ Recus rebaptizans baptizatum a latino a lauās
altare tanqm̄ maculatū in quo latinū celebrauit

re baptismo. c. ultio fm **A**sten. in sum li. vii. ti. ij

Matrimonij

Contrahentes matrimonia sciēter in gradibz cōsan-
guinitatis vel affinitatis phibitis in de. eos re
cōsan. 7. affi. **V**ide infra exco. ij. §. xl b

Penitencie

Ex torquētes per vim vel metum absolucōz ab ex-
comunicacōe vel reuocacōez eius aut suspensiois
vel interdicti nō valz absolucō 7 nouā incurrit excoicaci-
onē. ex. de his que vi metus ve causa hūt. c. absolucio
nis li. vi. **V**ide infra: exco. ij. §. xl vi

Eucaristie

Compellentes celebrare in loco interdicto vel ad-
audiēdū aduocātes excoicatos vel interdictos vel
phibētes ne moniti exeāt in de. c. Grauis de sen. exco
Vide infra exco. ij. §. xl vi

Contra impugtores sepulture. §. vii.

Quicūqz corpus alicuius defūcti incidit vel reuēnit
pro ossibz trāsfecēdis in exuaganti Bonifacij que inci-
pit **D**etestanda

Quicūqz incimiterijs sepeliūt corpōa tpe interdicti aut
publice excoicatos aut nomiātim iterdictos aut vhari-
os maifestos vt §. i. v. b. 7. §. ii. v. xvii. **V**id infra. ex-
co. ij. §. v.

Clerici 7 religiosi qui inducūt ad bouēdū 7 pmittendū
vel iurādum aliquē d eligēdo apud eos sepultuam vt §.
§. i. v. viii. 7. §. ij. v. xvi **V**id infra exco. ij. §. xxi

Quicūqz hēricos idētes vel receptōes dēfēsores vel fau-
tores eoz sciēter tradidit eccliaſtice sepultuē. ex d here-
qūqz li. vi. vt §. §. i. v. ix. 7. §. ij. v. xix **Q**ui at dicāt ē-
dētes receptōes dēfēsores fautores **V**id exco. ij. §. xxi

Cōtra ipugtores elētoz 7 malos elētores. §. viii

Cauātes p se vel p alios elētores vel aīcos eoz
eo q noluerit eligē illos p quibus erant rogati
vel inducti. ex. de. elec. c. Sciant cuncti li. vi. **V**ide in-
fra exco. ij. §. xl. ix

Quicūq; loq̃t septe vel mittit scriptuaz vel nūtiū alicui
cardiali qñ s̃t reclusi occasiōe electiōis pape. ex. d. elec.
c. vbi p̃clm **V**ice infra exco. ij. §. l.

Dni rectores et officiales q̃ iminēte dicta electiōe nō ser
uāt ip̃az cōstitutōnez dicti capli vbi p̃clm **V**ice infra
exco. ij. §. l.

Qui vocātur ad dirigēdas moriāls i electiōibz n̄ absti
neāt ab his p̃ que poss̃ in eas discordia oriri v̄l nūti
de elec. idē nitalibz li. vj. **V**id infra exco. ij. §. l.ij. **¶**
Eligētes vel nomīantes impatore Regē Marchiēz
p̃ncipez ducem comitē vel baōnez vel alteriē eminēcie
dignitatis ptātis v̄l excellēcie vel q̃ elegerit fratre vel
filiū vel nepotē ip̃oz in p̃petuū vel ad t̃ps i senatoz
vel rectorē vrbis rome q̃cūq; nomie vocet ip̃a rectoria
Itez eligētes quēuis aliū p̃ter p̃dictos ad ip̃ius ciuita
tis regimē v̄ltra ānū **I**tez ip̃i electi si cōsenserit **I**tem
eis obediētes **I**tem dātes eis dē electis vel electiōibz au
xiliū cōsiliū vel fauorē ip̃o facto sunt excomunicati exco
municacōe papali. nisi sup̃ dicta facta fuerit de speciali
licēcia ip̃i sedis apostolice licēcia litteris expr̃imēda de
elec. fundamēta. li. vj. **V**id infra exco. ij. §. l.ij.

Cōtra impugnatōes g̃cie sp̃us sancti. §. ix. **¶**
Omnis simoniāc? siue p̃ ordibz siue p̃ b̃nificiis vel
officiis a p̃latiis eccl̃asticis vel p̃ iḡsu religiois vel
p̃ alijs sp̃itualibz et est papalis p̃ exuagātez **M**artini
q̃nti quam **E**ugenius quart? cōfirauit **¶**
Faciētes pactū vel p̃missiōez p̃ aliq̃ g̃cia vel litteris
optinēdis ab apostolica sed. v̄t s̃. §. iiii. v. xx.

Quidā casus speciales. §. x. **¶**
Magister vel scolaris tractans cū aliquo ciue bo
nomiēsi de conductione hospicij nō requisitis inq̃li
nis n̄ t̃pus cōductionis sit elapsus de loca. c. ex resci
pto. **V**ice infra exco. ij. §. l.iii.

Qnto papa aliquē nomiatū excomunicauit solz papa
absoluit et etiā solz absoluit oēs ei participātes in c̃mi
ne p̃pt qd̃ excomunicat? ē d̃ sen. exco. c. significauit. **A**ly

intelligūt dictū. c. q̃nto etiā sciēter participāt in d̃nis.
Vice infra. exco. ij. §. l. v.

Qnto q̃s participat excoicatio nō solū a papa s̃ et a q̃
cūq; i c̃mie p̃p qd̃ excoicat? ē danto ei auxiliū cōsiliū
et fauorē d̃ sen. exco. c. si cōcubin. et c. nup. **V**id infra. ex
co. ij. §. l. vj.

Qui p̃cauit q̃ cōsuatores p̃uilegiōz dati se intromi
tāt et cū effectu seq̃tur d̃ his q̃ non licet eis: naz n̄ de ma
nifestis iniurijs se intromittē possūt et nō possūt absol
ui nisi ei quē fatigauerūt inebite primo de exp̃sis in
tegre satisfaciant officio. d̃ le. c. si. et c. statui? li. vi. **V**i
de infra exco. ij. §. l. vii.

Qui fingit aq̃uē casum p̃p quē aq̃uis iudex vadat vel
mittat ad aliquā muliēm p̃ testimoio. c. mulieres de
iudicijs li. vi. **V**ice infra exco. ij. §. l. viii.

Qn̄ q̃ absolut? fuit i mortis articulo vel alio ipedimen
to si adueiente s̃itate uel alio ipedimēto cessante se n̄
rep̃sentat ei a q̃ absoluēd? eāt si t̃le ipedimētū nō fuit
s̃ reincident in eādē sentēcia. de sen. exco. c. eos. li. vj. **V**i
de infra exco. ij. §. l. ix.

Qnto quis absoluit a sedē apostolica vel a legatis et in
iūgit ei q̃ se rep̃sentet ordiarijs vel alijs suscep̃tur? pe
nitēcia et passis iuriā seu eis q̃bz obligat? est satisfaci
at. si hoc nō facit cōmode cū possit reincident in eādē.
dicto. c. eos.

Rectore ciuitatū et alijs officiales et cōsiliarij q̃ statuta fa
ciūt et scribūt p̃ que quis opellatur solue usūas vel so
lutas nō repetere et qui h̃m ea iudicant et qui habēt su
per hoc p̃tatem: nisi ip̃a statuta releuerint infra spaciū
trium mēsiū aut si presumpserit dicta statuta obser
uare de vsuris. c. **E**x graui in de. **V**ice infra exco. ij. §.
lx.

Omnes pirate et latrūclī marini et receptoēs eorum per
processum annualem

Omnes qui in teris suis noua pedāgia imponunt p̃
processum curie annualem

Excommunicat? a legato pape post annū a solo papa pē
absolui de off. dele. querenti

Est in sententia contra ipm q̄ in curia beneficium
ante per tēnium nō posseterat seq̄stracōz fructuū eiū
impedit in de vnica de seq̄stracōne possessionis & fru
ctuum

Dedatatio Excommunicationum

Excommunicatio secundo de eo q̄ gerit se pro pa
pa nō elect? a duabz partibz cardinalium

Vantum ad declaracōez excommunicacōnū supra
positaz iū exco pmo Circa hāc excommūicacōez p
maz. f. de eo qui se gerit p papa nō elect? a duabz par
tibz cardinaliū **Q**uero qd si cardiales vnaimiter dēt
p̄tatez nominādi papam duobz vel tribz & ipsi nomi
natū ab illis recipiūt **R**ndt **A**stē i sum li v ti ij scdm
Hosti q̄ electio valz: vñ dicit **A**nto d butrio **N**ota
q̄ due partes collegij sunt necessāe q̄ ē bez nisi maior
scordia interuērit q̄ si cardiales ordinaret iter se q̄ ele
ct? a maiori parte sit elect? tūc videbit elect? ab omibz
q̄ eligētur a maiori parte sicut elect? per opromissariū
vidbit elect? a toto capitulo. c. d. elec. c. **Q**uia ap

Qd si cōsentiūt in illū q̄ gessit se p papa cū non esset a
duabz partibz elect? **R**ndet idē vbi s̄ h̄m **H**osti. q̄ nō
valz: q̄ nō pnt cōsentire in excommunicatū imo oēs ei cō
sentiētes vel adherētes sunt excommunicati n̄ forte eū pe
tuissz & absolut? fuisset per illos cardiales q̄ ei nō ad
heserāt. **I**tē nota q̄ nō oportz papā eligi a duabz parti
bz oīum cardinaliū s̄ p̄sentiū tm: nisi aliq̄ cardiales ab
sentes essent in loco vicio: vñ de comode possent voca
ri **S**ed videz q̄ in electiōe pape admittat impator & e
ius nūciū lxiij di s̄ bez **R**ndet **A**nto d bu q̄ illud p̄ce
debat olim: hodie soli cardiales admittūtur. & si d̄ omi
bus cardinalibz nō essent nisi duo in loco vbi debz fieri
electio aliis legitimo tēpōe expectatis ipi duo eligēt
ex d̄ elec c j & vñ pōt eligere alium ita q̄ si vñ illorū
eligat alter valet: & alter elect? tacē debet. **S**i vñ tm

superest adhuc ille sol? eligēt de iure patro. c. p nostras:
licet aliq̄ dicant q̄ ius eligēdi nō cadat in vno omibz
vñ de cōsuetudinibus clerici roānus eligere debz. xxiij. di. c.
ij. & lxxix. di. c. i. & c. si q̄s peccuia. **A**ly dicunt q̄ cōcili
um gentale. lxxv. di. c. ij. & c. ij. & cōuocat p clerū & pplm
roānuz. lxxv. di. c. si forte. dicit **H**osti. q̄ licet hoc scdm
videat iustius p̄mū est leui? & comodius ppter pericu
lum morte infra. c. **N**e pro defectu

Quod an papa possit eligē sibi successorē. **R**ndet **A**n
to. de butrio. q̄ nōn. vt notatur. s̄ his oibz. viij. q. i. fa
cit **N**ulla de preben.

Sed quid si duo vel vñ volūt cōpromittē an alij co
gūtur. **R**ndet **A**nto. de butrio. q̄ nō. ar. l. salbin? ff.
cōmun. diuidēto: imo vñ cōtradictē nō potest fieri
opromissū: sed bñ p̄t statui q̄ vñ vel duobz cōtradictē
tibz elect? a maiori parte sit electus.

Quero d̄ h̄c q̄ elect? a maiori parte duaz si geit se p
electo paciat has penas & vitat aliq̄s si respueit. **Q**ue
ro an vitet penas excoicacōis. **R**ndet **W**in? **A**nto. q̄
nō sed penam datan & abiron. i. penam eterne damna
tionis **S**cdm **I**nno.

Quero an i numez duaz partiu oputet elect? **R**ndet
dñs **A**nto. q̄n eliget q̄s ad eccliaz in qua nō habz vo
rez ē planū q̄ nō cōputabit vox eius aut eligitur i il
la in qua habz vocem. & tūc si eligētur p formā scruti
ni nō cōputat vox & si p viam cōpromissi sic ratio est
quia i scrutinio requirit vox certo & determinato tpe & ele
ctus cōsentit demū post scrutiniū p̄ced eius vox nō au
get **S**ed si in formaz cōpromissi nō requirit determinā
tio tēporis ideo vox subsequēs auget **E**t h̄m hoc vox
electi deberet cōputari in numero cardinaliū quia nō
exigitur ad augmentandum in certo et determinato
tempore

Si an cardiales possint tollē talē cōstitucōz **R**ndz glo
q̄ sic & dicūt doctores q̄ possūt cardiales int se ordināe
q̄ electio valet que est facta a maiori parte cum cen
teatur ab oibz electus. vt. i. c. propter. quod itellige

vt notat de elec. si cui. li. vi. in glo notabili
Quid si papa sit hereticus? **R**ndet **An.** debuitio qd ad
 mittit excepco contra sua electione p glo. iiii. di. Si pa
 pa Et sufficiat duo testes si negatur esse papa p here
 sim in qua erat tempore electionis. c. Si quis pecuni
 am. lxxix. di. Idem si est mulier quia non est capax
 ordinis
Quid si sit simoniac? **R**ndet domi? **Anto.** qd no re
 pelleret p hoc dicto. c. Si quis pecuniam. possunt ta
 men eligentes accusari de simonia commissa in elec
 cione pape
Quid si sit bigamus. **R**espondet domi? **Anto.** qd hec
 exceptio opponi ei non potest.
Sed an vxor poterit repetere electu in papa. glo. ponit i
 dicto. c. Si qs pe. domi? **An.** dic. qd si non est dubius
 de matrimonio potest repeti nisi reducat vxor ad cotu
 nenciaz. vnde. erit tuc. papa et habebit vxores nec hoc
 est contra substancia papatus: qd Petrus habuit vxores vna
 de poterit redere dicitur vxori et esse papa. vt dicit
 glo. dicto c. Si quis pecuniam.
Quid de infante dicit qd non potest esse missa spiritu
 sancto esset facta electio qd no e capax ordinis.
Quid de laico. **R**espondet domi? **Anto.** qd eligi po
 test: vt patet de beato Ambrosio.
Quid si papa non sit canonice electus. **R**espondet domi?
Anto. qd si est occultus de hoc non iudicat ecclesia de
 simonia. c. Sicut. Excusat tamen probabilis ignoran
 tia licet no crassa. ex d sen. exto. c. apostolice.
Qued de intonizato per sedicione psumcone ul aliud
 ingeniū. **R**ndet dominus **Anto.** qd est excommunicatus
 lxxix. di. c. i. et ii.

Que episcopo greco de putato
 p episcopum latinum. §. ii.
Acca hanc excommunicacoe. s. de epo greco repu
 tato p epm latinum. Nota qd quando ciuitas habet
 populū diuerse lingue non propter hoc habebit plu
 res episcopos: sed epus eius prouidebit vñs icones

qui officia celebrēt et sacramēta ministrēt poterit et sta
 tue epus illius loci aliū epm sibi vicariū q illis presit
 tāq uicarius et episcopalia cōferat q p omia debet ob
 edire potifici eū constituenti suū vicariū: alias ipso fa
 cto incidit excoicacoez glo. sup. c. qñia d of. ordi. exē
 plificat in episcopo latino q si habebit subditos gcos
 habebit uicariū episcopus grecū ut sic pvideat circa
 pōntificalia illis exhibenda
Glo sup verbo pculuz qrit an sit excoicatus ipso iure
 dicit qd sic et sic est canon late sentēcie. xvii. q. iiii. Si qs
 luadete de elec. c. Cuz i cūdis et sic notat domi? **Anto**
 qd per hec verba noueris te excoicatum est p mulgata
 excoimicationis sentēcia
Item nota racione loci potest vnus episcopus pesse alte
 ri licet sit par in dignitate.
Quero an de iure possit vnus epus aliū sibi vicariū con
 sti tuere **R**ndet glo. qd no. sed hic pmitit dispensatiue
 propt necessitatem. vii. q. i. c. non autez de renū. c. ad
 supplicationem
Qued an talis vicarius habebit iurisdictione ordinariā
 ul delegatā **D**icit glo qd habebit ordinariā quia vica
 rius habet ordinariam
De clericis psonatum habētib?
 qui audiūt phisicā ul leges. §. 3.
Acca hac excoicacoe. s. de clericis psoat? habētib?
 qui audiūt phisicā ul leges nisi infra duos mēses dñi
 terint **Q**uero quid sit psonat? **D**ic. i. ecclastica digni
 tas ut primicerius q pset dyacono. ex de off. pmi. c. i
 thesaurari? de concess. pbrē. c. Cuz nostris. Cāclari?
 ex ut ecclastica bñficia. c. i. Precentor et succētor. ex de
 excessi pla. c. iiii. Custos ex de of. custo. c. i. Sacrista de
 of. sacri. c. Archipresbit de of. archi. c. i. ii. et iii. Idem
 intellige in alijs personatus habentib? qui secūdū di
 uersas conuetudines ecclesiarū i eis habētur.
Sed quid de his qui habent beneficia quibus est cuā
 animarum annexa. vt puta habēt ecclesias parochia
 les. **R**espondet **A**sten. et **I**nnō. glo. c. Statutū ne de.

ul mo li. vi. q. hec phibicio nō extendit ad illos rāo
ne huiusmodi ecclesiarū nisi sint plebanie sub se capel
las habētes in qbus clerici instituti nō possūt in re si
ne causa rāonabili amoueri dicto. c. Statutū. Si ve
ro tales sūt p̄sbiteri extēdit ad eos nō rāone ecclesie
sed rāone p̄sbitatē qz ibi dicitur: necnō p̄sbiteros
p̄ hoc vult glo. dicto. c. Statutū in x. rāone. Idez esset
dicēdū si haberēt dispensatiue ul alio modo p̄sonatus i
illis ecclesijs: tūc enī tenerēt rāone p̄sonatē. Sed qd
si plebania habet vnicam capellam. Rndet glo. q. in
cidit in excommunicatione.

Quero quō intelligit istud nisi infra duos mēsiū spa
ciū. Itēz qd si legit audit ul staret in tomo. Itēz qd si
causa honorādi amicū audit. Vide infra. S. viii. **¶**
Sed quēd cūz leges vtilēs sint clericis p̄t regimen tē
poraliūz p̄ cūz ecclesia eis vtať in defēdu canonū: vt i
c. i. de oper. no. nuncia. x. di. c. Si in adiutoriu. Ma
le em̄. sine legibz canonista simplex iudicabit de q̄sti
onibz sup cōtra dībz testamētis p̄ alijs infinitis mate
rijs de q̄bz i iurē canonico modicūz siue nichil habetur
quō faciēt p̄dicti. Rndz Petz de ancha. i. dicto. c. Sta
tutū h̄m Hosti. q. illas leges sine q̄bz canones intel
ligere nō potest poterit i camera sturare ul dicit q. po
terit interrogare p̄ ab alijs informari.

De locantibz tomos suas v̄harijs
publicis alienigenis. S. iiii.
¶ Arca hāc excommunicationē de locatibz tomos v̄su
rarijs publicis alienigenis. Nota h̄m Jo. an. Anno
p̄ Petz de ancha. q. hec cōstitutio facta fuit p̄t Florē
tinos Senēses Distorienenses Lucanos p̄ Astenses q̄
circumdant diuersas prouincias ad exercēdas v̄has
immoderatas p̄ qz p̄ multos prelatos p̄ principes reci
piebant: ideo hic phibet p̄ prouidet.

¶ Itēz nota q. ad hoc vt habeat locū hec cōstitutio re
t̄ q. nō sit in re oriūdz: p̄ ideo sit aliter ciuis ul incolā
nō tamen oriūdz incurrit hec pena si fiat contra hāc
cōstitutōne secūdū glo. in verbo alienigenas.

¶ Quēd qui dicant v̄harij manifesti. Rndet glo. q. illi de
qbus ē notoriū d̄ iure: vt qz cōfessi vel cōdemati vel
est notorium d̄ facto vt qz habent operis euidentiam
que nulla potest triguersacione celari et qz tenent al
tare suum paratum.

¶ Quēd quis dicat oriūdz i ciuitate. Rndz glo. q. ille
qui nascit i ciuitate ul vico: puta in coitatu. ff. ad mu
nicipia. l. qui ex vico. ul etiā si pater ei⁹ ind̄ originē du
xit. C. eo. l. assūto. S. fili⁹. p̄. C. de municipi. p̄ origiāli. l.
i. p̄. l. filios li. x. Que at̄ differēcia sit int̄ ciuez municipē
aduenam p̄ incolam nota. ff. ad municipia. l. i. p̄. C. d̄
incolis. l. ciues li. x.

¶ Quid si talis sit oriūdz i vna ciuitate p̄ tñ i alia ciui
tate ei⁹ de⁹ dñi p̄mittit habitare. Rndz Jo. an. i nouel
la q. ē loc⁹ hui⁹ pene. Itēz nota h̄m Petz de an. ignitū
text⁹ loq̄tur d̄ vnitatē p̄ coll. naz cleic⁹ p̄isan⁹ itelligi
tur de vnitatē ecclesiastica nō seclari. Guil. p̄ Archi. itel
ligūt de v̄trag vt sic gñlit dictū gñlit itelligat d̄ puile
q. ēca Jo. an. i nouella dicit. q. ille itellat⁹ ē nimīū ri
gorosus. p̄ icludat totū orbe⁹ istud interdīdū ideo p̄
or itellat⁹ sibi m̄gis placz. De. dicit ego ēto q. itellat⁹
Guil. p̄ archi. sit veior p̄ assigt plures rōnes.

¶ Quēd quāto curzat tempus trium mensium. Rndet
glo. q. a tempore publicacionis regularit ligat cōstitu
tio de postu. c. i. interdum augetur interdum diminu
itur vt hic.

¶ Sed quid si vnus simpliciter denunciat domino. Re
spondet glo. q. p̄pter simplicem vnus denunciacōne
non debet dominus terze eorum illum qui dicitur esse
v̄surarius expellē si tunc debet inquirere p̄ si illum ve
rum esse repererit expellē: prouideat autem in his con
sciencie sue simile d̄ de here. c. vltimo.

¶ Quid si locauit v̄surario quē tñ v̄sariū ignorabat ul
non locauit ad exercēdū fenus. Respondet glo. q. pro
babilis ignorancia eū excusat. ff. loca. l. Si quis igno
ras de sen. exco. c. Si vero: p̄. c. in audiēcia. Indubio
tam p̄sumitur conducere v̄has exercendas si p̄sueuit

usuras exercere. ff. de accusato. l. si cui: q. semel malus
semp psumit mal. s. in eodē genē mali & ex q pvenit
sibi ad noticiā tenet eū expellē ex de loca. c. ap. q. per u
se conuersatur in ea. vt ibi.

Quero qz hic dicit q nemo vfaris ad fenz exercendū
domos locet ul alio titlo cōcedat quō itelligit. **R**ndz
glo. puta pignois cōmodati dpositi pcarj & huiusmōi
& itez si sine titlo ibi illū sinēt esse. xl. di. recedite: h si
vēdat conet vel pmittat nō vixēt habere locuz hec cō
stitucō p ūbum cōcedat qz soluz vltus eius cōcessiōm nō
cominij tñlacōz denotare vixēt. **S**z Guil. dixit item si
maifeste. appaēt qz ad exercēdū fenz volt accipere. qz p
sumit etiā i fraudez agi. s. de pigno. illa de empti. & vē
di. ad nostrā: naz verbum conceto est generale & acci
pitur hū natuāz cōtractz cui addicit.

Quero dicitur hic qz si pmittētes habitare vsurarios
manifestos in teris suis vel locantes domos sustinue
rint penaz excoicacōis vel suspensiois p mensem ani
mo induāto qz qdū tales vsurarij ibi morātur terze
iporum ecclēstīco subiacent interdīto: nūquid ergo
recedentibus vel expulsi vsurarij erūt interdīti. **R**e
spon det glo. qz non & sic non erit necessaria relaxacio
qz illis recedentibus ul expulsis itelligit relaxatum

De his qui tempore interdīti

sepeliūt corpora i cimiterijs. s. v.

Acca hanc excoicacōm. s. de his q tempore interdīti
sepeliunt corpora in cimiterijs. **N**ota qz itelligitur
generaliter de qcumqz qui hic facēt siue masculz siue
femina siue clericz siue laicus siue religiosus cuiuscūqz
qz professionis secundū glo.

Item nota qz hic itelligitur quando sepeliuntur in ci
mīterijs per episcopum solenniter benedictis. **S**i er
go sepelirent in campis vel locis priuatis non est lo
cus huic pene etiam si locus ille esset vicinus et conti
guus ecclēsie vel cimiterio quia ex quo ad usum cīmī
terij p episcopum nō est benedictz secundū. c. nemo de
cōse. di. i. non est locz huic pene nisi sepelirēt i ecclēia ul

claustro dputatis ad sepultuāz qā tūc & si nō essēt tñ
dicta p epm esset locz huic pene hū Stephanū

Quero qre corpora sepeliūtur in cimiterijs. glo. assi
gnat tres rōnes. **P**ria qn eoz pxiimi eūtes ad illa lo
ca & aspiciūt inuitāt ad orandū pro eis. xii. q. ii. cum
grauia. **S**ecūda quia specialit adiuuant patrocinijs &
orōnibz illorū sanctorū in quoz honore dedicata est
ecclēsia illa: ut ea. q. c. **N**ō est ime. **T**ercia ratio quia
ibi minus a spiritibz immundis vexant: tñce i cīmīte
rijs dicit esse requies defūctorū. xii. q. ii. aurū

Sed pone qz religiosi ampliauerūt cīmīteriū & i illa
ampliacione sepelirent an sit locz pene. **R**ndet Lan
dul. qz nō si nō est p epm solennit bndictus

Quid si sepeliant corpora clericorū qui seruauerunt
interdīctū in cīmīterijs. **R**ndet glo. qz nō incidunt ex
comunicōne quia eis concedit sepultuā cū silencio et
absqz campanarum pulacione de pe. & re. c. quod i te.
& hoc volt dicē textz i casibz nō cōcessis a iure

Sed nūquid tempore interdīti liceat sepelire in qua
tuor festiuitatibus. s. natiuitatis comi pascatis pente
costes & assumciois beate virginis in quibz est licitū
alta uoce celebrare diuina pulsatis campanis & aper
tis ianuis & interdīctis amissis admissis. **R**espondet
glo. non licet in istis festiuitatibus sepelire corpora i
cīmīterijs tēpore interdīti. **C**ōcor. Paulz & Gengeli

Item nota quod istud quod dicitur hic qz sepeliēs ex
comunicatos publice incidit in hanc penam itelligi
tur secundū glo. de his qui sepeliunt excomunicatos
maiori excomunicacione siue a iure siue ab homine
non aut de minori licet participans cū mortuo exco
municato pticipacōe fauorabili. s. lauato sepeliēto inci
dit in miōrez excomunicacōne secundū glo. de sepul. sa
cris. **C**ōcor. Ric. in. iiii. di. xlii. ar. vii. q. iii. **I**dē dicit
Paulz et si nō sit publice excoicat. **I**dē. **A**la. phi. &
Ber. i. c. ad hec d pūil. qz excoicacō duāt et post mortē
de sen. exco. a nobis **N**ā licz nō sit coio actualis ex pte
mortui est tñ ex parte uiuētis qd sufficit de cle. exco. c

nō illud. q̄a alias sequē q̄ coicans excomunicato tor-
miēti ul furioso ul non respondēti nō esset excomunica-
tus. et ita cessat ratio **H**osti. qui tenebat q̄ p̄cipans
mortuo nō esset excommunicat⁹ mīori excoicatione: q̄a
dicebat q̄ nō ē coio cuz mortuo. **I**tem nota h̄m **G**en-
gelli. landul. et **D**aulū et **I**o. an. q̄ itelligit siue sint it̄
dicti gñlit ul specialit̄ ul a canoē ul ab hoīe. **¶**

Item nota h̄m **L**andul q̄ quando quis tempoē inter-
dicti sepelit excomunicatos ul interdictos est necessaria
cimiterij reconciliacō vt notat de cōsecra. eccle. consului
si de priui. c. ad hoc et de sacra. nō itera. c. ii. **¶**

¶ **Q**uero quis dicatur publice excomunicat⁹ vt habeat
locuz hec pena. **R**ndet glo. q̄ dicit publice excomuni-
catus ab homine qñ sit coraz tot q̄ verisimilit̄ nō po-
test pretendi ignorancia ul dicit publice excoicatus a
iure qñ casus ē q̄ sit eis imputandū si ignorabāt q̄ pu-
blice sciebat. secus si nō esset publice excoicatus ita q̄
scire potuit: puta q̄a fuit excommunicat⁹ coram duob⁹
ul tribus licet iudice sedente in banco. **¶**

Item nota q̄ si esset occise excoicat⁹ et sepeliēs sciēt nō est
loc⁹ huic pene licet icidēt mīorez excoicationez h̄m glo
vt p̄dixi **C**ōcor. **M**athe⁹. **I**tem nota h̄m glo. q̄ p̄ hāc cō-
stitutōez n̄ tollit pena decretalis ep̄oz d̄ p̄uile. li. vi. ubi
dicitur q̄ si contrafecerint interdicitur ingressus eccle-
sie istis tales sepelientibus. **¶**

¶ **Q**uod q̄s dicat uharis manifest⁹. **R**ndet **H**osti. q̄ vno
mō d̄ manifest⁹ p̄ euidēciā facti: puta q̄ tenz mēi a p̄a-
tā ad vhas. **A**lio mō si d̄ he sit i iue d̄fess⁹ ul d̄uic⁹ h̄
sola faā n̄ sufficit vt manifest⁹ dicat. **A**ddz **M**athe⁹ f̄
q̄ refert **I**o. d̄ ligñ. q̄ ei dāt manifesti qñ ex libris eoz
d̄uinci possūt vt i cle. c. i. d̄ vhis. et facit. xlv. di. q̄ liceā
ff. d̄ edē. l. i. §. edicōis et notat. xxiiii. q. ii. c. lae. **I**tem d̄
manifest⁹ si coz sac̄dote et testib⁹ publice se fateat vharū
et vhas c̄stitui mādēt forte libros racōnuz tradens h̄m
Guil. hūc casuz nōt glo. i. c. quāq̄ d̄ vlu li. vi. **I**tem dic-
idez **M**athe⁹ q̄ sac̄dos q̄ habz i parochia sua vharos
manifestos d̄bet esse caut⁹ ne i cidat i hāc penaz vt f̄uēt

hanc formaz. **D**ebet enim vharis satisfaccere de vlu-
ris p̄ceptis prout paciuntur facultates eius si. potest
illis a quib⁹ extorsit **S**i enim nō potest debet cauē ito-
nee eis si presentes sunt de satisfacciento integre **S**i nō
sunt presentes debet cauē p̄sonis p̄ quas ipsi credito-
rib⁹ acquiātur ul si tales non reperiūtur debet cauē or-
dinario ul ei⁹ vicario ul rectori parochie in q̄ habitat
presentib⁹ aliquib⁹ parochianis fide dignis ul debet
cauere notario d̄ mādato ordinarij **E**t non debet cre-
dere dicēti de quantitate certa sed diligenter debet in-
dagare vt in. c. qm̄q̄. de vsuris. li. vi. que decretalis
non est correctā per istam. **¶**

¶ **Q**uod quid si in vharis manifesto appareāt signa cō-
tricionis et iubet satisfaccere de vlu-
ris. et post mortez pre-
statur cautio ab heredib⁹ de restituēto aut poterit se-
peliri. **R**ndz glo. et **I**o. de lignano q̄ cautio valet et se-
peliri possit licet nō vt reconcilesat testamentū et hoc
dico qñ apparēt signa cōtricionis et iubet satisfaccere. alias
secus quia non sufficiēt cautio heredum cuz decesserit
in peccato **I**dem **D**aul⁹. **¶**

¶ **Q**uid si sepeliēs ignoābat istū quē sepeliuit esse exco-
municatū ul uharū ul interdictū. **R**ndet glo. q̄ talis
sepeliēs nō est excommunicat⁹: q̄ hec cōstitutō requirit sci-
enciaz. **C**ōcor. de sen exco. c. significauit. et c. cū desides
et de here. c. ij. li. vi. **E**t ideo dicit text⁹ sciēter. **I**tem d̄c p̄-
prie temeritatis audacia. **N**am ubi est ignorācia teme-
ritas dici non potest secundū **G**engelinum. **¶**

¶ **Q**uod an portātes ad sepelc⁹ q̄ tñ nō sepeliūt sint exco-
municati. **I**tem q̄d d̄ comitatib⁹ fun⁹. **I**tem q̄d de fabricati-
b⁹ et fodiētib⁹ ul appeientib⁹ sepelc⁹. **I**tem q̄d de platis
cleicis ul mīstris eccliaz i q̄z cimiterijs sepeliūt q̄ illd̄
nō phibēt sed paciūt. **I**tem q̄d de cleicis ul laicis q̄ por-
tāt cros cruces et similia. glo. arguit ad partes et nō deti-
nat. **L**app⁹ et **S**tepha⁹ tenēt q̄ isti sūt excoicati. **A**ddit
Daul⁹. q̄ nedū actualit̄ ponētes cōp⁹ s̄b tra sed et dicē-
tes officiū supra fun⁹ forte incurrūt hāc penā: imo forci⁹
incurrūt q̄ pl⁹ cōtēnūt. **A**ddit et idē intelligo d̄ sepeliētī

bus de facto absentibus clericis: idem de sepeliri facientibus
vel mandantibus de sen. ex. c. mulieres. **T**ñ littera videtur se-
peliētes in cimiterio punire et sic forte dicentes officia q̄
nō sūt sepeliētes n̄. incidūt cū i penis sit micior iterptaco
facienda: vt. l. iterptacōne. et l. p̄sens. ff. de p̄is.

Quod qui dicant nominatim interditi. **R**ndet Landul
q̄ illi qui in sentēcia nominantur specialit̄ vel expresse vt
notat Inno. de p̄ben. illa. et sic talis expressa nominatio
intelligit de illis quorū culpa vel dolo lata ē sentēcia in-
dicti et etiam quorū auxilio cōsilio et fauore de sen. exco. al.
ma li. vi. Item intelligit Paulus de interdictis a diui-
nis et sacramentorū p̄ceptione: alias si essent interditi
ab aliquo temporali dicit q̄ nō p̄ceperet.

Quid si quis sepeliat publice excoicatum et nominatim inter-
dictum et usurarium manifestum tempore interdicti.

Respondet Paulus q̄ talis ē ligatus q̄drup̄. i. excoicatio-
ne: ad hoc facit de sen. ex. c. cum p̄ causa. et addit glo
q̄ de oibz debet satisfacere et ab oibz absolui.

Quod an sepulti debeant exhumari. **R**ndet glo q̄ sic si
eorū corpora vel ossa discerni possūt. si t̄bus vltis casibz
ex. de sepultis. c. sacris. Sed i p̄mo casu qñ corpora tē-
pore interdicti sepeliūt nō exhumant si fuerit penitēs tem-
pore interdicti q̄ sepultus ē et post interdictū: sed duran-
te interdicto debet exhumari. **C**ōcor. Inno. Hosti. jo
de lignano. et Ric. i. iii. di. xviii. ar. vii. q. iii.

Quod cui obz fiet hec satisfactio. **R**ndet glo. quo ad ex-
coicatos et interdictos debet fieri his q̄ fauore sunt late-
sentencie: sed quo ad usurarios illis q̄bus debet fieri re-
stitutio si qua enī violēcia fuisse illata clericis vel mini-
stris ecclesie illis etiā fieret satisfactio.

Quod an hec pena excommunicatiōis habeat locum in
sepeliētibz eos in alijs casibus in quibus denegat
sepultuā q̄ notat de eo. ti. c. ex parte. et de sta. mo. c. i. et c.
cū amouit. **R**ndet glo. q̄ nō. Et cōcor. Stepha.

Quod an excoicatis minori excoicacōne neganda sit
ecclesiastica sepultuā. **V**id Ric. i. iii. di. xviii. ar. vii. q. iii.

De clericis in sacris et religiosis

contrahentibus matrimoniū. §. vi.

Item hac excoicacō. s. de clericis in sacris et religiosis
contrahentibus matrimoniū q̄rit glo. q̄ si coacte contrahāt an
incidūt i hac penā. **R**ndet q̄ si d̄ absoluta coactiōne loq̄-
mur: puta q̄ actuali violēcia cogit imponere anulū ma-
nu et tūc ē certū q̄ tūc nō incurrit hec penā. ex q̄ vi metus
be. cā. c. sacris. Si autē loq̄mur de coactiōe obdiconalit̄ pu-
ta q̄a tirāns dic̄ clerico vel religioso nisi contrahas matri-
moniū cū moniali faciā tibi abscidi manū vel mori et
tūc si facit incidit i excoicacōm: licet sit metus qui cadat
in cōstantez virū dicto. c. sacris: et hoc qñtū ad coactiō-
nem: si per aliū respectum nō incidit q̄ ubi ē metus re-
ficit cōsensus et sic nō ē matrimoniū et sic non dicit̄ co-
traxisse matrimoniū put̄ requirit hec littera vt incida-
tur in hac penam. Itē reficit racō littere q̄ fuit imposi-
ta hec pena et facta hec cōstitutio p̄pter publice hone-
statis iusticiam. vn̄e hic nulla inhonestas insurgit
cū coacte sit. facit de sen. ex. significauit.

Quid si contrahat sed nō consumit. **R**ndet glo. q̄ incidit
excoicacōnez q̄ hec cōstitutio punit contractum matri-
moniū et nō coitū: vel incestū: idē Paulus.

Quod quid si contraxit solum sponsalia p̄ verba de fu-
turo. **R**ndet glo. et Paulus. q̄ nō ligatur nisi cōsum-
mauerit p̄ copulam: quia tūc trāsit i matrimoniū. vt
in. c. veniens de spon. et c. is qui.

Quero quantum ad religiosos an intelligat de religi-
osis professis tacite vel expresse vnam de religionibz
aprobatis. **R**espondet. glo. q̄ sic vt in. c. i. de voto. li. vi.
Sed an tacita professio obliget illi religioni. **R**espo-
det. glo. q̄ non. sed religioni in genere. extra de regu-
la. c. nō solū. et c. sequenti. li. vi.

Quero quis dicatur professus tacite. **R**espondet glo.
c. i. de voto li. vi. cum maior quatuordecim annis spō-
te et sciens recipiens habitum professorum ubi est dis-
tinctus de regularibus li. vi. c. i. et c. Constitutionem
al cum habitum indistinctum ferret per annum. eo.
ti. c. ex parte. Addit Innocencius. c. Consulti. extra

ex de regu. dicens qd si qñ intrauit ptestat⁹ est qd volt
mutare vitā ⁊ habitū ⁊ si de his constituit hic habitus
solēniter suscep⁹ dirimit matrimoniū iāz contractū
Hec em̄ ptestatio siue intencio euz suscepcone habit⁹
pbacionis habet p tacita pfessione. Et hic notādūz
qd habit⁹ pbacionis solēnizat ppositū. Et dicit Lan-
dul i clemē. i. de cōsan. ⁊ affi. qd isti q obligāt religioni
in geneē si cōtrahūt matrimoniū sunt excommunicati
d regula. c. cōstitutōne li. vi. cū iāz pfecte matrimoniū
spirituale cōtraxerit. xxvii. q. i. c. i. ⁊ ii

Quid si quis cōtrahit cū moniali ignorās eaz monia-
les. Rñdet glo. qd ipsa incurrit excommunicationem ⁊
non contrahens cum ea.

Quid d his q cōtrahūt cōtra istā phibicōne an pote-
rūt absolui p ep̄m. Landul. tenet qd sic nisi pendēte ex-
communicatione immiscuerit se diuinis: qd tunc a solo
papa absolui possunt de re iudi. c. cum etni. ul nisi ad
bigamiā trāsierit. c. nuper d bigamis.

Utū papa possit dispensare ut existēs in sacris contra-
hat. Rñdet Landul. qd sic. qd tōtinencia ānexa ordini
⁊ solēnitas voti pendet a cōstitutōne ecclesie ergo per
papā tolli pōt. ex de ele. c. significasti. ⁊ c. innotuit: li-
cet aliq nō cōsenciat de religiosis qd cum eis possit pa-
pa dispensare qbz substācialit̄ inest cōtinēcia line q nō
sunt religiosi de sta. mo. euz ad monasteriū sed cōtra
eos facit. c. qd votū. vbi dicit solemnitatez voti ex sola
constitutione ecclesie inuentam esse.

Deleico q habet officiū vicecomi-
tis vel ppositi secularis. S. vii.

Acta hanc excommunicationem. s. de clerico qui ha-
bet officiū vicecomitis vel ppositi secularis. Nota fm̄
Anto. de butrio. qd in sacris constitut⁹ non potest ha-
bere officiū aliquod temporale.

Quod de cōstitutis i mōrib⁹ an possit talia exercē. Di-
cit qd nō: sed maius iminet piclm existētib⁹ in sacris.

Contra Religiosos.

Sed nūquid possit officiū annexum dignitāti sue

habere seculare. Dicit qd sic. dūmoto p se non exerceat
sed alteri committat.

Quero an sit canon late sentencie. Rñdet glo. qd sic
Et addit An. de bu. qd vbi canon loquitur p verba fu-
turi tēporis ⁊ non dirigit hmonē ad iudicem s ad per-
sonam delinquentem ē late sentencie.

De religiosis exeūtib⁹ claustrum
ut audiant leges ul phicaz. S. viii

Acta hanc excoīcācom. s. de religiosis q exeūt clau-
strum ut vadāt ad audiendū leges ul phicaz

Quero qre sit facta hec phibicio cum sciencia canoica
non possit bene sciri sine legali: ⁊ mādatur omib⁹ in
phenio ut sciāt ⁊ adiscant hanc scienciaz: naz mltē sūt
materie que vix ā illo modo sciri possūt sine legibus
ergo nō debuit phibēi sciri leges. Rñdet. Hostiē. qd
sine pncipali studio ⁊ auditu legum p libros legales
sufficiens sciencia potest habēi de ipsis per ea que in li-
bris canonicis apponūtur ⁊ qui dubitat querat. Naz
hoc non phibetur. s. de dubijs cerciorari dūmoto pnci-
paliter ibi non studeat. Ad hec. xxvii. di. S. fi. xxviii
di. c. fi.

Quero an habeat locum pena huius capituli si non
exeunt claustrum nec visitant scolas s in claustro stu-
deāt vel audiant vel legāt audiētib⁹. Dicit Inno. qd
ligātur Itē An. de bu. in eo. c. nō magno. ⁊ est veruz
secundūz Hosti. quo ad verba: secus quo ad mentem
Consultit tñ illū in hoc dubio se putari ligatuz. ar. eo:
euz q notāt de cle. exco. minis illud. Naz licz exit⁹ clau-
stri fuerit cā i pullina cōstitutōnis cā tñ finalis fuit qd
ille sciēcie religioni uō cōueniūt. Et qd dicat aprie le-
gere ⁊ quid importet hoc verbum. Vide Jo. an. in re-
gula iuris. Cum quid li. vi.

Quid si vadit ad audiendum causa honorandi amicū
suū in principio studi. Rñdet. Hosti. qd fm̄ verba ex-
communicatus est: puta tam qd papa responderet talem
nō ligat ex mēte. ff. ad exi. l. pēultia: qd ūba euz affectu
debent itelligi maxie i pēalib⁹. ff. qd quisq iure. l. i. S.

hoc aut. **I**tem **Jo. an.** dicit qd nō ē ita amara interpreta-
cio faciēda. l. fi. ff. ad exhiben.

Quid si totus incepit habere paucos scolares et religi-
osus vult eum continue honorare. **D**icit glo. qd non ad-
mittit tale honore: imo etiā si tñ legeret semel i et to-
mada religiosus audiens esset ligatus vt omis fraud
excludatur.

Quero an psona ecclesiastica aliqbz socijs possit pua-
tim legē vl audire leges in claustris. **R**ndet dñs **An.**
qd non et si facit nō euadet sentēciā excoicacōis: qā non
verbis sed rebz lex in ponit de de. cōmissa li. vi. nam
lectionis audit? et principalit studiū phibet de hoc in
re. iu. cū quid vna via phibet de re. iu. li. vi. **I**dem tes-
net ibi **Lo. an.** in mercurialibz licet contrariuz teneat
Inno. propt verbū exeuntes: et **De. de ancha.** qui di-
cit qd est licitū in camera studere.

Quero quia dicit nisi infra duos mēses destiterit qñ
incipit cursus duoz mēsu. glo. dicit qd a tempore sciē-
cie cōstitucōis siue publicacōis **Vicen.** dicit nume-
rand? ab exitu monasterij. **I**tem **Inno. De. et Abbas**
quo ad religiosos: qd autē ad clericos seculares currūt
ab incepcone audit? i. quādo incipiūt audire.

Quid si post exitū mutato pposito vadit ad theologi-
am. **R**espondet **An.** qd non prodest nisi prius huic cō-
stitucōni satisfaciāt reuēto ad claustrum nisi abbas
significat ei qd iret ad theologiam: qd tunc reuersus cē-
setur i claustris licz xba hoc nō sonet.

Quid si plebai et similes destiterit infra duos menses
p ea iterato iceperūt. **R**ndet **An.** qd ligātur.

Quid si tantum temp? fluxit de duobus mensibz ita
qd non possint infra duos mēses redire ad claustrum
Rndet **Anto.** qd ppter hoc non sunt excoicati nisi post
terminū ad hoc de. elec. cōmissa. li. vi.

Item nota monachi non pnt studere in sciēcia huma-
na nec obstat qd lex humana sit pars diuine de eta. et.
quali. c. penul. et qd leges ab oibz sciri debent et omēs
astringant. C. de legi. l. leges: qd istud loqitur de laicis

clericos aut non astringit de cōstiti. c. qd in eccliaz. et. c.
ecclesia: licet clerici eis possunt vti cum pro eis faciunt
di. x. c. Si in adiutorium.

Quero an hec pena habeat locuz siue sit professus ta-
cite vel expresse dicit qd sic.

Item nota qd isti contrafaciētes sunt priuati spe pmo-
tionis ad dignitates non ad ordines fm glo. c. super
specula cum quibus solz papa dispensat.

Quero quia religiosi prohibēt ire ad quīs studia sine
licencia sui plati cū consensu maioris partis ouēt?

Quid si velit ire ad studium sacre theologie an habe-
at locum hec pena vel si studere velit in sciēcia cano-
nica. **R**espondet **Petrus de an.** qd sic.

Qd si plati religioso studioso et tocili nolit dare licē-
ciam studendi arguit **Jo. an.** in nouella qd episcopus
dare poterit nam contemptor sciēcie ē mēbrum dia-
boli. xxxviii. di. c. ultimo. **E**t dicit qd hoc placet **Archi.**
licet aliquę rationes vergeant in contrariū de quibus
in nouella. **I**tem nota fm glo. qd obtenta licencia p-
lati intelliguntur concessa omnia sine quibus como-
de studere non posset. **E**x quo infert si accipit pecuni-
am mutuo pro sua necessitate obligatur monasteriuz
quod itelligit verum **Archi.** nisi actum fuisset qd aliū
de sibi querit forte a consanguineo vl aico.

Quero de quo prelato intelligitur. **R**ndet **Jo. an.** in
nouella qd **Archi.** intelligit de abbate.

Sed quid si ipse abbas vult accedere ad studia nūquid
poterit sine licencia alicui? absqz metu excoicacōis
nis hui? **Archi.** dicit fm qd refert **De.** qd licet male fa-
ciat ire sine conuētus sui licencia: tamen si vadit non
incurrit istam penā: sed alias puniri potest.

Quid si vadit ad studendum sine licencia prelati sed
non dimittit habitum vel econuerso. **R**espondet glo.
qd vtroqz casu excoicatus est.

**De religiosis qui temere habitū
sue religionis dimiserint. S. ix.**

Quia hanc excoicationem .i. de religiosis qui temere
vbiq; habitum sue religionis dimiserint. Nota
q; hinc glo. q; speciale e in religioso apostata: q; alias a
postata no e excoicatus sed excoicandus hinc q; notat jo.
7. Ber. xliii. si quis ex clericis. 7 de vita 7 hone. cle. Si
quis ex clericis. 7 de apo. c. iii.

Quid si portet habitum s; absconsum. puta q; cooperit
habitum religionis habitu clericorum secularium. Rndz glo.
i. cle. c. qnia de vita 7 hone. cle. q; e apostata 7 per conse
ques excoicatus. Itz Landul. Nota queldz religiosum
obligatum ad habitum deferendum extrinsecus 7 sup oes alias
vestes deferendum si velit euitare pena capituli vt piclosa. ne
cle. vel mo. li. vi. nisi causa rationabilis sublit. Itz di
cit Paulus in dicto. c. qnia i cle. dices Nunquid sufficit
portare habitum s; cappa ul tabaro apparet q; non per
huc textum imo talis e apostata 7 incidit penaz capi
tuli vt piclosa ne cle. vel mo. li. vi. 7 ita fuit determinatum
Bononie Item tenet Franciscus de maronis q; por
tans habitum velatum sit excommunicatus

Quero hic de vt piclosa euagandi materia subtrahat di
strictius inhibemus vt ne decetero aliquis quacumq; religio
nem tacite vel expresse professus i scolis vel alibi temere ha
bitum sue religionis dimittat. Queit glo. qre de temere
Rndz q; ex ca licet habitum transformare vt puta timoril
de vita 7 hone. cle. c. pe. 7 io textus i cle. c. qnia de vita 7
ho. cle. dicit Religiosi quilibet quos oportet per recte
ciam habitus extrinseci intrinsecam morum honesta
tem ostendere si pterq; ex causa rationabili publice ve
stem ferant huiusmodi. subaudi virgata vel partita per
annu reddantur inabiles ad quodcumq; beneficiu eccle
siasticu obtinendu. vbi dicit Gengelinus q; que sit
rationabilis causa arbitrio boni viri iudicabit Itz di
cit q; no de q; assumisse qd statim est dimissus: vn
de si sacerdos ul religiosus has vestes in momento assu
meret statim eas dimissus non dicitur eas assumisse
. ff. de diuorcijs. l. diuorciu Itz assumere intelligit cu quis
cu affectu assumit. ff. de vboz sig. l. nome filioz: ergo

vixit a contratio q; non dicit q; dimittit habitum quez ex
rationabili causa dimisit statim reassumitur. Naz uba sunt
intelligenda cum effectu. vnd dicit i dicto. c. qnia i cle. q;
quicq; clericus virgata ul partita veste vtet nisi rationabi
lis causa sublit si beneficiatus extiterit p sex menses a ptiipa
tione fructuuz beneficiu que obtinet sit ipso facto suspens
sus. vnd dicit Gengelinus Quid si deferat non continue
nec causa vsus proprii sed ob festu socy q; militat vel co
dorat ul vxorat an incurrat hac penaz. Rndet no. q;
talita raro occurrut 7 iura coaptat his q; sepe fiut. ff. de
legi. l. ex. his cuz le. se. 7. l. ea que raro. ff. de re. iu. Itz
ea que ca festi 7 ioco fiut obligacione no inducut. ff. de
acti. 7 obli. l. obligacionu. S. vboz. xv. q. i. illud de sen
exco. c. i. 7 itz de his que fiut causa honoris mometa:
nei. vt notat s; ne cle. ul mo. c. super. specu. vnd religio
sus causa horadi amicu audiens leges ul phisicam in
principio studij non e excoicatus. Vire supra. S. pxiu
Itz qui aliqd facit ca veritatis excusat a pena i famie
q; alias incidet. ff. de his q; notat infamia. li. ii. S. si. nec
tal peccat dicit vt notat Inno. d. vi. 7 ho. cle. c. cu deco
rem: 7 facit iste textus vbi dicit nisi causa rationabilis. et
hec e arbitria. Itz i simili dicit Inno. dicto. c. cum de
corez. q; licet theatrales ludos facientes tanq; ifames
no sut pmouendi. tñ dicit q; si hoc faceret ad consolacione
alicuius infirmi ul alia iusta causa no peccaret

¶ Sed nuqd i lecto debz deferre habitum. Rndz De. de an
q; cano sentit q; sic xx. q. i. c. fi. du dic sp jo. an. dicit q;
no putat de mente q; monach; i cella sua dimittes habitum
suu ul dum balneuz i trat i occito ul iacens sine habitu
ligeat hac constitucione: s; tuc qñ exhibz se o spectib; homi
nu sine habitu i habitu laicali ul seculari deici sine iu
sta ca tuc ligat als pauci repeiret no ligati p hoc facit
p hemiu siue ro d q; i principio hui; capituli vt piclosa
facultas euagandi subtrahat. que ratio cessat i casib;
supradictis 7 ratio restringit dictum. l. cum pater. S.
dulcissimis de lega. secundo nec verbum positu in ca
none e ita amare sumendu vt no fiat iterissio naturalis

de cose. di. v. si tibi. q. l. antiq̃tas. C. de testa. q. ff. de so
la. l. mat p. doc. toin. dicit de sancto **G**eminiano dicit o. c.
vt p̃ciosa addit ad rōez **I**o. an. q. dicit q. hic cessat rō
de c̃alis que intēdit eoz vacacōibz p̃uide allegat cle.
ij. de vita q. ho. cle. q. imponit penā si publice veste p
hibita ferāt vt ibi patz in. S. dignitatē. ergo octa mu
tacō licz nō sit licita non tamen tali pena puniatur.

Que h̃atibz cassate religiōis. S. r.
Arca h̃ac excoīcācōz de h̃atibz cassate religiōis q. d. no
uo aliq̃ue recipiēt **N**ota q. hoc. c. q. c. fi. s. eodez ti. **C**o
mūter ad hoc allegat q. cā religiōis non licet cong̃ga
cōez facē. q. hic glo. dicit q. nō licz absq̃ licēcia p̃ncipis
nouū ordinem vel collegiū cōstituē. C. de coll. illi. l. i.
q. iii. q. **A**nto. d. bu. c. fi. d. excels. pla. dicit q. ista ē r̃gla
q. oīa collegia sūt reprobata nisi appareāt p̃missa vt.
l. collegia. S. in sūma. ff. de colle. illi. **E**t ideo oēs secte
vel collegacōes sūt p̃hibite i ciuitatibus q. non fiunt
sup his que habēt simul tractat. puta societas sartoz
textoz q. similiū. **E**t ideo dicit **G**uil. fm q. recitat **D**e
in hoc. c. q. reprobati sūt illi q. ṽlgo vocant apostoli
nec tñ volebāt fm apostolū vidū manibz querē. x. q.
iii. cauedum: de c. c. cū apostol. **I**te dicit hic **I**o. an. q.
papa **I**o reuocauit q̃ntum d. facto p̃cessēat eos qui vi
cunt fraticelli vel fratres d. paupe vita siue p̃zocholi
siue begini i exuagati q. icipit sancta romana. **S**z istd
videt cōtra dictū **I**nno. i. dicto. c. fi. de excels. pla. vbi di
cit q. cā pietatis q. religiōis licz cōuenire: vt. l. i. ff. de
colle. illi. hoc ē facē coll. giū. **S**ed solucō ar. patet ex v
bis eius q. s̃bdit dūmō nichil mali faciāt occasiō col
legi: q. hec collegia licet bonū nomē habeāt tamē q.
male opant sit illicitū collegiū: q. ideo d̃struēdū. ad hoc
facit. l. vltiā eodez titlo. q. l. g̃ca ibi posita q̃si dicat **I**n
no. q. nouitates reglarit sūt suspecte: vt. c. cū cōsuetu
dis. ex. d. o. sue. q. ideo papa hic statuit q. nō p̃pa aucto
tate fiat s̃ cū sola auctoritate pape fieri possint

Que religiosi medicantibz q. recipiūt
comos vel loca de nouo. S. ij.

Que h̃ac excoīcācōne de religiosi medican
tibz q. comos ad habitādū ul loca d. nouo recipiēt
Quero quōd intelligit istud de nouo. **R**ndet. **D**au. q.
intelligit respectu principij quod nūq̃ fuit. vii. q. i. nō
aut. viii. q. i. nec nouiz. d. verborz significacionibz qd
p nouale. q̃ng dicit nouum quod fuit q. postea desit
esse q. iterū renouat. xviij. q. ii. d. monachis. q. sic nō in
telligit hic: nā si comz antiqua corruat q. sup eodez so
lo reedificat nō est locz pene huic sed soluz cuz locuz de
nouo querunt secz si locz ille desisset esse suus q. ipsuz
quereret nouo titulo: tūc locz est huic cōstitucioni. c.
cum interdictū de renuncia. d. p̃ncipis. q. i.

Quero quia textz de quo sit mēcio in hac cle. cupietes
qui ē positz in. c. vnico de excessibz prelatorz. li. vi. di
cit sine licencia sedis apostolice. **A**n ergo sufficiet li
cēcia legati de latē. **R**ndet. **D**e. re an. i. dīdo. c. vnico q.
Io. an. tenet q. nō: q. aliud ē serēs apostolica aliud le
gatus ipsius. ad hoc de filijs p̃lbi. c. fi. de sen. exco. ea
notat. q. c. q. de his de sentencijs exco. li. vi. c. eos. q. in
cle. c. p̃ literas de p̃ben. **N**ō em licet legato facē cōtra
iura. **N**ō em qd facit legat. dicit tūc sedes apostolica
de preben. hi qui li. vi. secūdū ea q. notat **S**peculator
in titulo de le. S. nūc tractet in principio

Que religiosi q. dicūt aliq̃ uerba vt retrahāt
audientes a solucione decimarz. S. xij.

Arca h̃ac excoīcācōne de religiosi qui dicūt
aliq̃ ūba vt retrahāt audientes a solucione decimarz
Si
Dicit **D**au. q. duo requirūt vt hec pena vendicat sibi
locum. **P**rimū q. talia proferant vt retrahāt audie
ntes a solucione decimarz. **S**ecūdū q. proferāt obli
gatis ad decimas soluēdas: secus si p̃ferāt alia inten
cione vel non obligatis.

Atem nota q. hanc penā incurrunt si hec uerba dicūt
in sermōibus suis idest in predicacionibus vel alia
bi idest priuatis locucionibus

Atem nota dū dicit religiosos q. hec pena nō habet lo
cū i clericis sed i laicis qui cōtrafaceret

Q De religiosis q̄ cōfiteb̄ sibi non
faciūt cōsciēciā de decimis. S. xiii

Item hāc excoīcacionē. s. de religiosis q̄ cōfiteb̄
sibi non faciunt cōsciēciam de decimis

Querit Lādul an si inueiāt aliq̄ retētores decimaz sint
absoluēdi. Rñd̄ q̄ nō ex q̄ sūt cōtinue ī mortali pec
cato ex retēciōe decimaz. de deci. c. p̄hibeē cū sciāt pec
catū nō esse remissibile nisi restituāt ablatū

Item nota q̄ p̄dicatoēs q̄ nō faciūt cōsciēciā de decimis
sibi cōfiteb̄ ul̄ q̄ negligūt p̄dicare qñ fuerint requi
siti nō incurrūt excoīcacionē ip̄o facto: sed suspēsiōe
ab officio predicationis et confessoris donec cōfiteb̄
ipsis si hoc ipsū sibi dicendi cōmodē facultatē habue
rit cōsciēciā fecerint sed si ī p̄dicta suspēsiōe p̄suerint p̄
dicare ip̄o facto sentēciā excoīcaciōis incurrūt

Quēd quia dicit q̄ tenētur facere cōsciēciā qñ popu
lo p̄dicabūt an ergo teneāt qñ clericis p̄dicāt. Rñdet
glo. et Dau. q̄ non. de sen. exco. si snia. li. vi. **I**tem nota
h̄m Gengeli. q̄ hic nō fit mēcio de festo natiuitatis do
mini p̄ celebraciōem tēiū missaz que celebrant illa die
p̄ qd̄ nō est forte comoditas p̄dicandi: sed solū d̄ festo
natiuitatis beate v̄ginis. **I**tem non fit mencio de festo
pasce p̄pter comūionem.

Quēd quia hic dicit cū fuerint requisi an teneantur si
non fuerint requisiti. Rñdet glo. q̄ non

Sed qd̄ si requirūtur ī alijs t̄pib̄ p̄ter q̄ ī istis. **V**ideē
q̄ nō teneātur p̄dicare: q̄ hic solū dicit text̄ qñdo p̄
dicant in istis solēnitatibus

Item nota textū studeāt informāe Naz h̄m Gengelini
nō sufficit q̄ p̄dicato dicāt Soluatis decimas. h̄ tenētur
informāe q̄l̄ ad eas soluēdas ex d̄bito astīgāt

Item nota q̄ sūt isti a q̄b̄ possūt requiri q̄a tex. dicit. Ab
ecclesiāz rectoib̄ vicarijs ā loca eorūdem tenentibus

Q De religiosis q̄ decimas eccle
sijs d̄bitas v̄spāt. S. xiiii

Circa hanc excoīcacionē. s. de religiosis qui
decimas ecclesiis d̄bitas vsurpant.

Nota h̄m glo. et **A**ster. in sum. vii. li. ti. ii. s. lxxxi. iii.
q̄ ī hoc qd̄ dicit tex. Religiosi. patet q̄ nō habēt locuz
he pene ī secl̄aib̄ deicis ul̄ laicis q̄ d̄liquūt ī istis

Item in hoc q̄ dicit Quicūq̄ cōphendit etiā femiās
religiosas et religiosuz ad secl̄aēz ecclesiāz t̄nllatū

Item in hoc q̄ dicit ecclesijs d̄bitas patet q̄ si decime
d̄berētur nō ecclȳs sed priuatis p̄sonis p̄ p̄uilegiuz ul̄
antiquū feudū et religiosi p̄hiberēt solui ul̄ alit̄ facit
cōtra istā cōstituciōē nō iciderēt has penas. **I**tem dicit
textus nō p̄mittūt facto itelligit ul̄ p̄hibet v̄t o

Querit glo. quia text̄ dicit q̄ tales religiosi cōtrafa
cientes sūt suspēsi ab officijs. an intelligātur de diui
nis officijs an d̄ alijs puta si eāt sac̄sta ecclesiarij came
rarius clauicarij et similes. glo. arguit ad p̄tes et non
determinat. **D**au. dicit intellige de diuinis. **I**tem dic
Stephan̄ et facit litteā ista vbi non repetit quib̄ offi
cijs cū omēs religiosi nō teneātur ad diuina officia h̄
soluz p̄fessi et deici. xvi. q. i. **N**emo. et. c. se. et. c. si monas
chus ul̄ potest itelligi de officijs tēporalib̄ que habēt
aliquādo religiosi: v̄t sunt p̄cuaciōes et castal dionas
tus. i. q. iii. saluator de solu. c. ii. et hec secūda expositio
est benignior. **I**ntelligi etiā posset qñ ī eadez p̄sona
cōcurrūt officia diuina et alia. **O**lias si diuina tantuz
officia d̄currūt tūc illis sit suspēsus v̄t v̄itē maior pe
na. s. excoīcaciōis q̄ nulla ē maior ī ecclesia. xxiii.
q. i. c. nō auferat. i. q. iii. corripit

Q De religiosis q̄ nō h̄uāt interdictū
qñ matrix ecclesia h̄uat. S. xv.

Item hāc excoīcacionē. s. de religiosis qui non
h̄uāt interdictū qñ matrix ecclesia seruat

Aduertēdū h̄m glo. q̄ nō ligāt deici secl̄ares hac cōsti
tuciōe. s. v̄t icidāt excoīcacionē si nō seruāt interdis
ctum quanto matrix ecclesia seruat

Quēd an intelligat de interdicto a iure puta canō po
nit interdictuz ciuitati que īsecuta fuerit ep̄iscopuz v̄t
in de. m. S. ciuitas de penis.

Pone q̄ matrix ecclesia vult istud interdictū obhuare et

obseruat: an religiosi nō obhuātes sint excoicati. **R**ndet glo in verbo sedis apostolice q̄ sic
Quod que dicat matrix ecclesia **R**espondet glo in vbo
matrice. i. maiorez ul baptismale que dicit matrix q̄a
sicut mat̄ geneat sic illa geneat p baptismū: q̄ iter
dicūt q̄nq̄ loca non habencia intra se eccliāz cathedra
lez habēt tñ matricez iō exprimunt hoc: q̄ dico hoc lo
cū habere et cū illa matrix ecclesia religiosi nō obhuā
tibz subest q̄ntuz ad p̄sentacionē collacionis ul q̄a sit
ipsoz vicaria cuz hic generalit̄ loquatur
Quod quō intelligitur matrix ecclesia obseruare iter
dictum. **A**n intelligitur quādo solus episcop⁹ ul pre
latus seruat. an q̄n soluz capitulum: an quādo vtrūq̄
mixtum. item q̄d si vacat ecclesia cathedralis q̄ pars
capituli seruat q̄ pars nō hūat: q̄ forte partes sūt equa
les. i. tot sūt obhuātes quot sunt nō obhuātes. **R**ndet
glo. q̄ in omibz his casibz ecclesia sumitur p materi
ali ecclesia. s. pro ipsius eccleie pietibz q̄ ex quo quot
tidie in ecclesia celebrat̄ ianuis apertis siue p platum
siue p capitulum totum ul partē p alios clericos eccleie
non sit locus huic pene. **C**oncor. Stepha.
Quod au q̄ ad iterdictū puicie dicit ecclesia metropoli
tana matrix ita q̄ illa huāte iterdictū religiosi totius
puicie nō obhuātes ligati hac pena sint. **D**scietibz lo
qr. **R**ndet glo. q̄ nō p hāc litteāz q̄ dicit cathedralē ul
matricē loci. **C**ōstat tñ q̄ Metropoli: puta **R**auenas
nō ē iuris ul cathedralis ciuitas **B**ononie. ligabūt et
go religiosi **R**auenetis diocesis tantum.
Quero quid si sit interdicta villa vel castrum non ha
bens certam eccliam cathedralem inclusam ul matri
cem q̄ esse posset: puta quia matrix ecclesia est in alia
non interdicta ul quia plures sunt eccleie in villa vel
i castro. et nulla est principalior q̄ quelibet baptizat
suos parochianos et forte ex illis ecclesijs alique ser
uant interdicta alique non. **R**espondet glo. puto q̄
tunc non sit locus huic constitucōni. **D**eficit em̄ m̄s
et verba sicut nec locum haberet quando in loco sin

175
in loco singularit̄ iterdicto nulla esset ecclesia nisi illa
religiosorum non seruaciū.
Quod qualit̄ religiosi intelligāt scire mat̄ez etclia ser
uari interdictū. **R**ndet glo. quāto viderint ul alio cor
poris sensu pceperit: puta audierint alias pbabiliter
ignorātes talez obseruāciaz nō ligant̄ hac pena
Quod q̄d si iterdictū sit nullū ppter appellacōnē illoz
otra q̄s latū fuerit q̄ tñ mat̄ ecclesia hūat. **R**ndet glo q̄
nichilom̄s religiosi nō obhuātes icurrūt excoicacōz
Sed quid si matrix ecclesia nō seruat vbi est seruanduz
nūquid religiosi huare tenētur. **R**ndet **P**aul⁹ q̄ sic. nā
nō excusant̄ licz matrix nō seruet.
Sed quid si episcop⁹ mādāt seruāi iterdictū q̄ capitl⁹
mādāt otrariū. **R**ndet **G**engel⁹. q̄ potius ē obediē
duz episcopo vt in. c. i. de postu. pla. item dicit d̄ inter
dicto q̄d mādatur huari p ep̄m: licz p ecclesiam cathe
dralez non hūetur: quia nō q̄d sit sed quod fieri debet
attenditur de elec. c. cum causam.
Item nota s̄m **L**andul. q̄ religiosi nō seruātes inter
dictū sūt excommunicati. **C**leici tō seclares q̄ et religiosi
sūt suspēsi vt. i. c. tāta d̄ excel. pla. itē ē iterdict⁹ m̄ssus
eccleie d̄ pui. c. episcopoz li. vi. item sūt excoicati sepeli
entes iterdictos in de. eos d̄ sepul. item ē irreglatis q̄
ineligiblis actine q̄ passue s̄ eo. ti. is qui li. vi
De fratribz minoribz recipiētibz ad
diuina fratres d̄ tercio ordine. **S. xvi.**
Circa hāc excoicacōnez. s. de fratribz minoribz recipi
entibz ad diuina fratres q̄ sorores d̄ tercio ordine.
Querit glo au si alij religiosi ul clerici seculares eos re
cipiant incidant excommunicationez. **R**espondet q̄ nō
naz specialit̄ excoicant̄ fratres m̄iores secūdu **L**andul.
q̄ specialit̄ eis afficiebāt vtpote sui ordinis
Item nota q̄ hec excoimunicacio habet locū nō ob stā
tibus quibuscunq̄ priuilegijs tam ipsoz fratrum mi
norum q̄m illorum de tercio ordine
Quod an si fratres minores recipiāt ad diuina i alijs
ecclesijs et non suis incidant excoicacionez. **R**espon

vet glo. q. non. Posset tamen habere locum alia pena
cōmunis. c. i. e. ti. q. non fuaret interdictū quāto ma
trix ecclia seruat: s. si matrix ecclia nō fuat interdicta
si ipsi fratres minores reciperēt eos ad diuina in alijs
ecclesijs nō incurrunt excommunicacōne secūdu Ste. fa
tetur tamen q. si eos reciperēt ad diuina oīa volūtate
rectorū assumēto sibi hāc auctoritatē q. i. ceterē

Item nota secundū Dau. q. isti de tercio ordine gau
dent pūilegio q. tempore interdicti possunt interesse
diuinis quo ad alias ecclesias dūmodo nō fiat ut mi
norū: s. sic dicit Landul. & Bengelinus q. gaudēt pri
uilegio clericali. & hoc dicit Bengeli. ito verū & sic cō
sului in vna questione perusina

De monachis & canonicis regularibz qui
transferunt se ad curias principū. S. xvii

Item nota hanc excommunicacionē. s. de monachis & canonicis
regularibz q. transferūt se ad curias principū.

Nota secundū glo. & Asten. in sum. q. textus dicit non
habētes ad mīstracōne. ergo si habēt ad mīstracionē
ire possunt causa administracionis.

Item nota q. ad excommunicacionē hanc contrahēda
duo sunt necessaria scilicet q. intrauerint curiam & q.
animo damnificandi monasterium vel prelatus lice
ciam autem habere vel non habere non est ponēda
dum quia etiam si intrarent curiam de licēcia prelati
animo damnificandi monasterium ul prelatus essent
ligati. Ex solo igitur exitu claustrī ob hanc causā nō
ligatur ex quo non intrauit curiam: Landul tamen di
cit q. si intrat curiam: licet nō animo malo peccat mor
taliter faciēto oīa pūibicōne licz nō sit excoīcat

Quid si intrauit curiam ob hanc causam. i. animo dā
nificandi prelatus vel monasterium: tamen non in
tulit damnum siue quia nō potuit siue quia penituit
Respondet glo. q. excommunicatus est

De monachis qui sine licen
cia abbatum infra monasteria
tenent arma. S. xviii

Quia hanc excoīcatōne. s. de monachis q. sine licēcia
abbatū infra septa moāsteiorū suoz tenēt arma

Nota q. hic nō extenditur ad canonicos regulares: q.
hic de eis non repetitur secūduz glosam.

Quod qd si teneant arma extra septa monasterij. Re
spondet glo. q. non sunt excommunicati.

Quero quid intelligitur nomine armorum. Respon
det glo. q. intelliguntur tam arma ad defendendum
quam ad offendendum vt tela & similia. insti. de inter
dictis. S. armorum. & insti. de pu. iu. S. item lex corne
lia. ff. de ver. signi. l. armorū. Concor. Dau. Landul. &
Bengel. qui addit potest tamen de his intelligi que
comuni vsu loquendi arma appellātur vt stetur vsui
loquendi. ff. de fun. insti. l. cū de lamonyis. S. alina
ff. de vbo. signi. l. vt alferus. & l. aniculus

Quid si tenent arma nō ad offensam sed ad aliū vsū
vt lapides ad edificandum cultellos ad vsū coquine
vel mense. Respondet Paulus q. non est locus huic
pene. Si autē haberent acruum lapidū ad fenestraz
super portam ad impugnandum venientes tunc acce
dit iste textus.

Nunquid clerici portātes peccāt mortaliter. Respon
det Matheus q. sic alias non possunt excommunicari. ii
q. iii. nemo & ibi notatur.

De religiosis ministrantibz sacramēta
eucharistie extreme vndicōis absq. li
cencia pūy sacerdotis. S. ix.

Item nota hanc excommunicacionē de religiosis mīstran
tibz sacramēta eucharistie extreme vndicōis absq. li
cencia pūy sacerdotis.

Quod an crederet religiosus parochiano volēti recipere
eucharistia: si dicat se habere licēcia: a pūo sacerto
te. Respondet glo. q. sic quia presumēdus est esse me
mor ppe salutis. i. q. vii. S. sanximus d. homicidio signi
ficasti. Concor. Dau. Landul. & Ste.

Quod qd d. seclāibz mercenarijs & filibz. Rndz glo q.
sufficit licēcia pūbitorū i q. rū parochijs habitāt.

Quero an sufficiat licencia parochialis qui nondum est presbiter. **R**espondet. glo. q. sic si e legitime etatis ut infra annum possit ordinari sacerdos & ita faciat se ordinari infra annum a die quo est sibi cura commissa: alit ipso facto est priuatus beneficio. ut m. c. licet d. ele. li. vi. nisi ecclesia parochialis sit collegiata: quia in isto casu non est priuatus sed nisi admonitus faciat se infra dictum terminum ordinari debet priuari. extra de elec. c. cum in cunctis. S. cum inferiora & c. institutum d. elec. li. vi. tamen episcopi & superiores possunt cum aliquibus dispensare ratione studij ut non teneantur se facere & moueri ad sacerdotium nisi post septennium dum tamen infra annum faciant se promoueri ad subdiaconatum et post septimum annum ceptum infra annum recipiant diaconatum & presbiteratum aliter sunt priuati ipso iure de elec. c. cum ex eo. li. vi.

Quod an sufficiat licentia vicarij q. gessit curam ordinariam illius ecclesie parochialis & e constitutus ab episcopo. **R**ndet glo. q. sic. Ex q. inferet q. si non habet curam ordinariam h. e. sibi cura ecclesie paruo tpe recommissa q. non pot. dare hac licentiam nisi in speciali hoc sibi sit commissum.

Quod an sufficiat licentia dyocessani. **R**ndet glo. q. sic. de pe. & re. c. ii. li. vi. q. episcopus e parochialis presbiter omnium subiectorum sue dyocesis & specialiter qm vacat ecclesia parochialis. soluit tñ glo. q. a parochiali presbitero recipiat licentia q. tunc e non recedere a vobis. c. ad audienciam d. decimis.

Quid si parochianus dicat to tibi licentiam ut recipias a quouis sacerdote siue religioso. **A**n requiratur specialis specificatio q. possis recipere a tali fratre minorum vel predicatorum.

Item quid si parochianus dicat religioso to tibi licentiam ut res eucharistiam & extremam unctionem meis subditis an requiratur specialis specificatio parochianorum quibus hec sunt prebenda. **R**espondet glo. q. non ex q. de sacramento sit specificatio.

Quero an religiosi conferentes sacramenta baptismi incidant excommunicationem. **R**ndet glo. q. no.

Item fm Landul. q. sacros parochialis curat? quantum? simplex ex quo commissum e sibi cura potest i adiutorium ipse cure sibi assumere sociu ad tempus quemcuq. religiosum ul alium sine cuiuscunq. superioris licentia: puta i q. dragelima qui ipsum iuuat i sacramentis conferendis ul in officio predicandi dummodo stet sibi de ipso sufficiencya ut notat inno. in. c. tua d. clerico pegrino. & c. excoicamus. S. q. a vobis de hereticis. nam ex quo talis sunt ordinati rite ita possunt illa facere sicut curati nec deficit eis nisi materia. s. populus: si ergo curat? paret sibi materiam exercere potest. xvi. q. i. ecce.

Quod religiosi qui absoluunt excoicatos a canone. **S**xx.

Item hac excoicationem de religiosi qui absoluunt excoicatos a canone.

Quod an si religiosi absoluunt a sententia lata ab homine i ciuitate i excoicationem. **R**ndet glo. q. non ex q. non expressit. idem Landul. & Dau. dicunt q. si absoluunt a sententia lata ab homine ul p delegatorem pape ul p litteras aliorum inferiorum prelatorum non incidunt i excoicationem q. si hoc intellexisset expressisset ut in. c. ad audienciam d. decimis. item q. hec constitutio est penalis. ut i. c. statum de elec. li. vi.

Quod q. textus dicit pter q. a casibus i iure expressis q. sint casus a iure expressi i qibus religiosi sine metu excoicationis possunt absolui. **R**ndet q. n. reglaris reglarum pcuttit q. tunc ad curiam mitti non debet si euz pot. absolui p. lat. ut. i. c. mona. de sen. ex. ul i articulo mortis q. casu quilibet simplex sacros absoluunt & alij fides ut i. c. cum eorum eo. ti.

Quod si religiosi habent ex privilegio ut possint absolui a casibus excoicationum in iure positarum. **R**ndet glo. q. tunc si absoluunt non incidunt excoicationem & hoc e qd dicitur textus vel privilegium sedis apostolice concessis cis de. s. fratribus.

Quod que sint iste sententie a quibus si religiosi absoluunt incidunt excoicationem. **R**ndet glo. i vbo a sentencijs q. intelligit ab vobis sentencijs siue sint sententie excoicationis siue suspensionis siue interdicti p statuta

synodalia ul puincialia pmulgate.

Sed nuquid prelati collegiataru ecclesiarum cum capellis suis possint facere statuta sine consensu episcopi ul capituli cathedraliuz. **R**ndet **S**tepha. q. non. vt. m. c. cum consuetudinis de consuetudine. i. c. nouit. de iudici. i. de his que fiut a prelati sine consensu capituli. c. nouit. Et notat **I**nno. d. osti. cu oes. Epus autez cu consensu capituli pot d costi. c. vt aiaz li. vi. de maio. i. obe. c. ii. x. viii. di. i. prin. d. ose. di. iii. c. i.

Quero quid si absoluant sociu ul religiosu a pdictis puta ab excomunicacoe canonis. **R**espondet glo. sup vbo queq. q. tales absolutes icidunt excoicaco.

Sed an absoluti icidat taq picipates i crimie. glo. jo. an. i. mittit se ad notata i. c. ottingit d sen. exco.

Quero pone q frater minor absoluit percussorez clerici ul interfectorem non a sentecia excomunicacois sed a peccato: nunquid incurrat hanc pena. **R**espondet **L**andul. **V**idetur q non. quia aliud est absoluere a peccato homicidij aliud ab excomunicacoe. Nam aliquando remans i mortali propter quod e excoicatz absoluit ab excoicacoe durate peccato de testibus. c. veniens. Item excomunicatz i irregularis potest absolui ab excomunicacoe remanete irregularite d sen ex. cum illoruz. Item quia si textus iste voluisti dixisti vt in. c. ad audienciaz de decimis. Dicit ergo q si talis scienter admittit excoicatu ante absolutionez ad sacramentum penitencie: tunc i si non incurrant hanc excomunicacoe directe icidunt tamen minorez picipato cu excomunicato i conferendo ecclesiastica sacramenta i sic participando indiuis. extra de sen. ex. c. nup lecus si pbabili ignoabat factuz ul ius speciale ul constitucioez synodalez ul puinciale fulminatez excomunicacois sentecia: tuc em foret excusat. vt i. c. ad apostolice d cle. exco. mini i. c. vt aiaz li. vi. nisi ignoracia fueit crassa ul supina: i ibi dic textus: puta si otstitucio fuit publice publicata i ciuitate. vt notat i. c. cu i tua q mat accu. possut i. xxxviii. di. i. pn.

Vtruz secularis priciens clericu i ingrediens religio nem possit absolui. **V**ide **R**ic. m. iiii. di. xviii.

Vtruz iactos absolues aliq ab illis peccatis a qb nō pot peccet mortalit. **V**id **R**ic. i. iiii. di. xxviii. ar. ii. q. b.

De clericis seclatibz i religiosi inducētibz ad

vouēdu iuradu ul pmittēdu d eligēdo sepul

tuaz apud eos ul ia electa nō mutando. **S**. xx. i.

OIta hac excoicacoe d clericis seclatibz i religiosi inducentibz ad vouēdu iuradu ul pmittēdu de eligēdo apd eos sepulturā ul ia electa nō mutādā.

Aduertēdu q sic dicit in. c. i. d sepul. li. vi. d quo. c. facit mencoe tex. i. de. c. cupientes d penis si ottrafaduz fueit talis electio eit irrita: i q sic elegerint nō possut sepeli apd ecclesias sic electas nec possut eligē alibi: si oī nō sepeliendi sūt apud ecclesias apd qs fuissent sepeliēdi si nō elegissent sepulturā. **O**lias religiosi i clerici q p d iactos i suis ecclyis ul cimiterijs psumserint sepelire tenēt ad restitucōne corpoz si petant i etiā tenēt ad restitucōnez omniuz q occasione sepultuē eoz puenerit qmodolibet ad eol dez faciendaz itegliter itza. io. dies q nisi fecerint. ecclesia apud q sepulti fuerint i cimiteria eius extit tū diu remaneāt interdita donec facta fuerit restitucō predicatorum dicto. c. i.

Quod qd si nō inducant ad iuradu vouēdu ul pmittēdu si inducūt vt eligant. **R**ndet **D**e. de an. fm jo. an. q nō ligāt ista otstitucōne naz simplici eligēs pot baiaē i petē qd nō pot iurās vouēs ul pmittēs.

Quero quid si inducant ad vouendum iuranduz vel promittendum de eligendo apud non suam eccleiaz. i. inducentis. **R**espondet idem secundū jo. an. q non ligantur hac constitucione. **V**ide quod notat **H**osli co. ti. in summa. **S**. an licitum. ver. quod si quis eligat vbi loquitur de illo qui iurauit non mutare sepulturam an mutare possit.

Quid si quis proprio motu iuraret i l voueret i tali loco eligere sepulturam. **R**espondet **H**osli q tunc teneatur seruare votu ul iuramentu nisi causa noua supueiat

puta qz factus ē episcopus ul religiosus ul locus est di-
stipatus. extra de reli. to. inter quatuor: licet **De. d. an**
teneat contrariū dicto. c. i. de testa.

Item nota qz qui illicite sepeliunt tenentur ad restitucō-
nem corporum & hoc si petantur. **Ad** restitucōne aut
aliorum que occasione sepulture pceperunt infra decē
dies etia si non petantur. vt dicit glo. in verbo decen-
nium. & ratio ē secundus **Petrus** de ancha. quia sem-
per q male accipit ē in mora sicut fur. l. i. de furtiua. ff.
de condi. furti. **Nō** ergo debet interpellari sed vltro se
offerre vt liberetur a peccato.

Quēd quā ex dīcto vni forte minimi d' ecclia ppter
iuramentum ul pmissione quam sibi fecit fieri tota
ecclia damnus paciatur vt sit interdicta cuqz cimiterio
Respondet **Petrus** de ancha. qz reliq de ecclia hanc
penaz interdicti incurrit potius exsequenti eoz dīcto nō
restituēdo male accepta q ex facto alicui d' collegio hoc
iducētis q si totuz collegiū dicat deliquisse si retinet rez
inuasam ab vno de collegio. **Facit** qd notatur. c. ij. d.
vdi. cog. **Presumitur** enim ille talis eoz consuetudine
deliquisse postq retinent rem sic inuasaz. ar. d. testi. spo-
cum ad sedem: nam ratione coniunctionis alter alteri
facta presumitur scire. ar. l. de tutela & quod ibi nota-
tur. C. de integritate testi. minorum.

Quero dicitur i dicto. c. i. de sepul. qz si qd fecerit sibi
promitti de eligendo apud illuz sepulturaqz qz tali pro-
missione non obstante debet ille sepeliri apud ecclia
illam apud q de iure sepeliri debuisset. **Quid** ergo si ip-
sa ē illa cui clericus sic deliqt faciēdo sibi iurare vouē
ul pmittere: puta ē suus parochian? vbi alias sepeli
debebat **Respondet** **Io. an.** in nouella qz ista questio
ē indubitata. qā ista constitutio emanat in fauorem
ecclie cui sepultura debetur ergo in ipsius penam re-
torqueri non debet. de re. in. c. qz ob gratiam. item licet
peccet auferendo libertate eligendi sepulturaqz tamen
certat d' obito tēnēdo. **Nō** ē ergo habēda illa ratio d' ta-
li q habet de illo q certat de lucro captato. l. fi. C. de co

180
dici. facit. C. si quis ali. te. phi. l. fi. & l. julianus cuqz. l.
sequenti de ac. qui. re. to. **Cōcor. De. re. ar.**

Quid si illa apud quā debebat sepeliri de iure et erat i-
terdicta eius cimiterio. **Rñdet** **Arch.** illum sepeliendū
in ecclia cathedrali que etiam si esset interdicta setua-
bitur ordo. xiii. q. ij. c. vbi cumqz.

Quēd si ista q debebat restitui huic ecclie in qua debe-
bat sepeliri si interdicta nō fuisset postq nō ibi sed in ca-
thedrali vel alibi sepeli: vtz debebūt ista huic ecclie
sic ad quam funus tñfertur **Eadem** etiā esset questio
de canonica portione debita ecclie parochiali an ea pdat
si deprehendit interdicta tempore sepulture **Possit** etiam di-
ci in pmo casu q postq cathedralis vel alia subrogat
loco interdicte debet itelligi subrogata cū omibus q:
litatibz & cū onere & honore. ff. si qd ex testa. liber et e-
ius iussus fuerit. l. i. §. hec actio **Onus** enim cōmittatur i
tali casu emolimentū. l. alūne. §. scia de alimēto legato
Item possit dici qz si sine delicto esset ecclia iēdicta nō esset
ecclia priuāda cōmodis cōsuetis. ar. l. administracōn
. C. delega. **Item** sentō si non potuit sepeliri apud ecclie
siam apud quā elegit sepultuam ppter casum cōtingen-
tem in psona mortui: puta qz decellit in cāpis nec repe-
rit vel ē bannit: ppter ista em ecclia non ē priuāda
legatis sibi factis gicia sepulture. vt notat in. c. in nra d'
sepul. li. vi. **Si** aut qd post electā sepultuam & legatū
ecclie factum mutasset aimū eligendo alibi sepulturez
viret legatū adēptū & tñlatū ad illā in qua voluit vl-
timo sepeliri. ar. dicto. §. scia. hec **De. d. an.**

Quēd idē **De. p. Jo. an.** **Quid** d' viatoibz d'cerentibz
vbi debeāt sepeliri. **Jo. an.** i. c. i. d' sepul. i nouella dic qz
i ecclia cathedrali & tñtat opionē **Arch.** tenētis otrariū
. §. qz sepeliat i ecclia i cuius parochia mortuū ē. **Idē** **Hu-**
go. & **Ray.** p. c. ecclias. xxiii. q. i. & xvi. q. i. c. i. exponen-
tes ibi patz. i. xpianoz. ii. q. iii. ad mēlez **Goff.** i sum.
eo. ti. v. qd si pēgnē: dic qz sepeliatur in cathedrali vel i
alia i cuius parochia mortuū ē p dictum. c. ecclias: & fuit
hec questio defacto Senis i psona cuiusdā militis magnici

fozenlis qui recessit i parochia sancti Xpofozi & sepul-
tus fuit i ecclia cathedrali cuius funea fuerit magica & si-
tuosa valde: ibi tñ nō eāt qstio d oibz funealibz h d por-
ta padchiali quā petebat ecclia sancti xpofoi.

Quod dicit hic q ille qui iniuste sepeliuit tenet ad res-
titucōz omīuz illi ecclie ubi debuit sepeli. Sed pone q
ille in ecclia nō pōt sepeliri qz ciuitas eāt interdita & de
facto sepultus fuit apud fratres mīores ipis iuitis. Mul-
ta tñ p oblatiōibus & p missis dicendis oblata sūt fra-
tribus. Querit an illa ecclia debeat illa habere vel an
parochialis debeat de illis habē qrtaz cum nec apud
ipam potuisset etiā sepeliri. Federicus de senis cōsulit
it q ista male ablata & male accepta non veniāt diui-
denda. ff. familie herciscunde. l. ceteruz. S. S. et si qui
Ad hoc facit quod notat Anno. in dicto. c. in nostra.
ubi ad litteām sic dicit. Siue ergo is de quo agit apud
hospitalarios non de iure h de facto sepultus est de re-
liatis eisdem nō totū nō parte reddet ecclie parochiali sed
corpus tantum & oblaciōes omnes que occasione se-
pultuē facte fuissent. vt ex. de sepul. c. ex parte. Nec ob-
stat. c. in nostra. qz debet itelligi quāto prius alibi se-
pultus de facto debebat apud suā ecclia sepeliri: h in casu
nostro nulla sibi irrogatur iniuria cū non habet ius
tunc sepeliendi ppter interdictū de pe. & re. qz in te. & de p-
ui. c. cum & plantare. S. qz si tēplarij. Et insert istā ra-
cionem qz si ecclia parochialis ē interdicta si non p ra-
cionem qz parochianus alibi sepultus ex elecione ul iu-
ramto dicto casu ecclia parochialis nō habebit qstā-
tam: Et ita scripsi in dicto. c. in nostra. versu ultimo
queritur. Et hoc dico qz si apud eccliaz ubi debuit esse
sepultus de iure potest de iure defendi vt sua ecclia in-
dicta nichil percipiat. Sed si alibi ē sepultus de facto:
tunc si sine interdicto sua ecclia cōmisit culpam tunc
forte idem. Si vero culpam non commisit quia forte
propter delictum comini fuit ciuitas interdicta tunc e-
tiam non deberet suo iure priuari cum p eam non sta-
ret h p casuz occurrēt. ac dicta. l. ab administracōe. Itē

si in sua poteāt sepeliri tūc omniū debet fieri restitutio
p eccliaz que illicite sepeliūt. ar. huius. c. & c. in nra. que
em occasione rei mee ad te veniūt debes michi reddē si-
cut ipaz rez: qd dic sicut plē notat. Bar. in. l. ptoz ait.
S. qd d fructibz. ff. d. boīs auctoritate iudicis possidēdis

De quocūqz qui incidit in heresim

iam dānatā ul nouā adinuenit &

gnit d qcūqz heretico. S. xxij.

Acca hanc excomunicacōm. s. de qcūqz qui incidit
in heresim iam dānatam vel nouam adinuenit & ge-
neraliter de quocumqz heretico.

Quero quis dicatur hereticus glo. ordinaria in. c. illi
qui peregrinos. xxiii. q. iii. enumerat plures modos di-
cens. Vno modo dicitur hereticus quicūqz est dubius
in fide. ex. de. here. c. dubius. Secundo omnis scisma-
ticus dicitur hereticus. ij. q. i. quisquis. Tercio omnis p-
cisus ab ecclia hūm qz excomunicatus dicitur hereticus.
iiii. q. i. c. i. Quarto modo dicitur hereticus qui male i-
terpretatur sacram scripturam. xxiii. q. iii. hēsis. Qui-
to qui nouam opinionem inuenit. xxiii. q. iii. hereti-
cus. Sexto qui vult auferre priuilegiū romane ecclesi-
e que preest omnibus. xxij. di. omnes. Septimo qui
transgreditur precepta sedis apostolice pertiāciter. xix.
di. nulli fas. Itē large quādoqz dicitur hereticus omnis
q nō tenet articulos fidei: & hūm hoc iudei & gētiles sūt hē-
tici. xxiii. q. iii. qz ved: & hūm hoc nō oīs hēticus ē excoica-
tus. Stricte aut sumit hereticus omnis q remotus est ab
ecclia qz erat in fide & hūm hoc oīs hereticus ē excoica-
tus. ex. de. here. c. ad abolendā. Est & alia similis glo.
in. c. firmissime de hereticis que dicit qz sex mois dicit
qz hereticus. s. qui perūt sacramēta ecclie sicut ē simoi-
acus. i. q. i. Eos qui per pecuniam. Item ille qui se scin-
dit ab unitate ecclie. vii. q. i. denig. Item qui errat in
expositione scripture. xxiii. q. iii. Heresis. Item omnis
excoicatus. iiii. q. v. qz autem. Item qui fingit nouam
sectam ul confictā sequitur. xxiii. q. iii. hēticus. Item q
aliē sentit d articulis fidei qz roāna ecclia. xxiii. q. i. hec ē

fixes. **A**ddit **A**nto. de bu. i. dicto. c. firmissime qd ppe
dicitur heticus qui non tenet quatuor concilia. C. d. here. l. q.
cuq. r. l. fi. C. de sum. trini. r. fide catholica. jtez qui de
cretalibz epistolis contradicit ul eas non recipit. xx. di.
de libellis. jtez qui conone catholice ecclesie non recipit i
aur. de privilegys totum post pn. colla. octava. **A**dde
qd heticus esset qd diceret xpm non esse veru hominez. vt
in. c. cu cristz d heticis. **I**te qd dicit ptiacit asserendo qd ai
ma ronalis seu intellectiva non sit forma corporeis huani
p se r essentialit tacz hereticz sit celsendz. vt. in. de. i. de.
lum. trini. r. fide catholica. jtez octo articuli vt heticus dā
nant r reprobāt i de. ad nostrā d heticis. **P**rimo qd ho
mo i vita pnti tm r talē pfectionis gradu potest ac
quire qd redet penitē ipeccabilis r ampli i gracia p
ficē nō valebit. **N**ā dicūt qd si qd semp pficere posset:
posset aliqs pfectior xpo iueniri glo. dic qd si hoc itel
ligūt d dei potēcia absoluta catholice dictū ē p eā pol
se reddi quē ipeccabilez: r hoc privilegiū beate vginie cre
dat datū esse diuitz. **D**icē aut hoinez hoc posse hm le
gez cōmunē qd de sanctis dona gracie sue dispēsat hoc
ē heticū: naz hm comunez legē nullz potest ipeccabilis
fieri n p dei beatificaz visionez qlit solū p hāc vitā dat
beatis. **E**t put dic **Thomas** parte. i. q. c. ar. ij. **F**orte
mouebāt isti auctoritate **Io. i** epistola. i. c. iii. ibi. **O**m
nis q natus ē ex deo nō peccat. **S**z **Hieronimz** otra **Io**
uinianū plene huic auctoritati rñdet de. pe. di. ij. **S**i em
pbans mltis auctoritatibz hoinez et pfectū in hac vi
ta peccat posse exemplo **Dauid Salomois Iosie Pe**
tri. **S**ecundo qd ieiunare nō oportet hominē nec orat
postq gradum pfectionis huiusmodi fuerit assecutus: qd
tūc sensualitas ē ita pfecte spiritui r racioi subiecta qd
homo potest libere corpori concedere quicquid placet
Glo. pulcris demonstracōibus probat hoc esse hereti
cum. **T**ercio qd illi qui sunt in predicto gradu pfectio
nis r spiritu libertatis non sunt humane subiecti obedi
encie nec ad aliqua precepta ecclie obligantur: qd vt
asserūt tbi spiritz domi ibi libertas. **Q**uarto qd homo

pōt ita supnatuālez beatitudinē hm omnē gdu perfe
ctiois i pnti vita assequi sicut i vita eā optinebit bea
ta. **Q**nto qd qlibet intellectualis natuā ex se ipa natuāli
ter ē beata. qd ai ma nō indiget lumine glorie ipa ele
uāte ad deū vidēdum r eo beate fruendum. **S**exto qd
se exercē i adibz vtutū ē homis ipfecti r pfecta aia lice
ciat a se vtutes. **S**eptio qd mulieis osculū euz ad hoc
non inclinet natura ē mortale peccatum: adz ved car
nalis cum ad hoc inclinet natuā peccatum non ē: ma
xime cum tentatur exercens. **O**ctauo qd in eleuacione
corporis **Iesu Christi** homo non debet assurgere nec ei
dez reuēciā exhibere: asserētes qd esset imperfectionis
eisdem si a puritate r altitudine sue otemplacōis tm
descenderent qd circa misterium seu circa sacramentuz eu
charistie aut circa passionem humanitatis **Christi** ali
qua cogitarent. **V**nde papa precipit qd nullus dictos
errores teneat r defendat. r precipit inquisitoribus vt
diligēter inquirant r puniant. **V**ide glosas pulcre ex
ponentes r demonstrātes hos esse heticos errores. **I**tez
sunt hetici qui negare presumpserūt spiritū sanctu eter
naliter ex pre r filio pcedere. **I**te qd asserēt spm sanctuz
procedere a patre r filio tacz a duobus pncipys r non
tanq ab vno principio de sum. tri. c. v. nico li. vi. **I**tem
esset heticus qui tenet libellum **ioachim** abbatis con
tra **Petrum** lōbardū editū in quo ipse abbas **ioachiz**
pōt pluālitatē psonaz in trinitate. pluālitatē dico col
lectiuā sicut dicūz pluēs homiēs efficē populū r sic di
uidit psoas sbstācialit r nō p appetatē r iō reprobāt. c.
dānamz. ex. d. sum. tri. q. fi. ca. **I**te ē heticus qd ptiacit
affirmat vsuās nō esse pām. vt i. de. i. s. sane d vhis. r
ibi pncipitur ordinarijs r inquisitoribus vt contra diffā
matos de huiusmodi errore procedere non omitterāt. **I**n
dei tm si hoc ptiacit assererēt non possunt per inquisi
tores puniri vt heretici hm **Pau.** tamen si hec dogma
tizarent posset ecclesia eos punire facit ad hoc qd notat
Hosti. d voto. c. qd sup. sicut puniunt in alijs casibus
in qbz offendūt fidez. d iudeis. iudei scdo. **¶**

Quod an heretici possint reconciliari post mortem si in morte apparuerit signum contritionis. respondet **Anto.** d. bu. in. c. a nobis de sen. ex. q. possunt et debent. xxvi. q. vi. c. q. recedunt. et c. sequenti de conse. di. iiii. egrotantes de here. excommunicam. i. s. sane.

¶ Quod quis dicatur hereticus propter dubium fidei. respondet **glo.** i. dicto. c. dubius. ex de here. quanto dubitat in articulis fidei: et hic est qui saluus esse non potest qui contradicit alicui articulo posito in simbolo. Et in uno de quibus per fidei solam adhibenda est credulitas quod fides est de re non vana de pe. di. iiii. c. in bona. C. de sum. tri. et fide ca. l. fi. Sed contra quod nullus est qui quandoque ex carnis stimulo non reuocet in dubium. respondet **Anto.** de bu. q. quidam est dubietas que habet pertinaciam animi et deliberationem et placiditatem habet et hoc inducit hesitationem circa articulos fidei. Quidam est habitatio que precedit non ex conscientia et hoc est potius pena quam culpa et debilitas proprie imaginationis quam peccatum nec habet hesitationem cum frequenter contra voluntatem accidat imo ille qui se bene firmat in fide et talibus motibus resistit meretur licet ille qui resistit carnis stimulis. vi. di. Sed pensando ad hoc xxiii. di. dixit.

¶ Quod an iudei sint excommunicati tamquam heretici. respondet **Anto.** d. bu. in. c. ad abolendam quod non: quod quo ad canonicas sanctiones nichil ad nos de his que foris sunt. ij. q. j. multi extra de diuor. gaudeamus.

¶ Quero an heretici occisi sint excommunicati. respondet **glo.** quod sic de here. in cle. i.

¶ Quero qui dicuntur credentes hereticorum. respondet **Anto.** de bu. q. quidam sunt credentes hereticos esse bonos et istis non ponitur pena hereticorum. Quidam sunt credentes hereticorum erroribus et tales sunt heretici. De. autem d. an. in. c. quicumque de here. li. vi. dicit quod credentes dicuntur qui se dicunt credere eorum erroribus. de. pe. di. i. potest. Item qui in orationibus secuntur eorum ritum et consolationem et comunione ab hereticis recipiunt vel similia que ad eorum ritum pertinent: et i. deo tales dicuntur credentes quia presumitur affectus

ad eos esse quorum opera secuntur. l. tolum. C. d. tolo. et plene est factum quod ubi aliquid facit de appel. c. dilecti. l. certus. ff. si certum petatur: et intellige de factis que pertinent ad ritum errantium. alias secus puta si ducatum preberet heretico vel alimenta vel similia que non spectant ad cultum fidei. Tales enim non credentes sed receptatores dicuntur infra eo. c. accusatus. S. ille quoque.

¶ Sed quid de audientibus sermones et predicationes hereticorum. Dic quod hi non possunt dici credentes sed grauius sunt suspecti ita quod etiam purgatio indicenda est de here. c. excoicatus. S. qui autem. Similiter qui coicant in ducatu cibis ut predixi semel autem in talibus actibus participando non potest dici quis credens vel suspectus. i. q. i. Constat de presumptio. c. Ex studiis.

¶ Quod qui dicantur receptatores. Respondet **idem.** De. ubi dicitur quod illi qui sciunt hereticos suscipiunt. ut in. c. felix de pe. post pn. Lex autem illum receptatorem vocat qui receptat et celat ut celatus iudicis manus euadat. l. i. et l. ii. ff. de recepta. et ff. de offi. presi. l. congruit et quod notatur in. l. quicumque. C. de ser. fu. et notat **Hosien.** in summa huius ti. S. que pena.

¶ Quero qui dicantur defensores. Respondet **idem** ubi supra quod quandoque quis defendit errorem quandoque errantes primus damnabilior est xxiii. q. iii. qui aliorum. Secundus qui defendit personam et punit. c. quicumque de here. li. vi. et ista defensio persone potest multipliciter contingere: puta vbi et potest ne pueniat ad manus iudicis et de ista defensione loquitur. xxi. q. i. per totum. Item dicuntur tales defendere principes et prelati qui tales non corrigunt. Nam in eis negligere est fauere. ij. q. vii. negligere. lxxiii. di. error. et c. ut fame de sen. exco.

¶ Quod qui dicantur fautores. respondet **idem** ubi dicitur. Distingue inter publicas et priuatas. Illi enim qui habent publicam potestatem ex sola dissimulatione possunt dici fautores quando non fugant ab ecclesia damnatum neque puniunt. xxiii. q. iii. qui per et c. quante de sen. ex. ubi dicitur hoc. priuate vero persone non capiuntur vel detinentur non dicuntur fautores quod hoc spectat ad habentes potestatem. Quantum autem ad ubales

.c.i.7.c. qui alios ubi de hoc. 77

Vt quis dilatur fauere hereticis verbis. **R**espondet itez
q sic: si nō p iocum nec ex lingue lubco s; in publico &
in cōuenticla dicūt illos non esse tales quales dicunt
& generaliter qn puocant verbis plebem ad hēticorū
amorem & fidem eneruāt fauere dicunt: & pbatur. ii. q.
iii. timēto. ii. q. i. c. fi. Itē dēfendēs coloātē dicit fauē. ii.
q. iii. ita. Secū si p lubricū lingue. ff. d actio. x. obli. l.
obligacōnū s; stancia. **A**duocati etiā q dēfendēto eoz
excessus excusant fauere dicunt. **E**t de istis aduocatis
vide q notat **I**o. an. in. c. pposuit. de. de. exco. minis.

De criminis tpealibz q̄ cognoscūt
de officio inquisitionis. §. xiii.

Arca hanc excoīcācōm. s. de dominis tempoalibz
qui cognoscunt de officio inq̄sīcōnis. **A**duertendū q̄
incurrunt hāc excoīcācōm siue p̄ncipaliter siue īcīden
ter cognoscant: p̄ncipaliter puta qz ista de causa p̄nci
pali facit capi hereticum. **A**ncidēter. puta qz fecerat ca
pi eum alia de causa s; incīdenter etiam de hoc inq̄si
uit. **A**tem nota qz dātes eis auxiliū cōsiliū ⁊ fauorē sūt
excoīcati si sciēt hoc faciūt: secz si ignoranter s; m. glo.

**De inquisitoibus q̄ quis mō omittūt
procedere contra hereticos. §. xliiii.**

Circa hanc excommunicationem de inquisitoribus
qui odio gracia vel amore committunt procedere con-
tra hereticos.

Quero quid si omittant timore vel propter vitandū
scādalu. Rñcet glo. q non est loc⁹ huic pene. ¶

Quero quis dicat suspectus? et per quam suspicionem potest
contra quempiam procedi. Vide Antioch. de bu. in. c. extru-
mica? d. here. et Jo. de li. in. de. in. eo. ti.

Quero quia hic dicitur qd non potest absolui p̄terea
per romanum pontificez: qđ si vacat sedes apostolica
an possit absolui a collegio cardinaliū. Rñd̄t Lap. qd
non de elec. ne romani. s̄ solū papa viuente vel ab eo
cui commiserit: nam hic intelligitur d̄ persona non re

se libro sexto. iii

Quero qz hit dicitur qz episcopus contrahens incurrit penā suspensionis ab officio p trienniu. An pene suspensionis ⁊ excoicacōis ligent occultos vt indigeant dispensacōe ⁊ absolucōe. Rñet glo. qz sic que semp ad hoc allegatur. Nota ergo qz necessariū ē confessori bñ scie suspēsiōēs vt possint eos mittere p dispensacōe.

De inq̃litoibz qui extorquet pecuniam ratione sui officij. §. xlv.
Iuxta hanc excommunicatōz de inq̃litoibz qui extorquet pecunias ratione sui officij.

Quero quantum debent satisfacere vt absolui possint
Respōdet glo. q̄ sufficit restituere quantum extorsē.
Item nota q̄ ecclesia habet fiscum suum s̄m **L**an. vt
refert **I**o. de ligna. q̄ vocatur thesauraria seu bursa cui
applicātur bona alicui⁹ prelati sicut bona ⁊ res impe
rii dicuntur fiscus. **N**on autē bona p̄pria imperatois
vel prelati **H**abet enim ecclesia loculos qui processerūt
ex loculis quos habuit dominus xii. q. i. **E**xemplum.
⁊. t. **H**abebit. **I**n hoc tamen fisco omnes res ecclesie
oblaciones fidelium appellate sunt eo q̄ a fidelib⁹ col
late sunt ampliātes. xii. q. i. **V**identes. **E**t intantuz
ampliat⁹ est fiscus q̄ nulla persona ecclesiastica ma
xime comunem vitam gerens potest egens vel paup
inueniri qd̄ verum est si bene fieret diuisio. **S**ed plati
nostri t̄pis male diuidunt s̄ totum sibi appropriant

De his qui mandant xpianos occidi.
per assassinos. §. xxi.

Arca hanc excommunicationem. s. de his qui m^a
dant cristianos occidi per assassinos & ce. 61

Quero qui dicantur assassini. **R**espondet De. d. an. q. assassini dicuntur qui precio conducti delicta committunt et isti atrocius de consuetudine puniuntur q̄ si g̃tis mādato suscepto occideret. vt notat Bar. in. l. non solū. §. si mādato d. iniurijs. x. l. Ciceō d. peis. Ite dicit

Io. an. in nouella. s. q. assassini dicuntur qui p pecunia
homines occidunt & dicuntur a scindo scindis q. scindunt a
nimam a corpore h. m. **Archi.**

Quedo quid si madat occidi iudeos ul paganos. **Rndz.**
De. h. m. I. o. an. q. no e excoicatus: & ideo dic **I.** o. an. se d
fendisse quedam platū ostra que fueat pbatur q. fecerat
occidi homines p assassinos h. cu illi hoies potuissent fuisse
se no xpiani no eat sufficiens pbacio.

Quedo quid si madauit q. occidi xpianū p assassinos &
re integ ante q. mors fuerit secuta reuocauit. **rndt. glo.**
q. nichilominz e excoicatus ex solo madata. **Itez nota**
q. tales nedū sūt excoicati h. depositi a dignitate ordie
honorē officio & beneficio. vt in dicto. c. pro humani.

De scismaticis & q. innitūt eoz ordi
naconibz & alienaconibz. S. xxvii.

Arca hac excoicacōm. s. de scismaticis & q. innitū
tur eoz ordinacōnibz ul alienacōnibz. **Notaduz** q. irri
te sūt ordinacōnes bnficōz collacōnes & eccliafice
rerum alienacōes a scismaticis facte: & a dignitate &
ordine suspenditur qui iurat scisma tenere vt in. c. i. de
scismaticis.

Sed nūquid ordiatz a scismatico accipiat caracterem
Rndz. glo. i. dicto. c. i. dicēs q. sic: dūmō i forma ecclie
fueit ordiatz tñ e suspensus & no habet executioēs nisi
dispenset & dispēsari pōt cū recipiēte a scismatico igno
rāter & debet expelli ab officio nisi pbet p testes vel per
litteās secū dispensatum fuisse qui tñ no potest dispen
sai ab epō scismatico qui eū ordiauit etiā p q. ipe epō
e reūsus ad fidei vnitatem vt in. c. fraternitatem i tex.
& in glo. ex. de. scismaticis.

Quedo an suspēso pcedat in infinitū: puta si suspēsus or
dinat vnū & ille aliū & ille aliez an i infinitū omēs sint
suspēsi. **Rndz. Anto. de. bu. in dicto. c. i. q. qdā tenent**
q. sic **Sed Inno. habz** hoc p absurdo. vnde dicit q. no
est verum q. potestas ordinadi tollat i infinitū. q. no
extēditur nisi ad ordinatos & nomiātū p cōs q. si di
ceret q. no tñ sit hec pena ad terciā personā sicut in ex

comunicato. **Dic tñ** q. lex contradicit quia si p plures
manz ambulauerit ideoz eit. ff. de mino l. i. caule. S. si.
& l. sed & ubi: qd dicit canon q. de radice ifecta bonus
fructz exire no poterit. i. q. i. fert. **Hosti. dicit** q. durā
te ignorācia sicut ordinatoz preferit opinio veritati &
oia i xpī fide purgant d. coha. cleri. & mu. c. vestra. **Ve**
ritate aut cōperta neccesaia erit dispensacio. **Et dato**
q. totz mūdō sit i volutus & multitudo sit i causa psta
bit saltē pape legitimā causaz dispensandi. ex d. ordi. ab
epō. c. i. & ij. & d. de. exco. minis. c. latores.

Quedo q. dicat ppe scismaticz. **Rndz. Anto. d. bu. q.**
q. q. hoc verbuz sumit largissime vt omis in peccato
mortali cōstitutz. xiiii. q. iiii. apostolice. i. q. i. sacdotes
& hi sunt a deo sepeati no aut a sacmētis ecclie. **Large**
dicūt esse scismatici omēs excoicati ex qbus aliq peccāt
aliq nō. h. sine peccato no debet excoicacio fieri de resti.
spo. litteās d. sen. ex. c. inquisitioni: tñ sunt ab omni a
ctu fidelū seperati. **Stricte aut** q. cōiuraciones faciunt
cōtra episcopū ppiuz & in his no habet locū. c. i. d. scis
ma. no em sunt suspensi h. suspendendi h. m. **Hosti. & jn**
no. **Adhuc magis** stricte p sūt dici scismatici q. cō
tra epm ppiū insurgūt & episcopatu tenēt & suos o stis
tuūt sacerdotes faciūt. vii. q. i. scire. xxiii. q. iiii. inter. scis
ma. **Quidā sunt** scismatici stricissime put i. c. i. d. scis
maticis sumitur vt q. sunt diuisi ab vnitāte ecclie &
qui conant sibi episcopos & p sbiteos & cōstitutiones
facere. vii. q. i. nouacianus

Sed nūquid tales sunt heretici & icurrūt penas hereti
coruz. **Vide** q. sic q. si male sentiāt de illo articlo vnā
sanctaz ecclie. **Alj tenēt** o tratiū q. aprie no sunt he
retici. & hac opinionē tenet **Hosti. dumodo** recogno
scāt romanā eccliaz q. tunc no sunt ab vnitāte diuisi
vnde duo licet cōtendāt se pōtīfices romanos no apē
oc h heretici sūt quia credūt vnā eccliaz licet q. libz cre
dat se eius sponsū esse. **Sed si quis se papaz** cōtenderet
quia crederet ecclie duos habere pōtīfices esset hereti
cus q. crederet duas ecclias. cōtra illud vnā sanctaz

ecclesia catholica et sic intellige Jo. vii. q. i. non autem
Vtrius omnes scismatici sint excoicati. respondet idem Anto.
in dicto. c. i. quod illi scismatici tantum sunt excoicati qui se
contra ecclesiam romanam extollunt et ab ipsa se separant quia
tales sunt heretici et per consequens excoicati. ut in dicto. c.
excoicamus de here. et ideo greci hucusque fuerunt excoi-
cati quia fuerunt divisi ab eo quod ecclesia per articulis fi-
dei determinavit. Alii autem sunt excoicandi scilicet scismatici
large qui non sunt contra articulos fidei nec contra uniusalem
ecclesiam ita quod sunt suspensi non excoicati. ut hic in fine: si
processu curie omnes sunt excommunicati.

¶ Quero que differentia sit inter scisma et heresim glo.
in. c. inter heresim. xxiii. q. iii. dicit quod est differentia que
inter dispositionem et habitum. primo enim dicitur scis-
ma. Sed postquam pertinaciter adheret sue sede dicitur he-
resis vel aliter ut dicas quod vis hereticus scismaticus si non o-
uertit et sic est illa differentia que est inter genus et speciem.

¶ De feretibus ferrum arma lignamina ad
impugnandum christianos necessaria. S. xxviii

¶ Itaque hac excoicatione. id est feretibus ferrum arma et ce.
¶ Quero quid si ferrum et alia huiusmodi sint oblata non
intencione ut impugnent christiani. Respondet Anto.
de bu. dicto. c. ita quod quorundam quod sufficit quod portent li-
cet non hac intencione ut impugnentur christiani si lu-
ficiat quod impugnari possunt.

¶ Quero an sit alia pena ultra excommunicationem. Re-
spondet glo. quod sic quod debent capite puniri. l. ij. C. que res
exportari non debent. Item dicit in his qui tocent na-
ves facere eos cum prius illius rei periciam non habe-
rent. C. de pe. l. fi.

¶ Quero quid contineatur appellatione armorum. re-
spondet glo. quod fustes et lapides. puta si deferrent la-
pides machinis imponendos.

¶ Quero quid de his qui exercent gubernacionem in pi-
ratibus navibus latronum non contra christianos
sed contra alios infideles. respondet. Antho. de bu. in
.c. ad liberandum huiusmodi aliquos qui sunt excoicati. quod docet eos

in piratica arte qua poterunt postea christianos impugnare
licet hoc non placeat Inno

¶ De fractoribus seu incendariis. S. xxix.

¶ Itaque hac excoicatione de fractoribus siue incendariis
Nota differentiam inter incendarios ecclesiarum et religio-
sorum locorum et aliarum rerum secundum Ricar. in. iiii. et Osten.
in summa li. vii. ti. ii. x. xviii. quia censores ecclesiarum et
religiosorum locorum et cimiteriorum que ista spatium privilegia-
tum continentur sunt excoicati ipso iure: sed ante denun-
tiationem possunt absolui ab episcopo post denunciationem vero a
solo papa. Incendarius vero aliarum rerum non sunt excoica-
ti ipso iure sed excoicandi et cum fuerit excommunicatus a
solo papa absolui possunt.

¶ Quod qui dicant incendari. Respondet Osten. huiusmodi Ray.
qui incendunt auctoritate propria civitatem villam domum se-
getem vel similem rem malo studio siue pro vindicta seu
odio. xxiii. q. xl. c. pessima non solum autem huiusmodi Roto. di-
citur incendarius qui incendit si et qui facit incendi vel ad hoc
scientiam consilium vel auxilium impendit auctoritate propria ut
dictum est et dicitur malo studio: quod si casu vel negligencia fa-
ciat non est incendarius his concordat. Monal. in sum.

¶ Quid si illo qui habet ius idicendi bellum iustum. Respondet
Ray. quod incendarius dici non debet nec ipse nec qui iussu
eius incendit.

¶ Quid de illo qui incendit propriam domum vel segetem. Re-
spondet Osten. huiusmodi Goff. quod talis licet peccaret abutendo re-
sua: non tamen incideret penas incendarii nisi dolo malo hoc
faceret ut vicini bona incenderet.

¶ Quod quis dicatur effractor ecclesie. Respondet Osten
secundum Ro. quod ille qui dolo malo aut per iniuriam vio-
lenter parietem forerit aut vitream fenestram aut ferratam rus-
perit aut hostiam aut vestes aut cardines dum tenent ho-
stia firmata diruperit aut testum ecclesie.

¶ Sed nunquid fractor oculi est excoicatus ipso iure. Respondet
Roto. quod sic in favore ecclesie. Ex predictis patet quod si per-
dones causa frangendi ecclesiam vadant non tamen frangant puta quia
eam apertam et nullum resistentem inveniunt: quia inde custodes

Quod qñ dicāt negligētes ī delēto ul nō facitō ob ser
uari. rñdet **A**sten. hñ **H**osti. q̄ ex q̄ certificati sūt: cō
bedire negligūt ligant q̄ refertī p̄t ad arbitriū boni
biri. i. qñ potuerit sciē q̄ ipediē. i. ne fuaret. **¶** **¶**

Quero quomodo dicatur fieri contra libertatem ecclie. respondet Anto. de bu. dicto. c. nouerit qd quanto retrahitur priuilegio generali ecclie concessio sup pfi ritualibus siue a deo siue a papa siue ab imperatore a deo sicut illud **Q**uod cūq; ligaueris super terram ⁊ te **Q**uod trahit etia ad itēpretacōnez dubioz ut dicit i. c. p. venerabilem. §. nominibz. ex. qui filij sint legi

¶ **V**tru violatores nō tm ecclie sētia imunitatis ecclie
sint ipō iure excoicati. rñdz Asten. li. vi. ti. ii. x. xviii. q.
nō ē idēz violaē eccliaē ⁊ imunitatē ecclie. qz eccliaē vi-
olaē ē ipā frāgē ūl incēdere. violaē vō imunitatē ec-
clesie ē facē oīa libertatē ecclie. **V**iolaē eccliaē actualitē
ē excoicat⁹ ipō iure. violaē vō imunitatē ecclie nō ē

hoc videt clericos de facto dānificari et timidiore fieri
cogere secularē potestate ad declāduz q̄ statutū il-
lud sic geneale nō intelligat de clericis volētibz dclina-
re et ita dixi i. c. si diligēti de foro con. et p̄ Bal. p̄ Jaco-
bū butri i audētica statui. C. d. episcopis et clericis.

Queo dicit hic q̄ clericis eccliarū et monachi monasteriorū
et persone aliorū piorū locorū puta hospitaliū q̄ procurant
ut bona dictorū locorū vacantiū occupēt sūt excoīnicati
Quēd quō dicāt hoc p̄uare. Rñdet glo. forte occasio
ne discordie int̄ ipsos suscitata Et dicūt p̄uare ope cō-
silio et p̄suasione et coopacōe. ex de homicidio. Sicut di-
gnū. Itē nota fm glo. De. q̄ clericis cū vidēt bonū ecclie
vhpai debēt se opponē. qd̄ itellige cū effectu q̄ntū i eis
erit inuocanto brachiūz secularē ul̄ sibi nūciāto. de ho-
mi. Postulasti et. c. dilecto ifia de sen. ex. vbi ad defen-
sionē talē licitam possūt laicos inuocare. ad hoc. l. iiii.
S. cū igit. ff. de vi. et. vi. armata. et si in cōflictu alicuius
mors ituerit nō iputabit sibi h̄ adūlaro. l. q̄niā mltā.
c. ad. l. julia. d. vi. et. notat jnno. d. resti. spol. c. olim. ¶

Queo q̄ textus dicit vniūsos et singulos q̄ regalia cu-
stodiā siue guardiaz aduocatōis seu defensionis titulū i
ecclis monasterijs siue alijs quibulibet p̄ys locis de
nouo usurpare conantes bona eccliarū monasteriorū
aut locorum iporū vacantiū occupare presumūt q̄ di-
cūtur regalia Rñdet glo. i. collecta q̄ sit regis rōne vel
imperatoris ul̄ tributum qd̄ debetur regi vel iura que
ad imperatorem p̄tinere consueuerūt ut portē vectiga-
lia que erant ecclis concessa p̄ imperatores ul̄ ab im-
peratore ul̄ rege et alijs de nouo volebat sibi usurpa-
re vacante ecclia. i. mortuo rectore. Alia vocabla q̄
sequūtur custodiā et guardiā et ce. sūt nomina iu-
ris patronatus: quocumq̄ ergo nomine cēseant vstur-
pantes de nouo tale ius in ecclis ul̄ alijs p̄ys locis et
bona iporū locorū vacantiū excoīcati sūt ip̄o iure. ¶

Queo quare dicit de nouo usurpare et q̄n dicat d̄ no-
uo usurpare. Respondet glo. et De d̄ ancha. q̄ q̄n vstur-
pans ostendit titulum: puta quia tenet ista titulo pa-
tronatē et adhuc p̄scriptio non ē cōpleta. xl. annorū
Si aut̄ ostendit titulū et esset cōpleta p̄scriptio nō dicet d̄ no-
uo usurpare. Si vō illū habz titulū d̄ de nouo usurpa-
re: nisi tenuiss̄ tāto tēpore cuius inicy meōria nō existit
Si vō existet meōria dicet d̄ nouo usurpare. ¶

Queo dicit hic q̄ clericis eccliarū et monachi monasteriorū
et persone aliorū piorū locorū puta hospitaliū q̄ procurant
ut bona dictorū locorū vacantiū occupēt sūt excoīnicati
Quēd quō dicāt hoc p̄uare. Rñdet glo. forte occasio
ne discordie int̄ ipsos suscitata Et dicūt p̄uare ope cō-
silio et p̄suasione et coopacōe. ex de homicidio. Sicut di-
gnū. Itē nota fm glo. De. q̄ clericis cū vidēt bonū ecclie
vhpai debēt se opponē. qd̄ itellige cū effectu q̄ntū i eis
erit inuocanto brachiūz secularē ul̄ sibi nūciāto. de ho-
mi. Postulasti et. c. dilecto ifia de sen. ex. vbi ad defen-
sionē talē licitam possūt laicos inuocare. ad hoc. l. iiii.
S. cū igit. ff. de vi. et. vi. armata. et si in cōflictu alicuius
mors ituerit nō iputabit sibi h̄ adūlaro. l. q̄niā mltā.
c. ad. l. julia. d. vi. et. notat jnno. d. resti. spol. c. olim. ¶

Queo q̄ textus dicit vniūsos et singulos q̄ regalia cu-
stodiā siue guardiaz aduocatōis seu defensionis titulū i
ecclis monasterijs siue alijs quibulibet p̄ys locis de
nouo usurpare conantes bona eccliarū monasteriorū
aut locorum iporū vacantiū occupare presumūt q̄ di-
cūtur regalia Rñdet glo. i. collecta q̄ sit regis rōne vel
imperatoris ul̄ tributum qd̄ debetur regi vel iura que
ad imperatorem p̄tinere consueuerūt ut portē vectiga-
lia que erant ecclis concessa p̄ imperatores ul̄ ab im-
peratore ul̄ rege et alijs de nouo volebat sibi usurpa-
re vacante ecclia. i. mortuo rectore. Alia vocabla q̄
sequūtur custodiā et guardiā et ce. sūt nomina iu-
ris patronatus: quocumq̄ ergo nomine cēseant vstur-
pantes de nouo tale ius in ecclis ul̄ alijs p̄ys locis et
bona iporū locorū vacantiū excoīcati sūt ip̄o iure. ¶

Queo quare dicit de nouo usurpare et q̄n dicat d̄ no-
uo usurpare. Respondet glo. et De d̄ ancha. q̄ q̄n vstur-
pans ostendit titulum: puta quia tenet ista titulo pa-
tronatē et adhuc p̄scriptio non ē cōpleta. xl. annorū
Si aut̄ ostendit titulū et esset cōpleta p̄scriptio nō dicet d̄ no-
uo usurpare. Si vō illū habz titulū d̄ de nouo usurpa-
re: nisi tenuiss̄ tāto tēpore cuius inicy meōria nō existit
Si vō existet meōria dicet d̄ nouo usurpare. ¶

Queo dicit hic q̄ clericis eccliarū et monachi monasteriorū
et persone aliorū piorū locorū puta hospitaliū q̄ procurant
ut bona dictorū locorū vacantiū occupēt sūt excoīnicati
Quēd quō dicāt hoc p̄uare. Rñdet glo. forte occasio
ne discordie int̄ ipsos suscitata Et dicūt p̄uare ope cō-
silio et p̄suasione et coopacōe. ex de homicidio. Sicut di-
gnū. Itē nota fm glo. De. q̄ clericis cū vidēt bonū ecclie
vhpai debēt se opponē. qd̄ itellige cū effectu q̄ntū i eis
erit inuocanto brachiūz secularē ul̄ sibi nūciāto. de ho-
mi. Postulasti et. c. dilecto ifia de sen. ex. vbi ad defen-
sionē talē licitam possūt laicos inuocare. ad hoc. l. iiii.
S. cū igit. ff. de vi. et. vi. armata. et si in cōflictu alicuius
mors ituerit nō iputabit sibi h̄ adūlaro. l. q̄niā mltā.
c. ad. l. julia. d. vi. et. notat jnno. d. resti. spol. c. olim. ¶

Queo q̄ textus dicit vniūsos et singulos q̄ regalia cu-
stodiā siue guardiaz aduocatōis seu defensionis titulū i
ecclis monasterijs siue alijs quibulibet p̄ys locis de
nouo usurpare conantes bona eccliarū monasteriorū
aut locorum iporū vacantiū occupare presumūt q̄ di-
cūtur regalia Rñdet glo. i. collecta q̄ sit regis rōne vel
imperatoris ul̄ tributum qd̄ debetur regi vel iura que
ad imperatorem p̄tinere consueuerūt ut portē vectiga-
lia que erant ecclis concessa p̄ imperatores ul̄ ab im-
peratore ul̄ rege et alijs de nouo volebat sibi usurpa-
re vacante ecclia. i. mortuo rectore. Alia vocabla q̄
sequūtur custodiā et guardiā et ce. sūt nomina iu-
ris patronatus: quocumq̄ ergo nomine cēseant vstur-
pantes de nouo tale ius in ecclis ul̄ alijs p̄ys locis et
bona iporū locorū vacantiū excoīcati sūt ip̄o iure. ¶

Quero quid si falsitas ē ita latens q̄ videri etiam non possit et a perito. r̄ndt **A**sten. vbi. s. q̄ si diligēciā quā potuit p se ul p alios fecit nō tēt alias nō excusat. ¶ **Q**uero vtz impetrās l̄ras a papa tacita veritate suggesta falsitate sit excoīcat? ip̄o iure. r̄ndt **A**sten. vbi. s. q̄ non siue hoc faciat impetrās sciēter vel ignorāter et si talis veritas taceat vel si talis falsitas suggerat q̄ ea veritate maifesta ul falsitate non suggesta papa l̄ras illas nō concessiss̄: vnde d̄ referi. c. sup litteris habet. q̄ l̄ttē sic impetratē p maliciā ul fraudem indistincte non valēt: nō tamen dicūt ibi q̄ ipetrās excoīcatōz incurrat. **V**id̄ **R**ic. i. iiii. di. xviii. ar. xii. q. iii. ¶ **Q**uid de illo qui l̄ttēis vtitur apostolicis sub alio nomine impetratis. **R**ndet idē vbi supra q̄ licet tam isti q̄ illi sint digni magna pena et cōfusione: non oportuit tam ius cōdere q̄ tales ip̄o iure excoīcatōem incurrāt: q̄ talis fraus a parte aduersa vel a iudice contra vtentes facilliter et certitudinalit̄ p̄bai pōt: puta si talis l̄ra sit impetrata sub nomine **P**etri clerici vel cruce signati et non sit ita facillit̄ et certitudinalit̄ excipi pōt ostra v̄tētem talibz l̄tis ostendēdo q̄ nō ē clericus vel cruce signatus. **N**ō obstat. x. xv. q. ij. dicūt vbi dicūt. **F**alsarius q̄ l̄ras ipetrat falsa suggestionē ul falsis p̄cibz: q̄ licet talis sit falsarij lato sūpto vocabulo. non tñ ē p̄e falsarius l̄rarum pape. q̄ v̄as l̄ttēas impetrat licet falsa suggestionē. **V**id̄ **R**ic. vbi supra. ¶ **Q**uod q̄ sint modi falsificandi l̄ras papales **R**ndz tex. in. c. licet de cri. fal. pōit plures modos et spēs falsitatis. ¶ **P**rimus siue p̄ma spēs falsitatis est vt falsa bulla falsis l̄tis apponat̄. **S**ecūda vt filiū de v̄ea bulla exbat̄ ex toto et p aliud filiū missū falsi l̄tis i seāt. **T**ercia vt filiū ab ea partei q̄ carta plicat̄ incisum cū v̄ea bulla falsis l̄tis imitāt sub eadē plicatū cū filo similis canapis restauratum. **Q**uarta cum a superiori parte bulle altea pars fili sub plumbo rescinditur et per item filuz litteris falsi infecta reducitur infra plumbū. **Q**uinta cū l̄tis bulla tis et redditis in eis aliquid p rasuaz tenuē imittatur.

Sexta vt cum scriptuā l̄raz q̄bus fueāt appōsita v̄ea bulla cū aqua et vino vniūsalit̄ abolita seu deleta eadē carta cū calce ul alijs iuxta cōsuetū modū siue artificium dealbata et nouo rescribit̄. **S**eptiā cū carte fuerat appōsita v̄ea bulla totalit̄ abolite ul abraſe alia subtilissima carta eiusdē q̄ntitatis scripta cū tenacissio glutino cōiūgitur. **D**einde l̄bdit̄ tex. **E**os etiā a crimie falsitatis nō reputam̄ imunes q̄ ostra cōstitutōem n̄am sciēter l̄ras non de n̄ra ul bullatoris nostri manu recipiūt. **I**llos q̄ qui accedētes ad bullā falsas l̄ras caute piciūt vt de v̄ea bulla cū alijs sigilent̄. **S**ed he due species falsitatis nō possūt facile cōprehēdi nisi in moto dictamīs ul in forma scriptuē ul q̄litate carte falsitas cognoscat̄. **I**n ceteris aut diligēs indagator falsitatē poterit intueri ul in adiūctiōe filozū ul in collaciōe bulle ul motiōe ul obtusione: p̄sertim si bulla nō sit eq̄lis s̄ alicubi m̄gis tūda et alibi m̄gis d̄p̄ssa. ¶ **Q**uod vtz si inueniens l̄ram pape cuius efficacia iaz expirauit puta q̄ fuit data ad t̄p̄ q̄d iā t̄n̄sit luto nō intēcone v̄tēdi l̄raz aquā i ea male forāta reforet̄ ul pūctū faciat ul q̄libz alio moto aliq̄d imūtet an sit excoīcat? ip̄o iure. r̄ndet **A**sten. vbi. s. **D**icūt aliq̄ q̄ nō: q̄ illa excoīcatō non itelligit̄ n̄ de l̄tis q̄ possūt v̄tiles esse alit̄: p̄dicta aut l̄ra quo ad cōmūēz hoīez inutilis est. **S**ed cōtra licet illa l̄ra nō mutata sit iutilis tñ p rasuram sic imutai poss̄ q̄ v̄tilis apparēt vt si ibi scriptuā ess̄ post t̄minū. nā vidēt̄ v̄tilis que eāt ante iutilis. **C**ū ergo q̄cūq̄ imutacō siue parua siue magna circa l̄ram pape que p mutacōz poss̄ apparē v̄tilior q̄ erat vel v̄tilis cū nō ess̄ sit p̄hibita sub pena excoīcatōis late sentencie videtur q̄ imūtan̄s aliq̄d circa l̄ttēam d̄ qua est q̄stio sit excoīcat? ip̄o iure quod concedēdū videtur. vt ex de cri. fal. c. licet i glo. vbi dicūt. **Q**uicūq̄ addit ul imūtat rescriptum pape est excoīnicatus ul falsarius indistincte. **N**on obstat de fide instruc. c. ex litteris. vbi videtur de quibusdam l̄ttēis quas pars adūsa de falsitate arguebat eo q̄ i narraciōe facti abraſe erāt quia per

illam rasuram false iudicari nō possūt: q̄ sicut dicit i
glo. dicto. c. licet **R**asura illa facta fuit per eū qui litte
ras scripsit et nō per eum qui illis utebatur. **D**e litteris
aut̄ que per nullā rasurā possent apparere vtilis. puta de
littera citatoria aliter iudicandum est: q̄ si tota radetur
et de nouo scribatur non possit apparere vtilis. **C**oncor.
Ric. in. iiii. di. x. viii. ar. xij. q. iiii. **N**ota h̄m **I**o. an. cir
ca secundāz speciem falsitatis. s. de isto filo extracto et ali
o imisso: ista falsitas fit includēto bullā in loco calico
ita q̄ licet nō liquecat tamē inteneāscit ita q̄ filū pōt
trahi in tractione. ē tñ aliq̄lis tumor per quē post filum
imissū oportet bullā maleari et hoc intēdit finis. **T**er
ciam falsitatē ita exp̄plicat **M**osti. q̄ incidatur veruz
filū supplicatū vere littere et extrahatur de l̄ra et immi
tat false l̄re ad modū littē vere plicate et sub plicatura
false l̄re t̄sarcit filū et eiz scissuā cū filo similis canapis

De iſecutoibz cardinalium. S. xxxiii.

Acta hāc excoīcatōz. s. d̄ iſecutoibz cardinaliū. **N**ota
multiplices penas vt scias quō rectores ciuitatuz
q̄ nō faciūt eas obseruari incurrūt excoīcatōz. **P**riō er
go dicit **S**i q̄s dinceps in hoc sacrilegij gen̄e irrepsit
q̄ sancte roāne ecclesie cardinalē hostilit̄ fuit iniecit
ūl p̄cussit ūl receperit ūl sociū fuit faciētis ā fici mā
daueit aut factū ratū habueit ā cōsiliū dederit ūl fauo
rez ā postea receptaueit ūl defensaueit sciēter eūde sicut
reus criminis lese maiestatis p̄petuo sit ifamis hec est
p̄ma p̄ea **S**ecūda q̄ sit diffidat et bānit. **T**ercia q̄ sit
iſtestabilis actiue et passiue. i. nō possit d̄ere testamē
tū nec alicui bōa possit habē ex testamēto ūl ab inter
stato **Q**uarta q̄ cūcta eiz edificia dent in ruina et nullo tē
pōe possint reparari. **Q**uinta q̄ nullo ei soluat si ē debitor
eiz nec teneat in iudicio ei respōdere. **S**exta q̄ eiz bōa
cōfiscetur **S**eptia q̄ si qua feuda locacōes officiū ūl be
neficiū spirituale ūl tēpōale ab aliq̄bus ecclesijs obti
net sit eis ip̄o iure p̄uatus que sic libere ad ecclesias re
uertatur q̄ ecclesiarum rectores ipsis pro sua voluntate
disponant. **O**ctaua q̄ si habet filios vel nepotes be

neficiatos per rectam lineā descendētes quis b̄nficio etiaz
et p̄fificale adepti fuerit dignitatē sint eis ip̄o iure p̄
uati spe p̄mōcōnis d̄io sublata. **N**ona q̄ dicti filij vel
nepotes ex vili sexu d̄scēdentes nō p̄nt ascendere ad ali
quā dignitatē ecclesiā vel mūdā vel ad alicuius loci
regimē. **D**ecima q̄ nō possint esse aduocati notarij iu
dices nec aliud ministeriū seu officiū publicū possint
habere. **V**ndecima q̄ non possūt esse testes in iudicio
Quoddecima q̄ nō possint ascendere ad ordines nec ascendē
ad officium ūl beneficiū ecclesiasticū. **T**erciadecima q̄ sit
p̄uatus omibz actibus legitimis d̄i spe dispensacōis
adēpta. **Q**uarta decima q̄ sic ex iſecucōe p̄dicta sicut ex
in iedione manuum violenta ip̄o facto sententiam
excoīcatōnis incurrat tam iſecutor q̄ alij supra
dicti. **Q**uintadecima q̄ quādiu in sua contumacia per
durant singulis diebus festiuis et dominicis pulsatis
campanis et candelis accensis per omnes ipsius loci
ecclesias in quo tantum facinus fuerit attēatum: nec
non ciuitatū et dyocelū vicinū excoīcati publice
nūcient: nec ab alio q̄ a roāno p̄fifice absolucōis b̄n
ficiū obtinē possint nisi i articulo mortis. **S**extadecima
eiz fuerit absolūdi p̄mo et sufficiēter et ydonee caueāt
q̄ inferere pene parebūt et q̄ p̄itēciā pagēt in iugēdaz
Septimadecima q̄ per omēs illis loci ecclesias principales
vicinorū q̄ locoz diebus dominicis et solēnnibus icedāt
rudi corā populo femoralia t̄m habētes: ac ferulas fe
rētes in manibz cū quibus per easdē ecclesias publice fu
sti gētur. **D**ecimadecima q̄ p̄ea debēt ire ultra mare
acturi p̄itēciā per tres annos admin̄: nec d̄beāt inte
rūti sine speciali licētia sedis apostolice: s̄ post q̄ sic fu
erint absoluti possint exigere credita a suis debitoribz
que postmodū acquisierit. **D**ecimanona q̄ si pape vi
debit poterit dictas penas extendere ad collaterales. i.
ad fratres nepotes ex fratribz et pronepotes. **T**amē
si quis in premissis nudo consilio vel simplici fauore
fuerit culpabilis debet puniri per iudicem secundum
quantitatem culpe. **N**udum consilium vel simplex

faux itelligitur illis qui ad maleficiu faciendū nichil
adpēt: et i nouella ponit exēplū jo. an. i illo q pē in se
cucōne requisit ab isequēte grauauit maleficiū. **V**id
eū et **De. de ancha.** itez si quis familiarez cleicū ul reli
giosū de familia pape ul cardinaliū offendit debet ac
ter puniri vt pena pporcionet delicto. **S**i quis vērō car
dinalē occiderit ul causam dederit per se ul per aliū v
tra premissa debet exasperari ita rigore vindictē q vi
uens delideret et inuocet mortē in auxiliū. **¶**

¶ **Q**uest glo. sup verbo sacrilegijs quid si quis pcutit
cardinalē se defendēto: an habeat locū iste pene. rñdet
q nō itez nota q ille qui solū isequitur cardinalē ē ex
coicat et ē speciale. nā isequēs aliū cleicū nō tñ pcuti
ens excoicat nō ē hñ jo. an. et **Archi.** **¶**

¶ **I**tez nota hñ **De. de an.** q multis modis dicit qd ho
stilitet deliquere isequēto: qñq pcutiendo et hoc clarū
qñq capiēto et hoc itellige cuz effectu hñ **Archi.** q nō
putat q p insultū ul obfessionē factā ad domū sit locū
huic pene si nō obsidet ibi ad custodiā h ad verecūdiā
pea que notat **Anno. in c. nup. de sen. ex. de alijs relin**
quēdi modis hic expressis. **¶**

¶ **Q**uest glo. et **De. de an.** quid si receptator isequētis car
nalē sit sanguineus receptati ul affinis. rñdet q non
tenet istis penis qd itelligit. jo. an. i nouella **vez. l. q**
nō puniūt pari pena sicut extranei. ff. eo. l. ii. dic em q
nō absoluūt nec tā seuerē puniūt sicut extranei. **¶**

¶ **Q**uest dicit text. si quis ratā hūerit isecucōne cardina
nalis icidit i has penas. **D**one ergo q talis isecucio
nō fuit facta eius noie ul mādato h noie alteri: tamē
postq fuit facta iste habuit ratū an sit excoicat. rñdz
glo. q nō p regulā iuris q dicit. ratū quis habere non
potest quod eius nomie nō ē gestum. **¶**

¶ **Q**uest dē hic q ei edificia debent dirui qd si hēbit to
mū ul turri cōem cū alio et pars iseloz eāt sua et supei
or locy. rñdet jo. an. et **De. de an.** q qdā dicūt q ille so
cius cogēt redimere pte dlinquētis et istud pciū ēit fi
sci **Aly** dicūt q pars supeiōr destruet et iseloz assigbit

197
socio. h illā est mala diuisio q remanebit pars iseloz
absq testō et sic inutilis. **Aly** dicūt q tota destruet. ff. de
aqua. plu. ar. l. h mēdū. **Jo. an.** i nouella dicit q super
rior extra iseloz reglū habebit. **De. d. an.** dīt q pba
bilior m videret opio q fiscus rediāt partē locy cū succe
dat in boīs isti relinqntis. **N**ota q post publicacōez
bonoz relinqntis debitoēs nō tenētur ei de debitis re
spōdere siue solue h fisco q vicem hēdū obtinet. vt. l. iiii
. **C. ad. l. juliaz de vi.** et hoc ē vez qñto bona sūt ipō iu
te publicata: quāto vērō p sentēciam veirēt publicāda
vtz debitoēs soluēto libent vīd hic **De. d. an.** **¶**

¶ **Q**uest q hic dicit q isecutores cardinaliū debent per
ecclesias vicinātū ciuitatū diebus tricis et festiuis pu
blice nūciari excoicati. q dicūt esse vicie ciuitates. rñdt
glo. in verbo beneficiū. q iudicis arbitrio ē relinque
dum: vel possumus dicere vicina non distancia vltra
duas dietas vel non distancia vltra vel. vñā puiciam
et iteo arbitret in hoc bonus iudex. **¶**

¶ **Q**uest dicit hic q qñ isti absoluēt debēt cauē itoe. qto
q moto itelligat idonee. rñdt glo. dāto pignora ul fide
iussoēs. h si nō possūt sufficētē caucōz dāe debēt dāe iua
toiaz caucōz et cauebit sū hypotheca suaz rez. **¶**

¶ **Q**uest dicit hic q debēt ire vltra mare actui pēticiā per
tres anōs. **D**one q xpiani nichil possideāt vltra maē
vbi iste possit viuere et habitare. **Rñdet glo.** q hec pena
iunc est in aliam cōmutanda. **¶**

¶ **Q**uest et hic dicit q qñq dēit isecutori cardialis au
giliū et fauorē icidit in has penas q moto itelligit qd
dare auxiliū et fauorē. **Rñdet De. de an.** q plures pnt
esse cōpables i delicto varijs modis: nā qñq plures pñ
cipaliter deliquerunt: quātoq vnus pñcipaliter **Aly**
accessorie et hoc accessorie mltis modis. quātoq man
danto. quātoq ratum habento. quātoq consulen
to. quātoq suggerēto siue animum inflamanto qñ
q assistēto et hoc mltiplicit. nā qñq assistit vt adiuuet
qñtoq nō vt adiuuet sed ne offendens ledi possit. qñq
custodiēto vestes spolia victualia passū tñsitū et similia

Singulis ergo casibus quodlibet puniatur non potest dari certa regula quia plus et minus peccat in talibus ideo imponitur pena extraordinaria ut secundum quod excessus exegerit vindictam procedat ut in textu.

De rectoribus civitatum qui non puniunt
insecutores cardinalium. S. xxxiii.

Arca hac excoicatione. scilicet de rectoribus civitatum qui non puniunt insecutores cardinalium secundum hanc constitutionem: Nota quod hic non est papalis. quia papa sibi non refuat: ideo dyocesanus potest absolvere p. c. nup. de sen. ex. Item nota quod princeps senator consul potestas vel alius comitis siue rector iudicat excoicationem tamen ipsi quam officiales eorum si infra mensem postquam res ad eorum notitiam pervenerit si non faciunt puniri secundum hanc constitutionem tales insecutores Civitates vero sunt urbes romanam que talibus insecutoribus dederint auxilium consilium vel fauorem vel si possunt infra mensem non punierint tales insecutores sunt privati dignitate pontificali vel alia supra pontificali. id est archiepiscopali vel alia et etiam remanent interdicte.

De insecutoribus episcoporum. S. xxxv.

Arca hac excoicatione. scilicet de insecutoribus episcoporum: Nota primo penas que iniuriose vel temere percussit cepit vel baneit vel madaueit fieri vel facta ab alijs rata habuit vel loci fuerit faciens aut consilium dedit a fauorem seu scientem defensusit eundem et in illis casibus in quibus percussiones clericum non essent excoicati nichilominus tales insecutores sunt excoicati et hec prima pena. Secunda pena est. cadit a feudis locacionibus officiis et spiritualibus beneficiis siue temporalibus que obtinet ab ecclesia cui preest episcopus sic offensus cadit ipso iure et ad ipsam ecclesiam libere revertuntur. Tercia quod filij per masculinam lineam descendentes usque ad generacionem hanc omnes dispensacionis adempta reddant ipso facto inhabiles. scilicet ad ecclesiasticam beneficia in civitate dyocesis que ibi episcopus preest obtinenda. Quarta quod terra talis insequens episcopum dum tamen ultra unam dyocesim non extendeat. Item locus a loca alia in quibus captus est qui diu retinetur sit interdicta. Si vero terra talis insequens episcopum habet duas dyoceses tunc dyocesis domicilij

principalis ipsius et illa et quae fuerit delictum commissum si sua sit et due alie que sub ipso sunt eidem loco magis vicine interdicto subiaceant superdicto. Quinta quod per omnes ecclesias illius loci in quo commissum est facinus et per ecclesias vicinarum dyocesis suae quibuscumque diebus Dominicis et festiuis pulsatis campanis et catellis accessis excoicatus publice nuncietur. Sexta quod cum absolvens eum vel fuerit sufficiens et idonee caueat quod in ferendo penam parebit et penitentiam paget iniungendam. Septima quod civitas que premissa vel aliquid premissorum in episcopum suum commisit sit interdicta donec satisfaciat. Octava quod potestas consiliarij baiuli scabini advocati rectores consules et officiales ipsius quocumque nomine censeantur in premissis culpabiles existentes excoicati sint excoicatione papali a qua nisi in mortis articulo absolvi nequeant. Nona quod tanto exacerbetur dicte pene in interdictis episcoporum quanto gravior est culpa. Decima quod si aliquis in articulo mortis absoluit nisi postquam preste restitutus est satisfacti quam cito comode poterit expectari roani pontificis presentat se cuauit eis madataz humiliter ceptur et eadem excoicatio ipso facto reiciat.

¶ Querit glo. super verbo quemvis pontificem. An he pene habeant locum in persecutores episcopum qui renunciauit episcopatu. id est loco non ordinis. Respondet glo. quod sic.

¶ Item querit an habeat locum in persecutores illos qui sunt electi et nondum consecrati. Respondet glo. quod non.

¶ Quod quod si percussit episcopum se offendo. respondet glo. quod non ligabitur his penis. Nota secundum glo. in verbo baneit. quod dicitur talis Felix qui loquitur de insecutoribus cardinalium habet minus quam ista in eo quod percussit hostiliter persequente ista solam percussione capiunt vel baneit et tamen plene ista in eo quod percussit baneit quod illa non facit.

¶ Quod quod si quis madauit istas persecuciones fieri in episcopum et tamen non est secutus maleficiu. An habeat locum he pene. Respondet glo. quod non. nec obstat. c. per humani de homicidio d. li. vi. quod ibi speciale habet in de ligna.

¶ Quod quod si ista maleficia non sunt facta eius nomine et in ratione tamen habuit an locum habeat he pene. Respondet glo. quod non per regulam iuris: quod quis ratum habet non potest quod eius nomine non est gestum. Nota pulchram glo. super verbo defensusit

que sic dic q ista lra de his qtuor tractat. l. de socio fa-
uore dāte auxiliario ⁊ defensante. ideo de singulis videā-
m. Circa primū dic q socy xpe dicuntur hū reuacio-
nes ppter pīdum vel opis societate: vel dicit socius a
sequor sequis. vñd dicit socius xpe in pīdo. collega in
officō. comes in itinere. cōsors i pīmo. sodalis in men-
sa vel i sece. Sz nos iuriste dicim⁹ sociū in cīmine. xxij.
q. iiii. si ad peccatū. xxvi. q. ij. illud. i. fi. Itē dicim⁹ soci-
um i ecclia de of. dele. cū. Rñso d sen. exco. ex tenoē. Itē
dicim⁹ sociū i ordie d. ofe. c. i. i. fi. Itē dicim⁹ sociū in via
d vo. c. ij. Itē dicim⁹ sociū i coniugio. xxvi. q. ij. cū societas
Itē dicim⁹ in lucro de spō. c. ij. de sepul. c. i. d socio cri-
minis quē vocam⁹ qñqz ofortem de here. c. cum hū. li.
vi. dicit canon quē posse i malo aliquē tripliciter sociare
cōmittēto fauendo nō corrigēto. xxiii. q. iiii. ita plane.
Et ideo nō caret scrupulo societatis occlte q manifesto
facinori relinīt obuiare. lxxxvi. di. faciētis. ij. q. vii. ne-
gligere de homicidio sicut dignū. S. ij. Sic tamē stric-
te puto socium sumi pro agente. i. qui aliquid operat⁹
ad actum pūssionis captiōis vel bāni. Et licet in de-
linquēto sint qñqz plures socy quoz nullus ē pīcipa-
lior ⁊ tales includūtur sub agētibus de qbus psumit
Qñdōqz tamen vn⁹ ē pīcipalis alter coopās ⁊ sic sus-
mit hīc socius: quod patet qz de fauēte premiserat: ⁊ sic
ē similis distinctio circa vñonē notata i. c. i. ne sed va-
cante. Circa hū. l. de consiliatio nō insisto. si vide que no-
taui de re. iu. nllus ex consilio li. vi. ff. de vborū. lig. l.
sepe. i. fi. ff. man. l. ij. m. fi. isti. d obli. que ex relic. nas.
S. ope Circa terciū de fauore ⁊ fauente Sciendū q ē
simplex fauor q nichil adicit ad peccatū de quo m. c. fe-
licis. li. vi. de pe. ⁊ de tali non videt hīc itelligendū per
id qd dicit in his vt statim dicam Item sciēdū q canō
dicit illū impietati fauere qui obuiat pōt ⁊ non obui-
at. xxij. q. iiii. qui pōt. lxxxiii. di. error. d sen. exco. c. qñ
te. h de hoc dic vt ibi: ⁊ qz lra dicit in his. l. percussio-
ne vel banno: patet qz fauēs huic relinēti post
delictum pter defensorē de quo sequit non incurrit hanc

penā. h in mātēia hereticorū latius recipiūt fautores de
qbus m. c. excoicam⁹. S. Credētes de here. ed. ti. c. ii. ⁊.
c. cōtra. christianos. li. vi. vt ligent etiā pē delictū ⁊ pē
sentētiā hereticis fauētes de quo p jo. ⁊ Hosti. in sum.
de hereticis. S. penul. ⁊ dixi in pīdicto. S. credentes ⁊ fa-
cit de here. accusa. S. penul. li. vi. Circa quartū. l. d ofen-
lore: A dūteudū q litteā nō repetit ea que pīdixit i his
trib⁹ casib⁹: p hoc puto q etiā defensores pē maleficiū
punire intendit Est ergo qdaz defensor. i. audoizator
delicti: ⁊ talis grauē punit q agēs. ij. q. iiii. q ofentit.
xiiii. q. iiii. q alioz. ⁊ notat ii. q. i. notū. d. of. dle. c. i. Est
alius defensor q etiā pē delictū defendit puta ipediēto
ne deliquēs ad man⁹ iudicis veniat examinand⁹ ul
puniēd⁹. xxvii. q. i. si custos facit xxi. q. v. p totū. ul ipē-
diēto ne fiat executō de of. dele. c. ex lris. ⁊ hūc inten-
dit includere vt pbatur i. c. Felicis pē pri. ed. ti. ibi po-
stea recepit tūc ul defensauit Tñ nō puto q is q ta-
lem defensauit ne ledat a puato ul a terco ul ab ofen-
so: puta ab epō ul eius ofanguineis vindicāe volenti-
bus includat hec pena cū illa sit iniuria ad q etiā apul-
sanda: a socio quis tenet d sen. exco. c. dilecto cuz suis
cōcoz. li. vi. De illo q defendit i iudicio patrocināto vi-
de quod dixi pē Hostien. d de. ex. mi. c. apposit sup ū
bo fautores Itē nota hīc hū jo d ligna. si qz est soci⁹
i sequētis epm sola pīfencia nichil faciendo nec coopā-
to nō est i culpa nec i pena. xii. q. cū dnotissimā. **vii**
Quid si aduocat⁹ vult talē ifecutorē ofendē i iudicō d
iure an icidat i hāc penā. Rñdz ideo hz Da q nō **viii**
Quēd dicit hīc q filij descendētes p lineā masculinā
sint i habiles ad beneficia obtinēda i dyocesi i q epus
offensus pīfiet: nūqd ergo i alia dyocesi erūt habiles
Respondet glo. q sic **ix**
Sed nūqd priuat⁹ beneficijs iaz obtentis rī dz glo. q
nō dic tñ q idit q iste nō possit p mutāe cū alio bene-
ficio existēte i illa dyocesi i q pīfiet epus offensus **x**
Quēit glo. qd faciendū de istis cādelis accēsis cuz qbz
sūt isti excoicadi: rñdet q debēt extingui ⁊ pedib⁹ ocul:

talias ul collectas a clericis
¶ Quero pone qd nō exigūt ul extorqnēt ab iuitis h̄ ipi
cleici spōte soluūt an icidāt excoīcationē. rñdet glo. r
Paul⁹ i cle. qñā de immu. ecclesie. qd non
¶ Nota qd ecclesiastice p̄sone non debent grauari ānga
rīs nec pangarīs: puta ad fossata faciēda ul huius
modi vt in dicto. c. non minus ul ad collectas ul tali
as siue exactiones quascūq; vt in. c. aduersus extra de
immu. ecclesie nec p̄ tomibus predys ul quibuscūq;
p̄fessionib⁹ ab eisdem ecclesijs ul p̄sonis ecclesiasticis
legitime actenus acq̄sitis ul in posteruz acq̄rendis vt
i. c. de immu. eccle. li. vi.
¶ Quid dices de istis fratrib⁹ terci⁹ ordinis beati Fran
cisci r de illis q̄s vocat Bar. milites gaudētes **¶** And
cent imunes tanq̄ p̄sone ecclesiastice ita vt imponentes
eis collectas sint excoīcati. rñdet De. de an. c. i. de imu.
eccle. li. vi. qd nō sint p̄sone ecclesiastice **¶** Predicti em̄ nō
renūciāt p̄pō itē hēnt vxōes r viuūt i p̄p̄ijs tōib⁹ sic
laici l⁹ hēant quēdā mōz viuēdi r habituz approbatuz
ab ecclia vt notat jo. an. i cle. cū ex. eo. d. sen. ex. r iteo vi
det qd isti nō sint exēpti a dacys r collectis qz liq; hēant
ctū mōz viuēdi r hitū tñ nō sūt cleici nec exercēt mīstēia
cleic⁹z ūde qd nō exercet artē l⁹ sit d̄script⁹ i collegio nō
ap̄t hoc l⁹ imunitatē. l. l. p̄ textu d̄ sacrosca. ecclia **¶** Bar
tñ dic se vidisse cōsilia pluimoz doctoz iuris canonici r
civilis qd isti a tlib⁹ exadōib⁹ sint exēpti sūt iñ deo d̄
uoti. xii. q. i. duo sūt geneā p̄ qd dicto facit text⁹ i dicto
c. i. d̄ imu. ec. li. vi. dū dic p̄sōis ecclesiasticis nā n̄ p̄t neg
ri qd isti nō sint p̄sōe ecclesiastice l⁹ nō sint cleici r hoc te
net Bar. ff. d̄ iur. i imu. l. semp. S. q̄b⁹ dā qd itelligit
brz nisi assūpissent illū hitū i fraudē onēz. l. cuā. ff. d̄
imu. r l. onō. t bi glo. facit mēcōz d̄ istis fratrib⁹ d̄ p̄nā.
¶ Quid si occurrat necessitas reipublice puta insultus
latronum ul exercitus volens patriam delere ul com
burrere quibus oportet obuiare et resistere nec tem
pus consulendi papam: an si grauet ecclia icurrāt he
pere. **¶** Resp̄ ondet De. de ancha. in. c. i. de imu. ec. r fm

197
Olbardū qd nō: si mōtā esset p̄iculū allatura vt. ff. de.
dam. infec. l. iiii. S. si causa. r. ff. de op. no. nūcia. l. pu
pillo. S. si quis riuos **¶** Nota qd quedā bona vsib⁹ ecclī
aruz dīcantur qd ad fundacōnē ul ortū ul māsuz ul to
tem ecclīe r hec exēpta sunt **¶** Ceteā cū suo onē tēseūt de
cen. c. i. item nota qd fossata dicuntur sordida munera
ad que ecclia non tenetur
¶ Qued qd dicāt expedicōes rñdz **¶** An. d̄ bu. i. caualcatas
ul missiones nūciatoruz ad qd cleici p̄sonalit cogi nō pos
sunt qz sunt sordida **¶** Itē nota fm An. de bu. i dicto. c.
nō min⁹ qd debeāt occurrere vt possit ep̄us factis laico
ruz iponē collectas: **¶** Primo cōsensu cleici **¶** Secūdo eui
dens vtilitas r necessitas. **¶** Tercō qd vtilitas sit tōis p̄
republica. **¶** Q̄ta qd factates laicorū uō suppetāt h̄ ho
die et his occurrētib⁹ non possunt sine licencia pape
vt dicto. c. aduersus.
¶ Qued ad que munera seu collectas subiaceat ecclia r
papa potest dare soluēdi licēciā. rñdet An. de bu. dicto
c. nō min⁹ qd qdā sunt mūeā sordida: vt calcis coq̄nde
arene fodiend⁹ ul fossati p̄sonalit faciendi siue stabuli
curandi ul mūdandi r ad talia nō potest cogi ecclia
¶ C. de sacrosancta ecclē. l. placet. **¶** Quedā sūt mūeā ex
ordinaia: vt sūt hospicia r similia qd dicūt exordinaia
qz nō sūt p̄ aliquā legē ul statutuz ordinata. h̄ capita
neus fm suam voluntatem iponit tempore fertilita
tis r ad talia non tenetur ecclia. **¶** C. d̄ sacrosan. ecclē. l.
placet. xvi. q. i. **¶** Romanoruz r. c. iux̄ sanctiōes **¶** Quedā
sunt munera exordinaia que respiciūt publicam vtili
tatez vt d̄fendere rēpublicaz ire ad exercituz principis
otra saracenos ul mittere ul firmare muros tempore
noctis **¶** Quedā sūt exordinaia qd respiciūt pietatē vt re
fectio viarū r pōciū **¶** Itē facere p̄lato charitatiuz sub
sidium ul pauperibus siue subuenire domino i necessi
tate: vt qñ emp̄cionē fecit ul capt⁹ ē ul filiaz maitauit
ul miles fact⁹ ē ul qz ad p̄ncipem iuit p̄ suis negocijs
ul qz alias expensas graues ul itolleābiles fecit racō
nabilit̄ ul alia q̄cūq; cā repaupat⁹ ē ul nimis obligat⁹

pastoralia. q. q. sunt **C**elsis debet reddi **C**elsari et que sunt
rei deo d. cle. diu. c. ex pte. et sic quantum ad decimas obla-
ciones et alia spiritualia et q. ad manus siue totum excusat
ecclesia. xliii. q. vi. secundum canonistas et s. d. censu. c. i. **I**tem q.
d. decimis et oblationibus non soluit tributum **I**tem q. si fundus
redimeretur et non soluet tributum. xliii. q. vi. capitulum. **A**n autem
debeat clericus soluere decimam d. prebenda sua **V**ide s. de decimis.
c. i. et c. nouus genus et c. i. d. censu. **Q**ueda sunt munerum p-
uenientia ex lucratiuo titulo rei translate in ecclesiam a curiali
q. inscriptiones lucratiue appellantur nam inscriptione erat quarta ipsius
rei q. aliquis dabat venabili loco. **E**xemplum. **S**i cuiuslibet
dabat ecclesie. xvi. ecclesia quarta parte illorum. xvi. debebat dare
pro tributo et vocabatur inscriptione lucratiua et ad tales inscrip-
ciones vel munerum seu tributa non tenetur ecclesia. xliii. q. viii.
sanctum per quod puto q. ad istas gabellas q. solvunt d. tra-
ctibus illis donationibus lucratiuis non teneatur ecclesia. l.
sanctimus. C. de sacrosanctis ecclesie. **¶** **V**bi
Quedo q. dicitur in dicto. c. q. imponentes collectas clericis
non possunt absolui nec successores nisi satisfecerint **Q**uedo de
q. habet talis rector satisfacere antequam absoluat. rñd. **A**n.
d. bu. q. de emendacione cuiuscunque damni ecclesie propter hoc
contingentis si nullum consilium dedit de collecta ipo-
nenda **S**ed si consilium dedit tenetur nedum ad inter-
esse sed ad ipsius collecte restitutionem **S**i vero consilium non
dedit forte non teneretur ad emendacionem collecte sed ad al-
telius interesse quod obuenit ecclesie ob ipsius regimen et for-
te spirituale vel pecuniaria oporerebatur eum subire secundum q. for-
sit boni iudex arbitrabitur **N**ec autem locum habet quoniam
quod succedit in regimine eius q. est excommunicatus expredictis cau-
sis vel alit. quilibetque propter libertatem ecclesie violatam **S**e-
cus si ex alia causa esset peccator excommunicatus vel consiliarius vel vni-
uersitas seu ciuitas interdicta tunc enim successor non
esset excommunicatus secundum **I**nno **¶** **V**bi
Quedo quod si novus successor operam dedit quantumcumque po-
tuit q. hic damnum collecte emendaret sed vniuersitate resisten-
te non potuit obtinere quod intendebat **V**ide q. sit excommuni-
catus. ar. xliii. q. iii. si heres. **T**u dic contrarium. s. q. ex hoc

tm nō sit excoīcat⁹ ubi tūq̃t t̃gimen nec stet ap̃t timo
rē salary amīssiois q̃ nō renūciet officio q̃ si ista dca re
nūciet officio cū vniūsitatē i culpa sit nichiloī⁹ tenet sa
lariū reddē ei cū p eū nō stet q̃min⁹ regat ⁊ idē ē dicē
duz si dtra exp̃saz ihibicōnē atiq̃ redōis extēsit vniū
sitas i p̃dictis q̃ nō excusat nisi officio renūciet

Que his q̃ opellūt p̃latos seu capitula ad sūmi
ttēdū laicis ul alieandū boā imoblia. S. xxx. vii
Arca hāc excoīcatōez. s. d. his q̃ opellūt p̃latos seu ca
pitula ad sūmittēdū laicis ul alieandū boā imoblia. i.
Nota h̃m Jo. Mo. ⁊ Petruz de an. q̃ p̃hibēt hic q̃daz
modi alieacōnis ul dacōnis i reb⁹ imobilib⁹. Nā an
istaz ostitucōnē p̃lati oppiessi dtra opprimētes inuoca
bāt nobiles ad defensionē suā ⁊ potētes faciendo eos
aduocatos ul de fensōis locoz ⁊ ap̃t hoc illi sibi vēdi
cabāt quoddā ius dominiū ul aduocacionis i ecclesijs
ul locis defensis. ⁊ refert Guil. ⁊ Fran. se vidisse mul
tos p̃latos faciles ad talia ⁊ q̃q̃ nobiles sūmittēbāt
alios vt opprimerent ad p̃dictū finē ⁊ q̃ vt abstine
ant vidētes p̃lati sūmissiones istas penitē iterdictas
p̃ istam ostitucōnē p̃uissuz. Primo q̃ clerici nō aueāt
sūmittē. Deinde q̃ laici nō faciāt sibi eos sūmittē a cle
ricis p̃ hāc viā idirectaz ul directaz sūmittēdo molestato
res: vt p̃lea sub colōe d̃fensiois ⁊ patrociniū illaz rerū
sibi sūmissaz eccleie d̃frauent vendicanto sibi ius do
miniū. naz isti sūmittēbāt molestatores ⁊ p̃lea dicebāt
sacroti sūmitte michi hāc rez ⁊ iste nō audebit me mo
lestare unde sacros fatebat se h̃re ab illo talē rez ⁊ p̃lea
facta sūmissione volebant verū ius h̃re ⁊ dominiū rei
vendicā. Nota h̃z glo. ⁊ De. q̃ hec p̃hibicō solū locuz
h̃z in rebus imobilibus ⁊ iuribus ecclesiariuz: secus
ergo in reb⁹ mobilibus in ipsis enim non potest dai
certa regula. quia h̃m donū qd ē parvū ul magnū te
net ul non tenet ⁊ h̃m q̃litatez conatary. s. vtruz sit be
ne meritis nec ne. ex. de dona. c. i. **iii**
Atē n. q̃ iudā i corpalia it imoblia iudicāt ⁊ idē ius sta
tuit i eoz alieacōe q̃ i alieacōe rez imobliū uō annus

reddit⁹ it imobilia oputāt vt i cle. exiui d̃ paadiso. S.
cung⁹ d̃ ver. signi. ⁊ l. iubem⁹. C. d̃ sacrosanc. eccle. jtez
nota q̃ l̃z oīs alienacō rei ecclesiastice regularit sit vetita
nisi i casib⁹ a iure ocessis: tñ sūmissio de q̃ hic loq̃t
specialit p̃hibet nā h̃m Guil. si bñ attēdat ē q̃daz alie
nacō q̃ si ad illos o fiteatur dominiū p̃tinē directuz. ff. si
ager veditgal. l. i. S. si. sicut cū me ostituerē tuo nomi
ne possidē in te trāsit possessio ⁊ abdicat a me: q̃a is
possidet cui⁹ noīe possidet vt i. c. cū veniss⁹ d̃ resti. spo
lia. ⁊ ff. d̃ acq. pos. l. q̃ meo vnre p̃ hoc dicit Jo. An.
⁊ Guil. q̃ si ver⁹ domi⁹ ostituat se alieno noīe rez suā
retinere p̃ hoc trās fert dominiū ⁊ possessionē. Jtez no
ta q̃ dominiū rerū ecclesiasticaz ē penes eccliam hoc mo
to h̃m jo. an. i nouella nā eccleia. i. cōgregacō fidelium
cui⁹ xp̃us ē caput habz dominiū h̃ paupey sūt q̃ ad su
stetacōz ⁊ cleicoy q̃ ad gubernacōnē seu ad ministracōz
jtez nota h̃m glo. ⁊ De. q̃ i ista sūmissioē d̃ q̃ i texture
q̃rit licēcia specialis pape nō sufficēt ergo geneālis. **iii**
Jtez nota modos hui⁹ sūmissiois p̃hibite hic i textu
enarratos. Primo dicit q̃ p̃lati nō possūt sūmittē seu
supponē laicis ecclias sibi cōssas boā imoblia seu iudā
ip̃az sine o sensu capituli ⁊ apostolice sedis licēcia speci
ali seu ocedento ip̃a bona ul iura i emphiteosim: nō
q̃ hic p̃hibeat emphiteosis ⁊ alie alieacōes ⁊ o tract⁹
a iure p̃missi forma ⁊ casib⁹: s̃ p̃hibz sūmissiones fieri
vt d̃fendāt ab his q̃b⁹ sūmittūt h̃m glo. jtez alias alie
nanto i forma ⁊ casib⁹ a iure p̃missis sub audi p̃ sū
missione jte ostituēto eū d̃nm. jtez recognoscēto seu p
fiteo ab istis ea tāq̃ alupioib⁹ se tenē. Jtez aduocato
. i. tāq̃ ab aduocatis recognoscēto ul ip̃os patros ul ad
uocatos eccliay seu bonorū ipsaz p̃petuo aut ad tēpus
nō modicū statuēto: vnre dicit glo. Ad modicū ergo
temp⁹ possunt vocari i patronos ⁊ defensores q̃ tunc
in modico tempore nō ē periculuz. Potest aut dici mo
dicuz tēpus i fra. x. annos ul h̃m Guil. ⁊ Bari. relinq̃
tur iudicis arbitrio ex q̃ hic nō d̃minat i spectro statu
ecclesie ⁊ iminētī periculo ⁊ cōdicōne p̃sonarum vnre

si fieret locacio vni domino vel potenti p. x. annos vt
tueretur eam non incidereetur excommunicacio.

Item nota qd plati qd cōtra hāc phibicōez sūmiserit
bona imobilia ul iura ecclesiastica ipso facto sūt suspē
si ab officio diuino et ab administracione. **C**leici vērō qui
hoc sciūt fieri a plato et non denūcient superioribz sūt
suspensi p trienniu a pcepcone bñficioz. **D**e istis suspē
sionibz vide qd notat m. c. cu; dilectus de consuetudine
et i. de. cupientes de penis tibi ē glo. magistra et de iur
dicata. c. cū et n. li. vi. et qd ibi nō sup vbo officij.

Item nota qd ppter delictum domini tercia pōt subici i
terdicto vt hic dicitur qd legitime admoniti a tali usur
pacione non destiterint restitudo qd taliter vsurpauer
runt eo ipso sententiam excommunicacionis incurrant
et extunt ad supponendū terram ipsoz ecclesiasticos
interdicto libere procedatur.

De exigētibz pedagia et guidagia a
psonis ecclesiasticis. **S. xxx. viii**

Arcu hanc excommunicacionē de exigētibz pda
gia et guidagia a psonis ecclesiasticis.

Nota secundum Petrum de an. varia nomina. s. v. e.
digal. pedagium. tributum. census. pen. io. **P**edagiu;
et edigal idem significant. et soluitur ab itinerantibz
de his que deferūt nō sui vsus causa et qñq; soluit p trā
situ psonaz tñ vt **S**erale. **T**ributu; vērō ē quod pstat
fisco et idem importat qd census ul pensio.

Nota qd clerici sūt immunes a solucione pda; pro
rebus quas deferunt ul tran smittunt non causa nego
ciandi. a contracio ergo sensu si negociandi causa tene
buntur. **I**tem nota qd in solucione pda; a cleicis nō
pcedit consuetudo qā papa iudicat eā corruptelā.

Quero quia dicitur hic qd tales exigētes satisfacere de
bent cui debet satisfieri d illa transgressionē. **V**idetur
qd plato p notata. xvii. q. iiii. si quis contumax. et placet
Archi. dictum. **L**an. qd ibi hoc tenuit et dixit illud capi
tulum loqui cum iniuria sit loco: si vero fiat psona lo
cum hat. 3. c. parochiano de sen. exco.

Quod qd dicit hic qd ecclesiastice psona nō tenēt d suis re
bz solue pedagia. **Q**uid d ep̄tozibz reddituū cleicorū ul
regū vtrum istez pūilegijs possint vti. **I**o. an. reittit ad
Specu. de imu. eccle. **A**rchi hic tēt qd nō p quo facit qd
notat de iur patre. c. i. **D**e. d. an. dic qd aut ē vedigal oz
diariū et ex psona eccle sue fisci nō tñsibit imunitas
in ep̄toz. l. licitacō. **S**. mercatores. ff. d. publi. **A**ut est
vedigal exordiatū qd non ponit. l. ul senatū consulto
vel constitucōe pncipis. ista em sūt exordinaria. ff. d.
taca. m. l. i. honoribus. **S**. quid. et quo ad ista immu
nitas transit in emptorem et hoc notat **B**ar. in dicto.
S. Mercatores.

Quero hic dicit qd psona ecclesiastice nō tenētur solue
re rebus quas non negociandi causa deferunt. **Q**uod
quis dicatur p̄rie negociator dicit **I**o. an. p. **A**rchi.
qd ille qd emit et ipaz integraz et imutatā vedito lu
cratur. **A**lle vero qui emit vel sit sibi materia aliquid
in re operandi ille nō ē negociator vt dicit **C**riso. lxxx.
viii. di. c. **E**p̄ciens. **E**t p hoc cōsuluit **F**redricus d sentis
in q̄stion mon̄sterij sancti **G**algani d̄p̄oceph voluāre
qd mon̄steriū habz vērā ferri i insula helbe et facit illā
fodiā venā deferri p tritoziū senēse vt faciat inde ferrū
vt vedit p̄ea et lucrat. **E**xadp̄s gabellorū senēsiū pete
bāt pedagiū; **A**bbas dicebat se nō tēri. **F**redricus cōsu
luit p eo. l. qd nō tēbat. s. qd ista nō ē negociacō sicut cū
faber emit ferrū vt ite diūsas formas educat gladiorū
clauorū. vñ dixit qd et si fratres emerēt venā ferri vt fa
cēt ex ite ferrū nō dicūt ex hoc negociari. qd vt diduz ē
negociari ē re; emptā nō imutatā vedito. **E**mē vērō ru
rez matia et illā p artificiu ad aliquā formā; redigē nō
ē negociaci. immo tales vocant p̄rie artifices qd mer
catores. **D**e. de an. dicit qd quāto nō in ap̄o solo venaz
ferri fodere faciunt h emunt et ferrum postea inde reda
ctam vendicant consultus respōdi qd negociacō ē mix
ta artificij si p magistros et alios faciunt hec fieri. tūc
enim nulla versatur industria clericorum hec solue
re tenent; secus si ecclesia habet venam et per operacōes

Quid si fiat statutum quod si quis videret teneat dare duos denarios regi vel communi civitatis an clerici teneant viciam vendere vel frumenta que habent ex prebenda **R**ondt Cinus quod non in l. omis. C. de epi. et cle. i. c. De p. dictam. l. omis ubi dicitur quod melius est quod bona in pauperes distribuatur quam in sordibus muneribus vel alias illicite consumant ubi dicitur De. et Bal. quod clerici de bonis prebendarum suarum que vendunt vel vendi faciunt non tenent solvere gabellam nec etiam ad portam et iter consumuit Bar. hinc quod refert Bal. in l. placet. C. de sacro. eccle. quod non tenentur ad gabellas De hoc vice in Specu. de cle. conjugatis. et c. bl. de vi. et ho. cle. i. c. Jo. de ligna. dicens Quid de gabellis et decimis que levantur in civitatibus lombardie Rondt iter. riiii. q. ii. putat quod dicitur et c. pleig de priui. c. qsto Et subdit Secundum hoc tota Italia est imposita et irregularis omnes clerici non obsequantes. item Jo. an. in glo. Theologi tamen dicunt Bo. et Ri in fa di. bletia ar. bl. q. pe. exponentes illud Mathei. xviii. Quid vobis videtur Detre reges terre a quibus accipiunt censum a filiis an ab alijs. et infra ergo liberi sunt filij. dicunt quod ille textus intelligitur de christo quod christus non tenebat reddere tributum nec hi qui sunt imitatores eius perfecti. puta apostoli per eo quod nataliter liberi erant et pia bona temporalia dimiserant et ideo censum vel tributum ab eis reges terre accipere non debebant. In alijs autem christianis vel qui sunt humilis conditionis vel qui habundant temporalibus bonis illa auctoritas non habet intelligi bene tenentur soluere vectigalia unde per eis bene facit textus. xxiii. q. viii. c. tributum ubi dicitur Tributum in ore piscis piscante Petro inventum est quod de exterioribus suis que palam cordis apparent tributum ecclesia reddit. Non autem piscem totum dare iussus est hic tamen statuerem qui in ore eius inventus est quod non ecclesia imperatori dari non pontificalis apex qui in ore piscis christi ecclesie preminet subici regibus potest Sed sane ut diximus quod in ore piscis christi invenitur per Petro et

De his q̄ cedūt reſſalīas oīra ecclīstīcas p̄so. S. xxxix
Ita hāc excoīcōz. s. de his q̄ concedunt reſſalīas contra ecclesiasticas personas.

¶ Quid si clericus principalis debitor cuius occasione repressa
lie sunt concessa captus est. an hec decretalis habeat locum
Respondetur glo. q. quidam dicunt q. non. tamen q. hic iterum
uatur p. seipso. et sic cessat ratio textus ubi dicitur: re-
presalias in quibus alius p. alio p. gnat. tunc q. constitutio pe-
nalis est restringenda. ex. de ele. statutum. li. vi.

Qued q sunt psona eccliaſtice cōtra quas non debet cō
cedi rñdet glo. **V**t sunt cleici. tēplarū. hoſpitarū con
uſi ⁊ deo deuoti. xii. q. i. duo ſunt geneā de ſen. exco. pa
rōchiano de elec. Sciānt. li. vi.

Quedo vtz possint cedere pro credito cleici vniꝝ dyoceph
otra cleicos altiꝝ dyoceph **R**ndet glo. q. non. **¶**
Quedo an p ista reſtales corrigat. c. Dns deꝝ nr. xxi. q.
.ij. vn de cōcedūtur reſſalie qñ ciuitas vindicat negligi
git qd a suis ipſe factū ē. **R**ndet glo. q. nō h solū statu
it q. p delicto ul credito alteriꝝ cōtra pſoas ecclesiasticas
cōcedi ul extēdi nō possint h si cōcedat cōtra laicos cū
modis a iurē pmissis licz d q hic plene p **Detz.** **¶**
Quid si infra mensem pcessū fuit ad actum. s. q. fue
rit persona ecclesiastica p alio pignata: nūquid hec pe
na habebit locū infra mēsem. **R**ndet glo. q. in statu p
stinū reuocādum erit infra mēsem. vel secundum **Bar.**
Reuocacō re integra fieri debet anteq. procedatur ad
actum. alias non habet locum hec pena.
De impeditiōibꝝ officiū cuiꝝcūq. iudicis ecclesiastici. S. xl.
¶ **Q**uia hanc excoīcacōm d ipediētibꝝ officiū cuiuscū
q. iudicis ecclesiastici: quia in principio dicit papa q. in
tellexit q. domini tēporales faciebant ista. **¶**
Querit **Jo. an.** vtrum sit idem in priuata persona vt sit
locus huic pene q. quid de cleico sic agēte. **R**ndet q. sic
.nam licet sic narret in habente temporales iurisdicō
nem constitucō tamen geneālis dum dicit Statuimꝝ
ne quis. q. in fine sūdit Si quis vero. **¶**
Quedo hic dicit q. impediēs officiū iudicis i causa que
de iure vel de cōsuetudine spectat ad forū ecclesiasticum
ē excoīcatus. quero que sunt ille **R**ndet sunt mltē: et
notātur in. c. cum sit de fo. cōpetēti. **¶** **Primo** cognoscit
de sacrilegio. vt dicto. c. cum sit. **Sūt** q. alia crimina de
q. bus ecclesia punit tā laicos q. clericos. vt crimen periu
ry. vt de elec. c. beneābilis. **Crimen** simonie. vt de simo
nia p totū. **Itē** crimen hēsis. vt de hēticis. c. ad abolēdaz
Crimen vsuātum. vt de vsuris. c. cum tu. et. c. q. i omi
bus. **Crimen** adulterij cum agit ad thori sepeācionez
vt de pcura. c. **Tue.** **In** his dicte spectat iudicium ad
ecclesiam **Indirecte** vt si agatur p modū denunciatio
nis ad penitenciam. vt in. c. nouit de iudicijs. **Et** dicit
Anno. dicto. c. **Cum** sit. q. raptores rerū eccleie dicuntur

902
sacrilegi. xvi. q. iiii. c. iiii. q. c. sicut qui. **¶** **Idē** p. tinet ad
iudiciū ecclesie. xii. q. ii. nulli liceat p. dia. q. c. de laicis
Immo etiā si dubiuz sit: puta quia neget rapinā tam
cognoscit ecclesia. xvi. q. i. i. canoibꝝ. xxi. q. iiii. si quis.
vbi etiā dicit q. non solū de rapina h de qualibet etiaꝝ
opſſione. q. non solū clericorū h omniū pauperū cogno
scet immo si de fraude habita in cōtractu ecclesie agat
ul etiā sine fraude contractus nullus dicat ecclesia co
gnoscit. xii. q. ij. apostolicos. immo q. cūq. mozo de re
ecclesiastica agat cognoscet ecclesia. xii. q. ij. quicūq. **Idē**
dicitur in. c. **Nouit.** de iudicijs vbi etiam addit q. cri
men pacis fraude pertinet ad iudicium ecclesie.

**De compellētibꝝ reassignaē bñficia q. retinen
tibꝝ citatos Romam ne vadant. S. xli.**

¶ **Q**uia hanc excoīcacōnem d cōpellētibꝝ reassigna
re bñficia q. retinētibꝝ citatos romā ne vadāt. **¶**

Quedo qd si q. laici citatū ad apostolicā sedē retinet.
Rndet glo. q. nō habet locū hec pena: q. dicit textꝝ eccle
siasticos: h appellatione ecclesiasticorū intelligunt etiā
deo deuoti. xii. q. i. **Duo.** **¶**

Sz qd si esset alibi citati **R**ndet glo. q. nō icident has
pēas l. q. ad excoīcacōz ipiꝝ dētētis esset locꝝ huic cōsti
tucōm h nō q. ad alias penas ipiꝝ detenti **¶**

Sz qd si citatꝝ p. uat se capi p. platū ecclesiasticū **R**ndet
glo. q. nō ē locꝝ huic pene h si p. latꝝ sed. a. is hoc faciat i
currit excoīcacōz et si clerico nō intēdit iniuriari **¶** **Manz**
em seu a i. iniuriosa ē quia fit iniuria sedi apostolice ad
quā ē citatꝝ q. toti ordini clericali **¶**

Sz qd si retineāt muliēs regulares **R**ndet **Gengeliz**
q. licet nō dicat incurrit excoīcacō p. manz in i. d. o. z
de sen. exco. veniens: q. c. de monialibus **¶**

¶ **I**tem nota q. ad penā excoīcacōis icurrēdā sola capcō
sufficit de sen. exco. **Nuper.** h. pena suspensionis q. puar
cionis a beneficijs non habz locum nisi in tribus cas
bus **Primo** in capiente. vt cap. beneficijs reassignet
Secundo in illo qui citatum ad sedē apostolicā im
pediuit **Tercō** i illo q. sic hāt capcōz libi p. uauit **¶**

Quedo qz hic dicit qd obtentis beneficij sint privati. qd de ob
tinendis. an erunt inhabiles ad obtinenda. rñdet **De**. q
si puat obtentis multo fortius obtinendis. magis em ta
uet iura i retinendo q i qrento. **C. de Codi. l. fi. s. de cotel.**
pben. c. fi. li. vi. C. d. bono pscip. l. de portati. **¶ vii**

Nota qd iste suspensioes sunt sciende qz etiā oculos ligat
in foro penitenciali et necessaria dispensacio: vt e glo.
ordinaria in de. i. in xbo curant de hereticis.

Que pcutiēte religiosus ul dñsus. **S. xliij.** **¶ i**

Acca hac excoicacōz. s. de pcutiēte religiosus ul cōu
sum. **Queit glo. in dicto. c. nō dubiū de sen. exco.** **An**
conūsi eccliaz seclariū gaudeat pūilegio. **Vide** q nō
vt hic a cōtraio vbi loquit de conūsis eccliaz regulari
um. **Rñdet** q si tradent se et sua siue ecclie seclari siue
regulari cēlebunt psona eccliaſtice et in totū tñllate. et
sic habēt imunitatē eccliaſticam. **xvii. q. iiii. q̄squis:** qz
duo genea xpianoz. **Vñ** qd deo deditū ē vt clerici
et dñsi **Aliud** vt laici. **xij. q. i.** duo sūt genea. et hac opio
nem dicit glo. benigniōem. qz equū ē qz eoz gaudeāt
pūilegio qz vitā et religioz assūperit d statū. **mo. tco**
lites. l. 3. Jo. et vincen. tēat otrariū i. c. dilecta d maio. et.
obe. Hostiē. tenet q nō gaudeāt qñ dñsus i domo sua
manet vt laic. **ar. de pūile. c. iiii. S. de ofratibz.** **Sed** si ē
dñsus q tradidit se et sua et hituz mutauit audit horas
vuit hoēste talis itelligit in totū tñllatē i forū ecclie
et gaudet imunitate et sic itelligit. **c. q̄sqs. xvij. q. iiii**
et i li. feutorz de pūile. sancto. l. vna. ad hoc de pūile. vt
pūilegia. S. hic aut **Et** pro hoc facit ratio quia con
uersus nō dicit q retinet xpum. licet dicat i mīsteio cō
uūsis q facit se conūsus hm tan. **infra. eo. prochianos**

Vide De. i. c. religiosus de sen. exco. li. vi. **¶ ii**

Quid si vnus percutit vnum de tercio ordiē beati **Frā**
cisci. Vide supra. S. xxxvi. **¶ iii**

Quedo an mādās occidi cleicū et moriēs an reuocatōm
mādātū icurrat iā mortuū excoicacōz qñ nūciū manda
tū exequit **Vide Ric. i. iiii. di. xviii. ar. v. q. iiii.** **¶ iiii**

Qualit itelligat enozis miedio. **Vide ibid. ar. xiii. q. j**

Que ipediētibz officia visitatoz monialiū. **S. xliiij.**
Acca hac excoicacōz. s. de ipediētibz officiu visit
torum monialium seu canonicarū. i. earum que viuūt
sicut canonici seculares. **¶ i**

Quedo an debeat pcedē moico ipedimētū ul ecōtra. vt
sit locz huic pene. rñdt glo. q p̄t r̄qrit q q̄s ipediat offi
ciū: deīn q fiat moico q facta n tles ipediētes dñstet in
currēt excoicacōz: sed si moico pcedat ipedimētū. **¶ ii**

Quedo an sufficiat moico generalis. s. q nllz ipediat
visitatoz **An** rēqrat particlals et spālis nomiātiz. s. ā
moēmz te talez ne impedias officiū nīm glo. non dē
minat **Genge.** tenet q sufficit generalis monicio.

Que doctozibus qui sciēter docēt illos qui
dimiserūt habitū sue religionis. **S. xliiij.**

Acca hanc excommunicacōm. s. de doctozibz qui sci
ent docent illos religiosos qui dimiserūt habitū sue re
ligionis. **Item** dicit esse glo. et **De. de an. Si** doctoz le
gat scolai qui non dimisit habitum. s. q ipse doctoz est
excommunicatus qz participat in imine ppter qd scola
ris ē excoicat. vt in. **c. nuper. et. c. si cōcubine. d sen. ex.**
Addit ipe **Petrus** pulcrā distīctōnem post **Lappū**
qz aut religiosus ingreditur studium causa audiendi le
ges vel phisicam aut **Theologiaz** ul canoēs siue aliā
sciēciam non phibitam. **Primo** casu si non reuertat i
fra duos menses scdm **Inno.** vel audiat semel tantū
infra duos menses scdm **Hosti.** **per. c. fi. S. verum. ex.**
ne cle. vel mo. excommunicatus ē ipso facto tam ipse re
ligiosus qm ipse doctoz scienter ei participās. **Hoc** ve
rū et si hitū nō dimittat. **Et** iō sbaudi ad textū dū dicit
habitu suo disso maxime. et hoc q ad leges et phicaz se
cūdū **Archi.** etiā si de licencia sui plati ipas audiat. **s.**
eo. c. nō magnope. et. c. Sup specu **In** ho casu dicas q
si vadit d licēcia sui plati et portat habitū claz q nō in
currit aliquā penam **Si** autē vadit sine licencia ul eē
cum licencia et habitum non portet ipso facto incurrit
excoicacōis sentēciā vt hic. **Similit** doctoz q ei sciēt par
ticipat i imine ex q admittit eū sciēt nō dñstē habituz

Item nota fm glo. qd officium doctoris e scolarem ex
pellere de scolis

Quid si monachus habz comu iux scolas et stato i ea
potest audire lectioz et doctor scit et legit. an doctor sit
excommunicat? **R**ndet glo. qd non quia non possz prohi
bere quin in tomo appria moraretur

Quid si talis monch? no vult exire scolas. an possit vi
expelli. **R**ndet glo qd no. qd et excoicat? gaudet privilegio
vt eu pucies icidat excoicaco? fm qd nt Jo. B. xvii. q.
iiii. si qs deinceps. et d sen. exco. c. cotingit

Quid si no pot expelli. **R**ndet glo. qd doctor debz exire scho
las sicut dicit qn excoicat? intrat ecclia vt notat. ij. q.
iii. Sicut et de sen. exco. **N**uper.

Que de strahetib? mndiuz i gdu sangnitatis. S. xlv.
Acca hac excoicaco? s. de strahetib? matrimoniuz
m gdu sangnitatis et affitatis phibitis

Queit glo. qd si strahat qs cu habete maitu ul cu iud
a ul cu pagana ul cu cogta spuali ul legali ul otra ipe
dimtu publice hostatis. **R**ndet glo. qd lz no teat mndiuz
tn no icidit excoicaco? qd i istis casib? n e expssa

Quid si strahat ifra gdu? cosangnitatis ul affitatis cu
dispelacoe pape. **R**ndet glo. qd no e loc? huic pene d q di
spelacoe notat de resti. spon. c. lras in pn. et d statu. mo
cu ad monsterciu. et p Jo. an. d voto. c. j.

Ite nota d eo qd text? dic scienter qd si qs strahet igno
rat. s. ignoancia facti pabli et no affectata puta qd ne
sciebat tale esse sua affine ul sangnea n e excoicat?
S; qd si ignoabāt ius nescientes vlgz ad qtu gdu sang
nitatis ul affitatis extēdet phibico iuis. tn bn sciebat
in q gdu eant **R**ndet glo. qd incidut excoicaco? qd igno
racia facti et non iuris excusat.

Sz quid si sol? vnz strahetiu sciēter cotraxit sciens se
esse i gdu phibito **R**ndet glo. qd ille sol? ligat.

Ded qd si ignoant a principio cotraxit. s. ptea supueit
sibi sciēcia et tn coabitauit cu consangnea qua accepit
Rndet glo. qd non e excommunicat? qd hec constitucio no
punit cohabitatione vel incestum. s. solu contractum

matmony sicut dicit i simili qd q ignoant eligit indi
gnu lz ptea sciat no incurrit pena osily positā i. c. cu in
tūctis d elec. cu in hoc pōdēt iniciū. vt i. c. dudū eo. ti
et pbatuz hoc ex eo qd line iudico ecclesie ab illa diute
re no possz de diuoz. c. porro **S**ateoz tamen qd peccat co
gnoscendo de sen. exco. inquilicioni.

Quid si cotraxi cu ea qua crebaz sanguiēaz affine ul
moniale. s. in veritate no eat. glo. remittit ad notata d
sen. exco. c. si ved. et c. in audienia.

De his qd p vim ul metu extorquent
absolouem ab excoicaco. S. xlvj.

Acca hac excoicacoem. s. de his qd p vim vel me
tum extorquet absolucioz ab excoicaco.

Queit glo. quid si iusta eat excoicaco. **R**ndet idē. s. qd
excoicatus e qd humilit? debet petere absolucioem non
per metu compelle qd sentēcia pastoris siue iusta siue iniu
sta timenda e. xi. q. iii. c. i.

Quero de qua suspēcio hic loqitur **R**ndet glo. idistin
cte si qs opellat ul extorqat absolucioem ul reuocatione
suspēciois siue ab officio siue a beneficio siue ab igllu
ecclesie est excommunicatus.

Quid si excoicaco e p metu extorta. i. qd qs opelit iudicez
vt aliqz excoicat. **R**ndet glo. qd valet excoicaco. xi. q. iii.
qtuoz pt tn p exceptioz elidi. vt ibi nt. ar. d. fur. itdum

Quid si qs itulit metu tn iudex pp hoc absolue noluit
Rndet glo. qd talis iferēs no e excommunicatus.

Quid si no excoicat? itulit metum: s. alius. **R**espondet
glo. qd inferens excommunicatus erit.

Sz nunqd i pdicto casu ipe excoicat? suspēsus ul inter
dictus incurrit hac pena si ali? p eo ul eius nomie me
tu intulit. **R**ndet glo. qd sic si madauit ul ei? nomie fa
ctu ratu habuit d elec. c. sciāt. d sen. ex. c. cu qs.

Quid si absolutoz qd p metu absolueat ptea ratu habu
it id qd p metuz fecerat. **R**ndet glo. qd nichilo? sunt ex
communicati metu iferētes qd text? dic qd e nulla.

Sz qd si qs no ifeat metu in corpore s. p pena amissio
is rez opellat absolui. **R**ndet glo. qd e excoicat?.

Sed quid si copulit p vanū metū de q timē nō dūit
nūquid habet locū hec pena **R**ndet glo. q nō. q talis
metus nō inducit restitucōz nec ppe appellat metus. ff.
q metus causa. l. metū. 7. l. se. 7. l. nec timorē. Ille go
metus qui putat iustus ad reuocandū ea que p illud fi
unt facit icurrē excoīcācōm: aliq vō non.

Sed quis dicit iustus metus **R**ndet De. de an. q me
tus mortis ul cruciatus corporis 7 talis q possit cadē
i cōstantē vitū qd arbitrio iudicis relinqtur. vt nota.
C. q metus cā. l. interpositas. 7. s. eo. c. cu3 dilectz. vbi
glo. alijs modis cōsideat iustū metū ad rescindē adz
Addit itez. De. dist. ingueto. Tu dic laciū. nam qnq
volt rescindere qd gestū ē p metū ex edicto ptoris 7 tūc
requirit metus de quo dixi statim. Quātōqz quis volt re
scindere a sentēcia vel mente edicti. tunc sufficit si in p
sonā filij vel cōiūdi inferat. l. isti quidez. ff. q metus cā
Quātōqz quis volt rescindere p officium iudicis. 7 tūc
sufficit metus verecūdie: licet ibi non sit mortis picu
lum vel cruciatus corporis. l. si. s. si. ff. eo. Aliq. to in:
fertur metus alicui futuri euētus. vt in medico q cau
sa extorquēdi pecūiam morbu3 leuem aggrauat. 7 tūc
rescindit officio iudicis. l. medicus d̄ varijs extraor. cog
Quātōqz inferit metus causa maiōritatis 7 obediēcie. 7
hoc dupliciter. nam qdam ē maiōritas abiq publica
p̄tate. vt maiōritas que habet a marito in vxorem. et
tūc rescinditur officio iudicis. l. i. s. honorāre. ff. qruz
rerum actio non datur. 7. l. si. ff. de furtis. Quēdā ē ma
iōritas cū publica p̄tate cui3 fidē aliqd gest: 7 tūc re
scidit obicōe ex lege vt. C. eodē. li. si p ip̄sioēm.

Quēdo quō cognosceat vitū metu publice p̄tatis aliqd
geritur. Dic hoc iudicis arbitrio relinquendū est pō
deratis circumstantijs an consuevit esse terribilis 7 si
milia. vt notat. Bar. in. l. d̄ pupillo. s. Si q̄s ipsi pre
tori de oper. no. nuncia.

Quēdo an metus cōminate excoīcācōis sit cēsendz iustus
Dic vt notat Jo. an. dicto. c. Cū dilectus.

Item nota s̄m Petrū q sicut requirit metus qui possit

cadere i ostantez vituz ad recessione actus ita requiritur
solus qui potuerit cadere i prudentissimū Si q̄s ergo
iducit fatuitate ad actū gerendū ex hoc nō pōt p̄tendē
se recepituz dolo quia fatuitas que ē similis late culpe
cum dolo alterius compensatur

Queo de opellētibz celebrat i loco it̄dicto. s. xl. vii
Acca hanc excoīcācōez. s. de opellentibus ce
lebrari in loco interdicto

Quēdo q̄ textus dicit q̄ grauis q̄rela ad papaz pueit
q̄ tom̄ini tempoāles cogūt celebrare in loco it̄dicto

Quid ergo si sūt episcopi ul ecclesiaz prelati. **R**espōd̄
glo. item. s. q̄ sunt excoīcati.

Quēdo hic d̄t q̄ cogūt celebrat i loco it̄dicto de q̄ it̄di
cto hic loq̄r. r̄ndet q̄ d̄ it̄dicto a iure ul ab hoie

Quid si ē occultus q̄ locz sit it̄dictus: tñ clericz scit: an
teneat huare licet nō sit publicatus **R**ndet glo. q̄ sic. 7
itez tenet **A**rchi. de sen. ex. is. q̄. li. vi. qd̄ vez itelligit

Vincen. vbi factuz apt qd̄ est it̄dictz locus est occul
tus secus vbi factuz est publicus l3 nesciret q̄ est locz
it̄dictus vnde glo. d̄t q̄ est necesse q̄ fiet vna cōsti
tucio p salute aiarū q̄ puideret q̄ clerici nō tenerēt ad
obhuacōnē m̄terdicti lati a iure nisi prius fieret illor
reclaratio seu publicatio

Quēdo qd̄ si phibeāt excoīcatos exire nō a missa s̄ ab
alijs diuinis officijs. r̄ndz glo. q̄ nō ē locz huic pene

Quēdo q̄ excoīcat illos qui phibent ne excoīcati mos
niti exeāt de qua monicōne loq̄tur: an geneālī ul speci
ali **R**ndet glo. q̄ sufficit geneālis monicio. vt postq̄
facta ē phibētes sint excoīcati: s̄ q̄ ad excoīcatos ul m̄
terdictos nō exeuntes requirit q̄ nominatiz sint moniti
vt exeant qui si p̄tea remanēt sūt excoīcati

Quēdo quia hic dicit textus q̄ ad papaz grauis q̄rela d̄
uenit q̄ qdā cogūt celebrat tēpōē it̄dicti nedū i locor
suor capellis s̄ i collegiatis ecc̄ps. **Q**uēdo qd̄ si faciūt ce
lebrat i suis oratorijs q̄bz ex p̄ali licēcia t̄les potētes
cā mais gloie potēz q̄ dupcōis faciūt i aliq̄ tom̄ sue
āgulo celebrat an sit locz huic pene. r̄ndz Lan. q̄ nō

Quod an tpe interdicti possint campane pulsari ppter
p'dicationez ul gracia capituli cōgregandi. rñdet Lan
q sic dum moro non fiat in fraudem. **¶**

¶ Itē nota hic q publice excoicati & interdicti si moniti
non exeunt cuz diuina cebrantur incidūt aliā excoica
tionem sic excoūnicatus pōt iteruz excoicari. **¶**

¶ Sed an ligat pluribz sentēcijs possit vna absolutio
absolui. Distinguit Lan. q aut qē excoicatus ab vno
aut a pluribz. Priō casu aut vna sentēcia aut pluibz si
vna aut ppter vnā cāz aut ppter plures: si ppter vnā cāz
tūc sufficit vna absolutio p oibz: si ppter plures causas
tūc aut stat q ppter quālibet itēcebat singulas ferre
sentēcias aut ppter simul oēs causas: aut dubiū ē Priō
casu erūt neccesse tot absolutōes quot fuerūt sentē
cie In hō sufficit vna absolutio. tñ oēs cause expmēte
sūt in ea alias non sufficit. Si pluribus sentēcijs tūc
erūt neccesse plures absolutōes. ff. d. oper. no. nō. l. pu
pillo. Si aut vnā itēcebat ferre sentēciā sic dicentō ex
coico anathematizo te tūc sufficit vna absolutio de iur
deis. c. ad liberādaz. ff. de acceptis. l. pluribz. Si autē a
pluribz iudicibz si oēs habēt vnā iurisdicōne valz abso
lucio & vna ab vno eoz dū tamen habeat potestatem
ab alijs. ff. d. of. dle. l. causaz. Aut habēt distictas iuris
dicōes & tūc tot requirūt absolutōes q̄t iurisdicōes & ex
coicacōes ex d sen. ex. c. officij & dicet ordiario suz excoi
catz a vobis & ab alijs cū fuerit absolutz a vobis p̄ea
petā ab alijs. De hoc et vid Ric. i. iiii. di. xviii. ar. x. q

De sepeliētibz hereticos. S. xlviii. **¶**

¶ Itē nota hic q publice excoicati & interdicti si moniti
non exeunt cuz diuina cebrantur incidūt aliā excoica
tionem sic excoūnicatus pōt iteruz excoicari. **¶**

¶ De grauātibz electores & q noluerint
eligere eos p qbus rogati sunt. S. xlix. **¶**

¶ Itē nota hic q publice excoicati & interdicti si moniti
non exeunt cuz diuina cebrantur incidūt aliā excoica
tionem sic excoūnicatus pōt iteruz excoicari. **¶**

¶ Querit glo. quid si sint episcopi qui hoc faciāt Respō
det q sunt excommunicati. **¶**

¶ Querit q textus hic dicit q qui grauant clericos ul per
sonas ecclesiasticas q noluerit eligere eos p quibus ro
gati sunt q dicuntur psone ecclesiastice. Rñdet glo. cōsi
templary licet non sint clerici. **¶**

¶ Querit hic dicitur qui grauant clericos ul alias per so
nas ecclesiasticas ad q̄s i aliqbz monasterijs ecclesijs
a alijs p̄s locis spectat electio ad q̄s ergo spectat electi
o de iure comui. Rñdet glo. q in collegiata ecclia spe
ctat ad collegiū electio de iure pa. c. nobis. xvi. q. vi. cō
gregacio. Et si non ē collegiū spectat ad patronū. vt i.
c. postulasti de iure pa. Et hoc de iure comuni n aliud
inducat de consuetudine. vt in. c. cū ecclia de cā posses
siois Si autem non est collegium vel patronus p dio
cesanum habet ordinari. x. q. i. regenda. xvi. q. vii. om
nes basilice. Et hec vera quo ad electionem plati. De
inferioribus beneficijs notatur. extra de elec. c. Cum
ecclesia vulturana. **¶**

¶ Querit glo. an pces iducat simoniā. Dic vt. viii. q. ij. i
sum. vii. q. i. Moyses de eta. 7. quali. Tuam. **¶**

¶ Itē nota q hic dicit q guātes electōes ul cōsangneos
casu specialē i q p̄cues laicū ē excoicat ip̄o iue ad idē
de sen. ex. c. q̄cūq. & de imuni. ecclie. q̄niam. **¶**

¶ Querit an guātes eos q noluerūt p̄sentāe illū p q̄ roga
ti erāt sint excoicati. rñdt glo. q sic fauorē eccliaz. Idē
dicit in nouella de confirmāte & postulante infra eo.
si post qm in fi. & quod notatur s eo. in causis. **¶**

¶ De mittētibz cardinalibz i cōclauī positis ḡcia
electiois pape nūciū ul epistolam. S. l. **¶**

¶ Itē nota hic q publice excoicati & interdicti si moniti
non exeunt cuz diuina cebrantur incidūt aliā excoica
tionem sic excoūnicatus pōt iteruz excoicari. **¶**

¶ De rectoribz ciuitatū i qbz fuerit celebrāda ele
ctio pape q nō faciūt hui dīctā cōstitutōez. S. lj. **¶**

¶ Itē nota hic q publice excoicati & interdicti si moniti
non exeunt cuz diuina cebrantur incidūt aliā excoica
tionem sic excoūnicatus pōt iteruz excoicari. **¶**

Nota qd qm morit roman pntifex statim audito roma
ni pntificis obitu rector ciuitatis in q debet fieri electio
coraz clero ⁊ populo vniuerso ciuitatis ad hoc specialiter
conuocandis debet p stare corporale iuramentum q totu
ordine illius constitucionis diligenter obseruabit. **I**tem
nota penas quas incurrit si non facit diligenter
obseruari aut si fraudem committat. **P**rimo e excoicatus
ipso facto. **S**ecundo e perpetuo infamis. **T**ercio non po
test habere aliquam dignitatez nec aliquod publicuz
officium. **Q**uarto feudis ⁊ bonis ceteris que ab eade
romana ecclesia tenet ul ab alijs ecclesijs ipso facto est
priuatus ⁊ reuertuntur ad ipas ecclesias cum pleno iure
de eis disponendi quicqd placet ecclesijs p latis. **Q**u
to qd ipa ciuitas i qua dicta electio fieri debebat sit ipso
facto interdita. **S**exto qd pntificali careat dignitate. **I**tem
nota qd districte precipit patriarchis archiepiscopis epi
scopis ⁊ alijs ecclesiarum p latis ⁊ p dicatoribz: vt exhorten
tur cleruz ⁊ populu ad orandu p electione pape ⁊ put
circumstancie pensande suaserint ieiunia indicant. **Q**u
to qd lnt illa q obseruari debet p morte summi pontifi
cis ad que obseruari facienda tenetur cominus ciuitatis
in qua moritur papa. **R**espondeo plura. **P**rimo qd si pa
pa moritur i ciuitate i qua curia sua curia residebat car
dinales qui fuerint i ciuitate ipa pntes teneantur ex
pectare absentes p. x. dies tantuz quibus elapsis siue
absentes venerint siue non: ex tunc omes conueniant
in palacio in quo item pontifex habitauit cōtenti sin
guli vno huiusmodi clerico ul laico put elegerit. **A**lii aut
qui manifesta necessitate coguntur possunt duos habe
re huiusmodi put elegerit siue clericos siue laicos. **S**ecu
do qd in eodem palacio vnum conclauem nullo iterni
dio pariete seu alio velamine puta cortinarum omes
habitent in comuni. **T**ercio qd dictu conclauem ita clauda
tur ex oi parte qd nullus illud itrae valeat ul exire nisi
q tliq tur adit ad seclitaz camerā p necessitatibz ipoz
cardinalium corporalibus: puta pro supfluo pondere d
noneto huiusmodi pe. C. d. testa. l. antiqtas. **Q**uarto qd nullus

possit ad eos accedere vel secrete loq ⁊ ipi cardinales no
debent tales audire nisi aliquis vellet loq aliquid de his q
pertinet ad electionez: puta si esset aduocat⁹ iurisperit⁹ re
ligiosus ul tabellio huiusmodi glo. qd d voluntate diuz cardina
liuz ibi pntem vocaret. **Q**uinto qd nulli liceat cardinalibz
mittere nunciu ul scriptuaz ul secrete loq alias ipso facto sen
tencia excoicacōis incurrit. **S**exto qd i conclauē p dīcto vna
fenestra opetes dimittat p qua ipis cardinalibz ad vi
duz necessaria possint omode mīstrai opetes dico huius
glo. ita qd p eaz i traē ul exire null⁹ possit. **S**eptimo qd si in
tra tres dies p qd d clauē dicti cardinales itrauerit non
fuerit facta electio pape p spaciū qnqz diez imediate
sequentiū taz i p rādio qd i cena nō habeant nisi ferclm
Octauo qd si p istos qnqz dies adhuc non fuerit facta
electio tūc tātū mīstret eis panis ⁊ vinū ⁊ aq tunc sit
facta electio. **N**ono qd pendente dicta electio cardinales ni
hil possint p cipe lucci d cameā pape nec aliud luctuz
vndcūqz pueniēs ipi ecclesie: huiusmodi ille cui omīssa e custodia
camerē pape debet oīa lucta huiusmodi futuro pntifici. **D**ecimo
qd si aliqd lucci d cameā pape pendente electione p cipiāt
extūt sūt suspēsi a pceptōne reddituuz suoz bnficōz q
usqz huiusmodi luc restituant. **V**ndcūqz cardinales non
debent se interire d alio negotio impedire nisi forte supueiat
ardeo vrgēs necessitas qd oportet puidere d fendendo
aliqd itraz ipi ecclesie ul nisi eueiret aliud tā euidēs ⁊ taz
que p ciz qd oēs cardinales concordit iudicaret puidēd eē
Quod dicit qd si aliqs cardinaliū dictuz d clauē nō itraue
rit itra. x. dies a p qd itrauerit absqz manifesta causa in
firmitatis exieit. tūc nō possit vlteius ad electionē admi
tti. **T**ercio dicit qd si aliqs ex cardinalibz infirmaret pnt
sine eo ad electionē p alios procedi ⁊ cessante infirmitate
debet admitti. **Q**uarto dicit qd si cardinales absentes i
tra terminū. x. diez supuenerit anq electio facta sit it
admittat ad electionē faciendā cū more amine huiusmodi ⁊
cur clausuā cibo ⁊ potu sicut p dicitur ē. **Q**uinto dicit qd si
papa morit i coitu siue itritio illius ciuitatis in q
erat cū sua curia: tūc cardinales in dicta ciuitate debent

conuenire p electione facienda nisi forte esset interdicta
vel rebellis romane ecclesie quo casu in alia viciniore
conueniant que non sit rebellis ul interdicta cu clau
sura et alijs modis supradictis. Item nota q constitu
tio similis fuit facta p Celestinum: sed fuit reuocata p
Adrianum sine consensu concilij quod facere potuit
papa de plenitudine potestatis cum sit super oia con
silia. ex. de electionibus. c. significasti. qua Gre. confir
mauit fm glo. Item nota fm glo. q e speciale i electi
one pape q cardinales absentes non citantur h expe
ctant p decem dies: sed i alijs electionibz.

¶ Sed pone q cardinales quidam sunt absentes: et ita
remoti q nullomodo possent venire infra decem dies
ad locum ubi debet electio celebrari: nuquid poterunt
presentes statim ad electionem procedere ul ante lapsu
spacium horum decem dierum **Respondet** glo. q no
nam possit esse q absentes audientes de infirmitate pa
pe ul alia causa venire ceperant ante mortem: ita q i
fra decem dies a morte erunt in loco.

¶ Item poe q aliquis cardinalis no subito tpe expectat vol
agere d otemptu vtru possit. **Respondet** glo. q no si electio fa
cta fuit ab oibz alijs ul a duabz ptibz eo no oputato.

¶ Quod hic dicitur q presentes teneantur expe
ctare absentes per decem dies quibus elapsis omes pre
sentes debet ingredi ad electionem: Quid ergo si isti pre
sentes essent pauciores q tria ps. **Respondet** glo. q possunt eli
gere na illud qd dicit q si electio a paucioribz q a duabz
ptibz cardinalium gerit se p papa sit excoicatus. vt. i. c. li
cet d elec. intelligitur duabz ptibz. s. pscenium.

¶ Quod q sit necessitas q cardinalis possit hre duos hui
toes i oclau. rñdz glo. puta q podagras hz ita q ne
cesse hz p duos huiusmodi sustetari ul portari ul alia sili ca

¶ Quid si cardinalis ppter infirmitatem nolens ielusius sta
re renunciat voci sue: nuquid valz renunciacio et nuquid redi
ens admitteat. rñdz glo. fm **Hostien.** cui hoc de facto
contingit q penitens et rediens admittendus e de his tñ q
medio tpe facta sunt conqueri no potest.

¶ Quod pone q absens cardinalis venit p die octauoz p
die i clusue ul a die i clusue ita q cardinales in clusi
tunc no habent nisi vinu et aqua et pane vt dictu e nuquid
iste supueniens statim opeletur suscipere ipoz vita **Re
spondet** glo. q sic licet non fuerit i culpa quia sepe sine
culpa qs puniit ex causa de re. iu. sine culpa.

¶ Quid si papa moritur i mai ubi debet ouenire cardina
les ad electionem. **Respondet** glo. q debet ouenire i ciuitate p
qua locz ille maris distinguit puta si vocat mare pi
sanu debet ouenire pisces si aut no distinguit p aliquam
ciuitatem debet conuenire viciniore.

¶ Quid si electio pape sit facta in ciuitate interdicta **Re
spondet** glo. q valet.

¶ Item nota fm glo. q cardinales tenent eligere idoneum
licet dicamus q nulla exceptio admittitur contra electu
a duabz partibz vt supra eodez. c. licet.

¶ Quid ergo si laicuz illiteratu eligant. glo. remittit ad
notata in. c. si quis pecunia. lxxix.

¶ Item nota cautelaz adhibenda circa conclauem fm **De
vt** habeat vnu accessu et nullu mediu parietis siue ve
lumen. Meliore cautela adhibet iuriscōsultus cu muli
erem dicente se pgnante i tempore ptus iubet i conclauem
poni et caute custodiri ne supponat ptus quez ptea
se peperisse dicat vt sic mariti cōsanguineos a successi
one excludat. l. i. §. de inspiciendo. ff. de no inspiciendo
vno nota posse comitti fraude ppter velamen mediu
qd facit ad qstionem q si inter testes et attestatores e cor
tina i medio ita q audiunt voces eius h non vident q
no valet testamentum nec depositio testiu: reponendum
de auditu et no de visu vt notat Ci. i. l. si no speciali. C.
d testamentis et p Bar. in. l. summa. §. item **Labeo.** ff.
de aqua pluuiarum. arrenda.

¶ De his q vocant ad digendas moia
les i electioibz. §. lii.

¶ Circa hac excoicacionem. s. d. his qui vocant ad digendas
moiales i electioibz ab eis faciendis nisi abstineant ab his
p q it eas possit i ipis electioibz oiri discordia ul orta nu

Quero qui sunt isti qui possunt incidere hanc exco-
municacionem. Respondet glo. puta religiosi consiliarij
advocati discreti viri qui vocantur ad dirigendas mo-
niales circa modum electionis ab ipsis faciente. **¶**
¶ Sed quod quia hic dicitur hi qd si vocantur mulieres
religiose ul alie discrete an si ostraferent inciderent exco-
municacionez. Respondet glo. qd sic. **¶**

¶ Item nota qd hec pena habet locum neduz in his qui
vocantur ad dirigendas moniales regularum appro-
batarum in earum electionibus faciendis sed etia in
his qui vocantur ad dirigendas illas que non renun-
ciant proprijs nec faciunt pfessionem regularem in vna de re-
gulis approbatis si vivunt sicut canoici seculares in se-
cularibz ecclijs nisi abstineant a predictis.

De electoibz et electis ad regimen urbis

rome extra. c. fundameta. §. liii.

¶ Circa hac excoicacoez. §. d. electoibz et electis ad regi-
men urbis rome extra. c. fundameta d. elec. li. vi.

¶ Nota qd impncipio dicti capituli vsq ad §. pnde. po-
nit raco quare facta fuit hec constitucio et excoicaco. §. qd
nullus notabilis peminencie potestatis et dignitatis eliga-
tur in senatore. §. ne cu sua potencia possit sibi dicta ur-
bem vsquare et subiugare ecclesiam et romanuz potificez
sicut fecit Coradinus qd de venenosa radice Frederici co-
dam romani iperitoris colubri tortuosi iusto ecclesie
iudicio reprobat prodysse vicebat in regulu qui qd ad ex-
terminiu romane ecclesie manifestis iudicijs vna cu
suis fautoibz aspirabat. Secundo statuit qd nullus infe-
rioris dignitatis a predictis eligat ultra annu in senatores
ne habeat causas acquirendi in ea potencia et pncipatu qd
velit postea sibi eis terminu subiugare.

¶ Nota etia p eas qa. Primo electio e nulla. Secdo incur-
rit excoicacoez ta electores q electi cu datibz eis auxi-
liu siliu vl fauore. Tercio qd si tales electi se imisceat
vel consentiant electioni sunt priuati vna cum suis
posteris omnibus feudis priuilegijs libertatibus
immunitatibus gratijs et honoribus que tenent

ab ecclesia romana ul ab alijs ecclijs et reuertat ad ipas
ecclijas a quibus tenebant. Quarto qd oia facta ab istis in
dicto officio sint nulla. Quinto qd iudices et tabelliones
q auctoritate tali electoni interposuerit ul instrumeta co-
fecerit: sint pcati dignitate et officio suo. Sexto qd non
pnt absolui a dicta excoicacoe nisi p romanu potificez
ul de eius licencia speciali.

¶ Item nota qd ciues romani possunt esse senatores ul pa-
tricij urbis rome dumoto no ultra annum et si fuerit
fratres ul nepotes ul filij dictoz pncipu ul et si habu-
erit dignitate ul titulu comitatus baronie ul alteius tituli
dumoto dicta potencia sit ex territorio rome nisi esset mul-
tus notabilis et excellens potencia ad qua raco huius consti-
tucionis possit merito extendi.

De magistris et scholais bononiensibz

conducentibz hospicia ante tps. §. liiii

¶ Circa hac excoicacoez d. magistris et scholais bo-
noie q ante tempus conduccionis educunt alioz magistrorum
ul scholarium hospicia sine ipoz consensu.

¶ Quod an locatores incidunt excoicacoez qd solu viret dicere
qd educunt. rñd. An. d. bu. qd toatores cont tenet qd ligetur
qd pncipat in dicto p q conductor e excoicatus qa iste
no educet nisi locaret unde p rglaz. c. si cubine. e exco-
municatus locator. §. viret qd hec constitucio otineat ini q
tate: si no e licitu itpellare locatore vt locet ate tps fini-
tus iaz est aperta via ad eludendu locatore qd si expecta-
bit tps poteit esse qd recedet ille q ibi habitat et tunc si
remanebit vacua. Dicit Io. an. imaginadu esse qd eat
certu tempus in medio locaconis quod eat determinatu fm
consuetudinez ad iterpelladu locatores vt hic in bonoia
in medio augusti: moto ante istud tps locaconis facie:
de no dico facte no erat licitum iterpellare p hoc tem-
pus sic et hoc voluit hec decretalis.

¶ Quero an hec constitucio astringat locatore ad locandu
ho anno. Rñdet An. d. bu. fm Hostien. qd no: dumoto
locet elapso tempore conduccionis fm q declarat Io. an
aut facere no pot sine consensu iquilini. Hec aut constitucio

nichil dicit de necessitate locandi in secundo anno. Dicit tamen **G**ofredus quod si novus inquilinus vult pro eo precio quo antiquus est preferendus antiquus: sicut dicimus in locacione prediorum fiscalium. **A**n. de bu. dicit quod hoc de iure non est determinatum quod quis cogatur locare in secundo anno salvo quod in prediis fiscalibus. **E**st tamen verum quod ex quadam urbanitate potius deberet antiquo quam nouo locare et quasi dicitur facere iniuriam lato sumpto vocabulo si omissio antiquo locat nouo pro eodem precio: sicut dicitur in emphiteota ut notatur. l. i. de priuile. credi.

Quero an hec constitutio in alijs scholaribus sit seruanda sicut bononie ita quod sit seruanda generaliter in quolibet studio. **H**ostien. dicit quod sic. quia alias frustratorie fuisset hic posita quia suffecisset constitutio legati. **I**tem quia olim erat in superscriptione episcopo bononie quod est remotum ergo papa voluit esse constitutionem generalem. **I**tem quia eadem est ratio. igitur in omnibus debet esse idem ius. l. actio de verbo. obli. et de con. translato. **I**tem quod sit generalis patet quia est clausa in corpore iuris. licet de bononia loquat ut in constitutione de iure natura. gen. et ciui. §. si quod principi. **I**tem quia fundata est super bono publico et comuni. **T**amen coniter doctores tenent oppositum. **I**tem dicit jo. an. quod est localis ut patet ex verbis ipsius constitutionis et hoc dicit **A**n. de bu. tenendum. scilicet quod sit localis solum bononie seruanda et non generalis.

Quod an sufficiat episcopo bononie facere legi per scholas **R**espondet **A**n. de bu. quod non. quia est communis audientia omnium scholarium debent ergo in generali congregatione scholarium publicari et quod nichil sit.

Quero an hec constitutio sit ferenda vel late sentencie **R**espondet **A**n. de bu. quod est late.

Quod an hec constitutio extendatur ad scriptores. **R**espondet. **A**n. de bu. quod credit quod non. quia hec constitutio est penalis: ideo non debet extendi. **I**tem quia in scriptura

appellacione scholaris non continetur scriptor.

Quod de participante cum excoicato a papa in diuinis. §. l. vi. **A**rca hac excoicacione. scilicet de participante cum excoicato a papa in diuinis.

Nota quod ad hoc ut hac excoicacione incurrat talis participans quod requiruntur tria. **A**n. de bu. **P**rimo quod participans sit clericus. **S**ecundo quod participans fiat ex certa scientia. **T**ercio quod sponte. **Q**uarto. quod excoicacio sit papalis. **Q**uinto quod excoicacio sit in diuinis. **E**t ita tenet **A**n. de bu. quod in omnibus istis occurrentibus participans in diuinis sit excoicatus: et ideo facit pulchram distinctionem dicens. **T**u dic quod participans cum illo qui est excoicatus cum participantibus incurrit maiorem excoicacionem. ideo de coicante in crimine per qui est excoicatus. scilicet quod incurrat maiorem excoicacionem. ideo de coicante in diuinis omnibus illis quod occurrentibus de quibus predicti qui hic in textu enumerant. **C**oncordat **H**ostien. **I**o. tamen tenuit quod coicatus excoicato in diuinis non distinguendo inter papam et alios incurrat maiorem: secus si coicatus in alijs quam in diuinis: puta comedendo loquendo dormiendo ita notatur xi. q. iii. c. si quis episcopus in collo. **I**tem nota textus de verbo ad verbum ut discernere possis opinionum diuersitatem que dicitur **S**ignificauit nobis et cetera. **V**erum clericos qui scienter et sponte participauerunt excommunicatis a nobis et ipsos in officiis receperunt eadem excommunicationis sententia non dubitamus inuolui quos etiam pro absoluciois beneficio habendo ad nos volumus cum litterarum tuarum insinuacione remitti. **R**ic. in. iiii. di. xliii. ar. vi. q. iii. vna cum **H**ostien. tenet quod scienter participans in diuinis cum excommunicato a papa nominatim incurrat eandem sententiam.

De participante cum excoicato nedum a

papa sed a quocumque in crimine. §. l. vi.

Arca hac excoicacione de participante cum excoicato nedum a papa: sed a quocumque in crimine propter quod est excoicatus incurrit excommunicationem maiorem.

Nota secundum **A**n. de bu. in dicto capitulo si de cubine quod hoc intelligitur per lata sententiam. scilicet quando participat excoicato per

lata; sententia; sed si an. et hoc i excoicationibz ab hoie
sed a canoē cū iā sit lata sententia tpe facte ostitudois
Sed qd si picipat i locutioe oracōe dormicōe et
similia **D**ic q i currit maiorē vt i dicto. c. nuper
Item nota hū **A**n. d. bu. i dicto. c. nup. q illud quod
dicit q picipas excoicato i crimine dato ei oiliū auxi
liū et cetera i telligitur de oilio directe dato ad crimen
apē quod agēs ē excoicat? puta dat oiliū ad cleicū v:
beradu: sed si dat i facto p q talis excoicat? nō fuisse
Item dicit q si ego to tibi auxiliū oiliū et fauorez prin
cipalit p oilito p q tu nō icurrebas excoicationez quāq
apē hoc in quādam cōsequenciā delictum cōmittas
apē qd incurras excoicationez nō apērea ego icito
excoicationez. **E**xemplū ego prelo tibi auxiliū
consiliū et fauorem vt aggrediaris quemdā laicum et
illum offendas tu vadis et illo aggresso nedū laicum
sed et clericum offendis. modo quāq tu sis excoicat?
certe non ego. q meuz consiliū directe non intendeat
ad percussionez clericū. **I**tem esset si dārem consiliū vt
aliquāz rem auferres: certe si in ablacōe ipius offen
deres clericum non essem excoīnicat? quia meum cō
siliū non fuit directum ad hoc. et sic patet q q ad hoc
vt participans criminoso i crimine icibat excoicationez
necesse ē q directe participet i illo crimine ex q cōmis
tens incurrit excoicationez **P**ossūt et intelligi predicta
pbt sciūt doctoīs qnto nō participat i crimine dāna
to h dānar to q tūc participas i tali oilito nō sit excoi
catus. **E**xemplum prebeo tibi consiliū i tali crimis
ne apē quod tu cōmittens non incurris excoīni
cationem ipso iure: sed bene propter tale delictum po
tes excoīnicari modo si post modū excoīniceris
nunquid ego qui prebeo consiliū in predicto crimi
ne ero excoīnicat? certe non quia auxiliū nō fu
erat prestitum directe super facto damnato vt icurret
excoīnicatio quia requirit iste textus in. c. nuper. q
s. factum sit damnatum et non dammandū **I**tem hic
videt tenere **A**n. d. bu. et **I**nno. q i ista participacōe

dāto consiliū auxiliū et fauorem: non distinguit
an alias es facturus vel non q secundū q dicit glo.
non refert an de bono malum vel de malo pessimum
quis efficiat. ff. de ser. co. l. i. §. q igitur. de hac mateia
habetur in regula iuris. nullus ex consilio. li. vi. et ibi
dicit **I**o. an. tamen ibi dicit quo ad pene quantitatez
placet sibi illa distindio per ea que habentur in. c. si
cut dignum de homicidio. **B**ar. itez in. l. nō. §. si ma
nifesto. ff. de iniurijs.

De his q pcurant q conseruatores dati
se intromittāt de his q eis nō licet. §. l. vii.
Arca hanc excoīnicacionem. s. de his qui pro
curant q conseruatores dati se intromittant de his
que eis non licet.
Nota q conseruatores quantoq dantur a papa et pol
sunt solum cognoscere de manifestis iniurijs. vt in dic
to capitulo. i. de offi. dele. unde si de alijs q de manife
stis iniurijs se intromittant scienter seu ad alia q iudi
cialē indaginem exigūt suam excederint potestatez
eipso per vnu annū ab officio sunt suspensi. **D**ars beo
q hic pcurat sententiam excoīcacionis incurrit a qua
nō potest absolui nisi ei quē sic fatigauit i debite pmo
satisfaciat itegrit d expēsis. vt i. c. si. ep. ti.
Quero qui dicuntur conseruatores. **R**ndet glo. dicto.
c. i. q conseruatores possunt dici episcopi q habent cō
seruare et defendere viduas pupillos et orphanos ab
oppressionibus et iniurijs. ex. de foro con. c. ex parte. et c.
ex tenore. lxxxvii. distindione. c. i. et ij. xxvii. q. b. ad
ministratores. **E**t scire debes q isti conseruatores inter
dum dantur vt aliqs defendant contra latrones vel
pretones. interdum contra eos qui eorum priuilegia
confringunt vt ea faciant obseruari priuilegiatis: int
dum lacius vt defendant ab iniurijs et offensis: et i nul
lo dictorum casuum habent iudicialē indaginem
i. non possunt procedere per viam iudicij. vt dicto. c.
fi. **D**e manifestis ergo solum habent cognoscere: et in
tellige manifesta illa que notoria sunt et ita patencia

gni. c. ex pte. x. c. vl. de coha. cle. x muliez. **¶** Sed qd li neget offensā notorā Negacōne em̄ videtur res fiei dubia. C. q̄b̄ ad libertatem p̄clamaē nō licet. l. iiii. Dic q̄ bene p̄bacōnes recipiet cōsuator. s. an factū sit notorium vt sic videat an suā sit iurisdicio. ff. de iudi. l. si q̄s ex aliena. x de rescrip. c. sup lris. alias enim istorū officium ess̄ inutile: x si inueniet factuz notoriuz p̄cezet: alias desistet Non em̄ habet p̄tatem defendendi simpliciter iniuriā. s̄ qualificatā notoriam: Sic ergo cōsuator habet vocare reum x si cōfiteatur factū bene q̄rem. x si negat super notorio p̄baciones recipiet Si aut cōfiteat factum s̄ dicit se illud suo iure fecisse. dicūt q̄dam q̄ vltorius se intromittē nō debet Alij cōtra dicētes q̄ p̄baciones accipiat super notoria offēsa. ad hoc in. c. bon̄ de elec. alias facile ess̄ cōsuatorum officium deludere. vnde si videatur cōseruatori probabilis negacio non procedat. alias puniat sicut notorium.

¶ Quod qz in .c. fi. dicit scienter se incommittat mihi & manifestis iniurijs. qd ergo si p ignoranciam iuris hoc faciunt ul p ignorancia crassas ul affectatam. **R**ndt glo. qz excommunicacionem incurrunt de re iu. ignorancia de tem pp. oz. eos. de clan de. despon. c. i. **¶** vi

Quod vtz aliz q̄ papa possit dare istos conseruatores
Rñd̄t **De**. de ancha. fm **Io. an.** in nouella q̄ etiā lega
tus potest cum sit ordiarius de of. le. c. ij. si potest p se
ergo per alium vt in regula pōt q̄s. li. vi. **E**t ita refert
de facto fecisse quēdam legatum **E**x qua ratione seq̄t
q̄ quilibet ordinarius possit in sua dyocesi tales conser
uatores creare fm **Io. an.** infra eo. c. fi. super vbo dietā

De eo q̄ fingit aliquem casum ppter quem
aliquis iudex vadat ul mittat ad aliquam
mulierem pro testimonio. §. l. viii.

Nota rationem quare fuit facta hec excommunicatio po-
lita in principio tex. qz non conuenit mulieres euaga-
ri super palacia nec viroꝝ cetibus cōmisceri. Et glo.
addit qz periculosa ē sexuum cōmixtio. xviij. q. i. diffi-
nimus. Et ideo hic p̄hibz papa qz mulieres nō debeat
personaliter ad iudiciū conuocari ūl inuite trahi cau-
sa ferēdi testimonium nec auctoritate litterarum apo-
stolicarum vel legatorum ipsius vel alia quacumqz:
sed cum necessariū fuerit testimoniū earumtem. iur-
tex expensis partis cui incumbit probatio transmittit
ad eas tabellionem vel aliam personam idoneā:
puta secundum glo. p̄sbyterum ūl alium virum ho-
nestum coram quo iurent. ⁊ ibi erit tabellio ⁊ citabit
pars aduersa. vel si casus occurrēt qz iure p̄hibente re-
ceptō testium alteri non posset cōmitti. tūc iudex debet
p̄solūit ad eas accedere ūl si iudex sit p̄sona notabilis.
puta ep̄s quē p̄ reuēnciam ep̄iscopalis dignitatis ad
muliercl̄as accedere nō decet. tūc eē debent mitti. ¶

Item nota h'm glo. in eo q' dicit inuitas trahi q' si vo-
lentes ire volut & no coacte ad testimoniū ferēduz nō in-
currit hec pena Et i hoc aut differūt religiose d' q'bz sta-
tiz ista: q' et si vellēt ire ad iudiciū nō possūt.

Quid d' matre tutce filioz. rñdt De. d' an. cō q' per se
ipaz possit si voluerit i iudicō esse. Postq' em tutela si
bi deferat a lege tāq' legitima ad mīstracōm habens pō-
rez i iudiciū deducē. de appel. c. sua nobis.

Querit Jo. an. vtrum hec pena habeat locum in iudi-
ce laico. Respondet q' sic.

Ite nota h'm eū q' si q's pcurator ul pars nominat aquā
mulier in testes ul fingit casū aliquē dicēto talez esse su-
um debitoem in centū de qua re testis ē talis mulier: &
hoc facit ad hūc finem vt iudex vadat ul mittat ad eaz
pro testimonio excommunicatus est.

Qued an epīpō q' q's fingit cōtra istā cōstitutōem sit ex-
coicat? Rñdt Jo. an. q' nō. imo expedit q' iudex pdu-
cat eam ad effectū eūto ul mittēto ad eam q' vba sūt
intelligenda cū effectu. vt i. c. relatum de cleri. non resi.

Queo q' absolut' fuit in articulo mortis vt ad
ueniēte sanitate representet se. S. lix.

Arca hāc excoīcācōm scilicet de eo qui absolutus
fuit in articulo mortis ul alio impedimēto si adueien-
te sanitate ul alio impedimēto cessante nō se presentat
cum commore poterit reincidit in eandem.

Quero q'modo intelligit illud commore. Vide supra
exco. ij. S. xxxv. Nota etiā hic glo. enumeantē omnes
casus excoīcācōnum positos in hoc li. vi.

Ite nota q' ppter iustum impedimētum pōt quis ab-
solui ab alio q' ab eo a quo de iure fuerat absolueus
Imminēs aut pēculū mortis dicūt iustū impedimētū
etiā si imineat aliter q' per infirmitatem: puta timet
hostem capitalē ul ē obsessus ul in manibz pretonis
ul tyranni ul ē nauigatur pēculoso nauigio ul pati-
tur naufragium ul iturus ē per loca periculosa. ff. de to-
na. causa mortis. l. tertia cum. l. Se.

Sed hic qrit vtz illa absolutio que cōcedit ppter iustum

impedimētū potest fieri ab alio q' ab eo qui debet: an
habeat locum in excoīcatis alia ratione contracta ali-
ter qm per iniectionez manuum Rñdt De. de ancha.
h'm Anno. q' habet locum. solum in excoīcatis ppter
manuum iniectionem: si si alias sit excoīcatus a iudi-
ce vel a iure licet absolui possit in mortis articulo. ar.
de sen. ex. c. a nobis. ij. in fi. tamen in alijs casibz qui
ponūtur in. c. quis de sen. exco. non habet locum: si tā-
tum ab excommunicatore vel ab illo ad quem spectat ab-
soluēdi sunt: & ita notatur supra. c. quis in nouella S.
hic in nouella Jo. an. dicit q' iste textus facit cōtra istā
opinionē dum dicit ab alio absoluūtur & supra gene-
ralit' dixit ab hoiē ul a iurē & sic de alia etiā excoīcaciōe
q' de illa que per manuz iniectionem infligitur locuz
habet illa absolutio ppter iustum impedimentum pro-
ueniens ex multis causis. vt dicto. c. Canoscitur. x. c.
quis. x. c. q' de his.

Item nota q' quanto quis absoluūtur ab excommunica-
tione debet satisfacere. quod intellige iuxta pprias fa-
cultates & per hoc infert Archi. facultates ecclesie q's
ad vsum habet clericus ad hoc non teneri. xvi. q' vi. S.
fi. pro hoc facit de. volentes. S. i. de here. & de appella-
cio. c. reprehensibilis. Vide q' notatur de prebendis.
c. de multa. iiii. glosa.

Querit Jo. an. in nouella vtrum legati de latē possint
absoluē inicientes manē in cleicū si lesio sit enormis.
refert hic Archi. tenere q' sic Dicit De. de ancha. Ad-
uerte quia super sunt opiniones de quibus in nouella
supra eo. ad eminēciam. & finaliter tenet q' possit in at-
trocī siue graui delicto: puta mutilacōne oīs fractiōe
et homicidio et similia. Jo. an. ibi dicit q' vidit aliq's
legatos absoluentes & aliquos abstinētes. de iure ta-
men credit q' possunt: quia iura que eis tribuūt istaz
potestatem generalit' locuntur: & iura que excipiunt
atrocē locuntur non i legatis si i inferioribus. & hoc te-
nere expedit salutē animarum scdm eum.

Querit et i nouella vtz i alijs casibz rñuatis pape possūt

legati absolue. Rñdet qd non nisi in casu reseruato per
manuum iniectione: nam iste casus incepit eis optere
de consuetudine p̄ea appbata per. c. qd tñllacōnem d
of. le. unde excoīcatos nomiātīm a papa vel ab eis de
legato non possit absolue de. of. le. c. studiisti. et de off.
oz. c. pastoralis. hoc vez nisi super hoc habeat speciale
mandatū super quo sibi non crederetur nisi ostēdat qd si
perdicet probet amissionem et tenorem Sufficit tamē
qd semel fuerit publicatus. ad hoc de manda. prin. l. i.
de priu. c. cum olim. C. de testa. l. publicati. et de fi. in
stru. si instrumenta.

Quero cum textus excuset excoīcatum ab accessu romā
ap̄ter impedimētū alias infert qd teneat se p̄sonaliter p̄e
sentare p̄ absolucōne optinenda. si an talem absoluci
onem possit quis petere p̄ p̄curatores. **Anno.** Rñdet qd
sic ex iusta causa aliter non. **Hosti.** tenet cōtrariū: dīc
em qd nullo modo potest peti absolucō per p̄curatores
Requit em cōtricionem et cōfessionem excoīcati. q. q. iiii.
cum aliquis et certam formam et solēnitatem et intro
ductionem in ecclia et manē imposicōm et reconciliacōz
anteqm̄ est ei comunicandū. xxiiii. q. iiii. notanduz. **Ta**
men cōtrariū hūat in curia ut notat Spec. in ti. de p̄cu
S. i. x. itē oppositur. **Immo** si habz speciale mandatū
petēdi absolucōm videt posse vitare licet ad hoc nō ha
beat speciale mādatū. de hoc i Spec. in. ti. de iuramēto
calumie. S. restat. x. qd ergo. **A** sentēcia v̄ed̄ interdīdi
et suspensionis potest peti absolucō per p̄curatōrē: qui
a non solennitatem forme nec reconciliacionem desi
derat et in hoc omnes concordant: et hec notantur su
pra. e. cum desideres in nouella.

De rectoribz ciuitatū qui faciunt statuta
per que quis cōpellit soluere vsuās. S. lx.

Quod circa hanc excoīcatōnem. s. de rectoribz ciuitatū
qui faciunt statuta per que quis compellatur soluere
vsuras vel solutas non repetere.

Nota qd paria sūt aliqd facere p̄ viam directā. s. impe
dire repeticiōem vsaz vel v̄tēto sup his diuisis coloibz

et fraudibz exq̄sitis ad hoc ut excoīcatōz icurrat.

Item nota i v̄er. ceterz. qd feneratorēs sic ut plurimū con
tractz vsarios occlte inuēt et dolose qd vix cōuici possūt
de vsaria prauitate: ideo debēt cōpelli ad exhibēdū et pro
ducendū in iudicio libros racōnū p̄ cēsūam ecclesiasti
cam p̄ qz inspectiōnem discerni possit an sit vsura qui
bus libris creditur contra ipsos vsurarios non pro eis
ut hic in glo. C. de p̄bacionibus. l. instrumenta. et nota
tur. ff. de eden. l. i. S. numularios.

Item nota qd iste ē vnz specialis casus p̄ hāc constituc
cionem in q̄ quis cōpellitur p̄ducē ratios extra se: naz
ante hāc constitucionem non fiebat.

Item nota qd debet opelli p̄ cēsūā ecclīasticā p̄ducere
libros. i. per sentēciam excoīcatōis suspensionis et inter
dicti fm̄ qd discretz iudex v̄ideat expedire **Nam** i appel
lacōne ecclīastice cēsūre hec tria cōtinētur. ut i. c. q̄rē
ti de ver. signi. **Nō** vult ergo hec cōstitutio fm̄ glo. ipso
inuito cōmū ip̄z in ḡdi vel archam ip̄ius frangi. et qz
hāc cēsūam licz nō directe tñ indirecte extra iudeos non
exerceat ecclia. s. priuāto cōione fidelīū. tamē satis v̄ide
tur qd etiam in iudeis haberet locū si per seculāes prin
cipes tales libros exere non cogantur. **Concor.** **Daulz**
Din et **Jo.** de **Ligna.**

Quid si dicat vsariū vel heres se non habere ratios vel
se illas p̄didisse: nūquid stabit sacramento suo? **Rñdet**
glo. qd nō. nisi p̄bet qd amisit et p̄bat causas q̄ amisit
puta p̄bat incēdiū q̄ fuerūt succēse. vel ruīnam. vel nau
fragiū quo fuerūt subm̄se. ff. de eden. l. si quis ex argē
tarijs in fi. et l. si. de fide instrumentorum et hoc fm̄ dī. fit
propter fraudes quas cōmittunt.

Sed quid si cognosco vsarium qd non scripsit ratios
in libro s̄ in cedulis q̄s statim dilaceāt solutis debitis
et vsuris. **Rñdet** glo. qd si tali succederet heres non vsur
arius s̄ alius fide dignus satis v̄idetur stare iuramē
to suo si huic rei fama consentit.

Item nota hic iūcta glo. in v̄bo iuramēto. qd iuramē
tuz factuz sup huāto inq̄ statuto nō valz sicut hic patet

Si quis iurat seruare statuta super usuris soluendis vel non repetendis facta.

¶ Quid qd d statuto qd e bergomi qd repetentes vhas i foro ecclesiastico p pstatem cogant mutuae vharo tatam pecuniam tato tpe qto tpe tenuerit pecuniaz vharo. **Re**spodt glo. qd hoc statutum no valz. **¶** Addit Paulus qd in cidit hoc statuētes in excoīcacionem ibi.

¶ Quid si faciat statutū qd nullus recipiat pro usura nisi duos denarios p libra i mēse. **R**ndet glo. qd tales sic statuētes non sunt excomūcati. **C**oncordat Paulus.

¶ Excoīcacio tērcō. s. percuciētiuz cleīcos. s. in qd casibus percuciens sit excomūcatus.

¶ Percuciēs cleīcū ul religiosū dūfuz ul nouiciū religiosū a pphate ē excoīcat? excoīcacioē papali. **¶** xvii. q. iiii. Si qd suadēte. ex de sen. ex. nō dubiū. et eo. ti. religiosū. li. vi. **E**t hoc si percussio sit enormis.

¶ Quicumq; retinet eum in custodia publica vel priuata absq; alia corporis lesione vel intrudit in vincula. **¶** ut in. c. Nuper. de sen. exco.

¶ Abbas vel prior etiam causa correctionis clericum ul monachum per laycum verberari faciens ē excomūcatus tam precipiens qd verberans si aliter sit corrigibilis. ex de sen. exco. c. Vniuersitatis.

¶ Nō defendens clericū cū ad eius officiū ptinet qd fauē videt qui cū possit maifesto facinori desinit obuiare d sen. exco. qñte. xliii. q. v. **A**dministratores.

¶ Verberantes clericū qd nolens satisfacere spōte se subicit verberibz. **¶** De sen. exco. contingit.

¶ Prelat? magister dñs ul s'langnez ex apposito et anio irato multum excedēs in pcussione clerici.

¶ Qui libidine vidiēte repcutit clericū ludētez licet gra uiter pcuciētez. ex de sen. exco. c. veiens. c. i.

¶ Qui spuit ul aliqd effudit sup clericū aut claudit ei hostiū ul ponit custodes ad capiēdū eū: si de tomo exeat ul ei eqtati capit habeās equi ul rūpit cigulū selle ul minis et ttoribz restare eū facit in loco ul qñ captuz facit adiudicē ire. de sen. exco. **C**um relideres.

¶ Qui rem coherentē clerico aufert aut rem de manu ei? arripit aut vestes qbus indutus ē scindit.

¶ Qui arestat ul aufert rez cleico postq ipse puenerit ad locū suū et ad ept? fuit plene possessione illius.

¶ Qui ordinat cū vxore sua vt clericū inuitet ad turpitudinem si ptea pcuciūt sūt ambo excoīcati.

¶ Mulier que pcutit cleīcum inuitantem eam ad turpitudinem si solū vbis ipetat: secus si in facto.

¶ Qui persequitur clericum et ipse quasi coactus picit se in aquam ul ad periculum vt euadat.

¶ Si quis animo iniuriandi capit clericum p capillos dicens: nisi esses clericus percuterem te.

¶ Mādās cleīcū vbeāte si seqt effect? tam mādās qd verberās ē excoīcatus. ex de sen. ex. muliēs. s. fi.

¶ Qui ratam habet percussione clericī eius nomine factam. **¶** De sen. exco. **C**um quis.

¶ Qui pcurando dixit qd libēter vellet vindicari de tali cleico si p hec ūba qd ūberet illū licet non nomie ei?.

.Finis.

Anno Natiuitatis Domi Iesu. M. CCCC. LXXV.

ffnus

WYSTAWA OPRAWY
KSIĄŻKI - KRAKÓW
CZERWIEC / LIPIEC 1925

WŁAŚCICIEL *Biblioteka Jagiellońska*
NR. KATALOGU WYSTAWY 22.

Alleluia in st

Alleluia in st

Alleluia in st

Alleluia in st

Alleluia in st

Handwritten musical notation on aged, stained paper. The notation consists of square neumes on red four-line staves. The text is written in a Gothic script, appearing to be a Latin liturgical text. The ink is dark and the paper shows significant water damage and staining, particularly along the right edge and bottom. The text is arranged in several lines, with some words appearing to be "et", "in", "no", "bis", "et", "in", "no", "bis", "et", "in", "no", "bis".

Finis

Konserwacja oprawy
1990r. - Bf

